

NOVÝ
ZÁKON
PÁNA NAŠEHO JEŽÍŠE KRISTA

PŘELOŽIL DR JAN LADISLAV SÝKORA

UPRAVIL DR JAN HEJČL

1947

PRO DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO
VYDAL EXERCICNÍ DŮM VE FRÝDKU

NIHIL OBSTAT

Lic. J. Adamczyk ChP

ensor ex officio

IMPRIMATUR

Č. Těšín die 10. Augusti 1946 Nro 2596/46

Fr. Enders

vicarius generalis

Copyright by Dědictví sv. Jana Prague

ÚVOD.

K Novému Zákonu patří tyto knihy:

a) pět knih dějepisných, totiž: čtyři evangelia (sv. Matouše, sv. Marka, sv. Lukáše, sv. Jana) a Skutky apoštolské;

b) jedenadvacet knih poučných, a to: čtrnáct listů sv. Pavla a sedm listů zvaných katolických (jeden sv. Jakuba, dva sv. Petra, tři sv. Jana, jeden sv. Judy);

c) jedna kniha prorocká, totiž: Zjevení sv. Jana čili Apokalypse.

O evangeliích.

Slovo evangelium jest původu řeckého. Znamenalo původně dar za dobré poselství. V N. Z. bylo tak nazváno poselství či kázání o království mesiášském, o vykoupení lidstva skrze Krista Pána a tom blahu, jehož lze skrze něho dosíci, ano nazváno tak i učení Kristovo, jak bylo od apoštolů a mužů apoštolských hlášáno. V době apoštolských Otců podložen byl slovu evangelium také význam psaného poselství o Vykupiteli a jeho díle i učení. V první polovici 2. století obmezen jest výraz ten pouze na ony spisy přímo nebo nepřímo apoštolské, nebo aspoň za takové vydávané, ve kterých Kristus sám slovem i skutkem učí, jedná, trpí a moc i slávu svou zjevuje. — Takových spisů kolovalo v prvních stoletích církve Kristovy mnoho, ale církev nepřijala jich nikdy více do svého kánonu než čtyři svrchu jmenované. Příčina, proč pouze čtyři evangelia přijala, byla v tom, že jedině o nich věřila na základě apoštolského podání, že jsou sepsána z vnuknutí Ducha sv. První tři evangelia (Mat., Mark., Luk.) nazývají se „synoptickými“ či přehlednými, poněvadž výběrem a uspořádáním předmětu podobají se tak, že obsah jejich možno sestavit do jednoho stručného přehledu.

ÚVOD.

K Novému Zákonu patří tyto knihy:

a) pět knih dějepisných, totiž: čtyři evangelia (sv. Matouše, sv. Marka, sv. Lukáše, sv. Jana) a Skutky apoštolské;

b) jedenadvacet knih poučných, a to: čtrnáct listů sv. Pavla a sedm listů zvaných katolických (jeden sv. Jakuba, dva sv. Petra, tři sv. Jana, jeden sv. Judy);

c) jedna kniha prorocká, totiž: Zjevení sv. Jana čili Apokalypse.

O evangeliích.

Slovo evangelium jest původu řeckého. Znamenalo původně dar za dobré poselství. V N. Z. bylo tak nazváno poselství či kázání o království mesiášském, o vykoupení lidstva skrze Krista Pána a tom blahu, jehož lze skrze něho dosíci, ano nazváno tak i učení Kristovo, jak bylo od apoštolů a mužů apoštolských hlášáno. V době apoštolských Otců podložen byl slovu evangelium také význam psaného poselství o Vykupiteli a jeho díle i učení. V první polovici 2. století obmezen jest výraz ten pouze na ony spisy přímo nebo nepřímě apoštolské, nebo aspoň za takové vydávané, ve kterých Kristus sám slovem i skutkem učí, jedná, trpí a moc i slávu svou zjevuje. — Takových spisů kolovalo v prvních stoletích církve Kristovy mnoho, ale církve nepřijala jich nikdy více do svého kánonu než čtyři svrchu jmenované. Příčina, proč pouze čtyři evangelia přijala, byla v tom, že jediné o nich věřila na základě apoštolského podání, že jsou sepsána z vnuknutí Ducha sv. První tři evangelia (Mat., Mark., Luk.) nazývají se „synoptickými“ či přehlednými, poněvadž výběrem a uspořádáním předmětu podobají se tak, že obsah jejich možno sestavit do jednoho stručného přehledu.

O evangeliu sv. Matouše.

Matouš byl syn jakéhosi Alfea. Jiné jméno jeho bylo Levi. Povoláním svým byl celníkem v Kafarnau. Od celnictví dostal se ke Kristu nedlouho před velikonocemi, které se slavily v druhém roce veřejného života jeho. Tehdy totiž šel Pán Ježíš kolem celnice jeho při jezeře Genesaretském, a spatřiv ho tam seděti, vyzval ho, aby se stal trvalým průvodcem a učedníkem jeho. A on, nechav všeho, šel za Ježíšem. Od té doby asi, zejména jako apoštol, nazýval se Matouš, ačli již dříve neměl jmen obou, neboť Židé mívali dvě jména. Později zvolil ho Pán Ježíš za apoštola. Jinak však nemluví se o něm výslovně v Novém Zákoně, leda že uvádí se jméno jeho ve čtyřech seznamech apoštolských, které se vyskytují v prvních třech evangeliích („synoptických“) a v Skutcích apoštolských. Jak svědčí sv. Irenej a zvláště Klement Alex. a Eusebius, apoštolskou činnost svou vykonával nejprve v Palestině mezi židy. Později odešel k národům pohanským. Do kterých krajín však se odebral, není jisto. Nejvíce však podobá se pravdě, co udává Rufin a Sokrates, že totiž odešel do krajín jižně moře Kaspického a tam kázal evangelium. V zemi té nejspíše také podstoupil smrt mučednickou. Tělo jeho později přeneseno do Salerna a tam uloženo ve chrámě jemu zasvěceném.

Evangelium své napsal sv. Matouš v Palestině, snad v Jerusalemě r. 42, ne-li již r. 41, a to pro křesťany palestinské, obrácené ze židovství. Židé je nenáviděli a pokládali je za odpadlíky od náboženství pravého. I pronásledovali je nebo hleděli různým způsobem je pohnouti, aby se vrátili k židovství a spojili se s nimi proti nenáviděným Římanům, jejichž jho tak těžce nesli. Mimo to křesťané neměli dosud chrámů a bohoslužba jejich byla jednoduchá. Židé však měli chrám velkolepý, bohoslužbu na oko skvělou, plnou obřadů vnějších. To vše působilo na palestinské a zvláště na jerusalemské křes-

řany a budilo nebezpečství, že se vrátí k židovství a budou s nimi čekati Vykupitele časného, který by je vymanil z moci římské a dopomohl jim k časné slávě a blahu pozemskému. Nebezpečství vzrostlo zvláště za Agrippy I., když král ten i apoštola Jakuba Staršího usmrtil a křesťany pronásledoval. Neměli-li tedy mnozí z křesťanů tamních podlehnouti v něm, bylo tehdy velice potřebí co nejpřesvědčivěji ukázati, že Vykupitel již přišel a očekávané království mesiášské založil. A právě tou potřebou byl sv. Matouš pohnut, aby napsal své evangelium. Také při psaní ji měl na zřeteli. Vybral ze života Kristova právě takové děje, které byly ve Starém Zákoně předpověděny nebo předobrazeny, a připomínaje rozličná místa prorocká, opět a opět ukazuje, že na Ježíši Kristu se vyplnilo, co proroci předpověděli o budoucím Vykupiteli. Aby nikdo nedal se másti Kristovou chudobou a jeho i vlastním utrpením, upozorňuje též na jeho slávu a podává důkazy jeho vyšší přirozenosti; vysvětluje jasněji než který jiný evangelista povahu království mesiášského a poměr jeho k bohovládě starozákonní, a poučuje o potřebě snášeti trpělivě utrpení a přemáhati sebe. Ačkoli pak postupuje celkem pořadem času, neřadí přece jednotlivých událostí vždy tak, jak se udály po sobě, nýbrž jak se věcně hodí k sobě a k jeho účelu.

Protože začíná evangelium své rodokmenem Krista jako člověka, zobrazuje se sv. Matouš obyčejně se symbolem člověka.

Nejstarší svědek, který jmenuje Matouše spisovatelem evangelia, jest sv. Papiáš, žák sv. Jana evangelisty. Po něm činí to sv. Irenej, Tertullian a jiní.

Jak patrně z výslovného svědectví řečeného Papiáše, Ireneje, Origena, Eusebia a jiných, jakož i z povahy řeči v textu řeckém, Matouš napsal své evangelium v hebrejštině v širším slova smyslu, to jest v aramštině. Ale aramský originál ten byl záhy, již v době apoštolské, v druhé polovici I. století

přeložen do řečtiny. Patrně to mimo jiné z toho, že textu řeckého užili již sv. Otcové apoštolští: autor listu Barnabášova, Polykarp, Ignác muč., Klement Řím., jakož i z toho, že podle jednoho rukopisu syrského, přičítaného neprávem Eusebiovi Cesarejskému, bylo evangelium sv. Matouše v řeckém znění svým předmětem jednání na církevním sněmu r. 119 v Římě pod papežem Xystem. Přeložil je nejspíše některý žák apoštolský, možná pod nějakým dozorem některého apoštola; ne otrocky doslova, nýbrž poněkud volně, a byť ne dokonale, přece celkem zdařile a věrně tak, že překlad jeho jest náležitým zástupcem ztraceného originálu. Důkazem toho jest jednak ono všeobecné uznání, jehož podle výpovědi Papiášovy dostalo se mu nejen od křesťanů maloasijských vůbec, nýbrž i od samého apoštola Jana, jednak to, že církev jej přijala a schválila jako spis sv. Matouše.

Svaté evangelium Ježíše Krista podle sepsání sv. Matouše

Kristův rodokmen.

1. ¹Rodokmen Ježíše Krista, syna Davida, syna Abrahamova. ²Abraham zplodil Isáka, Isák Jakuba, Jakub Judu a bratry jeho. ³Juda pak zplodil Faresa a Zaru z Tamar, Fares zplodil Esrona, Esron Arama, ⁴Aram Aminadaba, Aminadab Naasona, Naason Salmona, ⁵Salmon Booza z Rahaby, Booz pak zplodil Obéda z Ruty, Obéd Jessea, ⁶Jesse Davida krále, David pak král zplodil Šalomouna z té, která bývala Uriášovou, ⁷Šalomoun zplodil Roboama, Roboam Abiama, Abiam Asu, ⁸Asa Josafata, Josafat Jorama, Joram Oziáše, ⁹Oziáš Joatama, Joatam Achaza, Achaz Ezechiáše, ¹⁰Ezechiáš Manassa, Manasses Amona, Amon Josiáše, ¹¹Josiáš pak zplodil Jechoniáše a bratry jeho za stěhování

Rodokmen Ježíše Krista ukazuje, že Pán Ježíš pochází skutečně z potomků Abrahamových a z rodu Davida podle zaslíbení daných Abrahamovi a Davidovi.

11. stěhováním rozumí se tu odvádění Židů do zajetí babylonského. Počalo se za Joakima r. 605 př. Kr. a bylo dokončeno za Jechoniáše a Sedekiáše r. 587.

babylonského. ¹² A po stěhování babylonském Jechoniáš zplodil Salatiele, Salatiel Zorobábele, ¹³ Zorobábel Abiuda, Abiud Eliakima, Eliakim Azora, ¹⁴ Azor Sadoka, Sadok Achima, Achim Eliuda, ¹⁵ Eliud Eleazara, Eleazar Matana, Matan Jakuba, ¹⁶ Jakub pak zplodil Josefa, muže Marie, z níž se narodil Ježíš, jenž slove Kristus. ¹⁷ Všech tedy rodů od Abrahama až po Davida bylo čtrnáct, od Davida až do stěhování babylonského rodů čtrnáct a od stěhování babylonského až do Krista rodů čtrnáct.

Početí a narození Ježíše Krista.

¹⁸ Kristovo narození stalo se takto: Když matka jeho, Maria, byla zasnoubena Jose-

16. Josef nazývá se mužem Panny Marie, neboť po vůli Boží uzavřel s ní sňatek manželský. Ale i v manželství zachovali Josef i Panna Maria ustavičné panictví, žijíce spolu jako bratr se sestrou. Poněvadž mezi Josefem a Marií Pannou bylo uzavřeno řádné manželství, patřilo dítě Ježíš právem manželským nejen Panně Marii, nýbrž i sv. Josefu. A to je též příčina, proč rodokmen, který je vlastně rodokmenem Josefovým, mohl býti označen od sv. Mt. (ve v. 1.) jako rodokmen Ježíše Krista. Poněvadž totiž Pán Ježíš podle lidské přirozenosti své patřil právem manželským také Josefovi, zákonnému otci jeho, proto rodokmen Josefův byl zároveň rodokmenem Kristovým.

18n. „prve než se sešli“: v domě Josefově jako manželé, „prve než s ní uzavřel sňatek manželský“.

fovi, nalezena jest, prve než se sešli, těhotnou z Ducha svatého. ¹⁹Josef pak, muž její, jsa spravedlivý, a nechtěje postaviti ji na odiv, odhodlal se propustit ji tajně. ²⁰Když však o tom přemýšlel, hle, anděl Páně ukázal se mu ve snách a řekl: „Josefe, synu Davidův, neboj se přijmouti Marii, manželkou svou; neboť co se v ní počalo, z Ducha svatého jest. ²¹Porodí pak syna a dáš mu jméno Ježíš (t. j. Spasitel), neboť on spasí lid svůj od hříchů jejich.“ ²²Toto pak všecko se stalo, aby se naplnilo, co bylo pověděno od Pána skrze proroka slovy: ²³„Aj, panna počne a porodí syna a nazvou ho jménem Emanuel“, to jest (v překladě) „S námi Bůh“. ²⁴Pro-

Josef zpozoroval, že snoubenka jeho stala se matkou, a nevěda, kterak se to událo, přišel do rozpaků; vnější okolnosti měly jej k tomu, aby soudil o její nevěrnosti a jako nevěrnou udal ji úřadům, ale zbožnost a ctnost její bránily mu, aby nepřipouštěl si takového podezření. Maria zajisté zpozorovala na něm jakýsi nepokoj a zármutek a znala též jeho příčinu, přece však neřekla mu, kterak se stala matkou. Ponechala vše Bohu. A důvěra ta ji nezklamala. — Josef se nazývá mužem (v. 19) a Panna Maria jeho manželkou (v. 20), ač ještě v manželství nebyli, neboť snoubenci měli též práva a tytéž povinnosti jako manželé.

21. Panna Maria byla ovšem matkou toliko člověčenství Kristova; vždyť božství se nerodí. Poněvadž však ten člověk Ježíš, jehož počala a porodila, nebyl ani okamžik pouhým člověkem, nýbrž též Bohem, takže porodila bohočlověka, slove právem a jest Rodičkou Boží.

22. Isaiáš 7. 14.

budiv se pak Josef ze sna, učinil, jak mu přikázal anděl Páně. I přijal manželku svou,²⁵ ale nepoznal ji, až porodila syna svého prvorozeného, a nazval ho jménem Ježíš.

Příchod mudrců od východu.

2. ¹Když se tedy Ježíš narodil v Betle-mě judském za dnů Heroda krále, hle, mudrci od východu přišli do Jerusalema,

25. Evangelista upozorňuje znova, že Pán Ježíš nebyl počat způsobem přirozeným. Pravě však, že Josef nepoznal Panny Marie, až porodila syna svého prvorozeného (Pána Ježíše), nikterak netvrdí tím, že by ji byl poznal tělesně po narození Páně, a že by tedy Panna Maria byla měla dítky ještě jiné, přirozeným řádem zplozené. Neboť spojka až, až do nepoukazuje, podobně jako spojka prve než, k ničemu jinému než k tomu, co se stalo nebo nestalo do jistého okamžiku, a nic netvrdí ani nepopírá o tom, co se stalo později. Když na příklad v 2. Král. 6, 23 praví se, že Micholi, dceři Saulově, nenarodil se syn až do dne smrti její, nikdo nebude rozumně souditi z toho, že se jí narodil syn po její smrti. Pána Ježíše nazývá prvorozeným synem Panny Marie proto, že byl jednorozeným či jediným synem jejím; neboť slovo prvorozený (řecké: prototokos) odpovídá hebrejskému slovu bekór, kteréž po výkladě Boha samého (2. Mojž. 13, 2) znamenalo prvorozenec vůbec, nehledíc k tomu, zda ještě jiný narodil se po něm, tedy i prvorozenec i jednorozenec. V N. Z. mluví se sice na několika místech o bratřích, ano i o sestrách Páně, ale nikde nerozumějí se jimi jeho bratři ve vlastním, nýbrž v širším slova smyslu, t. j. jeho příbuzní, dítky totiž Alfea a jeho manželky Marie.

²řkouce: „Kde je ten novorozený král židovský? Neboť viděli jsme hvězdu jeho na východě, i přišli jsme poklonit se jemu.“
³Uslyšev to král Herodes, vzrušil se a všechnen Jerusalem s ním. ⁴I shromáždil všechny velekněze a znalce Písma v lidu, tázal se jich, kde se má Mesiáš naroditi. ⁵Oni mu řekli: „V Betlemě judském; neboť takto je psáno skrze proroka: ⁶A ty, Betleme, území judské, nikoli nejsi nejmenší mezi knížecími městy judskými: neboť z tebe vyjde vévoda, který bude spravovati lid můj israelský.“ ⁷Tu Herodes povolal tajně mudrce, vyptal se jich bedlivě na čas, kdy hvězda svítila, ⁸poslal je do Betlema a řekl: „Jděte a ptejte se pilně po dítěti, až pak je naleznete, zvěstujte mi, abych i já šel a poklonil se jemu.“ ⁹Oni vyslechše krále, odjeli; a hle, hvězda, kterou byli uzřeli na východě, předcházela je, až přišedši stanula nad místem, kde bylo dítě. ¹⁰Uzřevše hvězdu, zaradovali se radostí velmi velikou. ¹¹I všedše do domu, našli dítě

která podle Jan 19, 25 byla sestrou, t. j. snad příbuznou neb švagrovou Panny Marie. Nazývajíť se v Písmě sv. mnohdy bratry i příbuzní a švakrové i přátelé.

2. 1. Herodes Veliký, syn Antipatra Idumejského.
 2. 4. Mojž. 24, 17.

5 n. Prorocství Micheášovo (5, 2) uvedli nikoli doslova, nýbrž volně, ale co do smyslu správně.

11. Panna Maria a sv. Josef nebyli již v ehlévě (jeskyni), ve kterém se Pán Ježíš narodil, nýbrž v některém domě betlemském.

s Marií, matkou jeho, a padše, klaněli se jemu, a otevířevše poklady své, obětovali mu dary: zlato, kadidlo a myrhu. ¹²A dostavše napomenutí ve snách, aby se nevraceli k Herodovi, vrátili se jinou cestou do své země.

Útěk do Egypta.

¹³Když odešli, hle, anděl Páně ukázal se ve snách Josefovi a řekl: „Vstaň a vezmi dítě i matku jeho a utec do Egypta, a pobuď tam, až ti povím; neboť Herodes bude hledati dítě, aby je zahubil.“ ¹⁴On vstav, vzal dítě i matku jeho v noci a odešel do Egypta, ¹⁵a byl tam až do smrti Herodovy, aby se splnilo, co bylo pověděno od Pána skrze proroka slovy: „Z Egypta povolal jsem syna svého.“

15. Slova ta proslovil prorok Oseáš v literním (slovném) smyslu sice o národě israelském, který jako národ vyvolený nazývá se mnohdy v Písmě sv. synem Božím; avšak jak evangelista sám vykládá, v předobrazném smyslu pověděl je o budoucím Vykupiteli, předpovídaje jim, že Spasitel světa uteče se za hrozičího nebezpečnosti života do Egypta a odtud zase svým časem vrátí se zdráv. Podle podání pozdějšího, usadili se prý v Matarii, nedaleko nynějšího města Kairo. Kolik bylo Ježíšovi roků, když mu bylo prchat do Egypta, není známo; jen tolik jest jisto, že mu nebyly ještě dva roky (níže v. 16). — Dlouho-li pobyl v Egyptě, toho evangelia neudávají; zprávy starých a výklady novějších se pohybují mezi několika měsíci a osmi lety.

Zavraždění dítek betlemských.

¹⁶Tu Herodes vida, že byl oklamán od mudrců, rozhněval se náramně, a poslav (vojíny), dal usmrtit všechny chlapečky, kteří byli v Betlemě i ve všech končinách jeho ode dvou let a níže podle času, který vyzvěděl na mudrcích. ¹⁷Tehdy se splnilo, co bylo pověděno skrze proroka Jeremiáše slovy: ¹⁸„Hlas v Rámě bylo slyšet, pláč a kvílení mnoho: Ráchel to plakala nad syny svými, a nedávala se potěšiti, poněvadž jich není.“

Návrat z Egypta.

¹⁹Když Herodes umřel, hle, anděl Páně ukázal se ve snách Josefovi v Egyptě

17n. Výrok ve smyslu literním vztahuje se k odvedení Židů do zajetí babylonského. Tehdy totiž porušili Židé přestupováním zákona úmluvu s Bohem, a Bůh potrestal je za to tím, že byli odvedeni do zajetí. I stal se proto všeobecný nářek, který prorok Jeremiáš líčí tím způsobem, že představuje pramáteř Židů Ráchel, jako by ona, vstavši z hrobu, plakala nad záhubou svých synů. Ale nářek ten byl podle neomylného výkladu sv. Matouše zároveň předobrazem nářku nad záhubou mnohem větší, která měla stihnouti národ israelský a která vzala jakýsi počátek již vraždou dítek betlemských a nářkem jejich matek.

19. Herodes zemřel brzy, snad již za 7—8 neděl po zavraždění dítek betlemských. Zemřel v prvních dnech dubna r. 750 od založení Říma = r. 4 před počátkem našeho letopočtu.

²⁰a řekl: „Vstaň a vezmi dítě i matku jeho a jdi do země Israelské; neboť zemřeli ti, kteří ukládali o život dítěte.“ ²¹I vstal, vzal dítě i matku jeho a vešel do země Israelské. ²²Když však uslyšel, že Archelaus kraluje v Judsku místo otce svého Heroda, obával se tam jíti, a byv napomenut ve snách, obrátil se do krajin galilejských. ²³Přišel, bydlel v městě, které slove Nazaret, aby se naplnilo, co bylo předpověděno skrze proroky, že Nazaretským slouti bude.

Působení Jana Křtitele.

3. ¹V tom čase vystoupil Jan Křtitel a kázal na poušti judské: ²„Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.“ ³To je totiž ten, jenž byl předpověděn od proroka Isaiáše slovy: „Hlas volajícího na poušti: připravte cestu Páně, rovné čiňte stezky jeho.“ ⁴Sám pak Jan měl roucho ze srsti velbloudí a pás kožený kolem svých beder:

23. Proroci totiž nazývali někdy budoucího Vykupitele výhonem či prutem z kořene Jesse. Výhon však slove v hebrejštině právě tak, jako slulo město Nazaret (Nécer) v jižní Galileji. Když tedy Pán Ježíš, usadiv se v Nazaretě, nazýván byl proto Nazaretským, dostal tím jméno, kterým označovali jej někdy proroci. Patřil pak Nazaret v čas Kristova narození pod vládu Heroda Antipy.

3. 1—12. Viz Mark. 1, 1—8, Luk. 3, 1—18.

3. Is. 40, 3. Viz 3, 4—6.

pokrmem byly mu kobylinky a lesní med. ⁵Tu vycházel k němu Jerusalema a veškeré Judsko i Pojordaní ⁶a byli křtěni od něho v Jordáně, vyznávající hříchy své. ⁷Uzřev mnohé z fari-seů a saduceů, kterak přicházejí ke křtu jeho, řekl jim: „Pokolení zmijí, kdo vám ukázal, abyste utekli budoucímu hněvu? ⁸Přinášejte tedy ovoce hodné pokání, ⁹a nemyslete, že můžete říkati sami u sebe: Otce máme Abrahama; neboť pravím vám, že Bůh může z kamenů těchto vzbudit syny Abrahamovi. ¹⁰Již přiložena jest sekera ke kořeni stromů: každý tedy strom, který nenese dobrého ovoce, bude vyřazen a na oheň uvržen. ¹¹Já křtím vás vodou k pokání, ale ten, jenž přijde po mně, mocnější jest než já; a já nejsem hoden ponášet obuvi jeho. On bude vás křtíti Duchem svatým a ohněm. ¹²Jeho vějíčka je v ru-

9. t. j. nemyslete, jako byste již pro svůj původ od Abrahama musili býti přijati do království mesiášského.

11 n. Křest můj nepůsobí milosti, jako voda nepůsobí duševního očištění, nýbrž je toliko obřadem vnějším, kterým se budí neb najevo dává kajícínost, ale Kristus má moc udělovati milost Ducha sv., která by pronikala a očišťovala duši, podobně jako oheň proniká a očišťuje kovy. Má moc i souditi a tak od-
dělovati dobré od zlých, jako hospodář vějíčkou (lopatou) věje a tak odděluje pšenici od plev. A já jsem tak nepatrný proti němu, že nejsem hoden, abych prokázal mu službu nejnižší, kterou konávají poslední otroci, abych totiž ponesl mu obuv (aneb jak má Marek 1, 7, Luk. 3, 16, Jan 1, 27: abych rozvázal řemínky u obuvi jeho).

ce jeho, i vyčistí svůj mlat a shromáždí svou pšenici do obilnice, plevy však bude páliť ohněm neuhasitelným.“

Křest Pána Ježíše.

¹³Tehdy přišel Ježíš z Galileje na Jordán k Janovi, aby od něho byl pokřtěn. ¹⁴Ale Jan mu bránil řka: „Já mám potřebí pokřtěn býti od tebe, a ty jdeš ke mně?“ ¹⁵Odpovídaje Ježíš, řekl mu: „Nechej nyní; neboť tak sluší nám vyplniti všelikou správnost.“ I nechal ho. ¹⁶A když byl Ježíš pokřtěn, vyšel ihned z vody; a hle, otevřela se mu nebesa, i viděl Ducha Božího sestupovati jako holubici a přicházeti na něho. ¹⁷A ejhle, s nebe pravil hlas: „Tento jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo.“

Půst a pokušení Páně.

4. ¹Tehdy byl Ježíš uveden na poušť od Ducha, aby pokoušen byl od ďábla. ²I postil

3. 13—17. Viz Mark. 1, 9—11, Luk. 3, 21—22, Jan 1, 31—34.

15. Veškerá správnost, to je odvěký úrdek, který Bůh pojal o vykoupení lidstva. Dle něho měl Vykupitel přijmouti křest pokání od Jana, aby ukázal, že bere na sebe hříchy lidstva a chce za ně dostičiniti.

4. 1—11. Viz Mark. 1, 12—13, Luk. 4, 1—13.

4. 1. Podle podání byla to poušť Kvarantanie, severozápadně od Jericha.

se čtyřicet dní a čtyřicet nocí a potom zlač-
něl.

³I přistoupil pokušitel a řekl mu: „Jsi-li Syn Boží, rci, ať kameny tyto stanou se chle-
by.“ ⁴On odpověděl: „Psáno jest: ‚Ne sa-
mým chlebem živ je člověk, nýbrž
každým slovem, které vychází z úst
Božích‘.“ ⁵Tu pojal ho ďábel do svatého
města, postavil ho na vrchol chrámu ⁶a řekl
mu: „Jsi-li Syn Boží, spušť se dolů, neboť
psáno jest: ‚Andělům svým přikázal
o tobě, a na ruce uchopí tebe, abys
snad nenarazil na kámen nohou svou‘.“
⁷Dí jemu Ježíš: „Také je psáno: ‚Nebudeš
pokoušeti Pána Boha svého‘.“ ⁸Opět
pojal ho ďábel na horu velmi vysokou, ukázal
mu všechna království světa i nádheru jejich
⁹a řekl: „Toto všechno ti dám, jestliže padna,
budeš se mi klaněti.“ ¹⁰Tu řekl mu Ježíš:
„Odejdi, satane, neboť je psáno: ‚Pánu Bo-
hu svému budeš se klaněti a jeho je-
diného ctíti‘.“ ¹¹I opustil ho ďábel a hle,
andělé přistoupili a sloužili mu.

4. 5. Mojž. 8, 3. Slovem z úst Božích mínil stvo-
řitelské slovo či tvůrčí moc Boží, kterou Bůh rovněž
tak může tvorstvo udržeti a udržuje, jako je stvořil,
a kterou také dává pokrmům moc živnou.

6. Žalm. 90, 11.

7. — 5. Mojž. 6, 16.

10. — 5. Mojž. 6. 13.

Odchod do Galileje.

¹²Když pak Ježíš uslyšel, že Jan byl uvězněn, odebral se do Galileje ¹³a opustiv Nazaret, přišel do Kafarnaa přímořského v končinách zabulonských a neftalimských a usídlil se (tam), ¹⁴aby se splnilo, co bylo pověděno skrze proroka Isaiáše slovy: ¹⁵„Země zabulonská a země neftalimská při moři, Zajordánsko, Galilea pohanská, ¹⁶lid, který seděl ve tmě, uzřel světlo veliké a těm, kteří seděli v krajině smrtného stínu, vzešlo světlo.“ ¹⁷Od toho času počal Ježíš hlásati: „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.“

Povolání prvních učedníků.

¹⁸Chodě pak podle moře Galilejského, spatřil dva bratry, Šimona, jenž slove Petr, a Ondřeje, bratra jeho, ani pouštějí síť do moře,

Odchod do Galileje. Pán Ježíš, vyvoliv si Kafarnaum za východiště galilejské činnosti své, naplnil proroctví Isaiášovo (8, 23; 9, 1).

4, 12—17. Viz Mark. 1, 14n., Luk. 4, 14n.

12n. Je to druhá cesta, kterou konal Pán Ježíš po svém pokušení do Galileje. (Obšírně ji vylicuje sv. Jan 4, 1—45). Co činil od svého pokušení do této cesty, o tom vypravuje sv. Jan (1, 29—3, 36).

15. Galilea pohanská jest Galilea severní při Foinikii (Fénicii) a Syrii; zove se pohanskou, poněvadž v ní obývali po většině pohané.

18.—22. Viz Mark. 1, 16—20, Luk. 5, 1—11.

neboť byli rybáři. ¹⁹I řekl jim: „Pojďte za mnou, a učiním vás rybáři lidí.“ ²⁰A oni hned zanechali sítě a šli za ním. ²¹A vzdáliv se odtud, spatřil jiné dva bratry, Jakuba (syna) Zebedeova a Jana, bratra jeho, na lodi se Zebedeem, otcem jejich, kterak spravují své sítě; i povolal je. ²²A oni hned zanechali loď i otce svého a šli za ním.

Přehled galilejské činnosti Páně do prvního rozeslání apoštolů.

²³I obcházel Ježíš celou Galileji, uče v synagogách jejich a hlásaje evangelium o království a uzdravuje všelikou nemoc i všeliký neduh v lidu. ²⁴A roznesla se pověst o něm po celé Syrii. I přivedli (a přinesli) k němu všechny chorobné: rozličnými neduhy a mukami sklíčené, i posedlé a náměsíčné a ochrnuté. A uzdravil je. ²⁵I šly za ním veliké zástupy z Galileje a z Desítiměstí, i z Jerusalema a Judska a ze Zajordánska.

22. zanechavše loď, tak podle řeckého textu; podle Vulgáty bylo by „zanechavše sítě“.

25. Desítiměstí (Dekapolis) svaz a území desíti měst samosprávných, skoro vesměs za Jordánem (na levém břehu Jordánu) kolem řeky Jarmuku ležících a většinou od pohanů obydlených. Podle Plinia (Hist. nat. 5, 18) patřil k němu Damašek, Filadelfie, Rafana, Gadara, Hipos, Dium, Pella, Gerasa, Kanatha, vesměs za Jordánem a Skythopolis před Jordánem.

Řeč horská.

5. ¹Uzřev pak Ježíš zástupy, vystoupil na horu, a když se posadil, přistoupili k němu učedníci jeho. ²I otevřel ústa a učil je takto:

Osmero blahoslavenství.

³Blahoslaveni chudí duchem, neboť jejich je království nebeské. ⁴Blahoslaveni tiší, neboť oni zemí vládnouti budou. ⁵Blahoslaveni lkající, neboť oni potěšeni budou. ⁶Blahoslaveni, kteří lační a žízní po spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou. ⁷Blahoslaveni milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou. ⁸Blahoslaveni čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou. ⁹Blahoslaveni pokojní, neboť

Řeč horská viz Luk. 6, 21.—49.

3. „chudí duchem“, t. j. ti, kteří s pomocí Boží nelnou (měrou nezřízenou) k statkům pozemským, časnou bídu (ať chudobu a nouzi, ať nemoc a utrpení neb jiné strasti) trpělivě snášejí, a uznávající v pokore nedostatečnost svoji ve věcech spásy, nejen s důvěrou k Bohu se utíkají ve svých potřebách, nýbrž i užívají prostředků od Boha ke spáse ustanovených.

4. Výraz vládnouti zemí znamenal v dědičném držení míti zemi zaslíbenou, Palestinu; poněvadž pak tato byla obrazem i předobrazem království mesiášského, užívalo se ho také o držení či účasti v království Kristově, církvi jak bojující, tak vítězné.

9. Výraz býti synem Božím znamená totiž nejen ve smyslu literním býti synem Božím (byť i přijatým), nýbrž i ve smyslu obrazném podobati se Bohu.

oni synové Boží slouti budou. ¹⁰Blahoslaveni, kteří protivenství trpí pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské. ¹¹Blahoslaveni jste, když pro mne budou vás tupiti a pronásledovati a mluvíti všecko zlé proti vám lhouce; ¹²radujte se a plesejte, neboť odplata vaše hojná je v nebesích. Tak zajisté pronásledovali proroky, kteří byli před vámi.

Povinnosti představených církve.

¹³Vy jste sůl země: jestliže sůl se zkazí, čím bude osolena? K ničemu nehodí se již, leč ji vyhodit ven a nechat pošlapat od lidí. ¹⁴Vy jste světlo světa. Nemůže se ukrýti město na hoře ležící. ¹⁵Aniž rozsvěcují svíci a kladou ji pod kbelík, nýbrž na svícen, aby svítila všem, kteří jsou v domě. ¹⁶Tak svět světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a velebí Otce vašeho, jenž je v nebesích.

Kristus Pán přišel zákon naplnit.

¹⁷Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit zákon nebo proroky; nepřišel jsem zrušit,

17. Starý zákon naplnil Pán Ježíš tím, že předpisy jeho mravní sám zachovával, dokonaleji vyložil a vyšší pohnutku (lásky) stanovil i pomoc nám dal, abychom je mohli zachovávat; předpisy obřadní tím, že podal a ustanovil ve skutečnosti to, co starozákonními úkony bohoslužebnými bylo toliko nastiňováno a předobrazováno: obětí svou podal Bohu

nýbrž naplnit. ¹⁸ Vpravdě zajisté pravím vám: dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmě nebo jediná čárka ze zákona, až se všechno stane. ¹⁹ Kdo by tedy zrušil jeden z příkazů těchto nejmenších a vyučil tak lidi, nejmenším bude v království nebeském; kdo by však je činil a jim učil, ten bude velikým v království nebeském. ²⁰ Neboť pravím vám: nebude-li hojnější spravedlnost vaše než zákoníků a fariseů, nevejdete do království nebeského.

Duch zákona má se plnit, ne jen litera.

²¹ Slyšeli jste, že bylo řečeno starým: „Nezabiješ! Kdo by zabil, propadne sou-

nekonečné dostiučinění a ustanovil bohoslužbu (oběť mše sv. a svátosti), kterou se i Bohu vzdává pocta nejdokonalejší i lidem se zjednává ospravedlnění a posvěcení a spojení s Bohem. Proroky naplnil tím, že vykonal a v církvi koná, co oni předpověděli o něm a o jeho díle.

18. Jediné písmě neb jediná čárka, doslovně bylo by „jediné jota neb jediný růžek“.

19. t. j. kdo by za neplatný neb bezvýznamný prohlásil některý z těch předpisů, které jsem přirovnal k čárce proto, že se týkají věcí nedůležitých, obdrží sice odměnu, ale menší, poněvadž zákon zachovával sice ve věcech důležitých, přestupoval jej však ve věcech nedůležitých a tím urazil Boha, jenž dal příkázání o těch i oněch věcech.

21. Slyšeli jste totiž v synagogách při předčítání a vykládání zák. mojžíšského. 2. Mojž. 20, 13. Kris-

du.“ ²²Já však pravím vám, že každý, kdo se hněvá na bratra svého, propadne soudu. Kdo by však řekl bratru svému „hlupáku“, propadne veleradě, a kdo by řekl „blázne“, propadne pekelnému ohni. ²³Přinášíš-li tedy dar svůj k oltáři a tam se rozpomeneš, že bratr tvůj má něco proti tobě, ²⁴zanechej tam dar svůj před oltářem a jdi prve, smiř se s bratrem svým a potom přijď, obětuj dar svůj. ²⁵Srovnej se s protivníkem svým rychle, dokud jsi s ním na cestě, aby tě snad nevydal protivník soudci, a soudce vydal by tě biřicovi a byl bys uvržen do vězení. ²⁶Vpravdě pravím tobě, nevyjdeš odtud, dokud nevrátíš poslední halěr.

²⁷Slyšeli jste, že řečeno je starým: „Nez cizoložíš“. ²⁸Já však pravím vám, že každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní

tus, jak z dalších slov patrně, nestaví se tu přímo ani proti rabínům, ani proti mojžíšskému zákonu samému, nýbrž jen proti zákonu, jak jej pojímali zákoníci.

22. Kdo se hněvá pouze ve svém nitru, hoden bude takového trestu, jaký stanoví místní soud váš, trestu časněho, menšího; páše tedy hřích, ač toliko všední. Kdo by řekl Rácha, t. j. prázdný neb hlupáku, a tak projevil hněv svůj nadávkou nemnoho urážlivou, hoden bude velerady, nejvyššího to soudu vašeho, tedy i nejvyššího trestu, který soud lidský může stanoviti. Páše tedy hřích větší než předešlý, ale přece jen všední. Kdo by řekl blázne či bezbožníku a tak projevil hněv svůj nadávkou velice urážlivou, hoden bude pekelného ohně; hněv jeho jest tedy hřích těžký.

zcizoložil ve svém srdci. ²⁹ Pohoršuje-li tě oko tvé pravé, vylup je a odhoď od sebe; neboť prospěšnější je pro tebe, aby zahynul jeden tvůj úd, než aby celé tělo tvé bylo uvrženo do pekla. ³⁰ A jestliže pravá ruka tvá tě pohoršuje, utni ji a odhoď od sebe, neboť prospěšnější je pro tebe, aby zahynul jeden úd tvůj, než aby celé tělo tvé bylo uvrženo do pekla. ³¹ Řečeno jest také: „Kdo by propustil manželku svou, dej jí lístek zápuďný.“ ³² Já však pravím vám, že každý, kdo propouští manželku svou, vyjma pro smilství, uvádí ji v cizoložství, a kdo by propuštěnou pojal, cizoloží.

³³ Opět jste slyšeli, že řečeno je starým: „Nebudeš křivě přísahati, ale splníš

29—30. (Mark. 9, 46, Mat. 18, 9.)

31 n. Kdo v S. z. propustil manželku svou, byl povinen dáti jí list propustný či zápuďný. (5. Mojž. 24, 1.) Pán Ježíš prohlašuje však manželství za nerozlučitelné a připouští rozvod toliko od stolu a lože; ale upozorňuje, že i ten, kdo takto propouští manželku či rozvádí se s ní od stolu i lože, vydává ji v nebezpečení, že zcizoloží, ten jediný případ vyjímaje, když by sama již byla cizoložství se dopustila; neboť v případě tom nebyl by hříchem jejím vinen.

33—37. (2. Mojž. 20, 7; 3. Mojž. 19, 12; 5. Mojž. 5, 11). Podle židovských výkladů byla jen ta přísaha (přípovědná) závaznou, při které se vzývalo jméno Bůh. Proti tomu prohlašuje Pán Ježíš, aby vůbec nepřísahali v domnění, že by ta přísaha nevázala, neboť i ten, kdo přísahá skrze věci stvořené, dovolává se Boha alespoň nepřímou, a to jako stvořitele a zachovatele oněch věcí. Jest tedy i jeho přísaha závazná.

Pánu přísahy své“. ³⁴ Já však pravím vám, abyste nepřísahali vůbec: ani při nebi, neboť trůn Boží je to, ³⁵ ani při zemi, neboť je podnoží nohou jeho, ani při Jerusalemu, neboť je to město velikého krále, ³⁶ ani při hlavě své nebudeš přísahati, neboť jediného vlasu nemůžeš učiniti bílým nebo černým. ³⁷ Budiž však řeč vaše: „ano, ano“; „ne, ne“; co nad to jest, ze zlého jest.

³⁸ Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Oko za oko, zub za zub“. ³⁹ Já však pravím vám, abyste neodpírali zlému; nýbrž udeří-li tě

Ostatně (učí Pán dále ve v. 37) přísaha má původ svůj ve zlém, v tom, že lidé z porušené přirozenosti své buď pravdu porušují a jiné oklamati hledí, aneb jedni druhým nedůvěřují. Ale tak nemá býti mezi údy království Kristova. Ti mají si důvěřovati a mluvit vždy jen pravdu, tak, aby nebylo přísahy potřebí. Že nezakazuje přísahu naprosto, patrno z toho, že sám přísahal (Mat. 26, 63. 64), odsuzuje však zneužívání přísahy, jakož i přísahu lehkovážnou a křivou. — Město velikého krále, t. j. Boha, jemuž tam byl chrám zasvěcen, jediný, který židé měli v Palestině.

38—42. (2. Mojž. 21, 24; 3. Mojž. 24, 20; 5. Mojž. 19, 21.) — Nikterak však nezakazuje, aby kdo cestou zákonnou hájil sebe a svých práv. — Přinutí-li tebe někdo na míli jednu. Pán Ježíš naráží tu na obyčej, který v době Kyrově byl zaveden v říši perské a později rozšířil se odtud také do jiných krajin, jmenovitě též k Římanům, ovšem s některými změnami. Po celé říši perské ustanovil totiž Kyros v určitých stanicích rychlé posly (na koních), kteří měli dopravovati královské rozkazy rychle jeden ke druhému, až by se dostaly na místo příslušné. Po-

někdo v pravé líce tvé, nastav mu i druhé,
⁴⁰ a tomu, kdo se chce souditi s tebou a (tak)
 vzíti sukni tvou, zanechej i plášť; ⁴¹ a přinutí-
 li tě kdo na míli jednu, jdi s ním [i jiné] dvě.
⁴² Tomu, kdo tě prosí, dej, a od toho, kdo si
 chce vypůjčiti od tebe, se neodvracej.

⁴³ Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Milovati
 budeš bližního svého a nenáviděti
 budeš nepřítele svého“. ⁴⁴ Ale já pravím
 vám: Milujte nepřátele své [dobře činite těm,
 kteří vás nenávidí], a modlete se za ty, kteří
 vás pronásledují [a pomlouvají], ⁴⁵ abyste byli
 dětmi svého Otce, jenž je v nebesích, jenž
 slunci svému velí vycházeti na dobré i na
 zlé a déšť dává na spravedlivé i nespra-
 vedlivé. ⁴⁶ Neboť milujete-li (jen) ty, kteří
 vás milují, jakou budete míti odplatu? Což
 to nečiní i celníci? ⁴⁷ A budete-li pozdravovati

slové ti sluli angaroj a měli právo vyžadovati na
 komkoli, aby, bylo-li by toho třeba, nejen propůjčil
 jim na cestu svého koně neb loď a pod., nýbrž i sám
 s nimi šel a jim cestu ukazoval neb nesl břímě.
 Vzhledem k tomu utvořili od slova angaros sloveso
 angaravejn, které se ujalo také v řečtině i v latině
 (angariare) a znamenalo donutit někoho, aby ho pro-
 vázel za tím účelem, by mu cestu ukazoval, břímě
 nesl neb jinou službu prokázal. Chce tedy Pán Ježíš
 na svých učednících, aby, jsouce od někoho na újmu
 své svobody donucováni, aby mu na cestě jednu míli
 (římskou) či asi 1.5 km, ponесли břímě neb jinou služ-
 bu prokázali, nejen mu vyhověli, nýbrž raději větší
 ještě službu prokázali, než aby se hněvali neb mstili.
 — Vypůjčiti si, totiž bezúročně, ne lichvářsky.
 Viz Luk. 6. 34. 35.

toliko své bratry, co zvláštního činíte? Což to nečiní i pohané? ⁴⁸Buďte tedy dokonalí, jak i Otec váš nebeský jest.

K spravedlnosti patří dobrý úmysl.

6. ¹Mějte se na pozoru, abyste nekonali dobrých skutků svých před lidmi, chtěce býti od nich viděni; sice nebudete míti odplaty u svého Otce, jenž je v nebesích. ²Když tedy dáváš almužnu, netrub před sebou, jako pokrytci činí v synagogách a na ulicích, aby byli ctěni od lidí; vpravdě pravím vám, (tím již) vzali odplatu svou. ³Ale když ty dáváš almužnu, ať nezví tvá levice, co činí tvá pravice, ⁴aby almužna tvá byla v skrytě, a Otec tvůj, který vidí v skrytě, odplatí tobě.

⁵A když se modlíte, nebuďte jako pokrytci, kteří si libují v synagogách a na rozích trhů stojíce se modliti, aby byli viděni od lidí. Vpravdě pravím vám: vzali odplatu svou. ⁶Když však ty se modlíš, vejdi do pokojíka svého, zavři dveře a pomodli se k Otci svému v skrytě a tvůj Otec, který vidí v skrytě, odplatí tobě. ⁷Modlíce se pak, nemluvte mnoho jako pohané; domnívajíť se, že budou vyslyšeni pro svou mnohomluvnost. ⁸Nebuďte tedy, jako jsou oni; ví zajisté Otec váš, čeho je vám potřeba, prve než ho prosíte.

⁹Takto tedy budete se modliti vy: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvět se jméno tvé. ¹⁰Přiď království tvé. Buď

vůle tvá jako v nebi tak i na zemi.
¹¹Chléb náš vezdejší dej nám dnes.
¹²A odpusť nám naše viny, jakož i my
 odpouštíme našim vinníkům. ¹³A ne-
 uvod' nás v pokušení. Ale zbav nás od
 zlého (Amen). ¹⁴Neboť odpustíte-li lidem
 hříchů jejich, odpustí i vám Otec váš nebeský
 [hříchů vaše]; ¹⁵pakli neodpustíte lidem, ani
 Otec váš neodpustí vám hříchů vašich.

¹⁶Když pak se postíte, nebudte jako po-
 krytci zasmušilí; neboť znešvařují obličej
 svůj, aby zjevno bylo lidem, že se postí.
 Vpravdě pravím vám, vzali odplatu svou.
¹⁷Když však ty se postíš, pomaz si hlavu
 a tvář si umyj, ¹⁸aby nebylo zjevno lidem,
 že se postíš, nýbrž Otci tvému, jenž je v skry-
 tě; a tvůj Otec, jenž vidí v skrytě, odplatí
 tobě.

O snaze po statcích nebeských.

¹⁹Neskládejte si pokladů na zemi, kde rez
 a mol kazí a kde zloději vykopávají a kradou;
²⁰ale skládejte sobě poklady v nebi, kdež ani
 rez ani mol nekazí, a kde zloději nevy-
 kopávají aniž kradou. ²¹Neboť kde je tvůj
 poklad, tam bude i tvé srdce. ²²Svící těla

22. n. Oko = svíce těla, pokud přijímajíc světlo,
 sdílí se o ně s celým tělem, takže všechny údy zdravé
 mohou konat svoje úkony. Je-li špatné, nevnímá svět-
 la náležitě a proto ovšem nesdílí se o ně ani s tělem.

tvého jest oko tvé. Je-li oko tvé zdravé, bude světlé celé tělo tvé; ²³ je-li však oko tvé špatné, celé tělo tvé bude tmavé. Jestliže tedy světlo, které jest v tobě, tmou je, jak veliká bude tma sama? ²⁴ Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti; neboť buď bude jednoho nenáviděti a druhého milovati, anebo jednoho se přidržiti a druhým pohrdne. Nemůžete Bohu sloužiti a mamoně. ²⁵ Proto pravím vám: Nepečujte úzkostlivě o svůj život, co byste jedli, ani o své tělo, čím byste je odívali. Což není život více nežli pokrm, a tělo více než oděv? ²⁶ Pohleďte na ptactvo nebeské, že neseje, ani nežne, ani neshromažďuje do stodol, a váš Otec nebeský je živí. Nejste vy dražší než ono? ²⁷ A kdo z vás samou starostí může přidati k délce svého věku jediný loket? ²⁸ A proč pečujete úzkostlivě o svůj oděv? Pozorujte lilie polní, kterak rostou, nepracují,

takže údy nemohou konat náležitě své úkony. Světlo, které jest v člověku, je srdce, pokud ono podle tehdejších názorů židovských jest sídlem mohutnosti poznávací i žádací, a tedy i středem veškerého života duševního. Také ono, jsouc zdrávo či prosto nezřízených žádostí po věcech časných i nepravých názorů o nich, nejen přijímá s ochotou zjevené pravdy a milosti Boží, nýbrž i sdílí se o ně s ostatními silami duševními, takže celý duševní život člověka jest dobře spořádán. Je-li však srdce to nezdravé či pokaženo nezřízenými žádostmi a nepravými názory o světě a cíli člověka, nevnímá světla víry a milosti Boží.

27. Věk, který se v Písmě sv. představuje někdy (Žalm 39, 6) jako něco co do délky měřitelného.

aniž předou; ²⁹pravím pak vám, že ani Šalomoun ve vší své nádheře nebyl tak oděn, jako jedna z nich. ³⁰Jestliže tedy trávu polní, která dnes jest a zítra do peci vržena bývá, Bůh tak odívá, čím spíše vás, malověrní? ³¹Nepečujte tedy úzkostlivě, říkajíce: Co budeme jísti, aneb co budeme píti, aneb čím se budeme odívati? ³²Neboť po tom všem se pohané shánějí; ví zajisté Otec váš nebeský, že toho všeho potřebujete. ³³Hledejte tedy nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, a toto všechno bude vám přidáno. ³⁴Nepečujte proto úzkostlivě o zítřek; neboť zítřek bude pečovati sám o sebe, dosti má každý den na své lopotě.

O lehkovážném posuzování.

7. ¹Nesuďte, abyste nebyli souzeni; ²neboť jakým soudem soudíte, takovým budete souzeni, a jakou měrou měříte, takovou bude vám odměřeno. ³Proč pak vidíš třísku v oku bratra svého a trámu ve svém oku nepozoruješ? ⁴Aneb kterak díš bratru svému: Nechej, ať vyjmu třísku z oka tvého; a hle, trám jest v oku tvém? ⁵Pokrytče, vyjmi nejprve trám z oka svého, a potom přihlédni, abys vyvrhl třísku z oka bratra svého. ⁶Nedávejte věci

7, 1. (Luk. 6, 37. Řím. 2, 1.)

2. (Mark. 4, 24.)

svaté psům, aniž házejte perly své před svině, aby snad jich nepošlapaly a obrátíce se neroztrhaly vás.

Třeba prositi za vyšší pomoc.

⁷Proste, a bude vám dáno; hledejte, a naleznete; tlucte, a bude vám otevřeno; ⁸neboť každý, kdo prosí, dostává, kdo hledá, nalézá, a tomu, kdo tluč, bude otevřeno. ⁹Či je který člověk mezi vámi, jenž podá synu svému kámen, když ho bude prositi za chléb? ¹⁰aneb bude-li prositi za rybu, zdali podá mu hada? ¹¹Jestliže tedy vy, jsouce zlí, umíte dobré dary dávatí svým dětem, čím spíše Otec váš, jenž jest v nebesích, dá dobré věci těm, kteří ho prosí? ¹²Všecko tedy, co chcete, aby vám lidé činili, i vy tak číňte jim; neboť to jest zákon i proroci.

Závěr řeči horské.

¹³Vcházejte těsnou branou; neboť široká jest brána a prostranná cesta, která vede k zahynutí, a mnoho jest těch, kteří vcházejí skrze ni. ¹⁴Jak těsná jest brána a úzká cesta, která vede k životu, a málo je těch, kteří ji nalézají.

7, 7—11. Srovn. Luk. 11, 9—13.

11. zlí, t. j. přirozenosti porušené a více ke zlému než k dobrému nakloněné.

¹⁵Mějte se na pozoru před nepravými proroky, kteří přicházejí k vám v rouše ovčím, v nitru jsou však vlci draví. ¹⁶Po ovoci jejich poznáte je: Což se sbírají s trní hrozny anebo s bodláčí fíky? ¹⁷Tak každý strom dobrý nese ovoce dobré, špatný strom ovoce špatné přináší. ¹⁸Nemůže strom dobrý nésti ovoce špatné, ani strom špatný přinášeti ovoce dobré. ¹⁹Každý strom, který nenese ovoce dobrého, bývá vyřat a na oheň uvržen. ²⁰Nuže tedy po ovoci jejich poznáte je.

²¹Ne každý, kdo mi říká „Pane, Pane“, vejde do království nebeského, nýbrž kdo činí vůli Otce mého, jenž jest v nebesích, ten vejde do království nebeského. ²²Mnozí mi řeknou v onen den: Pane, Pane, zdali jsme ve jménu tvém neprorokovali a ve jménu tvém nevymítali zlé duchy a ve jménu tvém nečinili mnoho zázraků? ²³A tehdy prohlásím jim: Nikdy jsem vás neznal; odejděte ode mne, pachatelé nepravosti.

²⁴Každý tedy, kdo slyší tato má slova a koná je, bude jako muž moudrý, který postavil dům svůj na skále. ²⁵I spadl příval, přišly řeky, zavály větry a obořily se na ten dům. Nespadol však, neboť byl založen na skále. ²⁶A každý, kdo slyší tato má slova a nekoná jich, bude jako muž pošetilý, jenž postavil dům svůj na písku. ²⁷I spadl příval, přišly řeky, zavály větry a obořily se na ten dům. I spadl a pád jeho byl veliký.

²⁸ A když Ježíš dokončil řeči tyto, užasly zástupy nad jeho učením, ²⁹ neboť učil je jako mající moc, a ne jako jejich zákoníci a fariseové.

Uzdravení malomocného.

8. ¹ Když pak sestoupil s hory, šly za ním veliké zástupy.

² A hle, malomocný přišel a klaněl se mu řka: „Pane, chceš-li, můžeš mě očistiti.“

³ I vztáhl Ježíš ruku a dotkl se ho řka: „Chci, buď čist.“ A ihned byl uzdraven od svého malomocenství. ⁴ I řekl mu Ježíš: „Hleď, abys to nikomu neříkal, ale jdi, ukaž se knězi a obětuj dar, který přikázal Mojžíš, na svědectví jim.“

Uzdravení služebníka setníkova.

⁵ Když pak vešel do Kafarna, přistoupil k němu setník a prosil ho řka: ⁶ „Pane, slu-

2. Od 8, 2—9, 34. ukazuje evangelista na divotvornou moc Kristovu, kterou se objevil býti pánem jak života i smrti, tak přírody i duchů zlých. Jednotlivých zázraků nelíčí v tom pořádku, ve kterém se udály po sobě.

2—4. (Srovn. Mark. 1, 40—44.; Luk. 5, 12—14.)

4. Podobné rozkazy dával Pán Ježíš uzdraveným častěji, aneb učiniv zázrak, odcházel do samoty, tehdy totiž, když bylo nebezpečnost, že lid způsobí politické bouře a bude chtít jej prohlásiti za krále.

5—13. Srovn. Luk. 7, 1—10.

žebník můj leží doma ochrnulý a hrozně se trápí.“ ⁷I dí mu Ježíš: „Já přijdu a uzdravím ho.“ ⁸Odpověděv pak setník, řekl: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem a uzdraven bude služebník můj. ⁹Neboť i já (ač) jsem člověk pod mocí postavený, mám pod sebou vojáky; a dím tomuto: ‚Jdi,‘ i jde, a jinému: ‚Přiď,‘ a přijde, a svému služebníku: ‚Učiň toto,‘ i učiní.“ ¹⁰Uslyšev to Ježíš, podivil se a řekl těm, kteří šli za ním: „Vpravdě pravím vám, nenalezl jsem tak veliké víry (ani) v lidu israelském. ¹¹Pravím pak vám, že mnozí přijdou od východu i od západu a stolovati budou s Abrahamem, s Isákem a s Jakubem v království nebeském; ¹²synové království však budou vyvrženi ven do tmy; tam bude pláč a skřípění zubů.“ ¹³I řekl Ježíš setníkovi: „Jdi, a jak jsi uvěřil, staň se tobě.“ A v tu hodinu služebník ozdravěl.

Uzdravení tchyně Petrovy.

¹⁴A přišed Ježíš do domu Petrova, spatřil tchyni jeho, ana leží a má zimnici. ¹⁵I dotkl se ruky její a přestala ji zimnice; i vstala a posluhovala mu. ¹⁶Když pak byl večer, při-

11. n. Mnozí z pohanů uvěří, vstoupí do církve a skrze ni do blaženosti věčné, mnozí ze židů však zůstanou v nevěře a budou proto zavrženi.

14—17. Srovn. Mark. 1, 29—34.; Luk. 4, 38—41.

vedli k němu mnoho posedlých; i vymítl duchy slovem a uzdravil všechny chorobné, ¹⁷ aby se splnilo, co bylo řečeno skrze proroka Isaiaše slovy: „On vzal na se mdloby naše a nesl nemoci naše.“

Následování Krista.

¹⁸ Uzřev pak Ježíš veliký zástup kolem sebe, rozkázal přeplaviti se na druhý břeh. ¹⁹ A přistoupiv jeden zákoník, řekl jemu: „Mistře, budu tě následovati, kamkoli půjdeš.“ ²⁰ I řekl mu Ježíš: „Lišky mají doupata a ptáci nebesť hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu položil.“ ²¹ Jiný pak z učedníků jeho mu řekl: „Pane, dovol mi prve odejít a pochovat otce mého.“ ²² Ale Ježíš mu řekl: „Pojď za mnou a nech, ať mrtví pochovají své mrtvé.“

Bouře na moři.

²³ A když vstoupil na loď, brali se za ním učedníci jeho. ²⁴ A hle, bouře veliká se strhla na moři, takže loď se pokrývala vlnami; on pak spal. ²⁵ I přistoupili k němu učedníci jeho a vzbudili ho řkouce: „Pane, zachovej nás, hyneme.“ ²⁶ I dí jim Ježíš: „Co se bojíte, malo-

19—22. Případ první jest podobný sice, ale ne totožný s tím, o němž mluví sv. Lukáš v 9, 57—58. Případ druhý (v. 21—22) jest totožný s Luk. 9, 59—60. Nedovolil mu odejít domů, poněvadž věděl, že by jej příbuzní jeho přemluvili, aby se nestal trvalým učedníkem jeho.

23—27. Srovnej Mark. 4, 36—40. Luk. 8, 22—25.

věrní?“ Potom vstal a přikázal větrům a moři a bylo veliké ticho. ²⁷Lidé pak se divili, řkouce: „Kdo je tento, že větry i moře ho poslouchají?“

Uzdravení dvou posedlých.

²⁸Když přišel na druhý břeh do krajiny Gerasenské, potkali se s ním dva posedlí vycházející z hrobů, náramně zuřiví, takže nikdo nemohl projíti onou cestou. ²⁹A ejhle, vykřikli: „Co tobě do nás, Ježíši, Synu Boží? Přišel jsi sem trápit nás před časem?“ ³⁰Páslo pak se nedaleko od nich stádo mnoha vepřů. ³¹I prosili ho zlí duchové, řkouce: „Vymítneš-li nás odtud, pošli nás do stáda vepřů.“ ³²I řekl jim: „Jděte.“ Oni pak vyšedše vešli

28—34. Viz Mark. 5, 1—20. Luk. 8, 26—29.

30. „nedaleko od nich“, tak podle Vulgáty, s níž souhlasí Mark. 5, 11. „tam u hory“ a Luk. 8, 32. „tam na hoře“; podle textu řeckého bylo by „daleko od nich“. Příčina rozdílu toho mezi Vulg. a řeckým textem u Matouše jest v opisovateli neb překladateli, mezi Matoušem však s jedné a mezi Mark. a Luk. s druhé strany jest v různém pojímání věci, t. j. v tom, že co jednomu jest blízko, druhému zdá se býti daleko.

31 n. Nad tím, že byla způsobena škoda majitelům, lze rovněž tak málo se pozastavovati, jako když způsobí se komu škoda povodní nebo krupobitím. Zdá se, že majitelé ti prohřešili se nějakým způsobem těžce, a že tedy byla ona škoda dopuštěna také za trest pro ně.

do vepřů; a ejhle, veškeré stádo se rozehnalo srázem do moře a utonulo ve vodě. ³³ Pastýři pak utekli, a přišedše do města, oznámili všechno, i o posedlých. ³⁴ A ejhle, všechno město vyšlo naproti Ježíšovi, a spatřivše ho, prosili, aby odešel z jejich končin.

Uzdravení ochrnuého.

9. ¹ I vstoupiv na lodičku, přeplavil se a přišel do města svého.

² A hle, přinášeli k němu ochrnuého, ležícího na loži. Ježíš vida víru jejich, řekl ochrnuému: „Buď dobré mysli, synu, odpouštějí se ti hříchy tvé.“ ³ A tu někteří ze zákoníků si pomyslili: „Tento se rouhá.“ ⁴ Ale Ježíš, znaje smýšlení jejich, řekl: „Proč myslíte zlé věci v srdci svém? ⁵ Co je snáze říci: „Odpouštějí se tobě hříchy tvé“, či říci: „Vstaň a chod?“ ⁶ Abyste však věděli, že Syn člověka má moc na zemi odpouštěti hříchy, tedy (dí ochrnuému): Vstaň, vezmi lože své a jdi domů.“ ⁷ I vstal a odešel domů. ⁸ Uzřevše to zástupové, báli se a velebili Boha, který dal takovou moc lidem.

9, 2—8. Viz Mark. 2, 1—12. Luk. 5, 18—26.

2. Jak lze souditi z Kristových slov „odpouštějí se“ atd., člověk ten zavinil si nemoc svou sám nějakým činem hříšným.

Povolání Matouše.

⁹A jda Ježíš odtud, spatřil člověka jménem Matouše sedět u celnice a řekl mu: „Pojď za mnou.“ I vstal a šel za ním. ¹⁰Když pak v domě stoloval, hle, mnozí celníci a hříšníci přišedše stolovali s Ježíšem a s učedníky jeho. ¹¹Vidouce to fariseové, řekli učedníkům jeho: „Proč jí mistr váš s celníky a hříšníky?“ ¹²Ale Ježíš uslyšev to, řekl: „Nepotřebuji lékaře zdraví, nýbrž nemocní. ¹³Jděte a naučte se, co jest to: ‚Milosrdenství chci a ne oběti.‘ Neboť nepřišel jsem povolat spravedlivé, nýbrž hříšné.“ ¹⁴Tu přistoupili k němu učedníci Janovi řkouce: „Proč my a fariseové se postíme často, učedníci tvoji však se nepostí?“ ¹⁵I řekl jim Ježíš: „Mohou svatebníci truchliti, pokud je s nimi ženich? Přijdou však dnové, kdy jim ženich bude odňat, a tehdy se budou postiti. ¹⁶Nikdo zajisté nepřišívá laty ze sukna nového k rouchu starému, neboť jinak odtrhne ta záplata

9—17. Srovn. Mark. 2, 14—22.; 5, 27—39.

13. Os. 6, 6.

15. Pán Ježíš ukazuje, že by rovně tak bylo nevhodno, aby učedníci jeho postili se a činili projevy smutku v tu dobu radostnou, kterou trvá u nich jako by bylo nevhodno, aby svatebníci se postili v době, kdy s ženichem trvají při hostině svatební.

16—17. Otázka učedníků Janových spočívala na domněnce, že starozákonní obřady zůstanou také v království mesiášském, v církvi; Pán ukazuje podobnost, že by to nebylo přiměřeno.

kus od roucha a díra bude horší. ¹⁷ Ani se nelije víno mladé do měchů starých, sice se měchy rozpukají, víno vyteče a měchy se zničí; ale víno mladé se lije do měchů nových a obé se zachová.“

Uzdravení ženy krvotoké a vzkříšení dcery Jairovy.

¹⁸ Když k nim toto mluvil, přistoupil jeden představený a klaněl se mu řka: „Pane, dcera má právě skonala, ale pojď, vlož na ni ruku, a bude žít.“ ¹⁹ I vstal Ježíš a šli za ním i učedníci jeho. ²⁰ A ejhle, žena, která trpěla krvotokem dvanáct roků, přistoupila odzadu a dotkla se třepení roucha jeho, ²¹ neboť řekla sama u sebe: Dotknu-li se jen roucha jeho, budu uzdravena. ²² Ale Ježíš se obrátil a uzřev ji, pravil: „Buď dobré mysli, dcero, víra tvá tě uzdravila.“ I byla žena zdráva od té hodiny. ²³ Přišed pak Ježíš do domu představeného a spatřiv flétisty i zástup hluchících, řekl: ²⁴ „Odejďte, neboť neumřela dívka, ale spí.“ I posmívali se mu. ²⁵ A když byl vypuštěn zástup, vešel a vzal ji za ruku. I vstala dívka. ²⁶ A roznesla se pověst o tom po celé té krajině.

18—26. Viz Mark. 5, 22—43. Luk. 8, 41—56.

20—22. Uzdravení ženy viz Mark 5, 25—34.

24. Kristus Pán řekl, že dívka neumřela, ale spí, poněvadž měl moc i úmysl vzkřísiti ji z mrtvých. Bylo tedy pro něho, jako by spala.

Uzdravení dvou slepců a posedlého.

²⁷ Když Ježíš odtud odcházel, šli za ním dva slepci, volající a říkající: „Smiluj se nad námi, synu Davidův.“ ²⁸ Když pak vešel do domu, přistoupili k němu slepci. I dí jim Ježíš: „Věříte, že vám to mohu učiniti?“ Řkou jemu: „Ano, Pane.“ ²⁹ Tu se dotkl očí jejich a řekl: „Staň se vám podle víry vaší.“ ³⁰ I otevřely se jim oči. A pohrozil jim Ježíš řka: „Hleďte, ať se to nikdo nedozví.“ ³¹ Ale oni vyšedše, rozhlásili ho po celé oné krajině. ³² Když pak oni vycházeli, přivedli k němu člověka němého, který byl posedlý. ³³ A když byl vymítnut zlý duch, němý mluvil. I podivily se zástupy řkouce: „Nikdy se takto nic neukázalo v lidu israelském.“ ³⁴ Fariseové však pravili: „Knížetem zlých duchů vymítá zlé duchy.“

Podnět k prvnímu poslání apoštolů.

³⁵ I obcházel Ježíš všechna města i všechny vesnice, uče v synagogách jejich a hlásaje evangelium o království a uzdravuje všelikou nemoc i všeliký neduh. ³⁶ Uzřev pak zástupy, pojal lítost nad nimi, že byli zmořeni a povrženi jak ovce bez pastýře. ³⁷ Tehdy pravil učedníkům svým: „Žeň je sice hojná, ale dělníků málo. ³⁸ Proste tedy Pána žně, aby poslal dělníky na svou žně.“

První posláni apoštolů.

10. ¹A přivolav k sobě dvanáct učedníků svých, dal jim moc nad duchy nečistými, aby je vymítali a uzdravovali všelikou nemoc i všeliký neduh. ²Jména pak dvanácti apoštolů jsou tato: První Šimon, jenž slove Petr, a Ondřej, bratr jeho, ³Jakub (syn) Zebedeův a Jan, bratr jeho, Filip a Bartoloměj, Tomáš a celník Matouš, Jakub (syn) Alfeův a Tadeáš, ⁴Šimon Horlivec a Jidáš Iškariotský, který ho zradil.

⁵Těchto dvanáct poslal Ježíš, přikázav jim takto: „K pohanům nechodte a do měst samaršských nevcházejte, ⁶ale jděte raději k zahynulým ovcím domu israelského. ⁷Chodíce pak, hlásejte: ‚Přiblížilo se království nebeské.‘ ⁸Nemocné uzdravujte, mrtvé křiste, malomocné očišťujte, zlé duchy vymítejte. Zdarma jste dostali, zdarma dejte. ⁹Neopatrujte si zlata ani stříbra ani mědi do svých opasků, ¹⁰nemějte mošny na cestu ani dvou sukní, ani obuvi ani hole; neboť hoden jest dělník

1- 4. Mark. 3, 16—19; Luk. 6, 14—16; Skutk. 1, 13.

5. Návod daný od 5—15, týká se hlavně prvního posláni apoštolského, které měli vykonávat i ještě za pozemského života Kristova.

9. Pán Ježíš, aby apoštolé důvěřovali ve všem v božskou prozřetelnost, nakázal, aby nebrali s sebou žádných peněz, ani mošny či tašky cestovní s pokrmu, ani obuvi, ovšem mimo tu, kterou měli na nohou, ani hole, kromě že někteří ji už měli, neboť podle Mark. 6. 8, nebránil jim vzít si hůl.

pokrmu svého. ¹¹Když pak vejdete do některého města nebo místa, vptejte se, kdo je v něm hoden; a tam zůstaňte, dokud nevyjdete. ¹²Vcházejíce pak do domu, pozdravte jej [řkouce: „Pokoj domu tomuto“]. ¹³A bude-li dům ten hoden, přijdiž naň pokoj váš; pak-li nebude hoden, pokoj váš vrať se k vám. ¹⁴A kde vás nepřijmou a neposlechnou řeči vašich, tu vycházejíce z domu nebo města, střepte prach s nohou svých. ¹⁵Vpravdě pravím vám, lehčeji bude v den soudný zemi sodomské a gomorské, než městu tomu.“

¹⁶„Hle, já posílám vás jako ovce mezi vlky; buďte tedy opatrní jako hadi a prostí jako holubice. ¹⁷Ale mějte se na pozoru před lidmi; neboť budou vás vydávati soudům a bičovati vás ve svých synagogách; ¹⁸i před vladaře a krále budete voděni pro mne na svědectví jim a pohanům. ¹⁹Když však vás vydají, nestarejte se, kterak aneb co byste mluvili; budeť vám dáno v onu hodinu, co máte mluvit, ²⁰neboť nejste to vy, kteří mluvíte, nýbrž Duch Otce vašeho, jenž mluví ve

14. Střepte prach, jako by poskvrněna byla půda jeho, a to na znamení, že obyvatelé jakožto nehodni nebudou účastni blaha mesiášského.

17. Na svědectví jim, t. j. židům a pohanům, abyste totiž svým zmužilým vystupováním a svými slovy svědčili a příležitost dávali židům i pohanům poznávati víru a učení Kristovo i velikou cenu jeho, jakož i aby to bylo jednou (při soudu) svědectvím proti nim, kdyby kázání apoštolské odmítli.

vás. ²¹Vydá pak na smrt bratr bratra a otec dítě a povstanou děti proti rodičům a budou je zabíjeti. ²²A budete v nenávisti u všech pro jméno mé; kdo však vytrvá až do konce, ten spasen bude. ²³Když pak budou vás pronásledovati v městě tomto, utecte do jiného. Vpravdě pravím vám, vy nebudete u konce se všemi městy israelskými, až přijde Syn člověka. ²⁴Není učedník nad mistra ani služebník nad pána svého. ²⁵Dosti jest učedníku (má-li se) jak jeho mistr, a služebníku (má-li se) jak jeho pán. Jestliže hospodáře nazvali Beelzebubem, čím spíše (budou tak zváti) jeho domácí? ²⁶Nebojte se jich tedy, neboť nic není skryto, co nebude odkryto, a nic tajno, co nebude zvěděno. ²⁷Co vám pravím ve tmě, povězte na světle, a co slyšíte v ucho, hlásejte na střeších. ²⁸A nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, duše však zabíti nemohou, ale bojte se spíše toho, jenž může duši i tělo zatratiti do pekla. ²⁹Zdali neprodávají dva vrabce za pětihalěr? A nepadne z nich ani jeden na zem bez Otce vašeho. ³⁰U vás však jsou sečteny i všechny vlasy na hlavě. ³¹Nebojte se tedy; dražší jste nad mnoho vrabců. ³²Každého tedy, kdo mne vyzná před lid-

23. Vy nebudete u konce . . . , t. j. ani vy, ani vaši nástupci nepřivedou všech židů ke křesťanství do té doby, kdy já přijdu k soudu.

27. ve tmě a v ucho = v soukromí, na světle a na střeších = veřejně.

mi, vyznám i já před Otcem svým, jenž je v nebesích. ³³ Kdo by však mne zapřel před lidmi, toho zapřu také já před Otcem svým, jenž je v nebesích.“

³⁴ „Nedomnívejte se, že jsem přišel uvést pokoj na zem; nepřišel jsem uvést pokoj, nýbrž meč. ³⁵ Přišel jsem zajisté, abych rozdvojil člověka proti otci jeho a dceru proti matce její a nevěstu proti tchyni její, ³⁶ a nepřátelé člověka — domácí jeho. ³⁷ Kdo miluje otce nebo matku více nežli mne, není mne hoden, a kdo miluje syna nebo dceru více nežli mne, není mne hoden. ³⁸ A kdo nebere kříže svého a nenásleduje mne, není mne hoden. ³⁹ Kdo nalezne život svůj, ztratí jej, a kdo ztratí život svůj pro mne, nalezne jej. ⁴⁰ Kdo vás přijímá, mne přijímá, a kdo mne přijímá, přijímá toho, který mě poslal. ⁴¹ Kdo přijímá proroka proto, že je prorok, dostane odplatu proroka, a kdo přijímá spravedlivého proto, že je spravedlivý, dostane odplatu spravedlivého. ⁴² A kdokoli by podal píti jednomu z maličkých těchto jen číši studené vody toliko proto, že je (můj) učedník, vpravdě pravím vám, neztratí své odplaty.“

33. Zapřu, t. j. neuznám za svého učedníka a na věky jej zavrhuu.

39. (Luk. 9, 24, Jan 12, 25) t. j. kdo zachová život svůj časný v čas pronásledování a útrap tím, že zapře mne, ztratí život věčně blažený, a kdo ztratí život svůj časný proto, že mne neohroženě vyznává, nalezne život věčný (sv. mučedníci).

11. ¹A když Ježíš dokonal příkazy. dvánácti učedníkům svým, odešel odtud, aby učil a hlásal v městech jejich.

Poselství Jana Křtitele.

²Jan pak uslyšev v žaláři o skutcích Kristových, poslal (k němu) dva z učedníků svých ³a vzkázal mu: „Ty jsi ten, který má přijíti, či jiného máme čekati?“ ⁴Ježíš jim odpověděl: „Jděte a zvěstujte Janovi, co jste slyšeli a viděli: ⁵Slepí vidí, chromí chodí, malomocní nabývají čistoty, hluší slyší, mrtví vstávají z mrtvých, chudým se zvěstuje evangelium, ⁶a blahoslaven jest, kdo se nebude horšiti nade mnou.“ ⁷Když pak oni odcházeli, počal Ježíš mluvit k zástupům o Janovi: „Co jste vyšli na poušť viděti? Třtinu větrem se klátící? ⁸Či co jste vyšli viděti? Člověka měkkým rouchem oděného? Ejhle, ti, kteří měkká roucha nosí, v domech královských jsou. ⁹Co tedy jste vyšli viděti? Proroka? Zajisté, pravím vám, (viděli jste) více než proroka; ¹⁰neboť tento jest to, o němž je

2—19. Viz Luk. 7, 19—35. O vazbě Janově viz Mat. 14, 3—5.

4. Poukázal k oněm zázrakům skoro týmiž slovy, kterými Isaiáš předpovídal o budoucím Vykupiteli. (61, 1; 35, 5.)

6. t. j. kdo z mé chudoby a z mého utrpení nevezme příčinu, aby ve mne jako Vykupitele nevěřil neb v té víře se viklal.

10. Malachiáš 3, 1; Mat. 11, 10. Mark. 1, 2.

psáno: „Hle, já posílám posla svého před tváří tvou, který připraví cestu tvou před tebou.“¹¹ Vpravdě, pravím vám, nepovstal mezi narozenými z ženy větší nad Jana Křtitele, avšak i nejmenší v království nebeském větší jest než on.¹² Ale od časů Jana Křtitele až dosud království nebeské násilí trpí, a ti, kteří násilí činí, uchvacují je.¹³ Všichni proroci totiž i zákon prorokovali až do Jana; ¹⁴a chcete-li to přijmouti, on jest Eliáš, který má přijíti.¹⁵ Kdo má uši k slyšení, slyš.¹⁶ Komu však připodobním pokolení toto? Podobá se chlapcům, kteří, sedíce na náměstí, volají k druhům: ¹⁷„Pískali jsme vám, a netančili jste; naříkali jsme, a nekvíleli jste.“¹⁸ Neboť přišel Jan, nejedl ani nepil, a říkají: „Má zlého ducha.“¹⁹ Přišel Syn člověka, jedl i pil, a praví: „Hle, člověk žrout a pijan vína, přítel celníků i hříšníků.“ Avšak uznána byla ta moudrost od moudrých.“

²⁰Tehdy počal vytykáti městům, ve kterých se událo nejvíce jeho zázraků, že se nedali na pokání: ²¹„Běda tobě, Korozaím, běda tobě, Betsaido! Neboť kdyby v Tyru a Sidonu byly se udály zázraky, které se děly ve vás, byli by dávno v žínici a popelu dali se na

14. t. j. chcete-li to uznati, Jan jest Eliáš, který podle Malach. 4, 5 má přijíti před příchodem Vykupitelovým, ne sice co do osoby, nýbrž co do způsobu života a co do ducha i moci, s kterými vystupuje.

pokání. ²²Avšak pravím vám: Tyru a Sidonu bude v soudný den lehčeji než vám. ²³A ty, Kafarnaum, zda budeš povýšeno až do nebe? Až do pekla sjedeš; neboť kdyby v Sodomě byly se udály zázraky, které se děly v tobě, stála by podnes. ²⁴Avšak pravím vám: Zemi sodomské bude v soudný den lehčeji než tobě.“

Pán Ježíš velebí pokornou víru.

²⁵Za onoho času promluviv Ježíš, řekl: „Velebím tě, Otče, Pane nebe i země, že jsi tyto věci skryl před moudrými a opatrnými a zjevil jsi je nedospělým; ²⁶ano, Otče, že tak se ti zalíbilo. ²⁷Všecko jest mi dáno od mého Otce a nikdo nezná (úplně) Syna, leč Otec, aniž kdo zná (úplně) Otce, leč Syn, a komu by to chtěl Syn zjevit. ²⁸Pojďte ke mně všichni, kteří se lopotíte a jste obtíženi, a já vás občerstvím. ²⁹Vezměte jho mé na sebe a učte se ode mne, neboť jsem tichý

22. Korozaím a Betsaida, byla města při severním břehu jezera Genesaretského nedaleko Kafarnaa.

25.—30. srovn. Luk. 10, 21—22.

25. Moudrými míní Pán Ježíš ty, kteří byli pyšní na vlastní moudrost světskou, jakými byli tehdy fariseové skoro všichni. Nedospělými míní ty lidi prosté, kteří Kristovo učení přijali. Před oněmi skryl Bůh věci týkající se Kristovy osoby a jeho poměru k Bohu i k dílu vykupitelskému, takže pro jejich pýchu a odpor, kterým milosti jeho odpírali, nedal jim milostí větších.

a pokorný srdcem; a naleznete pokoj duši své, ³⁰neboť jho mé je sladké a břímě mé jest lehké.“

Apoštolové trhají v sobotu klasy.

12. ¹Onoho času šel Ježíš v sobotu obilím; učedníci jeho, jsouce lačni, počali trhati klasy a jísti. ²Ale fariseové uzřevše to, řekli mu: „Hle, učedníci tvoji činí, co není dovoleno činiti v sobotu.“ ³On však jim řekl: „Nečtli jste, co učinil David, když měl hlad, i ti, kteří byli s ním? ⁴Kterak vešel do domu Božího a jedl chleby předkladné, jichž nebylo dovoleno jísti jemu, ani těm, kteří s ním byli, leč jedině kněžím? ⁵Anebo nečtli jste v zákoně, že o sobotách kněží ve chrámě sobotu znesvěcují a jsou bez viny? ⁶Pravím však vám, že tuto větší jest než chrám. ⁷Kdybyste věděli, co to je: ‚Milosrdenství chci a ne oběti‘, nebyli byste odsoudili nevinných. ⁸Pánem zajisté [i] soboty jest Syn člověka.“

Člověk s uschlou rukou. Kristova mírnost.

⁹A odebrav se odtud, přišel do jejich synagogy. A ejhle, byl tu člověk s uschlou rukou.

12. 1—8. Srovn. Mark. 2, 23—28, Luk. 6, 1—5.

1. 5. Mojž. 23, 25.

3. n. 1. Král. 21.

6. Při těch slovech ukázal nepochybně na sebe jakožto na toho, jenž jest nekonečně větší než chrám.

7. Os. 6, 6.

9.—14. Viz Mark. 3, 1—6; Luk. 6, 6—11.

¹⁰I otázali se ho: „Jest dovoleno v sobotu uzdravovati?“ — Chtěli ho obžalovati. —

¹¹On pak jim řekl: „Kdo z vás bude člověk (takový), který, bude-li míti ovci jednu a ta padne mu v sobotu do jámy, neuchopí a nevytáhne ji? ¹²Oč dražší je člověk než ovce; je tedy dovoleno v sobotu dobře činiti.“

¹³Tu řekl onomu člověku: „Vztáhni svou ruku.“ I vztáhl a byla zase zdráva jako druhá.

¹⁴Vyšedše pak fariseové, vešli v radu proti němu, kterak by jej zahubili.

¹⁵Ale Ježíš seznáv to, uchýlil se odtud; a šli za ním mnozí, i uzdravil je všechny ¹⁶a přikázal jim přísně, aby ho nerozhlašovali, ¹⁷aby se splnilo, co bylo řečeno skrze proroka Isaiáše slovy: ¹⁸„Hle, služebník můj, kterého jsem vyvolil, miláček můj, v němž jsem si zalíbil. Dám ducha svého na něj a bude zvěstovati soud národům. ¹⁹Nebude se hádati ani křičeti, aniž kdo uslyší na náměstích hlas jeho. ²⁰Třtiny nalomené nedolomí a knotu doutnajícího neuhasí, až přivede soud k vítězství; ²¹a ve jménu jeho budou doufati národové.“

Uzdravení člověka posedlého. Zloba fariseů.

²²Tehdy přivedli k němu člověka posedlého, jenž byl slepý a němý, a uzdravil ho,

17. Is. 42, 1.

22.—37. Viz Mark. 3, 22—27., Luk. 11, 14—26.

takže mluvil a viděl. ²³I žasli všichni v zastupu a pravili: „Není tento syn Davidův?“ ²⁴Fariseové však uslyševše to, řekli: „Tento nevymítá zlé duchy, leč Beelzebubem, knížetem zlých duchů.“ ²⁵Ale Ježíš znaje myšlení jejich, řekl jim: „Každé království proti sobě rozdělené zpustne a žádné město, žádný dům proti sobě rozdělený neobstojí. ²⁶Vymítá-li satan satana, jest rozdělen proti sobě, kterak tedy obstojí království jeho? ²⁷A vymítám-li já duchy zlé Beelzebubem, kým je vymítají synové vaši? Protož oni budou soudci vašimi. ²⁸Jestli však já Duchem Božím vymítám zlé duchy, přišlo k vám království Boží. ²⁹Aneb kterak může kdo vejíti do domu silákova a pobrati jeho náradí, leč prve siláka sváže? Potom oloupí jeho dům. ³⁰Kdo není se mnou, je proti mně, a kdo neshromažďuje se mnou, rozptyluje. ³¹Proto pravím vám: Všeliký hřích, i rouhání, se lidem odpustí, ale rouhání proti Duchu se neodpustí.

31.—32. Hříchy proti Duchu sv., t. j. hříchy, kterými člověk poznané pravdě úmyslně odpírá, neb duchu zlému přičítá takové zjevy, ve kterých se jeví patrně moc Boží, neodpouští Bůh, pokud člověk v onom stavu trvá, a to nikoli že by neměl vůle odpustiti, kdyby člověk činil pokání, ale že takový člověk, trvaje ve svém hříchu zatvrzele, zpravidla pravého pokání nečiní. Pravě, že hříchy ty neodpouštějí se ani v budoucím věku, dává najevo, že některé hříchy Božím milosrdenstvím odpouštějí se na onom světě, hříchy totiž všední či spíše tresty za ně, které by měl trpěti v očistci.

³²A kdo by řekl slovo proti Synu člověka, bude mu odpuštěno, kdo by však mluvil proti Duchu svatému, tomu nebude odpuštěno ani v tomto věku ani v budoucím. ³³Buď učiňte strom dobrým (a tedy) i ovoce jeho dobrým, anebo učiňte strom špatným (a tedy) i ovoce jeho špatným, neboť po ovoci poznává se strom. ³⁴Pokolení zmijí, kterak můžete mluvit věci dobré, jsouce zlí? Neboť z hojnosti srdce mluví ústa. ³⁵Dobrý člověk vynáší z dobré zásoby věci dobré a zlý člověk vynáší ze špatné zásoby věci špatné. ³⁶Ale pravím vám: Z každého slova prázdného, které lidé promluví, budou v den soudu odpovídati, ³⁷neboť ze slov svých budeš ospravedlněn, a ze slov svých budeš odsouzen.“

Zákoníci a fariseové žádají znamení s nebe.

³⁸Tu ho oslovili někteří ze zákoníků a fariseů řkouce: „Mistře, chceme od tebe viděti znamení.“ ³⁹On pak jim odpověděl: „Pokolení zlé a cizoložné žádá znamení, a znamení mu dáno nebude, leč znamení proroka Jonáše. ⁴⁰Jako totiž Jonáš byl v břiše velké ryby tři dni a tři noci, tak bude Syn

34. Pravě, „kterak můžete mluvit dobré jsouce zlí“, míní pouze nemožnost mravní, nechce nikterak říci, že by člověk povahy zlé nemluvil a nečinil nikdy nic dobrého, nybrž že jednání jeho obvykle bývá zlé.

38.—42. viz Luk. 11. 16. 29—32.

člověka v nitru země tři dni a tři noci. ⁴²„Muži ninivští povstanou na soudě s tímto pokolením a odsoudí je, neboť učinili pokání na kázání Jonášovo, a ejhle, více než Jonáš je tuto.“ ⁴³Královna jihu povstane na soudě s pokolením tímto a odsoudí je, neboť přišla od končin země, aby uslyšela moudrost Šalomounovu, a hle, více než Šalomoun je tuto. ⁴⁴Když pak duch nečistý vyjde od člověka, chodí po místech bezvodých, hledaje odpočinutí, a nenalézá. ⁴⁵„I řekne: ‚Vrátím se do svého domu, odkud jsem vyšel‘. A přijda nalezne jej prázdný, vymetený a ozdobený.“ ⁴⁶Tu jde a vezme s sebou sedm jiných duchů horších, nežli jest sám, a vejdouce přebývají tam. I stávají se poslední věci člověka toho horšími, než byly první. Tak bude i tomuto pokolení špatnému.“

Matka a příbuzní Páně.

⁴⁶Když ještě mluvil k zástupům, matka a bratři jeho stáli venku, žádající s ním mluvit. ⁴⁷I řekl mu kdosi: „Hle, matka tvá

42. 3. Král. 10, 1—10.

46.—50. Mark. 3, 31—35. Luk. 8, 19—21.

46. Bratři Páně, t. j. nikoliv bratři Ježíšovi ve vlastním smyslu slova, ani bratři jeho nevlastní či polorodí, jak na základě některých spisů apokryfních soudili někteří v době staré, majíce je za dívky Josefovy z nějakého manželství jeho prvního, nýbrž příbuzní Pána Ježíše, synové Alfea (Kleofáše) a jeho

i bratři tvoji stojí venku, žádající s tebou mluvit.“ ⁴⁸ On pak odpovídaje tomu, který mu to byl pověděl, řekl: „Kdo jest matka má a kdo jsou bratři moji?“ ⁴⁹ A vztáhnuv ruku na své učedníky, řekl: „Hle, matka má a bratři moji. ⁵⁰ Neboť kdo činí vůli Otce mého, jenž jest v nebesích, ten jest mi bratrem i sestrou i matkou.“

manželky Marie, která byla sestrou (Jan 15, 40.), t. j., jak se podobá pravdě, ne sestrou vlastní, nýbrž příbuznou Panny Marie.

V Písmě nazývají se zhusta bratry a sestrami také příbuzní, sešvagření, přátelé i druhové. (Abraham nazval Lota bratrem, ač byl jeho strýcem.) Mohli tedy i příbuzní Ježíšovi nazývati se jeho bratry (v širším smyslu slova).

Gal. 1, 19. Sv. Pavel jednoho z těch, kteří se v evangeliích nazývají bratry Páně, totiž Jakuba, čítá mezi apoštoly a v Gal. 2, 9. sděluje o něm, že byl v Jerusalemě za jeho pobytu, který se stal 14 roků po jeho obrácení, t. j. r. 50 (na sněmě apoštolském). Mezi apoštoly nebylo však jiných Jakubů, leč Jakub, syn Zebedeův, a Jakub, syn Alfeův, zvaný Mladší. Patrně tedy, že oním Jakubem, bratrem Páně, nemíní, leč jednoho z těchto dvou, a to nikoli Jakuba Zebedeovce, neboť ten byl usmrcen již r. 42, nýbrž Jakuba Alfeovce, který byl skutečně živ a v Jerusalemě přítomen nejen r. 50 (Skutk. apošt. 15.), nýbrž ještě později (Skutk. 21, 18.). Ten však nebyl bratrem Páně ve vlastním slova smyslu, nýbrž jako příbuzný jeho pouze bratrem v širším smyslu slova. Co však platí o něm, platí též zajisté o jeho třech bratrech, Josefovi, Judovi, Šimonovi a o sestrách. (Mat. 13, 55.) Ani oni nebyli bratry a sestrami Ježíšovými ve vlastním, nýbrž toliko v širším smyslu jako jeho příbuzní.

Pán Ježíš učí v podobenstvích.

13. ¹V ten den vyšel Ježíš z domu a posadil se u moře. ²I sešly se k němu veliké zástupy; proto vstoupiv na loď, usedl, a veškeren zástup stál na břehu. ³I promluvil k nim mnoho věcí v podobenstvích, řka: „Hle, vyšel rozsevač, aby rozséval. ⁴A když rozséval, padlo něco (zrní) na kraj cesty; i přiletěli ptáci (nebeští) a sezobali je. ⁵Jiné padlo na místa skalnatá, kde nemělo mnoho země, a vzešlo rychle, poněvadž nemělo hluboké země. ⁶Když však vyšlo slunce, uvadlo, a poněvadž nemělo kořene, uschlo. ⁷Jiné padlo do trní; i vzrostlo trní a udusilo je. ⁸Jiné však padlo v zemi dobrou; i vydávalo plod, některé stonásobný, jiné šedesátinásobný, jiné třicetinásobný. ⁹Kdo má uši k slyšení, slyš.“

¹⁰I přistoupili učedníci a řekli mu: „Proč mluvíš k nim v podobenstvích?“ ¹¹On jim odpověděl: „Poněvadž vám je dáno poznati tajemství království nebeského, jim pak není dáno. ¹²Neboť kdo má, tomu bude dáno

13. 1—9. Podobenství o rozsevači. Viz Mark. 4. 1—9. Luk. 8, 4—8. Výklad jeho podává Pán Ježíš sám níže od v. 19—23.

1. Z domu nepochybně Petrova v Kafarnau.

10.—17. Proč učí Pán Ježíš v podobenstvích; srov. Mark. 4, 10—12; Luk. 8, 9—10.

12. Kdo milosti Boží užívá dobře, dostává milosti větší, kdo však jí neužívá, neb jí pohrdá, ztrácí i tu, kterou dosud měl.

a bude oplývati, ale kdo nemá, od toho bude odňato i to, co má. ¹³Proto mluvím k nim v podobenstvích, poněvadž hledíce nevidí a poslouchajíce neslyší ani nerozumějí. ¹⁴I vyplňuje se na nich proroctví Isaiášovo, které praví: „Ušima budete poslouchati, a neuslyšíte; očima budete hleděti, a neuvidíte; ¹⁵neboť otupělo srdce lidu tohoto a těžce poslouchali ušima a zamhuřovali oči své, aby snad někdy očima neuviděli a ušima neuslyšeli a srdcem nesrozuměli a neobrátili se a abych jich neuzdravil“. ¹⁶Vaše oči však jsou blahoslaveny, že vidí, i uši vaše, že slyší. ¹⁷Neboť vpravdě pravím vám: Mnozí proroci a spravedliví toužili uzříti, co vidíte vy, a neuzřeli, a uslyšeti, co slyšíte vy, a neuslyšeli.“

¹⁸„Vy tedy poslyšte podobenství o rozsevači: ¹⁹Jestliže kdo slyší slovo o království a nerozumí mu, přichází zloboh a uchvacuje to, co bylo zaseto v srdci jeho; to je ten, který byl naset na kraj cesty. ²⁰Kdo však byl zaset na místa skalnatá, je ten, který slyší slovo a hned je přijímá s radostí; ²¹ale nemá v sobě kořene, nýbrž je chvilkový a když nastává pro to slovo soužení neb pronásledování, ihned se pohoršuje. ²²A kdo byl zaset mezi trní, je ten, jenž slyší slovo, ale starost toho světa a klam bohatství udu-

14. Volně z Is. 6, 9—10.

šuje slovo, i stává se neplodným. ²³ Kdo však byl zaset v zemi dobrou, je ten, jenž slovo slyší a mu rozumí a přináší užitek a vydává jeden sto, druhý šedesát, jiný třicet.“

²⁴ Jiné podobenství předložil jim řka: „Podobno jest království nebeské člověku, který nasej dobého semene na poli svém; ²⁵ a když lidé spali, přišel jeho nepřítel, nasej koukole mezi pšenici a odešel. ²⁶ Když pak vyrostla bylina a vydala plod, tu se ukázal i koukol. ²⁷ I přistoupili služebníci hospodářovi a řekli mu: „Pane, zdali jsi nasej dobého semene na poli svém? Odkud tedy má koukol?“ ²⁸ On pak jim pravil: „Člověk nepřítel to učinil“. I řekli mu služebníci: „Chceš, abychom šli a vytrhali jej?“ ²⁹ A on pravil: „Ne, abyste snad trhající koukol, nevytrhali spolu s ním i pšenice. ³⁰ Nechte, ať oboje spolu roste až do žní; a ve žně řeknu žencům: Seberte nejprve koukol a svažte jej ve snopky k spálení; pšenici však shromážděte do mé obilnice.““

³¹ Jiné podobenství předložil jim řka: „Podobno jest království nebeské zrnů hořčič-

24.—30. Podobenství o koukoli zaznamenal pouze sv. Matouš. Pán Ježíš vykládá je sám ve v. 37—43; učí jim, že církev jeho jest viditelná, sestávajíc z údů dobrých i zlých, kteří však na konci světa budou navždy od sebe odděleni. Také ukazuje v něm na božskou shovívavost, s kterou Bůh trpí hříšníky, dává jim čas k pokání.

31.—32. Mark. 4, 31—32. Luk. 13, 19. Podobenstvím o zrně hořčičném předpovídá Pán Ježíš

němu, které jeden člověk vzal a nasil na svém poli; ³²ono jest sice nejmenší mezi všemi semeny, ale když vzroste, je větší než (všecky) byliny a stává se stromem, takže ptáci nebeští přilétají a hnízdí na jeho rato-lestech.“

³³Jiné podobenství pověděl jim: „Podobno jest království nebeské kvasu, který vzala jedna žena a zadělala do tří měric mouky, až zkynulo všecko.“

³⁴Toto všecko mluvil Ježíš zástupům v podobenstvích a bez podobenství jim nemluvil, ³⁵aby se vyplnilo, co bylo řečeno skrze pro-roka slovy: „Otevru v podobenstvích ústa svá, vypravovati budu věci skryté od stvo-ření světa.“

³⁶Potom rozpustiv zástupy, přišel do domu. I přistoupili k němu učedníci jeho a řekli: „Vylož nám podobenství o koukoli polním.“

³⁷On jim odpověděl: „Rozsevač dobrého semene jest Syn člověka; ³⁸pole je svět; símě dobré, to jsou synové království; koukol pak jsou (lidé) zlí; ³⁹nepřítel však, jenž je naseł, jest ďábel, žeň pak jest konec světa a ženci jsou andělé. ⁴⁰Jako tedy sbírají koukol

vnější rozvoj církve, kterak totiž z malého počátku rozšíří se daleko a údové ze všech národů do ní vstoupí.

33. Luk. 13, 21. Podobenstvím o kvasu před-povídá Pán Ježíš vnitřní rozvoj církve či spíše onen mocný vliv a blahodatnou její působnost.

35. Volně ze žalmu 77. 2. Viz Mark. 4, 33—34.

a ohněm jej pálí, tak bude při skonání světa: ⁴¹Syn člověka pošle anděly své i seberou z království jeho všechna pohoršení i ty, kteří činí nepravost, ⁴²a uvrhnou je do peci ohnivé; tam bude pláč a skřípění zubů. ⁴³Tehda budou se spravedliví stkvíti jako slunce v království Otce svého. Kdo má uši k slyšení, slyš.“

⁴⁴„Podobno jest království nebeské pokladu skrytému v poli, jejž člověk nalezna, zakryje a radostí nad ním jde a prodá všechno, co má, a koupí pole to. ⁴⁵Také podobno je království nebeské kupci, jenž hledal dobrých perel, ⁴⁶a když našel jednu perlu drahocennou, odešel prodal všechno, co měl, a koupil ji.“

⁴⁷„Také podobno jest království nebeské síti, která byvši spuštěna do moře, shromažďuje ze všeho druhu ryb. ⁴⁸Když se naplní, vytáhnou ji na břeh, posadí se a vyberou dobré do nádob, špatné však odvrhnou pryč. ⁴⁹Tak bude při skonání světa: Vyjdou andělé a oddělí zlé od spravedlivých ⁵⁰a uvrhnou je do peci ohnivé; tam bude pláč a skřípění zubů. ⁵¹Srozuměli jste všemu tomu?“ Řkou jemu: „Ano.“ ⁵²I dí jim: „Proto každý učitel zákona vyučený v království nebeském podoben jest hospodáři, který vynáší ze své zásoby věci nové i staré.“

47.—50. Síť rozumí se církev Kristova, mořem svět, rybami lidé, břehem život posmrtný (věčný).

Pán Ježíš v Nazaretě. Jeho matka a příbuzní.

⁵³ Když Ježíš dokončil ta podobenství, odebral se odtud. ⁵⁴ A přišed do své otčiny, učil je v synagoze jejich, takže žasli a pravili: „Odkud má tento tu moudrost a moc? ⁵⁵ Není to syn tesařův? Zda se nejmenuje matka jeho Maria a bratři jeho Jakub a Josef a Šimon a Juda? A sestry jeho nejsou všechny u nás? ⁵⁶ Odkud tedy má všechny ty věci?“ ⁵⁷ I horšili se nad ním. Ježíš však jim řekl: „Není prorok bez úcty, leč ve své otčině a ve svém domě.“ ⁵⁸ A neučinil tam mnoho divů pro jejich nevěru.

Herodovo mínění o Kristu. Smrt Jana Křtitele.

14. ¹ Za onoho času uslyšel kníže Herodes pověst o Ježíšovi. ² I řekl svým služebníkům: „To jest Jan Křtitel; on vstal z mrtvých, a proto působí v něm divotvorná moc.“

54.—57. Mark. 6, 1—6.; Luk. 4, 16—30. Do své otčiny, t. j. do Nazareta.

Jakub, Josef, Šimon a Juda, jakož i sestry, o nichž mluví, nebyli bratry a sestrami Páně ve vlastním smyslu slova, nýbrž příbuznými jeho, jak bylo řečeno při 12, 46.

14, 1—2, Mark. 6, 14—16. Miní se tu Herodes Antipa, syn Heroda Vel. Po smrti svého otce vládl jako úřední kníže nad Galilejí a Pereou až do r. 39. kdy byl poslán do vyhnanství.

³Herodes totiž jal Jana, a spoutav jej, dal ho do vězení pro Herodiadu, manželku svého bratra; ⁴neboť Jan mu říkal: „Není ti dovoleno ji míti.“ ⁵A chtěl ho zabít, ale bál se lidu, poněvadž ho měli za proroka. ⁶Když však byly Herodovy narozeniny, tančila dcera Herodiadina uprostřed (hostí) a zalíbila se Herodovi; ⁷proto pod přísahou slíbil jí dáti, začkoli by ho požádala. ⁸Ona pak, navedena svou matkou, pravila: „Dej mi zde na míse hlavu Jana Křtitele.“ ⁹I zarmoutil se král; pro přísahu však a pro spolutodovniky přikázal jí dáti. ¹⁰I dal stíti Jana v žaláři, ¹¹a byla přinesena hlava jeho na míse a dána dívce; i odnesla ji matce. ¹²Potom přišli učedníci jeho, vzali jeho tělo a pochovali je; i šli a pověděli to Ježíšovi.

3.—12. Mark. 6, 17—29; Luk. 3, 19 n.; 9, 7—9. Dodatečně vypravuje tu evangelista o smrti Jana Křtitele, poněvadž ve verši předešlém zmínil se o domněnce Herodově, že Jan vstal z mrtvých, ač dosud nesdělil, že zemřel. Herodias byla manželkou nevlastního bratra Herodova Filipa, odlišného od tetrarchy Filipa, který byl také nevlastním jeho bratrem (po otci Herodovi Vel.), ale z jiné matky. Onen Filip žil v Římě v soukromí. Bratr jeho Herodes odvedl mu za pobytu svého v Římě manželku Herodiadu i s dcerou Salome a žil s ní v poměru nedovoleném. Jan vytykal mu to veřejně. Proto uvěznil jej v Macheruntě, východně od Mrtvého moře. Herodias, bojíc se, aby Herodes ji nepropustil na slova Janova, chtěla se pomstíti, že Jan vystoupil proti jejímu sňatku s Herodem. (Mark. 6, 20.)

Nasycení pěti tisíc mužů.

¹³Uslyšev to Ježíš, odebral se odtud po lodi na místo osamělé v ústraní, a když to uslyšely zástupy, šly za ním z měst pěšky. ¹⁴Vystoupiv uzřel veliký zástup, i slitoval se nad nimi a uzdravil nemocné jejich. ¹⁵Když pak nastal večer, přistoupili k němu učedníci jeho řkouce: „Osamělé je toto místo, a jest už pozdě. Rozpusť zástupy, ať odejdou do vesnic a nakoupí si pokrmů.“ ¹⁶Ale Ježíš jim řekl: „Nepotřebují odcházet, dejte vy jim jísti.“ ¹⁷Odpověděli mu: „Nemáme zde, leč jen pět chlebů a dvě ryby.“ ¹⁸I řekl jim: „Přineste mi je sem.“ ¹⁹A rozkázav zástupům, aby se rozložili po trávě, vzal pět chlebů i dvě ryby a pohlédnuv k nebi, požehnal je; a rozlámav chleby dal je učedníkům, učedníci pak zástupům. ²⁰I jedli všichni a nasýtli se. A sebrali zbytky, dvanácte košů plných kousků. ²¹Těch, kteří jedli, bylo asi pět tisíc mužů kromě žen a dětí. ²²A hned přinutil Ježíš učedníky, aby vstoupili na loď a plavili se napřed na druhou stranu, až by rozpustil zástupy. ²³A rozpustiv zástup, vstoupil sám na horu se modlit. Když byl večer, byl tam samotén.

13. n., na místo pusté, t. j. neobydlené ne-
daleko Betsaidy Julias, ležící na břehu Jordánu při
vtoku jeho do jezera Genesaretského.

14, 13—21. Mark. 6, 32—44., Luk. 9, 10—17., Jan
6, 1—13.

Ježíš kráčí po jezeře, uzdravuje nemocné.

²⁴Loď pak se zmítala vlnami uprostřed moře; neboť byl vítr protivný. ²⁵O čtvrté pak hlídce noční přišel k nim (Ježíš), kráčeje po moři. ²⁶Učedníci spatřivše ho, jak jde po moři, ulekli se řkouce: „Přízrak je to;“ a vykřikli strachem. ²⁷I promluvil k nim hned Ježíš, řka: „Buďte dobré mysli, já jsem to, nebojte se.“ ²⁸Odpověděv pak Petr, řekl: „Pane, jsi-li to ty, rozkaž mi, ať přijdu k tobě po vodě.“ ²⁹A on řekl: „Pojď.“ I sestoupil Petr z lodi a šel po vodě, aby přišel k Ježíšovi. ³⁰Vida však silný vítr, bál se a počav tonouti vzkřikl: „Pane, zachraň mě.“ ³¹A hned Ježíš vztáhl ruku, zachytil ho a řekl mu: „Malověrný, proč jsi pochyboval?“ ³²A jakmile vstoupili na loď, přestal vítr. ³³Ti pak, kteří byli na lodi, přistoupivše poklonili se mu řkouce: „V pravdě Syn Boží jsi ty.“ ³⁴A přeplavivše se, přišli do krajiny Genesaretské.

³⁵A poznavše jej muži onoho místa, rozeslali po veškeré té krajině; i přivedli a přinesli mu všechny choré, ³⁶a ti ho prosili, aby se směli dotknouti alespoň třepení roucha jeho; a kteří se ho dotkli, ozdravěli.

24.—33. Mark. 6, 45—51.; Jan 6, 15—21.

25. O čtvrté hlídce noční, t. j. v době mezi 3. až 6. hodinou ranní.

35.—36. Srovn. Mark. 6, 54—56.; Jan 6, 27—59.

Převrácené stanovy zákoníků a fariseů.

15. ¹Tehdy přišli k Ježíšovi z Jerusalema zákoníci a fariseové a řekli: ²„Proč přestupují učedníci tvoji podání starších? Neboť neumývají si ruce, když jedí chléb.“ ³On pak odpověděv řekl jim: „Proč i vy přestupujete přikázání Boží pro svoje podání? ⁴Neboť Bůh řekl: ‚Cti otce i matku‘ a ‚Kdo zlořečí otci nebo matce, ať umře‘, ⁵vy však pravíte: ‚Kdo by řekl otci nebo matce: ‚Dar Bohu (jest to), z čeho bys mohl míti ode mne prospěch‘, ⁶není povinen ctíti otce svého nebo matku svou‘. I zrušili jste přikázání Boží pro své podání. ⁷Pokrytci, dobře o vás prorokoval Isaiáš řka: ⁸‚Lid tento ctí mne jen ústy, kdežto srdce jejich daleko jest ode mne. ⁹Nadarmo však mě ctí, protože učí naukám a stanovám lidským‘. ¹⁰A svolav k sobě zástupy, řekl jim: „Slyšte a rozumějte: ¹¹Neposkvřuje člověka, co vchází do úst,

15. 1—20. Mark. 7, 1—23.

1. 3. Mojž. 15, 11.

2.—7. Kdo obětoval Bohu (chrámu) to, co by mohl dáti rodičům chudým na potřebnou jich podporu neb výživu, vyhověl již podle učení zákoníků a fariseů přikázání a nebyl povinen více činiti něco na jejich podporu. Viz 2. Mojž. 20, 12; 21, 17.

8.—9. Is. 27, 13. (Mark. 7, 6.)

11. Požívá-li katolický křesťan bez dovolení mastických pokrmů v dny postní vědomě, nejsou to tyto pokrmy, které ho poskvřňují na duši hříchem, nýbrž neposlušnost jeho.

nýbrž co vychází z úst, to poskvřňuje člověka.“

¹²Tu přistoupili k němu učedníci jeho a řekli mu: „Víš, že fariseové, uslyševše tu řeč se pohoršili?“ ¹³On odpověděl: „Všeliké štípení, jehož neštípil Otec můj nebeský, bude z kořene vyvráceno. ¹⁴Nechte jich; slepí jsou to vůdcové slepých; vede-li však slepý slepého, padnou oba do jámy.“ ¹⁵Odvětviv Petr řekl mu: „Vylož nám to podobenství.“ ¹⁶On pravil: „Také vy jste ještě nechápaví? ¹⁷Nenahlížíte, že vše, co vchází do úst, jde do břicha a vypouští se do stoky? ¹⁸Co však vychází z úst, jde ze srdce, a to poskvřňuje člověka. ¹⁹Vždyť ze srdce vycházejí zlé myšlenky, vraždy, cizoložství, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání. ²⁰To jsou věci, které poskvřňují člověka, jísti však rukama neumytýma člověka neposkvřňuje.“

Žena kananejská.

²¹A vyšed odtud Ježíš, odebral se do krajin tyrských a sidonských. ²²A hle, žena kananejská, vyšedši z těch končin, volala k němu řkouc: „Smiluj se nade mnou, pane, synu Davidův! Dceru mou krutě trápí zlý duch.“ ²³On však jí neodpověděl ani slova.

12. Fariseové vzali pohoršení ze slov Kristových, neboť mysli, že jimi ruší předpisy Starého Zákona o pokrmech čistých.

I přistoupili učedníci jeho a prosili ho řkouce: „Odbud' ji, neboť volá za námi.“ ²⁴ On pak odpověděl: „Nejsem poslán leč k zahynulým ovcím domu israelského.“ ²⁵ Ale ona přišedši, klaněla se mu a řekla: „Pane, pomoz mi.“ ²⁶ On pak odpověděl: „Není dobré bráti chléb dětem a házetí psíkům.“ ²⁷ A ona řekla: „Ovšem, Pane, (ale) zajisté i psíci jedí z drobtů, které padají se stolu jejich pánů.“ ²⁸ Tu Ježíš odpověděl jí: „Ženo, veliká jest víra tvá, staň se tobě, jak žádáš.“ I ozdravěla dcera její od té hodiny.

Nasycení čtyř tisíc mužů.

²⁹ A odebrav se odtud Ježíš, přišel k moři Galilejskému a vystoupiv na horu, posadil se tam. ³⁰ I přišel k němu veliký zástup; měli s sebou němé, slepé, kulhavé, chromé a mnoho jiných a položili mu je k nohám; i uzdravil je, ³¹ takže se zástupy divily vidouce, že nemá mluví, (ochrnulí jsou zdrávi), chromí chodí, slepí vidí, i vebily Boha Israelova.

³² Ježíš pak přivolav k sobě učedníky své, řekl: „Líto je mi zástupu, neboť již tři dny trvají se mnou a nemají co jísti; a nechci je rozpustiti lačné, aby na cestě nezemdleli.“ ³³ I řekli mu učedníci: „Kde tedy nabereme v pustině tolik chlebů, abychom nasýtili zá-

32.—39. Srovn. Mark. 8, 1—10.

stup tak veliký?“ ³⁴A Ježíš řekl jim: „Kolik chlebů máte?“ Oni pravili: „Sedm a několik rybiček.“ ³⁵I rozkázal zástupu, aby se rozložili po zemi. ³⁶A vzav sedm chlebů i ryby a učiniv díky, rozlámal je a dal učedníkům svým, učedníci pak dali je lidu. ³⁷I jedli všichni a nasýtli se; a co zbylo kousků, nashbírali sedm košíků plných. ³⁸Bylo pak těch, kteří jedli, čtyři tisíce mužů kromě žen a dětí. ³⁹A rozpustiv zástup, vstoupil na loď a přišel do končin magedanských.

Ježíš odmítá žádost fariseů a varuje před jejich učením.

16. ¹Tu přistoupili k němu fariseové a saduceové, aby ho pokoušeli; i prosili ho, aby jim ukázal znamení s nebe. ²On jim odpověděl: „Když nastane večer, říkáte: ‚Bude pěkně, neboť se nebe červená‘; ³a ráno: ‚Dnes bude nepohoda, neboť nebe se červená pošmurně‘. ⁴Vzhled nebe umíte tedy posouditi, znamení časů však poznati nedo-

39. Místo „Magedan“ jmenuje sv. Marek „Dalmanuta“. Byla místa ta zajisté nedaleko sebe, a to na západním břehu jezera Genesaretského, ač neví se určitě, kde ležela.

16, 1—12. Viz Mark. 8, 11—21.

4. znamení časů, t. j. náplň starozákonních proroctví o Vykupiteli, kázání Jana Křtitele, zázraky a veškerá působnost Kristova, z kterýchžto věcí mohli snadno poznati, že jest zaslíbeným Vykupitelem. — O znamení Jonáše proroka viz 12, 39.

vedete? Pokolení zlé a cizoložné hledá znamení, a znamení se mu nedostane, leč znamení proroka Jonáše.“ A nechav jich, odešel.

⁵A když se plavili na druhý břeh, zapomněli učedníci vzíti s sebou chleby. ⁶I řekl jim [Ježíš]: „Hleďte a varujte se kvasu fari-sejského a saducejského.“ ⁷Ale oni uvažovali mezi sebou řkouce: „To proto, že jsme nevzali chlebů.“ ⁸Věda pak to Ježíš, řekl: „Co uvažujete mezi sebou, malověrní, že nemáte chlebů? ⁹Ještě nechápete ani se nepamatu-jete na pět chlebů pro pět tisíc lidí, a kolik košů jste nasbírali? ¹⁰Ani na sedm chlebů pro čtyři tisíce lidí, a kolik košíků jste nasbírali? ¹¹Proč tedy nechápete, že jsem vám nepravil o chlebech: „Varujte se kvasu fari-sejského a saducejského?““ ¹²Tu porozuměli, že neřekl, aby se varovali kvasu chlebů, nýbrž učení farisejského a saducejského.

Petrovo vyznání, primát v církvi, předpověď utrpení Kristova, potřeba přemáhati se.

¹³Přišel pak Ježíš do krajin Cesareje Fili-povy, otázal se učedníků svých řka: „Za koho mají lidé Syna člověka?“ ¹⁴I řekli [jemu]: „Jedni za Jana Křtitele, jiní za Eliáše, jiní za Jeremiáše nebo za jednoho z proroků.“ ¹⁵Dí jim [Ježíš]: „Vy pak za

13. Cesarea Filipova, as 40—48 km severně od Betsaidy na úpatí Hermonu.

koho mě máte?“ ¹⁶Odpovídaje Šimon Petr řekl: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ ¹⁷A Ježíš odpověděv řekl jemu: „Blahoslavený jsi, Šimone, synu Janův! neboť tělo a krev ti to nezjevilo, nýbrž Otec můj, jenž je v nebesích.“ ¹⁸I já pravím tobě: Ty jsi Petr (t. j. skála), a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné ji nepřemohou. ¹⁹A tobě dám klíče království nebeského, a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ ²⁰Tehda přísně přikázal svým učed-

16. Ty jsi Kristus = Pomazaný, Mesiáš. Všichni ti, kteří před Petrovým vyznáním pozdravili Krista Pána jako Syna Božího, brali jméno to nikoli jako Petr ve smyslu vlastním, metafysickém, neb o soupodstatném Synu Božím, vyjma snad jediného Jana Křtitele (Jan 1, 34), nýbrž ve smyslu nevlastním nebo alespoň velice nedokonalém, pokud totiž měli ho za poslance Božího, zvláště omilostněného, jak si představovali zaslíbeného Vykupitele.

18. t. j. Ty jsi vzhledem k úřadu, který ti svěřím, Petr, t. j. skála; já svěřím ti úřad, který bude v podobném poměru k mé církvi, ve kterém je základ k domu, úřad tedy v církvi jediný a nutný a po všechny časy trvající zároveň s církví, takže nepřestane po celý ten čas, po který bude trvati církev, jako nemůže býti vzat od domu základ, pokud trvá dům. Nepřestane tedy úřad ten (primát) tvojí smrtí, nýbrž přejde na tvoje nástupce.

19. dáti klíče jest obraz odevzdání nejvyšší moci. Svázati a rozvázáti znamená tolik jako ustanoviti a zrušiti. Smysl slov Kristových jest tedy tento: Dám tobě nejvyšší moc ve všem tom, co udělím církvi, totiž v úřadě učitelském, kněžském a královském či pastýřském.

níkům, aby nikomu neříkali, že on je Mesiáš.

²¹Od té chvíle počal Ježíš ukazovati učedníkům svým, že musí jíti do Jerusalema a mnoho vytrpěti od starších a zákoníků i velekněží a býti zabit a třetího dne vstáti z mrtvých. ²²I pojal ho Petr stranou a počal mu domlouvati řka: „Odstup to od tebe, Pane, to se ti nestane.“ ²³Ale Ježíš obrátiv se pravil Petrovi: „Jdi mi s očí, satane! Pohoršením jsi mi, neboť nemáš na zřeteli věci Božích, nýbrž věci lidské.“

²⁴Poté řekl Ježíš svým učedníkům: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sám sebe a vezmi kříž svůj a následuj mne. ²⁵Neboť kdo by chtěl život svůj zachovati, ztratí jej; kdo by však ztratil život svůj pro mne, nalezne jej. ²⁶Neboť co prospěje člověku, byť celý svět získal, život (věčný) však ztratil? Aneb jakou dá člověk výměnu za (věčný) život svůj? ²⁷Syn člověka zajisté přijde ve slávě Otce svého s anděly svými a tehda odplatí každému podle skutků jeho. ²⁸Vpravdě pravím vám: Jsou tu někteří mezi přítomnými, kteří neokusí smrti, dokud neužří Syna člověka přicházeti v jeho království.“

23. satane, t. j. odpůrce.

25.—27. Viz 10, 39. Ve v. 25. užívá hry slovní, bera výraz psyché = duše, život v předvětech o životě časném, v závětech o životě věčném.

28. t. j. dožijí se té doby, kdy přijdu, abych jako král vykonával nejvyšší moc svou. Míni tu patrně soud nad Jerusalemem (zkázu města), která byla předobrazem soudu posledního.

Proměnění Páně, uzdravení náměsíčníka.

17. ¹Po šesti dnech Ježíš pojal Petra, Jakuba a Jana, bratra jeho, a vedl je na vysokou horu v ústraní ²a proměnil se před nimi. I zastkvěla se tvář jeho jako slunce a roucho jeho zbělelo jako sníh. ³A ejhle, ukázali se jim Mojžíš a Eliáš, rozmlouvající s ním. ⁴Petr pak promluviv, řekl Ježíšovi: „Pane, dobře je nám zde; chceš-li, udělejme tu tři stánky, tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliášovi jeden.“ ⁵Když ještě mluvil, ejhle, zastínil je světlý oblak, a s oblaku zazněl hlas: „Tento jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo, toho poslouvejte.“ ⁶A učedníci uslyševše to, padli na svou tvář a báli se velmi. ⁷I přistoupil Ježíš, dotkl se jich a pravil: „Vstaňte, nebojte se.“ ⁸Pozdvihše pak očí svých, neviděli nikoho, leč Ježíše samotného.

⁹A když sestupovali s hory, přikázal jim Ježíš: „Neříkejte nikomu o tom vidění, dokud Syn člověka nevstane z mrtvých.“

¹⁰I otázali se ho učedníci řkouce: „Proč tedy říkají zákoníci, že prve má přijíti Eliáš?“

¹¹On pak odpověděl: „Eliáš přijde sice a na-

17, 1—9. Mark. 9, 1—9.; Luk. 9, 28—36.

10. Malachiáš (4, 5—6.).

11. n. t. j. Eliáš přijde skutečně, ovšem až před druhým příchodem mým (k soudu poslednímu) a způsobí jakousi všeobecnou nápravu či obnovu mravní,

praví všecko; ¹² ale pravím vám: Eliáš přišel již, ale nepoznali ho, nýbrž učinili mu, co se jim zlíbilo. Tak i Syn člověka bude trpěti od nich.“ ¹³ Tu porozuměli učedníci, že jim to pravil o Janu Křtiteli.

¹⁴ A když přišli k zástupu, přistoupil k němu jeden člověk, padl před ním na kolena a pravil: „Pane, smiluj se nad synem mým, neboť jest náměsíčný a zle se trápí; často padá totiž do ohně a často do vody.“ ¹⁵ I přivedl jsem ho tvým učedníkům, ale nemohli ho uzdraviti.“ ¹⁶ Odpověděv Ježíš řekl: „Ó pokolení nevěřící a zvrhlé, dokud ještě mám býti s vámi? Dokud mám vás trpěti? Přiveďte mi ho sem.“ ¹⁷ I přikázal mu Ježíš, a zlý duch od něho vyšel; a od té chvíle byl chlapec zdráv. ¹⁸ Tu přistoupili učedníci k Ježíšovi v soukromí a řekli: „Proč my jsme ho nemohli vymítnouti?“ ¹⁹ On jim pravil: „Pro malou víru svou. Vpravdě zajisté pravím vám: Budete-li míti víru jako zrno hořčičné, řeknete této hoře: ‚Přejdi odtud tamto‘ a přejde, a nic vám nebude nemožno.“ ²⁰ Takovýto druh však nedá se vymítnouti, leč modlitbou a postem.“

zvláště ve svém národě; v jistém smyslu však (ve smyslu předobrazném) možno říci, že Eliáš již přišel, ne sice v osobě vlastní, nýbrž v osobě Jana Křtitele.

14.—20. Srovn. Mark. 9, 13—28.; Luk. 9, 37—43.

19. I nejmenší míra pevné víry jim stačí, aby dosáhli na Bohu největších dobrodiní.

Pán Ježíš předpovídá po druhé svou smrt, platí daň chrámovou.

²¹ Když pak dleli v Galileji, řekl jim Ježíš: „Syn člověka bude vydán v ruce lidské, ²² a zabijí ho, ale třetího dne vstane z mrtvých.“ I zarmoutili se velmi.

²³ A když přišli do Kafarna, přistoupili k Petrovi výběřci daně chrámové a řekli: „Což mistr váš neplatí chrámové daně?“

²⁴ I řekl: „Platí.“ A když přišel domů, předešel ho Ježíš otázkou: „Co se ti zdá, Šimone? Od koho berou králové pozemští clo neb daň? Od svých synů či od (lidí) cizích?“

²⁵ A on řekl: „Od cizích.“ I řekl mu Ježíš: „Synové tedy jsou svobodni. ²⁶ Abychom však jich nepohoršili, jdi k moři a vrhni udici, a tu rybu, která se chytí první, vezmi, otevři jí ústa a nalezneš tam stater; ten vezmi a dej jim za mne i za sebe.“

O pokoře, pohoršení, bratrském napomenutí.

18. ¹ V tu dobu přistoupili učedníci k Ježíšovi a řekli: „Kdo je největší v království

21. n. Viz Mark. 9, 30—31.; Luk. 9, 44—45.

24. Pán Ježíš ukázal, že jakožto Syn Boží není povinen platit daň chrámovou, směřující k oslavě Boží, podobně jako synové království neplatí daně svému otci.

26. Stater, peníz, který platil čtyři drachmy a stačil tedy na daň pro dvě osoby.

1.—5. viz Mark. 9, 32—36.; Luk. 46—48.

nebeském?“ ² Ježíš zavolav k sobě dítě, postavil je uprostřed nich a řekl: ³ „Vpravdě pravím vám: Neobráte-li se a nebudete-li jako děti, nevejdete do království nebeského.

⁴ Kdo se tedy poníží jako toto dítě, ten je největší v království nebeském. ⁵ A kdo přijme jedno dítě takové pro jméno mé, mne přijímá.“

⁶ „Kdo by však pohoršil jednoho z maličkých těchto, kteří ve mne věří, tomu bylo by lépe, aby mlýnský kámen zavěšen byl na hrdlo jeho a on pohroužen byl do hlubiny mořské.“

⁷ „Běda světu pro pohoršení! Je nutno, aby přicházela pohoršení, ale běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení přichází. ⁸ Pohoršuje-li tě ruka nebo noha tvá, utni ji a vrhni od sebe; lépe jest tobě vejíti do života bez ruky nebo bez nohy, než abys s oběma rukama nebo s oběma nohama uvržen byl do ohně věčného. ⁹ A pohoršuje-li tě oko tvé, vylup je a vrhni od sebe; lépe je tobě s jedním okem vejíti do života, než abys s oběma očima uvržen byl do pekelného ohně.“

¹⁰ „Hleďte, abyste nepohrdali žádným z těchto maličkých: neboť pravím vám, že andělé jejich v nebi stále patří na tvář Otce mého, jenž je v nebesích. ¹¹ Přišel Syn člo-

6.—9. viz Mark. 9, 41—47. (Luk. 17, 1—2.)

11. viz Luk. 19, 10.

věka, aby spasil, co zahynulo. ¹²Co se vám zdá? Kdyby měl někdo sto ovec a zaběhla by se jedna z nich, zda nenechá devadesát devět na horách a nejde hledati té, která se zaběhla? ¹³A podaří-li se mu ji nalézt, vpravdě pravím vám, že se raduje nad ní více, než nad devadesáti devíti, které se nezaběhly. ¹⁴Tak také není vůle Otce vašeho, jenž je v nebesích, aby zahynul jediný z těchto maličkých.“

¹⁵„Zhřešil-li pak (proti tobě) bratr tvůj, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima. Poslechneli tě, získal jsi bratra svého; ¹⁶pak-li neposlechni, přiber si ještě jednoho nebo dva, aby ústy dvou nebo tří svědků každá věc byla zjištěna. ¹⁷Nebude-li jich dbáti, pověz to církvi; neuposlechneli však ani církve, buď iž tobě jako pohan a celník. ¹⁸Vpravdě pravím vám: Cokoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi. ¹⁹Opět pravím vám: Sjednotí-li se dva z vás na zemi o kterékoli věci a prosí za ni, dostane se jim toho od Otce mého, jenž je v nebesích. ²⁰Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jméno mé, tam jsem já mezi nimi.“

12. n. viz Luk. 15, 4—10.

18. Zákonodárnou a výkonnou moc, kterou v 16, 19, dal jen Petrovi a skrze něho i nástupcům jeho (papežům) a která obsahuje v sobě též moc neposlušné a zatvrzelé údy z církve vyohcovati, dává nyní též sboru apoštolskému, spojenému s Petrem.

²¹ Tehdy přistoupil k němu Petr a řekl: „Pane, kolikrát mám odpustiti bratru svému, když zhřeší proti mně? Až do sedmikráte?“
²² Dí jemu Ježíš: „Nepravím tobě ,až do sedmkrát‘, nýbrž do sedmdesátisedmkrát.
²³ Proto podobno jest království nebeské králi, který chtěl zúčtovati se služebníky svými. ²⁴ A když počal účtovati, přivedli mu jednoho, který mu byl dlužen deset tisíc hřiven.
²⁵ Když neměl čím zaplatit, rozkázal jej pán jeho prodati, též manželku jeho i děti a všechno, co měl, a zaplatit. ²⁶ Padl tedy služebník ten před ním a prosil ho řka: „Poshověj mi, a všechno ti zaplatím.“ ²⁷ I slitoval se pán nad oním služebníkem, propustil ho a dluh mu odpustil. ²⁸ Vyšed pak služebník ten, našel jednoho ze svých spoluslužebníků, který mu byl dlužen sto denárů, i popadl ho a rdousil řka: „Zaplať, cos dlužen.“ ²⁹ Padl tedy spoluslužebník jeho před ním a prosil ho řka: „Poshověj mi, a všechno ti zaplatím.“ ³⁰ Ale on nechtěl, nýbrž odešel dal jej do žaláře, až by dluh zaplatil. ³¹ Uzřevše spoluslužebníci jeho, co se událo, zarmoutili se velmi a přišedše pověděli pánu svému všechno, co se stalo. ³² Tu povolal ho pán jeho a řekl mu: „Služebníku nešlechtný, všechn dluh jsem ti odpustil, poněvadž jsi mě prosil,“ ³³ neměl jsi tedy také ty se slitovati nad svým spoluslužebníkem, jak i já jsem se slitoval nad tebou?“ ³⁴ I rozhněval se pán jeho a dal jej

mučitelům, dokud by nezaplatil všeho dluhu.
³⁵Tak i Otec můj nebeský učiní vám, neodpustíte-li ze srdce každý bratru svému.“

O stavu manželském a panickém.

19. ¹Když Ježíš dokonat tyto řeči, odebral se z Galileje a přišel do končin judských Zajordánskem. ²I šel za ním veliký zástup, a uzdravil je tam. ³Tu přistoupili k němu fariseové a pokoušeli ho řkouce: „Jest dovoleno člověku propustiti svou manželku z příčiny kterékoliv?“ ⁴On jim odpověděl: „Což jste nečetli, že ten, který stvořil lidi, na počátku mužem a ženou je učinil a řekl: ⁵„Proto opustí člověk otce svého i matku svou a přilne k manželce své a ti dva budou tělem jedním?“ ⁶Nejsou tedy již dva, nýbrž jedno tělo. Nuže, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“ ⁷Řekli mu: „Proč tedy přikázal Mojžíš dáti lístek zápuďný a propustiti?“ ⁸Dí jim: „Pro tvrdost srdce vašeho dopustil vám Mojžíš propouštěti manželky vaše, ale s počátku tak nebylo. ⁹Pravím však vám: Kdo

3.—6. „Proto opustí člověk“ atd. řekl sice Adam, když po prvé spatřil Evu. Poněvadž však to řekl nikoliv sám ze sebe ani o sobě, nýbrž z vnuknutí Božího a jako prorok o svých potomcích, Pán Ježíš praví, že to řekl Bůh. (1. Mojž. 2, 23. n.; 5. Mojž. 24, 1.)

9. Slovo „leč pro smilství“ některé rukopisy řecké nemají, jiné kladou po nich slova „uvádí ji v cizoložství“, a vynechávají slova „a pojme jinou“. Viz Mark. 10, 2—12. (Luk. 16, 18.).

propustí manželku svou, leč pro smilství a pojme jinou, cizoloží, kdo pojme propuštěnou, cizoloží.“ ¹⁰ Řkou jemu učedníci jeho: „Takový-li jest poměr mezi mužem a ženou, není dobře ženiti se.“ ¹¹ On jim řekl: „Ne všichni chápají slovo to, nýbrž ti, jimž jest dáno.“ ¹² Jsouť panicové, kteří se tak narodili z matky, a jsou panicové, kteří učiněni jsou jimi od lidí, a jsou panicové, kteří se sami oddali panictví pro království nebeské. Kdo může chápati, chápej.“

**Pán Ježíš žehná dítkám a doporučuje
dobrovolnou chudobu.**

¹³ Tehdy podali mu děti, aby na ně vložil ruce a se pomodlil; učedníci však jim domlouvali, ¹⁴ ale Ježíš jim řekl: „Nechte dítek a nebraňte jim přijíti ke mně; neboť takovým patří království nebeské.“ ¹⁵ A vloživ na ně ruce, odešel odtud.

¹⁶ A ejhle — kdosi k němu přistoupil

12. Panicové ze života matky, t. j. ti, kteří pro nějakou chybu přirozenou jsou neschopni k uzavření sňatku manželského; panicové učinění od lidí, t. j., kteří jsou od lidí donuceni žiti v bezženství (eunuchové), panicové, kteří se sami oddali panictví pro království Boží, t. j. ti, kteří z lásky k Bohu zachovají dobrovolně ustavičné panictví, aby rozmnožili své zásluhy pro nebe.

13. Viz Mark. 10, 13—16.; Luk. 18, 15—17.

14. Srovn. 18, 3—5.

16.—30. Viz Mark. 10, 17—31.; Luk. 18, 18—30.

a řekl: „Mistře dobrý, co dobrého mám činiti, abych dostal život věčný?“ ¹⁷ On mu řekl: „Co se mne ptáš o dobrém? Jediný jest dobrý [Bůh]. Chceš-li však vejíti do života, zachovávej přikázání.“ ¹⁸ Dí jemu: „Která?“ A Ježíš řekl: „Nezabiješ, nezczizoložíš, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví, ¹⁹ cti otce svého i matku svou a milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“ ²⁰ Dí jemu mládenec: „To všecko jsem zachovával od svého mládí. Co mi ještě chybí?“ ²¹ Řekl mu Ježíš: „Chceš-li dokonalý býti, jdi, prodej co máš a dej chudým, a budeš míti poklad v nebi; a přijď a následuj mne.“ ²² Uslyšev mládenec slovo to, odešel smuten, neboť měl mnoho statků. ²³ Ježíš pak řekl svým učedníkům: „Vpravdě pravím vám: Boháč vejde těžko do království nebeského. ²⁴ A opět pravím vám: Snáze jest velbloudu projíti uchem jehly, než boháči vejíti do království nebeského.“ ²⁵ Uslyševše to učedníci, divili se velmi řkouce: „I kdo tedy může býti spasen?“ ²⁶ Ježíš však pohleděv na ně, řekl jim: „U lidí je to nemožné, ale u Boha je všecko možné.“ ²⁷ Tu odpověděl mu Petr: „Hle, my jsme opustili všecko a šli jsme za tebou; co tedy za to do-

23. n. Slovy těmi ovšem nepravil Pán Ježíš, že by boháči nemohli býti spaseni vůbec, nýbrž použiv běžného přísloví o velbloudu tvrdil, že nesnadno přicházejí k spasení ti, kteří v peníze doufají. (Mark. 10, 24.)

staneme?“ ²⁸ Ježíš jim řekl: „Vpravdě pravím, že vy, kteří jste mne následovali, při znovuzrození, kdy Syn člověka zasedne na slavném trůnu svém, seděti budete i vy na dvanácti trůnech, soudíce dvanáct pokolení israelských. ²⁹ A každý, kdo pro jméno mé opustí dům nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matku nebo manželku nebo děti nebo pole, stokrát více dostane a život věčný zdědí. ³⁰ Mnozí pak první budou posledními a poslední prvními.“

Podobenství o dělnících na vinici.

20. ¹ „Podobno je totiž království nebeské hospodáři, který vyšel na úsvitě, aby najal dělníky na svou vinici. ² Smluviv pak s dělníky denár na den, poslal je na vinici. ³ A vyšed okolo třetí hodiny, uzřel jiné státi na trhu a zaháleti. ⁴ I řekl jim: „Jděte i vy na vinici mou, a co bude spravedливо, dám vám.“ ⁵ A šli. Opět vyšel o šesté i deváté hodině a učinil taktéž. ⁶ Ale vyšed o hodině jedenaácté, našel jiné, ani stojí. I řekl jim: „Co

28. Is. 65, 17; 66, 22. V počet dvanáct tedy, jímž míní sbor apoštolský, ani nezahrnuje Jidáše, ani nevylučuje z něho Pavla. Dvanácti pokoleními pak nemíní pouze židů, nýbrž israelity v duchovním smyslu slova, t. j. všechny věřící.

3.—16. Hodiny počítají se od východu slunce; jest tedy hodina třetí naše devátá, hodina šestá naše dvanáctá v poledne, hodina 9. a 11. naše 3. a 5. odpoledne.

tu stojíte, celý den zahálejíte?“ ⁷Řkou jemu: „Nikdo nás nenajal.“ Dí jim: „Jděte i vy na vinici mou.“ ⁸A když byl večer, řekl pán vinice svému správci: „Zavolej dělníky a dej jim mzdu, počna od posledních až do prvních.“ ⁹Přišedše tedy ti, kteří nastoupili o jedenácté hodině, dostali po jednom denáru. ¹⁰Přišedše pak i první, domnívali se, že dostanou více; dostali však i oni po jednom denáru. ¹¹A dostavše, reptali proti hospodáři ¹²řkouce: „Tito poslední pracovali jedinou hodinu, a dal jsi jim zrovna tolik co nám, kteří jsme nesli břímě i horko dne.“ ¹³Ale on odpověděl jednomu z nich pravil: „Příteli, nečiním tobě křivdy. Což jsi nesmluvil se mnou jeden denár?“ ¹⁴Vezmi, co je tvoje, a jdi. Chci však také tomuto poslednímu dáti tolik co tobě. ¹⁵Či snad nesmím učiniti (se svým), co chci? Či jest oko tvé zlé, že já jsem dobrý?“ ¹⁶Tak budou poslední prvními a první posledními; neboť mnoho jest povolanych, ale málo vyvolených.“

Pán Ježíš předpovídá po třetí své umučení a doporučuje pokoru.

¹⁷A když se Ježíš ubíral do Jerusalema, pojal dvanáct učedníků stranou a řekl jim cestou: ¹⁸„Hle, bereme se vzhůru do Jerusalema a Syn člověka bude vydán velekněžím a zákoníkům a ti jej odsoudí na smrt ¹⁹a vy-

17.—19. Viz Mark. 10, 32—34.; Luk. 18, 31—34.

dají pohanům, aby se mu posmívali, jej bičovali a ukřižovali; ale třetího dne vstane z mrtvých.“

²⁰Tu přistoupila k němu matka synů Zebedeových se svými syny a klanějíc se mu, prosila ho za něco. ²¹On jí řekl: „Co chceš?“ Dí jemu: „Řekni, aby tito dva synové moji seděli v tvém království jeden po pravici a jeden po levici tvé.“ ²²Ale Ježíš odpověděl: „Nevíte, zač prosíte. Můžete pít kalich, který já budu pít?“ Řkou jemu: „Můžeme.“ ²³Dí jim: „Kalich můj sice pít budete, seděti však na pravici nebo na levici mé není mojí věcí dáti [vám], nýbrž těm, jimž je to připraveno od Otce mého.“ ²⁴A uslyševše to deset ostatních, rozmrzeli se na ty dva bratry. ²⁵Ale Ježíš zavolav je k sobě řekl: „Víte, že knížata národů (tvrdě) nad nimi panují a velmoži jim dávají cítit svou moc. ²⁶Tak nebudiž mezi vámi, nýbrž kdo chce býti mezi vámi větším, buď vaším služebníkem, ²⁷a kdo chce býti mezi vámi prvním, buď sluhou vaším, ²⁸jako Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, nýbrž aby sloužil a dal život svůj na vykoupení za mnohé.“

Slepci u Jericha.

²⁹Když vycházeli z Jericha, šel za ním veliký zástup. ³⁰A ejhle, dva slepci seděli u ces-

20.—28. Viz Mark. 10, 35—45.

29.—34. Viz Mark. 10, 46—52.; Luk. 18, 35—43.

ty a uslyševše, že Ježíš tudy jde, zvolali: „Pane, smiluj se nad námi! Synu Davidův!“³¹ Zástup jim domlouval, aby mlčeli. ³²Ale oni tím více volali: „Pane, smiluj se nad námi! Synu Davidův!“ ³³I zastavil se Ježíš a zavolav je řekl: „Co chcete, abych vám učinil?“ Řkou jemu: „Pane, ať se otevrou oči naše!“³⁴ I slitoval se nad nimi Ježíš a dotkl se očí jejich. Hned prohlédli a šli za ním.

Kristův vjezd do Jerusalema. Prodavači vyhnáni z chrámu.

21. ¹Když se přiblížili k Jerusalemu a přišli k Betfage k hoře Olivové, tehda Ježíš poslal dva učedníky ²řka jim: „Jděte do vesnice, která je proti vám, a hned naleznete přivázanou oslici a s ní oslátko. Odvažte je a přiveďte ke mně. ³A řekne-li vám kdo co, rcete: ‚Pán jich potřebuje‘, a hned je propustí.“ ⁴Toto se stalo, aby se vyplnilo, co bylo pověděno skrze proroka slovy: ⁵„Povězte dceři sionské: Hle, král tvůj bere se k tobě tichý, sedě na oslici a oslátku, mláděti soumara.“ ⁶Odešedše pak učedníci a učinivše, jak jim přikázal Ježíš, ⁷přivedli oslici i oslátko a vložili na ně roucha svá; i posadil se na ně. ⁸Přemnoží

21., 1.—11. Viz Mark. 11, 1—11.; Luk. 19, 28—44.; Jan 12, 12—19.

5. Zachar. 9, 9.; Is. 62, 11.

pak ze zástupu prostřeli roucha svá na cestu, a jiní sekali ratolesti se stromů a prostírali na cestu, ⁹množství pak, které šlo vpředu i to, které bylo vzadu, volalo: „Hosanna, Synu Davidovu! Požehnaný, jenž se bere ve jménu Páně, hosanna na výsostech!“
¹⁰A když vjel do Jerusalema, vzrušilo se všechno město řkouc: „Kdo je tento?“ ¹¹Lid pak pravil: „To jest Ježíš, prorok z galilejského Nazareta.“

¹²I vešel Ježíš do chrámu Božího a vyhnal všecky, kteří v chrámě prodávali a kupovali, a zpřevracel stoly penězoměnců i stolice těch, kteří prodávali holuby, ¹³a řekl jim: „Psáno jest: ‚Dům můj domem modlitby slouti bude, vy však jste jej učinili peleší lotrovskou.‘“ ¹⁴I přistoupili k němu v chrámě slepí a chromí a uzdravil je.
¹⁵Ale velekněží a zákoníci uzřevše divy, které učinil, a chlapce, že volají v chrámě a říkají: „Hosanna Synu Davidovu,“ rozmrzeli se ¹⁶a řekli mu: „Slyšíš, co tito praví?“ Ježíš jim řekl: „Ano. Což jste nikdy nečetli: ‚Z úst nemluvňat a kojenců připravil jsi sobě chválu?‘“ ¹⁷A nechav je, vyšel ven z města do Betanie a tam zůstal.

9. Žalm 117, 25. 26. Slovy „jenž se bere“, či zkratka „beroucí se“ neb „přicházející“ označovali také Vykupitele, a to jako toho, který podle zaslíbení Božího jistě přijíti měl.

12. n. Srovn. Mark. 11. 15—17.; Luk. 19, 45—46. Is. 56, 7. a Jer. 7, 11.; Žalm 8, 3.

Kletba nad fíkovým stromem.

¹⁸Ráno pak vrací se do města zlačněl.
¹⁹A spatřiv strom fíkový u cesty, šel k němu, nenašel však na něm nic leč toliko listů. Řekl mu: „Nerodiž se z tebe ovoce na věky.“ I uschl hned ten strom. ²⁰Spatřivše to učedníci, podivili se řkouce: „Kterak strom ihned uschl!“ ²¹Ježíš pak jim odpověděl: „Vpravdě pravím vám: Budete-li mítí víru a nebudete-li pochybovati, učiníte nejen to, co se stalo na stromě fíkovém, nýbrž i když této hoře řeknete: „Zdvihni se a vrhni se do moře“, stane se; ²²a začkoli poprosíte v modlitbě s věrou, všecko dostanete.“

Členové velerady táží se po Kristově pravomoci.

²³A když přišel do chrámu, přistoupili k němu, mezitím co učil, velekněží a starší lidu řkouce: „Kterou mocí činíš tyto věci? A kdo dal ti moc tuto?“ ²⁴Odpověděv Ježíš řekl jim: „Otážu se vás i já na jednu věc; řeknete-li mně ji, i já povím vám, kterou mocí ty věci činím. ²⁵Křest Janův odkud byl, s nebe či od lidí?“ Ale oni rozvažovali me-

18.—22. Viz Mark. 11, 13—14., 20—24.

21. n. Viz 17. 29.

25. Křtem Janovým rozumí veškerou činnost, kterou Jan Křtitel připravoval na Vykupitele, zejména též svědectví, které vydal jemu jako Vykupiteli. (Jan 1, 29.)

zi sebou řkouce: ²⁶„Díme-li ‚S nebe‘, řekne nám: ‚Proč jste mu tedy neuvěřili?‘ Řekneme-li však ‚Od lidí‘, bojíme se lidu; neboť všichni mají Jana za proroka.“ ²⁷Odpověděli tedy Ježíšovi: „Nevíme.“ I řekl jim také on: „Ani já vám nepovím, kterou mocí to činím.“

Podobenství o dvou synech.

²⁸„Než, co se vám zdá? Člověk jeden měl dva syny, a přistoupiv k prvnímu, řekl mu: ‚Synu, jdi dnes, pracuj na vinici.‘“ ²⁹On však odpověděl: ‚Nechci.‘ Ale potom ho to zamrzelo, i šel. ³⁰Přistoupiv pak ke druhému, mluvil k němu taktéž. On odpověděl: ‚Půjdu, pane‘, a nešel. ³¹Který z těch dvou vykonal vůli otcovu?“ Řkou jemu: „První.“ I řekl jim Ježíš: „Vpravdě pravím vám, že celníci a nevěstky předejdou vás do království Božího. ³²Neboť Jan učil vás cestě spravedlnosti, a neuvěřili jste mu, celníci však a nevěstky mu uvěřili; vy však, ač jste to viděli, ani potom jste se nedali na pokání, abyste mu uvěřili.“

Podobenství o vinařích.

³³„Poslyšte jiné podobenství: Byl jeden hospodář, který štípil vinici a ohradil ji plo-

27. Lhali tedy, a proto Pán Ježíš neuznal jich za hodny, aby k otázce té odpověděl přímo. (Viz Mark. 11, 27—33.; Luk. 20, 1—8.)

33.—46. Mark. 12, 1—12.; Luk. 20, 9—19.

tem, vykopal v ní lis, postavil věž a pronajal ji vinařům; a odcestoval. ³⁴Když pak přiblížil se čas plodů, poslal služebníky své k vinařům, aby přijali užitky její. ³⁵Ale vinaři javše služebníky jeho, jednoho zmrskali, jiného zabili, jiného ukamenovali. ³⁶Opět poslal služebníky jiné, více než prve, a učinili jim totéž. ³⁷Naposledy poslal k nim syna svého řka: „Zastydí se před synem mým.“ ³⁸Ale vinaři uzřevše syna, řekli mezi sebou: „To jest dědic; pojďme, zabijme ho a budeme míti jeho dědictví.“ ³⁹I chopili ho, vyvrhli jej ven z vinice a zabili. ⁴⁰Když tedy přijde pán vinice, co učiní oněm vinařům?“ ⁴¹Řkou jemu: „Zlé zle zahubí a vinici svou pronajme jiným vinařům, kteří by mu odváděli užitek v příslušný čas.“ ⁴²Tu jim řekl Ježíš: „Nikdy jste nečetli v Písmech: „Kámen, který zavrhnou stavitelé, ten stal se kamenem úhelným. Od Pána stalo se to a je to podivné v očích našich?“ ⁴³Proto pravím vám: Království Boží bude odňato od vás a dáno (bude) lidu, který bude přinášeti plody jeho. [⁴⁴A kdo padne na ten kámen, rozrazí se; na koho však on padne, toho rozdrtí.“] ⁴⁵A uslyševše velekněží a fariseové podobenství jeho, porozuměli, že mluví o nich; ⁴⁶i hledali ho zajmouti, ale báli se zástupů, neboť měli ho za proroka.

42. Žalm 117, 22—23.

44. Viz Luk. 20, 18.

O královské svatbě.

22. ¹Tu Ježíš ujav slovo mluvil k nim opět v podobenstvích řka: ²„Podobno je království nebeské králi, kterýž učinil svatbu synu svému. ³I poslal služebníky své, aby povolali pozvané na svatbu; ale nechtěli přijíti. ⁴Opět poslal jiné služebníky řka: ‚Povězte pozvaným: Hle, oběd svůj připravil jsem; moji býci a dobytek krmný jest pobit a všechno je připraveno; pojdte na svatbu.‘ ⁵Ale oni nedbali a odešli, jeden na své pole, jiný po svém obchodu. ⁶Ostatní pak zjímavše služebníky jeho, potupili je a zabili. ⁷I rozhněval se král a poslav vojska svá, zahubil ony vrahy a město jejich zapálil. ⁸Potom řekl služebníků svým: ‚Svatba jest sice připravena, ale pozvaní nebyli jí hodni. ⁹Jděte tedy na rozcestí, a kohokoli naleznete, pozvěte na svatbu.‘ ¹⁰I vyšli služebníci jeho na cesty a shromáždili všechny, které našli, zlé i dobré. I naplnila se svatební síň hodovníky. ¹¹Vešed pak král, aby se podíval na hodovníky, spatřil tam člověka neoděného rouchem svatebním. ¹²I řekl mu: ‚Příteli, kterak jsi sem vešel, nemaje roucha svatebního?‘ On oněměl. ¹³Tu řekl král přísluhovačům: ‚Svažte mu ruce i nohy a uvrzte jej ven do temnosti; tam bude pláč a skřípění zubů; ¹⁴neboť mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených.‘“

Pán Ježíš odpovídá k úskočným otázkám svých nepřátel.

¹⁵ Tehdy fariseové odešedše radili se, kterak by jej polapili v řeči. ¹⁶ I poslali k němu učedníky své s Herodovci, kteří pravili: „Mistře, víme, že jsi pravdomluvný a cestě Boží vpravdě učíš a nedbáš na nikoho, neboť nehledíš na osobu lidskou.“ ¹⁷ Pověz nám tedy, co se tobě zdá: Je dovoleno dávatí daň císaři, čili nic?“ ¹⁸ Ale Ježíš prohlédl zlobu jejich a řekl: „Co mě pokoušíte, pokrytci? ¹⁹ Ukažte mi peníz daně.“ I podali mu denár. ²⁰ A Ježíš jim řekl: „Čí je tento obraz i nápis?“ ²¹ Řkou jemu: „Císařův.“ Tu jim řekl: „Dávejte tedy, co jest císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu.“ ²² Uslyševše to podivili se a nechavše ho odešli.

²³ V ten den přistoupili k němu saduceové, kteří tvrdí, že není zmrtvýchvstání, a otázali se ho: ²⁴ „Mistře, Mojžíš řekl: Zemřeli někdo bez dětí, ať bratr jeho vezme si manželku jeho a zplodí potomstvo svému bratru.“ ²⁵ U nás bylo sedm bratrů; první oženiv se zemřel a nemaje potomstva zanechal bratru manželku svou. ²⁶ Podobně i druhý

16. Herodovci, přívrženci Heroda Antipy, s nimiž byli fariseové v nepřátelství, kteří však neméně byli proti nadvládě římské.

23.—33. Mark. 12, 18—27.; Luk. 20, 27—39.

24. 5. Mojž. 25, 5.

a třetí až do sedmého. ²⁷ Nejposléze pak ze všech zemřela i žena. ²⁸ Čí tedy z těch sedmi bude žena ta při vzkříšení? Neboť měli ji všichni.“ ²⁹ Odpověděv Ježíš řekl jim: „Mýlíte se, neznajíce Písem ani moci Boží. ³⁰ Neboť při vzkříšení nebudou se ani ženit ani vdávat, nýbrž budou jak andělé Boží v nebi. ³¹ A o vzkříšení z mrtvých nečetli jste, co vám bylo od Boha řečeno slovy: ³² „Já jsem Bůh Abrahamův a Bůh Isákův a Bůh Jakubův?“ Není Bůh (Bohem) mrtvých, nýbrž živých.“ ³³ A uslyševše to zástupy divily se a žasly nad jeho učením.

³⁴ Ale fariseové uslyševše, že umlčel saduceje, sešli se vespolek. ³⁵ I otázal se ho jeden z nich, zákoník, pokoušeje ho: ³⁶ „Mistře, které přikázání v zákoně jest největší?“ ³⁷ Ježíš mu řekl: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a z celé mysli své. ³⁸ To jest největší a první přikázání. ³⁹ Druhé pak jest podobné jemu: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého. ⁴⁰ Na těch dvou přikázáních záleží celý zákon i proroci.“

Co soudí fariseové o Vykupiteli.

⁴¹ Když pak fariseové byli pohromadě, otázal se jich Ježíš řka: ⁴² „Co se vám zdá

34.—40. Viz Mark. 12, 28—34.

41.—46. Luk. 20, 41—44.; Žalm 109. V Duchu či z vnuknutí Božího.

o Kristu? Čí jest syn?“ Řkou jemu: „Davidův.“ ⁴³I řekl jim: „Kterak tedy David nazývá ho v Duchu Pánem pravě: „Řekl Hospodin mému Pánu: Zasedej po mé pravici, dokud nedám tvé nepřátele za podnož tvým nohám.“ ⁴⁵Nazývali ho tedy David svým Pánem, kterak je syn jeho?“ ⁴⁶A nikdo mu nemohl odpověděti ani slova, a od toho dne nikdo již se neosmělil otázati se ho nač.

Pán Ježíš kárá převrácenost zákoníků a fariseů.

23. ¹Tehda mluvil Ježíš k zástupům a k učedníkům svým: ²„Na stolicí Mojžíšovu zasedli zákoníci a fariseové. ³Všecko tedy, co vám praví, zachovávejte a číňte, ale podle skutků jejich nečíňte; neboť mluví, ale nečiní. ⁴Navazují totiž břemena těžká a nesnesitelná a vkládají je na ramena lidská, sami se jich však nechtějí ani prstem dotknouti. ⁵A všechny skutky své činí, aby je lidé viděli: rozšiřují modlitební řeménky své a zveličují si třepení; ⁶rádi sedí na prvních místech při hostinách a v prvních stolicích

5.—7. Modlitební řeménky (thefillin) byly a jsou proužky pergamenové, popsané čtyřmi místy Písma sv. (2. Mojž. 13, 1—10.; 13, 11—16.; 5. Mojž. 6, 4—9.; 11, 13—21.) a vložené do krychlových pouzder, které si zvláště při ranní modlitbě přivazo-

v synagogách, ⁷ a libují si, když je lidé na trhu pozdravují a když nazývají je rabbí (t. j. mistr). ⁸ Vy však nedávejte se nazývati rabbí; neboť jeden jest mistr váš, vy pak všichni jste bratři. ⁹ A otcem nenazývejte sobě nikoho na světě, neboť jeden jest Otec váš, jenž jest v nebesích. ¹⁰ Ani nenazývejte se vůdci, neboť jeden jest vůdce váš, Kristus. ¹¹ Kdo je z vás největší, buď vaším služebníkem. ¹² Kdo však se povýší, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen.“

¹³ „Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, že zavíráte království nebeské před lidmi; neboť sami do něho nevcházíte, a těm, kteří by rádi vešli, vejíti nedopouštíte. [¹⁴ Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, že stravujete domy vdov, konajíce dlouhé modlitby; proto stihne vás soud těžší.] ¹⁵ Běda vám,

vali na čelo a na levé rámě naproti srdci na význam, že dbají zákona a mysl i srdce obracejí k Bohu. Zákoníci a fariseové nosili řeménky ty hodně široké, aby se zdálo, že jsou zvláště pobožní a zákona pamětliví, a aby dostávalo se jim tím větší pocty od jiných. Třepení či třapce z vlněných nití nosili židé na základě 4. Mojž. 15, 38. a 5. Mojž. 22, 12., na 4 rozích svého pláště, aby patřice na ně, rozpomenuli se na svou příslušnost k národu vyvolenému, na zákon a na povinnost zachovávatí jej.

8.—12. K v. 12. viz Luk. 14, 11.; 18, 14.

14. Verš tento, možná, že se sem dostal z Mark. 12, 40., neb Luk. 20, 47.

15. Proselyté byli u židů pohané, kteří přistoupili k víře židovské (novověrci), a to buď úplně tím, že uvěřivše v jednoho pravého Boha, přijali obřízku

zákoníci a fariseové, pokrytci, že obcházíte moře i zemi, abyste získali jediného proselytu, a když se jím kdo stane, činíte ho synem pekla dvakrát horším, než jste sami.

¹⁶Běda vám, vůdcové slepí! Říkáte: „Kdo přísáhne skrze chrám, nic to není, kdo však přísáhne skrze zlato chrámové, jest zavázán.“

¹⁷Pošetilci a slepci; neboť co jest větší, zlato či chrám, který posvěcuje zlato? ¹⁸A kdo

prísáhne skrze oltář, nic to není; kdo však přísáhne skrze dar, který jest na něm, jest zavázán.“

¹⁹Pošetilci a slepci, i co jest větší: dar či oltář, který posvěcuje dar? ²⁰Kdo tedy

prísahá skrze oltář, přísahá skrze něj i skrze všecko to, co jest na něm, ²¹a kdo přísahá

skrze chrám, přísahá skrze něj i skrze toho, který přebývá v něm. ²²A kdo přísahá skrze

nebe, přísahá skrze trůn Boží i skrze toho, který na něm sedí. ²³Běda vám, zákoníci

a fariseové, pokrytci, kteří desátky dáváte

a tak se zavázali zachovávat celý zákon mojžíšský (proselyté ve smyslu užším), neb neúplně tím, že odřekli se sice modlářství a uvěřili v jednoho Boha pravého, avšak nepřijavše obřízky, zavázali se zachovávat pouze některé předpisy zákona, zejména o svěcení soboty (proselyté v širším smyslu). V Nov. Zák. slovou onino prostě proselyté (Mt. 23, 15.; Skut. 2, 11.), tito proselyté bohabojní (Skut. 13, 43.), neb prostě bohabojní. (Skutk. 17, 17.; 18, 7.)

23. Zákon velel dávat desátky pouze z obilí, vína a ovoce, oni však chtějí se jevit zbožnějšími, dávali je i z rostlin nižších, i z máty a kmínu.

z máty a kopru a kmínu, a opustili jste to, co jest důležitější v zákoně: spravedlnost, milosrdenství a věrnost. Toto jste měli činiti a ono neopomíjeti. ²⁴Vůdcové slepí, kteří cedíte komára, velblouda však polykáte. ²⁵Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, neboť čistíte číši a mísu povrchu, uvnitř však jsou plny loupeže a nečistoty. ²⁶Fariseji slepý, vyčišť prve vnitřek číše a mísy, aby čist byl i povrch jejich. ²⁷Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, neboť podobáte se hrobům obíleným, které zevně se jeví [lidem] úhlednými, uvnitř však jsou plny kostí umrlčích a všeliké nečistoty. ²⁸Tak i vy zevně jevíte se lidem spravedlivými, uvnitř však jste plni pokrytectví a nepravosti. ²⁹Běda vám, fariseové a zákoníci, pokrytci, kteří vzděláváte hroby proroků a zdobíte pomníky spravedlivých ³⁰a říkáte: „Kdybychom byli žili za dnů našich otců, nebyli bychom se stali s nimi vinnými krví proroků, ³¹a tak svědčíte sami proti sobě, že jste synové těch, kteří proroky zabili. ³²I vy naplňte míru otců svých. ³³Hadi, plémě zmijí, kterak ute-

27. Podle 4. Mojž. 19, 16. uvalil na sebe poskvrnu (zákonnou či levitickou) na sedm dní, kdo se dotkl mrtvoly nebo hrobu. Aby tedy každý mohl snadno poznati, kde hrob jest a tak se uchrániti takové poskvrny nahodilé, bílili každý rok před velikonoce hroby zevně.

32. Naplňte míru (nepravostí a zločinů od vašich otců započatou), tím totiž, že usmrtíte mě i hlasatele mého učení.

čete před soudem pekelným? ³⁴Proto, ejhle, posílám k vám proroky a mudrce a učitele, a z těch některé zabijete a ukřižujete a některé z nich budete bičovati ve svých synagogách a pronásledovati z města do města, ³⁵aby na vás přišla veškerá krev spravedlivá, vylitá na zemi od krve spravedlivého Abela až do krve Zachariáše, syna Barachiášova, kterého jste zabili mezi chrámem a oltářem. ³⁶Vpravdě pravím vám: Všecky tyto věci přijdou na pokolení toto.“

³⁷„Jerusaleme, Jerusaleme, který zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kteří jsou posláni k tobě; kolikrát chtěl jsem shromážďiti děti tvé, jako slepice shromažďuje pod křídla kuřátka svá, a nechtěli jste! ³⁸Ejhle, zanechá se vám dům váš pustý; ³⁹neboť pravím vám: neužříte mne od této chvíle, dokud neřeknete: „Požehnaný, jenž se bere ve jménu Páně.““

Pán Ježíš předpovídá zkázu Jerusalema a konec světa.

24. ¹A vyšed Ježíš z chrámu, bral se od-tud. I přistoupili k němu učedníci jeho, aby

35. Pán Ježíš mluví tu k zákoníkům a fariseům jakožto k vůdcům a učitelům lidu, jichž lid dobrovolně následoval a i sám vinen se stával; je tu tedy řeč o vině, a tedy i o trestu celého národa, a to nikoliv o trestu věčném, nýbrž o časném, o tom, který je stihne hlavně zkázou Jerusalema. Abel byl

mu ukázali stavby chrámové. ² On pak odpovídaje řekl jim: „Vidíte to všechno? Vpravdě pravím vám, nezůstane tu kámen na kameni, který by nebyl zbortěn.“ ³ A když se posadil na hoře Olivové, přistoupili k němu učedníci v ústraní a řekli: „Pověz nám, kdy to bude a co bude znamením tvého příchodu a konce světa?“ ⁴ I odpověděl Ježíš a řekl jim:

„Hleďte, ať vás nikdo nesvede; ⁵ neboť mnozí přijdou ve jménu mém a řeknou: ‚Já jsem Mesiáš‘ a svedou mnohé. ⁶ Budete slyšeti boje a pověsti o bojích. Hleďte, ať se nezaľeknete; neboť musí to nastati, ale to není ještě konec. ⁷ Neboť povstane národ proti národu a království proti království, a bude mor a hlad a zemětřesení po místech. ⁸ Ale to všechno jest jen počátkem bolestí. ⁹ Tehdáž vydají vás v soužení a budou vás zabíjeti, a budete v nenávisti u všech národů pro jméno mé. ¹⁰ A tu mnozí se pohorší, druh druhu zradí a jedni na druhé budou nevražiti. ¹¹ A povstane mnoho proroků nepravých a svedou mnohé. ¹² A poněvadž se rozmůže nepravost, ustydne láska mnohých; ¹³ ale kdo setrvá až do konce, ten bude spasen. ¹⁴ A bude hlásáno toto evangelium o králov-

zavražděn ze všech první, a to od vlastního bratra (1. Mojž. 4, 8.); Zachariáš pak k rozkazu krále Joasa na místě svatém, když vytýkal lidu jeho neřesti. (2. Paral. 24, 22.) Že Zachariáš jmenuje se synem Barachiášovým, ač byl synem Jojadovým, má příčinu nejspíše v omylu opisovatelově.

ství po celém okrsku zemském na svědectví všem národům; a tehda přijde konec.“

¹⁵„Když tedy uzříte ‚ohavnost zpuštění‘, předpověděnou od proroka Daniele, kterak stojí na místě svatém, — kdo to čte, rozuměj — ¹⁶tehda, kdo jsou v Judsku, utecte na hory, ¹⁷a kdo je na střeše, nesestupuj, aby vzal něco z domu svého, ¹⁸a kdo na poli, nevracej se, aby si vzal roucho. ¹⁹Běda pak těhotným a kojícím v ony dny. ²⁰Modlete se však, aby útěk váš nenastal v zimě nebo v sobotu; ²¹neboť tehdy bude soužení veliké, jakého dosud od počátku světa nebylo, aniž kdy bude. ²²A kdyby nebyly ukráceny dny ty, nezůstal by jediný člověk; ale pro vyvolené budou dny ty ukráceny.“

²³„Tehdy řekne-li vám kdo: ‚Hle, tuto jest Kristus anebo tamto‘, nevěřte; ²⁴neboť povstanou nepraví Kristové a nepraví proroci, a budou činiti veliké zázraky a divy, takže by uvedli v blud, kdyby možno bylo, i vyvolené. ²⁵Ejhle, předpověděl jsem vám to. ²⁶Řeknou-li vám tedy: ‚Hle, na poušti jest‘, nevycházejte; ‚Hle, v pokojích jest‘, nevěřte. ²⁷Neboť jako blesk vychází od východu a ukazuje se až na západ, tak bude (i) příchod

15.—22. Mark. 13, 14—20., Luk. 21, 20—24. Znamení, jež budou předcházeti zkázu Jerusalema. Daniel 9, 27.

23.—31. Mark. 13, 21—27.; Luk. 21, 25—28. Znamení, jež budou předcházeti konec světa.

Syna člověka. ²⁸Kdekoli bude tělo, tam se shromáždí i orlové. ²⁹A hned po soužení těch dnů se slunce zatmí a měsíc nedá světla svého; hvězdy budou padati s nebe a moci nebeské budou se pohybovati. ³⁰A tu se ukáže znamení Syna člověka na nebi; i rozkvílí se tehdy všechna pokolení země a uzří Syna člověka přicházeti v oblacích nebeských s mocí a slávou velikou. ³¹A pošle anděly své s mohutným zvukem trouby; i shromáždí vyvolené jeho od čtyř větrů, od konce až do konce nebes.“

³²„Od stromu pak fíkového naučte se podobenství. Když ratolest jeho již omládl a list vyrazil, víte, že léto jest blízko; ³³tak i vy, když uzříte všechny tyto věci, vězte, že blízko jest přede dveřmi. ³⁴Vpravdě pravím vám: nepomine pokolení toto, dokud se toto všechno nestane. ³⁵Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.“

Pán Ježíš vyzývá k bdělosti.

³⁶„O tom dni však a hodině neví nikdo, ani andělé nebeští, leč Otec sám. ³⁷Ale jako bylo za dnů Noemových, tak i bude, až

28. Jako orlové (supové) cítí kořist svou a přirozeným pudem z daleka k ní se nesou, tak i spravedliví, osvícení milostí Boží, poznají hned Krista, až bude přicházeti a s největší rychlostí odevšad u něho se shromáždí.

33. Blízko jest totiž můj příchod k soudu.

přijde Syn člověka. ³⁸Jako totiž za oněch dnů před potopou jedli a pili, ženili a vdávali se až do dne, kdy Noe vešel do korábu, ³⁹a nic nezvěděli, až přišla potopa a všecky zachvátila, tak i bude, až přijde Syn člověka. ⁴⁰Budou tehdy dva na poli: jeden bude vzat a jeden zanechán. ⁴¹Dvě budou mlíti na mlýnku: jedna bude vzata, druhá zanechána. ⁴²Bděte tedy, neboť nevíte, v kterou hodinu Pán váš přijde. ⁴³To však vezte: Kdyby hospodář věděl, v kterou hodinu přijde zloděj, bděl by a nenechal by si podkopati dům. ⁴⁴Protož i vy buďte připraveni, neboť Syn člověka přijde v hodinu, kterou nevíte. ⁴⁵Kdo asi je ten služebník věrný a opatrný, jehož ustanovil pán jeho nad svou čeledí, aby jim pokrm dával v patřičný čas? ⁴⁶Blahoslaven je služebník ten, jehož pán jeho přijda nalezne, že tak činí. ⁴⁷Vpravdč pravím vám: ustanoví jej nade vším statkem svým. ⁴⁸Pakli si zlý služebník řekne: „Pán můj otálí přijíti“, ⁴⁹počne-li bíti své spoluslužebníky a bude-li jísti a píti s opilci, ⁵⁰přijde pán služebníka toho v den, kdy se nenaděje, a v hodinu, kterou neví, ⁵¹a rozpoltí ho a ustanoví mu úděl s pokrytci; tam bude pláč a skřípění zubů.“

40. n. Lidé při témže díle zaměstnaní budou náhle od sebe odděleni; jeden bude vzat do radosti věčné, druhý ponechán věčné záhubě, podle toho, v jakém stavu bude nalezen. zda ve stavu milosti, nebo ve stavu těžkého hříchu.

Podobenství o desíti pannách.

25. ¹„Tehdy bude podobno království nebeské desíti pannám, které si vzaly lampy a vyšly naproti ženichovi a nevěstě. ²Pět z nich bylo pošetilých a pět opatrných; ³neboť pošetilé si vzaly lampy, ale nevzaly s sebou oleje, ⁴opatrné však vzaly s lampami ve svých nádobách také olej. ⁵Když pak ženich prodléval, počaly všechny dřímát a usnuly. ⁶O půl noci však strhl se křik: ‚Ejhle, ženich přichází; vyjděte mu naproti‘. ⁷Tu vstaly všechny ty panny a upravily si lampy. ⁸Pošetilé pak řekly opatrným: ‚Dejte nám z oleje svého, neboť nám lampy hasnou‘. ⁹Opatrné odpověděly řkouce: ‚[Nikoli;] nedostalo by se nám ani vám; jděte raději k prodavačům a kupte si‘. ¹⁰Když pak šly nakoupit, přišel ženich, a ty, které byly pohotově, vešly s ním na svatbu; a dveře se zavřely. ¹¹Později přišly též ostatní panny řkouce: ‚Pane, Pane, otevři nám‘. ¹²Ale on odpověděl: ‚Vpravdě pravím vám, neznám vás‘.“

O hřivnách.

¹³„Bděte tedy, neboť nevíte dne ani hodiny. ¹⁴Neboť jako člověk jeden odcházeje

14. Chybí tu závětí, jež možno doplniti asi takto: tak učiní Syn člověka ve svém království.

z domova povolal k sobě služebníky své a odevzdal jim svůj statek. ¹⁵I dal jednomu pět hřiven, druhému dvě a jinému jednu, každému podle schopností jeho, a odcestoval. Hned (pak) ¹⁶odešel ten, jenž dostal pět hřiven, těžil jimi a vytěžil jiných pět hřiven. ¹⁷Tak i ten, jenž dostal dvě, vyzískal dvě jiné. ¹⁸Ten však, který dostal jednu, odešel, vykopal v zemi (jamku) a skryl peníze pána svého. ¹⁹Po dlouhém čase přišel pán oněch služebníků a účtoval s nimi. ²⁰I přistoupil ten, jenž dostal pět hřiven, a podal jiných pět hřiven řka: ‚Pane, pět hřiven jsi mi odevzdal, hle, jiných pět jsem vyzískal‘. ²¹Řekl mu pán jeho: ‚Dobře, služebníku dobrý a věrný; že jsi byl nad málem věrný, nad mnohem tě ustanovím, vejdi v radost pána svého‘. ²²Přistoupiv pak i ten, kterýž dostal dvě hřivny, řekl: ‚Pane, dvě hřivny odevzdal jsi mi, hle, jiné dvě jsem vyzískal‘. ²³Řekl mu pán jeho: ‚Dobře, služebníku dobrý a věrný, že jsi nad málem byl věrný, nad mnohem tě ustanovím; vejdi v radost pána svého‘. ²⁴Přistoupil pak i ten, který dostal jednu hřivnu, a řekl: ‚Pane, vím, že jsi člověk tvrdý: žneš, kde jsi nezasil, a sbíráš, kde jsi nerozsypal. ²⁵I bál jsem se a odešel skryl jsem hřivnu tvou v zemi; hle, tu máš, co tvého jest‘. ²⁶Pán odpověděv řekl mu: ‚Služebníku nešlechtný

15. Hřivna attická = asi 40.000 Kč (r. 1936).

29. Viz 13, 12. (Mark. 4, 25.; Luk. 8, 18.; 19, 26.)

a lenivý, věděl jsi, že žnu, kde jsem nezasil, a sbírám, kde jsem nerozsypal? ²⁷ Měl jsi tedy mé peníze dáti penězoměncům, a já přišed, byl bych vzal s úrokem, co jest moje. ²⁸ Vezměte tedy od něho hřivnu a dejte ji tomu, jenž má deset hřiven. ²⁹ Neboť každému, kdo má, bude dáno, a bude míti hojně, tomu však, kdo nemá, bude odňato i to, co má. ³⁰ A služebníka neužitečného uvrzte ven do tmy; tam bude pláč a skřípění zubů.“

O posledním soudě.

³¹ „Když pak přijde Syn člověka ve své slávě a s ním všichni andělé, tu posadí se na slavný trůn svůj ³² a shromáždění budou před ním všichni národové. I rozdělí je od sebe, jako pastýř odděluje ovce od kozlů, ³³ a postaví ovce po své pravici, kozly pak po levici. ³⁴ Tehdy král řekne těm, kteří mu budou na pravici: „Pojďte, požehnání Otce mého, vládněte královstvím připraveným vám od stvoření světa; ³⁵ neboť lačněl jsem a dali jste mi jísti, žíznil jsem a dali jste mi píti; pocestným jsem byl a přijali jste mě; ³⁶ nahý jsem byl a přioděli jste mě; nemocen a navštívili jste mě; v žaláři jsem byl a přišli jste ke mně“. ³⁷ Tu odpovědí mu spravedliví: „Pane, kdy jsme tě viděli lačného a nakrmili jsme tě, nebo žíznivého a napojili jsme tě? ³⁸ Kdy jsme tě viděli jako pocestného a při-

jali jsme tě, nebo nahého a přioděli jsme tě?
³⁹A kdy jsme tě viděli nemocného nebo v žaláři a přišli jsme k tobě?“ ⁴⁰A král odpovídaje řekne jim: „Vpravdě pravím vám: Pokud jste to učinili jednomu z nejmenších těchto bratří mých, mně jste to učinili.“ ⁴¹Potom řekne i těm, kteří budou na levici: „Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, který je připraven ďáblu a jeho andělům.“ ⁴²Neboť lačněl jsem a nedali jste mi jísti, žíznil jsem a nedali jste mi píti, ⁴³pocestným jsem byl a nepřijali jste mne, nahý jsem byl a nepřioděli jste mne, nemocen a v žaláři jsem byl a nenavštívili jste mne.“ ⁴⁴Tu odpovědí mu také oni: „Pane, kdy jsme tě viděli lačného nebo žíznivého nebo jako pocestného nebo nahého nebo nemocného nebo v žaláři a neposloužili jsme tobě?“ ⁴⁵Tehdy jim odpoví: „Vpravdě pravím vám: pokud jste to neučinili jednomu z nejmenších těchto, ani mně jste to neučinili.“ ⁴⁶I půjdou tito do trápení věčného, spravedliví pak do života věčného.“

Pán Ježíš předpovídá znovu svou smrt.

Velerada se radí o jeho záhubě.

26. ¹Když dokonal Ježíš všecky ty řeči, pravil svým učedníkům: ²„Víte, že po dvou dnech budou velikonoce a Syn člověka bude vydán, aby byl ukřižován.“

³Tehdy se shromáždili velekněží a starší

lidu v domě velekněze, jménem Kaifáše,
⁴a uradili se, že Ježíše lstivě zajmou a zabijí;
⁵ale pravili: „Ne o slavnosti, aby snad nevznikla bouře v lidu.“

**Pán Ježíš drahou mastí pomazán.
 Jidáš se nabízí, že ho zradí.**

⁶Když byl Ježíš v Betanii v domě Šimona malomocného, ⁷přistoupila k němu žena s úbělovou nádobou drahého oleje a vylila mu jej na hlavu, když byl za stolem. ⁸Vidouce to učedníci, rozmrzeli se a řekli: „K čemu tato ztráta? ⁹Vždyť se to mohlo draho prodati a darovati chudým.“ ¹⁰Věda pak to Ježíš, řekl jim: „Proč té ženě činíte obtíže? Dobrý skutek zajisté vykonala nade mnou. ¹¹Vždyť chudé máte vždycky s sebou, mne však vždycky nemáte; ¹²neboť vylivši ten olej na mé tělo, učinila to k mému pohřbení. ¹³Vpravdě pravím vám: kdekoli na celém světě bude hlášáno evangelium toto, tam se bude i vypravovati na její památku také to, co učinila ona.“

¹⁴Tehdy jeden ze dvanácti, jménem Jidáš Iškariotský, odešel k velekněžím a řekl: ¹⁵„Co mi dáte, a já vám ho zradím?“ I ustanovili dáti mu třicet stříbrných. ¹⁶Od té doby hledal příhodné chvíle, aby jim ho vydal.

6.—13. Srovn. Jan. 12, 12.

8. n. Řekl to nejprve Jidáš (Jan 12, 4—6.) z lakoty.

Poslední večeře.

¹⁷ Prvního dne přesnic přistoupili učedníci k Ježíšovi a řekli: „Kde chceš, abychom ti připravili k jídlu beránka?“ ¹⁸ On řekl: „Jděte do města k jistému člověku a rcete mu: ‚Mistr praví: Můj čas je blízko; u tebe budu jísti beránka se svými učedníky.‘“ ¹⁹ I učinili učedníci, jak jim Ježíš nařídil, a připravili beránka.

²⁰ Když pak byl večer, zaujal místo za stolem se svými dvanácti učedníky. ²¹ A když jedli, řekl: „Vpravdě pravím vám: Jeden z vás mne zradí.“ ²² I zarmoutivše se velmi, počali jeden přes druhého říkati mu: „Jsem

17.—19. Příprava k poslední večeři; srovn. Mark. 14, 12—16.; Luk. 22, 7—13.

17. Přesnicemi sluly svátky velikonoční od přesných či nekvašených chlebů, kterých židé měli požívatí o nich. Beránka = slavnostní večeři velikonoční.

20.—25. Ohlášení zrádce, srovn. Mar. 14, 18—21.; Luk. 22, 21—23.; Jan 13, 21—30.

21. Když jedli, t. j. když byli ještě u jídla či u stolu, ale pokrmu již více nepožívali. Sv. Matouš totiž vypravuje věc velmi stručně a vzhledem k svému účelu naučnému odchyluje se jako na jiných místech také zde od pořádku, ve kterém věci za sebou následovaly. Neboť, jak vysvítá ze sv. Lukáše (22, 14—23.), který zachovává zpravidla pořad času, Pán Ježíš dříve ustanovil Nejsv. Svátost oltářní a potom teprve označil zrádce, takže Jidáš byl první, jenž přijímal svatokrádežně. Dříve však, než ustanovil Nejsv. Svátost, pojedl s apoštoly beránka i jiné pokrmu a umyl jim nohy.

to já, Pane?“ ²³ On odpověděl: „Kdo si se mnou omáčí rukou v míse, ten mě zradí. ²⁴ Syn člověka jde sice, jak je psáno o něm, ale běda tomu člověku, skrze něhož Syn člověka bude zrazen; lépe by mu bylo, kdyby se byl ten člověk nenarodil.“ ²⁵ I promluvil Jidáš, kterýž ho zradil a řekl: „Jsem to já, mistře?“ Dí mu Ježíš: „Tak jest! Jak jsi řekl!“

²⁶ Když pak večereli, Ježíš vzal chléb a požehnav rozlámal jej a dav učedníkům svým, řekl: „Vezměte a jezte: toto jest tělo mé.“

²⁷ A vzav kalich, poděkoval a dal jim řka: „Pijte z toho všichni, ²⁸ neboť toto jest krev má Nového zákona, která se vylévá za mnohé na odpuštění hříchů. ²⁹ Ale pravím vám: Od této chvíle nebudu píti z tohoto plodu vinného kmene až do onoho dne, kdy jej budu píti s vámi nový v království Otce mého.“

³⁰ A zazpívavše chválu, vyšli na horu Olivovou.

26.—28. Ustanovení Nejsv. Svátosti. Srovn. Mark. 14, 22—24.; Luk. 22, 19—20.; 1. Kor. 11, 23—25.

28. Krev Nového Zákona či nové úmluvy; ta krev, kterou má pod způsobou vína v kalichu, prolévá se na potvrzení N. Z., nové úmluvy, kterou učinil s veškerým lidstvem. Avšak úmluvy potvrzovaly se krví obětní. Byla tedy obětní i ona krev, kterou Pán Ježíš potvrzoval úmluvu.

29. Slova tato nejsou řečena o kalichu svátostném, nýbrž o (druhém) kalichu obřadním, patřícím k velikonoční večeři. Jimi prohlašuje Pán Ježíš, že na této zemi nebude již slaviti velikonoční večeře.

Pán Ježíš předpovídá útěk apoštolů a pád Petrův.

³¹Tehdy jim řekl Ježíš: „Vy všichni se této noci nade mnou pohoršíte, neboť je psáno: „Bíti budu pastýře a rozprchnou se ovce stáda.“ ³²Ale když vstanu z mrtvých, předejdu vás do Galileje.“ ³³Odpovídá pak Petr řekl mu: „Byť se všichni pohoršili nad tebou, já se nikdy nepohorším.“ ³⁴Řekl mu Ježíš: „Vpravdě pravím tobě: této noci, prve než kohout zazpívá, třikrát mě zapřeš.“ ³⁵Dí jemu Petr: „Bych měl umřítí s tebou, nezapru tebe.“ Podobně pravili též všichni učedníci.

Pán Ježíš v zahradě Getsemanské.

³⁶Tehdy Ježíš přišel s nimi do dvorce, který slove Getsemany, a řekl svým učedníkům: „Poseďte tuto, až odejda tamto se pomodlím.“ ³⁷A pojav Petra a dva syny Zebedeovy, počal se rmoutiti a teskliv býti. ³⁸Tu jim řekl: „Smutná jest duše má až k smrti. Zůstaňte zde a bděte se mnou.“ ³⁹A popošel

31.—35. Mark. 14, 27—31.; Luk. 22, 33—34.; Jan 13, 36—38.

31. Slova Písma uvedena jsou ze Zachar. 13, 7. toliko do smyslu, nikoliv do slova.

36—46. Mk 14, 32—42.; Lk 22, 39—46.; Jan 18, 1.

39. Kalichem rozumí utrpení své. Jako totiž každý člověk se leká utrpení a přeje si, aby nemusil je snášeti, tak i lidská přirozenost Kristova lekala se toho, co na ni čekalo.

maličko, padl na tvář a modlil se řka: „Otče můj, je-li možno, ať odejde kalich tento ode mne; ale ne jak já chci, nýbrž jak ty.“⁴⁰ I přišel ke svým učedníkům a shledal, že spí; i řekl Petrovi: „Tak jste nemohli jediné hodiny bdíti se mnou?“⁴¹ Bděte a modlete se, abyste se nedostali do pokušení; duch zajisté hotov jest, ale tělo slabé.“⁴² Opět po druhé odešel a modlil se řka: „Otče můj, nemůže-li mne kalich tento minouti, leč abych jej pil, staň se vůle tvá.“⁴³ A přišed opět, shledal, že spí, neboť oči jejich byly obtíženy.⁴⁴ I nechal jich a odešel opět modliti se po třetí, táž slova říkáje.⁴⁵ Poté přišel k učedníkům svým a řekl jim: „Spěte již a odpočívejte; ejhle, přiblížila se hodina a Syn člověka bude vydán v ruce hříšníků.“⁴⁶ Vstaňte, pojďme! Hle, přiblížil se ten, který mě vydá.“

Pán Ježíš jat a odveden.

⁴⁷ Když ještě mluvil, ejhle, Jidáš, jeden ze dvanácti, přišel a s ním veliký zástup s meči a kyji (poslaný) od velekněží a starších lidu.⁴⁸ Ten pak, který ho zrazoval, dal jim znamení: „Kterého políbím, ten je to, chopte ho.“⁴⁹ A hned přistoupiv k Ježíšovi, řekl: „Zdráv buď, mistře!“ A zulíbal jej.⁵⁰ I řekl mu Ježíš: „Příteli, nač jsi přišel?“ Tu přistoupivše

47.—56. Mark. 14, 43—52.; Luk. 22, 47—53.; Jan 18, 2—11.

vztáhli ruce na Ježíše a jali ho. ⁵¹ A hle, jeden z těch, kteří byli s Ježíšem, vztáhl ruku, vytasil meč svůj a napadnuv služebníka veleknězova, uťal mu ucho. ⁵² Tu řekl mu Ježíš: Zastrč svůj meč na jeho místo; neboť všichni, kteří berou meč, mečem zahynou. ⁵³ Či myslíš, že nemohu zaprositi Otce svého, a dá mi nyní více než dvanáct pluků andělů? ⁵⁴ Kterak se tedy vyplní Písma, že se musí tak státi?“ ⁵⁵ V tu chvíli řekl Ježíš zástupům: „Jako na lotra jste vyšli s meči a kyji, abyste mě jali. Denně sedával jsem (u vás), uče v chrámě, a nejali jste mne. ⁵⁶ Ale toto všecko se stalo, aby se vyplnila Písma proroků.“ Tehdy všichni učedníci ho opustili a utekli.

Pán Ježíš před Kaifášem.

⁵⁷ Ti však, kteří Ježíše jali, odvedli ho k veleknězi Kaifášovi, kde zákoníci a starší byli shromážděni. ⁵⁸ Petr šel za ním zdaleka až ke dvoru velekněze a vešed dovnitř seděl se služebníky, aby viděl konec. ⁵⁹ Velekněží pak a celá velerada hledali křivého svědectví proti Ježíšovi, aby ho mohli vydati na smrt, ⁶⁰ ale nenalezli, ačkoli mnoho svědků křivých předstoupilo. Naposledy přišli dva (svědkové křiví) ⁶¹ a řekli: „Tento pravil: ‚Mohu zbořit chrám Boží a ve třech dnech jej zase vystavěti.‘“ ⁶² Tu povstal velekněz a řekl je-

mu: „Nic neodpovídáš na to, co tito proti tobě svědčí?“ ⁶³ Ale Ježíš mlčel. I řekl mu velekněz: „Zapřísahám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li ty Mesiáš, Syn Boží?“ ⁶⁴ Dí mu Ježíš: „Ty jsi to řekl; avšak pravím vám: Od tohoto času uzříte Syna člověka seděti na pravici moci Boží a přicházeti v oblacích nebeských.“ ⁶⁵ Tu velekněz roztrhl své šaty a řekl: „Rouhal se. Co ještě potřebujeme svědků? Ejhle, nyní jste slyšeli rouhání.“ ⁶⁶ Co se vám zdá?“ A oni odpověděli: „Hoden je smrti.“ ⁶⁷ Poté mu plivali do tváře a bili jej pěstí, jiní ho poličkovali ⁶⁸ říkajíce: „Hádej nám, Mesiáši, kdo jest to, který tě udeřil?“

Petrův pád.

⁶⁹ Petr pak seděl venku na dvoře. I přistoupila k němu jedna služebná a řekla: „I ty jsi byl s Ježíšem Galilejským.“ ⁷⁰ Ale on přede všemi zapřel řka: „Nevím, co pravíš.“ ⁷¹ Když vyšel do brány, uzřela ho jiná a řekla přítomným: „Také tento byl s Ježíšem Nazaretským.“ ⁷² Opět zapřel s přísahou:

64. Seděti na pravici Boží znamená vládnouti s Bohem a projevovati moc božskou; přicházeti v oblacích jest tolik, co přicházeti jako soudce. Důkazy ty viděli již v Kristově vzkříšení, v založení a rozšíření církve, jemuž marně hleděli zabrániti, poznali je při vyvrácení Jerusalema.

69.—75. Mark. 14, 66—72.; Luk. 22, 54—62.; Jan 18, 15—18., 25—27.

„Neznám toho člověka.“ ⁷³A po malé chvíli přistoupili okolostojící a řekli Petrovi: „Vpravdě i ty jsi z nich, neboť také tvá výslovnost tě prozrazuje.“ ⁷⁴Tu počal se proklínati a přísahati, že nezná člověka toho. A vtom kohout zazpíval. ⁷⁵I rozpomenul se Petr na slovo Ježíšovo, které řekl: „Prve než kohout zazpívá, třikrát mě zapřeš.“ I vyšel ven a hořce plakal.

Ranní sezení velerady. Zoufalství Jidášovo.

27. ¹Když pak se rozednilo, všichni velekněží a starší lidu učinili nález proti Ježíšovi, chtějíce ho vydati na smrt. ²I svázavše ho přivedli a vydali jej vladaři Pontiu Pilátovi.

³Tehda Jidáš, jenž ho zradil, vida, že jest odsouzen, jat jsa lítostí, vracel třicet stříbrných velekněžím a starším ⁴řka: „Zhřešil jsem, zradiv krev spravedlivou.“ Ale oni řekli: „Co nám do toho? Ty se hled!“ ⁵I pohodil stříbrné v chrámě a vzdálil se; a odešed osidlem se oběsil. ⁶Velekněží však vzavše stříbrné pravili: „Není dovoleno vložití je do pokladny, neboť je to mzda krve.“ ⁷A uradivše se koupili za ně pole hrnčířovo k pohřbívání poutníků. ⁸Proto se to pole až do dneš-

27., 1—2. Luk. 22, 66—72.; Mark. 15, 1.

3. n. Skut. ap. 1, 16—18.

ka zove Hakeldama, to jest pole krve. ⁹Tehda se splnilo, co bylo pověděno od proroka Jeremiáše slovy: „A vzali třicet stříbrných, mzdu to muže odhadnutého, jehož odhadli synové israelští, ¹⁰a dali je za pole hrnčířovo, jak mi ustanovil Pán.“

Ježíš před Pilátem.

¹¹Ježíš pak byl postaven před vladaře. I otázal se ho vladař: „Ty jsi král židovský?“ Ježíš mu řekl: „Ty to pravíš.“ ¹²A když velekněží a starší na něho žalovali, neodpověděl nic. ¹³Tu řekl mu Pilát: „Neslyšíš, jak hrozné věci proti tobě dosvědčují?“ ¹⁴Ale on mu neodpověděl na žádné slovo, takže se vladař velmi divil.

¹⁵O slavnosti vladař propouštěval lidu jednoho vězně, kterého chtěli. ¹⁶Měl pak tehdy pověstného vězně, který slul Barabáš. ¹⁷Když se tedy sešli, řekl jim Pilát: „Koho chcete, abych vám propustil, Barabáše či Ježíše,

9.—10. Evangelista spojuje zde výpovědi dvou proroků, Zachariáše (11, 12) o odhadnutí za 30 stříbrných, a Jeremiáše (32, 6—12.) o koupi pole, a uvádí je volně jako výpověď proroka Jeremiáše, a to proto, poněvadž na tomto místě upozorniti chce předem na náplň toho, co Jeremiáš pověděl o koupi pole.

11.—14. Viz Mark. 15, 2—5.; Luk. 23, 2—7.; Jan 18, 28—38.

14. Mat. 27, 15—26.; Mark. 15, 6—15.; Luk. 23, 13—25.; Jan 18, 39—40.

jenž slove Mesiáš?“ ¹⁸ Neboť věděl, že ho vydali ze závesti. ¹⁹ Ale když seděl na soudné stolici, vzkázala mu manželka jeho: „Nic neměj s tímto spravedlivým; neboť jsem dnes ve snách mnoho vytrpěla pro něho.“ ²⁰ Velekněží však a starší přemluvili lid, aby prosili za Barabáše, Ježíše pak aby zahubili. ²¹ I promluvil vladař a řekl jim: „Kterého z těch dvou chcete, abych vám propustil?“ A oni řekli: „Barabáše.“ ²² Dí jim Pilát: „Co tedy mám učiniti s Ježíšem, jenž slove Mesiáš?“ Řkou všichni: „Ukřižován buď.“ ²³ Dí jim vladař: „Co zlého učinil?“ Ale oni křičeli ještě více: „Ukřižován buď.“ ²⁴ Vida tedy Pilát, že nic neprospívá, ale že bouře vzrůstá, vzal vodu a umyl si ruce před lidem řka: „Nevinen jsem krví tohoto spravedlivého; vy se hleďte!“ ²⁵ A všechen lid odpověděl: „Krev jeho na nás i na naše děti.“ ²⁶ Tu propustil jim Barabáše, Ježíše pak dal zbičovat a vydal jim ho, aby byl ukřižován.

²⁷ Tehda vojáci vladařovi vzavše Ježíše do soudního dvora, shromáždili k němu celou četou ²⁸ a svlékše ho, přioděli jej pláštěm šarlatovým ²⁹ a spleťše korunu z trní, vložili mu ji na hlavu a (dali) mu třtinu do pravice, a klekajíce před ním posmívali se mu řkouce: „Zdráv buď, králi židovský!“ ³⁰ A když ho poplivali, vzali třtinu a bili ho do hlavy. ³¹ A když se mu naposmívali, svlékli mu plášť

a oblékli ho rouchem jeho a odvedli jej, aby ho ukřižovali.

Ježíš Kristus ukřižován a pohřben.

³² Vycházejíce pak našli člověka z Cyreny, jménem Šimona; toho přinutili, aby vzal a nesl kříž jeho. ³³ A přišli na místo, které slulo Golgota, to jest místo lebčí. ³⁴ I dali mu píti vína smíšeného se žlučí. Okusil, ale píti nechtěl. ³⁵ Když jej pak ukřižovali, rozdělili si roucho jeho, metajíce o ně los [aby se vyplnilo, co bylo pověděno skrze proroka slovy: „Rozdělují sobě roucha moje, o můj oděv metají si los“]. ³⁶ A sedíce hlídali ho tam. ³⁷ I dali mu nad hlavu nápis viny jeho: „Tento jest Ježíš, král židovský.“ ³⁸ Potom ukřižovali s ním dva lotry, jednoho po pravici, druhého po levici. ³⁹ Ti pak, kteří tudy chodili, rouhali se mu, potřásajíce hlavou svou ⁴⁰ a říkajíce: „Ha, jenž boříš chrám Boží a ve třech dnech jej zase vystavuješ, pomoz sám sobě. Jsi-li Syn Boží, sestup s kříže.“ ⁴¹ Podobně i velekněží posmívajíce se mu se zákoníky a staršími říkali: ⁴² „Jiným pomohl, sám sobě pomoci nemůže; je-li králem israelským, ať nyní sestoupí s kříže, a uvěříme

32.—34. Mark. 15, 20—22.; Luk. 23, 26—32.; Jan 19, 16—17.

34. Žalm 68, 22.

35. Jan 19, 19—23. Žalm 21, 19.

39.—44. Mark. 15, 29—32.; Luk. 23, 35—43.

v něho. ⁴³Doufal v Boha, ať ho nyní vysvobodí, má-li v něm zálibu; vždyť pravil: „Syn Boží jsem.“ ⁴⁴Taktéž tupili ho i lotři, kteří s ním byli ukřižováni.

⁴⁵Od šesté hodiny pak nastala tma po celé zemi až do hodiny deváté. ⁴⁶A kolem hodiny deváté zvolal Ježíš silným hlasem: „Eli, Eli, lamma sabaktani,“ to jest: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“ ⁴⁷Někteří pak z těch, kteří tam stáli, uslyševše to pravili: „Eliáše volá tento.“ ⁴⁸A hned jeden z nich běžel a vzav houbu, naplnil ji octem a vloživ ji na třtinu, podával mu píti. ⁴⁹Druzí však říkali: „Počkej, ať uvidíme, přijde-li Eliáš, aby ho vysvobodil.“ ⁵⁰Ale Ježíš zvolav silným hlasem, vypustil duši. ⁵¹A ejhle, opona chrámová se roztrhla ve dvě půle od vrchu až dolů, a země se otrásla a skály se rozpukly ⁵²a hroby se otevřely. A mnoho těl zesnulých světců vstalo ⁵³a vyšedše z hrobů po jeho vzkříšení, vešli do svatého města a ukázali se mnohým. ⁵⁴Setník pak a ti, kteří s ním byli na stráž u Ježíše, vidouce zemětřesení a to, co se dě-

45.—50. Mark. 15, 33—37.; Luk. 23, 41—46.; Jan 19, 25—30.

45. Od šesté... do hodiny deváté, t. j. podle našeho počítání od hodiny 12. (v poledne) do 3. hod. odpoledne.

46. Žalm 21.

51. Mark. 15, 38.; Luk. 23, 45.

54. Luk. 23, 47. n.

lo, báli se velice a pravili: „Opravdu Syn Boží byl tento.“ ⁵⁵Byly pak tam mnohé ženy, které byly šly za Ježíšem z Galileje, posluhující mu: ty se z daleka dívaly; ⁵⁶mezi nimi byla Maria Magdalena a Maria, matka Jakubova a Josefova, a matka synů Zebedeových.

⁵⁷Když pak se připozdilo, přišel jeden člověk bohatý z Arimatie, jménem Josef, který byl také učedníkem Ježíšovým. ⁵⁸Ten přišel k Pilátovi a vyprosil si tělo Ježíšovo. Tu Pilát rozkázal tělo mu dáti. ⁵⁹A Josef vzav tělo, zavinul je v čisté plátno ⁶⁰a položil do nového hrobu svého, který byl vytesal ve skále, přivalil veliký kámen ke dveřím hrobovým a odešel. ⁶¹Byla pak tam Maria Magdalena a druhá Maria; seděly proti hrobu.

⁶²Druhého dne, který jest po pátku, sešli se velekněží a fariseové k Pilátovi ⁶³a řekli: „Pane, my jsme se rozpomenuli, že ten svůdce ještě zaživa řekl: ‚Po třech dnech vstanu‘. ⁶⁴Rozkaž tedy hlídati hrob až do třetího dne, aby snad učedníci jeho nepřišli a neukradli ho a lidu neřekli: ‚Vstal z mrtvých‘. I byl by poslední blud horší prvního.“ ⁶⁵Řekl jim Pilát: „Máte stráž, jděte, hlídejte ho, jak rozumíte.“ ⁶⁶I odešli a osadili hrob strážnými, zapečetivše kámen.

55. n. Mark. 15, 40—41.; Luk. 23, 49.

57.—61. Mark. 15, 42—47.; Luk. 24, 50—56.; Jan 19, 31—42.

Kristus vstav z mrtvých ukazuje se svým věrným a dává apoštolům poslání světové.

28. ¹Po sobotě, když už svítalo na neděli, přišla Maria Magdalena a druhá Maria podívat se na hrob. ²A ejhle, nastalo veliké zemetřesení; neboť anděl Páně sestoupil s nebe a přistoupiv odvalil kámen a posadil se na něm. ³Obličej jeho byl jako blesk a roucho měl bílé jako sníh. ⁴Ze strachu před ním strážní se zděsili a takřka zmrtvěli. ⁵I promluvil anděl a řekl ženám: „Vy se nebojte! Neboť vím, že hledáte Ježíše, který byl ukřižován. ⁶Není ho tuto; vstalť jest, jak byl řekl; pojdte a vizte místo, kde Pán byl položen. ⁷A odejdouce rychle, povězte učedníkům jeho, že vstal z mrtvých; a ejhle, předchází vás do Galileje; tam jej uvidíte; hle, pověděl jsem vám to.“ ⁸I odešly rychle od hrobu s velikou bázni a radostí a běžely to zvěstovat učedníkům jeho. ⁹A hle, Ježíš potkal se s nimi a řekl: „Buďte zdraví!“ A ony přistoupivše objaly nohy jeho a poklonily se mu. ¹⁰Tu jim řekl Ježíš: „Nebojte se. Jděte, zvěstujte bratřím svým, ať odejdou do Galileje; tam mě uvidí.“

¹¹Když pak šly, ejhle, přišli někteří ze stráže do města a oznámili velekněžím

28. Mark. 16, 1—8.; Luk. 24, 1—8.; Jan 20, 1—2.

1. Druhá Maria, totiž matka apoštola Jakuba Ml. a Josefa. (Mark. 16, 1.)

všecko, co se stalo. ¹²Ti se shromáždili se staršími a uradivše se, dali vojákům mnoho peněz ¹³řkouce: „Řekněte: ‚V noci přišli jeho učedníci a ukradli jej, když jsme spali‘. ¹⁴A uslyší-li o tom vladař, uchlácholíme ho a vás zabezpečíme.“ ¹⁵I vzali peníze a učinili, jak byli navedeni. A rozhlásila se ta věc u židů až do dneška.

¹⁶Jedenáct učedníků pak odešlo do Galileje na horu, kam Ježíš jim byl uložil, ¹⁷a uzřevše ho, poklonili se mu; někteří však pochybovali. ¹⁸I přistoupil Ježíš a promluvil k nim řka: „Dána jest mi veškerá moc na nebi i na zemi. ¹⁹Jděte tedy a učte všechny národy. Křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. ²⁰A učte je zachovávat všecko, co jsem vám přikázal. A ejhle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa.“

O evangeliu sv. Marka.

Tento evangelista připomíná se častěji ve Skutcích apoštolských, kde sluje jednou Jan, po druhé Marek, po třetí Jan zvaný Marek. Byl synem jakési Marie, která měla v Jerusalemě dům a u níž se scházeli první křesťané ke službám Božím. Byl příbuzný, snad bratranec, sv. Barnabáše a pocházel asi z pokolení Levi, neboť i Barnabáš byl levita. Sv. Petr nazývá jej v prvním listě (5, 13) svým synem. Jistě proto, že jej pokřtil a tak Kristu zplodil. Na některých cestách byl průvodcem sv. apoštolů Petra a Pavla. Pavla provázal na jeho první cestě. Došel s ním až do Perge v Pamfylii a odtud se z neznámých příčin vrátil. To rozmrzelo sv. Pavla, takže jej na druhou apoštolskou cestu nevzal, ač si toho Barnabáš přál. Odešel tedy Barnabáš se sv. Markem na ostrov Cypr. Neshoda však brzy se urovnala. Když sv. Pavel byl držen v Římě po první ve vazbě, byl u něho sv. Marek. Z druhé vazby žádal Timothea, aby přivedl s sebou Marka, poněvadž jest mu užitečný k službě. (2. Tim. 4, 11.)

Sv. Petra provázal do Říma pravděpodobně po r. 53. V Římě napsal své evangelium hlavně podle kázání sv. Petra. Z Říma se odebral do Alexandrie, kde založil křesťanskou ohel, kterou spravoval jako biskup do r. 62. Svým nástupcem ustanovil Aniana a vrátil se do Říma. Tam byl po ruce Pavlovi, který byl držen ve vazbě (Kolos. 4, 10, Filem. 24) i Petrovi, který vzkázal od něho pozdrav svým čtenářům. (1. Petr. 5, 13.) Z Říma odcestoval asi r. 64 do Malé Asie, ale vrátil se opět asi v prvních měsících r. 67. Aspoň sv. Pavel si to přál, když dlel v druhé římské vazbě. Po smrti sv. Petra a Pavla vrátil se do Alexandrie, neboť podle podání zemřel zde smrtí mučednickou. R. 828 převezli benátští kupci jeho ostatky do Benátek. Zobrazuje se obyčejně se symbolem lva, neboť začíná své evangelium vypravováním o Janově kázání na poušti, kde lvi bývají domovem.

Své evangelium napsal asi r. 55 a to pro křesťany římské, kteří ho žádali, aby jim, jako průvodce sv. Petra, napsal v krátkosti Petrova kázání. Psal tedy evangelium proto, aby římským křesťanům zanechal písemně, co Petr mluvil ústně. Poněvadž psal, co Petr kázal, měl zajisté též účel jako on a ostatní apoštolové: ukázati totiž, že Ježíš Kristus, původce nového učení a zakladatel náboženské společnosti, jest Syn Boží, což dokázal svými slovy a skutky veřejně i před svými apoštoly, které ustanovil, aby jeho učení hlásali a v jeho díle pokračovali.

Ačkoliv zachoval časový postup přesněji než sv. Matouš, přece ani on neřadí jednotlivé události vždy tak, jak se sběhly po sobě, nýbrž jak patří k sobě věcně. Jest velice pravděpodobné, že mimo kázání Petrova, jakožto hlavního pramene, užil též aramského evangelia sv. Matouše. Možná však, že přihlédl poněkud i ke kázání sv. Pavla.

Také toto evangelium připomíná již apoštolský žák Papiáš, či spíše jeho učitel Jan presbyter (t. j. Jan apoštol).

Sv. evangelium Ježíše Krista podle sepsání sv. Marka.

Kázání Jana Křtitele; křest a pokušení Ježíše Krista.

1. ¹Počátek evangelia Ježíše Krista, Syna Božího, byl podle toho, ²jak je psáno u pro-roka Isaiáše: „Aj, já posílám posla svého před tváří tvou, který připraví cestu tvou před tebou.“ ³„Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Páně, rovné čiňte stezky jeho.“

⁴Jan vystoupil na poušti, křtil a hlásal křest pokání na odpuštění hříchů. ⁵I vycházela k němu veškerá krajina Judská a všichni Jerusalemsťi a byli od něho křtěni v řece Jordáně, vyznávající své hříchy.

⁶Jan byl oděn v roucho ze srsti velbloudí a měl pás kožený kolem beder svých a jedl kobylinky a lesní med. Kázal: ⁷„Přichází za mnou silnější, nežli jsem já, jemuž nejsem hoden, abych shýbna se rozvázal řeménky u obuvi jeho. ⁸Já jsem vás křtil vodou, on však bude vás křtíti Duchem svatým.“

1, 1—8. viz Mat. 3, 1—12. a Luk. 3, 1—18.

2.—3. Malach. 3, 1.; Is. 40, 3.

5. Řečeno s nadsázkou.

⁹V oněch dnech přišel Ježíš z Nazareta galilejského a byl pokřtěn od Jana v Jordáně. ¹⁰Hned jak vystupoval z vody, uzřel nebesa otevřená a Ducha jako holubici sestupovati na sebe. ¹¹A s nebe zazněl hlas: „Ty jsi Syn můj milý, v tobě se mi zalíbilo.“

¹²A hned vypudil ho duch na poušť. ¹³I pobyl na poušti čtyřicet dní [a čtyřicet nocí] a byl pokoušen od ďábla; žil se zvěří, ale andělé mu přisluhovali.

Ježíš počíná kázat v Galileji a povolává čtyři učedníky.

¹⁴Když pak byl Jan uvězněn, Ježíš přišel do Galileje a hlásal evangelium o království Božím. ¹⁵Říkal: „Čas se naplnil a království Boží se přiblížilo; čiňte pokání a věřte v evangelium.“

¹⁶A jda podle jezera Galilejského, uzřel Šimona a bratra jeho Ondřeje, ani pouštějí sítě do jezera; neboť byli rybáři. ¹⁷I řekl jim Ježíš: „Pojďte za mnou, a učiním vás rybáři lidí.“ ¹⁸A oni hned zanechali sítě a šli za ním. ¹⁹Vzdáliv se odtud maličko, spatřil Jakuba, syna Zebedeova, a jeho bratra Jana, kterak také na lodi opravují sítě. ²⁰A hned je povolal: oni pak zanechali otce svého Zebedea na lodi s námezdníky a odešli za ním.

9.—11. Viz Mat. 3, 13—17. a Luk. 3, 21—22.

12.—13. Viz Mat. 4, 1—11. a Luk. 4, 1—13.

**Pán Ježíš uzdravuje posedlého,
tchyni Petrovu a jiné nemocné.**

²¹I vešli do Kafarnaá; a hned v sobotu vešed do synagogy učil. ²²I žasli nad učením jeho; neboť učil je jako ten, který má moc, a ne jako zákoníci. ²³Byl pak v synagoze jejich člověk, posedlý nečistým duchem; ten zvolal: ²⁴„Co tobě do nás, Ježíši Nazaretský? Přišel jsi nás zahubit? Víím, kdo jsi: Světec Boží.“ ²⁵I přikázal mu Ježíš: „Umlkni a vyjdi z člověka.“ ²⁶A duch nečistý zalomcovav jím a vykřiknuv silným hlasem, vyšel z něho. ²⁷I podivili se všichni, takže se tázali mezi sebou: „Co je to? Jaké je to nové učení? Neboť s mocí rozkazuje i duchům nečistým a poslouchají ho.“ ²⁸I rozešla se pověst o něm hned po vší krajině Galilejské.

²⁹Hned, jak vyšli ze synagogy, přišli do domu Šimonova a Ondřejova s Jakubem a Janem. ³⁰Tchyně Šimonova ležela majíc zimnici; hned mu o ní pověděli. ³¹I přistoupil a pozdvihl ji, ujav ji za ruku, a hned přestala ji zimnice. I posluhovala jim.

V části první (1, 14—9, 49) sv. Marek vyličuje z galilejské činnosti ony děje, kterými ukázal, že jest Syn Boží.

14.—15. Mat. 4, 12—17.; Luk. 4, 14—15.

14. Království Boží. Viz Mat. 3, 2.

16.—20. Mat. 4, 18—22.; Luk. 5, 1—11.

21.—28. Luk. 4, 31—37.

29.—34. Srovn. Luk. 4, 38—41; Mat. 8, 14—17.

³² Když pak nastal večer a slunce zapadlo, přiváděli k němu všechny chorobné a posedlé,
³³ a celé město shromáždilo se u dveří.
³⁴ I uzdravil mnoho těch, kteří byli trápeni rozličnými nemocemi, a vymítl mnoho duchů zlých, ale nedopouštěl jim mluvit, poněvadž ho znali.

³⁵ Ráno, když byla ještě plná noc, vstav vyšel a odešel na místo osamělé, modlil se tam. ³⁶ I pospíšil za ním Petr a ti, kteří byli s ním. ³⁷ Když ho našli, řekli mu: „Všichni tě hledají.“ ³⁸ I řekl jim: „Pojďme do okolních městeček, abych kázal i tam, neboť k tomu jsem přišel.“ ³⁹ A kázal v synagogách jejich po celé Galileji a vymítal zlé duchy.

⁴⁰ I přišel k němu malomocný a na kolenu ho prosil: „Chceš-li, můžeš mě očistit.“
⁴¹ Ježíš slitovav se nad ním, vztáhl ruku, dotkl se ho a řekl mu: „Chci, buď čist.“
⁴² Když to pověděl, hned od něho malomocenství odešlo a byl očištěn. ⁴³ I pohroziv mu, odbyl ho hned ⁴⁴ a řekl mu: „Viz, ať nikomu nic nepovíš; ale jdi, ukaž se knězi a na svědectví jim obětuj za své očištění, co přikázal Mojžíš.“ ⁴⁵ On však vyšed počal horlivě vypravovati a rozhlašovati věc tu, takže Ježíš nemohl již zjevně vjíti do města, nýbrž zůstal venku na místech osamělých; ale přicházeli k němu odevšad.

35.—39. Srovn. Luk. 4, 42—44.

40.—45. Viz Mat. 8, 2—4.; Luk. 5, 12—16.

Uzdravení člověka ochrnulého.

2. ¹Po několika dnech vešel opět do Kafarnaá. ²I proslechlo se, že jest doma, a sešlo se mnoho lidí, takže jich nepojalo ani místo, které bylo přede dveřmi; a mluvil k nim slovo (Boží). ³Tu přišli k němu s ochrnukým — nesli ho čtyři — ⁴a nemohouce pro zástup přinésti ho k němu, odkryli střechu nad ním, a učinivše otvor, spustili lože, na němž ochrnulý ležel. ⁵Ježíš vida víru jejich, řekl ochrnulému: „Synu, odpouštějí se tobě hříchy tvé.“ ⁶Seděli pak tam někteří ze zákoníků a mysliili ve svém srdci: ⁷„Co tento tak mluví? Rouhá se; kdo může odpouštěti hříchy, leč jediný Bůh?“ ⁸Ale Ježíš seznáv hned duchem svým, že tak myslí u sebe, řekl jim: „Proč myslíte ty věci ve svém srdci? ⁹Co jest snazší, říci ochrnulému: ‚Odpouštějí se tobě hříchy‘, či říci: ‚Vstaň, vezmi lože své a chod‘? ¹⁰Abyste však věděli, že má moc Syn člověka na zemi odpouštěti hříchy,“ — dí ochrnulému —: ¹¹„Pravím tobě: ‚Vstaň, vezmi lože své a jdi domů‘.“ ¹²On vstal hned a vzav lože své, odešel přede všemi, takže všichni se divili a chválili Boha řkouce: „Nikdy jsme nic takového neviděli.“

2, 1.—12. Viz Mat. 9, 1—8.; Luk. 5, 17—26.

2. Doma neb v domě, t. j. v domě Petrově, kde za svého pobývání v Kafarnau bydlel.

Ježíš povolává Matouše a poučuje o postě soukromém.

¹³I vyšel opět k moři a veškeren lid přicházel k němu; i učil je. ¹⁴A když šel kolem, spatřil Leviho, syna Alfeova, an sedí u celnice, i řekl mu: „Pojď za mnou.“ On vstav šel za ním. ¹⁵Když byl u stolu v jeho domě, také mnozí celníci a hříšníci stolovali s Ježíšem a s učedníky jeho; neboť mnoho jich bylo mezi těmi, kteří ho následovali. ¹⁶Zákoníci však a fariseové vidouce, že jí s celníky a hříšníky, řekli učedníkům jeho: „Proč s celníky a hříšníky jí a pije [Mistr váš]?“ ¹⁷Uslyšev to Ježíš, řekl jim: „Nepotřebují zdraví lékaře, nýbrž chorobní; nepřišel jsem volat spravedlivé, nýbrž hříšníky.“

¹⁸Učedníci Janovi a fariseové měli právě půst; i přišli a řekli mu: „Proč učedníci Janovi a učedníci farisejští se postí, tvoji učedníci však se nepostí?“ ¹⁹Ježíš jim řekl: „Mohou se postit svatebníci, pokud jest ženich s nimi? Dokud mají ženicha mezi sebou, nemohou se postit. ²⁰Přijdou však dnové, kdy ženich bude odňat od nich, a tehda postí se v těch dnech. ²¹Nikdo nepřišívá laty ze sukna nového k rouchu starému, sic ta nová záplata odtrhne kus od starého, a vznikne díra horší. ²²A nikdo ne-

vlévá vína mladého do měchů starých; sic víno roztrhne měchy, víno vyteče a měchy se zničí; ale víno mladé má se vlévati do měchů nových.“

Učedníci trhají v sobotu klasy. Pán Ježíš se jich zastává.

²³Když Pán šel jednou v sobotu obilím, učedníci jeho počali cestou trhati klasy.

²⁴Fariseové mu řekli: „Hle, proč dělají v sobotu, co není dovoleno?“ ²⁵I řekl jim: „Nikdy jste nečtli, co David učinil, když měl nouzi a hlad, on i ti, kteří byli s ním?“

²⁶Kterak za velekněze Abiataru vešel do domu Božího a jedl chleby předkladné, jichž není dovoleno jísti leč kněžím, a dal i těm, kteří byli s ním?“ ²⁷I pravil jim: „Sobota jest pro člověka a nikoli člověk pro sobotu;

²⁸proto Syn člověka jest pánem i soboty.“

**Ježíš uzdravuje člověka s uschlou rukou
a jiné nemocné.**

3. ¹Když vešel opět do synagogy, byl tam člověk s uschlou rukou. ²I pozorovali ho, uzdraví-li ho v sobotu, aby ho obžalovali. ³I řekl člověku, který měl uschlou ruku:

23.—28. Viz Mat. 12, 1—8.; Luk. 6, 1—5.

26. 1. Král. 22, 21—22.; 2. Král. 8, 17. a 1. Paralip. 18, 16.

3, 1—12. Viz Mat. 12, 9—21.; Luk. 6, 6—11.

„Vstaň a postav se doprostřed.“ ⁴Tu jim pravil: „Jest dovoleno v sobotu dobře činiti či zle? Život zachovati či zahubiti?“ Oni však mlčeli. ⁵I rozhlédl se po nich s nevolí, zarmoutiv se nad zatvrzelostí srdce jejich, a řekl člověku tomu: „Vztáhni svou ruku.“ I vztáhl; a ruka jeho byla zase zdráva. ⁶Ale fariseové vyšedše, vešli hned proti němu v radu s Herodovci, kterak by ho zahubili.

⁷Ježíš však odebral se s učedníky svými k moři, a četný zástup z Galileje i Judska šel za ním; ⁸také z Jerusalema a z Idumeje i ze Zajordánska a z okolí Tyru i Sidonu přišli k němu v množství velikém, uslyševše, jak veliké věci činí. ⁹I řekl svým učedníkům, aby měli pohotově pro něho lodičku pro zástup, by ho netiskli; ¹⁰neboť mnohé uzdravil, takže se valili na něho, kdo měli neduhy, aby se ho dotkli; ¹¹a duchové nečistí, když ho spatřili, padali před ním a křičeli: ¹²„Ty jsi Syn Boží!“ On však přikazoval jim přísně, aby ho neprojevovali.

Pán Ježíš volí apoštoly.

¹³I vystoupil na horu a povolal k sobě ty, které sám chtěl; přišli k němu. ¹⁴I ustanovil jich dvanácte, aby byli s ním a aby je posílal kázat, ¹⁵s mocí uzdravovati ne-

13.—19. Srovn. Luk. 6, 12—16. Jména apoštolů též v Mat. 10, 2—4. a Skut. ap. 1, 13.

moci a vymítati duchy zlé, ¹⁶Šimona, jemuž dal jméno Petr, ¹⁷Jakuba, syna Zebedeova, a Jana, bratra Jakubova, jimž dal jméno Boanerges, to jest synové hromu, ¹⁸Ondřeje, Filipa, Bartoloměje, Matouše, Tomáše, Jakuba, syna Alfeova, Tadeáše, Šimona Horlivce ¹⁹a Jidáše Iškariotského, jenž ho i zradil.

Zákoníci viní Krista ze spolku s ďáblem.

²⁰I přišli do domu a opět sešel se zástup, takže nemohli ani chleba pojísti. ²¹Když to uslyšeli jeho lidé, vyšli, aby ho uchopili, neboť řekli, že se pomínul smyslem. ²²Ale zákoníci, kteří přišli z Jerusalema, pravili: „Má Beelzebuba a knížetem zlých duchů vymítá zlé duchy.“ ²³I přivolal je k sobě a mluvil k nim v podobenstvích: „Kterak může satan satana vymítati? ²⁴Rozdělí-li se království proti sobě, nemůže obstáti království to; ²⁵a rozdvojí-li se dům proti sobě, dům ten nebude moci obstáti. ²⁶Také satan, povstal-li sám proti sobě, jest rozdvojen; nebude moci obstáti, ale je v koncích. ²⁷Nikdo nemůže vejíti do domu silákova a pobrati

20. Do domu, nejspíše Petrova.

21. Myslili, že mu hrozí nebezpečství, i chtěli ho uchopiti a z domnělého nebezpečství vyvésti. Aby se jim to tím spíše podařilo, předstírali, že se pomínul smyslem.

22.—30. Viz Mat. 12, 22—32.; Luk. 11, 14—23.

jeho náradí, leč prve siláka sváže; potom teprv oloupí dům jeho. ²⁸Vpravdě pravím vám: Všecky hříchy, kterých se dopustili, budou lidem odpuštěny, i rouhání; ²⁹kdo by se však rouhal proti Duchu svatému, nedostane odpuštění na věky, nýbrž vinen bude hříchem věčným.“ ³⁰Pravili totiž: „Má ducha nečistého.“

Příbuzní Ježíšovi.

³¹I přišli matka jeho a bratři jeho; stojíce venku dali ho zavolat; ³²neboť zástup seděl kolem něho. I řekli mu: „Hle, matka tvá a bratři tvoji jsou venku a hledají tebe.“ ³³On jim odpověděl: „Kdo jest matka má a bratři moji?“ ³⁴A pohleděv kolem na ty, kteří seděli vůkol něho, pravil: „Hle, matka má a bratři moji;“ ³⁵neboť kdo činí vůli Boží, ten jest bratr můj i sestra má i matka má.“

Podobenství o království Božím.

4. ¹A opět počal učití u moře; shromáždil se k němu zástup veliký, proto vstoupiv na loď, seděl (v ní) na moři a veškeren lid byl u moře na zemi. ²I učil je mnohým věcem v podobenstvích a pravil jim ve svém učení: ³„Slyšte: Hle, vyšel rozsevač, aby roz-

31.—35. Viz Mat. 12, 46—50.; Luk. 3, 19—21.

1.—9. Viz Mat. 13, 1—9.; Luk. 8, 4—8.

séval. ⁴A když rozséval, některé (zrní) padlo na kraj cesty, i přiletěli ptáci a sezobali je. ⁵A jiné padlo na místo skalnaté, kde nemělo mnoho země, a vzešlo hned, poněvadž nemělo hluboké země; ⁶ale když vyšlo slunce, uvadlo, a poněvadž nemělo kořene, uschlo. ⁷A jiné padlo do trní, i vzrostlo trní a udušilo je, a nevydalo užitku. ⁸A jiné padlo v zemi dobrou a vydalo plod, který vzešel i rostl, a přinášelo na třicet, i na šedesát, i na sto (zrn).“ ⁹I řekl: „Kdo má uši k slyšení, slyš.“

¹⁰A když byl sám, otázalo se ho jeho okolí i se dvanácti na to podobenství. ¹¹I řekl jim: „Vám jest dáno poznati tajemství království Božího, oněm však, kteří jsou vně, podává se všechno v podobenstvích, ¹²aby hledíce se dívali a neviděli a poslouchajíce slyšeli a nerozuměli, by snad se neobrátili a nebyly jim odpuštěny hříchy.“ ¹³I řekl jim: „Nerozumíte podobenství tomu?

10.—12. Viz Mat. 13, 10—17.; Luk. 8, 9—10.

12. Právě-li tedy (narážejí na Is. 6, 9.), že tak činí, aby se neobrátili a neodpustily se jim hříchy, nemíní tím říci, že by byl proto mluvil v podobenstvích, aby lidé neporozuměli jim a se neobrátili (to přičítá se jeho svatosti a dobrotě i milosrdenství), nýbrž že ti, kteří mu víru odpírají a se zatvrzují, sami nepřímou chtějí, aby učení jeho neporozuměli a se neobrátili, proto totiž, poněvadž účinky ty jsou nerozlučně spojeny s jejich nevěrou a zatvrzelostí.

14.—20. Viz Mat. 13, 18—23.

I kterak poznáte podobenství ostatní? ¹⁴ Rozsevač rozsévá slovo. ¹⁵ Těmi pak, kteří (jsou) na kraji cesty, kde se slovo rozsévá, rozumějí se ti, kdož je slyší, avšak ihned přichází satan a odnímá slovo, které bylo zaseto do srdce jejich. ¹⁶ Podobně těmi, kteří jsou rozseti na místa skalnatá, rozumějí se ti, kteří, když uslyší slovo, přijímají je hned s radostí, ¹⁷ ale nemají v sobě kořene, nýbrž jsou chvilkoví; potom, když nastane soužení nebo pronásledování pro to slovo, ihned se pohoršují. ¹⁸ A jsou jiní, rozsetí mezi trní; to jsou ti, kteří slyší slovo, ¹⁹ ale starosti tohoto světa a klam bohatství a žádosti jiných věcí vplíží se, udušují slovo, i stává se neplodným. ²⁰ A těmi, kteří byli zaseti v zemi dobrou, rozumějí se ti, kteří slyší slovo a je přijímají i plod přinášejí, jeden třicet, jiný šedesát, jiný sto.“

²¹ I řekl jim: „Zdali přinášejí svíci, aby ji postavili pod kbelík nebo pod postel? Ne-liž, aby ji postavili na svícen? ²² Neboť není nic skrytého, co by nemělo býti zjeveno, aniž co dělo se tajného, leč aby přišlo najevo. ²³ Má-li kdo uši k slyšení, slyš.“ ²⁴ I řekl jim:

21.—25. Viz Luk. 8, 16—18. Tím většího porozumění zjeveným pravdám se jim dostane, čím více se přičiní, aby do nich vnikli; avšak zatemnilo by se i to poznání, které mají, kdyby takového přičinění u nich nebylo. — Slova v. 21. řekl Pán Ježíš také v řeči horské (Mat. 5, 15.), slova v. 22. také tehdy, když je po prvé rozesílal. (Mat. 10, 26.)

„Uvažte, co slyšíte. Jakou měrou měříte, takovou měrou bude měřeno vám, ano bude vám přidáno. ²⁵Neboť kdo má, tomu bude dáno, a kdo nemá, od toho bude odňato i to, co má.“

²⁶Také řekl: „Tak děje se v království Božím, jako když člověk uvrhne símě do země; ²⁷spí a vstává v noci a ve dne, a símě vzchází a vzrůstá, — on sám neví, jak. ²⁸Neboť země sama od sebe plodí nejprve stéblo, potom klas, nato plné zrno v klase. ²⁹Když však plod to dopustí, ihned přičiní srp, neboť nastala žeň.“

³⁰Také řekl: „K čemu přirovnáme království Boží, aneb v kterém podobenství máme je představit? ³¹(Jest) jako zrno hořčičné, které, když se zaseje do země, — menší jest než všecka semena, jež jsou na zemi, ³²ale když se zaseje, — vzrůstá a stává se větším než všechny byliny, a vyhání ratolesti veliké, takže ptáci nebeští mohou bydleti pod jeho stínem.“

³³A mnoha takovými podobenstvími mluvil jim slovo, jak mohli slyšeti; ³⁴bez podobenství nemluvil jim, soukromě však vykládal učedníkům svým všecko.

25. Viz Mat. 13, 12.; Luk. 8, 18.

31.—32. Viz Mat. 13, 31—32.

33.—34. Viz Mat. 13, 34—35.

Utišení bouře.

³⁵ V onen den, když nastal večer, řekl jim: „Přeplavme se na druhou stranu.“ ³⁶ Nechavše lid, vzali ho tak, jak byl na lodi; také jiné lodi ho provázely. ³⁷ I strhla se veliká vichřice a vlny vnikaly do lodi, takže loď se již naplňovala. ³⁸ On však spal v zádi lodi na podušce; i vzbudili ho a řekli mu: „Mistře, není tobě nic do toho, že hyneme?“ ³⁹ I vstav přísně přikázal větru a řekl moři: „Buď ticho a upokoj se.“ A přestal vítr a bylo veliké ticho. ⁴⁰ A řekl jim: „Proč se bojíte? Což ještě nemáte víry?“ I pojala je veliká bázeň a pravili druh druhu: „Kdo asi je tento, že i vítr a moře ho poslouchají?“

Uzdravení posedlého v krajině Gerasenské.

5. ¹ I přišli na druhou stranu do krajiny Gerasenské. ² Jak vyšel z lodi, ihned potkal se s ním z hrobu vyšlý člověk, který byl posedlý nečistým duchem. ³ Ten obýval v hrobech a již ani řetězy nemohl ho nikdo svázati; ⁴ neboť často byv spoután okovy a řetězy, přetrhal řetězy a rozlámal okovy, a nikdo nemohl ho zkrotit. ⁵ Byl stále, dnem i nocí,

35.—40. Viz Mat. 8, 23—27.; Luk. 8, 22—25.

36. Tak jak byl na lodi, t. j. beze vší přípravy; ihned vykonali Kristův rozkaz.

1.—20. Viz Mat. 8, 28—34.

v hrobech a na horách křiče a bije se kameny. ⁶Spatřiv Ježíše z daleka, přiběhl, poklonil se mu, ⁷a vykřiknuv silným hlasem pravil: „Co je ti do mne, Ježíši, Synu Boha nejvyššího? Zapřísahám tě pro Boha, netrap mne.“ ⁸Řekl mu totiž: „Vyjdi z toho člověka, duchu nečistý.“ ⁹I otázal se ho: „Jak se jmenuješ?“ On mu řekl: „Jmenuji se pluk, neboť mnoho jest nás.“ ¹⁰A prosil ho velice, aby jich nevyháněl z té krajiny. ¹¹Páslo se pak tam u hory veliké stádo vepřů. ¹²I prosili ho duchové řkouce: „Pošli nás do vepřů, ať vejdemo do nich.“ ¹³Povolil jim to. I vyšli nečistí duchové a vešli do vepřů; a tu hnalo se stádo srázem do moře — bylo jich as dva tisíce — a utonuli v moři. ¹⁴Pastýři pak utekli a ohlásili to po městě i po venkově. I vyšli (lidé), aby viděli, co se stalo; ¹⁵přišedše k Ježíšovi spatřili toho, jenž býval posedlý — toho, jenž měl ten pluk — že sedí, jest oblečen a má zdravý rozum; i báli se; ¹⁶ti pak, kteří to byli viděli, vypravovali jim, jak se to posedlému událo; též o vepřích. ¹⁷I počali ho prositi, aby odešel z jejich končin. ¹⁸Když vstupoval na loď, prosil ho ten, jenž býval posedlý, aby směl jíti s ním. ¹⁹Ale nedovolil mu, nýbrž řekl mu: „Jdi domů ke svým a zvěstuj jim, jak veliké věci učinil ti Pán, a jak se nad tebou slitoval.“ ²⁰I odešel a počal hlásati v Desítiměstí, jak veliké věci učinil mu Ježíš. A všichni se divili.

Uzdravení ženy krvotoké a vzkříšení dcery Jairovy.

²¹ Když se Ježíš přepravil na lodi opět na druhou stranu, sešel se k němu veliký zástup. Byl ještě u moře, ²² když k němu přišel jeden z představených synagogy, jménem Jair, a spatřiv ho, padl mu k nohám ²³ a prosil ho snažně řka: „Dcera má skonává; pojd', vlož na ni ruku, aby se uzdravila a byla živa.“ ²⁴ I odešel s ním, a veliký zástup šel za ním, a tísnili ho.

²⁵ Tu jedna žena, která měla krvotok dvanáct roků ²⁶ a mnoho vytrpěla od mnoha lékařů a vynaložila všecken statek, a nic se jí neprospělo, nýbrž spíše pohoršilo, ²⁷ uslyševši o Ježíšovi, přišla v zástupu od zadu a dotkla se roucha jeho, ²⁸ neboť řekla: „Dotknu-li se jen roucha jeho, budu uzdravena.“ ²⁹ A hned vyschl jí tok krve a pocítila na těle, že jest uzdravena od svého neduhu. ³⁰ Ale Ježíš poznáv ihned sám v sobě, jaká moc z něho vyšla, obrátil se v zástupu a pravil: „Kdo se dotkl mého roucha?“ ³¹ I řekli mu jeho učedníci: „Vidíš, že se zástup tlačí na tebe, a pravíš: „Kdo se mne dotkl?““ ³² Ale on se rozhlížel, aby spatřil tu, která to učinila. ³³ Žena pak vědouc, co se jí událo, s bázní a třesením přistoupila, padla před

ním a pověděla mu plnou pravdu. ³⁴A on řekl: „Dcero, víra tvá tě uzdravila, jdi v pokoji a buď zdráva od neduhu svého.“ ³⁵Když ještě mluvil, přišli od představeného synagogy a řekli: „Dcera tvá zemřela; proč ještě obtěžuješ Mistra?“ ³⁶Ježíš však uslyšev ta slova, pravil představenému synagogy: „Neboj se, jenom věř!“ ³⁷A nenechal nikoho jíti za sebou leč Petra, Jakuba a jeho bratra Jana. ³⁸I přišli do domu představeného synagogy, a tu postřehli hluk a lidi, kteří plakali a kvíleli velmi, ³⁹a vešed řekl jim: „Proč hlučíte a pláčete? Dívka nezemřela, ale spí.“ ⁴⁰I posmívali se mu. On však vypustiv všechny, pojal dívčina otce i matku a ty, kteří byli s ním, a vešel tam, kde dívka ležela. ⁴¹A vzav dívku za ruku, řekl jí: „Talítha, kúmi,“ to jest v překladě: „Dívko — (tobě pravím) — vstaň.“ ⁴²A hned vstala dívka a chodila; — byloť jí dvanáct roků. — I žasli a divili se velmi. ⁴³A přikázal jim přísně, aby nikdo o tom nezvěděl; řekl také, aby ji dali jísti.

Pán Ježíš v Nazaretě.

6. ¹Vyšed odtud, odebral se do své otčiny, a učedníci jeho šli za ním. ²Když pak nastala sobota, počal učit v synagoze, a mnozí slyšíce ho, žasli nad učením jeho a pravili: „Odkud má tento všechny ty věci? A jaká to

6., 1.—6. Viz Mat. 13, 54—58.

moudrost, která mu je dána, a takové divy, které se dějí rukama jeho? ³Není to tesař, syn Marie a bratr Jakubův a Josefův a Judův a Šimonův? A nejsou také sestry jeho zde u nás?“ I horšili se nad ním. ⁴Ježíš jim řekl: „Není prorok bez úcty, leč ve své otčině a ve svém příbuzenstvu a ve svém domě.“ ⁵A nemohl tam učiniti žádného divu, leda že uzdravil několik nemocných, vloživ na ně ruce. ⁶Divil se jejich nevěře. A obcházel okolní vesnice uče.

První rozeslání apoštolů.

⁷I povolal k sobě dvanáct (apoštolů) a počal je vysílati po dvou; i dal jim moc nad duchy nečistými ⁸a přikázal jim, aby nebrali na cestu nic, leč toliko hůl; ne mošny, ne chleba, ani peněz do opasku, ⁹aby však si obuli sandály, ale neoblékali dvou sukní. ¹⁰A řekl jim: Kdekoli vejdete do domu, tam zůstávejte, dokud z toho místa neodejdete. ¹¹A kde vás nepřijmou ani vás neposlechnou, odtud vycházejíce, setřeste prach s nohou svých na svědectví jim.“ ¹²I vyšli a kázali, aby činili pokání; ¹³také vymítali mnoho duchů zlých a mazali olejem mnoho nemocných a uzdravovali je.

5. Nemohl učiniti leč jen několik divů na nemocných, protože po vůli Boží neměl je konati na těch, kteří toho nebyli hodni.

7.—12. Viz Mat. 10, 1—15.; Luk. 9, 1—6.

Herodovo mínění o Kristu Pánu. Smrt Jana Křtitele.

¹⁴I uslyšel o tom král Herodes, neboť proslulo jméno jeho. A řekl: „Jan Křtitel vstal z mrtvých, a proto působí v něm divotvorná moc.“ ¹⁵Jiní však pravili: „Eliáš je to.“ A jiní říkali: „Je to prorok jako jeden z proroků.“ ¹⁶Uslyšev to Herodes pravil: „Jan, jehož jsem dal stíti, ten vstal z mrtvých.“

¹⁷Herodes ten totiž dal Jana zajmouti a vsaditi do vězení pro Herodiadu, manželku bratra svého Filipa, že ji pojal za choť. ¹⁸Neboť Jan říkával Herodovi: „Není ti dovoleno míti manželku bratra tvého.“ ¹⁹Herodias pak nevražila na něho a chtěla ho zabíti a nemohla, ²⁰neboť Herodes bál se Jana, věda, že to je muž spravedlivý a svatý; i chránil ho a mnoho činil vyslechnuv jej a rád ho poslouchal. ²¹Přišel však příhodný den: Herodes učinil v den svých narozenin hostinu svým velmožům a tisícníkům i předním mužům galilejským. ²²Když pak (tam) vešla dcera právě té Herodiady a tančila a se zalíbila Herodovi i těm, kteří s ním stolovali, král řekl dívce: „Požádej mne, zač chceš, a dám ti to.“ ²³A přísáhl jí: „Začkoli požádáš, dám tobě, byť to byla polovice mého království.“ ²⁴Ona vyšla a řekla své matce: „Zač

14.—16. Viz Mat. 14, 1—2.; Luk. 9, 7—9.

17.—19. Viz Mat. 14, 3—12.

mám žádati?“ Ta řekla: „Za hlavu Jana Křtitele.“ ²⁵I vrátila se s chvatem ke králi a prosila ho řkouc: „Chci, abys mi dal ihned na míse hlavu Jana Křtitele.“ ²⁶I zarmoutil se král; pro svou přísahu však a pro spoluhoďovníky nechtěl ji oslyšeti, ²⁷ale poslav hned kata, rozkázal přinésti hlavu jeho. I stál ho v žaláři ²⁸a přinesl hlavu jeho na míse a dal ji dívce, a dívka dala ji své matce. ²⁹Uslyševše to učedníci jeho, přišli a vzali tělo jeho a pochovali je v hrobě.

Návrat apoštolů a nasycení pěti tisíc mužů.

³⁰I sešli se apoštolé k Ježíšovi a pověděli mu všecko, co činili a čemu učili. ³¹On jim řekl: „Pojďte stranou na místo osamělé a odpočiňte si trochu.“ Bylo totiž mnoho těch, kteří přicházeli a odcházeli, a oni neměli ani kdy se najísti. ³²I vstoupili na loď a odebrali se na místo osamělé stranou. ³³Ale lidé viděli je odcházeti a mnozí to poznali; i sběhli se tam pěšky ze všech měst a přišli dříve než oni. ³⁴A Ježíš vyšed uzřel veliký zástup a pojal lítost nad nimi, že byli jako ovce bez pastýře, a počal je učití mnohým věcem. ³⁵A když se již den nachýlil, učedníci jeho přistoupivše řekli mu: „Osamělé je toto mís-

32.—46. Viz Mat. 14, 13—21.; též Luk. 9, 10—17.; Jan 6, 1—13.

33. Poznali to, totiž ze směru, kterým se loď brala, poznali, kam se Ježíš a apoštolé plavili.

to a den se již naklonil; ³⁶rozpust' je, ať odejdou do okolních dvorců a vesnic a nakoupí si pokrmů k jídlu.“ ³⁷On však jim odpověděl: „Dejte vy jim jísti.“ I řekli mu: „Máme odejít, koupiti za dvě stě denárů chlebů a dáti jim jísti?“ ³⁸On jim řekl: „Kolik chlebů máte? Jděte a vizte.“ Když to zvěděli, řekli: „Pět a dvě ryby.“ ³⁹I přikázal jim, aby rozsadili všecky ve skupinách po zelené trávě. ⁴⁰I posadili se v řadách po stu a po padesáti. ⁴¹A vzav pět chlebů i dvě ryby, pohleděl k nebi a požehnáv rozlámал chleby a dával svým učedníkům, aby je kladli před ně; také dvě ryby rozdělil mezi všecky. ⁴²I jedli všichni a nasýtli se. ⁴³A sebrali zbytky, dvanáct košů plných kousků, i z ryb. ⁴⁴Bylo pak těch, kteří jedli, pět tisíc mužů. ⁴⁵A hned přinutil své učedníky, aby vstoupili na loď a plavili se napřed na druhou stranu k Betsaidě, až by rozpustil zástup. ⁴⁶A rozpustiv je, odešel na horu pomodlit se.

Ježíš kráčí po jezeře; uzdravuje nemocné.

⁴⁷Když nastal večer, byla loď uprostřed moře, on sám pak na zemi. ⁴⁸I viděl je, ani se plaví s těžkostí, neboť vítr jim byl protivný, a při čtvrté hlídce noční přišel k nim kráčeje po moři a chtěl je minouti. ⁴⁹Ale oni spatřivše ho, jak jde po moři, domnívali se,

47.—56. Viz Mat. 14, 24—36.; Jan 6, 16—21.

že to je přízrak, i vykřikli, ⁵⁰neboť všichni ho viděli a poděsili se. A hned promluvil k nim a řekl jim: „Buďte dobré mysli, já jsem to, nebojte se.“ ⁵¹I vstoupil k nim na loď a vítr se utišil. I děsili se a žasli u sebe přenáramně, ⁵²neboť nepovážili, co se stalo s chleby; bylot srdce jejich zaslepeno.

⁵³A přeplavivše se přišli do země Genezaretské a přistali. ⁵⁴Když vyšli z lodi, (lidé) ho poznali; ⁵⁵i proběhli celou tu krajinu a počali na ložích nositi choré tam, kde slyšeli, že jest. ⁵⁶A kde vcházel do vesnic nebo do měst nebo dvorců, kladli nemocné na ulice a prosili ho, aby se směli dotknouti aspoň třepení roucha jeho. A všichni, kteří se ho dotkli, ozdravěli.

Pán Ježíš kárá převrácené stanovy zákoníků a fariseů.

7. ¹I sešli se k němu fariseové a někteří ze zákoníků, přišedše z Jerusalema. ²Když uzřeli některé z učedníků jeho, kterak jedí chleby rukama poskvrněnými, to jest neumytými, haněli je. ³Fariseové totiž, a židé vůbec, nejedí, leč si umyjí častěji ruce, držíce se podání starších; ⁴a když přijdou z trhu, nejedí, leč se dříve vykoupají. A jest mnoho

52. T. j. nepovážili náležitě ze zázračného nasycení pěti tisíc mužů, že Pán Ježíš má moc božskou.

7., 1.—13. Viz Mat. 15, 1—9.

jiných věcí, které byly jim podány, aby je zachovávali: umývání koflíků a džbánů i měděnic a loží. ⁵I tázali se ho fariseové a zákoníci: „Proč učedníci tvoji nezachovávají podání starších, ale jedí chléb rukama poskvrněnýma?“ ⁶On však jim řekl: „Dobře prorokoval Isaiáš o vás pokrytcích, jak psáno jest: ‚Lid tento ctí mě ústy, ale srdce jejich daleko jest ode mne!‘ ⁷Nadarmo však mě ctí, protože učí naukám, stanovám lidským‘. ⁸Neboť opustivše přikázání Boží, držíte se podání lidského, umývání džbánů a koflíků; a mnoho jiných věcí podobných těmto činíte.“ ⁹I řekl jim: „Pěkně rušíte přikázání Boží, abyste zachovali své podání. ¹⁰Neboť Mojžíš pravil: ‚Cti otce svého a matku svou‘ a ‚Kdo zlořečí otci nebo matce, ať umře‘. ¹¹Vy však pravíte: ‚Řekne-li kdo otci nebo matce: Korban, to jest: dar Bohu je to, z čeho bys mohl míti ode mne prospěch‘ — ¹²a již dopouštíte mu, aby nic nečinil pro otce svého nebo matku svou; ¹³rušíte tak slovo Boží podáním svým, jemuž jste učili; a podobných věcí takových činíte mnoho.“

10. Viz 2. Mojž. 20, 12. (5. Mojž. 5, 16.; Efes. 6, 2.) — 2. Mojž. 21, 17. (3. Mojž. 20, 9.; Přisl. 20, 20.)

11. Věta „Řekne-li kdo... ode mne prospěch.“ není dokončena. Doplniti jest závěrek asi takto: Řekne-li kdo otci neb matce: „Korban...“, není povinen ctíti (podporovati) otce svého neb matku svou.

¹⁴A svolav k sobě opět zástup, pravil jim: „Poslyšte mě všichni a rozumějte. ¹⁵Nic nevchází zvenku do člověka, co by ho mohlo poskvrniti, ale to, co vychází z člověka, to jest, co ho poskvrňuje. ¹⁶Má-li kdo uši k slyšení, slyš.“

¹⁷A když vešel od zástupu do domu, tázali se ho učedníci jeho o té průpovědi. ¹⁸I řekl jim: „Tak jste i vy nechápaví? Nenahlížíte, že žádná věc, která zvenku vchází do člověka, nemůže ho poskvrniti, ¹⁹poněvadž nevchází mu do srdce, nýbrž do břicha jde a vychází do stoky, vyčišťujíc všeliké pokrmy?“ ²⁰Pravil pak: „Co z člověka vychází, to poskvrňuje člověka. ²¹Neboť z nitra, ze srdce lidského, vycházejí zlé myšlenky, cizoložství, smilství, vraždy, ²²krádeže, lakomství, nešlechetnosti, lest, nestydatosti, závist, rouhání, pýcha, pošetilost. ²³Všecky tyto zlé věci vycházejí z nitra a poskvrňují člověka.“

Uzdravení dívky kananejské a hluchoněmého.

²⁴Vstav, odtud odešel do končin tyrských a sidonských; a vešel do domu, nechtěl, aby se kdo o tom dověděl. Ale nemohl se utajiti;

7, 14—23. Viz Mat. 15, 10—20, (v. 15, viz Mat. 15, 11.; v. 18—23. Mat. 15, 17—20.).

24.—30. Viz Mat. 15, 21—28.

²⁵ neboť hned jak o něm uslyšela jedna žena, jejíž dcera měla ducha nečistého, vešla a padla k nohám jeho. ²⁶ Byla to žena pohanka, rodem Syrofeničanka; i prosila ho, aby vyvrhl ducha zlého z dcery její. ²⁷ On jí řekl: „Nechej, ať prve nasytí se dítky; neboť není dobře bráti chléb dítkám a házeti jej psíkům.“ ²⁸ Ale ona odpověděla: „Ovšem, Pane, neboť i psíci pod stolem jedí z drobtů dítek.“ ²⁹ Tu jí řekl: „Pro tuto řeč jdi; duch zlý vyšel z dcery tvé.“ ³⁰ I odešla do svého domu a shledala, že dívka leží na loži a že duch zlý vyšel.

³¹ A vyšel zase z končin tyrských, přišel Sidonem k jezeru Galilejskému končinami desítiměstskými. ³² I přivedli mu hluchoněmého a prosili ho, aby vložil na něj ruku. ³³ On pojav jej od zástupu stranou, vložil mu prsty své do uší a nasliniv si prst, dotkl se jazyka jeho, ³⁴ a pohlédnuv k nebi, vzdechl a řekl mu: „Efeta“, to jest: „Otevři se.“ ³⁵ A hned otevřely se uši jeho a rozvázal se svazek jazyka jeho, i mluvil správně. ³⁶ A přikázal jim, aby nikomu o tom neříkali. Ale čím více jim přikazoval, tím více to rozhlašovali. ³⁷ I divili se nadmíru řkouce: „Dobře učinil všecky věci; i hluchým dává slyšeti a němým mluvit.“

Nasycení čtyř tisíc mužů.

8. ¹V těch dnech byl s ním opět veliký zástup, a poněvadž neměli, co by jedli, (Ježíš) svolav k sobě své učedníky, řekl jim: „Líto je mi zástupu, neboť již tři dny trvají se mnou a nemají co jísti, ³a rozpustím-li je lačné do jejich domů, zemdlí na cestě, neboť někteří z nich přišli z daleka.“ ⁴I odpověděli mu učedníci: „Odkud bude moci kdo nasytit je chleby zde v pustině?“ ⁵Tu se jich otázal: „Kolik chlebů máte?“ Oni řekli: „Sedm.“ ⁶I rozkázal zástupu, aby se rozložil po zemi. A vzav sedm chlebů a učiniv díky, rozlámал je a dával učedníkům svým, aby je předkládali. I předložili je zástupu. ⁷Také měli několik rybiček. Ty požehnal a řekl, aby je také předkládali. ⁸A oni jedli a nasýtili se, a sebrali zbylé kousky, sedm košíků. ⁹Bylo pak těch, kteří jedli, asi čtyři tisíce. I rozpustil je. ¹⁰A vstoupiv hned na loď s učedníky svými, přišel do krajiny Dalmanutské.

Ježíš odmítá žádost fariseů a varuje před jejich učením.

¹¹Tu vyšli fariseové a počali se s ním příti, žádající od něho znamení s nebe, aby ho

8, 1.—9. Viz Mat. 15, 32—39.

10.—13. Viz Mat. 15, 39—16, 1—4.

10. Krajina Dalmanutská byla pravděpodobně na jihozápadním břehu jezera Genesaretského.

pokoušeli. ¹² Ale on vzdychnuv ve svém duchu, pravil: „Proč žádá pokolení toto znamení? Vpravdě pravím vám: Nebude dáno znamení pokolení tomuto.“ ¹³ A nechav jich, vstoupil zase na loď a plavil se na druhou stranu.

¹⁴ Zapomněli však vzíti si chleby a neměli s sebou na lodi leč jeden chléb. ¹⁵ A přikazoval jim řka: „Hleďte a varujte se kvasu fari-sejského a kvasu Herodova.“ ¹⁶ I přemýšleli mezi sebou řkouce: „To proto, že nemáme chlebů.“ ¹⁷ Ježíš poznav to pravil jim: „Proč uvažujete, že nemáte chlebů? Ještě nechápete ani nerozumíte? Ještě máte zaslepeno srdce své? ¹⁸ Majíce oči, nevidíte? A majíce uši, neslyšíte? ¹⁹ A nepamatujete se na to, když jsem rozlámal pět chlebů mezi pět tisíc, kolik košů plných kousků jste nasbírali?“ Řekli mu: „Dvanáct.“ ²⁰ „A když sedm chlebů mezi čtyři tisíce, kolik košíků kousků jste nasbírali?“ Řekli mu: „Sedm.“ ²¹ I řekl jim: „Kterak ještě nerozumíte?“

Pán Ježíš uzdravuje slepce.

Petr vyznává Krista.

²² I přišli do Betsaidy; a přivedli k němu slepce a prosili ho, aby se ho dotkl. ²³ A on vzav slepce za ruku, vyvedl ho ven z ves-

14.—21. Viz Mat. 16, 5—12.

15. Kvasem farisejským rozumí převrácené zásady farisejské, kvasem Herodovým pak volné a nepravé zásady saducejské, jimž i Herodes Antipas hověl.

nice a nasliniv mu oči, vložil na něj ruce své a tázal se ho, zdali co vidí. ²⁴I pohlédl vzhůru a řekl: „Vidím lidi jako stromy choditi.“ ²⁵Nato vložil mu opět ruce na oči. I prohlédl a byl uzdraven, takže viděl všecko jasně. ²⁶A poslal ho domů řka: „Ani do vesnice nevcházej.“

²⁷I vyšel Ježíš a učedníci jeho do vesnic Cesareje Filipovy a na cestě tázal se učedníků svých, řka jim: „Za koho mě mají lidé?“

²⁸Oni mu odpověděli: „Za Jana Křtitele, a jiní za Eliáše, jiní pak, že (jsi) jedním z proroků.“ ²⁹Tu jim řekl: „Vy však za koho mě máte?“ A Petr řekl jemu: „Ty jsi Mesiáš.“

³I přikázal jim přísně, aby toho o něm nikomu neříkali.

Pán Ježíš předpovídá své utrpení a ukazuje na potřebu přemáhati se.

³¹I počal je učiti, že Syn člověka musí mnoho vytrpěti a zavržen býti od starších a velekněží i zákoníků a býti zabit a po třech dnech vstáti z mrtvých. ³²Mluvil ta slova zjevně. I pojal ho Petr stranou a počal mu domlouvati. ³³Ale on obrátiv se a pohleděv na své učedníky, přísně přikázal Petrovi, řka: „Jdi mi s očí, satane, neboť nemáš na zřeteli věcí Božích, nýbrž lidské.“

24.—39. Viz Mat. 16, 24—28.; Luk. 9, 23—27.

27.—30. Viz Mat. 16, 13—20.; Luk. 9, 18—21.

31.—33. Viz Mat. 16, 21—23.

³⁴A přivolav k sobě zástup i učedníky své, řekl jim: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sám sebe a vezmi kříž svůj a následuj mne. ³⁵Neboť kdo by chtěl život svůj zachovati, ztratí jej; kdo by však ztratil život svůj pro mne a pro evangelium, zachová jej. ³⁶Neboť co prospěje člověku, byť celý svět získal, život (věčný) však ztratil? ³⁷Aneb jakou dá člověk výměnu za (věčný) život svůj? ³⁸Neboť kdo se bude stydět za mne a za slova má v tomto pokolení cizoložném a hříšném, za toho bude se stydět také Syn člověka, když přijde v slávě Otce svého s anděly svatými.“ ³⁹A řekl jim: „Vpravdě pravím vám: Jsou tu někteří mezi přítomnými, kteří neokusí smrti, dokud neužijí království Boží přicházející v moci.“

Proměnění Páně. Uzdravení posedlého chlapce.

9. ¹Po šesti dnech Ježíš pojal Petra a Jakuba a Jana a vedl je samotné na vysokou horu v ústraní a proměnil se před nimi. ²I zaskvěla se roucha jeho velmi bíle jako sníh, jakých (žádný) bělič na zemi vyběliti nemůže. ³A ukázal se jim Eliáš s Mojžíšem a mluvili s Ježíšem. ⁴Petr promluvil k Ježí-

39. Dožijí se té doby, kdy církev má bude již pevně založena a mocí silnou rozšířena.

1.—9. Viz Mat. 17, 1—9.; Luk. 9, 28—36.

šovi: „Mistře, dobře je nám zde; udělejme tři stánky, tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliášovi jeden.“ ⁵Nevěděl totiž, co mluví, neboť byli polekáni. ⁶I udělal se oblak a zastíňoval je, a z oblaku zazněl hlas: „Tento jest Syn můj milý, toho poslouchajte.“ ⁷A náhle rozhlédnuvše se kolem, neviděli již nikoho, leč samého Ježíše u sebe.

⁸Když sestupovali s hory, přikázal jim, aby nikomu nepovídali o tom, co viděli, leč až Syn člověka vstane z mrtvých. ⁹I podrželi tu věc u sebe, ač se ptali, co by to znamenalo: „Až vstane z mrtvých“. ¹⁰A otázali se ho řkouce: „Proč tedy říkají zákoníci, že prve má přijíti Eliáš?“ ¹¹On jim odpověděl: „Eliáš přijde prve a napraví všecko. A kterak je psáno o Synu člověka, že má mnoho trpěti a opovržen býti? ¹²Ale pravím vám, že přišel i Eliáš, a učinili mu, co se jim zlíbilo, jak jest psáno o něm.“

¹³A přišed ke svým učedníkům, uzřel veliký zástup kolem nich a zákoníky, kterak se s nimi hádají. ¹⁴A hned veškeren lid spatřiv Ježíše užasl a polekal se, a běžíce

10.—12. Viz Mat. 17, 10—13. Proroctví Malach. 4, 5—6., vykládati jest v literním smyslu o druhém příchodu Eliášově, o prvním pak jen ve smyslu duchovním, potud totiž, pokud Eliášem nerozumí se Eliáš sám ve vlastní osobě, nýbrž Jan Křtitel. A dodává, že v tomto duchovním smyslu přišel již (nejen Vykupitel, nýbrž i Eliáš, totiž v osobě Jana Křtitele).

13.—28. Viz Mat. 17, 17—20.; Luk. 9, 37—43.

k němu vítali ho. ¹⁵I otázal se jich: „Oč se hádáte mezi sebou?“ ¹⁶Jeden ze zástupu mu odpověděl: „Mistře, přivedl jsem k tobě syna svého, který má ducha němého, ¹⁷a ten, kdekoliv ho uchopí, trhá jím, a on sliní a skřípe zuby a schne. I řekl jsem tvým učedníkům, aby ho vymítli, ale nemohli.“ ¹⁸On jim odpověděl: „Pokolení nevěřící, dokud mám býti s vámi? Dokud mám vás trpěti? Přiveďte ho ke mně.“ ¹⁹I přivedli ho. A jak ho duch zlý spatřil, hned jím zalomcoval; a on padl na zem, válel se a slinil. ²⁰I otázal se otce jeho: „Jak dávno je tomu, co se mu to stalo?“ On řekl: „Od dětství. ²¹A často vrhl ho i do ohně a do vody, aby ho zahubil. Ale můžeš-li co, pomoz nám, měj s námi slitování.“ ²²Ježíš však mu řekl: „Můžeš-li věriti, všecko jest možno věřícímu.“ ²³A hned otec toho chlapce zvolav pravil se slzami: „Věřím (Pane), pomoz mé nedůvěře.“ ²⁴Tu Ježíš vida, že se lid sbíhá, přikázal přísně duchu nečistému říka jemu: „Duchu zlý a němý, já rozkazuji tobě, vyjdi z něho a již do něho nevcházej.“ ²⁵I vykřikl a velmi jím zalomcovav, vyšel z něho. Zmrtvěl takřka, takže mnozí pravili, že zemřel. ²⁶Ale Ježíš vzav ho za ruku, pozdvihl ho, a on vstal. ²⁷Když pak vešel do domu, učedníci jeho tázali se v ústraní: „Proč nemohli jsme ho my vymítnouti?“ ²⁸On jim řekl: „Takovýto druh nemůže ničím vyjíti leč modlitbou a postem.“

Pán Ježíš předpovídá po druhé svou smrt i vzkříšení své, nabádá k pokoře a varuje před pohoršením.

²⁹ Vyšedše odtud šli dále Galilejí, ale nechtěl, aby se o tom někdo dověděl. ³⁰ Učil pak učedníky své a řekl jim: „Syn člověka bude vydán v ruce lidské, a zabijí ho, a když bude zabit, třetího dne vstane z mrtvých.“

³¹ Ale oni nerozuměli slovu tomu, báli se však otázati se ho.

³² I přišli do Kafarnaá. Když byli v domě, tázal se jich: „O čem jste se na cestě hádali?“ ³³ Oni mlčeli; neboť se na cestě mezi sebou hádali, kdo z nich jest větší. ³⁴ I posadil se a povolav dvanácte, řekl jim: „Chce-li kdo býti prvním, buď ze všech posledním a služebníkem všech.“ ³⁵ A vzav dítě, postavil je uprostřed nich a objav je, řekl jim: ³⁶ „Kdo přijme jedno z takových dětí pro jméno mé, mne přijímá, a kdo mne přijme, nepřijímá mne, nýbrž toho, který mě poslal.“

³⁷ I promluvil k němu Jan: „Mistře, viděli jsme kohosi, jenž s námi nechodí, an ve jménu tvém vymítá duchy zlé; i bránili jsme mu.“ ³⁸ Ježíš řekl: „Nebráňte mu, neboť není nikoho, jenž by činil divy ve jménu mém a mohl snadno zle mluvit o mně. ³⁹ Neboť kdo není proti vám, je pro vás. ⁴⁰ Vždyť

29.—31. Srovn. Mat. 17, 21—22.; Luk. 9, 44—45.

32.—36. Viz Mat. 18, 1—5.; Luk. 9, 46—48.

žádný, kdo by vám dal píti číši vody studené ve jménu mém, protože jste Kristovi, neztratí odměny své.“

⁴¹„A kdo by pohoršil jednoho z maličkých těchto, kteří ve mne věří, tomu bylo by lépe, aby mlýnský kámen ovázán byl o hrdlo jeho, a on uvržen byl do moře. ⁴²A pohoršuje-li tě ruka tvá, utni ji; lépe je tobě vejíti do života bez ruky, než abys s oběma rukama odešel do pekla v oheň neuhasitelný, [⁴³kde červ jejich neumírá a oheň nehasne]. ⁴⁴A jestliže noha tvá tě pohoršuje, utni ji; lépe je tobě vejíti do života věčného chromému, než abys s oběma nohama uvržen byl do pekla v oheň neuhasitelný, [⁴⁵kde červ jejich neumírá a oheň nehasne]. ⁴⁶A pohoršuje-li tě oko tvé, vylup je; lépe je ti s jedním okem vejíti do království Božího, než abys s oběma očima uvržen byl do pekelného ohně, ⁴⁷kde červ jejich neumírá a oheň nehasne. ⁴⁸Neboť každý bude osolen ohněm a každá oběť bude osolena solí. ⁴⁹Dobrá věc jest sůl; stane-li se však sůl neslanou, čím ji osolíte? Mějte v sobě sůl a zachovávejte pokoj mezi sebou.“

41.—44. Viz Mat. 18, 6—9., též Mat. 5, 29—30.

48. 3. Mojž. 2, 13. Každá oběť starozákonní, měla-li se díti podle předpisu a tak býti Bohu milá, musila se osoliti; tak i každý člověk (dospělý), jenž chce býti Bohu milý a tedy i ujíti věčné záhubě, musí býti osolen ohněm a solí, t. j. musí býti očištěn ohněm utrpení i přemáhání sebe a s Bohem spojen věrou a láskou.

Nerozlučitelnost stavu manželského.

10. ¹Vstav odtud šel do končin judských Zajordánskem. I scházely se k němu opět zástupy, a on je učil, jak činíval. ²Tu fari-seové přistoupivše k němu, tázali se ho pokoušejíce jej: „Je dovoleno muži propustiti manželku svou?“ ³On odpověděl: „Co přikázal vám Mojžíš?“ ⁴Oni řekli: „Mojžíš dovolil napsati lístek zápuďný a propustit.“ ⁵Ježíš odpovídaje jim pravil: „Pro tvrdost srdce vašeho napsal vám přikaz ten. ⁶Na počátku stvoření však učinil je Bůh mužem a ženou. ⁷Proto opustí člověk otce svého i matku svou a přilne k manželce své, ⁸a ti dva budou tělem jedním. Nejsou tedy již dva, nýbrž jedno tělo. ⁹Nuže, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“ ¹⁰Ale v domě otázali se ho zase učedníci jeho o té věci. ¹¹Řekl jim: „Kdo propustí manželku svou a pojme jinou, cizoloží proti ní, ¹²a propustí-li žena muže svého a vdá se za jiného, cizoloží.“

Pán Ježíš žehná dítkám a doporučuje dobrovolnou chudobu.

¹³I podávali mu děti, aby se jich dotkl; učedníci však domlouvali těm, kteří je k němu brali. ¹⁴Ale Ježíš vida je, zamrzel se nad

10., 1.—12. Viz Mat. 19, 1—9.

13.—16. Viz Mat. 19, 13—15.

tím a řekl jim: „Nechte děti jíti ke mně a nebraňte jim, neboť takovým patří království Boží. ¹⁵Vpravdě pravím vám: Kdo nepřijme království Božího jako dítě, nevejde do něho.“ ¹⁶I bral je na lokty, vkládal na ně ruce a žehnal jim.

¹⁷Když pak vyšel na cestu, přiběhl kdosi a pokleknuv před ním, tázal se ho: „Mistře dobrý, co mám činiti, abych došel života věčného?“ ¹⁸Ježíš mu řekl: „Proč mě nazýváš dobrým? Nikdo není dobrý, leč jediný Bůh. ¹⁹Přikázání znáš: Nezabiješ, nezcizoložíš, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví, nebudeš podváděti, cti otce svého i matku svou.“ ²⁰On mu odpověděl: „Mistře, to všecko zachovával jsem od svého mládí.“

²¹Tu Ježíš laskavě na něj pohleděv, řekl mu: „Jednoho se ti nedostává; jdi, prodej, co máš a dej chudým a budeš míti poklad v nebi; a přijď, následuj mne.“ ²²Ale on se zarmoutil pro to slovo a odešel smuten, neboť měl mnoho statků. ²³I rozhlédl se Ježíš a řekl svým učedníkům: „Jak těžko vejdou do království Božího ti, kteří mají statky!“ ²⁴Učedníci žasli nad slovy jeho. Ale Ježíš promluviv opět, řekl jim: „Dítka, jak těžko jest vejíti do království Božího těm, kteří doufají ve statky! ²⁵Snáze jest velbloudu

14. Takových, nejen dítek, nýbrž i těch dospělých, kteří se dítkám podobají zejména pokorou.

17.—31. Viz Mat. 19, 16—30.; Luk. 18, 18—30.

projíti uchem jehly, než boháči vejíti do království Božího.“ ²⁶I divili se tím více, řkouce k sobě vespolek: „I kdo může býti spasen?“ ²⁷Ale Ježíš pohleděv na ně řekl: „U lidí je to nemožno, ne však u Boha; neboť u Boha je všecko možno.“ ²⁸Tu jal se Petr praviti jemu: „Hle, my jsme opustili všecko a následovali jsme tebe.“ ²⁹Ježíš odpověděl: „Vpravdě pravím vám: Není nikoho, jenž opustil dům nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matku nebo děti nebo pole pro mne a pro evangelium, ³⁰aby nedostal stokrát tolik: nyní v tomto věku domy a bratry i sestry a matky i děti a pole, a to i přes pronásledování, a v budoucím věku život věčný. ³¹Mnozí pak první budou posledními a poslední prvními.“

Pán Ježíš předpovídá po třetí své umučení a doporučuje pokoru.

³²Byli pak na cestě ubírajíce se do Jerusalema, a Ježíš chvátal před nimi, takže žasli a jdouce za ním báli se. I pojal opět dvanácte k sobě a počal jim říkati, co ho potká: ³³„Aj, bereme se vzhůru do Jerusalema, a Syn člověka bude vydán velekněžím a zákoníkům, a ti odsoudí jej na smrt a vydají ho poha-

32.—34. Srovn. Mat. 20, 17—19.; Luk. 18, 31—34. Apoštolé žasli nad jeho odhodlaností, s kterou chvátal do Jerusalema, kde již několikráte chtěli ho usmrtiti.

nům. ³⁴I budou se mu posmívati a na něj plivati a ho bičovati a zabijí ho; ale třetího dne vstane z mrtvých.“

³⁵Tu přistoupili k němu synové Zebedeovi, Jakub a Jan, a pravili mu: „Mistře, přejeme si, abys nám učinil, zač tě poprosíme.“ ³⁶On jim řekl: „Co chcete, abych vám učinil?“

³⁷Oni řekli: „Dej nám, abychom ve tvé slávě seděli jeden po pravici a druhý po levici tvé.“ ³⁸Ale Ježíš řekl jim: „Nevíte, zač prosíte. Můžete píti kalich, který já piji, aneb pokřtěni býti křtem, kterým já jsem křtěn?“

³⁹Oni mu řekli: „Můžeme.“ Ježíš jim řekl: „Kalich, který já piji, budete píti a křtem, kterým já jsem křtěn, budete pokřtěni,

⁴⁰avšak seděti po pravici nebo po levici mé není mou věcí dáti vám, nýbrž těm, jimž je to připraveno.“ ⁴¹Uslyševše to deset (ostatních), počali se mrzeti na Jakuba a Jana.

⁴²Ale Ježíš povolav je k sobě, pravil jim: „Víte, že ti, kteří se uznávají za vládce národů, (tvrdě) nad nimi panují, a že velmoži jejich jim dávají cítit svou moc. ⁴³Ale tak to není mezi vámi, nýbrž kdo chce býti mezi vámi větší, buď služebníkem vašim, ⁴⁴a kdo chce býti mezi vámi první, buď sluhou všech.

⁴⁵Neboť ani Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, nýbrž aby sloužil a dal život svůj na vykoupení za mnohé.“

Pán Ježíš uzdravuje slepce u Jericha.

⁴⁶Přišli do Jericha. A když vycházel z Jericha se svými učedníky a s velikým zástupem, syn Timeův, Bartimeus, slepý, seděl u cesty žebraje. ⁴⁷Uslyšev, že to jest Ježíš Nazaretský, počal volati a říkati: „Synu Davidův, Ježíši, smiluj se nade mnou.“ ⁴⁸I domlouvali mu mnozí, aby mlčel, ale on mnohem hlasitěji volal: „Synu Davidův, smiluj se nade mnou.“ ⁴⁹Ježíš se zastavil a řekl: „Zavolejte ho.“ I zavolali slepce, řkouce jemu: „Buď dobré mysli; vstaň, volá tě.“ ⁵⁰On odhodiv plášť, vyskočil a přišel k němu. ⁵¹Ježíš promluvil k němu a řekl: „Co chceš, abych ti učinil?“ Slepce mu řekl: „Mistře, ať vidím.“ ⁵²Ježíš pak mu řekl: „Jdi, víra tvá tě uzdravila.“ Hned prohlédl a šel za ním tou cestou.

Slavný vjezd Kristův do Jerusalema.

11. ¹Když se přibližovali k Jerusalemu, a to k Betfage a Betanii při hoře Olivové, poslal dva ze svých učedníků a pravil jim: ²„Jděte do vesnice, která jest proti vám, a hned, jak budete do ní vcházeti, naleznete přivázané oslátko, na němž dosud žádný člo-

46.—52. Srovn. Mat. 20, 29—34.; Luk. 18, 35—43.

11., 1.—11. Viz Mat. 21, 1—11.; Luk. 19, 28—44.; Jan 12, 12—19.

věk neseseděl; odvažte je a přiveďte. ³A řekne-li vám kdo: „Co to děláte?“ rcete: „Pán ho potřebuje“; a hned ho propustí sem.“ ⁴I odešli a našli oslátko přivázané u dveří na cestě; i odvázáli je. ⁵Někteří z těch, kteří tam stáli, pravili jim: „Co to děláte, odvažujete oslátko?“ ⁶Oni jim řekli, jak jim přikázal Ježíš. I nechali jich. ⁷A přivedli oslátko k Ježíšovi a vložili na ně roucha svá. I vsedl na ně. ⁸Mnozí pak prostřeli roucha svá na cestu a jiní sekali ratolesti se stromů a prostírali je na cestu. ⁹A ti, kteří šli vpředu, i ti, kteří byli vzadu, volali: „Hosanna! ¹⁰Požehnaný, jenž se bere ve jménu Páně! Požehnáno buď přicházející království otce našeho Davida! Hosanna na výsostech!“ ¹¹I vešel do Jerusalema do chrámu a pohleděv kolem na všecko, poněvadž bylo již pozdě na den, vyšel se dvanácti do Betanie.

Prokletí fíku. Vyhnání prodavačů z chrámu. O pevné víře.

¹²Když druhého dne vyšli z Betanie, zlačněl. ¹³A spatřiv z daleka strom fíkový, mající listí, šel, zdali snad něco na něm nenalezne; ale přišed k němu, nenalezl nic kromě listí, neboť nebyl čas fíků. ¹⁴I promluviv řekl mu: „Ať z tebe na věky nikdo nejí ovoce.“ A slyšeli to učedníci jeho.

12.—14. Viz Mat. 21, 18—19.

¹⁵I přišli do Jerusalema. Vešed do chrámu, počal vyháněti ty, kteří prodávali a kupovali v chrámě, a převrátil stoly peněžoměnců i stolice těch, kteří prodávali holubice, ¹⁶a nedopustil, aby kdo nosil nádobu chrámem. ¹⁷Učil je řka jim: „Není psáno: ‚Dům můj domem modlitby slouti bude všem národům?‘ Vy však jste jej učinili peleší lotrovskou.“ ¹⁸Uslyševše to velekněží a zákoníci, hledali, kterak by ho zahubili, neboť báli se ho, poněvadž veškeren lid žasl nad učením jeho. ¹⁹Když byl večer, vyšel z města.

²⁰Ráno jdouce kolem, uzřeli ten fíkový strom uschlý od kořene. ²¹I rozpomenul se Petr a řekl mu: „Mistře, hle, fíkový strom, jemuž jsi zlořečil, uschl.“ ²²Ježíš mu odpověděl: „Mějte víru v Boha. ²³Vpravdě pravím vám: Kdo řekne této hoře: ‚Zdvihni se a vrz se do moře‘, a nebude pochybovati ve svém srdci, nýbrž věriti, že se mu stane, co praví, stane se mu. ²⁴Proto pravím vám: Začkoli budete prositi v modlitbě, věřte, že to dostanete a stane se vám to. ²⁵A když stojíte a se modlíte, odpouštějte, máte-li co proti komu, aby též Otec váš, jenž je v nebesích, odpustil vám hříchy vaše. [²⁶Neodpustíte-li vy, neodpustí ani Otec váš v nebesích hříchů vašich.“]

15.—19. Viz Mat. 21, 12—17.; Luk. 19, 45—46.

20.—24. Viz Mat. 21, 20—22.

Členové velerady se táží po Kristově pravomoci.

²⁷ Přišli zase do Jerusalema. Když chodil v chrámě, přišli k němu velekněží a zákoníci i starší ²⁸ a pravili mu: „Kterou mocí činíš tyto věci? A kdo dal ti tu moc, abys to činil?“ ²⁹ Ale Ježíš jim řekl: „Otážu se vás i já na jednu věc; odpovězte mi, a povím vám, kterou mocí ty věci činím.“ ³⁰ Křest Janův, byl s nebe či od lidí? Odpovězte mi.“ ³¹ Ale oni rozvažovali mezi sebou řkouce: „Díme-li ‚S nebe‘, řekne: ‚Proč jste mu tedy neuvěřili?‘“ ³² Řekneme-li však: ‚Od lidí‘, bojíme se lidí, neboť všichni měli Jana za pravého proroka.“ ³³ I odpověděli a řekli Ježíšovi: „Nevíme.“ Ježíš řekl jim: „Ani já vám nepovím, kterou mocí to činím.“

Podobenství o vinařích.

12. ¹ I počal jim mluvit v podobenstvích: „Člověk jeden zřídil vinici; ohradiv ji plotem, vykopal v ní lis, postavil věž a pronajal ji vinařům; a odcestoval.“ ² V příslušný čas poslal k vinařům služebníka, aby přijal od vinařů z užitku vinice. ³ Ale oni javše ho, zmrskali jej a odeslali s prázdnou. ⁴ I poslal k nim zase jiného služebníka; toho zranili na

27.—33. Viz Mat. 21, 23—27.

12, 1.—12. Viz Mat. 21, 33—46.; Luk. 20. 9—19.

hlavě a potupili. ⁵A opět poslal jiného, a toho zabili; a mnoho jiných, a z těch jedny zmrskali, jiné usmrtili. ⁶Maje tedy ještě jediného syna milovaného, i toho poslal k nim naposled řka: „Zastydí se před synem mým“. ⁷Ale vinaři řekli k sobě vespolek: „To jest dědic; pojďme, zabijme ho a dědictví bude naše“. ⁸I chopili ho, zabili jej a vyvrhli ven z vinice. ⁹Co tedy učiní pán vinice? Přijde a zahubí vinaře a dá vinici jiným. ¹⁰Nečtli jste Písma tohoto: „Kámen, který zavrhl stavitelé, ten stal se kamenem úhelným. ¹¹Od Pána stalo se to a je to podivné v očích našich?““ ¹²I hledali ho zajmouti, ale báli se lidu; prostřehli totiž, že to podobenství pověděl o nich. A nechavše ho odešli.

Pán Ježíš odpovídá k úskočným otázkám svých nepřátel.

¹³I poslali k němu některé z fariseů a Herodovců, aby jej polapili v řeči. ¹⁴Ti přišedše pravili mu: „Mistře, víme, že pravdomluvný jsi a nedbáš na nikoho, neboť nepatříš na osobu lidskou, nýbrž vpravdě cestě Boží učíš: Jest dovoleno dávatí daň císaři čili nic? Máme dávatí či nedávatí?““ ¹⁵Ale on znaje pokrytectví jejich, řekl jim: „Proč mě pokoušíte? Poďte mi denár, ať uvidím.““ ¹⁶Oni mu jej podali. I řekl jim: „Čí je tento obraz i nápis?““

13.—17. Viz Mat. 22, 15—22.

Oni mu pravili: „Císařův.“ ¹⁷ Ježíš pak řekl jim: „Dávejte tedy, co jest císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu.“ I divili se mu.

¹⁸ Přišli k němu také saduceové, kteří tvrdí, že není zmrtvýchvstání, a tázali se ho: ¹⁹ „Mistře, Mojžíš nám předepsal, zemře-li něčí bratr a zanechá-li po sobě manželku, a nepozůstaví-li žádných synů, ať si bratr jeho vezme manželku jeho a zplodí potomstvo svému bratru.“ ²⁰ Bylo pak sedm bratrů; první pojal manželku a zemřel, nepozůstaviv potomstva. ²¹ I pojal ji druhý a zemřel; a ani on nepozůstavil potomstva; a třetí taktéž. ²² A tak pojalo ji všech sedm a nepozůstavili potomstva. Poslední ze všech zemřela i manželka. ²³ Čí z nich tedy bude žena ta při vzkříšení. když vstanou z mrtvých? Neboť sedm jich mělo ji za manželku.“ ²⁴ Ježíš jim pravil: „Zda nemýlíte se proto, že neznáte Písem ani moci Boží? ²⁵ Neboť když vstanou z mrtvých, nebudou se ani ženit, ani vdávat, nýbrž budou jako andělé v nebesích.“ ²⁶ O mrtvých pak, že vstanou, nečtli jste v knize Mojžíšově při keři, jak mu Bůh pravil: „Já jsem Bůh Abrahamův a Bůh Isákův a Bůh Jakubův?“ ²⁷ Není Bůh (Bohem) mrtvých, nýbrž živých. Vy se tedy mnoho mýlíte.“

18.—27. Viz Mat. 22, 23—33.; Luk. 20, 27—39.

26. Při keři, t. j. na tom místě, kde vypravuje, kterak se mu Bůh zjevil ve způsobě hořícího keře. (2. Mojž. 3, 6.)

²⁸I přistoupil jeden ze zákoníků, který je byl slyšel tázati se, a vida, že jim dobře odpověděl, otázal se ho: „Které přikázání jest první ze všech?“ ²⁹Ježíš mu odpověděl: „První ze všech přikázání jest: Slyš, Israeli, Hospodin, Bůh tvůj, Bůh jediný jest; ³⁰a milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši mysli své a ze vši síly své. To jest první přikázání. ³¹Druhé jest podobné jemu: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého. Jiného přikázání většího nad tato není.“ ³²I řekl mu zákoník: „Dobře, mistře; podle pravdy jsi pověděl, že jeden jest Bůh a že není jiného kromě něho; ³³a že milovati ho z celého srdce a z celého rozumu a z celé duše a ze vši síly a milovati bližního jako sebe samého jest větší věc než všecky celopaly a oběti.“ ³⁴Ježíš vida, že odpověděl moudře, řekl mu: „Nejsi daleko od království Božího.“ A již nikdo se neosmělil otázati se ho.

**Pán Ježíš vyvrací nepravé mínění
o Vykupiteli, varuje před zákoníky
a oceňuje oběť vdovinu.**

³⁵I promluvil Ježíš a pravil uče v chrámě: „Kterak říkají zákoníci, že Kristus je syn Davidův? ³⁶Vždyť David sám praví v Duchu svatém: Řekl Hospodin mému Pánu:

28.—34. Srovn. Mat. 22, 34—40.

35.—37. Viz Mat. 22, 41—46.

„Zasedej po mé pravici, dokud nedám tvé nepřátele za podnož tvým nohám.“ ³⁷David tedy sám nazývá jej Pánem; i kterak jest syn jeho?“ — Četný zástup rád ho poslouchal.

³⁸I pravil jim při svém učení: „Varujte se zákoníků, kteří se zálibou chodí v dlouhých rízách a libují si, když je pozdravují na trhu, ³⁹a rádi sedí v prvních stolicích v synagogách a na prvních místech při hostinách; ⁴⁰kterí stravují domy vdov a na odiv dlouho se modlí; ty stihne soud těžší.“

⁴¹A posadiv se Ježíš proti pokladnici, díval se, kterak lid metá peníze do ní. Mnozí boháči metali mnoho. ⁴²Přišla pak jedna chudá vdova a hodila tam dvě lepty, to jest (asi) jeden haléř. ⁴³I povolal k sobě učedníky své a řekl jim: „Vpravdě pravím vám: Tato chudá vdova dala více než všichni, kteří házeli do pokladnice; ⁴⁴neboť všichni metali z toho, co jim přebývalo; tato však dala ze svého nedostatku všecko, co měla, všecko živobytí své.“

Pán Ježíš předpovídá zkázu Jerusalema a konec světa.

13. ¹Když vycházel z chrámu, pravil mu jeden z učedníků jeho: „Mistře, pohleď, jaké to kameny a jaké stavby!“ ²Ježíš mu řekl: „Vidíš všecky tyto veliké stavby? Nezůstane

38.—40. Viz Mat. 23, 1—39.

1.—31. Viz Mat. 24, 1—35.; Luk. 21, 5—33.

tu kámen na kameni, který by nebyl zborcen.“ ³A když se posadil na hoře Olivové proti chrámu, Petr a Jakub a Jan a Ondřej otázali se ho v ústraní: ⁴„Pověz nám, kdy budou tyto věci? A které bude znamení, až přijde čas, aby se všechno to splňovalo?“

⁵Tu Ježíš počal k nim mluvit: „Hleďte, ať vás nikdo nesvede; ⁶neboť mnozí přijdou ve jménu mém a řeknou: ‚Já jsem to‘; a svedou mnohé. ⁷Když pak uslyšíte boje a pověsti o bojích, ať se nepolekáte, neboť musí to nastati; ale ještě nebude konec. ⁸Neboť povstane národ proti národu a království proti království a bude zemětřesení po místech i hlad. Počátek to bolesti. ⁹Mějte se však sami na pozoru, neboť vydají vás soudům a v synagogách budou vás bít, i před vladaře a krále budete postaveni pro mne na svědectví jim. ¹⁰Dříve musí evangelium býti hlásáno mezi všemi národy. ¹¹A když vás povedou, aby vás vydali, nestarejte se napřed, co byste mluvili, nýbrž to mluvte, co v tu hodinu bude vám dáno; neboť nejste to vy, kteří mluvíte, nýbrž Duch svatý. ¹²Vydá pak bratr bratra na smrt a otec dítě své a povstanou děti proti rodičům a budou je zabíjeti ¹³a budete v nenávisti u všech pro jméno mé. Kdo však vytrvá do konce, ten spasen bude.“

9.—13. Viz Mat. 10, 17—22.; Luk. 12, 11—12., 21, 12—19.

¹⁴ „Když uzříte ohavnost zpuštění, ana stojí, kde nemá, — kdo to čte, rozuměj, — tehda, kdo jsou v Judsku, utecte na hory; ¹⁵ kdo jest na střeše, nesestupuj do domu, aniž vcházej, aby vzal něco z domu svého, ¹⁶ a kdo (bude) na poli, nevracej se nazad, aby si vzal roucho. ¹⁷ Běda pak těhotným a kojícím v oněch dnech. ¹⁸ Modlete se, aby to nebylo v zimě. ¹⁹ Neboť budou to dny takového soužení, jakého nebylo od počátku tvorstva, které Bůh stvořil, až dosud, aniž kdy bude. ²⁰ A kdyby Pán nebyl ukrátil dnů těch, nebyl by zachován žádný člověk; ale pro vyvolené, které vyvolil, ukrátil těch dnů. ²¹ Tehdy řekne-li vám kdo: „Hle, tuto je Kristus, hle, tamto“, nevěřte. ²² Neboť povstanou nepraví Kristové a nepraví proroci a budou činiti zázraky a divy, aby svedli, kdyby možno bylo, i vyvolené. ²³ Mějte se tedy na pozoru; hle, předpověděl jsem vám to všecko.“

²⁴ „Ale v těch dnech po onom soužení se slunce zatmí a měsíc nedá světla svého; ²⁵ a hvězdy budou padati s nebe a moci nebeské budou se pohybovati. ²⁶ Tehdy uzří Syna člověka přicházeti v oblacích s mocí a slávou velikou. ²⁷ A tehdy pošle své anděly a shromáždí vyvolené své od čtyř větrů, od konce země až do konce nebe.“

14.—20. Viz Mat. 24, 15—22.; Luk. 21, 20—24.

21.—27. Viz Mat. 24, 23—31.; Luk. 21, 24—28.

²⁸ „Od stromu fíkového pak naučte se podobnosti. Když ratolest jeho již omládne a listí vyrazí, víte, že blízko jest léto; ²⁹ tak i vy, když uvidíte, že tyto věci se dějí, vězte, že blízko jest přede dveřmi. ³⁰ Vpravdě pravím vám: Nepomine pokolení toto, až všecky tyto věci se stanou. ³¹ Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.“

Pán Ježíš vyzývá k bdělosti a k modlitbě.

³² „O tom dni však neb hodině neví nikdo, ani andělé v nebi ani Syn, leč (jediné) Otec. ³³ Mějte se na pozoru, bděte a modlete se; neboť nevíte, kdy ten čas přijde. ³⁴ Jako člověk, který odcestoval, opustiv dům svůj a dav služebníkům svým plnou moc, každému práci jeho, a vrátnému přikázal, aby bděl. ³⁵ Bděte tedy, neboť nevíte, kdy Pán domu přijde, zdali večer či o půlnoci či o kurování či ráno. ³⁶ Aby přijda nenadále, nenalezl vás spících. ³⁷ Co pravím vám, všechněm pravím: Bděte!“

Porada velerady. Pán Ježíš pomazán vonnou mastí. Zrada Jidášova.

14. ¹ Po dvou dnech byly velikonoce a přes-

28.—31. Viz Mat. 24, 32—35.; Luk. 21, 29—33.

32.—37. Mat. 24, 36.

34. Věť této chybí závětí; znělo by asi takto: Tak i já, chystaje se k Otci, dávám vám moc v církvi a přikazuji, abyste bděli.

1. n. Viz Mat. 26, 3—5.; Luk. 22, 1.

nice. I hledali velekněží a zákoníci, kterak by ho lstivě jali a zabili; ²neboť pravili: „Ne o slavnosti, aby snad nenastala bouře lidu.“

³Když pak byl v Betanii v domě Šimona Malomocného a byl za stolem, přišla jedna žena s nádobou alabastrovou masti drahé z pravého nardu, a rozlomivši nádobu, vylila mu ji na hlavu. ⁴Někteří však se mrzeli na to mezi sebou a pravili: „K čemu stala se tato ztráta masti? ⁵Vždyť ta masť mohla se prodati za více než tři sta denárů a dáti se chudým.“ I osopovali se na ni. ⁶Ale Ježíš řekl: „Nechte ji. Proč činíte jí obtíže? Dobrý skutek učinila na mně; ⁷vždyť chudé máte vždycky s sebou, a když chcete, můžete jim dobře činiti, mne však vždycky nemáte. ⁸Ona učinila, co mohla: pomazalať napřed tělo mé k pohřbu. ⁹Vpravdě pravím vám: Kdekoli bude hlásáno evangelium toto po celém světě, tam bude se vypravovati na památku její také to, co učinila ona.“

¹⁰A Jidáš Iškariotský, jeden ze dvanácti, odešel k velekněžím, aby jim ho zradil. ¹¹Oni pak uslyševše to, zaradovali se a slíbili mu peníze. I hledal, kterak by ho příhodně vydal.

Poslední večeře.

¹²Prvního dne přesnic, když zabíjeli veli-

3.—9. Viz Mat. 26, 6—13.; Jan 12, 1—8.

10. n. Viz Mat. 26, 14—16.; Luk. 22, 3—6.

12.—16. Viz Mat. 26, 17—19.; Luk. 22, 7—13.

konočního beránka, řekli mu učedníci jeho: „Kde chceš, abychom odejdouce připravili tobě, bys jedl beránka?“ ¹³I poslal dva ze svých učedníků a řekl jim: „Jděte do města, a potká vás jeden člověk, nesoucí džbán vody; jděte za ním, ¹⁴a kam vejde, tam rcete pánu domu: ‚Mistr praví: Kde jest pokojík můj, kde bych jedl beránka s učedníky svými?‘“ ¹⁵On vám ukáže večeřadlo veliké, prostřené, připravené a tam (vše) připravte.“ ¹⁶I odešli učedníci jeho a přišli do města a shledali (vše), jak jim pověděl, i připravili beránka.

¹⁷Když byl večer, přišel se dvanácti. ¹⁸A když byli za stolem a jedli, Ježíš řekl: „Vpravdě pravím vám: Jeden z vás mě zradí, ten, který se mnou jí.“ ¹⁹I počali se rmoutit a říkali jemu jeden po druhém: „Zdali já?“ ²⁰On však jim řekl: „Jeden ze dvanácti, který si se mnou omáčí ruku v míse.“ ²¹Syn člověka sice jde, jak je o něm psáno, ale běda tomu člověku, skrze něhož Syn člověka bude zrazen; lépe by mu bylo, kdyby se byl ten člověk nenarodil.“

²²A když jedli, Ježíš vzal chléb a požehnav rozlámal jej a dal jim a řekl: „Vezměte; toto jest tělo mé.“ ²³A vzav kalich, poděko-

17.—21. Viz Mat. 26, 20—25.; Luk. 22, 21—23.; Jan 13, 21—30.

22.—24. Viz Mat. 26, 26—28.; Luk. 22, 19—20.; 1. Kor. 11, 23—25.

val a dal jim — a pili z něho všichni —
²⁴a řekl jim: „Toto jest krev má Nového zákona, která se vylévá za mnohé. ²⁵Vpravdě pravím vám: Již nebudu píti z tohoto plodu vinného kmene až do onoho dne, kdy jej budu píti nový v království Božím.“ ²⁶A zazpívavše chválu, vyšli na horu Olivovou.

Pán Ježíš předpovídá útěk apoštolů a Petrův pád.

²⁷I řekl jim Ježíš: „Všichni se pohoršíte nade mnou této noci; neboť je psáno: „Bíti budu pastýře a rozprchnou se ovce.“
²⁸Ale když vstanu z mrtvých, předejdu vás do Galileje.“ ²⁹Petr však mu pravil: „Byť se všichni pohorší, já přece nikoliv.“ ³⁰I řekl mu Ježíš: „Vpravdě pravím tobě: Dnes, této noci, prve než kohout dvakrát zazpívá, třikrát mě zapřeš.“ ³¹Ale on ještě více tvrdil: „Bych měl umřít s tebou, nezapřu tebe.“ Podobně říkali též všichni.

Pán Ježíš v zahradě Getsemanské.

³²Když přišli do dvorce, jenž se jmenuje Getsemany, řekl učedníkům svým: „Poseďte tuto, až se pomodlím.“ ³³A vzav s sebou

27.—31. Viz Mat. 26, 31—35.; Luk. 22, 33—44.; Jan 13, 37—38.

32.—42. Viz Mat. 26, 36—46.; Luk. 22, 39—46.; Jan 18, 1.

Petra a Jakuba a Jana, počal se lekati a teskliv býti; ³⁴i řekl jim: „Smutná jest duše má až k smrti; zůstaňte tuto a bděte.“ ³⁵A popošeď maličko, padl na zem a modlil se, aby, možno-li, odešla od něho ta hodina; ³⁶řekl: „Abba, Otče: všecko jest možné tobě, odejmi tento kalich ode mne: ale ne co já chci, nýbrž co ty.“ ³⁷I přišel a shledal, že spí; i řekl Petrovi: „Šimone, spíš? Nemohls bdíti jedné hodiny? ³⁸Bděte a modlete se, abyste se nedostali do pokušení; duch zajisté hotov jest, ale tělo slabé.“ ³⁹Opět odešeď modlil se, říkáje slovo totéž. ⁴⁰A vrátiv se shledal, že zase spí, neboť oči jejich byly obtíženy a nevěděli, co by mu odpověděli. ⁴¹I přišel po třetí a řekl jim: „Spěte již a odpočívajte. Dosti jest. Přišla hodina, ejhle, Syn člověka bude vydán v ruce hříšníků. ⁴²Vstaňte, pojďme! Hle, přiblížil se ten, jenž mě vydá.“

Pán Ježíš jat a odveden.

⁴³Když ještě mluvil, přišel Jidáš Iškariotský, jeden ze dvanácti, a s ním veliký zástup s meči a kyji (poslaný) od velekněží a zákoníků a starších. ⁴⁴Dal pak jim zrádce jeho znamení: „Kterého políbím, ten je to; chopte ho a veďte bezpečně.“ ⁴⁵A přišeď hned k němu přistoupil a řekl: „Mistře“ a zu-

43.—50. Viz Mat. 26, 47—56.; Luk. 22, 47—53.; Jan 18, 2—11.

líbal ho. ⁴⁶Oni pak vztáhli na něj ruce a jali ho. ⁴⁷Ale jeden z těch, kteří tu stáli, vytasiv meč, napadl služebníka veleknězova a uťal mu ucho. ⁴⁸Ježíš promluviv řekl jim: „Jako na lotra jste vyšli s meči a kyji, abyste mě jali. ⁴⁹Denně učíval jsem u vás v chrámě, a nejali jste mne. Ale (toto se stalo), aby se vyplnila Písma.“ ⁵⁰Tu ho uředníci opustili a utekli všichni. ⁵¹Jeden jinoch však šel za ním oděn jsa lněným rouchem na holém těle. I popadli ho. ⁵²Ale on zanechav roucho lněné, utekl od nich nahý.

Pán Ježíš před Kaifášem.

⁵³I přivedli Ježíše k veleknězi a sešli se všichni velekněží a zákoníci i starší. ⁵⁴Petr šel za ním z daleka až do dvora veleknězova, seděl s biřici a ohříval se u ohně. — ⁵⁵Velekněží a celá velerada hledali svědectví proti Ježíšovi, aby ho vydali na smrt, ale nenalezli; ⁵⁶mnozí sice svědčili křivě proti němu, ale svědectví jejich se neshodovala. ⁵⁷I povstali kteřísi a svědčili křivě proti němu řkouce: ⁵⁸„My jsme ho slyšeli, kterak řekl: „Já zbořím chrám tento rukou udělaný a ve třech dnech vystavím jiný, ne rukou udělaný.““ ⁵⁹Ale ani takto neshodovalo se svědectví jejich. ⁶⁰I postavil se velekněz doprostřed a otázal se Ježíše řka: „Nic neodpovídáš na to, co tito

proti tobě svědčí?“ ⁶¹ Ale on mlčel a neodpověděl nic. Opět (tedy) otázal se ho velekněz a řekl mu: „Ty jsi Mesiáš, Syn Boha požehnaného?“ ⁶² Ježíš řekl: „Já jsem; a uzříte Syna člověka seděti na pravici moci Boží a přicházeti s oblaky nebeskými.“ ⁶³ Ale velekněz roztrhl roucho své a řekl: „Co ještě potřebujeme svědků?“ ⁶⁴ Slyšeli jste rouhání. Co se vám zdá?“ A oni všichni ho odsoudili, že hoden je smrti. ⁶⁵ I počali někteří na něj plivati a zahalovati obličej jeho a poličkovati ho a říkali mu: „Hádej.“ Také biřici ho poličkovali.

Petrův pád.

⁶⁶ Když byl Petr dole na dvoře, přišla tam jedna ze služebnic veleknězových ⁶⁷ a uzřevši Petra, kterak se ohřívá, pohlédla naň a řekla: „I ty jsi byl s Ježíšem Nazaretským.“ ⁶⁸ Ale on zapřel: „Nevím ani nerozumím, co pravíš.“ A vyšel ven do předdvoří; a kohout zazpíval. ⁶⁹ Služebnice však uzřevši ho jala se opět říkati okolostojícím: „Tento jest z nich.“ ⁷⁰ Ale on zapřel opět. A po malé chvíli zase ti, kteří tam stáli, pravili Petrovi: „Vpravdě jsi z nich; vždyť jsi také galilejský.“ ⁷¹ On však počal se zaklínati a přísahati: „Neznám toho člověka, o němž mlu-

66.—72. Mat. 26, 69—75.; Luk. 22, 54—62.; Jan 18, 15—18., 25—27.

víte.“ ⁷²A hned kohout zazpíval po druhé. I rozpomněl se Petr na slovo, které mu řekl Ježíš: „Prve než kohout zazpívá dvakrát, třikrát mě zapřeš.“ A dal se do pláče.

Pán Ježíš před Pilátem.

15. ¹Hned ráno velekněží se staršími a zákoníky, a to celá velerada, učinivše nález a svázavše Ježíše, odvedli ho a vydali Pilátovi. ²I otázal se ho Pilát: „Ty jsi král židovský?“ On mu odpověděl: „Ty to pravíš.“ ³Velekněží žalovali na něj mnoho věcí. ⁴Pilát otázal se ho opět: „Nic neodpovídáš? Hle, jak veliké věci žalují na tebe.“ ⁵Ale Ježíš neodpověděl již nic, takže se Pilát podívil.

⁶O slavnosti propouštěl jim jednoho vězně, kterého si žádali. ⁷Byl pak uvězněn s buřiči jeden, jménem Barabáš, který v povstání spáchal vraždu. ⁸I přistoupil lid a počal prositi za to, co jim vždycky činíval. ⁹Pilát jim odpověděl: „Chcete, abych vám propustil krále židovského?“ ¹⁰Neboť pozoroval, že velekněží vydali ho ze závesti. ¹¹Ale velekněží popudili lid, aby jim propustil raději Barabáše. ¹²Pilát promluviv opět řekl

1. Viz Mat. 27, 1. 2.; Luk. 22, 66. 71.

2.—5. Viz Mat. 27, 11—14.; Luk. 23, 2—7.; Jan 18, 28—38.

6.—15. Viz Mat. 27, 15—26.; Luk. 23, 13—15.; Jan 19, 39—46.

jim: „Co tedy chcete, abych učinil tomu, jež nazýváte králem židovským?“ ¹³ Oni opět vykřikli: „Ukřižuj ho!“ ¹⁴ Pilát však jim pravil: „I co zlého učinil?“ Ale oni křičeli ještě více: „Ukřižuj ho!“ ¹⁵ Tu Pilát, chtěje lidu vyhověti, propustil jim Barabáše a Ježíše zbičovav vydal, aby byl ukřižován.

¹⁶ Vojáci odvedli ho do dvora, to jest do ležení, a svolali celou četou. ¹⁷ I oblékli ho v šarlat a spletše korunu trnovou, vložili ji na něj ¹⁸ a počali ho pozdravovati: „Zdráv buď, králi židovský.“ ¹⁹ A bili ho třtinou do hlavy a plili na něj a klekajíce klaněli se mu. ²⁰ Když se mu naposmívali, svlékli s něho šarlat a oblékli ho v roucha jeho a vyvedli jej, aby ho ukřižovali.

Ježíš Kristus ukřižován a pohřben.

²¹ A přinutili jakéhosi Šimona cyrenského, otce Alexandrova a Rufova, jenž tudy šel, přicházeje ze dvorce, aby vzal a nesl kříž jeho. ²² I dovedli ho na místo Golgotu, to jest v překladě „místo lebčí“. ²³ A dávali mu píti víno s myrrhou, ale on ho nepřijal. ²⁴ A když ho ukřižovali, rozdělili si roucha jeho,

16.—20. Viz Mat. 27, 27—31.; Jan 19, 1—3.

21.—23. Viz Mat. 27, 32—34.; Luk. 23, 26.; Jan 19, 16—17.

24.—28. Viz Mat. 27, 35—38.; Luk. 23, 33—34.; Jan 19, 19—24. — Verš 28. dostal se sem asi z Luk. 22, 37. Slova Písma jsou z Is. 53, 12.

metajíce o ně los, co kdo dostane. ²⁵ Byla pak hodina třetí, když ho ukřižovali. ²⁶ A byl napsán nápis viny jeho: „Král židovský“. ²⁷ Také ukřižovali s ním dva lotry, jednoho na pravici a druhého na levici jeho. [²⁸ I naplnilo se Písmo, jež praví: „A se zločinci počten jest“.] ²⁹ Ti však, kteří tudy chodili, rouhali se mu, potřásajíce hlavou svou a říkajíce: „Ha, jenž boříš chrám (Boží) a ve třech dnech jej zase vystavuješ, ³⁰ pomoz sám sobě a sestup s kříže.“ ³¹ Podobně i velekněží posmívajíce se mu, říkali se zákoníky jeden druhému: „Jiným pomohl, sám sobě pomoci nemůže. ³² Mesiáš, král israelský! Ať sestoupí nyní s kříže, abychom to viděli a uvěřili.“ Také ti mu utrhali, kteří s ním byli ukřižováni.

³³ Když bylo šest hodin, nastala tma po celé zemi až do hodiny deváté, ³⁴ a v hodinu devátou Ježíš zvolal silným hlasem: „Eloi, Eloi, lamma sabaktani?“ to jest v překladě: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ ³⁵ Tu někteří z okolostojících uslyševše to pravili: „Hle, Eliáše volá.“ ³⁶ Jeden pak z nich běžel, a naplniv houbu octem, vložil ji na třtinu a dával mu píti řka: „Nechte, ať uvidíme, přijde-li Eliáš sejmouti ho.“ ³⁷ Ale Ježíš, zvolav silným hlasem, vypustil duši. ³⁸ Tu opona chrámová roztrhla se ve dvě půle od

29.—37. Viz Mat. 27, 39—50.; Luk. 23, 35—46.; Jan 19, 25—30.

hora až dolů. ³⁹Setník pak, který stál proti němu, vida, že tak zvolav vypustil duši, pravil: „Vpravdě tento člověk byl Syn Boží.“

⁴⁰Byly tam i ženy z daleka se dívající; mezi nimi byla Maria Magdalena a Maria — matka Jakuba Mladšího a Josefa — a Salome, ⁴¹které chodily za ním a posluhovaly mu, když byl v Galileji, a mnoho jiných, které vstoupily s ním do Jerusalema.

⁴²Když se již připozdilo — poněvadž byl den přípravy, to jest den před sobotou — přišel Josef z Arimatie, vznešený člen vele rady, který také očekával království Božího, ⁴³a dodav si odvahy, vešel k Pilátovi a žádal ho za tělo Ježíšovo. ⁴⁴Pilát však se podivil, že by již byl mrtev; povolav k sobě setníka, otázal se ho, zdali již zemřel. ⁴⁵Zvědév to, daroval tělo Josefovi. ⁴⁶Josef pak nakoupiv tenkého plátna a sňav ho (s kříže), obvinul ho v plátno a položil ho do hrobu, který byl vytesán do skály, a přivalil kámen ke dveřím hrobovým. ⁴⁷Maria Magdalena pak a Maria (matka) Josefova se dívaly, kam ho položili.

39.—41. Mat. 27, 54—56.; Luk. 23, 47—49.

42.—47. Mat. 27, 57—61.; Luk. 23, 50—56.; Jan 19, 31—42.

47. Matka Josefova, t. j. Maria, manželka Alfeova, příbuzná Panny Marie, která podle 15, 40. byla matkou Jakuba Mladšího a Josefa.

**Pán Ježíš vstav z mrtvých zjevuje se svým
věrným a vstupuje na nebesa.**

16. ¹Když sobota minula, Maria Magdalena a Maria (matka) Jakubova a Salome nakoupily vonných věcí, aby přijdouce pomazaly Ježíše. ²Záhy zrána v neděli přišly ke hrobu, když slunce již vyšlo. ³Pravily sobě vespolek: „Kdo nám odvalí kámen ode dveří hrobových?“ ⁴A pohlédše, uzřely, že kámen jest odvalen. — Byl totiž velmi veliký. — ⁵A vešedše do hrobu, uzřely mládence, an ⁶sedí na pravici, oděn rouchem bílým; i ulekly se. ⁶On pak jim řekl: „Nebojte se; hledáte Ježíše Nazaretského, ukřižovaného; vstalť jest; není ho tuto; hle, místo, kdež ho položili. ⁷Ale jděte a povězte učedníkům jeho i Petrovi: „Předejde vás do Galileje, tam ho uvidíte, jak vám pověděl.““ ⁸Ale ony vyšedše utekly od hrobu, neboť přišel na ně strach a hrůza, a neřekly nikomu nic, neboť se bály.

⁹Vstav z mrtvých v neděli ráno, ukázal se nejprve Marii Magdaleně, ze které byl vyhnal sedm zlých duchů. ¹⁰Ona šla a zvěštovala to těm, kteří s ním bývali, kteří lkali a plakali. ¹¹A oni uslyševše, že jest živ a byl od ní viděn, nevěřili.

¹²Potom ukázal se v jiné podobě dvěma z nich na cestě, když šli na venkov, ¹³a ti

12. Viz Luk. 24, 13—33.

odešedše pověděli to ostatním; ale neuvěřili ani jim.

¹⁴Konečně ukázal se jedenácti, když byli za stolem, a vytýkal jim nevěru jejich a tvrdost srdce, že nevěřili těm, kteří ho viděli z mrtvých vstalého. ¹⁵Řekl jim: „Jdouce do veškerého světa, hlásejte evangelium všemu stvoření. ¹⁶Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude; kdo však neuvěří, bude zavržen. ¹⁷Těch pak, kteří uvěří, budou následovati tyto zázraky: Ve jménu mém budou zlé duchy vymítati, novými jazyky mluvit, ¹⁸hady bráti, a jestliže by co jedovatého pili, neuškodí jim; na nemocné budou ruce vzkládati, a ti se uzdraví.“

¹⁹A když Pán (Ježíš) k nim domluvil, vzat jest do nebe a usedl po pravici Boží; ²⁰oni pak vyšedše, kázali všude a Pán jim pomáhal a potvrzoval slova jejich zázraky, které potom následovaly.

14. Toto zjevení událo se v den Kristova nanebevstoupení v Jerusalemě.

19. Viz Luk. 24, 50—53.; Skut. ap. 1, 9—12.

O evangeliu sv. Lukáše.

Sv. Lukáš byl průvodcem sv. Pavla, který se o něm třikrát zmiňuje ve svých listech. (Kolos. 4, 14.; 2. Tim. 1, 11. a Filem. 24.)

Jak Eusebius, sv. Jeronym a jiní spisovatelé staré doby udávají, narodil se v Antiochii syrské z rodičů pohanských. Svědčí o tom nejen jeho jméno, nýbrž i dokonalejší znalost řečtiny, kterou uznávají již staří spisovatelé, a způsob, jak se vyslovuje o hebrejské (aramské) řeči, když praví, že pole hrnčířovo bylo nazváno jménem jejich Hakeldama (Skut. ap. 1, 19). Zvláště však to dává najevo sv. Pavel, který sv. Lukáše s Demasem a Epafrrou rozlišuje od spolupracovníků, kteří byli ze židovství (Kolos. 4, 10—14).

Ačkoliv byl rodem pohan, přece si zjednal důkladnou znalost židovských obyčejů. Z toho mnozí soudí, že před tím, než se stal křesťanem, byl židovským proselytou. Je pravděpodobné, že přijal křesťanství v Antiochii, kam přišli po smrti sv. Štěpána někteří učedníci Kristovi (Skut. ap. 11, 20). Tam také se nejspíše seznámil se sv. Pavlem, kterého z Tarsu pozval sv. Barnabáš. Sv. Pavel celý rok kázal v Antiochii (Skut. ap. 11, 25. 26).

Lukáš byl lékařem (Kolos. 4, 14). Přidružil se na druhé apoštolské cestě r. 52 v Troadě k sv. Pavlu a provázel ho až do Filipp. Tam asi zůstal do té doby (r. 59 neb 58), kdy se sv. apoštol vracel přes Filippy z třetí apoštolské cesty. Provázel jej až do Jerusalema. Když se uvězněný apoštol odvolal k císaři, plavil se s ním do Říma a pobyl u něho skoro po celou dobu jeho vazby. Rovněž byl při něm za druhé vazby (r. 66—67). Po smrti sv. Pavla kázal podle zprávy Epifaniovy v Italii, Gallii, Dalmácii a Macedonii. Pohřben byl nejspíše v Patrách v Acháji; jeho ostatky pak byly za císaře Konstantina (r. 357) přeneseny do Cařihradu. Zobrazuje se se symbolem býka, zvířete obětního, protože evangelium začíná obětí Zachariášovou.

Evangelium své napsal r. 62 nebo 63, a to nejspíše v Římě. Věnoval je jakémusi Theofilovi, křesťanu obrácenému z pohanstva. Bylo však pro širší kruh čtenářstva, k němuž mimo obec římskou patřily také všechny obce křesťanské od sv. Pavla zřízené, v nichž křesťané z pohanů měli převahu.

Tři pohnutky jej řízením Božím přiměly, aby napsal evangelium: a) pokusy mnoha jiných, kteří se snažili sepsati život Ježíše Krista, ač nebyli přímými jeho svědky; b) přesvědčení, že zná dobře Kristův život, poněvadž od počátku pilně vyzvěděl jeho skutky i řeči; c) vědomí, že Theofil a jiní křesťané neznají život Kristův, ač po tom touží.

Účel spisu vyjádřil slovy: „abyš poznal pravdu těch slov (věcí), jimž jsi byl vyučen“. (1, 4.) Chtěl postupným vyličením toho, co Ježíš Kristus hlásal a konal, připomenouti Theofilovi a jiným křesťanům zjevené pravdy, které slyšeli na kázání a tím utvrditi jejich víru. Zvláště chtěl své čtenáře upevniti ve víře, že Ježíš je vtělený Syn Boží a zaslíbený Vykupitel všech lidí, židů i pohanů, a že jedine přidržením se Krista lze lidem dojíti spásy. Vyličil jednotlivé události, až na nepatrné výjimky, přesně tak, jak se po sobě sběhly; udal rok, kdy sv. Jan Křtitel počal připravovati lid na Vykupitele, i čas, kdy se Pán Ježíš narodil.

Sám nebyl svědkem života Kristova, ale čerpal zprávy — jak píše na počátku svého evangelia — ze spolehlivých pramenů. Z kázání apoštolů a učedníků Páně a ze svědectví osob, kterých se osobně tázal. Zda použil i písemných pramenů, nevíme jistě, ale je to pravděpodobné. Lze tvrditi skoro s určitostí, že chvalo zpěv Panny Marie (Magnificat) a Zachariášův (Benedictus), jakož i rodokmen Pána Ježíše přejal z psaných aramských pramenů.

Evangelia jeho užili již nejen různí spisovatelé II. století, nýbrž i sv. Klement Římský, ano i sv. Pavel (1. Tim. 5, 18). Výslovně jmenují spisovatelem tohoto evangelia sv. Lukáše mimo jiné též pisatel Zlomku Muratoriho (II. stol.), sv. Irenej, Tertullian a j.

Sv. evangelium Ježíše Krista podle sepsání sv. Lukáše.

Úvod.

1. ¹Mnozí již podjali se toho, aby uspořádali vypravování o těch věcech, které se u nás naplnily, ²jak nám je podali ti, kteří byli od počátku očitými svědky a přísluhovateli slova; ³proto vidělo se i mně, který jsem od prvopočátku vše důkladně vyzvěděl, pořádkem o tom psáti tobě, velmožný Theofile, ⁴abys poznal pravdu těch věcí, kterým jsi byl vyučen.

Narození Kristova předchůdce zvěstováno.

⁵Za časů Heroda, krále judského, žil jistý kněz, jménem Zachariáš, ze třídy Abiášovy. Měl manželku z dcer Áronových, a ta se jmenovala Alžběta. ⁶Oba byli spravedliví před Bohem, plníce všechny příkazy a předpisy Páně bez úhony. ⁷Ale neměli dítě, neboť Alžběta byla neplodná a oba byli již věkem pokročilí. ⁸Když jednou v pořádku třídy své konal úřad kněžský před Bohem, ⁹podle obyčeje úřadu kněžského připadlo na něho losem, aby vejda do chrámu Páně, za-

pálil v oběť kadidlo. ¹⁰Všecko množství lidu modlilo se venku v době toho pálení. ¹¹I ukázal se mu anděl Páně, stojící na pravé straně oltáře kadidlového. ¹²Zachariáš uzřev jej ulekl se a bázeň připadla na něho. ¹³I řekl mu anděl: „Neboj se, Zachariáši; neboť vyslyšena jest modlitba tvá; manželka tvá Alžběta porodí tobě syna a nazveš ho jménem Jan. ¹⁴I budeš se radovat a plesat a mnozí budou míti radost z jeho narození. ¹⁵Neboť bude veliký před Pánem, vína a nápoje opojného píti nebude, již ze života matky své bude naplněn Duchem svatým ¹⁶a mnohé ze synův israelských obrátí k Pánu Bohu jejich. ¹⁷On předejde před ním v duchu a moci Eliášově, aby obrátil srdce otců k dětem a nevěřící ke smýšlení spravedlivých, aby připravil Pánu lid hotový.“ ¹⁸I řekl Zachariáš andělovi: „Po čem to poznám? Neboť já jsem stár a manželka moje pokročila ve věku svém.“ ¹⁹Anděl mu odpověděl: „Já jsem Gabriel, který stojím před Bohem; jsem po-

13. Míni se tu předem vyslyšení oné modlitby, kterou při oběti konal jménem svým i celého národa, aby již přišel Vykupitel. Oznámení předchůdce Vykupitelova bylo zároveň ohlášení, že vyslyšena jest také ta modlitba, kterou konával, aby se mu narodil syn.

17. V duchu a moci Eliášově, vystupuje s touž rozhodností proti neřestem a povzbuzuje s týmž zápalom k pokání a ctnosti, jak to činil Eliáš.

slán, abych mluvil k tobě a ty věci ti zvěstoval. ²⁰I budeš němý a nebudeš moci mluvit až do dne, ve kterém se ty věci stanou, poněvadž jsi neuvěřil mým slovům, která se splní svým časem.“ ²¹Lid očekával Zachariáše a divili se, že prodléval v chrámě. ²²Když pak vyšel, nemohl k nim mluvit; i poznali, že měl vidění v chrámě. A on pokyvoval jim a zůstával němý. ²³Když se naplnili dnové služby jeho, odešel domů. — ²⁴Po těch dnech počala Alžběta, manželka jeho; i tajila se po pět měsíců rkouc: ²⁵„Takto mi učinil Pán ve dnech, v nichž shlédł, aby odňal pohanu mou mezi lidmi.“

Narození Ježíše Krista zvěstováno.

²⁶Měsíce šestého anděl Gabriel poslán byl od Boha do města galilejského, jménem Nazaret, ²⁷k panně, zasnoubené muži jménem Josef, z domu Davidova. A jméno panny: Maria. ²⁸Vešed k ní anděl, řekl: „Zdráva buď, milostiplná, Pán s tebou, požehnaná's ty mezi ženami.“ ²⁹Ona [uzřevši ho] užasla

28. Pozdravuje ji tak vzhledem k milostem, jimiž byla nejen ochráněna od hříchu prvotního, nýbrž i v nejužší spojení s Bohem uvedena a hodným příbytkem vtěleného Syna Božího učiněna a tak nade všechny ženy vyznamenána i neporušeností panenskou i důstojností mateřskou.

29. „Uzřevši je j“ (podle Vulgáty „když uslyšela“) chybí v rukopisech starších.

nad řečí jeho a přemýšlela, jaké by to bylo pozdravení. ³⁰I řekl jí anděl: „Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost u Boha. ³¹Hle, počneš v životě, porodíš syna a dáš mu jméno Ježíš. ³²Ten bude veliký a Synem Nejvyššího slouti bude; Pán Bůh dá mu trůn Davida, otce jeho, bude kralovati v domě Jakubově na věky ³³a království jeho nebude konce.“ ³⁴I řekla Maria k andělu: „Kterak se to stane, když muže nepoznávám?“ ³⁵Odpověď anděl řekl jí: „Duch svatý sestoupí v tebe a moc Nejvyššího zastíní tě; proto také to svaté, co se z tebe narodí, slouti bude Syn Boží. ³⁶A hle, Alžběta, příbuzná tvá, i ona počala syna ve stáří svém a nyní jest již v šestém měsíci ta, která slove neplodná, ³⁷neboť nemožná není u Boha žádná věc.“ ³⁸I řekla Maria: „Aj, já dívka Páně, staniž se mi podle slova tvého.“ Tu odešel od ní anděl.

Navštívení Panny Marie.

³⁹Maria povstavši v těch dnech, odešla s chvatem na hory do města Judova, ⁴⁰a všedši do domu Zachariášova, pozdravila

34. Nevyjádřila tím ani nevěry, ani pochybnosti o pravdě slov andělových, nýbrž pevně věříc, že Bůh může učiniti, aby se stala matkou i bez porušení svého slibu zachovat ustavičné panenství, ptala se jen po způsobě, kterak se to stane, poněvadž běželo tu o věc, která se dotýkala přímo její osobnosti.

Alžbětu. ⁴¹Jak uslyšela Alžběta pozdravení Mariino, dítě zaplesalo v životě jejím, a Alžběta byla naplněna Duchem svatým.

⁴²I zvolala silným hlasem: „Požehnaná's ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého.

⁴³Odkud mi to, aby Matka Pána mého přišla ke mně? ⁴⁴Neboť hle, jak došel hlas pozdravu tvého do mých uší, zaplesalo radostí dítě v životě mém. ⁴⁵Blahoslavená, která uvěřila, neboť se vyplní ty věci, které jí byly pověřeny od Pána.“

⁴⁶I řekla Maria:

„Velebí duše má Hospodina,

⁴⁷a duch můj zaplesal v Bohu, Spasiteli mém,

⁴⁸že shlédl na ponížení své služebnice, neboť hle, od této chvíle blahoslaviti mě budou všechna pokolení,

⁴⁹protože veliké věci učinil mi Mocný; jeho jméno (je) svaté,

⁵⁰a jeho milosrdenství od pokolení do pokolení, těm, kteří se ho bojí.

⁵¹On učinil mocné věci ramenem svým: Rozptýlil pyšné smýšlením srdce jejich,

⁵²sesadil mocné s trůnu a povýšil nízké.

⁵³Lačné naplnil dobrými věcmi a bohaté propustil prázdné.

41. Dítě zaplesalo; působením Božím uvědoměno o přítomnosti Spasitelově, zbaveno hříchu prvotního. dalo nějakým pohybem najevo radost.

- ⁵⁴ Ujal se Israele, služebníka svého,
aby ukázal, že jest pamětliv svého milo-
srdenství —
- ⁵⁵ jako mluvil k otcům našim —
s Abrahamem a potomstvem jeho na věky.“
- ⁵⁶ Maria zůstala s ní asi tři měsíce, a poté
vrátila se domů.

Narození Jana Křtitele.

⁵⁷ Alžbětě pak naplnil se čas, aby porodila; i porodila syna. ⁵⁸ Sousedé i příbuzní její uslyšeli, že Hospodin prokázal jí veliké milosrdenství; i radovali se s ní. ⁵⁹ V den osmý přišli obřezat dítě a chtěli je nazvat podle jména otce jeho Zachariáš. ⁶⁰ Ale matka jeho promluvivši pravila: „Nikoliv, ale slouti bude Jan.“ ⁶¹ I řekli jí: „Vždyť není nikoho ve tvém příbuzenstvu, kdo by se tím jménem nazýval.“ ⁶² I pokynuli otci jeho, jak by chtěl, aby se jmenovalo. ⁶³ On požádav tabulky, napsal na ni: „Jan jest jméno jeho.“ I podivili se všichni. ⁶⁴ A hned se mu otevřela ústa i jazyk jeho a mluvil, velebě Boha. ⁶⁵ I připadla hrůza na všechny sousedy jeho a po všech horách judských rozhlašovaly se všechny ty věci; ⁶⁶ všichni, kteří to slyšeli, vštípili si to v srdce své řkouce: „Čím as bude toto dítě?“ Neboť ruka Páně byla s ním. ⁶⁷ Zachariáš pak, otec jeho, byl naplněn Duchem svatým a prorokoval řka:

- ⁶⁸ „Požehnán (buď) Hospodin, Bůh israelský,
že shlédl a vykoupení zjednal lidu svému
⁶⁹ a že vzbudil nám mocnou spásu
v domě Davida, služebníka svého,
⁷⁰ jak byl mluvil ústy
svatých odvěkých proroků svých.
⁷¹ Spásu od nepřátel našich
a z ruky všech, kteří nás nenávidí,
⁷² aby učinil milosrdenství s našimi otci
a ukázal, že jest pamětliv svaté úmluvy své,
⁷³ přísahy, kterou přísahal Abrahamovi, na-
šemu otci:
že nám dá,
⁷⁴ abychom vysvobozeni z rukou nepřátel
svých,
beze strachu sloužili jemu
⁷⁵ ve svatosti a spravedlnosti před ním
po všechny dny své.
⁷⁶ Ty pak, dítě, prorokem Nejvyššího slouti
budeš,
neboť půjdeš před Pánem připravovat cesty
jeho,

69. Vzbudil nám mocnou spásu; doslovně bylo by: vyzdvihl nám roh spásy. Roh jmenuje se tu jako obraz síly a moci; roh spásy = moc spásy či mocná spása, mocný Spasitel.

70. Že z rodu Davidova narodí se Vykupitel, bylo předpověděno ve 2. Král. 7, 12—16; Is. 9, 6.; 11, 1—5, 55, 3—4.; Jerem. 23, 5.; 33, 15.; Ezech. 34, 23.; Os. 3, 3.; Am. 9, 11.; Mich. 5, 2.

73. Úmluvu, kterou Bůh učinil s Abrahamem, nazývá přísahou, poněvadž ji Bůh přísahou stvrdil. (1. Mojž. 22, 16.)

⁷⁷ abys dal lidu jeho známost o spáse
odpuštěním hříchů jejich

⁷⁸ ze srdečného milosrdenství Boha našeho,
ve kterém shlédl na nás Vycházející z výsosti,

⁷⁹ aby posvítil těm, kteří jsou ve tmě a stínu
smrti,

aby řídil nohy naše na cestu pokoje.“

⁸⁰ Dítka pak rostlo a sílilo se podle ducha a bylo na poušti až do dne, kdy se ukázalo lidu israelskému.

Narození a obřezání Ježíše Krista.

2. ¹Toho času vyšel rozkaz od císaře Augusta, aby byl vykonán soupis celé říše.

— ²Tento soupis konal se první za náčelnictví Kviriniova v Syrii. — ³I šli všichni,

aby se přiznávali, každý do svého města.

⁴Odešel i Josef z Galileje z města Nazareta

78. Vycházející z výsosti, t. j. Vykupitel (jako slunce).

2, 1. Zprávy mimobiblické o tomto soupisu Kviriniově jsou mlhavé a kusé, proto není možno těžiti z nich pro biblické letopočty. — Dionysius Exiguus († 556), zakladatel našeho dnešního letopočtu, položil rok narození Páně omylem o 5—9 let dopředu. Možnost skutečného roku narození Páně pohybuje se mezi 5. až 9. neb i 10. rokem před prvním rokem našeho letopočtu! (Ruffini.) V novější době se ustaluje mínění, že se Ježíš narodil 7 let před počátkem naší éry (Schoch v „Biblica“. 1926, str. 295). Evangelisté sami ovšem neudávají, kterého roku se Pán Ježíš narodil.

do Judska, do města Davidova, jež slove Betlem, poněvadž byl z domu a kmene Davidova, ⁵aby se dal zapsati s Marií, zasnoubenou manželkou svou, která byla těhotná. ⁶Když tam byli, naplnili se dnové, aby porodila. ⁷I porodila syna svého prvorozeného, obvinula ho plénkami a uložila v jeslích, poněvadž neměli místa v hospodě.

⁸V téže krajině byli pastýři, ponocující a stráž noční držíce nad stádem svým. ⁹A hle, anděl Páně stanul u nich a jasnost Boží je obklíčila, i báli se velmi. ¹⁰Anděl jim řekl: „Nebojte se, neboť hle, zvěstuji vám radost velikou, která bude všemu lidu. ¹¹Narodilť se vám dnes Spasitel, to jest Kristus Pán, v městě Davidově. ¹²A toto bude vám znamením: Naleznete dítě plénkami obvinuté a uložené v jeslích.“ ¹³Hned nato bylo s andělem množství zástupů nebeských, kteří chválili Boha říkajíce: ¹⁴„Sláva na vý-

V. 5. Marii Pannu nazývá manželkou Josefovou, poněvadž v té době byla již skutečně od něho za manželku pojata; nazývá ji však manželkou zasnoubenou, aby vyjádřil, že Maria zachovala čistotu panenskou i v manželství. Ostatně není zcela jisto, zda oba výrazy ty (zasnoubenou manželkou) jsou původní; neboť mezi starými rukopisy jedny mají pouze výraz zasnoubenou, jiné toliko výraz manželku, jiné výrazy ty oba.

7. Syna prvorozeného, t. j. jednorozeného.

14. „Bohulibým“, t. j. lidem, které Bůh miluje a jimž svou blahověli prokazuje. Neboť rozumí se tu dobrá vůle či blahověle neb zalíbení Boží

sostech Bohu a na zemi pokoj lidem bohulibým.“

¹⁵ Jak andělé odešli od nich do nebe, pastýři pravili k sobě vespolek: „Pojďme až do Betlema a vizme tu událost, kterou Pán oznámil nám.“ ¹⁶ I přišli s chvatem a našli Marii a Josefa i dítě uložené v jeslích. ¹⁷ Uzřevše je, vypravovali, co jim bylo pověřeno o dítěti. ¹⁸ Všichni, kteří to slyšeli, divili se těm věcem, které jim byly pověřeny od pastýřů. ¹⁹ Maria však uchovávala ta slova, uvažujíc o nich v srdci svém. ²⁰ I vrátili se pastýři, velebíce a chválíce Boha za vše, co slyšeli a viděli tak, jak jim bylo pověřeno.

²¹ Když se naplnilo dní osm, aby dítě bylo obřezáno, nazvali je jménem Ježíš, kterým bylo nazváno od anděla, prve než se počalo v životě.

Obětování Páně.

²² Když přišly dni očišťování jejího podle zákona Mojžíšova, donesli ho do Jerusalema, aby ho postavili před Hospodinem — ²³ jak je psáno v zákoně Páně: Každý pacholík,

a nikoli dobrá vůle lidí, jak se mnohdy myslí vzhledem k překladu latinskému. Že lidé ti musí také sami býti dobré vůle či ochotni vůli Boží se poddávat, rozumí se samo sebou, a Pán Ježíš sám prohlásil to nejednou.

22.—24. Dnové očišťování, t. j. doba čtyřiceti dnů od narození dítěte. (3. Mojž. 12, 2. 8.)

jenž otvírá život, buď zasvěcen Pánu —
²⁴a aby dali oběť podle toho, jak pověděno
 jest v zákoně Páně, dvě hrdliček nebo dvě
 holoubátek. ²⁵A hle, v Jerusalemě byl člověk
 jménem Simeon; člověk ten byl spravedlivý
 i bohabojný, očekával potěšení Israelova,
 a Duch svatý byl v něm. ²⁶On dostal zjevení
 od Ducha svatého, že neumře, leč dříve uzří
 Mesiáše Hospodinova. ²⁷I přišel v Duchu do
 chrámu, a když rodiče přinesli dítě Ježíše,
 aby za něj učinili podle obyčeje zákona,
²⁸vzal ho i on na lokty své a velebil Boha.
 Řekl:

²⁹„Nyní propouštíš, Pane, služebníka svého
 podle slova svého v pokoji,
³⁰neboť viděly oči mé spásu tvou,
²¹kterou jsi připravil před očima všech ná-
 rodů,
²²světlo k osvětlení pohanů
 a k slávě lidu israelského.“

³³Otec a matka jeho divili se těm věcem,
 které byly praveny o něm. ³⁴A Simeon bla-
 hoslavil je a řekl Marii, matce jeho: „Hle,
 tento jest ustanoven k pádu a k po-
 vstání mnohých v Israeli a na zname-
 ní, jemuž budou odpírati; — ³⁵tvou
 vlastní duší pronikne meč, — aby se
 zjevila smýšlení mnohých srdcí.“

33. Sv. Josef byl Ježíšův pěstoun a otec zákonný,
 to jest takový, jakého zákon uznával vzhledem k man-
 želství uzavřenému mezi Josefem a Marií.

³⁶A byla (tamtéž) prorokyně Anna, dcera Fanuelova z pokolení Aserova; ta pokročila (již) ve vysokém věku: byla živa s mužem svým sedm roků od svého panenství; ³⁷a vdovou byla až do let osmdesáti čtyř. Nevycházela z chrámu, sloužíc (Bohu) posty a modlitbami dnem i nocí. ³⁸Ta přišedši v touž hodinu, velebila Boha a mluvila o něm všem, kteří očekávali vykoupení Israelova.

³⁹Když vykonali všecko podle zákona Páně, vrátili se do Galileje, do svého města Nazareta. ⁴⁰Dítko pak rostlo a sílilo se, jsouc plno moudrosti, a milost Boží byla v něm.

Dvanáctiletý Ježíš v chrámě.

⁴¹Rodiče jeho chodívali každého roku do Jerusalema na slavnost velikonoční. ⁴²Když byl ve dvanácti letech — oni podle obyčeje svátečního šli do Jerusalema, ⁴³a když dokonavše dny sváteční se vraceli, pacholík Ježíš zůstal v Jerusalemě, aniž to jeho rodiče zpozorovali. ⁴⁴Domnívajíce se, že jest v družině, ušli den cesty a hledali ho mezi příbuznými a známými, ⁴⁵a nenalezše, vrátili se do Jerusalema, hledajíce ho. ⁴⁶Po třech dnech našli ho v chrámě, an sedí mezi učiteli poslouchaje a otazuje se jich. ⁴⁷Všichni, kteří ho slyšeli, žasli nad rozumností a odpověďmi jeho. ⁴⁸Uzřevše ho (rodiče jeho) podivili se. I řekla mu matka jeho: „Synu, proč jsi nám

to učinil? Hle, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme tebe. “⁴⁹ I řekl jim: „Co jest, že jste mě hledali? Nevěděli jste, že já musím býti v tom, co jest Otce mého?“⁵⁰ Ale oni neporozuměli slovu, které k nim mluvil.⁵¹ I odebral se s nimi a přišel do Nazareta a byl jim poddán. Matka jeho pak uchovávala všechna ta slova v srdci svém.⁵² A Ježíš prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u lidí.

Působení Jana Křtitele.

3. ¹Roku patnáctého panování císaře Tiberia, když Pontius Pilát spravoval Judsko a Herodes byl knížetem (úředním) v Galileji, Filip, bratr jeho, knížetem krajiny Iturejské a Trachonitské a Lysaniáš knížetem v Abileně,² za velekněží Annáše a Kaifáše dostalo se povolání od Pána Janovi, synu Zachariá-

3, 1. Patnáctý rok Tiberiův počínal se 19. 8. r. 28 a končil se 18. 8. r. 29, nebo podle syrského počítání byla to doba od 1. X. r. 27 do 30. IX. r. 28. — Pilát spravoval Judsko od r. 26—36. — Herodes Antipas (syn vraha betlemských dítek) byl tetrarchou, t. j. úředním knížetem, v Galileji od r. 4 před do r. 39 po Kristu. — Filip byl tetrarchou severovýchodní Palestiny od r. 4 před do r. 34 po Kr. — Abilene s hl. městem Abila na cestě z Damašku do Heliopole (Baalbeku). — Někteří počítají panování Tiberiovo od r. 12 po Kr., kdy se stal spoluvladařem Augustovým, takže by 15. rok jeho vlády byl r. 26—27 po Kr.

2. Annáš byl sesazený velekněz, Kaifáš, jeho zeť, velekněz úřadující.

šovu, na poušti. ³I přišel do veškerého okolí jordánského a kázal křest pokání na odpuštění hříchů, ⁴jak psáno jest v knize řečí proka Isaiáše:

„Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Páně, rovné čiňte stezky jeho; ⁵každé údolí budiž vyplněno a každá hora i pahrbek budiž snižen; a místa křivá buďtež přímými a místa drsná cestami rovnými; ⁶a veškeré lidstvo zakusí spásu Boží.“

⁷Pravil tedy k zástupům, kteří vycházeli, aby pokřtěni byli od něho: „Pokolení zmijí, kdo vám ukázal, jak byste utekli budoucímu hněvu? ⁸Přinášejte tedy ovoce hodné pokání a nezačínejte si říkati: ‚Otce máme Abrahama.‘ Neboť pravím vám, že Bůh může z kamenů těchto syny vzbuditi Abrahamovi. ⁹Již zajisté přiložena jest sekera ke kořeni stromů; každý tedy strom, který nenese ovoce dobrého, vyřat a na oheň uvržen bude.“

¹⁰I tázali se ho zástupové: „Co tedy máme činiti?“ ¹¹On jim odpověděl: „Kdo má dvě sukně, dej tomu, jenž nemá žádné; a kdo má pokrmy, učiň podobně.“ ¹²Přišli pak i celníci, aby byli pokřtěni, a řekli: „Mistře, co máme činiti?“ ¹³On jim řekl: „Nic více nevybírejte, než co jest vám ustanoveno.“ ¹⁴Tázali se ho

4.—6. Viz Is. 40, 3—5.; Mat. 3, 3.: Mark. 1, 3.; Jan 1, 23.

7.—9. Viz Mat. 3, 7—10.

však i vojáci: „Co máme činiti také my?“ Řekl jim: „Nikoho neutiskujte, nikomu nekrivděte a buďte spokojeni se svým žoldem.“

¹⁵Lid čekal. Všichni myslii ve svém srdci o Janovi, není-li snad on Mesiáš. ¹⁶Jan všechněm odpověděl: „Já křtím vás vodou; přijde však mocnější, nežli jsem já, jemuž nejsem hoden rozvázati řeménky u obuvi jeho. Ten bude vás křtíti Duchem svatým a ohněm; ¹⁷jeho vějička jest v ruce jeho, i vyčistí mlat svůj a shromáždí pšenici do své obilnice, plevy však bude páliti ohněm neuhasitelným.“ ¹⁸A tak i mnohými jinými slovy napomínal lid a hlásal mu radostnou zvěst.

¹⁹Ale kníže Herodes, býváje od něho kárán pro Herodiadu, manželku svého bratra, a pro všechny věci zlé, které Herodes konal, ²⁰přičinil ke všemu i to, že Jana zavřel do vězení.

Křest a rodokmen Ježíše Krista.

²¹Když se všechnen lid dal pokřtít a když i Ježíš byl pokřtěn a se modlil, otevřelo se nebe ²²a Duch svatý v tělesné způsobě jako holubice sestoupil na něj a s nebe zazněl hlas: „Ty jsi Syn můj milý, v tobě se mi

15.—17. Viz Mat. 3, 11—12.

19. Viz Mat. 14, 1—2., 3—12.

21. n. Viz Mat. 3, 13—17., Mark. 1, 9—11., Jan 1, 31—34.

zalíbilo.“ ²³ A ten Ježíš, když počínal, byl as ve třiceti letech, jsa, jak se domnívali, syn Josefův; ten byl syn Heliův, ten Matatův, ²⁴ ten Leviův, ten Melchův, ten Janův, ten Josefův, ²⁵ ten Matatiášův, ten Amosův, ten Nahumův, ten Esliův, ten Naggeův, ²⁶ ten Maatův, ten Matatiášův, ten Semejův, ten Josefův, ten Judův, ²⁷ ten Joananův, ten Rešův, ten Zorobabelův, ten Salatielův, ten Neriův, ²⁸ ten Melchiův, ten Addiův, ten Kosamův, ten Elmadamův, ten Herův, ²⁹ ten Jesusův, ten Eliezerův, ten Jorimův, ten Matatův, ten Leviův, ³⁰ ten Simeonův, ten Judův, ten Josefův, ten Jonášův, ten Eliakimův, ³¹ ten Meleův, ten Mennův, ten Matatův, ten Natanův, ten Davidův, ³² ten Jesseův, ten Obedův, ten Boozův, ten Salmonův, ten Naasonův, ³³ ten Aminadabův, ten Aramův, ten Ezronův, ten Faresův, ten Judův, ³⁴ ten Jakubův, ten Isákův, ten Abrahamův, ten Thareův, ten Náchorův, ³⁵ ten Sarugův, ten Ragauův, ten Falegův, ten Heberův, ten Sa-

23.—38. Srovn. Mat. 1, 1—16. Někteří tvrdí, že sv. Matouš podává rodokmen sv. Josefa, jakožto zákonitého otce Kristova, sv. Lukáš pak rodokmen Panny Marie, jakožto vlastní matky Ježíše Krista podle člověčenství jeho. Jiní myslí, že Matouš i Lukáš předkládají rodokmen sv. Josefa, ale tak, že Matouš jmenuje předky jeho vlastní přirozené, sv. Lukáš však předky jeho zákonité, t. j. nevlastní sice, ale před právem uznané na základě zákona o manželství povinném či levirátním.

leův, ³⁶ten Kainanův, ten Arfaxadův, ten Semův, ten Noemův, ten Lamechův, ³⁷ten Metusalemův, ten Henochův, ten Jaredův, ten Malaleelův, ten Kainanův, ³⁸ten Enosův, ten Setův, ten Adamův, ten Boží.

Půst a pokušení Páně.

4. ¹Ježíš jsa pln Ducha svatého vrátil se od Jordánu a byl veden Duchem na poušti čtyřicet dní a byl pokoušen od ďábla. ²Nic nejedl v těch dnech, a když minuly, zlačněl.

³Tu řekl mu ďábel: „Jsi-li Syn Boží, rci těmto kamenům, ať se stanou chleby.“ ⁴Ježíš mu odpověděl: „Psáno jest: Ne samým chlebem živ je člověk, [nýbrž každým slovem Božím].“ ⁵I uvedl ho ďábel na horu [vysokou], ukázal mu v okamžiku všechna království světa ⁶a řekl mu: „Dám tobě všechnu tuto moc i slávu jejich, neboť mně jest dána, a dávám ji, komu chci. ⁷Pokloníš-li se tedy přede mnou, všechno bude tvé.“

⁸I odpověděl mu Ježíš: „Psáno jest: Pánu Bohu svému budeš se klaněti a jeho jediného ctíti.“ ⁹A uvedl ho do Jerusalema a postavil na cimbuří chrámu a řekl mu: „Jsi-li Syn Boží, spusť se odtud dolů, ¹⁰neboť psáno jest: Andělům svým přikázal o tobě, aby tě ochránili, ¹¹a na ruce uchopí tebe, abys snad nenarazil na

4, 1.—13. Viz Mat. 4, 1—11., Mark. 1, 12—13.

kámen svou nohou.“ ¹² Ježíš mu odpověděl: „Jest řečeno: Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.“ ¹³ Ďábel, dokonav všecko pokušení, odstoupil od něho až do času.

Odchod do Galileje. Kázání v Nazaretě.

¹⁴ Ježíš navrátil se mocí Ducha do Galileje. Pověst o něm se rozešla po celé krajině. ¹⁵ Učil v jejich synagogách a byl veleben ode všech. ¹⁶ Přišed do Nazareta, kde vyrostl, podle obyčeje svého vešel v den sobotní do synagogy. A povstal, aby četl. ¹⁷ I podali mu knihu proroka Isaiáše, a on rozvinuv knihu, našel místo, kde bylo psáno: ¹⁸ „Duch Páně nade mnou; proto pomazal mě, poslal mě zvěstovat evangelium chudým, uzdravovat zkroušené srdcem, ¹⁹ ohlásit zajatým propuštění a slepým prohlédnutí, propustit utištěné na svobodu, ohlásit milostivé léto Hospodinovo [a den odplaty].“ ²⁰ Svinuv knihu, vrátil ji služebníkově a posadil se. Oči všech v synagoze byly upřeny na něho. ²¹ I počal mluvit k nim: „Dnes vyplnilo se to pís-

13. Až do času, kdy podle svého mínění spíše by mu mohl škoditi.

14.—30. Srovn. Mat. 4, 12—17., Mark. 1, 14—15., Jan 4, 1—54.

18. n. Is. 61, 1—2., Is. 58, 6.

21. Nepřímo prohlašuje se těmi slovy za Vykupitele, o němž Isaiáš uvedenými slovy prorokoval.

mo, které jste slyšeli ušima svýma.“ ²² Všichni mu přisvědčovali, divili se libým slovům, která mu vycházela z úst, a pravili: „Není tento syn Josefův?“ ²³ I řekl jim: „Zajisté řeknete mi to přísloví: ‚Lékaři, uzdrav se sám; ty veliké věci, které, jak jsme slyšeli, konal jsi v Kafarnau, učiň také zde ve své otčině.‘“ ²⁴ A řekl: „Vpravdě pravím vám: Žádný prorok není příjemný ve své otčině. ²⁵ Vpravdě pravím vám: Mnoho vdov bylo v lidu israelském za dnů Eliášových, kdy nebe bylo zavřeno tři léta a šest měsíců, takže hlad veliký nastal po vší zemi; ²⁶ a k žádné z nich nebyl poslán Eliáš, leč do Sarepty Sidonské k ženě vdově. ²⁷ A mnoho bylo malomocných v lidu israelském za proroka Elisea, a žádný z nich nebyl uzdraven leč jen Námán syrský.“ ²⁸ I naplnili se všichni v synagoze hněvem, slyšíce to, ²⁹ a povstavše vyvrhli ho ven z města a dovedli až na okraj hory, na níž město jejich bylo vystavěno, aby ho srazili dolů. ³⁰ Ale on prošel prostředkem jich, ubíral se odtud.

Pán Ježíš v Kafarnaum káže a uzdravuje.

³¹ I přišel do Kafarna, města galilejského, a učil je tam v sobotu. ³² Žasli nad jeho učním, neboť řeč jeho byla mocná. ³³ Byl pak

v synagoze člověk, který měl ducha nečistého; ten vykřikl silným hlasem: ³⁴„Ha, co tobě do nás, Ježíši Nazaretský? Přišel jsi nás zahubit? Víím, kdo jsi: Světec Boží.“

³⁵I přikázal mu Ježíš řka: „Umlkni a vyjdi z něho.“ A duch zlý vrhnuv ho doprostřed, vyšel od něho nic mu neuškodiv. ³⁶I padl úžas na všechny a rozmlouvali vespolek: „Jaké je to slovo, že s mocí a silou rozkazuje duchům nečistým a vycházejí?“ ³⁷Pověst o něm rozcházela se na každé místo té krajiny.

³⁸Ježíš vyšed ze synagogy, vstoupil do domu Šimonova; tchyně Šimonova byla stížena velikou zimnicí; i prosili ho za ni. ³⁹On postaviv se nad ní, přikázal zimnici. I přestala ji. Ona pak ihned vstavši, posluhovala jim.

⁴⁰Když slunce zapadlo, všichni, kteří měli nemocné rozličnými neduhy, přivedli je k němu; on pak vzkládaje ruce na každého z nich, uzdravoval je. ⁴¹Od mnohých vycházeli i duchové zlí křičíce a volající: „Ty jsi Syn Boží.“ Ale on hroze nedopouštěl jim mluvit, neboť věděli, že jest on Mesiáš.

⁴²Když se rozednilo, vyšed odebral se na místo osamělé; zástupové ho hledali a přišli až k němu a zdržovali ho, aby neodcházel od nich. ⁴³Ale on jim řekl: „Také jiným městům musím zvěstovati království Boží, neboť

34. Viz Mat. 8, 29.

38.—41. Srovn. Mat. 8, 14—17., Mark. 1, 29—34.

42.—44. Srovn. Mark. 1, 36—39.

k tomu byl jsem poslán.“ ⁴⁴I kázal v synagógách galilejských.

Zázračné zahrnutí ryb. První učedníci Páně.

5. ¹ Když se zástupové na něho tlačili, aby slyšeli slovo Boží, on stál u jezera Genesaretského. ² Uzřel dvě lodi, any leží podle jezera, rybáři pak vystoupivše z nich, vypírali sítě. ³ I vstoupil na jednu loď, která patřila Šimonovi, a žádal ho, aby odrazil maličko od země. A posadiv se učil s lodi zástupy. ⁴ Když přestal mluvit, řekl Šimonovi: „Zajeď na hlubinu a rozestřete sítě k lovení.“ ⁵ Šimon odpovídaje mu řekl: „Mistře, celou noc pracovavše, nic jsme nechytily, ale k slovu tvému rozestřu síť.“ ⁶ Když to učinili, zahrnuli veliké množství ryb. Síť se jim trhala. ⁷ I pokynuli druhům, kteří byli na jiné lodi, aby přišli a jim pomohli. I přišli a naplnili obě lodi, takže se (téměř) potopovaly. ⁸ Uzřev to Šimon Petr padl k nohám Ježíšovým a řekl: „Odejdi ode mne, Pane, neboť jsem člověk hříšný.“ ⁹ Pojal totiž úžas jej i všechny, kteří byli s ním, nad lovem ryb, který učinili; ¹⁰ podobně i Jakuba a Jana, syny Zebedeovy, kteří byli společníky Šimonovými. I řekl Ježíš Šimonovi: „Neboj se, od toho času bu-

deš lidi loviti.“ ¹¹Přirazivše pak (lodi) k zemi, všecko opustili a šli za ním.

Uzdravení malomocného a ochrnlého.

¹²Když byl v jednom městě, byl tam muž, plný malomocenství, a ten uzřev Ježíše, padl na tvář a prosil ho: „Pane, chceš-li, můžeš mě očistit.“ ¹³I vztáhl ruku a dotkl se ho rka: „Chci, buď čist.“ A hned malomocenství od něho odešlo. ¹⁴A přikázal mu, aby nikomu (o tom) nepravil, nýbrž řekl: „Jdi, ukaž se knězi a obětuj za své očištění, jak přikázal Mojžíš, na svědectví jim.“ ¹⁵Ale pověst o něm rozšiřovala se vždy více a mnozí zástupové se scházeli, aby ho slyšeli a byli uzdravováni od svých nemocí. ¹⁶On však se uchyloval na pustiny a modlil se.

¹⁷Jednoho dne seděl a učil; seděli (tam i) fariseové a zákoníci, kteří přišli ze všech osad galilejských i judských i z Jerusalema. Moc Páně čelila k tomu, aby (je) uzdravoval. ¹⁸A hle, muži nesli na loži člověka, který byl ochrnlý, a snažili se, aby ho vnesli dovnitř a položili před něho. ¹⁹Nenalezše pro zástup, kudy by ho vnesli, vystoupili na střechu a spustili ho s ložem mezi cihlami doprostřed před Ježíše. ²⁰On vida jejich víru, řekl: „Člověče, odpouštějí se tobě hříchy tvé.“ ²¹I po-

12.—16. Viz Mat. 8, 2—4., Mark. 1, 40—45.

17.—26. Viz Mat. 9, 1—8., Mark. 2, 1—12.

čali fariseové a zákoníci mysliti takto: „Kdo jest tento, jenž mluví rouhání? Kdo může odpouštěti hřích leč jediný Bůh?“ ²²Ale Ježíš seznáv myšlení jejich, odpověděl a řekl jim: „Co to myslíte v srdci svém? ²³Co jest snazší, říci: ‚Odpouštějí se tobě hřichy‘, či říci ‚Vstaň a chod‘? ²⁴Abyste však věděli, že má moc Syn člověka na zemi odpouštěti hřichy, — řekl ochrnulému: — Tobě pravím: Vstaň, vezmi lože své a jdi domů.“ ²⁵A hned vstav před nimi, vzal lože, na němž byl ležel, a odešel domů velebě Boha. ²⁶I pojal úžas všecky a velebili Boha; a byli naplněni bázní řkouce: „Viděli jsme dnes věci neuvěřitelné.“

Ježíš povolává Matouše a poučuje o postě soukromém.

²⁷Potom vyšed, spatřil celníka jménem Levi, an sedí u celnice; i řekl mu: „Pojď za mnou.“ ²⁸On opustiv všecko, vstal a šel za ním. ²⁹I učinil mu Levi velikou hostinu v domě svém. Veliký byl zástup celníků a jiných, kteří s nimi stolovali. ³⁰I reptali fariseové a zákoníci jejich, pravíce jeho učedníkům: „Proč s celníky a hříšníky jíte a pijete?“ ³¹Ježíš jim odpověděl: „Nepotřebují zdraví lékaře, nýbrž nemocní. ³²Nepřišel jsem volat spravedlivé, nýbrž hříšné k pokání.“

27.—39. Viz Mat. 9, 9—17., Mark. 2, 13—22.

³³ Oni pak řekli jemu: „Proč učedníci Janovi postí se často a konají modlitby, podobně i farisejští, tvoji však jedí a pijí?“ ³⁴ Ježíš jim řekl: „Můžete ukládati svatebníkům, aby se postili, pokud ženich jest s nimi? ³⁵ Přijdou však dnové, kdy ženich bude odňat od nich; tehda v těch dnech budou se postit.“ ³⁶ Právil pak jim i podobenství: „Nikdo nepřišívá laty z roucha nového k rouchu starému, sic jinak i nové roucho roztrhne, a k starému hodit se nebude záplata z roucha nového. ³⁷ A nikdo nevlévá vína mladého do měchů starých, sic víno mladé roztrhne měchy a samo vyteče a měchy se zničí; ³⁸ ale víno mladé má se vlévati do měchů nových, a obé se zachová. ³⁹ A nikdo, jenž pil staré (víno), nechce hned mladého, neboť praví: „Staré jest lepší.““

Pán Ježíš zastává se učedníků trhajících klasy a uzdravuje člověka s uschlou rukou.

6. ¹ V sobotu [druhoprvní] šel obilím; učedníci jeho trhali klasy, mnuli je rukama a jedli. ² Někteří z fariseů však řekli: „Proč činíte, co není dovoleno v sobotu?“ ³ Ježíš jim odpověděl: „Nečetli jste ani to, co David učinil, když měl hlad on i ti, kteří byli s ním? ⁴ Kterak vešel do domu Božího, a dostav chleby předkladné, jedl a dal i těm, kteří byli

6, 1.—5. Viz Mat. 12, 1—8., Mark. 2, 23—28.

s ním, ač jich nesluší jísti leč jediné kněžím?“

⁵ A pravil jim: „Pánem i soboty jest Syn člověka.“

⁶ V druhou sobotu vešel do synagogy a učil. A byl tam člověk, jenž měl pravou ruku uschlou. ⁷ Zákoníci a fariseové ho pozorovali, bude-li v sobotu uzdravovati, aby našli, z čeho by ho obžalovali. ⁸ On však znal myšlení jejich; i řekl člověku, jenž měl uschlou ruku: „Vstaň a postav se doprostřed.“ I vstal a postavil se. ⁹ Ježíš pak jim řekl: „Ptám se vás: Jest dovoleno v sobotu dobře činiti či zle, život zachovati či zahubiti?“ ¹⁰ A pohleďv kolem po nich po všech, řekl tomu člověku: „Vztáhni svou ruku.“ I vztáhl a ruka jeho byla uzdravena. ¹¹ Oni však naplnili se nesmyslností a umlouvali se vespolek, co by Ježíšovi učinili.

Pán Ježíš volí apoštoly a káže na hoře.

¹² V těch dnech vyšel na horu se pomodlit a přes noc trval na modlitbě k Bohu. ¹³ Když se rozednilo, povolal k sobě učedníky své a vyvolil z nich dvanáct, jež také apoštoly nazval: ¹⁴ Šimona, jemuž dal jméno Petr, a Ondřeje, bratra jeho, Jakuba a Jana, Filipa a Bartoloměje, ¹⁵ Matouše a Tomáše, Jakuba

6.—11. Srovn. Mat. 12, 9—16., Mark. 3, 1—6.

12.—16. Srovn. Mark. 3, 13—19. (též Mat. 10, 2—4., Skut. ap. 1, 13.).

(syna) Alfeova, a Šimona, jenž slove Horlivec, ¹⁶ a Judu (bratra) Jakubova, a Jidáše Iškariotského, jenž se stal zrádcem. ¹⁷ Sestoupiv s nimi, stanul na rovině, i zástup učedníků jeho a četné množství lidu ze všeho Judska i z Jerusalema a z přímořské krajiny tyrské a sidonské, ¹⁸ kteří přišli, aby ho poslechli a byli uzdraveni od neduhů svých. Byli uzdravováni také ti, kteří byli trápeni od duchů nečistých. ¹⁹ Veškeren zástup hleděl se ho dotknouti, neboť moc vycházela od něho a uzdravovala všechny. ²⁰ Tu on pozdvihl oči na své učedníky a pravil:

„Blahoslaveni (jste vy) chudí, neboť vaše jest království Boží. ²¹ Blahoslaveni, kteří nyní lačníte, neboť budete nasyceni. Blahoslaveni, kteří nyní pláčete, neboť budete se smáti. ²² Blahoslaveni budete, když lidé budou vás nenáviděti a když vás vyobcují a potupí a jméno vaše jako špatné vyvrhnou pro Syna člověka. ²³ Radujte se v ten den a veselste se, neboť hle, odplata vaše hojná jest v nebesích; vždyť totéž činívali prorokům otcové jejich.“

²⁴ „Avšak běda vám bohatým, neboť již máte potěšení své. ²⁵ Běda vám, kteří jste nasyceni, neboť budete lačněti. Běda vám, kteří se smějete nyní, neboť budete kvílití a pla-

20.—49. Řeč horská: viz Mat. 5, 3—7, 29.

20.—28. Viz Mat. 5, 3—12.

kati. ²⁶ Běda, když budou o vás dobře mluvit všichni lidé, neboť taktéž činívali prorokům (nepravým) otcové jejich.“

²⁷ „Ale vám, kteří mě posloucháte, pravím: Milujte nepřátele své, dobře číňte těm, kteří vás nenávidí, ²⁸ dobrořečte těm, kteří vám zlořečí, a modlete se za ty, kteří vás pomlouvají. ²⁹ Tomu, kdo tě bije v líce, nastav i druhé, a před tím, jenž ti bere plášť, nebraň ani sukni. ³⁰ Tomu, kdo tě prosí, dej, a od toho, jenž bere, co jest tvoje, nic nežádej zpět. ³¹ A jak chcete, aby lidé činili vám, i vy číňte jim. ³² A milujete-li ty, kteří milují vás, jaký můžete za to míti vděk? Vždyť i hříšníci milují ty, kteří je milují. ³³ A činíte-li dobře těm, kteří vám dobře činí, jaký můžete za to míti vděk? Vždyť i hříšníci to činí. ³⁴ A půjčíte-li těm, od nichž se nadějete, že to zase dostanete, jaký můžete za to míti vděk? Vždyť i hříšníci půjčují hříšníkům, aby dostali zase tolikéž. ³⁵ Ale milujte nepřátele své, dobře číňte a půjčujte, nic (nazpět) nečekajíce: a odplata vaše bude hojná a budete syny Nej-

27.—28. Srovn. Mat. 5, 43—44.

29.—30. Viz Mat. 5, 39—42. Luk. chtěje slova Kristova svým čtenářům, povětšinou pohanokřesťanským, podati v témže smyslu, obrátil pořádek, jmenovav dříve plášť a potom sukni, neboť oni pokládali sukni za potřebnější.

31. Viz Mat. 7, 12.

32.—36. Viz Mat. 5, 46—48.

vyššího, neboť on jest dobrotivý k nevďčným i zlým.“

³⁶ „Budťte milosrdní, jak i Otec váš milosrdný jest. ³⁷ Nesudťte, a nebudete souzeni; neodsuzujte, a nebudete odsouzeni; odpoušťejte, a bude vám odpušťeno. ³⁸ Dávejte, a bude vám dáno; míru dobrou a natlačenou a natřesenou a vrchovatou dají vám do klína; neboť jakou měrou měříte, takovou bude vám odměřeno.“

³⁹ Pověďel jim i podobenství: „Můžes slepý věsti slepého? Nepadnou oba do jámy? ⁴⁰ Ne- ní učedník nad mistra, ale dokonalý bude každý, bude-li jako mistr jeho. ⁴¹ Proč však vidíš třísku v oku bratra svého a trámu ve svém oku nepozoruješ? ⁴² Aneb kterak můžeš říci bratru svému: ‚Bratře, nechej, ať vyjmu třísku z oka tvého‘, sám ve svém oku trámu nevida? Pokrytče, vyjmi nejprve trám z oka svého a potom přihlédni, abys vyvrhl třísku z oka bratra svého. ⁴³ To zajisté není strom dobrý, jenž přináší ovoce špatné, ani strom špatný, jenž nese ovoce dobré. ⁴⁴ Neboť každý strom poznává se po ovoci svém; nečesajíť s trní fíků ani neshírají s bodláčí hroznů. ⁴⁵ Dobrý člověk z dobré zásoby srdce svého vynáší věci dobré, a zlý člověk ze špatné zá-

37.—38. Viz Mat. 7, 1—2., Mark. 4, 24.

40. Viz Mat. 10, 24—25., Jan 13, 16.

41.—42. Mat. 7, 3—5.

43.—44. Viz Mat. 7, 16—20., 12, 33.

45. Viz Mat. 12, 35.

soby vynáší věci špatné; neboť z hojnosti srdce mluví ústa jeho.“

⁴⁶ „Proč mi říkáte: ‚Pane, Pane‘, a nečiníte, co pravím? ⁴⁷ Každý, kdo přichází ke mně a slyší má slova a koná je — ukáži vám, komu jest podoben. ⁴⁸ Podoben jest člověku, jenž stavě dům kopal hluboko a položil základ na skálu. Když pak povstala povodeň, opřela se řeka do toho domu, ale nemohla jím pohnouti, neboť byl založen na skále. — ⁴⁹ Kdo však slyší a nekoná, podoben jest člověku, jenž postavil dům na zemi bez základu, do kterého se opřela řeka, a hned padl a pád domu toho byl veliký.“

Služebník setníkův uzdraven, mládenec v Naimu vzkříšen.

7. ¹ Když dokončil všechna ta slova svá k lidu, vešel do Kafarnaá. — ² Služebník jednoho setníka jsa nemocen pracoval k smrti; byl u něho ve vážnosti. ³ Uslyšev o Ježíšovi, poslal k němu židovské starší s prosbou, aby přijda uzdravil služebníka jeho. ⁴ Oni přišedše k Ježíšovi, prosili ho snažně řkouce: „Hoden jest, abys mu to prokázal; ⁵ neboť miluje národ náš; sám postavil nám synagogu.“ — ⁶ Ježíš tedy šel s nimi. Když byl již nedaleko

46. Mat. 7, 21.

47.—49. Viz Mat. 7, 24—27.

2.—10. Viz Mat. 8, 5—13.

od domu, setník poslal k němu přátele, aby mu řekli: „Pane, neobtěžuj se, neboť nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou; ⁷proto jsem ani nepokládal se za hodna, abych přišel k tobě; ale rci (toliko) slovem, a uzdraven bude služebník můj. ⁸Neboť i já (ač) jsem člověk pod mocí postavený, mám pod sebou vojáky, a dím-li tomuto: „Jdi“, jde, a jinému: „Přijď“, přijde, a svému služebníku: „Učiň toto“, učiní (to).“ ⁹Uslyšev to Ježíš podivil se, a obrátiv se k zástupu, který šel za ním, řekl: „Vpravdě, pravím vám: ani v lidu israelském nenalezl jsem víry tak veliké.“ ¹⁰Když pak se vrátili domů ti, kteří byli posláni, shledali, že je zdrav služebník, jenž byl nemocen.

¹¹Potom šel do města, které slove Naim, a šli s ním učedníci jeho a zástup veliký. —

¹²Když se přiblížil k bráně města, vynášeli mrtvého, jediného syna matky jeho, a ta byla vdova; četný zástup lidu z města (šel) s ní.

¹³Spatřiv ji Pán, slitoval se nad ní a řekl jí: „Neplač.“ ¹⁴A přistoupiv dotkl se már; ti pak, kteří (ho) nesli, se zastavili. — I řekl: „Mlá-

denče, tobě pravím, vstaň.“ ¹⁵I posadil se mrtvý, a počal mluvit. I dal ho matce jeho.

¹⁶Pojala pak všechny bázeň a velebili Boha řkouce: „Prorok veliký povstal mezi námi“ a „Bůh navštívil lid svůj“. ¹⁷A rozšířil se o něm ten výrok po celém Judsku a po všem okolí.

Poselství Jana Křtitele.

¹⁸I zvěstovali Janovi učedníci jeho o všech těchto věcech. ¹⁹Tu Jan zavolal si dva ze svých učedníků, poslal je k Ježíšovi se vzkazem: „Ty jsi ten, který má přijíti, či máme čekati jiného?“ ²⁰Přišedše tedy k němu muži ti, řekli: „Jan Křtitel poslal nás k tobě se vzkazem: ‚Ty jsi ten, který má přijíti, či máme čekati jiného?‘“ — ²¹V touž hodinu pak uzdravil mnohé od neduhů a nemocí a zlých duchů, a mnoha slepcům udělil zrak. — ²²I odpověděl jim a řekl: „Jděte a zvěstujte Janovi, co jste uslyšeli a uviděli: Slepí vidí, chromí chodí, malomocní nabývají čistoty, hluchí slyší, mrtví vstávají z mrtvých, chudým se zvěstuje evangelium, ²³a blahoslaven jest, kdo se nebude horšiti nade mnou.“ ²⁴Když poslové Janovi odešli, počal mluvit k zástupům o Janovi: „Co jste vyšli na poušť viděti? Třtinu větrem se klátící? ²⁵Či co jste vyšli viděti? Člověka měkkým rouchem oděného? Ejhle, ti, kteří nosí roucho skvostné a žijí v rozkoších, v domech královských jsou. ²⁶Co tedy jste vyšli viděti? Proroka? Zajisté — pravím vám — (viděli jste) i více nežli proroka. ²⁷Tento jest, o němž je psáno: ‚Hle, já posílám posla svého před tváří tvou, který připraví cestu tvou před tebou.‘ ²⁸Neboť pravím vám: Mezi naroze-

18.—35. Viz Mat. 11, 2—19.

nými z ženy není žádného proroka většího nad Jana Křtitele; avšak (i) nejmenší v království Božím větší jest než on.“ — ²⁹ Veškeren lid uslyšev ho i celníci uznali Boha, davše se pokřtiti křtem Janovým, ³⁰ ale fariseové a zákoníci pohrdli sami proti sobě úradkem Božím, nedavše se pokřtiti od něho. — ³¹ „Komu tedy připodobním lidi pokolení tohoto a komu jsou podobní? ³² Podobní jsou chlapcům, kteří sedí na náměstí a k sobě vespolek volají a říkají: ‚Pískali jsme vám, a netančili jste. Naříkali jsme, a neplakali jste.‘ ³³ Neboť přišel Jan Křtitel, nejedl chleba, ani nepil vína a pravíte: ‚Má zlého ducha.‘ ³⁴ Přišel Syn člověka, jedl i pil, a pravíte: ‚Hle, člověk žrout a pijan vína, přítel celníků a hříšníků.‘ ³⁵ Avšak uznána byla ta moudrost ode všech moudrých.“

Kající hříšnice před Pánem Ježíšem.

³⁶ Jeden z fariseů ho prosil, aby s ním pojedl. I vešel do domu fariseova a zaujal místo u stolu. ³⁷ A hle, žena, která byla v městě jako hříšnice (známa), dověděvši se, že stoluje v domě fariseově, přinesla alabastrovou nádobu masti, ³⁸ a postavivši se vzadu u nohou jeho, počala (plačíc) smáčeti slzami nohy jeho, utírala je vlasy hlavy své, líbala mu nohy a mazala je mastí. ³⁹ Uzřev to fariseus, který ho pozval, pravil sám u sebe: „Kdyby

to byl prorok, věděl by, kdo a jaká je ta žena, která se ho dotýká; neboť je hříšnice.“
⁴⁰ Ježíš osloviv ho řekl: „Šimone, mám ti něco povědět.“ On řekl: „Mistře, pověz.“⁴¹ „Kterýsi věritel měl dva dlužníky; jeden byl mu dlužen pět set denárů a druhý padesát.“⁴² Poněvadž neměli, čím by zaplatili, odpustil oběma. Který tedy z nich miluje ho více?“⁴³ Odpověděv Šimon řekl: „Myslím, že ten, jemuž více odpustil.“ On mu řekl: „Dobře jsi usoudil.“⁴⁴ A obrátiv se k ženě, řekl Šimonovi: „Vidiš tuto ženu? Vešel jsem do domu tvého; vody na nohy jsi mi nepodal, tato však slzami smočila mé nohy a utřela je vlasy svými.“⁴⁵ Políbení jsi mi nedal, tato však, jak vešla, nepřestala líbatí mi nohy.“⁴⁶ Olejem pomazal jsi hlavy mé, tato však mastí pomazala mi nohy.“⁴⁷ Proto pravím tobě, odpouští se jí hříchy mnohé, neboť milovala mnoho. Komu však méně se odpouští, méně miluje.“⁴⁸ I řekl jí: „Odpouští se tobě hříchy.“⁴⁹ Tu počali spolustolující říkati sami u sebe: „Kdo je tento, jenž i hříchy odpouští?“⁵⁰ Ale Ježíš řekl ženě: „Víra tvá tě spasila; jdi v pokoji.“

Pán Ježíš uče prochází Galileji. O rozsevači. Příbuzní Páně.

8. ¹ Potom chodil po městech a vesnicích, hlásaje a zvěstuje království Boží, a dvanáct (apoštolů) s ním; ² též některé ženy, které

byly uzdraveny od zlých duchů a od nemocí: Maria, zvaná Magdalena, od níž vyšlo sedm duchů zlých, ³ Johana, manželka Chuzy, správce Herodova, a Susanna a mnoho jiných, které mu přisluhovaly ze svých statků.

⁴Když pak se scházel četný zástup a z měst brali se k němu, pravil podobenství: ⁵„Vyšel rozsevač, aby rozséval símě své; když rozséval, něco zrní padlo na kraj cesty; bylo pošlapáno a ptáci nebeští je sezobali. ⁶Jiné padlo na skálu, a když vzešlo, uschlo, poněvadž nemělo vláhy. ⁷Jiné padlo mezi trní a trní spoluvzrostlé je udusilo. ⁸A jiné padlo v zemi dobrou, a když vzešlo, vydalo užitek stonásobný.“ To pověděv zvolal: „Kdo má uši k slyšení, slyš.“

⁹I tázali se ho učedníci jeho, co to podobenství znamená. ¹⁰On řekl: „Vám dáno jest znáti tajemství království Božího, ostatním však v podobenstvích, aby hledíce neviděli a poslouchajíce nesrozuměli. ¹¹Tento pak jest smysl v podobenství: Símě jest slovo Boží. ¹²Těmi, kteří (jsou) na kraji cesty, rozumějí se ti, kteří slyší; potom přichází ďábel a vyjímá to slovo ze srdce jejich, aby uvěříce spasení nebyli. ¹³Těmi pak, kteří na skále (jsou), rozumějí se ti, kteří, když uslyší, přijímají slovo s radostí; ale ti nemají kořene: na čas

4.—8. Viz Mat. 13, 1—9., Mark. 4, 1—9.

9.—15. Viz Mat. 13, 10—23., Mark. 4, 10—20.

věří a v čas pokušení odpadají. ¹⁴ Oním pak, jež padlo do trní, rozumějí se ti, kteří uslyšeli, ale na cestě udušování bývají od péčí a bohatství a rozkoší života, a nepřinášejí užitku. ¹⁵ A tím, které jest v zemi dobré, rozumějí se ti, kteří uslyševše slovo, uchovávají je v srdci dobrém a výborném a přinášejí užitek v trpělivosti. ¹⁶ Nikdo pak rozsvítiv svíci, nepřikrývá ji nádobou ani nestaví ji pod postel, nýbrž na svícen ji staví, aby viděli světlo ti, kteří vcházejí; ¹⁷ neboť nic není tajno, co se neprojeví, a nic skryto, co by se nepoznalo a nepřišlo najevo. ¹⁸ Vizte tedy, jak posloucháte: neboť kdo má, tomu bude dáno, a kdo nemá, od toho bude odňato i to, co myslí, že má.“

¹⁹ Přišli pak k němu matka a bratři jeho, ale pro zástup nemohli se k němu dostat.

²⁰ I oznámili mu: „Matka tvá a bratři tvoji stojí venku a chtějí tě viděti.“ ²¹ Ale on odpověděv řekl jim: „Matka má a bratři moji jsou tito, kteří slovo Boží slyší a plní.“

Ježíš utiňuje bouři a uzdravuje posedlého gerasenského.

²² Jednoho dne vstoupil na loď se svými učedníky a řekl jim: „Přeplavme se přes je-

16.—18. Viz Mark. 4, 21—25.

19.—21. Viz Mat. 12, 46—50., Mark. 3, 31—35.

22.—25. Viz Mat. 8, 23—27., Mark. 4, 36—40.

zero.“ I odrazili. ²³Když se plavili, usnul. I přihnala se vichřice na jezero. Zalévali se a byli v nebezpečství. ²⁴Přistoupivše k němu, vzbudili ho a řekli: „Mistře, mistře, hyneme.“ On vstav přikázal větru a přívalu vody, i přestaly, a bylo ticho. ²⁵I řekl jim: „Kde jest víra vaše?“ Ale oni jsouce ustrašení, podivili se a pravili k sobě vespolek: „I kdo je tento, že i větrům a moři přikazuje, a poslouchají ho?“

²⁶Připluli do krajiny Gerasenské, která jest proti Galileji. ²⁷Když vystoupil na zemi, potkal se s ním jeden muž z města, který měl ducha zlého již po mnoho časů, a neodíval se rouchem ani nezůstával v domě, nýbrž v hrobech. ²⁸Ten uzřev Ježíše, padl před ním a vykřiknul silným hlasem: „Co je ti do mne, Ježíši, Synu Boha Nejvyššího? Prosím tě, netrap mne.“ ²⁹Přikazoval totiž nečistému duchu, aby vyšel od toho člověka. Neboť již po mnoho časů ho uchvacoval; i býval spoután řetězy a okovy a hlídán, ale on přetrháváje pouta, býval puzen od zlého ducha na pouště. — ³⁰I otázal se ho Ježíš: „Jak se jmenuješ?“ On řekl: „Pluk,“ neboť mnoho zlých duchů vešlo do něho. ³¹I prosili ho, aby jim nepřikazoval jíti do (pekelné) propasti. ³²Bylo pak tam stádo mnoha vepřů, kteří se pásli na hoře; i prosili ho, aby jim dovolil do nich vejíti. Povolil jim to. ³³Vyšedše tedy

zlí duchové od toho člověka, vešli do vepřů a stádo hnalo se srázem do jezera a utonulo. ³⁴Pastýři uzřevše, co se stalo, utekli a rozhlásili to po městě i po venkově. ³⁵I vyšli (lidé), aby viděli, co se stalo; přišedše k Ježíšovi našli člověka, od něhož zlí duchové vyšli, že sedí u nohou Ježíšových oděn a při zdravé mysli; i báli se. ³⁶Ti, kteří to byli viděli, pověděli jim (také), kterak posedlý byl uzdraven. ³⁷I prosilo ho veškeré množství krajiny Gerasenské, aby odešel od nich, neboť byli pojatai bázní velikou. On tedy vstoupiv na loď, vrátil se. ³⁸Prosil pak ho ten muž, od něhož zlí duchové vyšli, aby směl býti s ním. Ale Ježíš propustil ho řka: ³⁹„Vrať se domů a vypravuj, jak veliké věci učinil ti Bůh.“ I odešel a po celém městě rozhlašoval, jak veliké věci učinil mu Ježíš.

Uzdravení ženy krvotoké a vzkříšení dcery Jairovy.

⁴⁰Když se Ježíš vrátil, přijal ho zástup; neboť všichni ho očekávali. ⁴¹A hle, přišel muž, jménem Jair, a ten byl představeným synagogy. Padl k nohám Ježíšovým a prosil ho, aby vešel do jeho domu; ⁴²neboť měl jedinou dceru as dvanáctiletou, a ta umírala. Když šel, zástupové tlačili se na něj. ⁴³Jedna

žena, která měla dvanáct roků krvotok a vynaložila na lékaře všecken statek svůj, aniž mohla být od koho uzdravena, ⁴⁴ přistoupila od zadu a dotkla se třepení roucha jeho; krvotok hned se jí zastavil. ⁴⁵ I řekl Ježíš: „Kdo je ten, jenž se mě dotkl?“ Když všichni zapírali, řekl Petr a ti, kteří byli s ním: „Mistře, zástupové se tisknou a tlačí na tebe, a ty pravíš: „Kdo je ten, jenž se mě dotkl?““ ⁴⁶ Ale Ježíš řekl: „Dotkl se mě někdo, neboť já vím, že vyšla ode mne moc.“ ⁴⁷ Vidouc tedy žena, že se neutajila, třesouc se přišla, padla před ním a pověděla přede vším lidem, z které příčiny se ho dotkla a kterak se hned uzdravila. ⁴⁸ On pak jí řekl: „Dcero, víra tvá tě uzdravila, jdi v pokoji.“ ⁴⁹ Když ještě mluvil, přišel kdosi od představeného synagogy a řekl mu: „Dcera tvá zemřela, neobtěžuj mistra.“ ⁵⁰ Ale Ježíš uslyšev to slovo, pravil otci té dívky: „Neboj se, jenom věř, a bude zdráva.“ ⁵¹ A vešed do domu, nenechal nikoho vejíti s sebou leč Petra a Jakuba a Jana a dívčina otce i matku. ⁵² Plakali pak všichni a kvíleli pro ni. Ale on řekl: „Neplačte, (dívka) neumřela, ale spí.“ ⁵³ I posmívali se mu vědouce, že zemřela. ⁵⁴ On však vzav ji za ruku, zavolal ji řka: „Dívko, vstaň.“ ⁵⁵ I vrátil se duch její, a hned vstala. Nařídil také, aby jí dali jísti. ⁵⁶ I žasli a divili se její rodiče, ale on jim přikázal, aby nikomu neříkali, co se stalo.

První rozeslání apoštolů. Herodovo mínění o Kristu.

9. ¹Povolav k sobě dvanáct apoštolů, dal jim moc a sílu nade všemi duchy zlými i uzdravovati neduhy, ²a poslal je hlásat království Boží a hojit nemocné. ³I řekl jim: „Nic neberte na cestu, ani hůl, ani mošnu, ani chleba, ani peníze, ani po dvou sukních nemějte. ⁴A do kteréhokoli domu vejdete, tam zůstávejte a odtud vycházejte. ⁵A kde vás nepřijmou, z toho města vycházejíce, seřeste i prach s nohou svých na svědectví proti nim.“ ⁶I vyšli a chodili po vesnicích, zvěstující evangelium a uzdravující všudy.

⁷Kníže Herodes uslyšel o všem, co činil (Ježíš). Byl v rozpacích, ⁸neboť někteří říkali: „Jan vstal z mrtvých“, jiní: „Eliáš se objevil“, jiní pak: „Jeden ze starých proroků vstal z mrtvých“. ⁹I řekl Herodes: „Jana jsem sťal; kdo však je tento, o němž slyším takové věci?“ A hleděl ho spatřiti.

Návrat apoštolů a nasycení pěti tisíc mužů.

¹⁰Když se apoštolé vrátili, vypravovali mu všechno, co činili; i pojal je a odebral se

9, 1.—5. Viz Mat. 10, 1—15.; Mark. 6, 7—13.

7.—9. Viz Mat. 14, 1—2., Mark. 6, 14—16.

10.—17. Viz Mat. 14, 13—23., Mark. 6, 30—44., Jan 6, 1—13.

(s nimi) v ústraní na místo osamělé u Bet-saidy. ¹¹Seznavše to zástupy, šly za ním; i přijal je, mluvil jim o království Božím a uzdravoval ty, kteří uzdravení potřebovali. ¹²Ale den počal se nachylovati. I přistoupilo k němu těch dvanáct a řekli mu: „Rozpusť zástupy, aby odejdouce do okolních vesnic a dvorců, se ubytovaly a našly si pokrm; neboť zde jsme na místě osamělém.“ ¹³Ale on jim řekl: „Dejte vy jim jísti.“ Oni řekli: „Nemáme více než pět chlebů a dvě ryby, leč bychom snad odešli a nakoupili pokrmů pro všecken tento zástup.“ — ¹⁴Bylo tam asi pět tisíc mužů. — I řekl svým učedníkům: „Rozsadte je ve skupinách (as) po padesáti.“ ¹⁵I učinili tak a rozsadili všechny. ¹⁶Vzav pak pět chlebů i dvě ryby a pohlédnuv k nebi, požehnal je a rozlámav je, dával učedníkům, aby je předložili zástupům. ¹⁷I jedli všichni a nasýtli se. A bylo sebráno, co jim zbylo, dvanáct košů kousků.

Petrovo vyznání; předpověď Kristova utrpení; potřeba přemáhati se.

¹⁸Když se o samotě modlil, byli s ním učedníci jeho. I otázal se jich: „Za koho mě mají zástupové?“ ¹⁹Oni odpověděli: „Za Jana Křtitele,“ a jiní: „Za Eliáše,“ jiní, že jeden

z proroků vstal z mrtvých. ²⁰I řekl jim: „A za koho mě máte vy?“ Šimon Petr odpověděl: „Za Božího Mesiáše.“

²¹I přikázal jim přísně, aby neříkali toho nikomu. Dodal: ²²„Syn člověka musí mnoho trpěti a zavržen býti od starších a velekněží i zákoníků a býti zabit a třetího dne vstáti z mrtvých.“

²³A řekl všem: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám, vezmi každý den kříž svůj a následuj mne. ²⁴Neboť kdo by chtěl život svůj zachovati, ztratí jej, kdo by však ztratil život svůj pro mne, ten zachová jej. ²⁵Neboť co prospěje člověku, byť celý svět získal, ale sám sebe zahubil a na sobě škodu utrpěl? ²⁶Neboť kdo se stydětí bude za mne a za slova má, za toho bude se stydětí Syn člověka, když přijde ve slávě své i Otcově a svatých andělů. ²⁷Ale pravím vám pravdivě: Jsou někteří mezi přítomnými, kteří neokusí smrti, dokud neuzří království Božího.“

Proměnění Páně a uzdravení náměsíčníka.

²⁸Po těchto slovech asi za osm dní pojal Petra a Jakuba a Jana a vyšel na horu, aby se pomodlil. ²⁹Když se modlil, vzhled jeho obličeje se proměnil a oděv jeho zbělel a za-

stkvěl se. ³⁰A hle, dva muži s ním rozmlouvali; byli to Mojžíš a Eliáš, ³¹kterí se ukázali ve slávě; a mluvili o jeho smrti, kterou měl podstoupiti v Jerusalemě. ³²Petr a ti, kteří byli s ním, byli obtíženi spánkem; když se však probudili, viděli slávu jeho a ty dva muže, kteří stáli s ním. ³³Když byli na odchodě od něho, Petr řekl Ježíšovi: „Mistře, dobře jest nám zde; udělejme tři stánky, jeden tobě, jeden Mojžíšovi a jeden Eliášovi;“ — nevěděť, co praví. — ³⁴Když to mluvil, udělal se oblak a zastínil je; i báli se, když vešli do oblaku. ³⁵I zazněl z oblaku hlas: „Tento jest Syn můj milý, toho poslouchejte.“ ³⁶A jak ten hlas zazvučel, shledali Ježíše samotna. A mlčeli a nepověděli v těch dnech nikomu nic z toho, co viděli.

³⁷Když následujícího dne sestoupili s hory, setkal se s ním veliký zástup. ³⁸A hle, jeden muž ze zástupu zvolal: „Mistře, prosím tě, shlédni na syna mého, neboť mám jediného.“ ³⁹A hle, duch ho uchvacuje, i křičí znenadáni, poráží ho a lomcuje jím, takže sliní; stěží od něho odchází a vysiluje ho. ⁴⁰Poprosil jsem učedníky své, aby ho vymítli, ale nemohli.“ ⁴¹Odpověď Ježíš řekl: „Ó pokolení nevěřící a zvrhlé, dokud mám býti u vás a vás trpěti? Přiveď sem svého syna!“ ⁴²Když přicházel, porazil ho zlý duch a lomcoval jím. ⁴³I při-

37.—44a. Viz Mat. 17, 14—17., Mark. 9, 13—26.

kázal Ježíš nečistému duchu, uzdravil chlapce a odevzdal ho otci. ^{44a}Všichni žasli nad božskou velikostí.

Ježíš předpovídá po druhé své umučení i vzkříšení a nabádá k pokoře.

^{44b}Když se všichni divili všem věcem, které činil, řekl svým učedníkům: „Vy složte si v srdci slova tato: Syn člověka bude vydán v ruce lidské.“ ⁴⁵Ale oni nerozuměli té výpovědi, a byla zakryta před nimi, aby jí nepojali; a báli se ho otázati o té výpovědi.

⁴⁶Připadla jim pak myšlenka, kdo by z nich byl větší. ⁴⁷Ježíš vida myšlenky srdce jejich, pojal dítě a postavil je vedle sebe ⁴⁸a řekl jim: „Kdo přijme dítě toto pro jméno mé, mne přijímá, a kdo mne přijme, přijímá toho, jenž mne poslal. Neboť kdo jest nejmenší mezi vámi všemi, ten jest největší.“ ⁴⁹I promluvil Jan a řekl: „Mistře, viděli jsme kohosi, kterak ve jménu tvém vymítá duchy zlé: i bránili jsme mu, poněvadž nechodí s námi.“ ⁵⁰Ale Ježíš mu řekl: „Nebráňte; neboť kdo není proti vám, jest pro vás.“

Jak mají smýšleti Kristovi následovníci.

⁵¹Když přicházel čas, kdy měl býti vzat do nebe, umínil si pevně, že půjde do Jeru-

44b.—45. Viz Mat. 17, 21—22., Mark. 9, 30—31.

46.—48. Viz Mat. 18, 1—5., Mark. 9, 32—36.

salema. ⁵² I poslal posly před sebou. Ti odešedše vešli do jedné vesnice samařské, aby mu (tam) vše připravili. ⁵³ Ale nepřijali ho, poněvadž se bral do Jerusalema. ⁵⁴ Uzřevše (to) učedníci jeho Jakub a Jan, pravili: „Pane, chceš, abychom řekli, by oheň sestoupil s nebe a je zahubil?“ ⁵⁵ Ale on obrátiv se pokáral je [řka: „Nevíte, čího ducha jste. ⁵⁶ Syn člověka nepřišel duše zahubit, nýbrž spasit.“] I odešli do jiné vesnice.

⁵⁷ Když se brali cestou, kdosi mu řekl: „Budu tě následovati, kamkoli půjdeš.“ ⁵⁸ Ježíš mu řekl: „Lišky mají doupata a ptáci nebeští hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu položil.“ ⁵⁹ Jinému pravil: „Pojď za mnou.“ On řekl: „Pane, dovol mi prve odejíti a pochovati otce mého.“ ⁶⁰ Ježíš pravil: „Nech, ať mrtví pochovávají své mrtvé, ty však jdi a zvěstuj království Boží.“ ⁶¹ I řekl jiný: „Budu tě následovati, Pane, dříve však mi dovol rozloučiti se s mými domácími.“ ⁶² Ježíš mu řekl: „Žádný, kdo položil ruku svou na pluh a ohlíží se nazpět, není způsobilý ke království Božímu.“

Vyslání sedmdesáti dvou učedníků.

10. 'Potom Pán vyvolil ještě jiných dva-asedmdesát a poslal je po dvou před sebou

57.—60. Viz Mat. 8, 19—22.

1.—11. Viz Mat. 9, 37—10, 16., Mark. 6, 7—11.

do každého města i místa, kam hodlal sám přijíti. ²A pravil jim: „Žeň sice hojná jest, ale dělníků málo. Proste tedy Pána žní, aby poslal dělníky na žeň svou. ³Jděte; hle, já posílám vás jako ovce mezi vlky. ⁴Nenoste (s sebou) měšce, ani mošny, ani obuvi, a nikoho na cestě nepozdravujte. ⁵Vejdouce do domu, řekněte napřed: ‚Pokoj domu tomuto‘. ⁶A bude-li tam člověk pokoje hodný, spočine na něm pokoj váš, pakli ne, vrátí se k vám. ⁷V tom domě pak zůstávejte a jezte i pijte, co mají; neboť hoden jest dělník mzdy své. Nepřecházejte z domu do domu. ⁸A když vejдете do města a přijmou vás, jezte (tam), co vám předloží, ⁹a uzdravujte nemocné, kteří jsou v něm, a rcete jim: ‚Přiblížilo se k vám království Boží‘. ¹⁰Když však vejдете do města a nepřijmou vás, vyjděte (tam) na ulice jeho a rcete: ¹¹‚Strásáme vám i prach, který se nám na nohou přichytil z města vašeho; to však vezte, že se přiblížilo království Boží‘. ¹²Pravím vám, že Sodomě bude v onen den lehčeji než městu tomu.

¹³Běda tobě, Korozaím, běda tobě, Bet-saido! Neboť kdyby v Tyru a Sidonu byly se udály divy, které se děly ve vás, byli by dávno, v žínici a popelu sedíce, dali se na pokání. ¹⁴Avšak Tyru a Sidonu bude lehčeji

11. Viz Mat. 10, 14.

13.—15. Viz Mat. 11, 20—24.

na soudě nežli vám. ¹⁵A ty, Kafarnaum, nebylo jsi až do nebe povýšeno? Až do propasti budeš svrženo. ¹⁶Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá, kdo však mnou pohrdá, pohrdá tím, jenž mě poslal.“

¹⁷Těch dvaasedmdesát se vrátilo s radostí. Pravili: „Pane, také zlí duchové se nám poddávají ve jménu tvém.“ ¹⁸I řekl jim: „Viděl jsem satana jako blesk padati s nebe. ¹⁹Hle, dal jsem vám moc šlapati na hady a na štíry a na veškerou sílu nepřítelovu, a nic vám neuškodí. ²⁰Avšak z toho se neradujte, že duchové se vám poddávají, nýbrž radujte se, že jména vaše napsána jsou v nebesích.“

²¹V tu hodinu zaplesal v Duchu svatém a řekl: „Velebím tě, Otče, Pane nebe i země, že jsi tyto věci skryl před moudrými a opatrnými a zjevil jsi je nedospělým; ano, Otče, že se ti tak zalíbilo. ²²Všecko jest mi dáno od Otce mého, a nikdo neví, kdo jest Syn, leč Otec, a kdo jest Otec, leč Syn, a komu by to chtěl Syn zjeviti.“ ²³A obrátiv se k učedníkům svým pravil: „Blahoslavené oči, které vidí, co vy vidíte. ²⁴Neboť pravím vám, že mnozí proroci a králové přáli si viděti, co vy vidíte, a neviděli, a slyšeti, co vy slyšíte, a neslyšeli.“

21.—22. Viz Mat. 11, 25—27.

O milosrdném Samaritánu.

²⁵A hle, jeden zákoník vstal, aby ho pokoušel; i řekl: „Mistře, co musím učinit, abych dostal život věčný?“ ²⁶On mu řekl: „Co je psáno v zákoně? Kterak (tam) čteš?“ ²⁷On odpověděl: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vší síly své i ze vší mysli své, a bližního svého jako sebe samého.“ ²⁸I řekl mu: „Dobře jsi odpověděl; to čin a živ budeš.“ ²⁹Ale on chtěje se ospravedlniti, řekl Ježíšovi: „A kdo jest můj bližní?“ ³⁰I ujal Ježíš slovo a řekl: „Člověk jeden šel z Jerusalema dolů do Jericha a upadl mezi lotry, kteří ho nejen oloupili, nýbrž i zranili, a odešli polomrtva ho nechavše. ³¹I přihodilo se, že kněz jeden šel tou cestou a uzřev jej pominul. ³²Podobně i levita, přibyv k tomu místu, a uzřev jej, pominul. ³³Samaritán však jeden konaje cestu přišel k němu, a spatřiv ho, pohnul se milosrdenstvím. ³⁴I přistoupil k němu, ovázal mu rány, nalil na ně oleje a vína, vložil ho na svého soumara, dopravil ho do hospody a měl o něj péči. ³⁵Druhého dne vyňal dva denáry, dal je hospodskému a řekl: „Měj o něj péči, a co nadto vynaložíš, já ti nahradím, až se budu vraceti.“ ³⁶Kdo z těch tří zdá se tobě, že byl bližním tomu, jenž upadl mezi lotry?“ ³⁷On řekl: „Ten, jenž mu

prokázal milosrdenství.“ I řekl mu Ježíš: „Jdi, a čiň i ty podobně.“

Pán Ježíš v domě Marty a Marie.

³⁸Když se brali cestou, vešel do jedné vesnice. Žena jedna jménem Marta přijala ho do domu svého. ³⁹Měla sestru jménem Marii. Ta posadivši se k nohám Páně, poslouchala slova jeho. ⁴⁰Ale Marta zabírala se hojnou posluhou; přistoupivši pak k němu, pravila: „Pane, nedbáš toho, že sestra má nechala mě samu sloužiti? Řekni jí tedy, ať mi pomůže.“ ⁴¹Ježíš však odpověděl: „Marto, Marto, pečlivá jsi a znepokojuješ se o mnoho věcí, ⁴²ale jednoho jest zapotřebí. Maria nejlepší úděl si vyvolila, který jí nebude odňat.“

Pán Ježíš poučuje o modlitbě.

11. ¹Když se na jednom místě modlil, jak přestal, řekl mu jeden z učedníků jeho: „Pane, nauč nás modliti se, jak i Jan naučil své učedníky.“ ²On jim řekl: „Když se modlíte, rcete: Otče, posvěť se jméno tvé. Přijď království tvé. ³Chléb náš vezdejší dej nám dnes. ⁴A odpusť nám naše hříchy, neboť i my odpouštíme každému vinníku našemu. A neved' nás v pokušení.“

⁵A řekl jim: „Někdo z vás bude míti přítele. Ten půjde k němu o půlnoci a řekne

mu: „Příteli, půjč mi tři chleby, ⁶neboť přítel můj přišel z cesty ke mně, a nemám, co bych mu předložil“. ⁷Onen však odpovídaje z vnitřka mu řekne: „Nečiň mi obtíže; dveře jsou již zavřeny a dítky mé jsou se mnou na loži; nemohu vstáti a dáti tobě!“ ⁸[Ale nepřestane-li on tlouci,] pravím vám: Ačkoli vstane nedá mu proto, že je přítelem jeho, přece pro neodbytnost jeho zvedne se a dá mu, kolik potřebuje. ⁹I já pravím vám: Proste, a bude vám dáno, hledejte, a naleznete, tlucte, a bude vám otevřeno; ¹⁰neboť každý, kdo prosí, dostává; a kdo hledá, nalézá, a tomu, kdo tluče, bude otevřeno. ¹¹Zdali kdo z vás podá synu svému kámen, když ho jako otce bude prositi o chléb? Anebo jestli za rybu, zdali místo ryby dá mu hada? ¹²Aneb bude-li ho prositi za vejce, zda mu podá štíra? ¹³Jestliže tedy vy, jsouce zlí, umíte dobré dary dávatí svým dětem, čím spíše Otec váš nebeský dá ducha dobrého těm, kteří ho prosí.“

Uzdravení posedlého. Zloba fariseů.

¹⁴I vymítal ducha zlého, a ten byl němý. Když toho ducha zlého vyvrhl, němý mluvil; i podivily se zástupy. ¹⁵Někteří z nich však

9.—13. Viz Mat. 7, 7—11.

14.—20. Viz Mat. 12, 22—30., 9, 32—34.

řekli: „Beelzebubem, knížetem zlých duchů, vymítá zlé duchy.“ ¹⁶A jiní pokoušejíce ho, žádali na něm znamení s nebe. ¹⁷Ale on znaje myšlení jejich, řekl jim: „Každé království proti sobě rozdělené zpustne, a dům na dům padne. ¹⁸Je-li tedy také satan proti sobě rozdělen, kterak obstojí království jeho? Neboť pravíte, že já Beelzebubem vymítám zlé duchy. ¹⁹A vymítám-li já zlé duchy Beelzebubem, kým je vymítají synové vaši? Protož oni budou vašimi soudci. ²⁰Jestliže však prstem Božím vymítám zlé duchy, přišlo k vám království Boží. ²¹Když ozbrojený silák hlídá dvoru svého, je majetek jeho v pokoji. ²²Když však silnější než on přijde, přemůže ho, odejme mu veškerou zbroj, na niž spoléhal, a rozdělí kořist jeho. ²³Kdo není se mnou, proti mně jest, a kdo neshromažďuje se mnou, rozptyluje. ²⁴Když duch nečistý vyjde od člověka, chodí po místech suchých, hledaje odpočinutí, a nenalézaje ho praví: ‚Vrátím se do svého domu, odkud jsem vyšel‘. ²⁵A přijda nalezne jej vymetený a ozdobený. ²⁶Tu jde a vezme s sebou sedm jiných duchů horších, než jest sám, a vejdouce přebývají tam. I stávají se poslední věci člověka toho horšími, než byly první.“

²⁷Když to pravil, jedna žena ze zástupu pozdvihla hlasu a řekla mu: „Blahoslaven

život, který tebe nosil, a prsy, kterých jsi požíval.“ ²⁸Ale on pravil: „Ovšem blahoslaveni, kteří slyší slovo Boží a ostříhají ho.“

²⁹Když se zástupové k němu scházeli, počal praviti: „Pokolení toto jest pokolení nešlechtné; žádá znamení, ale znamení nebude mu dáno, leč znamení proroka Jonáše. ³⁰Jako totiž Jonáš stal se znamením pro Ninivské, tak bude i Syn člověka pro pokolení toto.

³¹Královna jihu povstane na soudě s muži tohoto pokolení a odsoudí je, neboť přišla od končin země, aby uslyšela moudroa Šalomounovu: a ejhle, více než Šalomoun je tuto.

³²Muži ninivští povstanou na soudě s tímto pokolením a odsoudí je, neboť dali se na pokání, když Jonáš kázal, a ejhle, více než Jonáš je tuto. ³³Nikdo rozsvítiv svíci, nestaví ji do skryše ani pod kbelík, nýbrž na svícen, aby viděli světlo ti, kteří vcházejí. ³⁴Svící těla tvého jest oko tvé; je-li oko tvé zdravé, celé tělo tvé bude světlé; pakli je špatné, bude i tělo tvé tmavé. ³⁵Hleď tedy, ať to světlo, které je v tobě, není tmou. ³⁶Světlé-li bude tělo tvé celé, bez veliké části tmavé, bude celé (tak) světlé, jako když svíce září svou tě osvěcuje.“

29.—33. Viz Mat. 12, 39—42.

33. Viz Mat. 5, 15.

34.—35. Viz Mat. 6, 22—23.

36. S čím čistší myslí kdo přijímá učení Kristovo, tím větším světlem vyzdobuje se duše jeho.

Pán Ježíš kárá převrácenost fariseů i zákoníků.

³⁷ Když mluvil, prosil ho jeden fariseus, aby u něho posnídal. Vešed tedy, ujal místo za stolem. ³⁸ Ale fariseus počal sám u sebe uvažovati a praviti, proč se neumyl před snídání. ³⁹ I řekl mu Pán: „Nyní vy, fariseové, čistíte povrch číše a mísy, ale vnitřek váš jest plný loupeže a nepravosti. ⁴⁰ Nesmyslní, zdali ten, který učinil povrch, neučinil také vnitřek? ⁴¹ Spíše almužnou dejte to, co jest uvnitř, a hle, všecko bude vám čisto. ⁴² Ale běda vám, fariseové, že desátek dáváte z máty a routy a ze všeliké zeliny, a pomíjíte spravedlnost a lásku k Bohu: toto měli jste činiti a onoho neopouštěti. ⁴³ Běda vám, fariseům, že rádi sedíte v prvních stolicích v synagogách a libujete si, když vás pozdravují na trhu. ⁴⁴ Běda vám, že jste jako neznatelné hroby, po nichž lidé chodí, aniž to vědí.“

39.—41. Viz Mat. 23, 25—36.

42. Viz Mat. 23, 23.

43. Viz Mat. 23, 6—7.

44. Hroby nezřejmé t. j. uvnitř plné kostí, ale na venek neobílené, takže se jich člověk snadno dotkne a leviticky se poskvrní. Fariseové též zakrývají svou vnitřní špatnost, takže se lid bezděčně stává jejich obětí.

⁴⁵I promluvil jeden ze zákoníků a řekl mu: „Mistře, ty věci mluvě, haníš také nás.“

⁴⁶On řekl: „I vám zákoníkům běda, neboť obtěžujete lidi břemeny nesnesitelnými a sami nedotýkáte se těch břemen ani prstem.

⁴⁷Běda vám, že vzděláváte hroby proroků, otcové vaši však je pobili. ⁴⁸Věru (tím) dosvědčujete, že souhlasíte se skutky otců svých; neboť oni je usmrtili, vy pak vzděláváte hroby jejich. ⁴⁹Protož i moudrost Boží řekla: Pošlu k nim proroky a apoštoly, a z těch některé zabijí a jiné budou pronásledovati, ⁵⁰aby byla vymáhána od tohoto pokolení krev všech proroků, která se prolévala od ustanovení světa, ⁵¹od krve Abelovy až do krve Zachariáše, který zahynul mezi oltářem a chrámem. Ano, pravím vám, bude vymáhána od pokolení tohoto. ⁵²Běda vám zákoníkům, že jste vzali klíč poznání; sami jste nevešli, a těm, kteří vcházel, jste zabránili.“

⁵³Když pak jim to mluvil, fariseové a zákoníci počali na něho usilovně naléhati a dotazovati se ho po mnoha věcech, ⁵⁴činíce mu úklady a hledající polapiti něco z úst jeho, [aby ho obžalovali].

46. Viz Mat. 23, 4.

47.—51. Viz Mat. 23, 29—36.

52. Poznání, že Ježíš jest zaslíbený Vykupitel, a že do jeho království židé musí vstoupiti, chtějí-li ujíti záhubě. A klíčem k tomu poznání byl zákon Starý, zejména jeho předobrazy a proroctví o Vykupiteli.

Pán Ježíš varuje před zásadami farisejskými a vyzývá k neohroženému hlásání evangelia.

12. ¹Když pak se mezitím shromáždili četní zástupové, takže šlapali jeden na druhého, počal mluvit k učedníkům svým: „Varujte se kvasu farisejského, jenž jest pokrytectví. ²Nic zajisté není skryto, co nebude odkryto, ani tajno, co nebude poznáno. ³Proto co jste pravili ve tmě, slyšeti bude na světle, a co jste mluvili do ucha v pokojích, bude hlášáno na střeších.

⁴Ale pravím vám, svým přátelům: Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, a potom nemají více, co by učinili. ⁵Ukáží vám, koho se máte báti: bojte se toho, jenž, když usmrtí, má moc uvrhnouti do pekla. Ano, pravím, toho se bojte. ⁶Zdali neprodávají pět vrabců za dva pěťahaléře? A ani jeden z nich není v zapomenutí před Bohem. ⁷Vždyť i vlasy na hlavě vaší jsou všechny sečteny. Nebojte se tedy: dražší jste nad mnoho vrabců. ⁸Pravím pak vám: Každého, kdo mě vyzná před lidmi, i Syn člověka vyzná před anděly Božími. ⁹Kdo mě však zapře před lidmi, ten bude zapřen před anděly Božími. ¹⁰A každému, kdo řekne slovo proti Synu člověka, bude odpuštěno, tomu však, jenž by se rou-

12, 1. Mat. 16, 6., Mark. 8, 15.

2.—9. Srov. Mat. 10, 26—33., Mark. 4, 22.

10. Viz Mat. pozn. 12, 31—32.

hal Duchu svatému, nebude odpuštěno.
¹¹Když pak uvedou vás do synagogy a k vrchnostem a k vládám, nestarejte se o to, jak neb čím byste se hájili, aneb co byste řekli;
¹²neboť Duch svatý naučí vás v tu hodinu, co byste měli říci.“

**Pán Ježíš varuje před lakotou a péčí
úzkostlivou.**

¹³I pravil mu kdosi ze zástupu: „Mistře, řekni mému bratru, ať se rozdělí se mnou o dědictví.“ ¹⁴On mu řekl: „Člověče, kdo mě ustanovil nad vámi soudcem a dělitelem?“
¹⁵A pravil jim: „Vizte a chraňte se všeliké lakoty, neboť byť kdo měl hojnost, život jeho nejde z majetku jeho.“ ¹⁶A pověděl jim podobenství: „Jednomu člověku bohatému přineslo pole bohatou úrodu. ¹⁷I přemýšlel sám u sebe: „Co mám učinit? Neboť nemám, kde bych uložil svou úrodu“. ¹⁸A řekl: „Toto učiním: Zbořím své obilnice a vystavím větší, a tam složím úrodu svou i všechno zboží své ¹⁹a řeknu své duši: Duše, máš mnoho zboží složeno na mnoho let; odpočívej, jez, pij, vesel se“. ²⁰I řekl mu Bůh: „Pošetilče, této noci požádají duše tvé od tebe, a čím bude to, co jsi připravil?“ ²¹Takový jest ten, kdo shromažďuje poklady sobě a není bohat před Bohem.“

²²I řekl svým učedníkům: „Proto pravím vám: Nepečujte úzkostlivě o život svůj, co byste jedli, ani o tělo své, čím byste se odívali. ²³Neboť život jest více nežli pokrm, a tělo více nežli oděv. ²⁴Pozorujte krkavce, že nesejí ani nežnou, ti nemají sklepu ani obilnice, a Bůh je živí. Čím dražší jste vy než oni? ²⁵A kdo z vás staraje se může přidati k délce svého věku loket jeden? ²⁶Nemůžete-li tedy ani věci nejmenší, proč se staráte úzkostlivě o ostatní? ²⁷Pozorujte lilie, jak rostou; nepracují ani nepředou; pravím pak vám, že ani Šalomoun ve vší slávě své nebyl tak oděn, jako jedna z nich. ²⁸Jestliže tedy trávu, která dnes jest na poli, a zítra bývá házena do peci, Bůh tak odívá, čím spíše vás, malověrní? ²⁹Ani vy nehledejte, co byste jedli a co byste pili, a nekolísejte se. ³⁰Neboť toho všeho světáctí pohané hledají, váš Otec však ví, že toho potřebujete. ³¹Ale hledejte království Božího, a toto všecko bude vám přidáno. ³²Neboj se, malé stádce, neboť se zalíbilo Otci vašemu dáti vám království. ³³Prodejte, co máte, a dejte almužnou. Udělejte si měšce, které nevetšejí, poklad nepomíjející na nebi, kde se zloděj nepřibližuje, ani mol nekazí. ³⁴Neboť kde jest poklad váš, tam bude i srdce vaše.“

23.—31. Viz Mat. 6, 25—34.

29. Nekolísejte se. totiž mezi důvěrou a pochybností, nýbrž důvěřujte v Boha pevně.

Pán Ježíš vyzývá k bdělosti.

³⁵ „Buďte bedra vaše přepásána a hořte svíce (v rukou vašich), ³⁶ a vy buďte podobni lidem, kteří čekají na pána svého, až se vrátí ze svatby, aby, když přijde a zatluče, hned mu otevřeli. ³⁷ Blažení služebníci ti, které pán přijda nalezne, ani bdí; vpravdě pravím vám, že se přepáše a ke stolu je posadí a přecházeje bude je obsluhovat. ³⁸ A přijde-li o druhé neb i o třetí hlídce noční a tak je nalezne, blažení jsou služebníci ti. ³⁹ To však vězte: Kdyby hospodář věděl, v kterou hodinu přijde zloděj, bděl by a nenechal by podkopati svůj dům. ⁴⁰ Také vy buďte připraveni, neboť Syn člověka přijde v hodinu, kterou netušíte.“

⁴¹ I řekl mu Petr: „Pane, pravíš nám to podobenství, či také všem?“ ⁴² Pán řekl: „Kdo asi je správcem věrným a opatrným, jehož ustanovil Pán nad čeledí svou, aby jim dával včas příděl pokrmu? ⁴³ Blažen služeb-

35. n. Východ'an, chtěje cestovati neb přisluhovati neb práci tělesnou konati, podkasával dlouhý šat svůj pásem kolem beder, aby se mohl volněji pohybovati; služebníci čekávali na pána svého s hořící svící, aby mu mohli hned otevřít, jak zatluče. (1. Petr, 1, 13.)

39. Viz Mat. 29, 43.

42.—48. Viz Mat. 24, 45—51. Podobenství týká se sice předem apoštolů a vůbec představených církve, ostatní však nejsou z něho vyloučeni.

ník ten, kterého pán, když přijde, nalezne, že tak činí. ⁴⁴Vpravdě pravím vám, že ho ustanoví nade vším majetkem svým. ⁴⁵Kdyby však onen služebník si řekl: „Pán můj prodlévá přijíti“, a počal by bít služebníky a služky, a jísti a píti a opíjeti se, ⁴⁶přijde pán služebníka toho v den, v který se nenačká, a v hodinu, kterou neví, i rozpoltí ho a ustanoví úděl jeho s nevěrci. ⁴⁷Onen pak služebník, jenž poznal vůli pána svého, a nic nepřipravil ani neučinil podle vůle jeho, dostane mnoho ran, ⁴⁸ten však, jenž ji nepoznal a dělal věci hodné ran, dostane ran málo. Od každého, jemuž mnoho bylo dáno, bude pohledáváno mnoho, a komu bylo svěřeno mnoho, od toho bude žádáno více.“

⁴⁹„Oheň na zem hodit jsem přišel, a co chci (jiného), než aby se vznítit? ⁵⁰Mám však pokřtěn býti křtem, a kterak jsem tísněn, dokud se nevykoná! ⁵¹Myslíte, že jsem přišel dáti pokoj na zem? Nikoliv, — pravím vám, — ale rozdvojení; ⁵²neboť od toho času rozdvojí se jich v jednom domě pět: tři proti dvěma a dva proti třem; ⁵³rozdvojí se otec proti synu a syn proti otci, matka proti dceři a dcera proti matce, tchyně proti své snaše a snacha proti své tchyni.“

49. Ohněm oním rozumí se vykupitelské dílo vůbec.

50. Jsem tísněn tužbou, čili toužím snažně po tom, abych byl již pokřtěn křtem utrpení a smrti.

Znamení času, pokání.

⁵⁴Pravil pak zástupům: „Když vidíte vycházeti oblak od západu, ihned říkáte: ‚Bude pršet‘. A stává se tak. ⁵⁵A když vidíte váti vítr jižní, pravíte: ‚Bude horko‘, a bývá. ⁵⁶Pokrytci, tvářnost nebe a země umíte zkoumati; kterak to, že dobu tuto zkoumat nedovedete? ⁵⁷Proč sami od sebe nesoudíte, co je spravedlivě? ⁵⁸Když jdeš se svým protivníkem k vrchnosti, přičiň se na cestě zprostiti se ho, aby tě snad netáhl k soudci, a soudce nedal tě biřici, a biřic nevsadil tě do žaláře. ⁵⁹Pravím tobě: Nevyjdeš odtud, dokud nevrátíš poslední halěř.“

O fíkovém stromě.

13. ¹Téhož času byli přítomni někteří, kteří mu vypravovali o Galilejských, jejichž krev Pilát smísil s jejich oběťmi. ²I odpověděl jim: „Myslíte, že tito Galilejští byli větší

56. Dobu mesiášskou. Srov. Mat. 16, 1—4.

57. Proč sami od sebe, t. j. neodvisle (od zákoníků a fariseů) a samostatně nesoudíte či nečiníte si úsudek spravedlivý, takový, který by se srovnával se znameními doby (viz Mat. 12, 39. pozn.), úsudek totiž, že jsem Vykupitel?

58. n. Obrazem je vyzývá, aby ten správný úsudek učinili si včas, jinak že by je stihl zasloužený trest. (Srov. Mat. 5, 25—26.)

hříšníci, než všichni Galilejští, poněvadž takovou věc utrpěli? ³Nikoliv, pravím vám, ale nebudete-li pokání činiti, všichni podobně zahynete. ⁴Aneb oněch osmnáct, na něž padla věž v Siloe a je zabila, — myslíte, že také oni byli větší viinníci než všichni lidé, kteří přebývají v Jerusalemě? ⁵Nikoliv, pravím vám, ale nebudete-li pokání činiti, všichni taktéž zahynete.“ ⁶Pověděl pak toto podobenství: „Kdosi měl fíkový strom štípený ve své vinici, i přišel hledat na něm ovoce, ale nenalezl. ⁷I řekl vinaři: „Hle, tři léta jsou tomu, co přicházím hledat ovoce na tomto fíku a nenalézám; vytni jej tedy; k čemu zabírá zbytečně půdu?“ ⁸Ale on odpověděl mu: „Pane, ponechej jej i tohoto léta, až jej okopám a ohnojím; ⁹kdyby snad přinesl ovoce; pakli ne, potom jej vytněš.“

Pán Ježíš uzdravuje shrbenou stařenu a učí v podobenstvích.

¹⁰Učil pak v sobotu v jedné synagoze (jejich). ¹¹A hle, (byla tam) žena, která měla ducha nemoci osmnáct roků; byla shrbená a vůbec nemohla se vzpřímiti. ¹²Uzřev ji Ježíš, zavolal ji k sobě a řekl jí: „Ženo, zproštěna jsi nemoci své.“ ¹³I vložil na ni ruce, a hned se vzpřímila a velebila Boha. ¹⁴Ale představený synagogy hněvaje se, že Ježíš

6.—9. Stromem rozumí se národ israelský.

uzdravil (ji) v sobotu, promluviv řekl zástupu: „Šest dní jest, v nichž se má pracovati, v těch přicházejte a dávejte se uzdravovat, a ne v den sobotní.“ ¹⁵ Pán však odpověděl: „Pokrytci, zdali každý z vás neodvazuje v sobotu od jeslí svého vola neb osla a nevede ho napájet? ¹⁶ A tato (žena), — dcera přece Abrahamova, — kterou satan svázal, — hle, již osmnáct tomu let, — ta neměla býti zbavena vazby své v den sobotní?“ ¹⁶ Když to pravil, styděli se všichni protivníci jeho, a veškeren lid se radoval ze všech těch věcí slavných, které se děly od něho.

¹⁸ Pravil tedy: „Čemu jest podobno království Boží, a k čemu mám je přirovnati? ¹⁹ Podobno jest zrnu hořčičnému, které vzav člověk jeden zasel ve své zahradě: i vzrostlo a stalo se stromem, a ptáci nebeští bydlili v jeho ratolestech.“ ²⁰ A opět pravil: „K čemu mám přirovnati království Boží? ²¹ Podobno je kvasu, který vzavši žena zadělala do tří měric mouky, až zkynulo všecko.“ ²² I ubíral se po městech a vesnicích, uče a konaje cestu do Jerusalema.

Úzká cesta spásy. Kristova bolest nad budoucí zkázou Jerusalema.

²³ Kdosi mu řekl: „Pane, jest málo těch, kteří budou spaseni?“ On jim řekl: ²⁴ „Snažte

18.—21. Viz Mat. 13, 31—33.

se vejíti branou těsnou, neboť mnozí, pravím vám, budou hleděti vejíti, a nebudou moci. ²⁵Když hospodář vstane a dveře zavře, a vy počnete venku státi a na dveře tlouci řkouce: „Pane, otevři nám“, tu on odpovídaje řekne vám: „Neznám vás, odkud jste.“ ²⁶Tehdy počnete říkati: „Jedli jsme před tebou a pili a na ulicích našich jsi učil.“ ²⁷I řekne vám: „Pravím vám: Nevím, odkud jste; odejděte ode mne všichni pachatelé nepravosti.“ ²⁸Tam bude pláč a skřípění zubů, když uvidíte Abrahama a Isáka i Jakoba a všechny proroky v království Božím, sebe pak vyhnané ven. ²⁹A přijdou od východu a od západu i od severu a od jihu a budou stolovati v království Božím. ³⁰A hle, jsou poslední, kteří budou prvními, a jsou první, kteří budou posledními.“

³¹V ten den přistoupili k němu někteří z fariseů a řekli mu: „Vyjdi a odeber se odtud, neboť Herodes chce tě zabít.“ ³²I řekl jim: „Jděte a povězte té lišce: „Hle, vymítám zlé duchy a uzdravuji dnes i zítra, a třetího dne přijdu k dokonání.“ ³³Avšak dnes a zítra i pozítří musím choditi, neboť nenáleží proroku, aby zahynul mimo Jerusalem. ³⁴Jerusa-

32. Ať Herodes činí cokoliv, já budu úřad svůj vykonávati dále; avšak jen krátký čas, neboť zanedlouho musím po vůli Otcově umřít, abych tak přišel k svému dokonání či k oslavení lidské přirozenosti své.

34.—35. Viz Mat. 23, 37—39.

leme, Jerusaleme, který zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kteří jsou posíláni k tobě, kolikráte chtěl jsem shromážditi děti tvé, jako pták svá mláďata pod křídla, a nechtěl jsi.
³⁵Hle, zanechá se vám dům váš pustý. Pravím pak vám: Neužříte mne, až přijde (čas), kdy řeknete: „Požehnaný, jenž se bere ve jménu Páně.“

Pán Ježíš uzdravuje vodnatelného a nabádá ke skromnosti a k činné lásce k bližnímu.

14. ¹Když Ježíš vešel v sobotu do domu jednoho z náčelníků farisejských, aby tam poobědval, oni ho pozorovali. ²A hle, jeden člověk vodnatelný byl před ním. ³I promluvil Ježíš a řekl zákoníkům a fariseům: „Jest dovoleno v sobotu uzdravovati čili nic?“ ⁴Ale oni mlčeli. I ujav ho, uzdravil ho a propustil. ⁵A řekl jim: „Kdo jest mezi vámi, jenž upadne-li mu vůl nebo osel do jámy, nevytáhne ho hned v den sobotní?“ ⁶Nemohli mu na to odpovědět.

⁷Pověděl také pozvaným podobenství pozoruje, kterak si vybírali přední místa; pravil: ⁸„Když budeš pozván od někoho na svatbu, nesedej na místo přední, aby snad vzácnější než ty nebyl pozván od něho, ⁹a ten, jenž pozval tebe i jeho, aby nepřišel a neřekl tobě: ‚Postup tomuto místo‘; a tehda počal bys s hanbou seděti na místě posledním. ¹⁰Ale

když budeš pozván, jdi, posad' se na posledním místě, aby, když přijde ten, jenž tě pozval, řekl tobě: „Příteli, posedni výše“. ¹¹ Tehdy budeš míti čest před spolustolujícími; neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen.“

¹² Pravit však i tomu, který ho pozval: „Strojíš-li oběd nebo večeři, nezvi přátel svých, ani bratrů svých, ani příbuzných svých, ani sousedů bohatých, aby snad také oni nepozvali zase tebe a nedostalo se ti odplaty. ¹³ Ale když strojíš hostinu, povolávej chudých, zmrzačených, kulhavých a slepých, ¹⁴ a budeš blažen, poněvadž nemají čím ti odplatit; neboť bude ti odplaceno při vzkříšení spravedlivých.“

O veliké večeři.

¹⁵ Uslyšev to jeden ze spolustolujících, řekl mu: „Blažen, kdo bude jísti chléb v království Božím.“ ¹⁶ Ale on mu pravil: „Jeden člověk učinil velikou večeři a pozval mnohých. ¹⁷ I poslal služebníka svého v hodinu večeře říci pozvaným, aby přišli, ježto všecko jest již hotovo. ¹⁸ Ale oni všichni počali jednomyslně se vymlouvati. První mu řekl: „Pole jsem koupil, a musím vyjít a je shlédnouti. Prosím tě, měj mne za omluvena“. ¹⁹ Druhý řekl: „Patero spřežení volů jsem koupil, a jdu jich zkusit; prosím tě, měj mne za omluvena“.

²⁰ A jiný řekl: „Ženu jsem pojal, a proto nemohu přijíti“. ²¹ Služebník vrátiv se zvěstoval to pánu svému. Tu rozhněval se hospodář a řekl svému služebníku: „Vyjdi rychle na náměstí a ulice města, a uveď sem chudé, zmrzačené a slepé i kulhavé“. ²² I řekl služebník: „Pane, stalo se, jak jsi rozkázal, a ještě jest místo“. ²³ Pán řekl služebníkov: „Vyjdi na cesty a k plotům a přinuť vejíti, ať se naplní dům můj. ²⁴ Pravímť vám, že žádný z těch mužů, kteří byli pozváni, neokusí večeře mé.“

Čeho se žádá od pravých následovníků Kristových.

²⁵ I šli s ním mnozí zástupové, a on obrátiv se řekl k nim: ²⁶ „Jde-li kdo ke mně a nemá v nenávisti otce svého a matky své i manželky a dítek a bratrů i sester svých, ano i života svého, nemůže býti mým učedníkem. — ²⁷ Kdo nenese kříže svého a nejde za mnou, nemůže býti mým učedníkem. — ²⁸ Neboť kdo z vás chtěje vystavěti věž, nesedne dříve a nepočítá potřebného nákladu, má-li dosti, aby dostavěl, ²⁹ aby snad, kdyby položil

25.—27. Výraz nenáviděti má podobný smysl jako u Mat. 10, 37. slova milovati více (kdo miluje více otce a matku... nežli Krista), takže kdo v čas pronásledování a utrpení není hotov opustiti raději otce, matku... nežli Krista, není ho hoden.

základ a nemohl dokončiti, všichni ti, kteří by to viděli, nepočali se mu posmívati ³⁰řkouce: „Tento člověk počal stavěti a nemohl dokončiti“. ³¹Aneb, který král chtěje počíti válku proti jinému králi, nesedne dříve a nepřemýšlí, je-li s to, aby s desíti tisíci utkal se s tím, jenž s dvaceti tisíci táhne na něho? ³²Sic jinak, pokud tento ještě daleko jest, odešle poselství a žádá za jednání o mír. ³³Tak tedy každý z vás, jenž neodřiká se všeho, co má, nemůže býti mým učedníkem. — ³⁴Dobrá věc je sůl; zkazí-li se však i sůl, čím bude osolena? ³⁵Ani do země, ani do hnoje se nehodí, nýbrž ven se vyhodí. Kdo má uši k slyšení, slyš.“

O ztracené ovci a o ztraceném penízi.

15. ¹Přibližovali se k němu celníci a hříšníci, aby ho slyšeli. ²Fariseové a zákoníci reptali: „Tento přijímá hříšníky a jí s nimi.“ ³I pověděl jim toto podobenství: ⁴„Který člověk z vás, maje sto ovec a ztrativ jednu z nich, nenechá devadesát devět na poušti a nejde po té, která se ztratila, až ji nalezne? ⁵A když ji nalezne, vloží si ji s radostí na ramena, ⁶a přijda domů, svolá přátele a sousedy a řekne jim: „Radujte se se mnou, neboť jsem našel ovci, která se ztratila“. ⁷Pravím vám, že tak bude větší radost v nebesích nad jedním hříšníkem pokání činícím, než nad

34.—35. Viz Mark. 9, 49., Mat. 5, 13.

devadesáti devíti spravedlivými, kteří pokání nepotřebují.“

⁸„Aneb která žena mající deset drachem, ztratí-li jednu drachmu, nerozžehne svíce a nemcete domu svého a nehledá pilně, až ji nalezne? ⁹A když ji nalezne, svolá přítelkyně i sousedky své a řekne: ‚Radujte se se mnou, neboť jsem našla drachmu, kterou jsem ztratila‘. ¹⁰Tak, pravím vám, budou anďelé Boží mítí radost nad jedním hříšníkem pokání činícím.“

O marnotratném synu.

¹¹Pravil také: „Jeden člověk měl dva syny. ¹²Mladší z nich řekl otci: ‚Otče, dej mi ten díl statku, který na mne připadá‘. I rozdělil jim majetek. — ¹³Po nemnohých dnech syn mladší sebrav všecko, odešel do daleké krajiny a tam promarnil statek svůj, živ jsa prostopášně. ¹⁴Když všecko utratil, nastal v té krajině veliký hlad, a on počal trpěti nouzi. ¹⁵I šel a přidržel se jednoho občana oné krajiny, a ten poslal ho do dvora svého, aby pásł vepře. ¹⁶I přál si naplniti břicho své lusky, které jedli vepři, ale nikdo mu

8. Drachma byl řecký peníz, asi 6.24 Kč (r. 1936).

16. Lusky, t. j. ovoce rohovníku či tak zvaného chleba svatojanského, jímž krmili a krmí dobytek, ale též chudí lidé na Východě se jím živí.

(jich) nedával. ¹⁷Šel tedy do sebe a řekl: ‚Kolik dělníků v domě otce mého má hojnost chleba, a já hynu zde hladem. ¹⁸Vstanu a půjdu k otci svému a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou; ¹⁹již nejsem hoden slouti synem tvým. Učiň mne jako jednoho ze svých dělníků‘. ²⁰A vstav šel k otci svému. Když byl ještě daleko, otec jeho spatřil ho a byl hnut milosrdenstvím; i běžel a padl mu kolem krku a zulíbal ho. ²¹I řekl mu syn: ‚Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou; již nejsem hoden slouti synem tvým‘. ²²Ale otec řekl ke svým služebníkům: ‚Rychle přineste roucho přední a oblecte ho a dejte mu prsten na ruku a obuv na nohy jeho; ²³a přiveďte tučné tele a zabijte je, a jezme a veselme se; ²⁴neboť tento syn můj byl mrtev a zase ožil; byl ztracen a jest nalezen‘. I počali se veseliti.

²⁵Syn jeho starší byl na poli; když přicházel a blížil se k domu, uslyšel hudbu a tanec. ²⁶I povolal k sobě jednoho ze služebníků a otázel se ho, co to jest. ²⁷On mu řekl: ‚Bratr tvůj přišel, a tvůj otec zabil tučné tele, poněvadž ho dostal zdravého‘. ²⁸I rozhněval se a nechtěl vejíti. Tedy otec jeho vyšel počal ho chlácholiti. ²⁹Ale on odpověděl otci svému: ‚Hle, tolik roků sloužím tobě a nikdy jsem příkázání tvého nepřestoupil, a nikdy jsi mi nedal (ani) kozelce, abych se poveselil se svými přáteli. ³⁰Ale

když přišel tento syn tvůj, který prohýřil majetek svůj s nevěstkami, zabil jsi mu tučné tele³¹. On však řekl jemu: „Synu můj, ty jsi vždycky se mnou, a všechny věci mé jsou tvoje; ³²veseliti se však a radovati se náleželo, neboť tento bratr tvůj byl mrtev a zase ožil; byl ztracen a jest nalezen“.

O nevěrném správci, o boháči a Lazarovi.

16. ¹Pravil i svým učedníkům: „Byl jeden bohatý člověk, který měl správce (statků), a ten byl udán u něho, jako by rozplýtvával jeho majetek. ²I povolal ho k sobě a řekl mu: „Co to slyším o tobě? Slož účty ze své správy, neboť již nebudeš moci správu vésti“. ³I řekl správce sám u sebe: „Co mám dělati? Neboť pán odnímá ode mne správcovství. Kopati nemohu, žebrati se stydím. ⁴Vím, co učiním, aby mě přijali do svých domů, když budu zbaven správcovství“. ⁵A zavolav k sobě dlužníky svého pána po jednom, řekl prvnímu: „Kolik jsi dlužen pánu mému?“ ⁶On řekl: „Sto džbánů oleje“. I řekl mu: „Vezmi svůj úpis, sedni rychle a napiš padesát“. ⁷Potom řekl druhému: „Kolik ty jsi dlužen?“ On řekl: „Sto korců pšenice“. Dí mu: „Vezmi svůj úpis a napiš osmdesát“. ⁸I pochválil pán nevěr-

8. Pochválil ho, nikoli proto, že byl nevěrný, nýbrž proto, že jednal opatrně, postarav se o svou budoucnost.

ného správce, že jednal opatrně; neboť lidé tohoto světa jsou opatrnější proti sobě ve spolek než lidé světla. ⁹I já pravím vám: Učiňte si přátele z nepravého mamonu, aby, když dokonáte, přijali vás do stanů věčných.

¹⁰Kdo jest věrný ve věcech nejmenších, jest věrný i ve věcech velikých, a kdo jest ve věcech nejmenších nesprávný, jest nesprávný i ve věcech velikých. ¹¹Jestliže jste nebyli věrni v nepravém mamonu, kdo dá vám statky opravdové?

¹²A jestliže v cizím nebyli jste věrni, kdo vám dá to, co vaše jest?

¹³Žádný služebník nemůže dvěma pánům sloužiti, neboť buď jednoho bude nenáviděti a druhého milovati, anebo jednoho se přidrží a druhým pohrdne. Nemůžete Bohu sloužiti a mamoně.“

¹⁴To všechno poslouchali fariseové, kteří

9. T. j. zjednávajte si zásluhy pro nebe, užívající podle vůle Boží statků pozemských, jež právem lze zváti mamonem klamným, poněvadž odvracující od statků vyšších, nebeských, nevedou k blahu pravému, které slibují; zjednávajte si je k tomu, aby, až zemřete, přijal vás Bůh do nebe.

10.—12. Věcmi nejmenšími a cizími rozumí statky pozemské, pod. jako i mamonem nepravým. Nazývá je cizími, poněvadž vlastním pánem jejich není člověk, nýbrž Bůh, který je člověku pouze na čas propůjčuje. Věcmi velikými, statky opravdovými a tím, co vaše jest, míní statky duchovní, mesiášské (milosti a pravdy křesťanské); nazývá je našimi, poněvadž nám je dává tak, že nám jich nikdy neodnímá bez naší vůle, bez naší viny.

byli lakomí, a posmívali se mu. ¹⁵I řekl jim: „Vy jste to, kteří se děláte spravedlivými před lidmi, avšak Bůh zná srdce vaše; neboť co u lidí jest vznešené, to před Bohem jest ohavnost. ¹⁶Zákon a proroci (trvali) až do Jana; od té chvíle království Boží se zvěstuje, a každý mu činí násilí. ¹⁷Snazší však jest, aby nebe a země pominuly, než aby padla jedna čárka zákona. ¹⁸Každý, kdo propouští svou manželku a bere si jinou, cizoloží, a kdo si bere propuštěnou od muže, cizoloží.“

¹⁹„Byl jeden bohatý člověk; ten se odíval v purpur a jemné plátno a hodoval každého dne skvostně. ²⁰Jeden pak žebrák, jménem Lazar, ležel u vrat jeho pln vředů, ²¹a žádal se nasytit z drobtů, které padaly se stolu boháčova [ale nikdo mu jich nedával], ba i psi přicházeli a lízali mu vředy. ²²Ten žebrák zemřel a donesen byl od andělů do lůna Abrahamova; zemřel i boháč a pohřben byl v pekle. ²³Když v mukách pozdvihl očí svých, uzřel Abrahama z daleka a Lazara v lůně jeho. ²⁴I zvolal: „Otče Abrahame, smiluj se nade mnou a pošli Lazara, ať omočí konec prstu svého ve vodě a ochladí mi jazyk, neboť se trápím v tomto plameni“. ²⁵Ale Abraham mu řekl: „Synu, rozpomeň

16. Viz Mat. 11, 12—13.

18. Na jednom příkladě ukazuje, že přišel zákon naplnit, obnoviv totiž původní nerozlučnost svazku manželského. (Viz Mat. 5, 32.; 19, 9., Mark. 10, 11.)

se, že jsi dostal své dobré ve svém životě a Lazar podobně zlé; nyní pak on se zde těší, ty však se trápíš. ²⁶A mimo to jest mezi námi a vámi stanovena veliká propast, aby nemohli ti, kteří by chtěli přejíti odtud k vám, ani tamodtud k nám se přepraviti'. ²⁷I řekl: „Prosím tě tedy, otče, abys ho poslal do domu otce mého, — ²⁸neboť mám pět bratrů, — ať jim svědčí, aby také oni nepřišli do tohoto místa trápení'. ²⁹Ale Abraham mu řekl: „Mají Mojžíše a proroky, těch ať poslouchají'. ³⁰On však pravil: „Nikoliv, otče Abrahame, ale přijde-li k nim někdo z mrtvých, budou činiti pokání'. ³¹Tu mu řekl: „Neposlouchají-li Mojžíše a proroků, neuvěří, ani kdyby někdo vstal z mrtvých'.“

O pohoršení, smířlivosti, pevné víře a pokoře.

17. ¹I řekl svým učedníkům: „Není možno, aby nepřišla pohoršení, ale běda tomu, skrze něhož přicházejí. ²Užitečnější bylo by mu, kdyby mlýnský kámen položen byl mu na hrdlo a on uvržen byl do moře, než aby pohoršil jednoho z těchto maličkých.“

³„Mějte se na pozoru. Zhřeší-li proti tobě bratr tvůj, domluv mu, a bude-li toho litovati, odpusť mu. ⁴A jestliže sedmkrát za den prohřeší se proti tobě a sedmkrát se k tobě

17, 1.—2. Viz Mat. 18, 6—7., Mark. 9, 41.

3.—4. Viz Mark. 18, 15.

obrátil slovy: „Lituji toho“, odpusť mu.“

⁵I řekli apoštolé Pánu: „Přidej nám víry.“

⁶Pán řekl: „Budete-li míti víru jako zrno hořčičné, řeknete tomuto fíku: „Vykořeň se a přesad' se do moře“, a poslechne vás.“

⁷„Kdo z vás, který má služebníka, jenž orá nebo pase, řekne mu, když se vrátí s pole: „Pojď hned a posad' se k jídlu?“ ⁸Zdali spíše neřeknu mu: „Připrav mi jídlo, přepaš se a posluhuj mi, až se najím a napiji; potom ty budeš jísti a píti.“ ⁹Vzdává díky služebníku tomu proto, že vykonal, co mu rozkázal?

¹⁰Myslím, že nikoliv. Tak i vy, když učiníte všechno, co vám bylo přikázáno, rcete: „Služebníci neužiteční jsme; co jsme měli učiniti, učinili jsme.“

Deset malomocných uzdraveno.

¹¹Když se ubíral do Jerusalema, šel mezi Samařskem a Galilejí. ¹²Když vcházel do jedné vesnice, potkalo se s ním deset mužů malomocných, kteří stanuvše z daleka, ¹³silným hlasem volali: „Ježíši, smiluj se nad námi.“ ¹⁴On uzřev je řekl jim: „Jděte, ukažte se kněží.“ Když šli, uzdravili se. ¹⁵Jeden z nich vida, že jest uzdraven, vrátil se, silným hlasem velebě Boha, ¹⁶a padl na tvář k nohám jeho, čině mu díky. A ten byl Samařitán. ¹⁷I promluvil Ježíš a řekl: „Nebylo

5.—6. Viz Mat. 17, 19.

jich deset uzdraveno? Kde jest jich devět?

¹⁸Neshledal se nikdo, jenž by se byl vrátil a vzdal chválu Bohu, jedině cizozemec tento?“ ¹⁹A řekl mu: „Vstaň a jdi, víra tvá tě uzdravila.“

Pán Ježíš mluví o svém příchodu k soudu.

²⁰Byv otázan od fariseů, kdy přijde království Boží, odpověděl jim: „Království Boží nepřijde s patrností, ²¹ani neřeknou: ‚Tuto jest‘ aneb ‚Tamto jest‘. Neboť království Boží jest ve vás.“ ²²Svým učedníkům pak řekl: „Přijdou dnové, kdy budete toužiti, abyste viděli jeden den Syna člověka, a neuvidíte. ²³Řeknou vám: ‚Tuto jest‘ aneb ‚Tamto jest‘. Neodcházejte a nechodte za nimi. ²⁴Neboť jako blesk, blýskaje se od jedné končiny pod nebem, září (až) do druhé končiny pod nebem, tak bude Syn člověka v den svůj. ²⁵Dříve však musí mnoho trpěti a zavržen býti od tohoto pokolení. ²⁶A jako bylo

20. n. T. j. nepřijde s leskem vnějším, jak myslí fariseové, ani nebude vázáno nějakým územím, nýbrž vznikne bez lesku vnějšího, a to předem v nitru člověka, ano základy jeho jsou již položeny, a ono trvá již mezi vámi ve svých počátcích.

22. T. j. přijdou na apoštoly a na jiné vyznavače mé dnové takových strastí a útrap, že budou si žádati, abych se jim zase objevil a z těch utrpení je vytrhl.

23. n. Srov. Mat. 24, 23—27., Mark. 13, 21.

26.—30. Srov. Mat. 24, 37—49., 1. Mojž. 7, 7.; 19, 25.

za dnů Noemových, tak bude i za dnů Syna člověka: ²⁷jedli, pili, ženili a vdávali se až do dne, ve kterém Noe vešel do korábu, a přišla potopa a zahubila všechny. ²⁸Podobně jako se stalo za dnů Lotových: jedli a pili, kupovali a prodávali, sázeli a stavěli; ²⁹ale toho dne, ve kterém Lot vyšel ze Sodomy, deštil (Bůh) ohněm a sírou s nebe a zahubil všechny; ³⁰tak bude v ten den, ve kterém Syn člověka se zjeví. ³¹Kdo v tu hodinu bude na střeše a nádobí své bude míti v domě, nestupuj vzít je, a kdo (bude) na poli, podobně nevracej se nazad. ³²Pamatujte na Lotovu ženu. ³³Kdo bude hleděti život svůj zachovat, ztratí jej, a kdo jej ztratí, (na živě) zachová jej. ³⁴Pravím vám: V tu noc budou dva na jednom loži; jeden bude vzat a druhý zanechán; ³⁵dvě budou mlíti spolu: jedna bude vzata a druhá zanechána; dva (budou) na poli: jeden bude vzat a druhý zanechán.“ ³⁶Tu se otázali: „Kde, Pane?“ ³⁷A on řekl jim: „Kdekoli bude tělo, tam shromáždí se i orlové.“

O nepravém soudci, o fariseovi a celníkovi.

18. ¹Pověděl jim také podobenství o tom, že jest potřebí vždycky se modliti a neustá-

31. n. Srov. Mat. 24, 17—18.

33. Srov. Mat. 10, 39., Mark. 8, 35.

34. n. Srov. Mat. 24, 40—42.

37. Viz Mat. 24, 28.

vati. ²Pravil: „V jistém městě byl jeden soudce, který se Boha nebál a člověka nestyděl. ³A byla v tom městě (též) jedna vdova, která k němu přicházela a říkala: ‚Obhaj mne před mým protivníkem‘. ⁴Ale on dlouho nechtěl. Potom však řekl sám u sebe: ‚Ačkoliv se Boha nebojím a člověka nestydím, ⁵přece proto, že ta vdova jest mi obtížna, obhájím ji, aby naposledy nepřišla a mě neztloukla.‘“ ⁶A Pán dodal: „Slyšte, co praví soudce nespravedlivý! ⁷A Bůh neobhájí svých vyvolenců, kteří k němu volají dnem i nocí, a bude prodlévati jim (pomoci)? ⁸Pravím vám, že v brzku jich obhájí. Avšak nalezne Syn člověka víru na zemi, až přijde?“

⁹Pověděl také některým lidem, kteří v sebe důvěřovali, že jsou spravedliví, a jinými pohrdali, podobenství toto: ¹⁰„Dva lidé vstoupili do chrámu, aby se modlili, jeden fariseus a druhý celník. ¹¹Fariseus postaviv se modlil se sám u sebe takto: ‚Bože, děkuji tobě, že nejsem jako jiní lidé, lupiči, nespravedliví, cizoložníci, aneb jako i tento celník. ¹²Postím se dvakrát za týden, desátky dávám ze všeho, co vytěžím‘. ¹³Ale celník stoje zda-

8. Víry nebude u přemnohých v době před nastávajícím již příchodem Kristovým k soudu přes to, že doba ta bude na výsost vážná a plná strastí.

12. Fariseové postívali se dobrovolně v pondělí a ve čtvrtek.

leka, nechtěl ani očí pozdvihnouti k nebi, nýbrž bil se v prsa svá a říkal: „Bože, buď milostiv mně hříšnému“. ¹⁴Pravím vám: Tento odešel do domu svého ospravedlněn, onen nikoli; neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen.“

Pán Ježíš žehná dítkám a doporučuje dobrovolnou chudobu.

¹⁵Přinášeli k němu také malé děti, aby se jich dotýkal. Uzřevše to učedníci, domlouvali jim; ¹⁶ale Ježíš povolav je k sobě pravil: „Nechte dítek přicházeti ke mně a nebraňte jim; neboť takovým patří království Boží. ¹⁷Vpravdě pravím vám: Kdo nepřijme království Božího jako dítě, nevejde do něho.“

¹⁸I otázal se ho jeden náčelník řka: „Mistře dobrý, co musím učinit, abych dostal život věčný?“ ¹⁹Ježíš mu řekl: „Proč mě nazýváš dobrým? Nikdo není dobrý, leč jediný Bůh. ²⁰Příkázání znáš: Nezcizoložíš, neza-biješ, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví, cti otce svého i matku svou.“ ²¹On řekl: „To všecko zachovával jsem od svého mládí.“ ²²Uslyšev to Ježíš, řekl mu: „Ještě jednoho se ti nedostává: Prodej všecko, co máš, a dej chudým, a budeš mít poklad v nebi; a přijď a následuj mne.“ ²³Ale on

15.—17. Viz Mat. 19, 13—15., Mark. 10, 13—16.

18.—30. Viz Mat. 19, 16—29., Mark. 10, 17—30.

uslyšev to, zarmoutil se; neboť byl velmi bohatý. ²⁴ Ježíš vida ho zarmoucena, pravil: „Jak těžko vejdou do království Božího ti, kteří mají statky. ²⁵ Snáze jest zajisté velbloudu projíti uchem jehly, než boháči vejíti do království Božího.“ ²⁶ I řekli ti, kteří to slyšeli: „I kdo může býti spasen?“ ²⁷ Ale on jim řekl: „Co jest nemožno u lidí, možno jest u Boha.“ ²⁸ Tu řekl Petr: „Hle, my jsme opustili všecko a následovali jsme tebe“ ²⁹ A on jim řekl: „Vpravdě pravím vám: Není nikoho, jenž opustil dům nebo rodiče nebo bratry nebo manželku nebo děti pro království Boží, ³⁰ aby nedostal mnohem více v čase tomto a v budoucím věku život věčný.“

Pán Ježíš předpovídá po třetí své umučení.

³¹ Potom Ježíš pojav k sobě těch dvanáct, řekl jim: „Hle, bereme se vzhůru do Jerusalema a dokoná se tam všecko, co psáno jest proroky o Synu člověka; ³² bude totiž vydán pohanům a budou se mu posmívati a ho tupiti a na něj plivati, ³³ a když ho zbičují, zabijí ho; ale třetího dne vstane z mrtvých. ³⁴ Oni však nesrozuměli z toho ničemu a bylo to slovo skryto před nimi a nepoznali, co bylo řečeno.

31.—34. Viz Mat. 20, 17—19., Mark. 10, 32—34. — Srov. Mark. 9, 31.

Pán Ježíš uzdravuje slepce u Jericha.

³⁵ Když pak se přibližoval k Jerichu, slepec jeden seděl u cesty a žebрал. ³⁶ Uslyšev zástup mimo jíti, tázal se, co to jest. ³⁷ Řekli mu, že Ježíš Nazaretský tudy jde. ³⁸ I zvolal: „Ježíši, synu Davidův, smiluj se nade mnou!“ ³⁹ Ale ti, kteří šli napřed, domlouvali mu, aby mlčel. On však mnohem více křičel: „Synu Davidův, smiluj se nade mnou.“ ⁴⁰ I zastavil se Ježíš a kázal ho k sobě přivést. Když se přiblížil, otázal se ho: ⁴¹ „Co chceš, abych ti učinil?“ On řekl: „Pane, ať vidím.“ ⁴² I řekl mu Ježíš: „Prohlédni, víra tvá tě uzdravila.“ ⁴³ Ihned prohlédl a šel za ním, velebě Boha. A veškeren lid uzřev to, vzdal chválu Bohu.

Pán Ježíš v domě Zacheově.

19. ¹ A vešed ubíral se Jerichem. ² A hle, byl tu muž, jménem Zacheus, a ten byl vrchním nad celníky; a byl bohat. ³ I hleděl spatřiti Ježíše, který to jest, ale nemohl pro zástup, neboť byl malé postavy. ⁴ Běžel tedy napřed a vystoupil na strom planého fíku, aby ho uviděl, neboť tudy měl jíti. ⁵ Když Ježíš přišel k tomu místu, pohleděv vzhůru, spatřil jej a řekl mu: „Zachee, sestup spěšně dolů, neboť dnes musím v domě tvém zůstat.“ ⁶ I sestoupil spěšně a přijal ho s ra-

dostí. ⁷Všichni vidouce to, reptali řkouce: „K člověku hříšnému zavítal.“ ⁸Zacheus však přistoupiv, řekl Pánu: „Hle, polovici majetku svého, Pane, dávám chudým, a oklamal-li jsem koho v čem, navrátím čtvernásobně.“ ⁹Ježíš mu řekl: „Dnes dostalo se spásy tomuto domu, neboť i on jest syn Abrahamův. ¹⁰Přišelť Syn člověka hledat a spasit, co zahynulo.“

O desíti hřivnách.

¹¹Poněvadž ho poslouchali, připojil ještě jedno podobenství, protože byl blízko Jerusalema a oni se domnívali, že království Boží zjeví se hned. ¹²Pravil totiž: „Jeden urozený člověk odebral se do daleké krajiny, aby ujal pro sebe království a opět se vrátil. ¹³Povolav deset služebníků svých, dal jim deset hřiven a řekl jim: ‚Těžte jimi, dokud nepřiжду‘. ¹⁴Ale spoluobčané jeho nenáviděli ho a poslali za ním poselství se vzkazem: ‚Ne-

11. Člověkem urozeným rozumí se Pán Ježíš sám, jenž pocházejí podle člověčenství svého z královského rodu Davidova, byl vskutku člověk urozený. Dokonav dílo vykupitelské vstoupil na nebesa, aby také jako člověk ujal moc nejvyšší na nebi i na zemi. Služebníky míní se apoštolové a jejich nástupci a všichni křesťané vůbec. Hřivnami rozumějí se úřady a milosti i dary jednotlivcům udělené. Návratem urozeného člověka toho míní se příchod Kristův k soudu.

chceme, aby tento kraloval nad námi“. —

¹⁵Když se (tedy) vrátil, nastoupiv království, dal povolati k sobě ony služebníky, kterým byl dal peníze, aby zvěděl, kolik každý vytěžil. ¹⁶I přišel první a řekl: „Pane, hřivna tvá vyzískala deset hřiven“. ¹⁷On mu řekl: „Dobře, služebníku dobrý, že jsi byl nad málem věrný, měj moc nad desíti městy“. ¹⁸A přišel druhý řka: „Pane, hřivna tvá vyzískala pět hřiven“. ¹⁹I tomu řekl: „Také ty buď nad pěti městy“. ²⁰Přišel jiný a řekl: „Pane, tu jest hřivna tvá, kterou jsem měl uloženu v šátku; ²¹neboť bál jsem se tebe, poněvadž jsi člověk přísný: bereš, čeho jsi nepoložil, a žneš, čeho jsi nerozsel“. ²²Dí mu: „Z úst tvých tě soudím, služebníku špatný. Věděl jsi, že já jsem člověk přísný, bera, čeho jsem nepoložil, a žna, čeho jsem nerozsel. ²³I proč jsi neuložil peněz mých, abych já přijda vybral je i s úrokem?“ ²⁴A řekl těm, kteří tu stáli: „Vezměte od něho hřivnu a dejte tomu, který má deset hřiven“. ²⁵I řekli mu: „Pane, má deset hřiven“. ²⁶„Pravím vám, že každému, kdo má, bude dáno, tomu pak, kdo nemá, bude odňato i to, co má. ²⁷Ale ty nepřátele mé, kteří nechtěli, abych kraloval nad nimi, přiveďte sem a usmrťte je přede mnou.““

Ježíšův vjezd do Jerusalema. Prodavači vyhnáni z chrámu.

²⁸ A to pověděv, kráčel napřed a bral se do Jerusalema. ²⁹ Když se přiblížil k Betfage a Betanii při hoře, která slove Olivová, poslal dva učedníky své ³⁰ řka: „Jděte do vesnice, která jest proti vám; jak do ní vejdete, naleznete přivázané oslátko, na kterém žádný člověk nikdy neseděl. Odvažte a přiveďte je ke mně. ³¹ Otáže-li se vás kdo: „Proč je odvazujete?“ takto mu řekněte: „Pán ho potřebuje.“ ³² Odešedše tedy ti, kteří byli posláni, nalezli oslátko státi, jak byl jim řekl. ³³ Když oslátko odvazovali, řekli jim páni jeho: „Proč odvazujete oslátko?“ ³⁴ Oni řekli: „Pán ho potřebuje.“ ³⁵ I přivedli je k Ježíšovi; a vrhše roucha svá na oslátko, posadili na ně Ježíše. ³⁶ Když pak on jel, prostírali roucha svá na cestu. ³⁷ A když se již přibližoval ke svahu hory Olivové, počaly veškeré zástupy učedníků jeho s radostí chváliti Boha ze všech divů, které byli viděli, ³⁸ řkouce: „Požehnaný, jenž se bere jako král ve jménu Páně; pokoj na zemi a sláva na výsostech.“ ³⁹ Někteří farišeové však ze zástupu pravili mu: „Mistře, pokárej své učedníky.“ ⁴⁰ Ale on jim řekl: „Pravím vám: Budou-li tito mlčeti, kamení

28.—44. Viz Mat. 21, 1—11., Jan 12, 12—19.

38. Žalm 117, 26.

bude volati.“ ⁴¹ A když se přiblížil a spatřil město, zaplakal nad ním řka: ⁴² „Kdybys bylo poznalo i ty, a to (alespoň) v tento den tvůj, co je tobě k pokoji, ale nyní je to skryto před očima tvýma, ⁴³ neboť přijdou na tebe dni, ve kterých nepřátelé tvoji obklíčí tě náspem a oblehnou tě a sevrou tě se všech stran ⁴⁴ a na zem povalí tebe i děti tvé, které jsou v tobě, a nenechají v tobě kamene na kameni, poněvadž jsi nepoznalo času navštívení svého.“

⁴⁵ A vešed do chrámu počal vyháněti prodavače a kupující v něm, ⁴⁶ řka jim: „Psáno jest: Dům můj jest dům modlitby, vy však jste jej učinili peleší lotrovskou.“ ⁴⁷ I učil každého dne v chrámě. Velekněží však a zákoníci a náčelníci lidu hleděli ho zahubiti, ⁴⁸ ale nenašli, co by mu učinili, neboť veškeren lid lnul k němu a poslouchal ho.

Členové velerady táží se po Kristově pravomoci.

20. ¹ Jednoho dne, když učil lid v chrámě a kázal evangelium, přistoupili k němu velekněží a zákoníci se staršími ² a pravili mu: „Pověz nám, kterou mocí činíš věci tyto, aneb kdo je ten, jenž ti dal tuto moc?“ ³ Odpověděv Ježíš, řekl jim: „Otážu se vás i já na

45.—46. Viz Mat. 21, 12. 13.

20, 1.—8. Viz Mat. 21, 23—27., Mark. 11, 27—33.

jednu věc. Povězte mi: 'Křest Janův, byl s nebe či od lidí?'⁴ Oni rozvažovali sami u sebe řkouce: „Díme-li ‚S nebe‘, řekne nám: ‚Proč jste mu tedy neuvěřili?‘⁵ Řekneme-li však ‚Od lidí‘, veškeren lid bude nás kamenovati, neboť jsou přesvědčeni, že Jan jest prorok.“⁶ I odpověděli mu, že nevědí, odkud byl.⁷ Ježíš jim řekl: „Ani já nepovím vám, kterou mocí to činím.“

Podobenství o vinařích.

⁹Poté počal mluvit k lidu podobenství toto: „Člověk jeden štípil vinici, pronajal ji vinařům a odcestoval na dlouhou dobu.¹⁰ Když přišel čas, poslal k vinařům služebníka, aby mu dali užitku z vinice. Ale vinaři zmrskali ho a odeslali s prázdnou.¹¹ I poslal služebníka druhého; oni však i toho zmrskali, a potupivše ho, poslali s prázdnou.¹² I poslal ještě třetího; a oni také toho zranivše, vyvrhli ven.¹³ Tu řekl pán vinice: ‚Co mám dělati? Pošlu milého syna svého; snad se zastydí, když ho uvidí‘.¹⁴ Ale oni uzřevše ho, mysleli sami u sebe takto: ‚To je dědic, zabijme ho, aby dědictví jeho bylo naše‘.¹⁵ A vyvrhše ho z vinice ven, zabili ho. Co jim tedy učiní pán vinice?¹⁶ Přijde a zahubí vinaře ty a dá vinici jiným.“ Tu oni uslyševše to řekli mu: „Chraň Bůh!“¹⁷ Ale on pohleděv

na ně, pravil: „Co tedy znamenají tato slova Písma: „Kámen, který zavrhli stavitelé, ten stal se kamenem úhelným?“ ¹⁸ Každý, kdo padne na ten kámen, rozrazí se; na koho však on padne, toho rozdrť.“ ¹⁹ I hleděli velekněží a zákoníci vztáhnouti ruce na něho. Ale báli se lidu. Neboť poznali, že to podobenství mluvil o nich.

Pán Ježíš odpovídá k úskočným otázkám svých nepřátel.

²⁰ I slídili po něm a poslali k němu vyzvědače, kteří by se stavěli spravedlivými, aby ho polapili v řeči, tak aby ho mohli vydati vrchnosti a moci vladařově. ²¹ I otázali se ho: „Mistře, víme, že správně mluvíš a učíš a že nehledíš na osobu, nýbrž cestě Boží vpravdě učíš; ²² sluší nám dávatí daň císaři čili nic?“ ²³ On seznav lest jejich, řekl jim: „Proč mne pokoušíte? ²⁴ Ukažte mi denár! Čí má obraz i nápis?“ Oni mu odpověděli: „Císařův.“ ²⁵ I řekl jim: „Dávejte tedy, co je císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu.“ ²⁶ A nemohli se chytiti slova jeho před lidem, nýbrž podivivše se odpovědi jeho, umlkli.

²⁷ I přistoupili k němu někteří saduceové, kteří tvrdí, že není zmrtvýchvstání, a otázali se ho: ²⁸ „Mistře, Mojžíš nám napsal: „Zemře-

20.—26. Viz Mat. 22, 15—22., Mark. 12, 13—17.

27.—40. Viz Mat. 22, 23—33., Mark. 12, 18—27.

li něčí bratr, jenž má manželku a jest bez dítek, ať bratr jeho vezme si manželku (jeho) a zplodí potomstvo svému bratru³⁹, Bylo pak sedm bratrů; první pojav manželku, zemřel bez dítek; ³⁰i vzal si ji druhý a zemřel i on bez dítek; ³¹také třetí si ji vzal a podobně všech sedm; nezanechavše potomstva zemřeli. ³²Naposled zemřela i žena. ³³Či z nich tedy bude manželkou při vzkříšení? Neboť sedm (jich) mělo ji za manželku.“ ³⁴I řekl jim Ježíš: „Děti tohoto světa se žení a vdávají; ³⁵ti však, kteří budou uznáni za hodny věku onoho a vzkříšení z mrtvých, nebudou se ani ženit ani vdávat; ³⁶vždyť ani zemřítí nebudou moci, neboť budou rovni andělům a budou syny Božími, jsouce účastni vzkříšení. ³⁷Že však mrtví vstanou, naznačuje i Mojžíš při keři, když Hospodina nazývá Bohem Abrahmovým, Bohem Isákovým a Bohem Jakubovým; ³⁸Bůh však není (Bohem) mrtvých, nýbrž živých; neboť všichni žijí jemu.“ ³⁹Tu promluvili někteří ze zákoníků a pravili: „Mistře, dobře jsi to pověděl.“ ⁴⁰A již se neosmělili tázati se ho na něco.

Ježíš vyvrací nepravé mínění o Vykupiteli a varuje před zákoníky.

⁴¹On však jim řekl: „Kterak říkají, že Mesiáš je syn Davidův? ⁴²Vždyť David sám pra-

37.—40. Viz Mat. 22, 31—33., Mark. 12, 26—27.

41.—44 Viz Mat. 22, 41—46., Mark. 12, 35—37.

ví v knize žalmů: „Řekl Hospodin mému Pánu: Zasedej po mé pravici, ⁴⁶ dokud nedám tvé nepřátele za podmoží tvým nohám“. ⁴⁴ David tedy nazývá ho Pánem; i kterak jest jeho syn?“

⁴⁵ A když veškeren lid poslouchal, řekl svým učedníkům: ⁴⁶ „Varujte se zákoníků, kteří se zálibou chodí v dlouhých rízách a libují si, když je pozdravují na trhu, a rádi sedí v prvních stolicích v synagogách a na prvních místech při hostinách, ⁴⁷ kteří stravují domy vdov a na odiv dlouho se modlí. Ty stihne soud těžší.“

Oběť vdovina.

21. ¹ Pohleděv pak vzhůru, spatřil boháče, ani metají své dary do pokladnice. ² Uzřel také jednu nuznou vdovu, ona tam vrhá dvě lepty. ³ I řekl: „Vpravdě pravím vám: Tato chudá vdova dala více než všichni; ⁴ neboť všichni tito dali Bohu darem z toho, co jim přebývalo, tato však dala ze svého nedostatku, všecko živobytí, které měla.“

Pán Ježíš předpovídá zkázu Jerusalema a konec světa.

⁵ Když někteří pravili o chrámě, že jest ozdoben krásnými kameny a dary, řekl:

45.—47. Viz Mark. 12, 38—40., Mat. 23, 1—29.

21, 1.—4. Viz Mark. 12, 41—44.

5.—33. Viz Mat. 24, 1—35., Mark. 13, 1—31.

⁶ „Přijdou dnové, ve kterých z toho, co vidíte, nezůstane kámen na kameni, který by nebyl zborcen.“ ⁷ I otázali se ho: „Mistře, kdy budou tyto věci? A které bude znamení, když přijde čas, aby se to stalo?“ ⁸ On jim řekl: „Hleďte, abyste nebyli svedeni; neboť mnozí přijdou ve jménu mém a řeknou: ‚Já jsem to‘, a ‚Čas se přiblížil‘. Nechoďte (tedy) za nimi. ⁹ Když pak uslyšíte o válkách a o rozbrojích, nelekejte se; neboť musí to prve nastati, nebude však hned konec.“ ¹⁰ Poté jim pravil: „Povstane národ proti národu a království proti království ¹¹ a budou veliká zemětřesení po místech a hlad i mor, budou i hrůzy a veliká znamení s nebe. ¹² Ale přede všemi věcmi těmi vztáhnou na vás ruce a budou vás pronásledovati, vydávající vás do synagog a do vězení a vodíce vás ke králům a vladařům pro jméno mé. ¹³ Přihoď se vám to na svědectví. ¹⁴ Vložte si tedy v srdce své, že nebudete přemýšleti napřed, kterak byste se hájili; ¹⁵ neboť já vám dám výmluvnost a moudrost, které veškerí protivníci vaši nebudou moci odolati ani odmlouvati. ¹⁶ Budou pak vás vydávati i rodiče a bratři a příbuzní a přátelé; i usmrtí některé z vás ¹⁷ a budete v nenávisti u všech pro jméno mé; ¹⁸ ale ani

13. Na svědectví, t. j. abyste měli příležitost vydávati svědectví o mně a kázati mé učení.

15. Výmluvnost. Doslovně: „dám vám ústa“.

vlas s hlavy vaší nezahyne. ¹⁹ Vytrvalostí svou získáte duše své.“

²⁰ „Když však uvidíte, že Jerusalem obléhán jest od vojska, tu vězte, že se přiblížilo zpuštění jeho. ²¹ Tehda, kdo jsou v Judsku, utecte na hory, a kdo v městě, vyjděte ven, a kdo na venkově, nevcházejte do něho; ²² neboť jsou to dni trestu, aby se vyplnilo všecko, co psáno jest. ²³ Běda těhotným a kojícím v oněch dnech; neboť bude soužení veliké na zemi a hněv nad lidem tímto. ²⁴ Budou padati pod ostrím meče a do zajetí budou vedeni mezi všechny národy a Jerusalem bude šlapán od pohanů, dokud se nenaplní čas pohanů.“

²⁵ „A budou znamení na slunci a na měsíci i na hvězdách a na zemi bude úzkost mezi národy pro nesnáze nad hukotem moře a příbojů, ²⁶ takže lidé budou trnouti strachem a očekáváním těch věcí, které přijdou na veškeren svět; neboť moci nebeské budou se pohybovati.“

²⁷ „A tehdy uvidí Syna člověka, an přichází v oblaci s velikou mocí a slávou.

19. Získáte duše své pro život věčný.

20. Znamení, jež bude předcházeti zkázu Jerusalema.

24. Podle Josefa Flavie, očitého svědka zkázy Jerusalema, zahynulo při dobývání města na 1,100.000 lidí a na 97.000 bylo odvedeno do zajetí.

25.—28. Znamení, jež budou předcházeti konec světa. (Mat. 24, 23—31., Mark. 13, 21—27.)

²⁸ Když se to počne díti, pohleďte vzhůru a zdvihněte své hlavy, neboť se blíží vaše vykoupení.“

²⁹ I pověděl jim podobenství: „Patřte na fíkový strom a na všecko stromoví; ³⁰ když již vyhánějí pupence, víte, že blízko jest léto. ³¹ Tak i vy, když uzříte, že tyto věci se dějí, vězte, že blízko jest království Boží. ³² Vpravdě pravím vám: Nepomine pokolení toto, až všecko se stane. ³³ Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.“

Pán Ježíš napomíná k bdělosti a končí svou veřejnou činnost.

³⁴ „Mějte se však na pozoru, aby srdce vaše neobtížila se opojeností a opilstvím a péčemi tohoto života a aby onen den nepřišel na vás náhle. ³⁵ Neboť jako osidlo přijde na všechny, kteří obývají na povrchu veškeré země.“

³⁶ „Bděte tedy a modlete se v každé době, abyste se stali hodni ujíti všeho toho, co se díti bude, a postaviti se před Syna člověka.“

³⁷ Býval pak ty dny v chrámě a učil, v noci však vycházel a přenocoval na hoře, která slove Olivová. ³⁸ Veškeren lid přicházel ráno k němu, aby ho v chrámě poslouchal.

29.—33. Viz Mat. 24, 32—35.

34.—36. Srov. Mat. 24, 36—51., Mark. 13, 32—37.

Jidáš se nabízí, že zradí Krista.

22. ¹Přibližoval se svátek přesnic, jenž slo-
ve velikonoce. ²I hledali velekněží a zákoníci,
kterak by Ježíše usmrtili; ale báli se lidu.
³Tu vešel ďábel do Jidáše, příjímím Iškariot-
ského, jenž byl jedním ze dvanácti. ⁴I ode-
šel a mluvil s velekněžími a s veliteli, kterak
by jim ho zradil. ⁵Oni se zaradovali a do-
hodli se, že mu dají peníze. ⁶I slíbil (jim to)
a hledal příhodné chvíle, aby jim ho vydal
bez zástupů.

Poslední večeře.

⁷Přišel den přesnic, ve kterém se musil za-
bíteti beránek. ⁸I poslal Petra a Jana řka:
„Jděte a připravte nám beránka, abychom
jedli.“ ⁹Oni mu řekli: „Kde chceš, abychom
jej připravili?“ ¹⁰I řekl jim: „Hle, jak vejdete
do města, potká vás jeden člověk, nesoucí
džbán vody. Jděte za ním do domu, do kte-
rého vejde ¹¹a rcete hospodáři domu: „Mistr
praví tobě: Kde jest pokojík, ve kterém bych
jedl beránka s učedníky svými?“ ¹²A on vám
ukáže večeřadlo veliké, prostřené; tam vše
připravte.“ ¹³I odešli a shledali (vše), jak jim
pověděl, a připravili beránka.

22, 1.—2. Viz Mat. 26, 3—5., Mark. 14, 1—2.

3.—6. Viz Mat. 26, 14—16., Mark. 14, 10—11.

7.—13. Viz Mat. 26, 17—19., Mark. 14, 12—16.

¹⁴Když přišla hodina, zaujal místo za stolem a dvanáct apoštolů s ním.

¹⁵I řekl jim: „S toužebností jsem žádal tohoto beránka jísti s vámi, prve než bych trpěl; ¹⁶neboť pravím vám, že již nebudu ho jísti, dokud se nenaplní v království Božím.“

¹⁷A vzav kalich, díky učinil a řekl: „Vezměte (to) a rozdělte mezi sebe, ¹⁸neboť pravím vám, že nebudu již píti z plodu vinného kme-
ne, dokud nepřijde království Boží.“

¹⁹A vzav chléb, učinil díky, a rozlámav jej, dal jim řka: „Toto jest tělo mé, které se za vás vydává; to čiňte na mou památku.“

²⁰Taktéž (vzal) i kalich po jídle a řekl: „Tento kalich jest nová úmluva (potvrzená) mou krví, která se za vás vylévá.“

14. Mat. 26, 20., Mark. 14, 17.

16.—18. Slaviti bude v nebi večeri dokonalou, požívati totiž slávy a blaha věčného, a to nikoli sám, nýbrž s apoštoly svými a se spravedlivými vůbec. Srov. Mat. 26, 29., Mark. 14, 25.

19. Viz Mat. 26, 26—27., Mark. 14, 22. To čiňte na mou památku, t. j. Co jsem já nyní učinil, to čiňte i vy: jako já proměniv chléb a víno v tělo a krev svou, obětoval jsem je (pod způsobou chleba a vína) Bohu Otci a podal vám požívat, tak i vy proměňující chléb a víno v tělo a krev mou, obětujte je Bohu a dávejte lidem přijímati.

20. Ačkoliv sv. Lukáš slova Kristova uvádí poněkud jinak než sv. Matouš a sv. Marek, smyslem přece nijak neodchyluje se od nich. (Srov. Mat. 26, 28., Mark. 14, 24.)

²¹ „Avšak hle, ruka zrádce mého jest se mnou při stole. ²² Syn člověka jde sice tak, jak jest uloženo, ale běda tomu, skrze něhož bude zrazen.“ ²³ Oni se počali tázati mezi sebou, kdo by to z nich byl, jenž to učiní.

²⁴ Povstal však i spor mezi nimi o tom, kdo z nich zdá se býti největší. ²⁵ I řekl jim: „Králové pohanů panují nad nimi, a ti, kteří mají nad nimi moc, dávají se nazývati ‚dobrodinci‘, ²⁶ ale vy ne tak, nýbrž kdo jest mezi vámi největší, budiž jako nejmenší, a kdo jest v čele, budiž jako služebník. ²⁷ Neboť kdo jest větší, ten, který stoluje, či ten, jenž přisluhuje? Zdali ne ten, který stoluje? Ale já jsem mezi vámi jako ten, který přisluhuje. ²⁸ Vy pak jste to, kteří jste vytrvali se mnou v mých pokušeních, ²⁹ a já vám odkazuji království, jak mně (je) odkázal Otec můj, ³⁰ abyste jedli a pili za stolem mým v království mém a seděli na stolicích, soudíce dvanácte pokolení israelských.“

³¹ [I řekl Pán:] „Šimone, Šimone, hle, satan vyžádal si vás, aby vás tříbil jako pše-

21.—23. Srov. Mat. 26, 21—25., Mark. 14, 14—21., Jan 13, 21—30.

31. n. Tříbiti, t. j. zmítati jimi v protivenstvích a utrpeních a pronásledováních co nejprudších; domníval se, že v pokušeních takových zviklají se ve víře neb docela od Boha odpadnou. A Bůh ustanovil, že dopustí takovou zkoušku na apoštoly. Slovy obrátě potvrzuj uložil Pán Ježíš Petrovi dvojí povinnost; jiné na víru obracet a v ní utvrzovati.

nici, ³²ale já jsem prosil za tebe, aby nepřestala víra tvá, a ty někdy obrátě utvrzuj bratry své.“

³³On mu řekl: „Pane, s tebou jsem hotov i do žaláře i na smrt jíti.“ ³⁴Ale on řekl: „Pravím tobě, Petře, že dnes kohout nezazpívá, dokud třikrát nezapřeš, že mě znáš.“

³⁵A řekl jim: „Když jsem vás poslal bez měšce, bez mošny a bez obuvi, měli jste v čem nedostatek?“ Oni řekli: „V ničem.“

³⁶I řekl jim: „Ale nyní, kdo má měšec, vezmi (jej), podobně i mošnu, a kdo nemá, prodej plášť svůj a kup meč. ³⁷Neboť pravím vám, že musí se na mně splniti ještě toto Písmo: ‚A s hříšníky počten jest‘. Neboť to, co se mne týká, bere konec.“ ³⁸Ale oni pravili: „Pane, hle, dva meče (jsou) zde.“ I řekl jim: „Dosti jest.“

Pán Ježíš v zahradě Getsemanské.

³⁹Vyšed odebral se podle obyčeje svého na

33.—34. Viz Mat. 26, 31—35., Mark. 14, 27—31., Jan 13, 36—38.

35. n. Až od vás odejdu, přijdou na vás tak veliká pronásledování, že po lidsku soudic mohlo by se zdáti radným, abyste si koupili meč, byť jste měli proto prodati plášť.

37. Co se mne týká, here konec, t. j. moje poslání, moje působení na zemi, můj pozemský život jde ke konci.

39—46. Srov. Mat. 26, 30. 36—46., Mark. 14, 26. 32—42., Jan 18, 1.

horu Olivovou; jeho učedníci šli za ním.

⁴⁰Když přišel na místo, řekl jim: „Modlete se, abyste se nedostali do pokušení.“ ⁴¹Poté

vzdálil se od nich, asi co by kamenem dohodil, a pokleknuv na kolena, modlil se: ⁴²„Otče,

chceš-li, odejmi tento kalich ode mne, avšak ne má, nýbrž tvá vůle se staň.“ ⁴³I ukázal

se mu anděl s nebe a posiloval ho. A on ocitnův se v úzkosti smrtelné, modlil se snažněji.

⁴⁴I tekl mu pot jako krůpěje krve na zem.

⁴⁵Když vstal od modlitby a přišel ke svým učedníkům, shledal, že zármutkem spí.

⁴⁶I řekl jim: „Proč spíte? Vstaňte a modlete se, abyste se nedostali do pokušení.“

⁴⁷Když ještě mluvil, hle, zástup (přicházel), a ten, jenž slul Jidáš, jeden ze dvanácti,

šel před nimi a přiblížil se k Ježíšovi, aby ho políbil. ⁴⁸Ale Ježíš mu řekl: „Jidáši, políbením zrazuješ Syna člověka?“ ⁴⁹Ti, kteří

byli při něm, uzřevše, co nastává, řekli mu: „Pane, máme bítí mečem?“ ⁵⁰A jeden z nich

napadl služebníka veleknězova a uťal mu pravé ucho. ⁵¹Ale Ježíš promluviv řekl:

„Nechte, až potud.“ I dotekl se ucha jeho a uzdravil je. ⁵²Řekl pak Ježíš velekněžím,

velitelům chrámovým a starším, kteří byli na něj přišli: „Jako na lotra jste vyšli s meči

46.—53. Viz Mat. 28, 47—56., Mark. 14, 43—52., Jan 18, 2—11.

a kyji? ⁵³Když jsem býval denně s vámi v chrámě, nevztáhli jste ruky na mne, ale toto jest hodina vaše a moc temnosti.“

**Pán Ježíš odveden, zapřen od Petra
— a potupen od služebníků.**

⁵⁴I jali ho a dovedli do domu veleknězova, Petr pak šel za ním z daleka.

⁵⁵Když udělali oheň uprostřed dvora a se kolem posadili, Petr sedl si mezi nimi. ⁵⁶Jedna děvečka pak spatřivši jej, an sedí u ohně, a pohleděvši naň upřeně, pravila: „Také tento byl s ním.“ ⁵⁷Ale on zapřel řka: „Ženo, neznám ho.“ ⁵⁸Krátce potom jiný uzřev ho, řekl: „Také ty jsi z nich.“ Ale Petr řekl: „Člověče, nejsem.“ ⁵⁹A když minula asi jedna hodina, někdo jiný tvrdil: „Vpravdě i tento byl s ním, neboť jest také Galilejský.“ ⁶⁰Petr však řekl: „Člověče, nevím, co pravíš.“ A ihned, když ještě mluvil, zazpíval kohout. ⁶¹Pán se obrátil a pohleděl na Petra. Petr rozpomenul se na slova Páně, jak mu řekl: „Prve než kohout zazpívá, zapřeš mě třikráte.“ ⁶²I vyšel ven a plakal hořce.

54. Viz Jan 18, 13—14., 19—24., Mat. 26, 57—68., Mark. 14, 53—65.

55.—62. Viz Mat. 26, 69—75., Mark. 14, 66—72., Jan 18, 15—18., 25—27.

⁶³ Ti muži, kteří ho drželi, posmívali se mu, tlukouce ho. ⁶⁴ A zakryvše ho, bili ho v tvář a tázali se ho: „Hádej, kdo jest, jenž tě udeřil?“ ⁶⁵ A mnoho jiného rouhajíce se mluvili proti němu.

Ranní zasedání velerady.

⁶⁶ Když se rozednilo, sešli se starší lidu i velekněží a zákoníci, a uvedše ho do své rady, řekli: „Jsi-li ty Kristus, pověz nám to.“ ⁶⁷ I řekl jim: „Povím-li vám to, neuvěříte mi, ⁶⁸ otáží-li se však také, neodpovíte mi, ani mne nepropustíte. ⁶⁹ Ale od té chvíle Syn člověka bude seděti na pravici moci Boží.“ ⁷⁰ I řekli všichni: „Ty jsi tedy Syn Boží?“ On řekl: „Vy (to) pravíte, já jsem.“ ⁷¹ Avšak oni řekli: „K čemu ještě potřebujeme svědectví? Vždyť sami jsme to slyšeli z úst jeho.“

Pán Ježíš před Pilátem a Herodem.

23. ¹ Veškeré množství jich povstalo a dovedli ho k Pilátovi. ² Počali žalovati na něho: „Tohoto jsme našli, an převrací národ náš,

66.—71. Srov. Mat. 27, 1—2., Mark. 15, 1. Poněvadž noční sedění a rozsudek byly nezákonné, sešla se velerada ráno ještě jednou.

69. Předpověděl tak znova, jako při nočním sedění (Mat. 26, 64) brzkou svoji oslavu, aby neměli žádné příčiny k výmluvě.

23, 1.—7. Viz Mat. 27, 11—14., Mark. 15, 2—5., Jan 18, 28—38.

brání dávati daně císaři a praví, že jest Me-
siáš král.“ ³I otázal se ho Pilát: „Ty jsi král
židovský?“ On mu odpověděl: „Ty (to) pra-
víš.“ ⁴I řekl Pilát velekněžím a zástupům:
„Nenalézám žádné viny na tomto člověku.“
⁵Ale oni usilovali řkouce: „Bouří lid, uče po
všem Judsku, počav od Galileje až sem.“ ⁶Tu
Pilát uslyšev o Galileji, otázal se, je-li ten
člověk Galilejský. ⁷A zvěděv, že jest z moci
Herodovy, poslal ho k Herodovi, který byl
také v Jerusalemě ty dny.

⁸Herodes uzřev Ježíše, velmi se zaradoval,
neboť byl odedávna žádostiv uviděti ho,
poněvadž o něm mnoho slyšel a nadál se, že
ho uzří nějaký zázrak činiti. ⁹I vyptával se
ho mnoha slovy, ale on mu nic neodpovídal.
¹⁰Stáli však tam velekněží a zákoníci, usta-
vičně na něho žalující. ¹¹I pohrdnul jím He-
rodes se svým komonstvem a posmíval se mu,
obléknuv ho v roucho bílé a odeslal ho na-
zpět k Pilátovi. ¹²V ten den Herodes a Pilát
se spřátelili, neboť dříve byli spolu v nepřá-
telství.

¹³Pilát svolav velekněze i náčelníky a lid,
¹⁴řekl k nim: „Přivedli jste mi tohoto člo-
věka, jako by odvracel lid, a hle, já konaje
šetření před vámi, nenalezl jsem na tomto

4. Viz Jan 18, 36—37.

13.—25. Srov. Mat. 27, 15—26., Mark. 15, 6—15.,
Jan 18, 29—40.

člověku žádné viny v těch věcech, které na něho žalujete. ¹⁵Ale ani Herodes ne, neboť poslal ho zpět k nám. Hle, nic smrti hodného neučinil. ¹⁶Potrestám ho tedy a propustím.“

¹⁷Musíval jim propouštěti o slavnosti jednoho (vězně). ¹⁸I vykřikli všichni najednou: „Pryč s tímto a propuť nám Barabáše.“ ¹⁹Ten byl pro nějaké vzbouření povstalé v městě a pro vraždu vsazen do vězení. ²⁰Pilát promluvil k nim opět, chtěje propustiti Ježíše. ²¹Ale oni volali: „Ukřižuj, ukřižuj ho.“ ²²On však řekl jim po třetí: „Co zlého učinil tento? Žádné příčiny smrti na něm nenalézám. Potrestám ho tedy a propustím.“ ²³Ale oni naléhali na něho velikým křikem žádající, aby byl ukřižován, a křik jejich se rozmáhal. ²⁴Pilát usoudil, aby se splnila žádost jejich, ²⁵i propustil toho, jenž byl pro vraždu a vzbouření vsazen do vězení, za něhož prosili, Ježíše pak vydal zvůli jejich.

Ježíš ukřižován a pohřben.

²⁶Když ho odváděli, uchopili jakéhosi Šimona z Cyreny, jenž přicházel ze dvorce, a vložili naň kříž, aby jej nesl za Ježíšem.

17.—25. Srov. Mat. 27, 25—26., Mark. 15, 6—15., Jan 18, 39—40.

26. Viz Mat. 17, 31., Mark. 15, 21.

²⁷ Šel za ním veliký zástup lidu i žen a ty plakaly a kvílely nad ním. ²⁸ Ježíš obrátiv se k nim řekl: „Dcery jerusalemské, neplačte nade mnou, nýbrž samy nad sebou a nad dětmi svými. ²⁹ Neboť hle, přijdou dnové, v nichžto řeknou: ‚Blahoslaveny neplodné a životy, které nerodily, a prsy, které nekojily‘. ³⁰ Tehda počnou říkati horám: ‚Padněte na nás‘ a pahrbkům: ‚Přikryjte nás‘; ³¹ neboť činí-li toto na stromě zeleném, co bude se dít na suchém?“ ³² Byli s ním vedeni také jiní dva zločinci, aby byli usmrceni. ³³ Když přišli na místo, které slove Lebčí, ukřižovali ho tam; též zločince, jednoho na pravici a druhého na levici. ³⁴ Ježíš pak řekl: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“ Chtějíce si rozdělit roucha jeho, metali (o ně) los.

³⁵ I stál tu lid dívaje se; ale také náčelníci posmívali se mu (s nimi) řkouce: „Jiným pomohl, ať pomůže sám sobě, je-li on Mesiáš, vyvolenec Boží.“ ³⁶ Posmívali se mu

30. Srov. Is. 1, 19., Os. 10, 8., Zjev. 6, 16.

31. Ke stromu zelenému přirovnává sebe nevinného, ke stromu suchému hříšníky nekající vůbec, jmenovitě též lid israelský. Smysl jest: Jestli já nevinný trpím taková muka (pro hříchy cizí, pro hříchy lidstva), jaký trest stihne hříšníky pro hříchy jejich vlastní, co utrpí zejména též lid israelský, jenž tak velice se na mně prohřešuje.

33. Viz Mat. 27, 33., Mark. 15, 22., Jan 19, 17.

35.—43. Viz Mat. 27, 39—44., Mark. 15, 29—32.

však i vojáci; přistupující a podávající mu octa, ³⁷říkali: „Jsi-li ty král židovský, pomoz sobě.“ ³⁸Bylť také nápis nad ním [napsaný literami řeckými a latinskými a hebrejskými]: „Tento jest král židovský.“ ³⁹Jeden z těch zločinců, kteří s ním viseli, rouhal se mu řka: „Jsi-li ty Mesiáš, pomoz sobě i nám.“ ⁴⁰Ale druhý promluviv, káral ho řka: „Ani ty se Boha nebojíš, ač jsi v témže trestu?“ ⁴¹My zajisté spravedlivě (trpíme), neboť dostáváme to, co náleží na skutky naše, ale tento neučinil nic zlého.“ ⁴²I řekl Ježíšovi: „Pane, rozpomeň se na mne, když přijdeš do království svého.“ ⁴³Ježíš mu řekl: „Vpravdě pravím tobě: Dnes budeš se mnou v ráji.“

⁴⁴Bylo okolo šesti hodin. Tu nastala tma po celé zemi, až do devíti hodin. ⁴⁵Slunce se zatmělo. Opona chrámová roztrhla se ve dvě půle. ⁴⁶Ježíš zvolal silným hlasem: „Otče, v ruce tvé poručím ducha svého.“ To pověděv vypustil duši. ⁴⁷Setník uzřev, co se stalo, velebil Boha řka: „Jistě člověk tento byl spravedlivý.“ ⁴⁸A veškeren zástup těch, kteří byli spolu přítomni tomu divadlu a viděli, co se dělo, bil se v prsa a vracel se.

44. n. Viz Mat. 27, 45—51., Mark. 15, 33.

47. Uzřev, co se stalo, že totiž nastala tma od poledne do tří hodin, že Kristus ještě před samou smrtí tak mohutným hlasem promluvil a j. (Srov. Mark. 15, 39., Mat. 27, 51—54.)

⁴⁹ Stáli pak tam z daleka všichni známí jeho, i ženy, které ho byly následovaly z Galileje, a patřili na to.

⁵⁰ A hle, jeden muž, jménem Josef, který byl členem rady, muž to dobrý a spravedlivý — ⁵¹ ten nesouhlasil s nálezem a jednáním jejich, z judského města Arimatie, který (také) očekával království Boží; ⁵² ten přišel k Pilátovi a vyžádal si tělo Ježíšovo. ⁵³ Sňav je (s kříže) zavinul je v plátno a položil do hrobu vytesaného (v skále), v němž ještě nikdo neležel. ⁵⁴ Byl pátek a nastávala sobota. ⁵⁵ Za ním šly ženy, které byly s ním přišly z Galileje, a podívaly se na hrob i na to, jak tělo jeho bylo položeno. ⁵⁶ Vrátivše se připravily vonné věci a masti. V sobotu ovšem podle přikázání zachovaly klid.

Nábožné ženy a sv. Petr u hrobu.

24. ¹ Ale v neděli záhy zrána přišly ke hrobu nesouce vonné věci, které připravily. ² Nalezly však kámen odvalený od hrobu ³ a vešedše (do něho) nenalezly těla Pána Ježíše. ⁴ Když byly proto bez rady, postavili

49. Srov. Mat. 27, 55—56., Mark. 15, 40—41.

50.—56. Srov. Mat. 27, 57—61., Mark. 15, 42—47.

24, 1.—9. Výjev tento jest patrně jiný, než jest ten, o němž mluví Mat. 28, 1—8, a Mark. 16, 1—8, a Jan 20, 1.

se najednou dva muži podle nich v rouše skvoucím. ⁵Když se bály a svůj obličej k zemi schýlily, řekli jim: „Proč hledáte živého mezi mrtvými? ⁶Není ho tuto, ale vstal. Rozpomeňte se, kterak mluvil k vám, když byl ještě v Galileji. ⁷Pravilť: „Syn člověka musí býti vydán v ruce lidí hříšných a býti ukřižován a třetího dne vstáti z mrtvých.“ ⁸I rozpomenuly se na slova jeho. ⁹A vrátivše se od hrobu, zvěstovaly to všecko jedenácti a všem ostatním. ¹⁰Byla to Maria Magdalena a Johanna a Maria (matka) Jakubova a ostatní s nimi, které to pověděly apoštolům. ¹¹Ale slova ta zdála se jim jako nesmysl; nevěřili jim. ¹²Petr pak vstav běžel ke hrobu a nakloniv se uzel prostěradla, ana leží o sobě; i odešel domů, divě se tomu, co se stalo.

Pán Ježíš zjevuje se učedníkům jdoucím do Emaus.

¹³A hle, téhož dne šli dva z nich do vesnice jménem Emaus, která byla vzdálena od Jerusalema honů šedesát. ¹⁴Ti hovořili spolu o všech těch věcech, které se udály. ¹⁵Když tak hovořili a sebe se dotazovali, Ježíš přiblíživ se bral se s nimi; ¹⁶ale oči

12. Viz Jan 21, 3—10.

13.—55. Mark. 16, 12—13.

13. T. j. 12 kilometrů či asi tři hodiny cesty.

jejich byly drženy, aby ho nepoznali. ¹⁷I řekl jim: „Které jsou to řeči, jež spolu vedete a jste smutni?“ ¹⁸A jeden z nich, jménem Kleofáš, odpověděl mu: „Ty jediný jsi cizinec v Jerusalemě, jenž jsi neseznal těch věcí, které se tam staly v těchto dnech?“ I řekl jim: ¹⁹„Které?“ Oni pravili: „Co se stalo s Ježíšem Nazaretským, jenž byl prorok, mocný v činu i slově před Bohem a přede vším lidem; ²⁰kterak velekněží a náčelníci naši ho vydali, aby byl odsouzen k smrti, a ukřižovali ho. ²¹My však jsme se nadáli, že on to jest, jenž má vykoupiti lid israelský; a nyní ke všemu tomu jest dnes třetí den od té doby, co se to stalo. ²²Ale některé ženy z našich poděsily nás; bylyť zrána u hrobu, ²³a nenalezše těla jeho, přišly a pravily, že viděly také zjevení andělů, kteří praví, že jest živ. ²⁴I odešli někteří z nás ke hrobu a shledali tak, jak byly ženy pravily, jeho však nespatriili.“ ²⁵Tu on pravil jim: „Ó bláhoví a váhaví srdcem k věření všemu tomu, co mluvili proroci! ²⁶Zdali nemusil to Kristus trpěti a tak vejíti do slávy své?“ ²⁷A počav od Mojžíše a všech proroků, vykládal jim všechna Písma, která byla o něm. ²⁸Když se přiblížili k vesnici, do které šli, on se dělal, jako by chtěl jíti dále, ²⁹ale oni ho přinutili řkouce: „Zůstaň s námi, neboť se připozdívá, a den se již nachýlil.“ I vešel s nimi. ³⁰Když

30. Nebyl to chléb proměněný, svátostný.

byl s nimi za stolem, vzal chléb, požehnal jej a rozlámav jej dával jim. ³¹I otevřely se oči jejich a poznali ho; ale on zmizel od nich. ³²I řekli vespolek: „Zdali nehořelo v nás srdce naše, když mluvil k nám na cestě a vykládal nám Písma?“ ³³Vstavše v touž hodinu, vrátili se do Jerusalema a našli (tam) pohromadě jedenácte (apoštolů) i ty, kteří byli s nimi, ³⁴ani praví: „Pán vstal skutečně a ukázal se Šimonovi.“ ³⁵I vypravovali také oni, co se stalo na cestě a kterak ho poznali v lámání chleba.

Ježíš zjevuje se apoštolům.

³⁶Zatím však, co to mluvili, (Ježíš) stanul mezi nimi a řekl jim: „Pokoj vám! [Já jsem to, nebojte se.]“ ³⁷Ale oni zděšení a přestrašení jsouce domnívali se, že vidí ducha. ³⁸I řekl jim: „Proč se děšíte a proč vstupují takové myšlenky na srdce vaše? ³⁹Vizte ruce mé i nohy mé, že já to jsem; dotýkejte se mne a vizte, neboť duch nemá těla a kostí, jak vidíte, že já mám.“ ⁴⁰A pověděv to ukázal jim ruce i nohy. ⁴¹Když pak oni pro radost ještě nevěřili a se divili, řekl jim: „Máte tu něco k jídlu?“ ⁴²Podali mu kus pečené ryby [a plást medu]. ⁴³On pojedl před nimi [a vzav, co zbylo, dal jim].

Řeč na rozloučenou.

⁴⁴I řekl k nim: „To jsou slova, která jsem mluvil k vám, dokud jsem byl ještě s vámi, že se (totiž) musí splniti všecko, co psáno jest o mně v zákoně Mojžíšově a v prorocích i žalmech.“ ⁴⁵Potom vyložil jim smysl, aby rozuměli Písmům, ⁴⁶a řekl jim: „Tak jest psáno [a tak bylo třeba], aby Mesiáš trpěl a třetího dne vstal z mrtvých ⁴⁷a aby hlásáno bylo pokání a odpuštění hříchů pro jméno jeho mezi všemi národy, počnouc od Jerusalema. ⁴⁸Vy jste svědky těch věcí. ⁴⁹A já pošlu na vás toho, jehož Otec můj slíbil, vy však zůstaňte v městě, dokud nebudete opatření mocí s výsosti.“

Nanebevstoupení.

⁵⁰Poté vyvedl je ven k Betanii, pozdvihl rukou svých a požehnal jim. ⁵¹Když jim žehnal, odloučil se od nich a vznášel se do nebe. ⁵²Oni poklonivše se vrátili se do Jerusalema s radostí velikou, ⁵³a byli stále v chrámě chválíce a velebíce Boha.

44.—49. Srov. Mark. 16, 14—18.

49. Toho, jehož Otec zaslíbil, t. j. Ducha svatého. — Mocí s výsosti, t. j. dokavad nebudete obdařeni mocí a silou, a vůbec dary Ducha sv., abyste neohroženě vydávali o mně svědectví.

50.—53. Srov. Mark. 16, 19—20., Skut. ap. 1, 9—12.

O evangeliu sv. Jana.

Evangelista byl synem rybáře Zebedea a jeho manželky Salome. Jak se zdá, bydlili v Betsaidě u vstupu Jordánu do jezera Genesaretského. Jeho rodiče nebyli nemajetní, neboť otec měl při svém zaměstnání pomocníky (Mar. 1, 20) a matka patřila k ženám, které přisluhovaly Pánu Ježíši ze svých statků a nakoupily vonných mastí, aby pomazaly tělo Kristovo. Možno právem souditi, že se sv. Janu dostalo přiměřeného vzdělání, ač ne takového, jakého bylo lze nabýti ve školách rabínských. (Skut. ap. 4, 13.)

Zprvu pomáhal otci v jeho zaměstnání se svým bratrem Jakubem, který se nazývá Starší. Když Jan Křtitel počal připravovati lidi na Vykupitele, odešel k němu do krajiny jordanéské a stal se jeho učedníkem. (Jan 1, 35—37.) Tam byl nepochybně svědkem křtu Kristova. Avšak nezůstal dlouho u Jana Křtitele, nýbrž přešel k Pánu Ježíši. Když se Ježíš vrátil (asi v únoru?) po pokušení ďábelském k Janu Křtiteli a tento vydal o něm svědectví, že jest Beránek Boží, který snímá hříchy světa, připojil se k němu Jan s bratrem Petrovým Ondřejem a nějaký čas u něho zůstal. Šel s ním do Kány galilejské, kde byl svědkem prvního zázraku, a provázel ho do Kafarnaa, Jerusalema a ostatního Judska. (Jan 1, 29—3, 22.) Následoval jej, i když opouštěl Judsko a vracel se přes Samařsko do Galileje. (Jan 4, 1—45.) Tam s dovolením Kristovým vrátil se k svému zaměstnání, jak učinili i ostatní učedníci. Po krátkém čase byl zase povolán od Krista i se svým bratrem Jakubem. Zůstal u něho již trvale a při volbě apoštolů byl vráđen do jejich sboru. Oddal se zcela svému Mistru a byl od něho zvlášt milován a vyznamenáván. S Petrem a Jakubem byl svědkem vzkříšení dcery Jairovy, proměnění Páně a smrtelného zápasu v za-

hradě Getsemanské. S Petrem byl pověřen, aby připravil poslední večeři velikonoční. Doprovázel svého Mistra do domu Kaifášova a na Kalvarii. Dostal od něho s kříže za matku Pannu Marii, kterou vzal k sobě, a pečoval o ni až do její smrti. Když uslyšel od Marie Magdaleny, že vzali Pána, běžel s Petrem ke hrobu, a spatřiv složená prostěradla a roušku, kterou byla ovinuta hlava Páně, na zvláštním místě, ihned uvěřil, že Pán Ježíš vstal z mrtvých. Když se ukázal apoštolům u jezera Genesaretského, on první jej poznal.

Po seslání Ducha svatého byl s Petrem, když učinil první zázrak. S ním kázal a trpěl pro Krista ve vězení, s ním stál před veleradou, byl poslán do Samařska, aby uděloval svátost biřmování. Sv. Pavel nazývá jej sloupem církve, podobně jako Petra a Jakuba Mladšího. Východiskem jeho působení byl po delší dobu Jerusalems. V pozdějších letech se usadil v Efesu. Tam vykonával vrchní správu nad křesťanskými obcemi maloasijskými. Podle podání byl dopraven za pronásledování Domitiánova do Říma a tam uvržen do kotle vařícího oleje. Když mu to neublížilo, byl poslán do vyhnanství na ostrov Patmos. Ve vyhnanství měl zjevení o budoucích osudech církve, které napsal v díle, kterému říkáme Apokalypse nebo Zjevení sv. Jana. Po smrti Domitiánově dostal svobodu a vrátil se do Efesu, kde zůstal až do smrti. V Efesu napsal evangelium a tři listy. Zachovával ustavičnou čistotu a zemřel přirozenou smrtí jako stařec asi 94letý za prvních let císaře Trajána, buď v posledních letech prvního neb v prvních letech druhého století.

Na počátku svého evangelia mluví o božství Ježíše Krista. Tím se povznáší k nebeským výšinám a zobrazuje se proto se symbolem orla.

Evangelium napsal v Efesu mezi r. 90—95 pro křesťany maloasijské, kteří byli většinou z pohanství a ve víře již pokročili. Byl k tomu pohnut jejich prosbami. Žádali ho, aby napsal evangelium,

jednak proto, že někteří bludaři, ano i židé šířili mezi nimi nepravé učení o Kristu Pánu, popírajíce buď jeho božství nebo člověčenství, jednak proto, že si přáli, aby byly zaznamenány i ty věci ze života Páně, které první tři evangelisté pominuli mlčením, ačkoliv podle tehdejších maloasijských poměrů velmi přispívaly k náboženskému vzdělání věřících.

Účelem jeho hlubokého spisu bylo utvrditi ve čtenářích víru, že Ježíš, který delší dobu učil v Judsku a v Galileji, činil zázraky, byl za římského vladaře Pontia Piláta ukřižován, třetího dne vstal z mrtvých, jest zaslíbený Vykupitel: že je nejen pravý člověk, nýbrž i pravý Bůh. (Srov. Jan 20, 31.) Proto líčí zázraky, kterými Pán Ježíš ukazuje svou božskou moc, a podává jeho řeči, v nichž nazývá Boha svým Otcem, přičítá si božské vlastnosti, božskou podstatu a božské působení. Při tom zdůrazňuje o Kristu, že jest plný milosti a pravdy a že víra v něho vede k životu věčnému.

Své evangelium nepodepisuje svým jménem jako žádný z evangelistů, ale prozrazuje se tím, že se počítá k učícím svědkům života Kristova (Jan 1, 14; 19, 35) k těm, kteří s ním byli při poslední večeři, nazývá se učedníkem, jehož miloval Pán, a praví, že při poslední večeři spočinul na prsou Ježíšových a tázal se ho, kdo jej zradí, že Pán Ježíš svěřil mu svou matku, aby se o ni staral. (Jan 19, 26. 27.) Při poslední večeři byli však s Ježíšem toliko apoštolé a celé starohylé podání dosvědčuje, že apoštol Jan spočinul při poslední večeři na prsou Kristových a že Pán Ježíš svěřil mu svou matku. Výslovně jmenuje ho spisovatelem evangelia mimo jiné Theofil Antiochijský (kolem r. 170), Klement Alexandrijský, Origenes, Dionysius Alexandrijský, Tertullian, sv. Cyprian, Zlomek Muratoriho a sv. Irenej.

Svaté evangelium Ježíše Krista podle sepsání sv. Jana.

O božství a člověčenství Kristově.

1. ¹Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh bylo Slovo. ²To bylo na počátku u Boha. ³Všecky věci povstaly skrze ně a bez něho nepovstalo nic (z toho), co povstalo. ⁴V něm byl život a ten Život byl světlem lidí ⁵a Světlo ve tmě svítí a tma ho nepojala. ⁶Vystoupil pak jeden člověk, byv poslán od Boha, jméno jeho bylo Jan; ⁷ten přišel na svědectví, aby vydal svědectví o Světle, by všichni uvěřili skrze něho. ⁸On nebyl světlem, nýbrž přišel, aby svědectví

V úvodě (1, 1—18.) poučuje o božském Slově či Logu, jímž rozumí Syna Božího, druhou osobu božskou.

1. n. Udává poměr Slova k Bohu Otci, uče, že Slovo trvá od věčnosti jako osoba od Boha Otce odlišná (bylo u Boha) a s ním soupodstatná (Bůh bylo Slovo).

5. Ale tma ho nepojala, t. j. lidé povětšinou nepřijali podávaného světla pravdy, ani se jí neřídili, a proto klesali vždy hlouběji do bludů a nepravostí.

6—8. Svědčiliť o něm proroci svými předpověďmi a zejména sv. Jan Křtitel, největší to z proroků, jenž vystoupiv po vůli Boží veřejně, ukázal prstem na Slovo vtělené, na Ježíše Krista, a vydal o něm svědectví, že jest zaslíbený Vykupitel (Beránek Boží, jenž snímá hříchy světa) a Syn Boží. (1, 29—34.)

vydal o Světle. ⁹Bylo však Světlo pravé, kteréž osvěcuje každého člověka přicházejícího na tento svět. ¹⁰Na světě byl a svět povstal skrze něj, ale svět ho nepoznal. ¹¹Do vlastního přišel, a svoji ho nepřijali. ¹²Kolikokoli však ho přijali, dal jim moc státi se dítkami Božími, těm (totiž), kteří věří ve jméno jeho, ¹³kterí se zrodili nikoli z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, nýbrž z Boha. ¹⁴A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi a viděli jsme slávu jeho, slávu jako jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy. — ¹⁵Jan vydal svědectví o něm a volal řka: „To byl ten, o němž jsem pravil: Ten jenž přijde po mně, přede mnou jest, neboť byl prve než já.“ — ¹⁶Z plnosti jeho my všichni jsme obdrželi, a to milost jednu za druhou; ¹⁷neboť zákon byl dán skrze Mojžíše, milost (však) a pravda přišla skrze Ježíše Krista. ¹⁸Boha nikdo nikdy neviděl; jednorozený Syn, jenž jest v lůně Otcově, ten to zjevil.

10. Ono Slovo na světě bylo již před svým vtělením, totiž jako Stvořitel a Zachovatel všehomíra.

11. Do vlastního, t. j. do národa israelského, který se v Písmě sv. nazývá vlastnictvím Božím.

12. n. Všem těm, kteří ať ze židů ať z pohanů ho věrou přijali, t. j. všem, kteří byvše na křtu sv. znovuzrozeni, stali se již dítkami Božími, dal moc či sílu, aby se v synovství Božím stále zdokonalovali.

14. Slovo přišlo do vlastního tím, že se vtělilo a jako Bohočlověk viditelně mezi židy působilo.

Jan Křtitel svědčí o Vykupiteli a ukazuje na něj.

¹⁹Toto jest svědectví Janovo, když židé z Jerusalema poslali k němu kněze a levity, aby se ho otázali: „Ty kdo jsi?“ ²⁰Vyznal a nezapřel; vyznal: „Já nejsem Mesiáš.“ ²¹I otázali se ho: „Co tedy? Eliáš jsi ty?“ A řekl: „Nejsem.“ „(Onen-li) prorok jsi ty?“ A odpověděl: „Ne.“ ²²Tedy řekli jemu: „Kdo jsi? Ať odpověď dáme těm, kteří nás poslali. Co pravíš sám o sobě?“ ²³Pravil: „Já jsem hlas volajícího na poušti: ‚Spravte cestu Páně‘, jak pověděl prorok Isaiáš.“ — ²⁴Ti, kteří byli posláni, byli z fariseů. — ²⁵I otázali se ho a řekli mu: „Proč tedy křtíš, nejsi-li ani Mesiáš, ani Eliáš, ani prorok?“ ²⁶Jan odpověděl jim řka: „Já křtím vodou, ale uprostřed vás stojí, jehož vy neznáte, ²⁷(jest to ten), jenž po mně přijíti má [jenž přede mnou jest], jemuž já nejsem hoden rozvázati řeménky u obuvi jeho.“ — ²⁸Toto se stalo v Betanii za Jordánem, kde Jan křtil.

²⁹Druhého dne Jan uzřel Ježíše, an jde k němu; i řekl: „Ejhle, Beránek Boží, který snímá hříchy světa. ³⁰To je ten, o němž jsem

19. Židé, t. j. velerada židovská.

23. Prohlásil se tak za Vykupitelova předchůdce od Isaiáše (40, 3) předpověděného. Srovn. Mat. 3, 3., Mark. 1, 3., Luk. 3, 4.

pravil: „Po mně přijde muž, jenž přede mnou jest, neboť byl prve nežli já“. ³¹Já jsem ho neznal, ale proto jsem přišel já křtít vodou, aby uveden byl v známost u lidu israelského.“ ³²I vydal Jan svědectví řka: „Viděl jsem Ducha jako holubici sestupovati s nebe, a zůstal na něm. ³³Já jsem ho neznal, ale ten, jenž mě poslal křtít vodou, ten mi řekl: „Nad kým uvidíš Ducha sestupovati a na něm zůstávati, ten je to, jenž křtí Duchem svatým“. ³⁴A já jsem uviděl a vydal svědectví, že tento jest Syn Boží.“

První učedníci Páně.

³⁵Druhého dne Jan stál (tam) opět a dva učedníci jeho (s ním). ³⁶Spatřiv Ježíše, že jde kolem, řekl: „Ejhle, Beránek Boží.“ ³⁷Když uslyšeli ti dva učedníci, co praví, šli za Ježíšem. ³⁸Ježíš obrátiv se a uzřev je za sebou jíti, řekl jim: „Co hledáte?“ Oni mu řekli: „Rabbí,“ — to jest v překladě: „Mistře“ — „kde bydlíš?“ ³⁹Dí jim: „Pojďte a vizte.“ Šli tedy a uzřeli, kde bydlí; a zůstali u něho ten den. Bylo kolem deseti hodin.

31. Ačkoli totiž byl příbuzný s Kristem podle jeho člověčenství, přece neznal ho osobně do té doby, dokud k němu Pán Ježíš nepřišel, aby se dal od něho pokřtiti.

32.—34. Luk. 3, 2., Mat. 3, 14.

39. T. j. kolem čtyř hodin odpoledne.

⁴⁰Jedním z těch dvou, kteří to slyšeli od Jana a ho následovali, byl Ondřej, bratr Šimona Petra. ⁴¹Ten vyhledal nejprve bratra svého Šimona a řekl mu: „Nalezli jsme Mesiáše“ — (to jest v překladě „Kristus“, Pomazaný). — ⁴²I přivedl ho k Ježíšovi. Ježíš pohleděv na něho, řekl: „Ty jsi Šimon, syn Janův; ty budeš slouti Kéfas“ — (to jest v překladě „Petr“, Skála).

⁴³Druhého dne chtěl odejíti do Galileje a našel Filipa. I řekl mu Ježíš: „Pojď za mnou.“ ⁴⁴Filip byl z Betsaidy, města Ondřejova a Petrova. ⁴⁵Filip vyhledal Natanaele a řekl mu: „Nalezli jsme toho, o němž psal Mojžíš v zákoně a proroci; je to Ježíš, syn Josefa z Nazareta.“ ⁴⁶I řekl mu Natanael: „Z Nazareta může býti něco dobrého?“ Dí mu Filip: „Pojď a viz.“ ⁴⁷Ježíš viděl Natanaele, že jde k němu; i řekl o něm: „Hle, pravý israelita, v němž není lsti.“ ⁴⁸Dí mu Natanael: „Odkud mě znáš?“ Ježíš odpověděl: „Prve nežli tě Filip zavolal, když jsi byl pod fíkem, viděl jsem tebe.“ ⁴⁹Odpověděl mu Natanael: „Mistře, ty jsi syn Boží, ty jsi král israelský.“ ⁵⁰Ježíš mu odpověděl: „Protože jsem ti řekl: „Viděl jsem tě pod

40. Druhým byl Jan, jenž stal se později apoštolem a napsal toto evangelium.

47. Pravý israelita, t. j. pravý potomek praotce Jakuba, jenž po svém návratu od Lábana byl vzorem poctivosti a bezelstnosti.

fíkem', věříš; větší věci uvidíš nad tyto.“

⁵¹ A řekl mu: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Uvidíte nebe otevřené a anděly Boží vystupovati a sestupovati na Syna člověka.“

První zázrak Páně.

2. ¹Třetího dne byla svatba v Káně galilejské. Byla tam matka Ježíšova a ²byl pozván na svatbu také Ježíš a učedníci jeho. ³Když se nedostávalo vína, matka Ježíšova řekla mu: „Nemají vína.“ ⁴I řekl jí Ježíš: „Co mně a tobě, ženo? Ještě nepřišla hodina má.“ ⁵Dí matka jeho služebníkům: „Cokoli vám řekne, učiňte.“ ⁶Bylo pak tam postaveno podle obyčeje k židovskému očišťování šest kamenných štoudví, z nichž každá o dvou nebo třech měrách. ⁷Dí jim Ježíš: „Naplňte štoudve vodou.“ I naplnili je až do vrchu. ⁸Ježíš jim řekl: „Nyní nalijte a neste správci svatby.“ I donesli. ⁹Když správce svatby okusil vody vínem učiněné a nevěděl, odkud jest, — služebníci však, kteří vážili

2., 1. Kána, 7 km severovýchodně od Nazareta.

4. Co mně a tobě, ženo? Způsobem mluvě aramské vlastním naznačil, že Panna Maria činí naň svou prosbou nátlak, ale nátlak svatý a jemu milý, jehož kdyby nebyla učinila, nyní ještě zázraku že by neučinil.

6. Židé totiž myli si ruce před jídlem a po jídle, a mnohdy i mezi jídlem. Viz Mark. 7, 3—4. — Jedna míra (zvaná bath) obsahovala 36—40 litrů.

vodu, to věděli, — správce svatby zavolal ženicha a řekl mu: ¹⁰„Každý člověk dává nejprve dobré víno, a když se podnapili, tehdy (to, které jest) špatnější; ty však zachoval jsi dobré víno až dosavad.“ ¹¹Tím učinil Ježíš počátek divů v Káně galilejské a zjevil slávu svou; i uvěřili v něho učedníci jeho.

Pán Ježíš zjevuje svou moc vyčištěním chrámu a zázraky.

¹²Potom odebral se do Kafarna, on i matka jeho a bratři jeho a učedníci jeho, a pobýli tam nemnoho dní. ¹³Byly blízko velikonoce židovské; i odešel Ježíš do Jerusalema ¹⁴a našel v chrámě prodavače býků a ovcí i holubů a penězoměnce, ani seděli. ¹⁵I udělal z provázků (jako) bič a vyhnal všecky z chrámu, ovce a býky, a penězoměncům rozsypal peníze a stoly zpřevracel; ¹⁶a těm, kteří prodávali holuby, řekl: „Odnesete to odtud, nečiňte domu Otce mého domem kupeckým.“ ¹⁷I rozpomenuli se učedníci jeho, že je psáno: „Horlivost pro tvůj

12. A bratři jeho, t. j. příbuzní jeho. Viz Mat. 12, 46.

13. První velikonoce za veřejného života Páně.

14.—16. Toto vyčištění chrámu jest odlišné od toho, o němž vypravuje Mat. 21, 12—13., Mark. 11, 15—17., Luk. 19, 45. 46.

17. Žalm 68, 10.

dům stravuje mě.“ ¹⁸Židé proto ujali slovo a řekli mu: „Které znamení ukazuješ nám (pro to), že ty věci právem činíš?“ ¹⁹Ježíš jim odpověděl: „Zbořte chrám tento, a ve třech dnech jej vystavím.“ ²⁰Tu řekli židé: „Čtyřicet a šest roků stavěn byl chrám tento, a ty jej vystavíš ve třech dnech?“ ²¹On však to pravil o chrámu těla svého. ²²Když tedy vstal z mrtvých, rozpomenuli se učedníci jeho, že to pověděl; i uvěřili Písmu a slovu, které Ježíš řekl.

²³Když pak byl v Jerusalemě o velikonočních o slavnosti, mnozí uvěřili ve jméno jeho, vidouce zázraky jeho, které činil. ²⁴Ježíš sám však se jim nesvěřoval, poněvadž je znal všechny ²⁵a poněvadž neměl zapotřebí, aby kdo vydal (mu) svědectví o člověku; sám věděl, co je v člověku.

Rozmluva s Nikodémem.

3. ¹Byl pak jeden člověk z fariseů, jménem Nikodém, náčelník židovský. ²Ten přišel k Ježíšovi v noci a řekl mu: „Mistře, víme,

18. Židé, t. j. členové velerady.

19. Zbořte..., t. j. vy mě sice usmrtíte, ale já ve třech dnech vstanu z mrtvých.

23.—25. Pán Ježíš nesvěřil se jim, t. j. neobcoval s nimi tak důvěrně jako se svými učedníky, neboť znal všechny i smýšlení jejich.

3, 1. Náčelník židovský, t. j. člen velerady.

že jsi od Boha vyšel jako učitel; neboť nikdo nemůže činiti těch zázraků, který ty činíš, není-li Bůh s ním.“ ³Ježíš odpověděl a řekl mu: „Vpravdě, vpravdě pravím tobě: Nenarodí-li se kdo znova, nemůže viděti království Božího.“ ⁴Dí jemu Nikodém: „Kterak může člověk se naroditi jsa starý? Může po druhé vejíti v život matky své a se (opět) naroditi?“ ⁵Ježíš odpověděl: „Vpravdě, vpravdě pravím tobě: Nenarodí-li se kdo znova z vody a Ducha [svatého], nemůže vejíti do království Božího. ⁶Co se narodilo z těla, tělo jest, a co se narodilo z Ducha, duch jest. ⁷Nediv se, že jsem ti řekl: Musíte se znova naroditi. ⁸Vítr vane, kde chce, a slyšíš jeho hlas, ale nevíš, odkud přichází a kam jde; tak je to při každém, kdo se narodil z Ducha.“ ⁹Nikodém mu odpověděl: „Kterak se to může státi?“ ¹⁰Ježíš mu řekl: „Ty jsi učitelem v lidu israelském, a toho nevíš? ¹¹Vpravdě, vpravdě pravím tobě: Co víme, to mluvíme, a co jsme viděli, to osvědčujeme, a — svědectví našeho nepřijímáte. ¹²Jestliže jsem vám pověděl věci pozemské, a nevěříte, kterak uvěříte, povím-li vám věci nebeské? ¹³A nikdo nevstoupil na nebe, leč jen ten,

3. Mínil znovuzrození duchovní, které se děje na křtu svatém.

6. Kdo přirozeným řádem narodil se tělesně, přináší s sebou ono poskvrnění, které mu brání, aby nešel do království Božího.

10. Zach. 13, 1., Ezech. 36, 25.

jenž s nebe sestoupil, (totiž) Syn člověka, který jest v nebi. ¹⁴A jako Mojžíš povýšil hada na poušti, tak musí povýšen býti Syn člověka, ¹⁵aby každý, kdo v něho věří [neza-hynul, nýbrž] měl život věčný. ¹⁶Neboť tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby nikdo, jenž v něho věří, neza-hynul, nýbrž měl život věčný. ¹⁷Vždyť Bůh neposlal Syna svého na svět, aby soudil svět, nýbrž aby spasen byl svět skrze něho. ¹⁸Kdo věří v něho, nebývá souzen; kdo však nevěří, již jest odsouzen, poněvadž nevěří ve jméno jednorozeného Syna Božího. ¹⁹To pak jest soud, že světlo přišlo na svět, a lidé mi-lovali více tmu nežli světlo; neboť skutky je-jich byly zlé. ²⁰Každý zajisté, kdo činí zlé, nenávidí světla a nejde ke světlu, aby ne-byly usvědčeny skutky jeho. ²¹Kdo však činí pravdu, jde ke světlu, aby skutky jeho se zjevily, neboť v Bohu jsou vykonány.“

Pán Ježíš v Judsku. Další svědectví Janovo.

²²Potom přišel Ježíš a učedníci jeho do země Judské a tam s nimi pobýval a křtil. ²³Křtil však také Jan v Enon u Salimu, ne-boť bylo tam mnoho vody. Lidé přicházeli a dávali se křtíti. ²⁴Jan totiž nebyl ještě vsazen do žaláře.

18. Nebývá souzen, či nebývá odsouzen.

19. Soud, t. j. příčina odsouzení.

²⁵ Vznikla pak hádka učedníků Janových se židy o očišťování. ²⁶ I přišli k Janovi a řekli mu: „Mistře, ten, jenž byl u tebe za Jordánem, jemuž ty jsi vydal svědectví, hle, ten křtí, a všichni jdou k němu.“ ²⁷ Jan odpověděl: „Člověk nemůže si nic vzít, není-li mu dáno s nebe. ²⁸ Vy sami jste mi svědky, že jsem řekl: „Já nejsem Mesiáš, nýbrž jsem poslán před ním.“ ²⁹ Kdo má nevěstu, jest ženich; ženichův přítel však, který stojí a ho slyší, raduje se velmi z hlasu ženichova; nuže, tato radost má se naplnila. ³⁰ On musí růsti, já pak se menšiti. ³¹ Kdo shůry přichází, jest nade všecky; kdo ze země jest, jest zemský a mluví po zemsku. Kdo s nebe přichází, [jest nade všecky, ³² a] co viděl a slyšel, o tom svědčí, ale svědectví jeho nikdo nepřijímá. ³³ Kdo přijal svědectví jeho, ten zpečetil, že Bůh jest pravdomluvný; ³⁴ neboť ten, jehož Bůh poslal, mluví slova Boží; vždyť Bůh dává (mu) Ducha bez míry. ³⁵ Otec miluje Syna

29. n. Při hostině svatební ten jest ženich, kdo má nevěstu, družba pak, jenž mu nevěstu namluvil, stojí mu k službám a raduje se, slyše veselící se hlas jeho, neboť poznává, že ženich má zalíbení v nevěstě, kterou mu přivedl.

31.—36. Kdo jest ze země, t. j. původu lidského a tedy pouhý člověk jako já (Jan Křtitel), ten jest zemský. Ale kdo s nebe přichází (přišel, Ježíš Kristus), ten jest nade všecky, a co sám viděl a slyšel, o tom svědčí, podává tedy nejlepší a nejbezpečnější poučení a svědectví o věcech božských.

a všecko dal mu do ruky. ³⁶Kdo věří v Syna, má život věčný; kdo však nevěří v Syna, neuzří života, nýbrž hněv Boží zůstává na něm.“

Pán Ježíš zjevuje velebnost svou v Samařsku.

4. ¹Když tedy Ježíš seznal, že fariseové uslyšeli, kterak Ježíš nabývá více učedníků a více křtí než Jan, — ²ačkoliv Ježíš sám nekřtil, nýbrž učedníci jeho, — ³opustil Judsko a odešel opět do Galileje. ⁴Musil však jíti Samařskem. ⁵I přišel k městu samařskému jménem Sichar, poblíže pole, které Jakub dal svému synu Josefovi. ⁶Byla tam také studnice Jakubova. Proto Ježíš, jsa cestou unaven, posadil se tak u studnice. Bylo kolem šesti hodin. ⁷Tu přišla jedna žena ze Samařska vážit vody. Ježíš řekl: „Dej mi píti.“ ⁸Učedníci jeho odešli totiž do města, aby nakoupili pokrmů. ⁹I řekla mu ta žena Samaritánka: „Kterak ty, jsa žid, žádáš ode mne píti, ježto já jsem žena samaritánská?“ Židé totiž neobcují se Samaritány. ¹⁰Ježíš jí

5. Sichar (nejspíše nynější Al-Askar) bylo jako předměstí starobylého Sichemu mezi horou Hebalem a Garizimem. Pole to koupil Jakub od synů Hemorových (1. Mojž. 33, 19.), před svou smrtí dal je Josefovi (1. Mojž. 48, 22.), jehož kosti později na něm byly uloženy. (Jos. 24, 32.)

6. 6 hodin, t. j. poledne.

10. Dar Boží, t. j. poskytnutou příležitost. Vody živé, t. j. milostí a darů mesiášských.

odpověděl: „Kdybys znala dar Boží a kdo je ten, jenž ti praví: ‚Dej mi pítí‘, ty bys ho poprosila a dal by ti vody živé.“ ¹¹Dí mu žena: „Pane, ani nemáš, čím bys navázil, a studna jest hluboká; odkud tedy máš vodu živou? ¹²Zdali ty jsi větší, než otec náš Jakub, který nám dal tu studnici, a sám z ní pil i synové jeho a dobytek jeho?“ ¹³Ježíš jí odpověděl: „Každý, kdo pije z vody této, žízniti bude opět; kdo však se napije z vody, kterou já mu dám, nebude žízniti na věky; ¹⁴nýbrž voda, kterou já mu dám, stane se v něm pramenem vody tryskající do života věčného.“ ¹⁵Dí jemu žena: „Pane, dej mi té vody, abych (již) nežíznila ani nechodila sem vážit.“ ¹⁶Ježíš jí řekl: „Jdi, zavolej muže svého a přijď sem.“ ¹⁷Žena odpověděla: „Nemám muže.“ Dí jí Ježíš: „Dobře jsi řekla: ‚Nemám muže‘; ¹⁸neboť pět mužů jsi měla a ten, kterého nyní máš, není tvým mužem. To jsi pověděla pravdivě.“ ¹⁹Dí mu žena: „Pane, vidím, že ty jsi prorok. ²⁰Otcové naši klaněli se na této hoře, a vy pravíte, že v Jerusalemě jest místo, kde náleží se klaněti.“ ²¹Ježíš jí řekl: „Ženo, věř mi, že přichází hodina, kdy nebudete se klaněti Otcu ani na této hoře ani v Jerusalemě. ²²Vy se klaníte tomu, čeho neznáte; my se klaníme tomu, co známe, poněvadž spása jest ze židů.

20. Na této hoře, t. j. na Garizimu, na kterém stával chrám samaritánský.

²³ Avšak přichází hodina, a nyní jest (tu), kdy praví ctitelé budou se klaněti Otcí v duchu a v pravdě; neboť i Otec hledá takových, kteří by se mu (tak) klaněli. ²⁴ Bůh je duch, a ti, kteří se mu klanějí, v duchu a v pravdě mají se mu klaněti.“ ²⁵ Dí mu žena: „Vím, že přijde Mesiáš, — který slove Kristus, — když tedy přijde on, oznámí nám všecko.“ ²⁶ Ježíš jí řekl: „Já to jsem, jenž mluvím s tebou.“ ²⁷ Vtom přišli učedníci jeho a divili se, že mluví se ženou; přece však nikdo neřekl: „Čeho si přeješ?“ aneb „Proč s ní mluvíš?“ ²⁸ Tu nechala žena konev svou a odešla do města a řekla oněm lidem: ²⁹ „Pojďte a vizte člověka, který mi pověděl všecko, co jsem učinila; není-li on Mesiáš?“ ³⁰ Vyšli tedy z města a brali se k němu. ³¹ Mezitím učedníci jeho prosili ho řkouce: „Mistře, pojez.“ ³² Ale on jim řekl: „Já mám pokrm k jídlu, o němž vy nevíte.“ ³³ Pravili tedy učedníci vespolek. „Zdali kdo přinesl mu jísti?“ ³⁴ Ježíš jim řekl: „Můj pokrm jest činiti vůli toho, jenž mě poslal, a dokonati dílo jeho. ³⁵ Nepravíte vy: „Ještě čtyři měsíce, a bude žeň?“ Hle, pravím vám: Pozdvihněte oči svých a podívejte se na krajiny, že jsou již bílé ke žni. ³⁶ Žnec

32. Mínil pokrm duchovní, konání vykupitelského svého úřadu.

35. Smysl: Při setbě přirozené musí se čekati delší dobu od setby na žeň; při setbě slova Božího však žeň (užitek) následuje rychle po setbě, jakož vidíte na přicházejících Samaritánech.

bere již odplatu a shromažďuje užitek k životu věčnému, aby se radoval, i rozsevač i žnec. ³⁷ V této věci pravdivé jest zajisté přísloví: „Jiný jest, kdo rozsévá, a jiný, kdo žne.“ ³⁸ Já jsem vás poslal žnouti, o čem jste nepracovali; jiní pracovali, a vy jste vešli v práce jejich.“

³⁹ Z onoho města mnoho Samaritánů uvěřilo v něho pro slova ženy, která vydávala svědectví: „Pověděl mi všechno, co jsem činila.“

⁴⁰ Když tedy Samaritáni přišli k němu, prosili ho, aby pobyl u nich. I pobyl tam dva dni.

⁴¹ A mnohem více jich uvěřilo v něho pro slovo jeho. ⁴² Pravili ženě: „Věříme již nikoli pro tvou řeč; neboť sami jsme slyšeli a víme, že tento je vpravdě Spasitel světa.“

Pán Ježíš v Galileji. Úředník královský.

⁴³ Po dvou dnech vyšel tam odtud a odebral se do Galileje. ⁴⁴ Neboť Ježíš sám vydal svědectví, že prorok není ve vážnosti ve své otčině. ⁴⁵ Když tedy přišel do Galileje, Galilejští přijali ho (radostně), neboť viděli všechno, co činil v Jerusalemě o slavnosti; byli totiž také oni tam přišli na slavnost.

⁴⁶ Přišel tedy zase do Kány galilejské, kde

45. O slavnosti totiž velikonoční, hl. 2, 13. 23.

46. Sloužil u Heroda Antipy, jenž sice byl pouze tetrarchou, ale zhusta, zejména od lidu, byl nazýván králem. (Tetrarcha = úřední kníže.)

byl proměnil vodu ve víno. A byl jeden úředník královský v Kafarnau, jehož syn byl nemocen. ⁴⁷Ten uslyšev, že Ježíš přichází z Judska do Galileje, odebral se k němu a prosil ho, aby přišel a uzdravil mu syna; neboť počínal umírat. ⁴⁸I řekl mu Ježíš: „Neuzříte-li zázraků a divů, neuvěříte.“ ⁴⁹Dí mu úředník královský: „Pane, pojď, prve než umře syn můj.“ ⁵⁰Dí mu Ježíš: „Jdi, syn tvůj jest živ.“ Člověk ten uvěřil slovu, které mu pravil Ježíš, a šel. ⁵¹Když pak byl již na cestě, služebníci jeho potkali se s ním a zvěštovali (mu), že syn jeho jest živ. ⁵²I otázal se jich na hodinu, ve kterou se mu ulevilo. Oni mu řekli: „Včera v hodinu sedmou přestala ho zimnice.“ ⁵³Poznal tedy otec, že to byla ona hodina, ve které mu Ježíš řekl: „Syn tvůj jest živ.“ I uvěřil v něho on sám i celý dům jeho. ⁵⁴To byl druhý zázrak, který Ježíš učinil opět (v Káně), když přišel z Judska do Galileje.

Člověk 38 roků nemocný.

Kdo svědčí o Kristu.

5. ¹Potom byla slavnost židovská a Ježíš odebral se do Jerusalema. ²V Jerusalemě je při bravní (bráně) rybník, jenž hebrejsky slove Bethesda a má pět podloubí. ³V těch

5, 1. Slavnost židovská. Není jisto, kterou slavnost evangelista míní: nejspíše svátky velikonoční, připadající do druhého roku veřejného života Páně.

leželo veliké množství neduživců: slepých, chromých, ochrnulých, kteří čekali na pohyb vody. ⁴Anděl Páně totiž sestupoval časem do rybníka a hýbal vodou. A kdo po hnutí vody první vstoupil do rybníka, býval uzdraven, ať byl stížen neduhem kterýmkoliv. ⁵I byl tam jeden člověk, který byl nemocen již třicet osm roků. ⁶Toho Ježíš uzřev ležeti a seznav, že to s ním trvá již dlouhý čas, řekl mu: „Chceš býti zdrav?“ ⁷Nemocný odpověděl mu: „Pane, nemám člověka, aby, když se voda pohne, spustil mě do rybníka; když pak já jdu, jiný sestoupí přede mnou.“ ⁸Dí mu Ježíš: „Vstaň, vezmi lože své a choď.“ ⁹Okamžitě uzdravil se člověk ten; i vzal lože své a chodil. Byla však toho dne sobota. ¹⁰Proto židé řekli tomu, jenž se uzdravil: „Jest sobota; není dovoleno tobě nosit lože tvé.“ ¹¹On jim odpověděl: „Ten, jenž mne uzdravil, řekl mi: Vezmi lože své a choď.“ ¹²Tedy otázali se ho: „Kdo je ten člověk, který ti řekl: Vezmi lože své a choď?“ ¹³Ten však, jenž byl uzdraven, nevěděl, kdo jest, neboť Ježíš se vzdálil, poněvadž byl zástup na tom místě. ¹⁴Potom našel ho Ježíš ve chrámě a řekl mu: „Hle, jsi uzdraven, již více nehřeš, aby se ti nepřihodilo něco horšího.“ ¹⁵Člověk ten odešel a oznámil židům, že je to Ježíš, který ho uzdravil. ¹⁶Proto židé pronásledovali Ježíše, že to učinil v sobotu.

¹⁷ Ježíš pak promluvil k nim: „Otec můj dosud pracuje, i já pracuji.“ ¹⁸ Tedy židé hleděli proto tím více ho usmrtiti, ježto nejen rušil sobotu, nýbrž i Boha nazýval Otcem svým, čině se rovným Bohu. ¹⁹ Ježíš tedy odpověděl jim: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Nemůže Syn sám od sebe činiti nic, leč co vidí, že činí Otec. Cokoli totiž činí on, to činí podobně i Syn; ²⁰ neboť Otec miluje Syna a ukazuje mu všecko, co sám činí; a větší ještě skutky nad to ukáže mu, abyste se divili. ²¹ Jako totiž Otec mrtvé křísí a oživuje, tak i Syn, koho chce, oživuje. ²² Neboť Otec nesoudí nikoho, ale veškeren soud dal Synu, ²³ aby všichni ctili Syna, jako ctí Otce. Kdo nectí Syna, nectí Otce, který ho poslal.

²⁴ Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo slyší slovo mé a věří tomu, jenž mě poslal, má život věčný a soudu nepropadá, nýbrž přešel ze smrti do života. ²⁵ Vpravdě, vpravdě pra-

17. Otec zachovává a řídě svět (i v sobotu) a čině to, čeho třeba ke spáse lidstva, pracuje a ne menším právem i já pracuji, činím skutky božské, jimiž sobota nijak nebývá znesvěcována.

19. Můj čin jest zároveň činem Otcovým, a proto jako nemůžete viniti Otce z porušení klidu sobotního, tak nemůžete právem viniti ani mne.

21.—23. Otec nesoudí nikoho, tak totiž, aby jako soudce byl viditelný a slovy pronášel výrok soudní; v tomto smyslu dal veškeren soud Synu.

25. Přichází hodina království mesiášského.

víni vám: Přichází hodina a nyní jest, kdy mrtví uslyší hlas Syna Božího, a ti, kteří uslyší, živi budou; ²⁶ neboť jako Otec má život sám v sobě, tak dal i Synu, aby měl život sám v sobě, ²⁷ a dal mu moc konati soud, poněvadž jest Syn člověka. ²⁸ Nedivte se tomu, neboť přichází hodina, ve které všichni, kteří v hrobech jsou, uslyší hlas jeho, ²⁹ a půjdou ti, kteří dobře činili, na vzkříšení k životu, ti však, kteří zlé páchali, na vzkříšení k soudu. ³⁰ Nemohu já sám od sebe činiti nic. Jak slyším, (tak) soudím a soud můj jest spravedlivý, neboť nehledám vůle své, nýbrž vůli toho, jenž mě poslal.“

³¹ „Vydávám-li já svědectví sám o sobě, svědectví mé není spolehlivé. ³² Jiný jest, kdo svědčí o mně, a já vím, že spolehlivé je svědectví, které vydává o mně. ³³ Vy jste poslali k Janovi, a on vydal svědectví pravdě; ³⁴ já však nepřijímám svědectví od člověka, ale

31.—40. Židé (členové velerady) nevěřili svědectví Kristovu, ježto podle 5. Mojž. 19, 15. ku pravoplatnosti nějakého svědectví bylo třeba, aby bylo vydáno o někom souhlasně alespoň od dvou osob jiných. — Smysl: Nuže dejme tomu, že svědectví mé není pravoplatné, vy přece nemáte příčiny pochybovati o tom, co jsem řekl: neboť jiný jest ještě, jenž svědčí o mně, Bůh Otec nejvyš pravdomluvný (v. 32. 36.).

33.—35. (1, 19.) Já však nepřijímám, t. j. nemám potřebí svědectví od člověka, přece však je připomínám k vůli vám, abyste vy věřice byli spasení.

toto pravím, abyste vy byli spaseni. ³⁵ On byl svíce hořící a svítící, ale vám se zachtělo (jen) na chvíli se veseliti ve světle jeho. ³⁶ Já však mám svědectví větší nežli (jest) Janovo; ty skutky totiž, které mi dal Otec, abych je vykonal, ty skutky, které činím, vydávají o mně svědectví, že Otec mě poslal. ³⁷ I sám Otec, který mě poslal, vydal svědectví o mně. Vy jste ovšem nikdy ani hlasu jeho neslyšeli ani tváře jeho neviděli ³⁸ a slova jeho trvale nechováte v sobě, neboť vy nevěříte tomu, kteréhož on poslal. ³⁹ Zpytujete Písma, neboť se domníváte, že v nich máte život věčný. Také ona jsou to, jež vydávají svědectví o mně ⁴⁰ a vy (přece) nechcete přijíti ke mně, abyste měli život. ⁴¹ Oslavy od lidí nepřijímám, ⁴² ale poznal jsem vás, že (totiž) lásky k Bohu nemáte v sobě. ⁴³ Já jsem přišel ve jménu Otce svého, a nepřijímáte mne; jiný-li přijde ve jménu svém, toho přijmete. ⁴⁴ Kterak můžete uvěřiti vy, kteří přijímáte čest jedni od druhých, a té cti, která jest od jediného Boha, nehledáte? ⁴⁵ Nedomnívejte se, že já budu žalovati na vás u Otce; jestli, kdo na vás žaluje, totiž Mojžíš, v nějž vy doufáte. ⁴⁶ Neboť kdybyste věřili Mojžíšovi, věřili byste i mně; o mně psal on; ⁴⁷ pakli však nevěříte jeho písmu, kterak uvěříte mým slovům?“

Ježíš nasycuje 5000 mužů a kráčí po jezeře.

6. ¹Potom odešel Ježíš za moře Galilejské, to jest Tiberiadské, ²a veliký zástup šel za ním, neboť viděli zázraky, které činil na nemocných. ³I vystoupil Ježíš na horu a posadil se tam se svými učedníky. ⁴Byly blízko velikonoce, slavnost židovská. ⁵Tedy Ježíš když pozdvihl oči a spatřil, že zástup veliký jde k němu, pravil Filipovi: „Odkud nakoupíme chlebů, aby pojedli tito?“ ⁶To řekl zkoušeje ho, neboť sám věděl, co hodlá učiniti. ⁷Filip mu odpověděl: „Za dvě stě denárů chlebů nestačí jim, aby každý něco málo dostal.“ ⁸Díjemu jeden z učedníků jeho, (totiž) Ondřej, bratr Šimona Petra: ⁹„Je zde jeden chlapec, který má pět chlebů ječných a dvě ryby, ale co je to na tak mnohé?“ ¹⁰Tedy řekl Ježíš: „Rozkažte lidem, ať se posadí.“ Bylo mnoho trávy na tom místě. I posadilo se mužů počtem asi pět tisíc. ¹¹Tu Ježíš vzal chleby a díky učiniv rozdal je sedícím; podobně i z ryb, kolik chtěli. ¹²Když se nasýtily, řekl svým učedníkům: „Seberte zbylé kousky, ať nezhytnou.“ ¹³I sebrali je a naplnili dvanáct košů kousky z pěti chlebů ječných, které zbyly po těch, kteří jedli. ¹⁴Tedy ti lidé, uzřevše zázrak, jež učinil Ježíš, pravili: „To

6., 1.—15. Viz Mat. 14, 13—23., Mark. 6, 32—46., Luk. 9, 10—17.

4. Velikonoce, třetí ve veřejném životě Páně.

jest jistě ten prorok, který má přijíti na svět.“ ¹⁵Proto Ježíš poznáv, že chtějí přijíti a chopiti ho, aby ho učinili králem, uchýlil se opět na horu sám jediný.

¹⁶Když pak byl večer, učedníci jeho sestoupili k moři, ¹⁷a vstoupivše na loď, plavili se přes moře do Kafarnaa. Již se tmělo a Ježíš ještě k nim nepřišel. ¹⁸Moře však se zdvíhalo, ježto vál veliký vítr. ¹⁹Když tedy urazili asi dvacet pět nebo třicet honů, spatřili Ježíše, že kráčí po moři a přibližuje se k lodi; i báli se. ²⁰On však jim řekl: „Já jsem to; nebojte se.“ ²¹Tu chtěli ho vzíti na loď, ale loď byla hned u země, kam se ubírali.

Pán Ježíš přislubuje Nejsvětější Svátost oltářní.

²²Druhého dne lid, který stál za mořem, zvěděl, že nebylo tam jiné lodi, leč jen jedna, a že Ježíš nevstoupil s učedníky svými na tu loď, ale že učedníci jeho sami odpluli; ²³jiné však lodi připluly z Tiberiady blízko k tomu místu, kdy byli jedli chléb, když Pán díky učinil. ²⁴Když tedy lid viděl, že tam Ježíše není, ani učedníků jeho, vstoupili na lodi a dostali se do Kafarnaa, hledajíce Ježíše. ²⁵A nalezše ho za mořem, řekli jemu: „Mistře, kdy jsi sem přišel?“ ²⁶Ježíš jim odpověděl: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Hledáte mne ne proto, že jste viděli divy, ale že jste

16.—21. Viz Mat. 14, 24—34., Mark. 6, 47—56.

jedli z chlebů a nasýtli se. ²⁷ Pracujte nikoliv o pokrm pomíjející, nýbrž o pokrm, který zůstává k životu věčnému, který vám dá Syn člověka; neboť toho potvrdil Otec, Bůh.“ ²⁸ I řekli mu: „Co máme činiti, abychom konali díla Boží?“ ²⁹ Ježíš jim odpověděl: „To jest dílo Boží, abyste věřili v toho, jehož on poslal.“ ³⁰ Tu mu řekli: „Které znamení tedy činíš ty, abychom je viděli a tobě věřili? Co konáš?“ ³¹ Otcové naši jedli manu na poušti, jakož jest psáno: „Chléb s nebe dal jim k jídlu.“ ³² Tedy řekl jim Ježíš: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Nikoliv Mojžíš dal vám chléb s nebe, nýbrž Otec můj dává vám pravý chléb s nebe. ³³ Neboť chléb Boží jest ten, který sestupuje s nebe a dává život světu.“ ³⁴ I řekli mu židé: „Pane, povždy nám dávej ten chléb.“ ³⁵ A Ježíš jim řekl: „Já jsem chléb života; kdo přichází ke mně, nebude lačněti, a kdo věří ve mne, nebude žízniti nikdy. ³⁶ Avšak řekl jsem vám, že jste mě i viděli, ale nevěříte. ³⁷ Všecko, co mi dává Otec, přijde

27. Pokrmem tím míní chléb svátostný, t. j. sebe sama v Nejvyšší Svátosti přítomného.

28. Dílo Bohu milé, kterým bychom si zasloužili tento duchovní pokrm.

30. n. 2. Mojž. 16, 14., Žalm. 77, 24.

33.—36. Kdo přichází ke mně věrou. — Viděli jste mě, že jsem zázraky dokazoval, že jsem poslanec a Syn Boží.

37. Všecko, t. j. každého, koho Otec milostí svou účinně k víře pohne, a tím způsobem mi dává, přijde, uvěří ve mne jako Vykupitele a Syna Božího.

ke mně a toho, kdo ke mně přijde, nevyvrhnu ven, ³⁸ neboť jsem sestoupil s nebe, nikoliv abych činil vůli svou, nýbrž vůli toho, jenž mě poslal. ³⁹ Toto pak jest vůle toho, jenž mě poslal, (Otce), abych neztratil nic z toho, co mi dal, nýbrž abych to vzkřísil v den poslední. ⁴⁰ Neboť to jest vůle Otce mého, (který mě poslal), aby každý, kdo vidí Syna a věří v něho, měl život věčný; a já ho vzkřísím v den poslední.“ ⁴¹ I reptali židé na něho, že řekl, „Já jsem chléb, který s nebe sestoupil,“ ⁴² a pravili: „Není-li to Ježíš, syn Josefův, jehož otce i matku známe? Kterak tedy praví: ‚S nebe jsem sestoupil‘.“ ⁴³ Ježíš tedy jim odpověděl: „Nereptejte vespolek. ⁴⁴ Nikdo nemůže přijíti ke mně, nepřitáhne-li ho Otec, který mě poslal; a já ho vzkřísím v den poslední. ⁴⁵ Je psáno v prorocích: ‚A budou všichni poučováni od Boha‘. Každý, kdo uslyšel od Otce a se naučil, přichází ke mně. ⁴⁶ Nepravím tím, že by kdo viděl Otce, leč jen ten, jenž jest od Boha, ten viděl Otce. ⁴⁷ Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo věří ve mne, má život věčný. ⁴⁸ Já jsem chléb života. ⁴⁹ Otcové vaši jedli na poušti manu a zemřeli. ⁵⁰ To jest chléb s nebe sestupující, aby, jí-li kdo z něho, nezemřel. ⁵¹ Já jsem

45. n. Is. 54, 13. Každý, kdo uslyšel od Otce (či kdo milostí jeho byl na rozumu osvěcován a na vůli posilován) a se naučil (či milostí té užil), přichází ke mně věrou. Ale tím nepravím, že by mu nebylo třeba užiti mne jako učitele.

chléb živý, jenž s nebe sestoupil. ⁵²Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky. A chléb, který já dám, tělo mé jest, (které dám) za život světa.“

⁵³Tu hádali se židé vespolek: „Kterak může tento dáti nám tělo své k jídlu?“ ⁵⁴Proto řekl jim Ježíš: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života. ⁵⁵Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný, a já ho vzkřísím v den poslední. ⁵⁶Neboť tělo mé vpravdě jest pokrm a krev má vpravdě jest nápoj. ⁵⁷Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm. ⁵⁸Jako mne poslal živý Otec a já živ jsem skrze Otce, tak i ten, kdo jí mne, živ bude skrze mne. ⁵⁹Toto jest chléb, jenž s nebe sestoupil, ne jako otcové (vaši) jedli manu a zemřeli. Kdo jí chléb tento, živ bude na věky.“ ⁶⁰To pověděl, když učil v synagoze v Kafarnau.

52b. Chléb ten bude dán nejen za pokrm, nýbrž i v oběť za lidi.

54. Ač Pán Ježíš věděl, že slova jeho vykládají si o skutečném požívání jeho těla, přece nejen neodvolal svých slov, nýbrž pohrozil jim vyloučením od věčné spásy, nebudou-li ho požívat. Ukázal tak, že nemínil požívání pouze obrazného, neb pouhou věrou, nýbrž skutečné požívání těla svého, a že požívání to prohlásil za zcela nutné ke spasení všem dospělým. (Mluvil k dospělým.) — Rozkazu o požívání těla a krve Páně vyhovuje se i přijímáním pod jednou způsobou, poněvadž Pán Ježíš jest celý přítomen pod jednou i druhou způsobou.

⁶¹Tu mnozí z učedníků jeho uslyševše to řekli: „Tvrdá je ta řeč; kdo ji může poslouchat?“ ⁶²Ale Ježíš věda sám u sebe, že učedníci jeho na to reptají, řekl jim: „To vás pohoršuje? ⁶³Co tedy, až uzříte Syna člověka, jak vstupuje tam, kde byl dříve? ⁶⁴Duch je to, jenž oživuje, tělo nic neprospívá; ta slova však, která jsem já mluvil vám, jsou duch a život. ⁶⁵Ale jsou někteří mezi vámi, kteří nevěří.“ Věděl zajisté Ježíš od počátku, kdo jsou nevěřící, a kdo je ten, jenž ho zradí. ⁶⁶I pravil: „Proto jsem vám řekl, že nikdo nemůže přijíti ke mně, není-li mu dáno od Otce (mého).“ ⁶⁷Od té doby mnozí z učedníků jeho odešli zpět a nechodili již s ním. ⁶⁸Řekl tedy ke dvanácti: „Chcete i vy odejít?“ ⁶⁹Šimon Petr mu odpověděl: „Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného, ⁷⁰a my jsme uvěřili a poznali, že ty jsi Mesiáš, Syn Boží.“ ⁷¹Odpověděl jim Ježíš: „Zdali nevyvolil jsem vás dvanáct? A jeden z vás je ďábel.“ ⁷²Pravil to o Jidášovi, synu Šimona Iškariotského; neboť to byl ten, jenž ho měl zraditi, ač byl jedním ze dvanácti.

64. Duch, t. j. božství spojené s člověčenstvím, jest ten, jenž oživuje životem nadpřirozeným, tělo či pouhé člověčenství, které kdyby nebylo spojeno s božstvím, nic neprospívá k životu onomu.

68. Byl hotov propustiti spíše i apoštoly, než by odvolal svá slova.

70. Misto Syn Boží bylo by podle některých rukopisů „Svět ec Boží“.

Pán Ježíš jde na slavnost stánků.

7. ¹Potom Ježíš chodil po Galileji, neboť nechtěl choditi po Judsku, poněvadž židé hleděli ho zabíti. ²Byla pak blízko slavnost židovská, stánků. ³I řekli mu bratři jeho: „Odeber se odtud a jdi do Judska, aby také učedníci tvoji uviděli tvé skutky, které činíš; ⁴vždyť nikdo nečiní nic skrytě, chce-li býti na jevě. Činíš-li tyto věci, zjev se světu.“ ⁵Nevěřili totiž v něho ani bratří jeho. ⁶Ježíš tedy jim řekl: „Čas můj ještě nepřišel, ale čas váš jest vždycky pohotov. ⁷Vás nemůže svět nenáviděti, mne však nenávidí, neboť já vydávám o něm svědectví, že skutky jeho jsou zlé. ⁸Vy jděte na tuto slavnost, já nejdu na slavnost tuto, neboť čas můj ještě se ne- naplnil.“ ⁹To pověděv, sám zůstal v Galileji. ¹⁰Když však bratří jeho odešli, tehdy odebral se i on na slavnost, nikoli zjevně, nýbrž jako ve skrytě. ¹¹Tedy židé hledali ho o slavnosti a pravili: „Kde jest on?“ ¹²A bylo mnoho šepotu o něm v zástupu, neboť jedni říkali: „Dobrý jest,“ jiní však pravili: „Nikoliv,

1. Toho roku tedy nešel na svátky velikonoční (třetí to za veřejného života jeho).

2. Bratří, t. j. příbuzní jeho.

5. Nevěřili, t. j. neměli pravé víry v něho.

8. Nejdu na slavnost tuto, totiž okázale a v průvodě četném, a ne na slavnost celou, sedmi-denní.

nýbrž svádí lid.“ ¹³ Ale přece nikdo nemluvil o něm zjevně pro strach před židy.

Ježíšova řeč o slavnosti stánků.

¹⁴ Když pak slavnost byla již v polovici, Ježíš vešel do chrámu a učil. ¹⁵ I divili se židé řkouce: „Kterak tento zná Písma neučiv se?“ ¹⁶ Ježíš jim odpověděl: „Moje učení není ode mne, nýbrž od toho, jenž mě poslal. ¹⁷ Bude-li kdo chtít vůli jeho činiti, pozná o tom učení, je-li z Boha, čili já sám od sebe mluvím. ¹⁸ Kdo mluví sám od sebe, vlastní slávy hledá; kdo však hledá slávy toho, jenž ho poslal, ten jest pravdomluvný a nespravedlnosti v něm není. ¹⁹ Zdali vám Mojžíš nedal zákon? A nikdo z vás neplní zákona. Proč hledíte mě usmrtiti?“ ²⁰ Zástup odpověděl: „Ducha zlého máš; kdo hledí tě usmrtiti?“ ²¹ Ježíš promluvil a řekl jim: „Jeden skutek jsem učinil, a všichni se divíte. ²² Proto Mojžíš dal vám obřízku, ne že by pocházela od Mojžíše, nýbrž od otců, a v sobotu obřezujete člověka. ²³ Přijímá-li člověk obřízku v sobotu, aby nerušil se zákon Mojžíšův, na mne se horšíte, že jsem celého člověka uzdravil v sobotu? ²⁴ Nesudte podle obličejů, nýbrž spravedlivý soud činite.“

14. Slavnost stánků konala se po celý týden.

16. T. j.: „Nemám je jako člověk sám od sebe, nýbrž od Boha.“

²⁵Tu řekli někteří z Jerusalemských: „Není-li to ten, jehož hledí usmrtiti? ²⁶Hle, mluví zjevně a nic mu neříkají. Zdaliž opravdu poznali náčelníci, že tento jest Mesiáš? ²⁷Ale o tomto víme, odkud jest; o Mesiáši však, až přijde, nikdo nebude věděti, odkud jest.“ ²⁸Ježíš proto zvolal silným hlasem, když v chrámě učil: „Nejen znáte mě, nýbrž i víte, odkud jsem; a přece nepřišel jsem sám od sebe, nýbrž Pravý jest ten, který mne poslal, jehož vy neznáte. ²⁹Já ho znám, neboť jsem od něho, a on mě poslal.“ ³⁰Proto hleděli ho zajmouti, ale nikdo nevztáhl na něho ruky, neboť dosud nepřišla hodina jeho. ³¹Ze zástupu však mnozí uvěřili v něho a pravili: „Bude Mesiáš, až přijde, činiti více zázraků, než tento činí?“ ³²Fariseové slyšeli zástup šeptati o něm ty věci; i poslali velekněží a fariseové pochopy, aby ho jali. ³³Ježíš tedy řekl jim: „Ještě krátký čas jsem s vámi, a odejdu k tomu, jenž mne poslal. ³⁴Budete mě hledati a nenaleznete, a kde jsem já, (tam) vy nemůžete přijíti.“ ³⁵Tu řekli židé: „Kam tento hodlá jíti, že ho nenalezneme? Chce snad jíti k židům rozptýleným mezi pohany a učiti pohany? ³⁶Jaká je to řeč, kterou mluvil: „Budete mě hledati a nenaleznete, a kde jsem já, (tam) vy nemůžete přijíti?““

³⁷V poslední, a to veliký den slavnosti,

37. Žíznil-li kdo. t. j. toužil-li kdo po poznání pravdy a po blahu mesiášském, pojď ke mně, totiž

Ježíš stál a volal hlasitě: „Žízní-li kdo, pojd' ke mně a pij. ³⁸Kdo věří ve mne, jak dí Písmo, proudy vody živé poplynou z útroby jeho.“ ³⁹To řekl o Duchu (svatém), kterého věřící v něho měli přijímati. Duch totiž nebyl dosud dán, poněvadž Ježíš nebyl ještě oslaven. ⁴⁰Tu někteří ze zástupu, uslyševše tyto řeči jeho, pravili: „Tento je vpravdě (onen) prorok.“ ⁴¹Jiní pravili: „Tento jest Mesiáš.“ Někteří však řekli: „Což z Galileje přijde Mesiáš? ⁴²Nepraví Písmo, že Mesiáš přijde z potomstva Davidova a z vesnice Betlema, kde byl David?“ ⁴³A tak povstala v zástupu roztržka pro něho. ⁴⁴Někteří pak z nich chtěli ho zajmouti, ale nikdo nevztáhl na něho ruky.

⁴⁵Přišli tedy pochopové k velekněžím a fariseům. I řekli jim tito: „Proč jste ho nepřivedli?“ ⁴⁶Pochopové odpověděli: „Nikdy člověk nemluvil tak jako člověk tento.“ ⁴⁷Tu odpověděli jim fariseové: „Což jste i vy svedeni? ⁴⁸Zdaliž kdo z náčelníků uvěřil v něho aneb z fariseů? ⁴⁹Ale (jen) zástup tento, který nezná zákona — prokleti jsou.“ ⁵⁰Nikodem, ten, jenž k němu přišel v noci, jeden z nich, řekl jim: ⁵¹„Odsuzuje zákon náš člověka, prve než uslyší od něho a pozná, co

s živou věrou, a pij či přijímej učení mé a řiď se jím. Proud vody živé poplynou, t. j. obdrží tolik milostí Ducha svatého, že nejen sám bude uvnitř občerstven a posílněn, nýbrž i pro jiné stane se zdrojem blaha věčného. (Z Is. 44, 3., 58, 11.)

činí?“ ⁵² Odpověděli mu: „Což jsi i ty z Galileje? Zpytuj [Písma] a viz, že z Galileje pro-
rok nepovstává.“ ⁵³ I odešli každý do domu
svého. 8. ¹ Ježíš pak odebral se na horu Oli-
vovou.

Pán Ježíš se slitovává nad ženou cizoložnou.

² Ráno však přišel zase do chrámu a veš-
keren lid přicházel k němu; i posadil se
a učil je. ³ Tu přivedli k němu zákoníci a fari-
seové ženu dopadenou v cizoložství, a po-
stavivše ji uprostřed, ⁴ řekli mu: „Mistře,
tato žena byla dopadena v cizoložství při činu
samém; ⁵ v zákoně pak Mojžíš nám přikázal
takové kamenovati. ⁶ Co praviš ty?“ To pra-
vili pokoušejíce ho, aby ho mohli obžalovati.
Ale Ježíš shýbnuv se (až) dolů, psal prstem
na zemi. ⁷ Když nepřestávali se ho tázati,
zvednul se a řekl: „Kdo z vás jest bez hříchu,
hoď první na ni kamenem.“ ⁸ A opět shýbnuv
se (až) dolů, psal na zemi. ⁹ Oni však usly-
ševše to, odcházeli jeden po druhém počavše
od starších a zůstal sám Ježíš a žena, stojící

Pravost této perikopy (od 7, 53.—8, 11), popírají
nyní skoro všichni kritikové protestantští. Poukazují
k tomu, že chybí v některých i nejstarších rukopisech
řeckých i v překladech. — Ty památky však, i velmi
staré a důležité, vyváží se jinými památkami neméně
důležitými, ba důležitějšími, které svědčí pro apoštol-
ský původ a inspiraci řečeného úryvku.

8, 4—6: 5. Mojž. 22, 23—24; Ezech. (16, 37—40).

uprostřed. ¹⁰I pozvedl se Ježíš a řekl jí: „Ženo, kde jsou ti, kteří žalovali na tebe? Nikdo tě neodsoudil?“ ¹¹Ona řekla: „Nikdo, Pane.“ Ježíš jí řekl: „Ani já tě neodsoudím. Jdi a již nehřeš.“

Ježíš svědčí sám o sobě a činí výtky židům.

¹²Tu Ježíš mluvil k nim opět řka: „Já jsem světlo světa; kdo mne následuje, nebude choditi ve tmě, nýbrž bude míti světlo života.“ ¹³I řekli mu fariseové: „Ty vydáváš svědectví sám o sobě, svědectví tvé není pravé.“ ¹⁴Ježíš odpověděl jim: „Ačkoliv vydávám svědectví sám o sobě, pravé jest svědectví mé, neboť vím, odkud jsem přišel a kam jdu; ale vy nevíte, odkud přicházím neb kam jdu.“ ¹⁵Vy soudíte podle těla; já nesoudím nikoho, ¹⁶a soudím-li já (přece), soud můj jest pravý, neboť nejsem sám, nýbrž já a ten, jenž mě poslal, Otec. ¹⁷V zákoně vašem jest psáno, že svědectví dvou lidí jest pravé. ¹⁸Já jsem to, jenž svědčí sám o sobě, a svědčí o mně Otec, který mě poslal.“ ¹⁹I řekli mu: „Kde je tvůj Otec?“ Ježíš odpověděl: „Neznáte ani mne ani Otce mého; kdybyste znali mne, znali byste i Otce mého.“ ²⁰Tato slova (Ježíš) mluvil v síni

15. Nyní po čas pozemského života neodsuzuji nikoho, neboť nejsem poslán na svět, abych soudil svět, nýbrž abych jej vykoupil.

pokladní, když učil v chrámě, a nikdo ho nejal, neboť ještě nepřišla hodina jeho.

²¹ Ježíš řekl jim opět: „Já jdu, a budete mě hledati a ve svém hříchu zemřete. Kam já jdu, vy nemůžete přijíti.“ ²² Tedy řekli židé: „Zdali sám sebe zabije, že praví: Kam já jdu, vy nemůžete přijíti?“ ²³ I pravil jim: „Vy jste zdola, já shora jsem, vy jste z tohoto světa, já nejsem z tohoto světa.“ ²⁴ Proto jsem vám řekl, že zemřete ve svých hříších; neboť neuvěříte-li, že já to jsem, zemřete v hříších svých.“ ²⁵ Tu mu pravili: „Kdo jsi ty?“ Ježíš jim řekl: „Vůbec to, co vám i mluvím.“ ²⁶ Mnoho mám o vás mluvit i souditi, ale ten, jenž mne poslal, jest pravdomluvný, a já mluvím ve světě to, co jsem slyšel od něho.“ ²⁷ A neporozuměli, že jim mluví o (Bohu) Otci. ²⁸ Tu řekl jim Ježíš: „Když povýšíte Syna člověka, tehda poznáte, že já to jsem a sám od sebe nic nečiním, nýbrž jak mě naučil Otec, to mluvím.“ ²⁹ A ten, jenž mě poslal, jest se mnou; On nenechal mě samotna, neboť já vždycky činím to, co mu jest milé.“

³⁰ Když tyto věci mluvil, mnozí uvěřili v něho. ³¹ I řekl Ježíš k těm židům, kteří v něho uvěřili: „Zůstanete-li v mém slově,

21—22. Viz 7, 33—34.

25. Vůbec to, co vám i mluvím, t. j. jsem ten, za koho se stále vydávám, totiž Vykupitel a Syn Boží.

28. Když povýšíte, totiž na kříž.

budete opravdu učedníky mými, ³² poznáte pravdu a pravda vás osvobodí.“ ³³ Odpověděli mu: „Potomstvo Abrahamovo jsme a nikdy jsme nikomu nesloužili; kterak ty pravíš: „Svobodni budete“?“ ³⁴ Ježíš odpověděl jim: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Každý, kdo páše hřích, jest služebníkem hříchu. ³⁵ Služebník však nezůstává v domě na věky, ale syn zůstává na věky. ³⁶ Osvobodí-li vás tedy Syn, budete vpravdě svobodni. ³⁷ Vím, že jste potomstvo Abrahamovo, ale hledíte mě zabít, neboť slovo mé nemá místa ve vás. ³⁸ Já mluvím, co jsem viděl u Otce svého, a vy činíte, co jste viděli u otce vašeho.“ ³⁹ Odpověděli jemu: „Otec náš jest Abraham.“ Řekl jim Ježíš: „Jste-li dítky Abrahamovy, skutky Abrahamovy činite. ⁴⁰ Ale nyní hledíte mě usmrtiti, člověka, který jsem vám mluvil pravdu, již jsem slyšel od Boha; toho Abraham nečinil. ⁴¹ Vy činíte skutky otce svého.“ I řekli mu: „My jsme se nezrodili z cizoložství. Máme jednoho Otce, Boha.“ ⁴² Ježíš tedy jim řekl: „Kdyby vaším otcem byl Bůh, milovali byste mě, neboť já jsem z Boha vyšel

34—37. Ježíš poučuje, že nemluví o svobodě občanské, nýbrž mravní, a v té příčině že každý jest otrokem hříchu (i oni), kdo páše hřích.

41. My jsme se nezrodili z cizoložství, to znamená z modlářství. Židé totiž mysleli, že tím otcem míní Boha a popírá, že by byli ctiteli Boha pravého. Odmítají proto mínění to tvrdíce, že nejsou modláři.

a přišel. Vždyť nepřišel jsem sám od sebe, nýbrž on mě poslal. ⁴³ Proč nerozumíte mluvě mé? Proto, že nemůžete slyšeti slova mého. ⁴⁴ Vy jste z otce ďábla a chcete činiti žádosti otce svého. On byl vrahem od počátku a nestál v pravdě, neboť pravdy není v něm. Když mluví lež, z vlastního mluví, neboť je lhář a otec lži. ⁴⁵ Poněvadž však já mluvím pravdu, nevěříte mi. ⁴⁶ Kdo z vás bude mne viniti z hříchu? Jestliže pravdu mluvím (vám), proč mi nevěříte? ⁴⁷ Kdo z Boha jest, slova Boží slyší; proto vy neslyšíte, že z Boha nejste.“ ⁴⁸ Tu židé mu odpověděli: „Zdali my dobře nepravíme, že Samaritán jsi a zlého ducha máš?“ ⁴⁹ Ježíš odpověděl: „Já zlého ducha nemám, ale ctím Otce svého, a vy mě zneuctíváte. ⁵⁰ Já však nehledám slávy své; jeť kdo (ji) hledá a soudí. ⁵¹ Vpravdě, vpravdě pravím vám: Bude-li kdo zachovávatí slovo mé, neumře na věky.“ ⁵² I řekli mu židé: „Nyní jsme poznali, že zlého ducha máš. Abraham umřel i proroci, a ty pravíš: ‚Bude-li kdo zachovávatí slovo mé, nezemře na věky‘. ⁵³ Jsi ty větší než otec náš Abraham, který zemřel? Také proroci zemřeli. Kým činíš sebe sama?“ ⁵⁴ Ježíš odpověděl: „Oslavuji-li se já sám, sláva má nic není. Jest to Otec

50. t. j. Já však nehledám trestu vašeho pro urážku mně učiněnou, jest někdo jiný, jenž toho hledá a soudí, totiž Bůh Otec.

54. t. j. Oslavuji-li se já sám, jak vy myslíte, připouštím, ač netvrdím, že sláva má není ničím.

můj, jenž mne oslavuje, o němž vy pravíte, že jest Bohem vaším. ⁵⁵A (přece) nepoznali jste ho, ale já ho znám, a řeknu-li, že ho neznám, budu podoben vám, lhář. Avšak znám ho a slovo jeho zachovávám. ⁵⁶Abraham, otec váš, zaplesal, aby viděl den můj: i viděl jej a radoval se.“ ⁵⁷Tu řekli mu židé: „Padesát roků ještě nemáš, a Abrahama jsi viděl?“ ⁵⁸Ježíš jim řekl: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Prve než Abraham byl, jsem já.“ ⁵⁹I chápali se kamení, aby házeli na něho. Ale Ježíš se skryl a vyšel z chrámu.

Ježíš uzdravuje člověka slepého od narození.

9. ¹Jda mimo, uzřel člověka slepého od narození. ²I otázali se ho učedníci jeho: „Mistře, kdo zhřešil, tento, či rodiče jeho, že se slepý narodil?“ ³Ježíš odpověděl: „Ani tento nezhřešil, ani jeho rodiče, ale stalo se to, aby se zjevily na něm skutky Boží. ⁴Já musím činiti skutky toho, jenž mne poslal, pokud jest den; přichází noc, kdy nikdo nemůže dělati. ⁵Pokud jsem na světě, jsem světlem světa.“ ⁶To povědév plivnul na zem, a udělav ze sliny bláto, pomazal mu (tím) blátem oči a ⁷řekl mu: „Jdi, umyj se v ryb-

56. Abraham zaplesal, když bylo mu dáno zaslíbení, aby viděl den můj či dobu mého vtělení; i viděl ji, dostav v předpekli vědomost, že jsem já, Vykupitel, přišel na svět.

níce Siloe“ — to jest v překladě „Poslaný“, — I odešel a umyl se, a když se vrátil, viděl.

⁸Proto sousedé a ti, kteří ho dříve vídali, že byl žebrákem, řekli: „Není to ten, jenž sedával a žebрал?“ Někteří pravili: „Jest to on.“ ⁹Jiní řekli: „Nikoliv, ale jest mu podoběn.“ On však pravil: „Já jsem to.“ ¹⁰Tedy mu řekli: „Kterak se otevřely tvoje oči?“ ¹¹On odpověděl: „Ten člověk, který slove Ježíš, udělal bláto a pomazal mi oči a řekl mi: ‚Jdi k rybníku Siloe a umyj se‘. I šel jsem a umyv se vidím.“ ¹²I řekli mu: „Kde jest on?“ Pravil: „Nevím.“

¹³Přivedli ho k fariseům, toho, jenž býval slepý. ¹⁴Byla pak sobota, když Ježíš udělal bláto a otevřel mu oči. ¹⁵Opět tedy otázali se ho i fariseové, kterak prohlédl. On jim řekl: „Bláto položil mi na oči, i umyl jsem se a vidím.“ ¹⁶Tu řekli někteří z fariseů: „Není tento člověk od Boha, neboť nešetří soboty.“ Jiní však pravili: „Kterak může člověk hříšný činiti takové zázraky?“ I byla roztržka mezi nimi. ¹⁷Pravili opět slepému: „Co ty pravíš o něm, že ti otevřel oči?“ On řekl: „Jest prorok.“ ¹⁸I nevěřili o něm židé, že byl slepý a prohlédl, až povolali rodiče toho, jenž prohlédl. ¹⁹I otázali se jich: „Jest tento váš syn, o němž vy pravíte, že se slepý narodil? Kterak tedy nyní vidí?“ ²⁰Rodiče jeho jim odpověděli: „Víme, že to jest náš syn a že se slepý narodil, ²¹ale kterak nyní

vidí, nevíme; aneb kdo mu otevřel oči, my nevíme; jeho se ptejte, má léta, ať sám mluví o sobě.“ — ²²To řekli rodiče jeho, poněvadž se báli židů; neboť již se židé usnesli, aby, vyzná-li ho kdo jako Mesiáše, byl vyobcován. ²³Proto řekli rodiče jeho: „Má léta, jeho se zeptejte.“ — ²⁴Opět tedy povolali toho člověka, který býval slepý, a řekli mu: „Vzdej chválu Bohu! My víme, že ten člověk jest hříšník.“ ²⁵On tedy řekl jim: „Je-li hříšník, nevím; jedno vím, že byv slepý nyní vidím.“ ²⁶I řekli mu: „Co ti učinil? Kterak otevřel ti oči?“ ²⁷Odpověděl jim: „Pověděl jsem vám již, a neslyšeli jste? Proč to chcete opět slyšeti? Zdalíž i vy chcete býti učedníky jeho?“ ²⁸I spílali mu a řekli: „Ty jsi učedníkem jeho, my jsme učedníci Mojžíšovi.“ ²⁹My víme, že Mojžíšovi mluvil Bůh, o tomto však nevíme, odkud jest.“ ³⁰Člověk ten jim odpověděl: „To jest věru divná věc, že vy nevíte, odkud jest, a otevřel mi oči.“ ³¹Víme, že hříšníků Bůh neslyší, ale je-li kdo bohabojný a činí vůli jeho, toho slyší. ³²Od věků nebylo slýcháno, že by byl kdo otevřel oči slepému od narození. ³³Kdyby tento nebyl od Boha, nic by nemohl činiti.“ ³⁴Odpověděli mu: „Všecek ses v hříchu narodil, a ty chceš učiti nás?“ I vyvrhli ho ven.

34. Vyvrhli ho ven, t. j. nejen ze svého sedění, nýbrž, jak lze souditi z v. 22., i z náboženské obce své (vyobcovali ho).

³⁵ Ježíš uslyšel, že ho vyvrhli ven, a naleznuv ho řekl mu: „Věříš v Syna Božího?“

³⁶ On odpověděl: „Kdo jest to, Pane, abych v něho věřil?“ ³⁷ Ježíš mu řekl: „I vidíš ho a ten je to, jenž s tebou mluví.“ ³⁸ On řekl: „Věřím, Pane.“ A padnuv před ním, klaněl se mu.

Pán Ježíš mluví o slepotě duchovní a o úradě dobrého pastýře.

³⁹ I řekl Ježíš: „Já jsem přišel na tento svět k soudu, aby ti, kteří nevidí, viděli, a kteří vidí, slepými se stali.“ ⁴⁰ I uslyšeli to někteří z fariseů, kteří byli u něho, a řekli mu: „Jsme snad také my slepí?“ ⁴¹ Ježíš řekl jim: „Kdybyste byli slepí, neměli byste hříchu; nyní však pravíte ‚Vidíme‘; proto hřích váš zůstává.“

10. ¹ „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo nevchází dveřmi do ovčince, nýbrž odjinud vstupuje, ten jest zloděj a lotr. ² Kdo však vchází dveřmi, jest pastýř ovcí. ³ Tomu vrátný otvírá, a ovce slyší hlas jeho, a on své ovce volá jménem a vyvádí je. ⁴ A když své ovce vypustí, jde před nimi a ovce ho následují, nebo znají hlas jeho. ⁵ Cizího však nenásledují,

39. Soudem míní rozlišování duchů, nevidoucích ty, kteří uznávají svou duševní neznalost a nedostatečnost ve věcech spásy. — Kteří vidí, t. j. ti, kteří, pokládajice se za moudré, ve vlastní opatrnost spoléhají a poučení od Krista odmítají.

nýbrž utíkají od něho, neboť neznají hlasu cizích.“ ⁶Toto podobenství pověděl jim Ježíš, ale oni neporozuměli, co jim mluvil. ⁷Ježíš tedy řekl jim opět: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Já jsem dveře k ovčím. ⁸Všichni, kteří vystoupili (přede mnou), jsou zloději a lotři, ale ovce neslyšely jich. ⁹Já jsem dveře. Vejde-li kdo skrze mne, bude zachován; a vejde i vyjde a nalezne pastvu. ¹⁰Zloděj nepřichází, leč jen aby kradl a zabíjel a hubil. Já jsem přišel, aby měli život a měli hojnost. ¹¹Já jsem pastýř dobrý. Dobrý pastýř dává život za ovce své. ¹²Námezdník však, totiž ten, kdo není (pravý) pastýř, jehož nejsou ovce vlastní, vida vlka, an jde, opouští ovce a utíká; a vlk lapá a rozhání ovce. ¹³Námezdník pak utíká, poněvadž jest námezdník a nezáleží mu na ovčích. ¹⁴Já jsem pastýř dobrý a znám své a znají mě moje, ¹⁵jako mě zná Otec a já znám Otce; a život svůj dávám za ovce své. ¹⁶Mám ještě jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince; i ty musím přivésti, a hlas můj slyšeti budou, a bude jeden ovčinec a jeden pastýř. ¹⁷Proto miluje mě Otec, že dávám život svůj, abych jej zase přijal. ¹⁸Nikdo neodnímá ho ode mne, nýbrž já jej dávám sám od sebe. Mám moc jej dáti a mám moc jej zase vzíti. Příkaz tento dostal jsem od Otce svého.“

17. Nevydám svého života tak, abych zůstal mrtev, nýbrž abych jej zase vzal, když vstanu z mrtvých.

¹⁹ Pro tyto řeči povstala opět roztržka mezi židy. ²⁰ Mnozí z nich pravili: „Má ducha zlého a blázní; proč ho posloucháte?“ ²¹ Jiní pravili: „To nejsou slova posedlého. Může duch zlý otevřítí oči slepých?“

Pán Ježíš na slavnosti posvícení a v Pereji.

²² V Jerusalemě bylo posvěcení chrámu. Byla zima. ²³ Ježíš chodil v chrámě v podloubí Šalomounově. ²⁴ Tu obstoupili ho židé a pravili mu: „Dokud držíš duši naši v napětí? Jsi-li ty Mesiáš, pověz nám to zjevně.“ ²⁵ Ježíš odpověděl: „Řekl jsem vám to, a nevěříte. Skutky, které já činím ve jménu Otce mého, ty vydávají svědectví o mně. ²⁶ Ale vy nevěříte, neboť nejste z ovcí mých. ²⁷ Ovce mé slyší hlas můj a já je znám a následuji mne; ²⁸ a já jim dávám život věčný a nezhybou na věky, a nikdo nevytrhne jich z ruky mé. ²⁹ Co mi dal Otec můj, to jest větší nade všechno, a nikdo nemůže (jich) vytrhnouti z ruky Otce mého. ³⁰ Já a Otec jedno jsme.“ ³¹ Tu židé chápali kamení, aby ho kamenovali. ³² Ježíš jim odpověděl: „Mnoho skutků dobrých ukázal jsem vám od Otce; pro který z těch skutků mě kamenujete?“ ³³ Židé odpověděli: „Pro dobrý skutek tě nekamenujeme, nýbrž pro rouhání, totiž, že ty člověk, děláš se Bohem.“ ³⁴ Ježíš jim odpověděl: „Není psáno v zákoně vašem: „Já jsem řekl: bohové

jste‘? ³⁵ Jestliže bohy nazval ty, k nimž slovo Boží bylo řečeno, a Písmo nemůže se zrušiti, ³⁶ o tom, ježž Otec posvětil a poslal na svět, vy pravíte: „Rouháš se“, poněvadž jsem řekl: „Syn Boží jsem“? ³⁷ Nečiním-li skutků Otce mého, nevěřte mi; ³⁸ pakli (je) činím a nechcete věriti mně, skutkům věřte, abyste poznali a uvěřili, že Otec jest ve mně a já v Otci.“ ³⁹ Tu hleděli ho zajmouti, ale (on) ušel z rukou jejich. ⁴⁰ Odešel zpět za Jordán na to místo, kde Jan nejprve křtil, a zůstal tam. ⁴¹ I přišli mnozí k němu a pravili: „Jan neučinil sice žádného zázraku, ⁴² ale všechno, co Jan řekl o tomto, bylo pravdivo.“ A mnozí uvěřili v něho.

Pán Ježíš křísí Lazara.

11. ¹ Byl nemocen jakýsi Lazar z Betanie, vesnice Marie a její sestry Marty. ² Byla to ona Marie, která pomazala Pána mastí a utřela mu nohy vlasy svými, jejížto bratr Lazar byl nemocen. ³ Sestry jeho poslaly tedy k němu a vzkázaly: „Pane, hle, ten, kterého miluješ, jest nemocen.“ ⁴ Uslyšev to Ježíš

35. V Zákoně Starém, a to v žalmu 81, 6., nazývá Bůh soudce bohy vzhledem k tomu, že úřad svůj zastávají jménem jeho.

36. Ježž Otec posvětil či k vykupitelskému úřadu zasvětil, ustanovil.

2. Naráží tu patrně na pomazání, o kterém mluví sv. Lukáš v 7, 36—50.

řekl: „Nemoc ta není k smrti, nýbrž k slávě Boží, aby Syn člověka byl oslaven skrze ni.“
⁵ Ježíš miloval Martu i sestru její (Marii) a Lazara. ⁶ Jak tedy uslyšel, že jest nemocen, zůstal sice na tom místě (ještě) dva dni. ⁷ Potom (však) řekl učedníkům svým: „Pojďme opět do Judska.“ ⁸ Učedníci mu řekli: „Mistře, nyní židé hleděli tě ukamenovati, a zase tam jdeš?“ Ježíš odpověděl: „Nemá den dvanáct hodin? ⁹ Chodí-li kdo ve dne, nenaráží se, neboť vidí světlo toho světa. ¹⁰ Chodí-li však v noci, narazí se, neboť není při něm světla.“ ¹¹ To pověděl a potom jim pravil: „Lazar, přítel náš, spí, ale jdu, abych ho ze sna probudil.“ ¹² I řekli mu učedníci jeho: „Pane, spí-li, bude zdráv.“ ¹³ Ježíš však řekl to o smrti jeho, ale oni mysleli, že mluví o spánku sna. ¹⁴ Tu tedy Ježíš řekl jim zjevně: „Lazar zemřel; ¹⁵ i raduji se pro vás, že jsem tam nebyl, abyste uvěřili. Ale pojďme k němu.“ ¹⁶ Řekl tedy Tomáš, jenž slove Blíženec,

8—10. Smysl jest: Jako den má určitý počet hodin, tak (úradkem Božím a vůlí mou) určena jest doba k vykupitelskému úřadu mému; a jako za dne jde člověk bezpečně bez obavy, že narazí na nebezpečnoství života, tak ani já a k vůli mně ani vy nemusíte se báti žádného nebezpečnoství života, pokud určitá ona doba neuplyne. Až pomine doba ta, nastane mi ovšem nebezpečnoství, a já zemru, ale ne z vůle mých odpůrců, nýbrž že po věčném úradku Božím a po mé vůli tehdy bude mi umříti. Přes to tedy, že nepřátelé moji hledají mě usmrтит, já půjdu nyní do Judska.

spoluúčedníkům: „Pojďme i my, ať umřeme s ním.“

¹⁷ Přišel tedy Ježíš nalezl ho již čtyři dni v hrobě ležeti. ¹⁸ Betanie byla blízko Jerusalema, as patnáct honů od něho. ¹⁹ Mnozí ze židů přišli k Martě a Marii, aby je potěšili pro jejich bratra. ²⁰ Jak Marta uslyšela, že Ježíš přichází, vyšla mu naproti, Maria však zůstala seděti doma. ²¹ I řekla Marta Ježíšovi: „Pane, kdybys byl tu býval, bratr můj nebyl by umřel. ²² Avšak i nyní vím, že začkoli požádáš Boha, dá tobě Bůh.“ ²³ Dí jí Ježíš: „Vstane zase bratr tvůj.“ ²⁴ Dí jemu Marta: „Vím, že vstane při vzkříšení v den poslední.“ ²⁵ Řekl jí Ježíš: „Já jsem vzkříšení a život; kdo věří ve mne, byť umřel, živ bude, ²⁶ a každý, kdo žije a věří ve mne, neumře na věky. Věříš tomu?“ ²⁷ Řekla jemu: „Ano, Pane, já jsem uvěřila, že ty jsi Mesiáš, Syn Boha živého, který jsi přišel na tento svět.“

²⁸ Když to pověděla, odešla a zavolala svou sestru Marii, potají řkouc: „Mistr je zde a volá tě.“ ²⁹ Jak to ona uslyšela, vstala rychle a šla k němu. ³⁰ Neboť Ježíš nepřišel ještě do vesnice, nýbrž byl dosud na tom místě, kde se s ním setkala Marta. ³¹ Židé pak, kteří byli s ní v domě a ji těšili, uzřevše, že Maria rychle vstala a odešla, šli za ní pravíce: „Jde ke hrobu, aby si tam poplakala.“ ³² Když tedy Maria přišla tam, kde byl Ježíš, uzřevši ho,

padla mu k nohám a řekla: „Pane, kdybys byl zde býval, bratr můj nebyl by umřel.“

³³Tedy Ježíš vida ji, že pláče, i židy, kteří s ní přišli, že pláčí, pohnul se v duchu, zachvěl se ³⁴a řekl: „Kam jste ho položili?“

Řkou jemu: „Pane, pojd' a viz.“ ³⁵I zaslzel Ježíš. ³⁶Židé tedy řekli: „Hle, kterak ho miloval!“ ³⁷Někteří však z nich pravili: „Nemohl ten, jenž otevřel oči slepého [od narození] učiniti, aby byl tento neumřel?“

³⁸Ježíš pohnuv se opět sám v sobě, přišel ke hrobu. Byla to jeskyně a kámen ležel na ní.

³⁹Ježíš řekl: „Odklid'te kámen.“ Řekla mu Marta, sestra zemřelého: „Pane, již zapáchá, neboť čtyři dni jest v hrobě.“ ⁴⁰Dí jí Ježíš: „Neřekl jsem ti, že budeš-li věřiti, uzříš slávu Boží?“ ⁴¹Odklidili tedy kámen. Ježíš pozdvihl

oči vzhůru a řekl: „Otče, děkuji tobě, že jsi mě vyslyšel. ⁴²Já jsem věděl, že mne vždycky slyšíš, avšak pro zástup, který kolem stojí, jsem to řekl, aby uvěřili, že ty jsi mne poslal.“ ⁴³To pověděv, zvolal silným hlasem:

„Lazare, pojd' ven.“ ⁴⁴I vyšel (hned) ten, jenž byl umřel, svázán jsa obvazky na rukou i na nohou a tvář maje obvázanu šátkem. Ježíš jim řekl: „Rozvažte ho a nechte, ať odejde.“

⁴⁵Tu mnozí ze židů, kteří přišli k Marii (a Martě) spatřivše, co učinil (Ježíš), uvěřili v něho. ⁴⁶Někteří však z nich odešli k fari-seům a pověděli jim, co Ježíš učinil.

Usnesení velerady, že Ježíše usmrtí.

⁴⁷ Velekněží a fariseové shromáždili veleradu a řekli: „Co uděláme, protože tento člověk činí mnoho divů? ⁴⁸ Necháme-li ho tak, všichni uvěří v něho; i přijdou Římané a vezmou naše místo i národ.“ ⁴⁹ Jeden pak z nich, jménem Kaifáš, jsa nejvyšším knězem toho roku, řekl jim: „Vy nic nevíte, ⁵⁰ ani na to nemyslíte, že jest vám prospěšno, aby jeden člověk zemřel za lid, a ne aby celý národ zahynul.“ ⁵¹ To však neřekl sám ze sebe, nýbrž jsa toho roku nejvyšším knězem prorochoval, že Ježíš měl umřít za národ, ⁵² a nejen za národ, nýbrž aby shromáždil v jedno také ty dítky Boží, které byly rozptýleny. ⁵³ Od toho dne tedy se uradili, že ho usmrtí. ⁵⁴ Proto Ježíš nechodil již zjevně mezi židy, nýbrž odešel (odtamtud) do krajiny poblízku pustiny, do města, které slove Ěfrem, a tam pobýval s učedníky svými.

⁵⁵ Byly pak blízko židovské velikonoce, a mnozí odešli z kraje do Jerusalema před velikonocemi, aby se očistili. ⁵⁶ I hledali Ježíše a stojíce v chrámě pravili vespolek: „Co se vám zdá? Že nepřijde na slavnost?“ Velekněží totiž a fariseové vydali rozkaz, zví-li kdo, kde jest, ať to oznámí, aby ho jali.

55. Aby se očistili od poskvrnění levitského, které jim bránilo, že nemohli jísti beránka velikonočního.

Pán Ježíš pomazán v Betanii a od mnoha židů uznán za Vykupitele.

12. ¹Šest dní před velikonocemi přišel Ježíš do Betanie, kde byl Lazar, ten, jenž zemřel a jehož Ježíš vzkřísil. ²I připravili mu tam hostinu a Marta posluhovala. Lazar byl jedním z těch, kteří s ním byli za stolem. ³Maria vzavši libru drahé masti z pravého nardu, pomazala Ježíšovi nohy a utřela mu nohy svými vlasy. Dům naplnil se vůní té masti. ⁴I řekl jeden z učedníků jeho, Jidáš Iškariotský, který hodlal ho zraditi: ⁵„Proč nebyla prodána tato mast za tři sta denárů, a nebylo to dáno chudým?“ ⁶To řekl, ne že měl péči o chudé, ale že byl zloděj a maje měsíc zpronevěřoval to, co tam bylo ukládáno. ⁷Ježíš tedy řekl: „Nech ji, aby to uchovala ke dni mého pohřbu. ⁸Vždyť chudé máte vždycky s sebou, mne však vždycky nemáte.“

⁹Četný zástup židů se dověděl, že tam jest, i přišli nejen k vůli němu, nýbrž aby také

1—8. Viz Mat. 26, 6—13., Mark. 14, 3—9.

1. Šest dní před velikon., t. j. v pátek před svou smrtí (dne 8. měs. nisanu). Hostina však konala se následující sobotu.

2. Tam, t. j. v Betanii sice, ale ne u Lazara, nýbrž v domě Šimona, jenž býval malomocným.

3. Libru, t. j. asi 325 g.

5. 300 denárů = 1680 Kč (r. 1936).

7. Pomazání, jež Maria učinila, uchová se či bude míti platnost jako úkon přípravný k jeho pohřbu.

Lazara uviděli, kterého vzkřísil z mrtvých.

¹⁰ Velekněží však se uradili, že i Lazara usmrtí,

¹¹ neboť mnoho židů odcházelo pro něho a věřilo v Ježíše.

Slavný vjezd Ježíšův do Jerusalema.

Pohané přejí si ho viděti.

¹² Druhého dne četný zástup, který přišel na slavnost, uslyšev, že Ježíš jde do Jerusalema, ¹³ nabral palmových ratolestí, vyšel naproti němu a volal: „Hosanna, požehnaný, jenž se bere ve jménu Páně, král israelský!“

¹⁴ Ježíš totiž naleznuv oslátka, vsedl na ně, jak je psáno: ¹⁵ „Neboj se, dcero sionská; aj, král tvůj se bere, sedě na oslátku.“ ¹⁶ Tomu nerozuměli zprvu učedníci jeho, ale když Ježíš byl oslaven, tu rozpomenuli se, že to bylo o něm psáno a že to učinili jemu. ¹⁷ Zástup, který byl s ním, když Lazara povolal z hrobu a z mrtvých ho vzkřísil, vydával o něm svědectví. ¹⁸ Proto mu také naproti vyšel zástup, neboť slyšeli, že ten div učinil. ¹⁹ Tu řekli fariseové mezi sebou: „Vidíte, že nic neprospíváme? Hle, celý svět odešel za ním.“

²⁰ Byli pak někteří pohané mezi těmi, kteří přišli, aby se klaněli o slavnosti. ²¹ Ti přistoupili k Filipovi, který pocházel z Betsaidy

12.—19. Viz Mat. 21, 1—11., Mark. 11, 1—11., Luk. 19, 28—44.

15. Co do smyslu ze Zachar. 9, 9.

galilejské, a žádali ho řkouce: „Pane, přejeme si viděti Ježíše.“ ²² Filip šel a řekl to Ondřejovi, Ondřej zas a Filip pověděli to Ježíšovi. ²³ Ježíš jim odpověděl: „Přišla hodina, aby oslaven byl Syn člověka. ²⁴ Vpravdě, vpravdě pravím vám: Nezemře-li zrna pšeničné, jež padlo do země, ²⁵ zůstává samotno; zemře-li však, přináší mnoho užitku. Kdo miluje život svůj, ztratí jej, a kdo nenávidí život svůj na tomto světě, k životu věčnému zachová jej. ²⁶ Slouží-li mi kdo, následuj mne, a kde jsem já, tam bude i služebník můj. Bude-li mi kdo sloužiti, poctí jej Otec můj. ²⁷ Nyní duše má zkormoucena jest, a co říci mám? „Otče, vysvoboď mne z té hodiny“. Avšak právě na tu hodinu jsem přišel. ²⁸ Otče, oslav

23.—25. Pán přirovnává sebe k zrně pšeničnému. Jako zrna zaseto, nepřinese žádného užitku, leč samo zetlí, tak ani vtělení Syna Božího a dosavadní působení nepřinese ani oslavy jeho lidské přirozenosti, ani užitku lidstvu, leč sám jako člověk dříve zemře. A podobně musí přemáhati se, po případě i život svůj obětovati, také jeho vyznavači, neboť kdo miluje nezřízeně život svůj a proto není hotov nenáviděti, t. j. obětovati jej pro Krista, když by toho bylo třeba, ztratí jej, a to nejen když zemře smrtí časnou, nýbrž i smrtí věčnou, ježto bude vyloučen od spásy věčné. (Srovn. Mat. 10, 39., 16, 25., Mark. 8, 35., Luk. 9, 24., 17, 33.)

27. n. Na tu hodinu přebolestného utrpení a smrti. Oslavil jsem jméno své, t. j. sebe, celým totiž životem, zázraky a učením tvým (Kristovým), a ještě oslavím, totiž tvou smrtí, vzkříšením a nanebevstoupením.

jméno své.“ I zazněl hlas s nebe: „Oslavil jsem je a ještě oslavím.“ ²⁹Lid, který tu stál a to slyšel, pravil, že zahřmělo, a jiní pravili: „Anděl mluvil k němu.“ ³⁰Ježíš odpověděl: „Ne pro mne zazněl ten hlas, nýbrž pro vás. ³¹Nyní nastává soud nad tímto světem, nyní bude kníže toho světa ven vyvržen ³²a já, budu-li povýšen od země, potáhnu všecko k sobě.“ ³³To pravil naznačuje, jakou smrtí měl zemřít. ³⁴Zástup mu odpověděl: „My jsme slyšeli ze zákona, že Kristus zůstává na věky; kterak ty pravíš: ‚Musí povýšen býti Syn člověka‘? Kdo jest tento Syn člověka?“ ³⁵Ježíš jim řekl: „Ještě krátký čas je světlo mezi vámi. Chodte, pokud máte světlo, aby vás nezachvátila tma; kdo chodí ve tmě, neví, kam jde. ³⁶Dokud máte světlo, věřte ve světlo, abyste byli syny světla.“ To pověděl Ježíš a odešel skryl se před nimi.

Veliká část židů trvá v nevěře, jiní se bojí víru svou vyznati.

³⁷Ačkoli však tolik zázraků učinil před nimi, nevěřili v něho, ³⁸aby se splnilo slovo

32. Všecko (podle starších rukopisů řeckých všecky), t. j. všechny lidi.

35. Světlem míní sebe sama, tmou zaslepenost a zatvrzelost duševní.

36. „Abyste byli synové světla,“ t. j. abyste věrou vešli ve spojení se mnou, jenž jsem světlem světa.

38. Rámě Hospodinovo, t. j. moc Hospodinova. (Isaiáš 53, 1.)

proroka Isaiáše, které pověděl: „Pane, kdo uvěřil kázání našemu? A komu bylo zjeveno rámě Hospodinovo?“ ³⁹Proto nemohli uvěřiti, poněvadž Isaiáš opět řekl: ⁴⁰„Zaslepil oči jejich a zatvrdil srdce jejich, aby očima neviděli a srdcem nesrozuměli a se neobrátili a já jich neuzdravil.“ ⁴¹To řekl Isaiáš, když viděl slávu jeho a mluvil o něm. ⁴²Přece však i z náčelníků mnozí uvěřili v něho, ale pro fariseje nevyznávali toho, aby nebyli vyobcováni, ⁴³neboť milovali více chválu od lidí, nežli chválu od Boha.

Pán zakončuje veřejnou činnost svou.

⁴⁴Ježíš pak zvolal: „Kdo věří ve mne, nevěří ve mne, nýbrž v toho, který mě poslal; ⁴⁵a kdo vidí mne, vidí toho, který mě poslal. ⁴⁶Já jako světlo přišel jsem na svět, aby žádný, kdo ve mne věří, nezůstával ve tmě. ⁴⁷A uslyší-li kdo slova má a nezachová-li jich, toho já nesoudím, neboť jsem nepřišel, abych soudil svět, nýbrž abych spasil svět. ⁴⁸Kdo

40. Poučuje, že vlastní příčina jejich nevěry byla zatvrzelost, s kterou odpírali milosti Boží. Viz Mat. 13, 14—15., 4, 12., Luk. 8, 10., Sk. ap. 28, 26., Řím. 11, 8.

41. T. j. Is. 6, 9.

44. T. j. nevěří tak ve mne, jako v toho, který mě poslal; neboť učení mé jest božské, Otce mého.

47.—48. Toho já nesoudím, t. j. neodsuzuji nyní, pokud viditelně žiji na zemi.

mnou pohrdá a nepřijímá slov mých, (ten) má svého soudce: To slovo, které jsem mluvil, to ho odsoudí v den poslední, ⁴⁹neboť já jsem nemluvil sám ze sebe, nýbrž Otec, jenž mě poslal, ten mi přikázal, co mám říkati a co mluvit. ⁵⁰A já vím, že přikázání jeho jest život věčný. Co tedy já mluvím, mluvím tak, jak mi pověděl Otec.“

Pán Ježíš myje apoštolům nohy.

13. ¹Před slavností velikonoční Ježíš věda, že přišla hodina jeho, aby z toho světa odešel k Otci, protože měl v lásce (vždy) svoje, (kteří byli) ve světě, projevil jim svou lásku měrou nejvyšší. ²Byla večeře. Dábel již vnukl v srdce, aby ho zradil Jidáš, syn Šimona Iškariotského. ³(Ježíš) jsa vědom si toho, že Otec dal mu v ruce všecko a že vyšel od Boha a jde k Bohu, ⁴vstal od večeře a odložil roucha svá, a vzav šat lněný, přepásal se. ⁵Potom nalil vody do umyvadla a počal umý-

1. Slavností velikonoční rozumí světlý den či dobu od rána do večera dne 15. nisanu proti velikonočním, pascha, jimiž míní velikonoce vůbec (12, 1.), ke kterým ovšem počítal se někdy i den 14. nisanu, vždy však večer 14. nisanu. Když praví, že Pán Ježíš řečený důkaz lásky podal večer před slavností velikonoční, mluví v plném souhlase s ostatními evangelií, že to učinil (poslední večeři slavil) večer dne 14. nisanu, a nikoli, jak někteří vykládali, dne 13. nisanu, jako by se odchyloval od ostatních evangelií. (3. Mojž. 23, 5. 6., 4. Mojž. 28, 16. 17.)

vati učedníkům nohy a utíratí je šatem, kterým byl přepásán. ⁶ Přišel tedy k Šimonu Petrovi. I řekl mu Petr: „Pane, ty mně myješ nohy?“ ⁷ Ježíš odpověděl a řekl jemu: „Co já činím, ty nevíš nyní, ale zvíš potom.“ ⁸ Dí mu Petr: „Nebudeš mně mýti nohou na věky.“ Ježíš mu odpověděl: „Neumyji-li tě, nebudeš míti podílu se mnou.“ ⁹ Dí jemu Šimon Petr: „Pane, netoliko nohy mé, nýbrž i ruce a hlavu.“ ¹⁰ Dí mu Ježíš: „Kdo se vykoupal, nepotřebuje leč jen nohy si umýti, ale jest čist celý; i vy jste čisti, ale ne všichni.“ ¹¹ Věděl totiž, kdo jest ten, jenž ho zradí. Proto řekl: „Nejste čisti všichni.“ ¹² Když jim tedy nohy umyl a své roucho si vzal a se opět posadil, řekl jim: „Víte-li, co jsem vám učinil? ¹³ Vy mě nazýváte Mistrem a Pánem; a dobře pravíte; jsemť jím. ¹⁴ Jestliže tedy já, Pán a Mistr váš, umyl jsem vám nohy, i vy máte druh druhu nohy umývati. ¹⁵ Příklad zajisté dal jsem vám, abyste i vy činili tak, jako jsem já učinil vám. ¹⁶ Vpravdě, vpravdě

10. Na východě koupávali se před hostinou v lázních, a poněvadž potom cestou k hostiteli pošpinili si nohy, umývali jim je otroci, když vstoupili do domu hostitelova. Pán Ježíš vyslovil tuto pravdu: Jako ten, kdo se v lázních vykoupal, přece cestou si poskvrní nohy a potřebuje, aby mu byly umyty, chce-li býti celý čist, tak i ten, kdo byl očištěn od hříchů, přece se poskvrňuje všedními hříchy a potřebuje, aby jich byl zbaven, chce-li nabýti plné čistoty duševní.

pravím vám: Není služebník větší nad pána svého, ani posel větší nad toho, který ho poslal. ¹⁷To-li víte, jste blahoslaveni, jestli to budete činiti. ¹⁸Nepravím to o vás všech: já vím, které jsem si vyvolil, avšak aby se naplnilo Písmo: „Kdo jí se mnou chléb, pozdvihne proti mně patu svou“. ¹⁹Již nyní pravím (to) vám, prve než se to stane, abyste, když se to stane, uvěřili, že já to jsem.“

Pán označuje zrádce. Jidáš odchází.

²⁰„Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo přijímá toho, koho posílám, mne přijímá; kdo však mne přijímá, přijímá toho, jenž mě poslal.“ ²¹To pověděv Ježíš zkormoutil se v duchu a prohlásil: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Jeden z vás mě zradí.“ ²²Učedníci pohlíželi druh na druhu, jsouce na rozpacích, o kom to praví. ²³Jeden z učedníků jeho stoloval na lůně Ježíšově, ten, jehož Ježíš miloval. ²⁴Tomu pokynul Šimon Petr a řekl jemu: „Pověz, kdo je (ten), o němž to praví.“ ²⁵On tedy se naklonil na prsa Ježíšova a řekl mu: „Pane, kdo je to?“ ²⁶Ježíš odpověděl: „Ten je to, komu já namočenou skývu po-

21.—26. Srovn. Mat. 26, 21—25., Mark. 14, 18—21., Luk. 22, 21—23.

23. Ten, jehož Ježíš miloval, totiž apoštol Jan.

25. Před touto žádostí Petrovou předcházely dotazy apoštolů a Kristova odpověď (Mat. 26, 22—24; Mark. 14, 18—21; Luk. 22, 22—23).

dám.“ A namočiv ji, podal skývu Jidášovi, (synu) Šimona Iškariotského. ²⁷Po té skývě vešel do něho d'ábel. I řekl mu Ježíš: „Co činíš, učíš rychle.“ ²⁸Toho však nikdo ze stolujících nevěděl, k čemu to řekl jemu. ²⁹Poněvadž totiž Jidáš měl měšec, domnívali se někteří, že mu Ježíš řekl: „Nakup, čeho nám jest potřebí ke dni svátečnímu,“ aneb aby dal něco chudým. ³⁰On tedy vzav skývu, ihned vyšel. Byla pak noc.

Pán Ježíš odejde k Otcí. Petr ho zapře.

³¹Když odešel, Ježíš pravil: „Nyní jest oslaven Syn člověka a Bůh oslaven jest v něm. ³²Je-li Bůh oslaven v něm, oslaví ho i Bůh sám v sobě: ano, hned ho oslaví. ³³Dítky, ještě maličko jsem s vámi. Budete mne hledati, a jak jsem řekl židům: „Kam já jdu, vy nemůžete přijíti“, tak pravím nyní i vám. ³⁴Přikázání nové vám dávám, abyste se milo-

31. T. j.: Nyní jest oslava lidské přirozenosti mé tak blízko, že možno říci, že již jsem oslaven. — Bůh oslaven jest v něm, jeho totiž utrpením, smrtí a vzkříšením.

34. Přikázání lásky k bližnímu nazývá novým, nikoli že by teprve nyní bylo dáno po prvé (vždyť lásku k bližnímu ukládá již zákon přirozený a již skrze Mojžíše přikázal ji Bůh: 3. Mojž. 19, 10.), nýbrž pro novou normu, kterou vytkl lásce k bližnímu, chtěje, abychom se milovali vespolek podobnou láskou, jakou on miloval nás, snášeje pro spásu všech lidí nedostatky, protivenství a obětuje za ně i život svůj.

vali vespolek; jako jsem já miloval vás, abyste se i vy milovali vespolek. ³⁵Po tom poznají všichni, že jste učedníci moji, budete-li míti lásku jedni k druhým.“ ³⁶Řekl mu Šimon Petr: „Pane, kam jdeš?“ Ježíš pověděl: „Kam já jdu, nemůžeš nyní za mnou jíti, půjdeš však později.“ ³⁷Dí jemu Petr: „Pane, proč nemohu nyní za tebou jíti? Život svůj dám za tebe.“ ³⁸Ježíš odpověděl: „Život svůj dáš za mne? Vpravdě, vpravdě pravím tobě: Nezazpívá kohout, dokud mne nezapřeš třikráte.“

Kristova řeč na rozloučenou.

Ježíš těší své apoštoly.

14. ¹„Nermutiž se srdce vaše. Věříte v Boha, i ve mne věřte. ²V domě Otce mého jest příbytků mnoho; kdyby ne, byl bych vám to řekl. Jdu, abych vám připravil místo. ³A jestli odejdu a připravím vám místo, přijdu zase a vezmu vás k sobě, abyste i vy byli, kde jsem já. ⁴A kam já jdu, víte, i cestu znáte.“

⁵Řekl mu Tomáš: „Pane, nevíme, kam jdeš; kterak můžeme znáti cestu?“ ⁶Ježíš řekl jemu: „Já jsem cesta a pravda a život; nikdo nepřichází k Otci leč jen skrze mne. ⁷Kdy-

7. Míni poznání dokonalé, poznání lidské i božské přirozenosti jeho a zejména poměru, ve kterém jest k Otci, že totiž jako Syn Boží jest od Boha Otce od věčnosti zplozen. Od této chvíle, t. j. co nejdříve.

byste byli poznali mne, byli byste poznali i Otce mého; a od této chvíle poznáváte ho, ba viděli jste ho.“ ⁸Dí jemu Filip: „Pane, ukaž nám Otce, a to nám stačí.“ ⁹Ježíš mu řekl: „Tak dlouhý čas jsem s vámi a nepoznali jste mne, Filipe? Kdo vidí mne, vidí i Otce. Kterak ty pravíš: ‚Ukaž nám Otce‘? ¹⁰Nevěříš, že já v Otci a Otec ve mně jest? Slova, která já mluvím vám, nemluvím sám od sebe; a Otec, který zůstává ve mně, činí ty skutky. ¹¹Věřte mi, že já v Otci a Otec ve mně jest. ¹²Ne-li, pro skutky samy věřte. Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo věří ve mne, bude i on činiti skutky, které já činím, ano větší nad ty bude činiti, neboť já jdu k Otci, ¹³a začkoli budete prositi [Otce] ve jménu mém, učiním to, aby oslaven byl Otec v Synu. ¹⁴Budete-li zač prositi ve jménu mém, učiním to.“

¹⁵„Milujete-li mne, přikázání má zachovávejte. ¹⁶A já budu prositi Otce a jiného Utě-

Neboť ještě tuto noc, dříve než odejdou z večeřadla, Pán Ježíš vyloží jim svůj poměr k Otci, a co jim zůstane ještě nejasno, vysvětlí se jim, až vstane z mrtvých, zvláště pak až vstoupí na nebesa a sešle jim Ducha svatého. Přesto Otce již viděli, t. j. nedokonale již ho poznali, když se dověděli, že on jest Syn Boží.

12. n. Pán Ježíš totiž omezil svou činnost pouze na Palestinu a shromáždil kolem sebe malý hlouček věrných, apoštolé však měli působiti také mimo Palestinu a i pohanské národy přiváděti k pravé víře.

šitele dá vám, aby s vámi zůstával na věky,
¹⁷ Ducha pravdy; jeho svět nemůže přijmouti, poněvadž ho nevidí ani ho nezná; vy však ho znáte; neboť ve vás zůstává a ve vás bude.“

¹⁸ „Nenechám vás sirotků, přijdu zase k vám. ¹⁹ Ještě maličko, a svět již mne neuzří. Vy však mne uzříte, neboť já jsem živ a také vy živi budete. ²⁰ V ten den vy poznáte, že já jsem v Otci svém a vy ve mně a já ve vás.

²¹ Kdo má příkazy mé a je zachovává, ten mě miluje. Kdo však miluje mne, bude milován od Otce mého, i já budu ho milovati a zjevím se mu.“ ²² Řekl mu Juda, nikoliv onen Iškariotský: „Pane, co se to stalo, že se hodláš zjeviti nám a ne světu?“ ²³ Ježíš mu odpověděl:

„Miluje-li kdo mne, slovo mé zachováváti bude, a Otec můj bude ho milovati, i přijdeme k němu a příbytek u něho si učiníme.

²⁴ Kdo mne nemiluje, slov mých nezachovává, a (přece) slovo, které slyšíte, není moje, nýbrž Otce, který mě poslal.“

²⁵ „Toto mluvil jsem vám u vás zůstávaje, ²⁶ Utěšitel pak, Duch svatý, kteréhož Otec pošle ve jménu mém, ten vás naučí všem věcem a připomene vám všecko, co jsem mluvil vám. ²⁷ Pokoj svůj vám zůstavuji, pokoj svůj

17. Nevidí či v něho nevěří a nevěříce v něho, nejsou schopní, aby působnost Ducha sv. do duše připustili a z ní jeho samého poznali.

20. T. j. v čase oslaveného života mého.

21. Zjevím se mu svou milostí a svými dobrodiními.

vám dávám; ne jako svět dává, já vám dávám. Nermutiž se srdce vaše, aniž se strachuj. ²⁸ Slyšeli jste, že já jsem vám řekl: Jdu a přijdu (zase) k vám. Kdybyste mě milovali, radovali byste se, že jdu k Otci, neboť Otec větší jest mne. ²⁹ Nyní pověděl jsem vám to, prve než by se to stalo, abyste, když se to stane, uvěřili. ³⁰ Již nebudu mnoho mluvit s vámi, neboť přichází kníže tohoto světa. Na mně nemá ničeho, ³¹ ale svět má poznati, že miluji Otce a tak činím, jak mi Otec přikázal. Vstaňte, pojďme.“

Apoštolé ať zůstanou s Ježíšem ve spojení a milují se vespolek.

15. ¹ „Já jsem pravý vinný kmen a Otec můj jest vinař. ² Každou ratolest ve mně,

28. Mluvil tu jako člověk, ne jako Bůh. Neboť jako člověk šel k Otci; jako Bůh jest s ním spojen od věčnosti. A jako člověk toliko jest menší, než Otec; jako Bůh jest mu roven.

30. Kníže tohoto světa, t. j. ďábel, přicházel tehdy, ne sice ve své osobě, nýbrž ve svých náhoncích — v Jidášii, a v těch, kteří ještě té noci vyšli s ním na Pána Ježíše. (Luk. 22, 3. 53., Jan 13, 2. 27.) — Na mně nemá ničeho, t. j. na mně není žádné poskvrny, nemá tedy na mne práva, a já nejsem povinen umřít; nicméně připustím, abych byl jat a usmrcen, a to proto, aby poznal svět, že miluji Otce...

15, 1. Podobenství promluvil Pán Ježíš, když se měl k odchodu.

která nenese ovoce, odejme a každou, která nese ovoce, očistí, aby nesla více ovoce. ³Vy jste již čisti tím slovem, které jsem vám mluvil. ⁴Zůstaňte ve mně a já ve vás. Jako ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li ve kmeni, tak ani vy, nezůstanete-li ve mně. ⁵Já jsem vinný kmen, vy (jste) ratolesti; kdo zůstává ve mně a já v něm, ten přináší ovoce mnoho, neboť beze mne nemůže činiti nic. ⁶Jestliže kdo ve mně nezůstane, vyvržen bude ven jako ratolest; i uschne a seberou ji a vrhnou na oheň a bude hořeti. ⁷Zůstanete-li ve mně a slova má zůstanou-li ve vás: cokoli budete chtít, prostě, a stane se vám. ⁸V tom jest oslava Otce mého, že přinášíte mnoho užitku a stáváte se (dokonalými) učedníky mámi. ⁹Jako mne miloval Otec, i já jsem miloval vás. Zůstaňte v lásce mé. ¹⁰Budete-li zachovávatí přikázání má, zůstanete v lásce mé, jakož i já jsem zachoval přikázání Otce svého a zůstávám v lásce jeho. ¹¹Toto mluvil jsem vám, aby radost má byla ve vás, a aby radost vaše vyvrcholila.“

3. Tím slovem, t. j. veškerým učením mámi.

11. Toto, t. j. to, že vykonáváním přikázání mých udržíte se v mé lásce. — Jako Kristus podle lidské přirozenosti své pocítoval nevýslovnou radost z té lásky, kterou měl k němu nebeský Otec, tak chtěl, aby též apoštolé cítili radost plynoucí z vědomí, že jsou milováni od něho, a aby radost ta se naplnila či dokonalou a úplnou se stala v nebesích.

¹²„To jest přikázání mé, abyste se milovali vespolek, jako jsem (já) miloval vás. ¹³Větší lásky nemá nikdo nad tu, aby kdo položil život svůj za své přátele. ¹⁴Vy jste přátelé moji, činíte-li, co já přikazuji vám. ¹⁵Již více nenazývám vás služebníky, neboť služebník neví, co činí pán jeho, ale nazval jsem vás přáteli, neboť jsem vám oznámil všechno, co jsem slyšel od Otce svého. ¹⁶Ne vy jste mne vyvolili, nýbrž já jsem vyvolil vás a ustanovil jsem vás (k tomu), abyste šli a přinášeli užitek, a užitek váš (aby) zůstával, by začkoli byste poprosili Otce ve jménu mém, dal vám. ¹⁷To přikazuji vám, abyste se milovali vespolek.“

Učedníci Ježíšovi budou u světa v nenávisti.

¹⁸„Jestliže svět vás nenávidí, vězte, že mne nenáviděl prve nežli vás. ¹⁹Kdybyste byli ze světa, svět by miloval své vlastnictví; poněvadž však ze světa nejste, nýbrž já jsem vás vyvolil ze světa, proto vás svět nenávidí. ²⁰Pamatujte na to slovo, které jsem já řekl vám: ‚Není služebník větší nežli jeho pán‘. Jestliže mne pronásledovali, i vás budou pronásledovati, jestliže mé slovo zachovali, i vaše budou zachovávat. ²¹Ale toto všechno učiní vám pro jméno mé, poněvadž neznají toho,

20. Viz Jan 13, 16., Mat. 10, 24.

jenž mě poslal. ²²Kdybych byl nepřišel a jim nemluvil, hříchu by neměli; nyní však nemají výmluvy ze hříchu svého. ²³Kdo nenávidí mne, nenávidí i Otce mého. ²⁴Kdybych byl nečinil mezi nimi skutků, kterých nikdo jiný nečinil, hříchu by neměli; avšak (oni je) i viděli, a (přece) nenáviděli jak mne, tak Otce mého. ²⁵Ale (to se dělo a děje), aby se splnilo slovo, které jest napsáno v zákoně jejich: „Nenáviděli mě bez příčiny“. ²⁶Když pak přijde Utěšitel, kterého já pošlu vám od Otce, Duch pravdy, jenž vychází od Otce, ten bude svědčiti o mně; ²⁷avšak i vy budete svědčiti, neboť jste se mnou od počátku.“

16. ¹„Toto mluvil jsem vám, abyste se nepohoršili. ²Ze synagogy své vyloučí vás, ano přichází hodina, že každý, kdo vás zabije, bude se domnívati, že tím Bohu slouží. ³A to vám učiní, poněvadž nepoznali Otce ani mne. ⁴Ale tyto věci mluvil jsem vám, abyste, když přijde hodina jejich, rozpomenuli se, že jsem vám to pověděl. ⁵S počátku jsem vám těch věcí neřekl, neboť jsem byl s vámi.“

Zaslíbení Ducha sv. apoštolům a jeho působení.

^{5b}„Nyní však jdu k tomu, jenž mě poslal, a nikdo z vás neptá se mne: „Kam jdeš?“ ⁶Ale že jsem vám ty věci mluvil, zármutek naplnil srdce vaše. ⁷Ale já pravdu pravím

vám: Jest vám užitečno, abych já odešel, neboť neodejdu-li, Utěšitel nepřijde k vám; odejdu-li, pošlu ho k vám. ⁸A on přijde usvědčí svět z hříchu a ze spravedlnosti a ze soudu; ⁹z hříchu, že nevěří ve mne; ¹⁰ze spravedlnosti, že jdu k Otci, a již neužříte mne, ¹¹ze soudu pak, že kníže tohoto světa již jest odsouzen. ¹²Ještě mnoho mám mluvit vám, ale nemůžete to nyní snést. ¹³Když však přijde onen Duch pravdy, naučí vás všeliké pravdě, neboť nebude mluvit sám od sebe,

8.—11. Usvědčí svět ze spravedlnosti, t. j. dokáže lidem nevěřícím Kristovu nevinnost a svatost, a to tím, že podá důkaz o jeho odchodu k Otci. — Ze soudu Duch sv. usvědčí svět, že svět nevěřící jest hoden, aby byl odsouzen, a že jistě soudu a trestu Božímu neujde, nebude-li včas činiti pokání. — Kníže tohoto světa jest již odsouzen, t. j.: mou smrtí a mým zmrtvýchvstáním bude satan zbaven vlády, které hříchem prvých lidí nabyl nad světem. O té porážce jeho podá jistotu Duch sv., a to nejen svým příchodem viditelným a podivuhodnými, vnějšími zjevy, které bude působiti skrze apoštoly, nýbrž a to zvláště tím, že sám ujme vládu v srdcích lidských, jež posud jsou v porobě a vlastnictví knížete tohoto světa, a že vždy více bude zapuzovati modlářství, kterým se koná služba ďáblová. Je-li kníže poražen a odsouzen, je to známka a záruka, že odsouzení budou také jeho poddaní, kteří jednají v jeho službě, t. j. svět.

13. Nebude mluvit sám od sebe, nýbrž cokolik bude mluvit, to uslyší či pozná od jiného, od Syna, a tím i od Otce, od něhož Syn to uslyšel. (Jan 15, 15.) Praví tak vzhledem k tomu, že Duch sv. vychází nejen od Otce, nýbrž i od Syna.

nýbrž co uslyší, bude mluvit a příští věci zvěstuje vám. ¹⁴On mě oslaví, neboť z mého vezme a zvěstuje vám to. ¹⁵Všecko, cokoli má Otec, mé jest; proto jsem řekl: z mého vezme a zvěstuje vám.“

¹⁶„Maličko, a již neuzříte mne, a opět maličko a uzříte mě, poněvadž jdu k Otci.“
¹⁷Někteří z učedníků jeho řekli k sobě ve spolek: „Co je to, co nám praví. „Maličko, a neuzříte mne, a opět maličko, a uzříte mě“ a „poněvadž jdu k Otci“?“ ¹⁸Pravili tedy: „Co je to, co dí: „Maličko“? Nevíme, co praví.“
¹⁹Ježíš poznal, že se ho chtěli tázati, a řekl jim: „O tom se tážete mezi sebou, že jsem řekl: „Maličko, a neuzříte mne, a opět maličko, a uzříte mě“? ²⁰Vpravdě, vpravdě pravím vám: Vy budete kvíliti a plakati, ale svět se bude radovati; vy se budete rmoutiti, ale zármutek váš obrátí se v radost. ²¹Žena, když rodí, má zármutek, neboť přišla hodina její; když však porodila dítě, již nepamatuje na bolest pro radost, že se narodil člověk na svět. ²²Tak i vy máte nyní zármutek, avšak opět vás uzřím a radovati se bude srdce vaše a radosti vaší vám nikdo neodejme. ²³A v ten den nebudete se mě tázati po ničem. Vpravdě, vpravdě pravím vám: Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dá vám. ²⁴Až dosud jste neprosili za nic ve jménu mém; prostě, a dostanete, aby radost vaše byla vrchovatá.“

²⁵ „Toto jsem vám mluvil v obrazech; přichází hodina, kdy nebudu již mluvit vám v obrazech, nýbrž zjevně budu vám zvěstovati o Otci. ²⁶ V ten den budete prositi ve jménu mém; a nepravím vám, že já budu prositi Otce za vás, ²⁷ neboť Otec sám miluje vás, protože vy jste milovali mne a uvěřili jste, že jsem já vyšel od Boha. ²⁸ Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět; opět opouštím svět a jdu k Otci.“ ²⁹ Řkou jemu učedníci jeho: „Hle, nyní mluvíš zjevně a žádného obrazu nepravíš; ³⁰ nyní víme, že znáš všecko a nemáš zapotřebí, aby se tě kdo tázal; proto věříme, že jsi od Boha vyšel.“ ³¹ Ježíš jim odpověděl: „Nyní věříte? ³² Hle, přichází hodina a již je tu, že se rozprchnete každý do svého a mě samotna necháte; ale nejsem sám, neboť Otec jest se mnou. ³³ Tyto věci jsem vám mluvil,

26. T. j. skrze mne budete tak povzneseni k Bohu, že ve svých modlitbách budete moci obracet se k Bohu přímo jako dítka k Otci. Neodpírá jim další své přímluvy, nýbrž spíše ukazuje na ni slovy „ve jménu mém“, dávaje tak najevo, že jedině skrze něho budou moci obracet se s důvěrou k Bohu jako k Otci.

30. Nemáš zapotřebí, aby se tě kdo tázal, neboť znaje všecko, i myšlení lidská, víš, zdali a o čem kdo chce se tebe tázati.

33. Tyto věci, t. j. svou smrt, své zmrtvýchvstání a nanebevstoupení. Já jsem přemohl svět, t. j. svou smrtí a svým utrpením překonám svět či všecko to, co brání spáse člověka, a to v době tak blízké, že možno říci, že jsem jej již přemohl.

abyste měli ve mně pokoj. Na světě budete míti soužení, avšak důvěřujte, já jsem přemohl svět.“

Kristova velekněžská modlitba.

17. ¹Tyto věci promluvil Ježíš, pozdvihl očí k nebi a řekl: „Otče, přišla hodina; oslav Syna svého, aby Syn tvůj oslavil tebe, ²ježto jsi mu dal moc nade vším lidstvem, aby dal život věčný všem, které jsi dal jemu. ³To pak jest život věčný, aby poznali tebe, jediného pravého Boha, a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista. ⁴Já jsem tě oslavil na zemi, dokonav dílo, které jsi mi dal, abych je učinil. ⁵A nyní oslav mě ty, Otče, u sebe slávou, kterou jsem měl u tebe, prve nežli svět byl.“

⁶„Oznámil jsem jméno tvé lidem, které jsi mi dal ze světa. — Tvoji byli, a mně jsi je dal, a slovo tvé zachovali. — ⁷Nyní poznali, že všechno, co jsi mi dal, jest od tebe, ⁸neboť slova, která jsi mi dal, dal jsem jim a oni (je) přijali a vpravdě poznali, že jsem vyšel od tebe a uvěřili, že ty jsi mě poslal.“

1.—4. Pro sebe žádá oslavy, aby totiž oslaveno bylo jeho člověčenství a zjevnou se stala božská jeho velebnost, a to i při jeho smrti — očividnými zázraky, i potom — jeho zmrtvýchvstáním, nanebevstoupením a zaujetím místa po pravici Otcově a sesláním Ducha sv.

⁹„Já za ně prosím. Neprosím to za svět, nýbrž za ty, které jsi mi dal, neboť tvoji jsou, — ¹⁰všecko, co jest mé, je tvoje, a co je tvé jest moje, — a jsem v nich oslaven. ¹¹A již nejsem ve světě, ale oni jsou ve světě, a já jdu k tobě. Otče svatý, zachovej je ve svém jménu, které jsi mi dal, aby byli jedno jako my. ¹²Když jsem byl s nimi, já jsem je zachovával ve jménu tvém; ochránil jsem ty, které jsi mi dal, a nikdo z nich nezahynul, leč jen ten syn záhuby, aby se splnilo Písmo. ¹³Nyní však jdu k tobě a toto mluvím ve světě, aby měli radost moji v sobě vrcholnou. ¹⁴Já jsem jim dal slovo tvé, a svět pojal nenávisť proti nim, poněvadž nejsou ze světa, jako ani já ze světa nejsem. ¹⁵Neprosím, abys je vzal ze světa, nýbrž abys je ochránil zlého. ¹⁶Ze světa nejsou, jako ani já nejsem ze světa. ¹⁷Posvěť je v pravdě; slovo tvé jest pravda. ¹⁸Jako jsi ty mne poslal na svět, i já jsem je poslal na svět. ¹⁹A já po-

Od 9.—19. prosí za apoštoly.

11. n. Zachovej je ve jménu svém, v tom učení, které jsi mi dal. — „Ten syn záhuby“ = Jidáš, který jediný z apoštolů upadl v záhubu.

16. n. Prosí, aby je Otec posvětil v pravdě zjevené či evangelní, ale nemíní tím posvěcení vnitřní, (milostí posvěcující), nýbrž posvěcení, kterým by se stali způsobilými hlasateli zjevené pravdy.

19. Posvěcením míní rozhodnutí, kterým se jako člověk zasvětil smrti obětní. Obětoval se také proto, aby apoštolé byli posvěceni k svému úřadu, a to

svěcuji sebe sama za ně, aby i oni posvěceni byli v pravdě.“

²⁰„Neprosím pak toliko za ně, nýbrž i za ty, kteří skrze slovo jejich uvěří ve mne, ²¹aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli, by svět uvěřil, že jsi ty mě poslal. ²²A já jsem jim dal slávu, kterou jsi mi dal, aby byli jedno, jakož i my jedno jsme: ²³já v nich a ty ve mně, aby byli v jednotě dokonalé, by svět poznal, že jsi ty mne poslal a že jsi je miloval, jako jsi miloval mne. ²⁴Otče, chci, aby, kde jsem já, byli se mnou i ti, které jsi mi dal, by viděli slávu mou, kterou jsi mi dal, neboť jsi mě miloval před stvořením světa. ²⁵Otče spravedlivý, svět tě nepoznal, ale já jsem tě poznal; i tito poznali, že ty jsi mě poslal. ²⁶A v známost uvedl jsem jim jméno tvé a v známost uvedu, aby ta láska, kterou jsi mě miloval, byla v nich i já v nich.“

Pán Ježíš jat.

18. ¹To pověděv Ježíš vyšel s učedníky svými za potok Cedron, kde byla zahrada; do té vešel on i učedníci jeho. ²Věděl však o tom místě i Jidáš, který ho zrazoval, neboť

„v pravdě“, t. j. opravdově, aby byli od světa nevěřícího odděleni a patřili zcela Bohu.

20.—26. Prosí za všechny věřící.

1.—12. Srovn. Mat. 26, 47—56., Mark. 14, 43—52., Luk. 22, 47—53.

Ježíš scházel se tam často s učedníky svými.

³Jidáš tedy pojav četu (vojáků) a pochopy od velekněží a fariseů, přišel tam se svítelnami a pochodněmi a zbraní. ⁴Ježíš věda všecko, co na něj mělo přijíti, vyšel (jim vstříc) a řekl: „Koho hledáte?“ ⁵Odpověděli mu: „Ježíše Nazaretského.“ Řekl jim Ježíš: „Já jsem to.“ Stál s nimi též Jidáš, který ho zrazoval. ⁶Jak jim tedy řekl: „Já jsem to“, ustoupili zpět a padli na zem. ⁷I otázal se jich opět: „Koho hledáte?“ Oni řekli: „Ježíše Nazaretského.“ ⁸Ježíš odpověděl: „Řekl jsem vám, že já jsem to. Hledáte-li tedy mne, nechte těchto, ať odejdou.“ ⁹Aby se splnilo slovo, které řekl: „Neztratil jsem nikoho z těch, které jsi mi dal.“ ¹⁰Tu Šimon Petr maje meč, vytasil jej, napadl služebníka veleknězova a uťal mu pravé ucho. Jméno služebníka toho bylo Malchus. ¹¹I řekl Ježíš Petrovi: „Schovej meč svůj do pochvy. Nemám píti kalich, který mi dal Otec?“ ¹²Tu četa, tisícník a židovští pochopové jali Ježíše a svázali ho.

Pán Ježíš před Annášem. Petrův pád.

¹³I přivedli ho nejprve k Annášovi, neboť byl tchánem Kaifáše, který byl nejvyšším

9. Srovn. Jan 17, 12.

13. Annáš býval nejvyšším knězem, ale potom byl sesazen od Valeriána Grata, podržev titul nejvyššího kněze, Kaifáš byl nejvyšším knězem úřadujícím.

knězem toho roku. ¹⁴Byl to (onen) Kaifáš, který dal židům radu, že jest užitečno, aby jeden člověk zemřel za lid.

¹⁵Za Ježíšem šel Šimon Petr a jiný učedník. Tento učedník byl znám nejvyššímu knězi a vešel s Ježíšem do dvora nejvyššího kněze, ¹⁶ale Petr stál u dveří venku. Ten druhý učedník, jenž byl znám nejvyššímu knězi, vyšel, a promluviv s vrátnou, uvedl Petra dovnitř. ¹⁷Tu děvečka vrátná pravila Petrovi: „Nejsi také ty z učedníků toho člověka?“ On řekl: „Nejsem.“ ¹⁸Stáli pak tam služebníci a pochopové u ohně, poněvadž byla zima, a ohřívali se; stál s nimi také Petr, ohřívaje se.

¹⁹Velekněz tedy otázel se Ježíše o jeho učednících a o jeho učení. ²⁰Ježíš mu odpověděl: „Já jsem mluvil světu zjevně; já jsem učil vždy v synagoze a v chrámě, kde všichni židé se scházejí, a tajně jsem nemluvil nic. ²¹Proč se mne ptáš? Zeptej se těch, kteří slyšeli, co jsem mluvil; hle, ti vědí, co jsem já mluvil.“ ²²Když to pověděl, jeden z pochopů, stoje tu, dal Ježíšovi políček, řka: „Tak odpovídáš nejvyššímu knězi?“ ²³Ježíš mu odpověděl: „Mluvil-li jsem zle, vydej svědectví o zlém; pakli dobře, proč mě tepeš?“

14. Srovn. Jan 11, 49—50.

15.—18. Srovn. Mat. 26, 69—70., Mark. 14, 66—68., Luk. 22, 54—57.

²⁴I poslal ho Annáš svázaného k nejvyššímu knězi Kaifášovi. ²⁵Šimon Petr stál a ohříval se. I řekli mu: „Nejsi také z učedníků jeho?“ On zapřel a řekl: „Nejsem.“ ²⁶Dí mu jeden ze služebníků nejvyššího kněze, příbuzný toho, jemuž Petr uťal ucho: „Neviděl jsem já tě s ním v zahradě?“ ²⁷Tu zapřel Petr opět a hned kohout zazpíval.

Pán Ježíš před Pilátem.

²⁸I přivedli Ježíše od Kaifáše do soudní síně. Bylo ráno. Sami nevešli do soudního dvora, aby se neposkvrnili, nýbrž aby mohli jísti velikonočního beránka. ²⁹Tedy Pilát vyšel k nim ven a řekl: „Kterou žalobu vedete proti tomuto člověku?“ ³⁰Odpověděli mu: „Kdyby tento nebyl zločinec, nevydali bychom ho tobě.“ ³¹I řekl jim Pilát: „Vezměte ho vy a podle zákona svého sudte ho.“ Tu řekli mu židé: „Nám nepřísluší zabít nikoho.“ — ³²Aby se splnilo slovo Ježíšovo, které byl pověděl naznačuje, jakou smrtí má umřít. —

³³Pilát tedy vešel opět do soudní síně, povolal (k sobě) Ježíše a řekl mu: „Ty jsi král židovský?“ ³⁴Ježíš odpověděl: „Sám od

25.—26. Viz Mat. 26, 71—75., Mark. 14, 69—72., Luk. 22, 58—62.

28.—40. Viz Mat. 27, 11—26., Mark. 15, 2—15., Luk. 23, 2—7., 13—25.

sebe to pravíš, či jiní ti to o mně pověděli?“

³⁵ Pilát odpověděl: „Jsem já žid? Národ tvůj a velekněží vydali mi tebe. Co jsi učinil?“

³⁶ Ježíš odpověděl: „Království mé není z tohoto světa. Kdyby z tohoto světa bylo království mé, služebníci moji bránili by, abych nebyl vydán židům; ale království mé není odtud.“ ³⁷ I řekl mu Pilát: „Tedy králem jsi ty?“ Ježíš odpověděl: „Ano, já jsem král. Já jsem se k tomu narodil a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě. Každý, kdo je z pravdy, slyší hlas můj.“ ³⁸ Dí mu Pilát: „Co jest pravda?“

Když to pověděl, vyšel opět k židům a řekl jim: „Já na něm žádné viny nenalézám.

³⁹ Jest však u vás obyčej, abych vám propustil jednoho (vězně) o velikonocích. Chcete tedy, abych vám propustil krále židovského?“

⁴⁰ I vzkřikli opět všichni řkouce: „Ne toho, nýbrž Barabáše.“ — Ten Barabáš byl lotr. —

Pán Ježíš bičován, potupen, odsouzen.

19. ¹Tu Pilát vzal Ježíše a dal ho zbičovati. ²Vojáci, spleťše korunu z trní, vložili mu ji na hlavu a přioděli ho rouchem šarlatovým. ³Přicházeli k němu a říkali: „Zdráv buď, králi židovský!“ A dávali mu políčky.

⁴I vyšel Pilát opět ven a řekl jim: „Hle, vedu vám ho ven, abyste poznali, že na něm

1.—3. Viz Mat. 27, 26—30., Mark. 15, 15—19.

žádné viny nenalézám.“ — ⁵Tu vyšel ven Ježíš, nesa korunu trnovou a roucho šarlatové. — I řekl jim: „Ejhle, člověk!“ ⁶Jak ho tedy uzřeli velekněží a pochoповé, zvolali: „Ukřižuj, ukřižuj ho!“ Dí jim Pilát: „Vezměte ho vy a ukřižujte, neboť já na něm viny nenalézám.“ ⁷Židé mu odpověděli: „My máme zákon, a podle zákona má umřít, neboť se činil Synem Božím.“

⁸Když Pilát uslyšel to slovo, obával se více. ⁹I vešel opět do soudní síně a řekl Ježíšovi: „Odkud jsi ty?“ Ale Ježíš nedal mu odpovědi. ¹⁰I řekl mu Pilát: „Se mnou nemluvíš? Nevíš, že mám moc tebe propustit a mám moc tebe ukřižovat?“ ¹¹Ježíš mu odpověděl: „Neměl bys žádné moci proti mně, kdyby ti nebylo dáno shůry; proto ten, kdo mě tobě vydal, má větší hřích.“ ¹²Odtud Pilát hleděl ho propustit, ale židé křičeli: „Propustíš-li ho, nejsi přítel císařův, neboť každý, kdo se činí králem, protiví se císaři.“

6. Vezměte ho vy a ukřižujte. Slovy těmi nedal židům svolení, aby ho ukřižovali, nýbrž ironicky — s posměchem — odmítl jejich požadavek.

8. Cítil již dříve jakýsi nepokoj vnitřní, výčitky svědomí, že přes veškeré přesvědčení o jeho nevině dal Krista ztýrati jako zločince; nyní však, když uslyšel, že se činí Synem Božím, obával se tím více. Nemohl se ubrániti myšlence, že by to snad přece mohl býti nějaký bůh v podobě lidské aneb alespoň nějaký polobůh, a že by tedy trest a pomstu božskou na sebe svolal, kdyby dále proti němu zakročoval.

¹³Pilát uslyšev ta slova, vyvedl Ježíše ven a posadil se na soudnou stolicí na místě, které slove Lithostrotos, hebrejsky Gabbatha.

¹⁴Byl pátek velikonoční, okolo hodiny šesté; i řekl židům: „Ejhle, král váš!“ ¹⁵Ale oni vzkřikli: „Pryč s ním, pryč s ním, ukřižuj ho!“ Řekl jim Pilát: „Krále vašeho ukřižuji?“ Velekněží odpověděli: „Nemáme krále, leč jen císaře.“ ¹⁶Tu jim ho vydal, aby byl ukřižován. I vzali Ježíše a vyvedli ho.

Pán Ježíš ukřižován, umřel a pohřben jest.

¹⁷A nesa sobě kříž, vyšel na místo, které slove Lebčí, hebrejsky Golgota. ¹⁸Tam ho ukřižovali a s ním dva jiné po obou stranách; Ježíše uprostřed. ¹⁹I napsal Pilát také nápis a dal jej na kříž. Bylo napsáno: „Ježíš Nazaretský, král židovský“. — ²⁰Tento nápis čtlo mnoho židů, neboť místo, kde Ježíš byl ukřižován, bylo blízko města; bylo (to) napsáno hebrejsky, řecky a latinsky. ²¹I řekli velekněží židovští Pilátovi: „Nepiš: ‚Král židovský‘, nýbrž že on řekl: ‚Jsem král židovský‘.“ ²²Pilát odpověděl: „Co jsem napsal, to jsem napsal.“

14. Okolo hodiny šesté (denní), t. j. kolem poledne. Slova „Ejhle, král váš; krále vašeho ukřižuji“ pověděl ironicky, posměšně.

18.—30. Viz Mat. 27, 35—50., Mark. 15, 24—37., Luk. 23, 33—46.

²³ Když tedy vojáci ukřižovali Ježíše, vzali roucha jeho a učinili čtyři díly, každému vojínu díl, a sukni. Byla pak ta sukně ne-sešívaná, odvrchu všicka veskrze utkaná.

²⁴ Proto řekli mezi sebou: „Netrhejme ji, nýbrž losujme o ni, čím bude.“ Aby se naplnilo Písmo, které praví: „Rozdělili sobě roucha má a o oděv můj metali los.“ Vojáci to tedy učinili.

²⁵ Stály pak u kříže Ježíšova jeho matka a sestra matky jeho Maria Kleofášova a Maria Magdalena. ²⁶ Ježíš uzřev matku a toho učedníka, kterého miloval, jak tu stojí, řekl matce své: „Ženo, hle, syn tvůj.“ ²⁷ Potom řekl učedníkovi: „Hle, matka tvá.“ Od té chvíle přijal ji ten učedník k sobě. ²⁸ Potom Ježíš vida, že jest již všecko dokonáno, aby se splnilo Písmo, pravil: „Žízním.“ ²⁹ Stála tam nádoba plná octa. I nasadili na yzop houbu plnou octa a podali mu ji k ústům. ³⁰ Když Ježíš ocet přijal, řekl: „Dokonáno jest.“ A nakloniv hlavu, vypustil duši.

³¹ Poněvadž byl pátek, tedy židé, aby ne-zůstala těla na kříži v sobotu, neboť ta sobota byl den veliký, prosili Piláta, aby jim byly zlámány nohy a (oni) aby byli sňati (s kříže). ³² Přišli tedy vojáci a zlámali nohy jednomu i druhému, jenž s ním byl ukřižován. ³³ Když

23. Dle obyčeje římského patřila roucha ukřižovaných těm, kteří vykonali rozsudek smrti.

24. Viz Žalm 21, 19.

však přišli k Ježíšovi a uzřeli ho již mrtvého, nezlámali mu nohou, ³⁴ale jeden z vojínů bodl ho kopím v bok, a hned vyšla krev a voda. ³⁵Ten, který (to) viděl, vydal svědectví (o tom), a pravdivé jest svědectví jeho; on ví, že pravdivé věci mluví, abyste i vy uvěřili. ³⁶Stalo se to, aby se splnilo Písmo: „Kosti mu nezlomíte.“ ³⁷A opět jiné Písmo dí: „Budou patřiti na toho, v něhož bodli.“

³⁸Potom Josef z Arimatie, jsa učedníkem Ježíšovým, ale tajným pro strach před židy, požádal Piláta, aby směl sejmuti tělo Ježíšovo. Pilát dovolil. Přišel tedy a sňal tělo Ježíšovo. ³⁹Přišel však i Nikodem, který byl přišel k Ježíšovi nejprve v noci, a přinesl smíšeninu myrrhy a aloe, asi sto liber. ⁴⁰I vzali tělo Ježíšovo a obvinuli je prostěradly s vonnými věcmi, jak jest u židů obyčej pochovávat. ⁴¹Na tom místě, kde byl ukřižován, byla zahrada a v té zahradě nový hrob, do něhož ještě nikdo nebyl položen. ⁴²Tam tedy pro pátek židovský položili Ježíše, poněvadž hrob byl blízko.

35. Ten, jenž viděl, totiž sv. evangelista Jan sám.

36. Volně z 2. Mojž. 12, 46., neb 4. Mojž. 9, 12.,

37. Budou patřiti... (Volně ze Zach. 12, 10.)

38.—42. Viz Mat. 27, 57—61., Mark. 15, 42—47., Luk. 23, 50—56.

39. Aloe se s myrrhou tlouklo na prášek, jenž se sypal mezi prostěradla.

Pán Ježíš vstal z mrtvých a ukázal se Marii Magdaleně.

20. ¹V neděli Maria Magdalena přišla k hrobu ráno, když ještě byla tma, a uzřela kámen od hrobu odvalený. ²I běžela a přišla k Šimonu Petrovi a k jinému učedníku, kterého miloval Ježíš, a řekla jim: „Vzali Pána z hrobu a nevíme, kam ho položili.“ ³Vyšel tedy Petr i ten druhý učedník a šli k hrobu. ⁴Běželi oba spolu, ale ten druhý učedník běžel napřed rychleji než Petr, a přišel k hrobu první. ⁵Nachýliv se uzřel tam ležeti prostěradla, ale nevešel. ⁶Tu přišel Šimon Petr, který šel za ním, a vešel do hrobu; uzřel tam ležeti prostěradla, ⁷a rouška, kterou měl na hlavě, neležela s prostěradly, nýbrž byla svinuta na jiném místě. ⁸Potom tedy vešel (tam) i ten učedník, který přišel první ke hrobu; uzřel a uvěřil; ⁹neboť ještě nerozuměli Písmu, že musí z mrtvých vstáti. ¹⁰I odešli učedníci ti zase domů.

¹¹Maria však stála u hrobu venku plačíc. Jak plakala, naklonila se a nahlédla do hrobu. ¹²I uzřela dva anděly seděti v rouše bílém, jednoho v hlavách, druhého v nohách, kde prve leželo tělo Ježíšovo. ¹³Ti jí řekli: „Ženo, proč pláčeš?“ Dí jim: „Vzali Pána

1. n. Viz Mat. 28, 1—8., Mark. 16, 1—8., Luk. 24, 1—10.

mého a nevím, kam ho položili.“ ¹⁴To pověděvši obrátila se nazpátek a spatřila Ježíše, jak stojí, ale nevěděla, že to jest Ježíš. ¹⁵Dí jí Ježíš: „Ženo, proč pláčeš? Koho hledáš?“ Ona domnívajíc se, že to jest zahradník, řekla mu: „Pane, vzal-li jsi ho ty, pověz mi, kam jsi ho položil, a já si ho vezmu.“ ¹⁶Dí jí Ježíš: „Maria!“ Ona se obrátila a řekla mu: „Rabboni,“ to jest „Mistře“. ¹⁷Dí jí Ježíš: „Nedotýkej se mne, neboť jsem ještě nevystoupil k Otci svému; ale jdi k bratrům mým a pověz jim: „Vystupuji k Otci svému a k Otci vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu.““ ¹⁸Maria Magdalena šla a zvěstovala učedníkům: „Viděla jsem Pána a toto mi řekl.“

Pán Ježíš ukazuje se apoštolům v Jerusalemě.

¹⁹Když byl večer toho dne, neděle, a pro strach před židy dveře byly zavřeny (tam), kde byli učedníci (shromáždění), Ježíš přišel, a postaviv se mezi ně, řekl jim: „Pokoj vám.“ ²⁰To pověděv, ukázal jim ruce i bok. I zaradovali se učedníci, spatřivše Pána. ²¹Tu jim řekl opět: „Pokoj vám; jako mě poslal Otec, i já posílám vás.“ ²²To pověděv dechl (na ně) a řekl jim: „Přijměte Ducha

19.—23. Viz Luk. 24, 36—43.

21.—23. Slovy těmi ustanovil svátost pokání, a tím i zpověď.

svatého; ²³kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým je zadržíte, zadrženy jsou.“

²⁴Tomáš však, jeden ze dvanácti, který slove Blíženec, nebyl s nimi, když přišel Ježíš. ²⁵Tedy druzí učedníci mu řekli: „Viděli jsme Pána.“ Ale on řekl jim: „Neuzřím-li v rukou jeho rány hřebů a nevpuštím-li prst svůj na místo hřebů a nevloží-li ruku svou v jeho bok, neuvěřím.“ ²⁶Po osmi dnech byli učedníci jeho opět uvnitř a Tomáš s nimi. Tu přišel Ježíš zavřenými dveřmi, a postaviv se mezi ně, řekl: „Pokoj vám.“ ²⁷Potom dí Tomášovi: „Vlož prst svůj sem a viz ruce mé a vztáhni ruku svou a vpusť ji v bok můj; a nebudiž nevěřící, nýbrž věřící.“ ²⁸Tomáš mu odpověděl: „Pán můj a Bůh můj!“ ²⁹Řekl mu Ježíš: „Že jsi mě uviděl, uvěřil jsi; blahoslaveni, kteří neviděli a uvěřili.“

³⁰Také mnoho jiných divů činil Ježíš před svými učedníky, které nejsou psány v knize této. ³¹Tyto však jsou napsány, abyste uvěřili, že Ježíš jest Kristus, Syn Boží, a věříce abyste měli život věčný ve jménu jeho.

**Ježíš zjevuje se apoštolům u jezera
Genesaretského a dává Petrovi primát.**

21. ¹Potom zjevil se Ježíš opět učedníkům u jezera Tiberiadského. Zjevil se takto: ²Byli spolu Šimon Petr a Tomáš příjímím Blíženec

a Natanael, který byl z Kány galilejské, a synové Zebedeovi a dva jiní z učedníků jeho. ³Šimon Petr jim řekl: „Jdu lovit ryby.“ Řkou jemu: „Půjdeme s tebou i my.“ I vyšli a vstoupili na loď, a té noci nechytily nic. ⁴Když pak bylo ráno, Ježíš stál na břehu, ale učedníci nepoznali, že to jest Ježíš. ⁵Tedy řekl jim Ježíš: „Dítky, máte něco k jídlu?“ Odpověděli mu: „Ne.“ ⁶On jim řekl: „Vrzte síť na pravou stranu lodi, a naleznete něco.“ I vrhli; a již nemohli ji utáhnouti pro množství ryb. ⁷Tu řekl Petrovi ten učedník, kterého miloval Ježíš: „Pán je to!“ Šimon Petr uslyšev, že to je Pán, přehodil si svrchní roucho, neboť nebyl oblečen, a pustil se do moře. ⁸Ostatní učedníci táhnouce síť s rybami, připlavili se po lodi, neboť nebyli daleko od země, nýbrž jen asi dvě stě loket. ⁹Jak vystoupili na zem, spatřili žhavé uhlí a rybu na něm, i chléb. ¹⁰Ježíš jim řekl: „Přineste z těch ryb, které jste ulovili nyní.“ ¹¹Tedy Šimon Petr vstoupil (na loď) a vytáhl na zem síť plnou velikých ryb, stotřiapadesát. Ačkoliv bylo jich tak mnoho, síť se nepřetrhala. ¹²Ježíš jim řekl: „Pojďte, posnídejte.“ — Nikdo z těch učedníků, (kteří jedli), neodvážil se ho otáze: „Kdo jsi ty?“ neboť věděli, že to jest Pán. — ¹³I přišel Ježíš

7. Nebyl oblečen (doslova: „byl nahý“), t. j. měl jen delší rybářskou košili; slušnost žádala, aby si oblékl na ni řízu.

a vzav chléb dával jim, taktéž i rybu. ¹⁴To již po třetí zjevil se Ježíš učedníkům svým, vstav z mrtvých.

¹⁵Když posnídali, řekl Ježíš Šimonu Petrovi: „Šimone (synu) Janův, miluješ mě více nežli tito?“ Dí jemu: „Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji.“ Řekl jemu: „Pasiž beránky mé.“ ¹⁶Řekl mu po druhé: „Šimone (synu) Janův, miluješ mě?“ Dí jemu: „Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji.“ Řekl mu: „Pasiž beránky mé.“ ¹⁷Řekl mu po třetí: „Šimone (synu) Janův, miluješ mě?“ Petr se zarmoutil, že mu řekl po třetí: „Miluješ mě?“ I řekl mu: „Pane, ty víš všecko, ty víš, že tě miluji.“ Řekl mu Ježíš: „Pasiž ovce mé.“

Pán předpovídá Petrovi mučednickou smrt.

¹⁸„Vpravdě, vpravdě pravím tobě: když jsi byl mladší, sám ses opasoval a chodils, kam jsi chtěl; když však zestárneš, vztáhneš ruce své a jiný tě opáše a povede, kam nechceš.“ ¹⁹To pověděl chtěje naznačiti, kterou smrtí oslaví Boha. Pověděl to řekl: „Následuj mne.“

15.—17. Beránky a ovceři rozuměl Pán Ježíš veškeré stádce, veškerou církev svou, podřízené i představené. Svěřiv je tedy všechny jeho vrchní správě, odevzdal mu úřad vrchního pastýře v církvi čili primát. (Před půl rokem mu jej slíbil. Mat. 16, 18.)

²⁰Petr obrátiv se uzřel za sebou jíti toho učedníka, kterého Ježíš miloval, který při večeři i na prsou jeho spočíval, a řekl: „Pane, kdo jest ten, který tě zradí?“ ²¹Toho tedy Petr spatřiv, řekl Ježíšovi: „Pane, co (bude) s tímto?“ ²²Ježíš řekl jemu: „Chci-li, aby zůstal, dokud nepřijdu, co ti po tom? Ty mne následuj.“ ²³Proto se rozešla mezi bratry řeč: „Učedník ten neumře.“ Ale Ježíš neřekl mu: „Neumře“, nýbrž: „Chci-li, aby zůstal, dokud nepřijdu, co ti po tom?“

Doslov.

²⁴To jen ten učedník, který vydává svědectví o těchto věcech a napsal tyto věci; a víme, že pravdivé je svědectví jeho. ²⁵Je však ještě mnoho jiných věcí, které učinil Ježíš: kdyby napsána byla každá zvlášť, myslím, že by ani celý svět neobsáhl těch knih, které by musily býti napsány.

O Skutcích apoštolských.

Skutky apoštolské popisují počátky a rozšíření církve prací apoštolů, zvláště sv. Petra a Pavla. Podávají zprávy i o jiných hlasatelích evangelia, kteří spolupracovali s apoštolý, jako o jáhnech Štěpánovi a Filipovi, o Barnabášovi, Markovi a Apollovi. Spisovatelem jest sv. Lukáš, který napsal třetí evangelium. Vysvětá to již z knihy samé. Pisatel její označuje se za průvodce sv. Pavla, kterého doprovázel na druhé a třetí apoštolské cestě a při plavbě do Říma. (Viz 16, 10—17.; 20, 5—15.; 21, 1—18.; 27, 1—28, 16.) Autor vypravuje v první osobě množného čísla a tak prozrazuje, že provázel sv. Pavla na druhé cestě z Troady do Filip, na třetí cestě z Filip do Jerusalema a později do Cesareje a do Říma. Některými odbornými výrazy projevuje, že byl lékařem (na př. 28, 3, 8). Mimo to tvrdí, že napsal již spis „o těch věcech, které Ježíš činil a učil od počátku“ (1, 1), t. j. evangelium. Z evangelistů však podnikl apoštolské cesty se sv. Pavlem pouze Lukáš, o němž sv. Pavel praví, že byl lékařem. (Kol. 4, 14.) Z toho patrno, že sv. Lukáš je spisovatelem Skutků apoštolských. Jsou nejen věnovány Theofilovi, jemuž je věnováno evangelium, nýbrž jsou psány i touž řečí a slohem a počínají, kde ono končí. Stejně jak evangelium zdůrazňují, že všem lidem lze dojiti spásy v Ježíši Kristu. Zdají se pokračováním a jakoby druhým dílem většího spisu, jehož prvním dílem je třetí evangelium. Na některá místa narážejí již sv. Ignác mučedník, sv. Polykarp, Klement Římský. Výslovně jmenují sv. Lukáše spisovatelem Skutků apoštolských mimo prastaré nadpisy Zlomek Muratoriho, sv. Irenej, Tertullian a jiní.

Určeny jsou, jak se všeobecně za to má, pro širší kruh čtenářstva, k němuž patřily mimo římské křesťany veškeré obce křesťanské, které založil sv. Pavel. Pohnutkou, proč napsal Skutky apoštolské bylo, podle jeho slov Luk. 1, 1—4., že dokonale znal

věci, které chtěl sdělití Theofilovi a jiným křesťanům, a je ve víře upevniti. Účelem bylo vyličiti postupně, co apoštolové, zvláště sv. Petr a Pavel, s pomocí Boží hlásali a konali, a poučiti čtenáře, jak podivuhodným způsobem se rozšířilo křesťanství od židů k pohanům přes všechny překážky, které se mu stavěly v cestu, a tím je utvrditi ve víře, že náboženství Kristovo jest původu božského a určeno ke spáse všech lidí.

Jako pramenů užil sv. Lukáš své zkušenosti, ústního sdělení sv. Pavla a jiných spolehlivých svědků, zvláště Timothea, Marka, Jakuba Mladšího, biskupa jerusalemského, Mnasona (21, 16), jáhna Filipa (21, 8—10) a jiných očitých svědků. Dost možná, že použil i některých písemných pramenů a svých vlastních poznámek. Tak použil pravděpodobně výnosu sněmu apoštolského (15, 23—29), jenž v originále se choval v Antiochii a v opisech se dostal do jiných měst a jehož opis asi sv. Pavel sám s sebou nosil. I listu Lysiova (23, 24—30), jehož znění mohl si v Cesareji opatřiti. Možná však, že se mu dostaly do rukou také záznamy řečí Petrových a Štěpánových (7.).

Skutky apoštolské byly velmi pravděpodobně sepsány v Římě r. 63 neb 64, podle toho, zda byl sv. Pavel v první vazbě od r. 61—63 neb 62—64. Ani slovem se nezmiňují o zkáze Jerusalema a zpustošení některých míst křesťanům drahých, ač opět a opět mluví o Jerusalemě. Když vypsaly působení sv. Pavla až do první vazby římské, končí krátkou poznámkou o jeho dvouletém pobytu v ní.

Pro věrohodnost Skutků apoštolských svědčí zcela spolehlivé prameny, z nichž spisovatel čerpal, jeho vlastní zkušenost i podivuhodná přesnost v údajích a zprávách, které se shodují se zprávami jiných věrohodných spisovatelů tehdejší doby a které potvrzují i archeologické nálezy (na př. na Cypru, ve Filipech a jinde).

SKUTKY APOŠTOLSKÉ.

Nanebevstoupení Páně.

1. ¹První knihu složil jsem, Theofile, o všech věcech, které Ježíš činil a (kterým) učil od počátku ²až do dne, ve kterém byl vzat do nebe, dav příkazy skrze Ducha svatého apoštolům, jež vyvolil. ³Jim se také živým ukázal po svém utrpení mnoha důkazy; zjevuje se jim po čtyřicet dní, mluvil o království Božím.

⁴A když s nimi jedl, poručil jim, aby neodcházeli z Jerusalema, nýbrž aby očekávali zaslíbení Otcovo, které (pravil) „slyšeli jste z úst mých; ⁵neboť Jan křtil vodou, vy však budete pokřtěni Duchem svatým po ne-

1. první knihu (= „první slovo“), t. j. naše třetí evangelium.

2. dav příkazy, aby totiž kázali jeho učení (viz Luk. 24, 46—48), jakož i aby zůstali v Jerusalemě, dokavad nebudou opatření mocí s výsosti, čili dokud nesestoupí na ně Duch sv. se svými dary (Luk. 24, 49. Skutk. 1, 4).

4. zaslíbení, t. j. náplň toho, co Otec zaslíbil již skrze proroky (Joel, 3, 1—2; Is. 44, 3; Ezechiel 36, 25—29) a co jste slyšeli také ode mne (Luk. 24, 49; Jan 7, 37—38; 14, 16; 15, 26), totiž příchod Ducha sv.

5. Budete pokřtěni Duchem sv., t. j. bude seslán na vás Duch sv. a vy obdržíte hojnost jeho milosti.

mnohých dnech.“ ⁶I tázali se ho ti, kteří se shromáždili: „Pane, v tomto-li čase obnovíš království pro Israelity?“ ⁷Ale on řekl jim: „Nepřísluší vám znáti časy neb chvíle, které Otec ustanovil mocí sobě vlastní, ⁸avšak obdržíte sílu, když na vás sestoupí Duch svatý, a budete mi svědky v Jerusalemě a po všem Judsku i Samařsku, ano až do končin země.“ ⁹A to pověděv, byl vyzdvižen před jejich zraky a oblak vzal jej s očí jejich. ¹⁰A jak hleděli upřeně do nebe, když se tam ubíral, hle, dva muži stáli u nich v rouše bílém ¹¹a řekli: „Muži galilejští, proč stojíte a hledíte do nebe? Ten Ježíš, který vzat jest od vás do nebe, přijde tak, jak jste ho viděli do nebe jíti.“

¹²Tu se vrátili do Jerusalema s hory, zvané „Olivová“, která jest blízko Jerusalema vzdáli cestu sobotní. ¹³Když (tam) vešli, vystoupili do síně hořejší, kde se zdržovali: Petr a Jan, Jakub a Ondřej, Filip a Tomáš, Bartoloměj a Matouš, Jakub (syn) Alfeův a Šimon Horlivec a Juda (bratr) Jakubův. ¹⁴Ti všichni trvali jednomyslně na modlitbě se ženami a s Marií, matkou Ježíšovou, i s bratry jeho.

13. do síně hořejší, t. j. do oné místnosti, ve které Pán Ježíš posledně večeřel (srovn. Luk. 32, 12). Cestu sobotní, t. j. cestu, kterou bylo dovoleno konati v sobotu; asi 1 kilometr.

14. s bratry, t. j. s příbuznými jeho.

První řeč Petrova. Volba apoštola Matěje.

¹⁵ V těch dnech Petr povstal mezi bratry — bylo pak pohromadě počtem as sto dvacet osob — a řekl: ¹⁶ „Muži bratří, musilo se naplniti Písmo, které Duch svatý předpověděl ústy Davidovými o Jidášovi, jenž se stal vůdcem těch, kteří jali Ježíše, ¹⁷ neboť byl přičten k nám a obdržel účast v tomto úřadě (našem). ¹⁸ On vyzískal pole ze mzdy nepravosti, avšak spadl střemhlav, rozpukl se v půli a vykydly se všecky vnitřnosti jeho. ¹⁹ A vešlo to ve známost všem obyvatelům jerusalemským, takže pole ono bylo nazváno v řeči jejich Hakeldama, to jest pole krve. ²⁰ Je totiž psáno v knize žalmů „Ať zpustne příbytek jeho a nebudiž nikoho, jenž by v něm bydlil,“ a: „Úřad jeho ať dostane jiný.“ ²¹ Musí tedy z těch mužů, kteří

18. spadnuv střemhlav, tak podle textu řeckého a překladu latinského, obsaženého v rukopise kembridžském. Vulgáta má *suspensus* = oběsiv se, upozorňujíc tak pro větší jasnost na to, co předcházelo, než Jidáš spadl a se rozpukl. Nejprve totiž se oběsil, potom spadl střemhlav, buď že se provaz přetrhl anebo větev zlomila, a spadnuv, rozpukl se a vnitřnosti z něho vyšly.

20—21. Uvádí volně žalm 68, 26. „příbytek jeho“ místo čísla množného „příbytek jejich“, jak stojí v žalmě samém a jak i na tomto místě má Vulgáta. Druhá část uvedených slov (a úřad jeho ať obdrží jiný) je podána doslovně podle překladu alexandrijského ze žalmu 108, 8.

byli s námi po všechen čas, ve kterém Pán Ježíš obcoval mezi námi, ²²počav od křtu Janova až do dne, ve kterém byl vzat od nás, z těch jeden (musí) býti s námi svědkem vzkříšení jeho.“ ²³I představili dva, Josefa, zvaného „Barsabáš“, jenž měl příjmí Justus, a Matěje, ²⁴a modlíce se pravili: „Ty, Pane, jenž znáš srdce všech, ukaž, kterého z těchto dvou jsi vyvolil, ²⁵aby dostal místo v této službě, totiž v úřadě apoštolském, z něhož Jidáš vystoupil, aby odešel na místo svoje.“ ²⁶I odevzdali pro ně losy; los padl na Matěje a byl přičten k jedenácti apoštolům.

Seslání Ducha svatého. Druhá řeč Petrova.

2. ¹Když přišel den letnic, byli všichni pohromadě na jednom místě. ²Tu povstal náhle s nebe hukot, jako když táhne vítr silný, a naplnil dům, kde seděli; ³i ukázaly se jim

25. na místo svoje, t. j. na místo, které si zasloužil svým zločinem a nekajícností (do pekla).

2, 2. V tom smyslu vstoupil na ně (a vstupuje na lidi), že udělil jim dary, jichž dříve jim nedával a způsobil v nich účinky, jichž v nich dříve nepůsobil.

3. jazyky jako ohnivé, t. j. podoby jazyků, jež měly vzhled i barvu ohně. Pod touto způsobou Duch sv. sestoupil na apoštoly, aby naznačil účinky, které u nich způsobil, totiž, že rozum jejich osvětil, vůli posilnil, na duši je očistil a posvětil, vrončí láskou k Bohu rozehrál (podobně jako oheň předměty osvětluje, železo zoceluje, zlato čistí a věci zahřívá), jakož i že jim udělil dar jazyků a výmluvnosti a tak připravil je k apoštolskému úřadu.

jakoby ohnivé jazyky; a rozdělily se tak, že posadil se na každém (jeden). ⁴Všichni byli naplněni Duchem svatým a počali mluvit jinými jazyky, jak ten Duch dával jim promlouvati. ⁵Přebývali pak v Jerusalemě židé, muži bohobojní, ze všelikého národa pod nebem. ⁶Když ten zvuk povstal, sešel se zastup a ztrnul, neboť slyšeli je mluvit jedenkaždý jazykem svým. ⁷Všichni žasli a divili se řkouce: „Nejsou-liž tito všickni, kteří mluví, Galilejci? ⁸Kterak my každý slyšíme jazyk svůj vlastní, ve kterém jsme se zrodili? ⁹My, Parthové a Medové i Elamité a obyvatelé Mesopotamie, Judska i Kappadocie, Pontu i Asie, ¹⁰Frygie a Pamfylie, Egypta a končin Libye, ležící při Cyreně, i příchozí Římané, ¹¹jak židé tak proselyté, Kréťané i Arabové, my slyšíme je mluvit jazyky našimi o velikých skutcích Božích.“ ¹²Všickni žasli a divili se, v rozpacích říkajíce jeden druhému: „Co je to?“ ¹³Ale jiní posmívajíce se pravili: „Jsou plni sladkého vína.“

¹⁴Petr však povstav s jedenácti, pozdvihl hlasu svého a promluvil k nim: „Muži judští a všickni obyvatelé jerusalemští, toto budiž vám známo: Pozorně poslyšte slova má. ¹⁵Nejsou totiž tito, jak myslíte, opilí, vždyť jsou

4. ten Duch podle textu řeckého, podle Vulgáty bylo by „Duch svatý“.

11. proselyté, t. j. ti, kteří z pohanství přistoupili k židovství.

(teprve) tři hodiny na den, ¹⁶ nýbrž to jest to, co bylo předpověděno skrze proroka Joele: ¹⁷ 'I stane se v době poslední, praví Hospodin, vyleji z Ducha svého na všeliké tělo; i budou prorokovati synové vaši a dcery vaše a mládenci vaši vidění budou vídati a starci vaši sny budou míti. ¹⁸ Ano i na služebníky své a na služebnice své vyleji v té době z Ducha svého, i budou prorokovati. ¹⁹ A učiním divy svrchu na nebi a zázraky dole na zemi, krev a oheň a páru dýmovou; ²⁰ slunce obrátí se v tmou a měsíc v krev, prve než přijde den Hospodinův, ten veliký a zjevný. ²¹ I stane se, (že) každý, kdo bude vzývati jméno Hospodino-vo, spasen bude.' ²² Muži israelští, poslyšte slova tato: Ježíše Nazaretského, muže osvědčeného u vás od Boha mocnými skutky a divy i zázraky, které Bůh činil skrze něj mezi vámi, jak sami víte, ²³ tohoto (muže), který byl vydán pevným úradkem a předveděním Božím, skrze ruce bezbožníků jste ukřižovali a usmrtili, ²⁴ Bůh však vzkřísil jej (z mrtvých), zprostitv ho bolestí podsvětí, poněvadž bylo nemožno, aby byl od něho držen, ²⁵ ne-

17—21. Budou prorokovati, t. j. z vnuknutí Ducha sv. mluvit k poučení, vzdělání a útěše jiných věci spasitelné, ať minulé, přítomné nebo budoucí.

25—28. Uváděje slova Davidova (Žalm 15, 8—10), vysvětluje, proč bylo nemožno, aby Pán Ježíš zůstal

boť David praví o něm: „Viděl jsem Hospodina před sebou stále, neboť jest po pravici mé, abych se nezviklal; ²⁶proto se zaradovalo srdce moje a zaplesal můj jazyk; ano i tělo mé odpočine v naději, ²⁷neboť nenecháš duše mé v podsvětí a nedopustíš, aby tvůj světec zakusil porušení. ²⁸Oznámil jsi mi cesty života a naplníš mě radostí před tváří svou.“ ²⁹Muži bratři, lze volně a neohroženě říci vám o praotci Davidovi, že zemřel i pohřben byl a že hrob jeho jest u nás až do dnešního dne. ³⁰Poněvadž tedy byl prorokem a věděl, že Bůh se mu zavázal přísahou posadit (jednoho) z plodu ledví jeho na trůn jeho, ³¹hledě do budoucnosti, pověděl to o vzkříšení Kristově, že totiž nebyl ponechán v podsvětí, aniž tělo jeho zakusilo porušení. ³²Tohoto Ježíše vzkřísil Bůh; my

v podsvětí či v říši mrtvých neb v hrobě: Poněvadž Bůh odvěkým úradkem ustanovil a skrze Davida předpověděl, že vstane z mrtvých.

29—31. Vykládaje uvedená slova Davidova, dokazuje, že David nepravil jich o sobě, nýbrž jako prorok o Kristově vzkříšení, ježto nikoliv David, nýbrž Kristus nebyl ponechán v podsvětí (v říši mrtvých), ani neutrpěl na svém těle porušení.

30. že Bůh se mu zavázal přísahou, miní přísahu, kterou mu Bůh učinil skrze proroka Natana (2. Král 7, 12—17) a o které činí zmínku v Žalm. 131, 11, že jeden z potomků jeho bude kralovati na věky.

všickni jsme toho svědky. ³³Byv tedy povýšen pravicí Boží a obdržev zaslíbení Ducha svatého od Otce, vylil jej, jakož vy (nyní) vidíte i slyšíte. ³⁴Vždyť nikoli David vstoupil na nebesa, nýbrž sám praví: „Řekl Hospodin Pánu mému: Sed' na pravici mé, ³⁵dokavad nepoložím nepřátele tvých za podnoží nohám tvým.“ ³⁶Najisto tedy věz veškeren dům israelský, že Bůh jej učinil i Pánem i Vykupitelem — toho Ježíše, ježž jste ukřižovali.“

³⁷Když to uslyšeli, bodlo je do srdce, i řekli Petrovi a ostatním apoštolům: „Co máme činiti, muži bratři?“ ³⁸Petr jim pravil: „Čiňte pokání a pokřtěn buď každý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých; a obdržíte dar Ducha svatého. ³⁹Vždyť vám platí to zaslíbení, i dítkám vašim a všem, kteří jsou v dáli, kolik jich koli povolá Pán Bůh náš.“

⁴⁰A ještě mnoha jinými slovy svědčil a napomínal je řka: „Ochraňte se od tohoto pokolení zvrhlého.“ ⁴¹I byli pokřtěni ti, kteří přijali řeč jeho; připojilo se jich v ten den as tři tisíce duší.

33. zaslíbení Ducha sv., t. j. obdržel moc, aby již seslal zaslíbeného Ducha sv.

37—40. Udává účinky řeči Petrovy: a) řečí tou byli jati bolestí nad tím, že se stali vinni Kristovou smrtí, a b) veliký počet posluchačů (3.000) připojil se k apoštolům a k ostatním věřícím (viz 1, 15) a stali se údy církve Kristovy.

V. 34. n. uvádí Ž. 109, 1.

Život prvních křesťanů.

⁴²Trvali pak v učení apoštolském, v (bratrském) obcování, v lámání chleba a na modlitbách. ⁴³Na každého přicházela bázeň. Také mnoho divů a zázraků dělo se skrze apoštoly v Jerusalemě. Bázeň veliká byla u všech. ⁴⁴Všickni věřící drželi se pospolu a měli všecky věci společny; ⁴⁵statky i majetek movitý prodávali a rozdělovali je mezi všecky, jak bylo komu potřebí. ⁴⁶Denně také trvali jednomyslně ve chrámě, lámali po domech

44. měli všechny věci společné nikoli ve smyslu moderních komunistů, jako by nebylo mezi nimi žádného majetku soukromého a všichni měli stejné právo na všecko, nýbrž, jak vysvětluje 4, 32., v tom smyslu, že nikdo z nich nepokládal se za vlastníka těch věcí, které měl, nýbrž jen jako za správce statků od Boha mu na čas svěřených. Že soukromý majetek trval mezi nimi i dále, patrně ze Skut. 4, 34. 36. a zvláště ze Skut. 12, 12., kde jest řeč o domě Marie, matky sv. Marka.

45. To smýšlení své, že jsou ne vlastní majitelé, nýbrž správcové statků od Boha jim svěřených, projevovali tím, že štedře podporovali chudé a prodávali i majetek svůj movitý i nemovitý, ale ne všickni, nýbrž jen někteří, a zpravidla nikoli všechen statek svůj, nýbrž část jeho, a to nikoli povinně, nýbrž dobrovolně (Skut. 5, 4), byvše k tomu povzbuzeni nejspíše příkladem apoštolů, kteří opustili všecko a následovali Krista.

46. Lámali chléb, totiž svátostný při mši sv. a sv. přijímání. První křesťané tedy, ohrácení ze židů, chodili denně do chrámu jerusalemského (židovského) na modlitby, avšak na mši sv. a s ní spojené sv. při-

chléb, přijímali pokrm s veselím a prostotou srdce ⁴⁷ a chválili Boha, majíce přízeň u všeho lidu. Pán pak připojoval k nim denně ty, kteří přicházeli ke spáse.

Uzdravení chromého a třetí řeč Petrova.

3. ¹Petr a Jan šli do chrámu k modlitbě na hodinu devátou. ²Tu nesli jakéhosi muže, který byl chromý ze života matky své. Kladli ho každého dne ke bráně chrámové, jménem „Krásná“, aby prosil o almužnu ty, kteří vcházelí do chrámu. ³Ten uzřev Petra a Jana, ani chtějí vejíti do chrámu, prosil, aby dostal almužnu. ⁴Ale Petr upřev naň s Janem oči, řekl: „Pohleď na nás.“ ⁵I hleděl na ně pozorně očekávaje, že něco od nich dostane. ⁶Petr však řekl: „Zlata a stříbra nemám, ale co mám, to ti dám: Ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a chod.“ ⁷A vzav ho za pravou ruku, pozdvihl ho. A hned utvrdily se

jímání chodili do soukromých domů, jedni do toho, jiní do jiného; neboť od té chvíle, kdy počet věřících vzrostl přes 3000, nepojal všech žádný dům soukromý v Jerusalemě. Po lámání chleba, t. j. po mši sv. a sv. přijímání, přijímali pokrm obyčejný, nesvátostrý, slavice tak zvané hody lásky, při nichž bohatší častovali chudé.

3. 1. na hodinu devátou, t. j. podle našeho počítání na třetí hodinu odpoledne.

2. Brána Krásná, obyčejně brána „Nikanorova“ zvaná, jakož i podloubí Šalomounovo (v. 11.) byly na východní straně chrámové.

nohy i kosti jeho. ⁸ Vyskočiv postavil se a chodil. Vešel s nimi do chrámu, chodě, poskakuje a chvále Boha. ⁹ Veškeren lid viděl ho, an chodí a chválí Boha. ¹⁰ I poznali ho, že to je ten, jenž pro almužnu sedával u Krásné brány chrámové a byli naplněni úžasem a ustrnutím nad tím, co se mu přihodilo. ¹¹ Poněvadž se však držel Petra a Jana, sběhl se k nim pln úžasu veškeren lid při podloubí, které slove Šalomounovo.

¹² Uzřev to Petr, promluvil k lidu: „Muži israelští, proč se divíte tomu aneb proč hledíte na nás, jako bychom svou mocí nebo silou byli učinili, aby tento chodil? ¹³ Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakubův, Bůh otců našich oslavil Syna svého Ježíše. Toho vy jste vydali a zapřeli před Pilátem, když on usoudil, aby byl propuštěn. ¹⁴ Vy jste zapřeli světce a spravedlivého a žádali jste, aby vám byl darován muž vražedník; ¹⁵ původce života jste zabili, ale Bůh vzkřísil ho z mrtvých; my jsme toho svědky. ¹⁶ A pro víru

12—26. V řeči této vysvětluje židům, že předešlý zázrak byl způsoben mocí Ježíše, kterého oni ukřižovali, Bůh však z mrtvých vzkřísil; spolu učí, že Ježíš jest zaslíbený Vykupitel, a povzbuzuje ku pokání.

16. pro víru ve jméno, t. j. proto, poněvadž věříme, že Ježíš jest Vykupitelem z mrtvých vstalým, proto jeho jméno, t. j. božská moc Ježíšova, jehož jsme vzývali, uzdravila toho člověka. — Víra, která jest skrze něj, t. j. té víry, pro kterou člověk tento byl uzdraven, nemáme sami ze sebe, nýbrž dal nám ji sám Ježíš Kristus. Pravá víra nadpřirozená je dar Boží.

ve jméno jeho utvrdilo jeho jméno tohoto (člověka), kterého vidíte i znáte, ano, ta víra, která jest skrze něj, dala mu pevné to zdraví před očima vás všech. ¹⁷ A nyní, bratři, vím: učinili jste to z nevědomosti, i náčelníci vaši. ¹⁸ Ale Bůh naplnil tak to, co předpověděl ústy všech proroků, že totiž Kristus jeho bude trpěti. ¹⁹ Čiňte tedy pokání a obraťte se, by zhlazeny byly hříchy vaše, ²⁰ aby přišly časy oddechu od Hospodina a on (aby) poslal Krista Ježíše vám předurčeného. ²¹ Jeho musí nebe přijmouti až do časů obnovy všech věcí; o tom mluvil Bůh ústy svých svatých proroků odvěkých. ²² Mojžíš pravil: „Proroka vzbudí vám Hospodin, Bůh váš, z bratří vašich jako mne; toho poslouchajte ve všem, co bude mluvit vám.

19—20. Jako první účel, proč mají činiti pokání a k Bohu se obrátiti, udává tedy, aby přijmouce křest (2, 38) dosáhli odpuštění hříchů, jako účel druhý, a to hlavní a poslední, aby přišly časy oddechu, t. j. časy plného blaha věčného, kdy s duší bude blaženosti věčné účastno i tělo.

21. nebe musí přijmouti, t. j. Ježíše jako Bohočlověka musilo nebe přijmouti při jeho nanebevstoupení a musí jej v sobě podržeti až do časů obnovy všech věcí, t. j. až do té doby, kdy mimo zavržence bude všechno uvedeno do onoho mnohem lepšího stavu, než jaký byl před hříchem prvních rodičů, tedy až do příchodu jeho k soudu poslednímu, kdy onen stav bude zaveden. (Srovn. Is. 65, 17; 66, 22; 2. Petr. 3, 12; Řím. 8, 19; Zjev. 21, 1.)

22—23. jsou z 5. Mojž. 18, 15. 19; vztahují se k Vykupiteli, jehož předobrazem byl Mojžíš.

²³Každý, kdo neposlechne proroka toho, bude vyhlazen z lidu. ²⁴Také všickni proroci od Samuela i po něm, kteří mluvili, zvěštovali dny tyto. ²⁵Vy jste synové proroků a té úmluvy, kterou Bůh učinil s otci našimi, když pravil k Abrahamovi: „A v potomstvu tvém budou požehnána všechna pokolení země.“ ²⁶Vám Bůh vzbudil Syna svého a poslal nejprve, aby vám žehnal, když by se odvrátil každý od svých nepravostí.“

Petr a Jan před soudem. Čtvrtá řeč Petrova.

4. ¹Mezitím však co k lidu mluvili, přistoupili k nim kněží a velitel (stráže) chrámové i saduceové; ²těžce totiž nesli, že učí lid a

25. My bychom řekli: vám jakožto údům toho národa, k němuž Bůh poslal proroky a s nimž úmluvu učinil, patří předem proroci a ta zaslíbení, která Bůh dal skrze ně, vás předem týká se i ta úmluva, kterou Bůh učinil s Abrahamem a jeho potomky, a proto vy předem jste povinni tak žítí, jak se sluší na účastníky oněch zaslíbení a oné úmluvy s Bohem. Slova „A v potomstvu tvém . . .“ jsou z 1. Mojž. 12, 3.

4, 1. kněží, ti totiž, kteří podle řádu již od Davida stanoveného měli ten týden konati ve chrámě bohoslužebné úkony. Velitel stráže chrámové, jenž byl také kněz a měl velikou vážnost, bděl nad vnějším pořádkem ve chrámě.

2. Všichni horšili se nad tím, že apoštolé, lidé neučení a prostí, učili lid bez svolení velerady, saduceové však též proto, že hlásali v Kristu vzkříšení z mrtvých, které oni popírali.

v Ježíši zvěstují zmrtvýchvstání. ³I vztáhli na ně ruce a vsadili je do žaláře na zítřek, neboť byl již večer. ⁴Mnozí však z těch, kteří slyšeli tu řeč, uvěřili; i dosáhl počet mužů (věřících) pěti tisíc.

⁵Druhého dne shromáždili se v Jerusalemě jejich náčelníci a starší a zákoníci; ⁶zejména též nejvyšší kněz Annáš i Kaifáš a Jan i Alexander a všickni, kteří byli z rodu velekněžského; ⁷postavili je uprostřed a tázali se: „Jakou mocí aneb v kterém jméně jste to učinili vy?“ ⁸Tu Petr, naplněn byv Duchem svatým, řekl k nim: „Náčelníci lidu a starší, [poslyšte:] ⁹Jestliže my jsme dnes vyslýcháni pro dobrodiní na člověku nemocném, čím totiž on jest uzdraven, ¹⁰budiž známo všem vám i všemu lidu israelskému: Ve jménu [Pána našeho] Ježíše Krista Nazaretského, kterého jste vy ukřižovali, kterého však Bůh vzkřísil z mrtvých, skrze toho stojí tento před vámi zdráv. ¹¹To jest ten kámen, který byl zavržen od vás stavitelů, který však se stal kamenem úhelným. ¹²Není v nikom jiném spásy; neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom měli spasení býti.“

10. Ve jménu Pána našeho J. K., t. j. mocí Ježíše Krista, kterého jsme vzývali. („Pána našeho“ není v textu řeckém, jakož ani „poslyšte“ ve v. 8.)

11. Připomíná slova Žalmu 117, 22., která nejen židé vztahovali k budoucímu Vykupiteli, nýbrž i Pán Ježíš sám o sobě vykládal. (Mat. 21, 42—45.)

¹³Tu oni pozorující neohroženost Petrovu a Janovu a shledavše, že to jsou lidé neučení a prostí, divili se a poznávali, že bývali s Ježíšem. ¹⁴Poněvadž však viděli také člověka, který byl uzdraven, an stojí s nimi, nemohli nic namítnouti, ¹⁵ale rozkázavše jim, aby vyšli z velerady ven, uvažovali vespolek ¹⁶řkouce: „Co máme učiniti s těmito lidmi? Neboť že zázrak patrný stal se skrze ně, jest zjevno všem obyvatelům jerusalemským a nemůžeme popříti. ¹⁷Avšak aby se to více nerozhlášovalo mezi lid, pohrozme jim, aby na základě jména toho nemluvili již nikomu z lidí.“ ¹⁸A povolavše je přikázali (jim), aby vůbec nemluvili ani neučili na základě jména Ježíš. ¹⁹Ale Petr a Jan odpovídající pravili k nim: „Posudte (sami), zdali jest spravedlivo před Bohem, abychom poslouchali více vás než Boha; ²⁰neboť my nemůžeme nemluvit toho, co jsme viděli a slyšeli.“ ²¹Oni však pohrozivše (jim) propustili je; nenalézaliť, kterak by je potrestali, a to pro lid, neboť všickni velebili Boha pro to, co se stalo. ²²Vždyť více než čtyřicet roků bylo tomu člověku, na kterém se udál tento zázrak uzdravení.

Modlitba věřících po propuštění Petra a Jana.

²³Byvše propuštění, přišli ke svým a pověděli jim všechno, co velekněží a starší jim

řekli. ²⁴Ti uslyševše (to) pozdvihli jedno-
myslně hlasu (svého) k Bohu a pravili: „Hos-
podine, ty jsi ten, jenž učinil nebe
i zemi a moře i všechno, co jest v nich.
²⁵Ty jsi v Duchu svatém ústy našeho Otce
Davida, služebníka svého, řekl: „Proč se
vzbouřili pohané a (proč) kmenové
smyslili věci marné? ²⁶Povstali krá-
lové země a vládcové sešli se vespo-
lek proti Hospodinu a proti Pomaz-
anému jeho?“ ²⁷Neboť v tomto městě sešli
se skutečně Herodes a Pontius Pilát s po-
hany a s lidem israelským proti svatému Synu
tvému Ježíšovi, kterého jsi pomazal, ²⁸aby
učinili, co ruka tvá a úrdek tvůj předem
ustanovily, aby se stalo. ²⁹Nyní, Pane, shlédni
na hrozby jejich a dej služebníkům svým,
mluviti s veškerou neohrožeností slovo tvé;
³⁰vztahuj ruku svou k uzdravování a činění
zázraků i divů jménem svatého Syna svého
Ježíše.“ ³¹Když se pomodlili, otrásl se místo,
na kterém byli shromážděni, a všichni byli
naplněni Duchem svatým; i mluvili slovo
Boží s neohrožeností.

24—30. „Proč se vzbouřili“ a další jsou ze
žalmu 2, 1—2. „Hospodine, ty jsi ten..., co
jest v nich“ ze žalmu 145, 6. (Srovn. 2. Mojž. 20,
11.)

27. kterého jsi pomazal, t. j. zasvětil k úřadu
vykupitelskému.

Utěšený stav první obce křesťanské. Ananiáš a Safíra.

³² Obec věřících měla jedno srdce a jednu duši; nikdo z nich neříkal, že by něco z majetku jeho bylo mu vlastním, nýbrž všechno bylo jim společné. ³³ Mocí velikou vydávali apoštolové svědectví o zmrtvýchvstání Ježíše Krista, Pána našeho, a milost veliká byla na nich všech. ³⁴ Vždyť nebylo mezi nimi ani žádného chudého, protože ti, kteří byli majetníky polí nebo domů, prodávali je, přinášeli peníze stržené za to, co prodávali, ³⁵ a kladli je k nohám apoštolů. Rozdávalo se pak každému podle toho, jak bylo komu potřeba. ³⁶ Tak Josef, který byl od apoštolů nazván Barnabášem, to jest v překladě „syn útěchy“, levita, rodem z Cypru, ³⁷ máje pole, prodal je, přinesl peníze za ně a položil je k nohám apoštolů.

5. ¹ Jeden muž však, jménem Ananiáš, s manželkou svou Safírou prodal pozemek, ² a nechav lstivě za sebou něco z utržených peněz s vědomím své manželky, přinesl jakýsi

32. Srovn. 2, 44. 45.

35. kladli je k nohám apoštolů, t. j. odevzdali jim ke správě a k volnému užití, zejména k výživě chudých.

5, 2. Lstivě nechal za sebou jistou část z výtežku a řekl, že odevzdává všechno; učinil tak z pokrytectví a ctižádosti.

díl a položil jej k nohám apoštolů. ³Ale Petr řekl jemu: „Ananiáš, proč zaplnil ďábel srdce tvé, abys selhal Duchu svatému a lstivě nechal za sebou z peněz utržených za pole? ⁴Zdali jsouc neprodáno tobě nezůstávalo, a zda byvši prodáno nebylo v moci tvé? Proč jsi usmyslil sobě tuto věc? Neselhal jsi lidem, nýbrž Bohu.“ ⁵Ananiáš slyše ta slova, padl a skončil. I připadla bázeň veliká na všechny, kteří to slyšeli. ⁶Mládenci pak vstavše zavinuli ho a vynesše pochovali ho. ⁷As po třech hodinách přišla i manželka jeho nevědouc, co se přihodilo. ⁸I řekl jí Petr: „Pověz mi, za tolik jste pole prodali?“ Ona řekla: „Ano, za tolik.“ ⁹A Petr k ní: „Proč jste se umluvili, abyste pokoušeli Ducha Páně? Hle, nohy těch, kteří pochovali muže tvého, jsou přede dveřmi a vynesou tě.“ ¹⁰I padla hned před nohy jeho a skonala; mládenci pak vešedše našli ji mrtvou, a vynesše pochovali (ji) vedle muže jejího. ¹¹I přišla bázeň veliká na celou církev a na všechny, kteří o tom slyšeli.

3. Vulg. Proč pokoušel totiž účinně či tak, že jsi ku ponoukání jeho svolil? Že tento smysl mají ona slova, ukazuje výraz zaplnil v textě řeckém, — abys selhal Duchu sv.; lhal sice lidem, apoštolům; avšak apoštolé byli naplněni zvláštní měrou dary a milostí Ducha sv. a byli jeho zřízenci; Ananiáš to věděl; i byla lež jeho také proti Duchu sv.

6. Mládenci = mladší údobí církve. — Místo zavinuli, Vulgáta překládá méně správně: odklídili.

Vzrůst církve; její pronásledování.

¹²Skrze ruce apoštolů dělo se v lidu mnoho zázraků a divů. Všichni bývali jedno-
myslně v podloubí Šalomounově. ¹³Z ostat-
ních však neosměloval se nikdo připojit se
k nim, ale lid je velebil. ¹⁴Vždy více při-
bývalo Pánu věřících, množství mužů i žen.
¹⁵I vynášeli nemocné na ulice a kladli je na
lůžka i nosítka, aby, když by šel Petr, alespoň
stín jeho zastínil někoho z nich [a byli osvo-
bozeni od nemocí svých]. ¹⁶Přicházelo do Je-
rusalema také množství lidu z měst okolních;
přinášeli nemocné a od nečistých duchů trá-
pené, a ti všichni byli uzdravováni.

¹⁷Tu povstal velekněz a všickni, kteří drželi
s ním, to jest strana saducejská; byli naplněni
řevnivostí. ¹⁸Vztáhli ruce na apoštoly a vsa-
dili je do veřejného vězení. ¹⁹Avšak anděl
Páně otevřel v noci dveře vězeňské, vyvedl
je ven a řekl: ²⁰„Jděte, postavte se a mluvte
v chrámě k lidu všechna slova života toho.“
²¹Uslyševše to vešli na úsvitě do chrámu a
učili. Když pak přišel velekněz a ti, kteří

13. z ostatních, t. j. z nekřesťanů nebo těch
židů, kteří neuvěřili v Krista.

15. „a aby byli osvobozeni od nemocí
svých“ má sice Vulgáta a řecký rukopis E., v jiných
rukopisech řeckých scházejí; jsou tedy asi pozdější.

20. slova života toho, t. j. učení Kristovo, jež
vede k životu věčně blaženému.

21. když přišel totiž do zasedací síně.

s ním drželi, svolali veleradu, a to veškeré stařešinstvo synů israelských, a poslali do žaláře, aby je přivedli. ²² Ale služebníci přišedše a otevřevše vězení, nenalezli jich; i vrátili se a ohlásili: ²³ „Žalář jsme našli sice zavřený s veškerou bezpečností, též stráže přede dveřmi, avšak otevřevše nenalezli jsme uvnitř nikoho.“ ²⁴ Jak ta slova uslyšeli velitel chrámový a velekněží, byli na rozpacích o nich, co by to bylo. ²⁵ Kdosi však přišed, oznámil jim: „Hle, muži, které jste vsadili do vězení, stojí ve chrámě a učí lid.“ ²⁶ Tu odešel velitel se služebníky a přivedl je; nikoliv násilím, neboť báli se lidu, aby jich neukamenovali. ²⁷ Přivedše je, postavili je ve veleradě. I otázal se jich velekněz: ²⁸ „Přísně jsme vám přikázali, abyste neučili na základě jména toho, a hle, naplnili jste Jerusalem učením svým a chcete uvést na nás krev toho člověka.“ ²⁹ Petr však a apoštolé odpověděli: „Poslouchati sluší více Boha než lidí. ³⁰ Bůh otců našich vzkřísil Ježíše, kterého jste vy usmrtili, pověsivše ho na dřevě. ³¹ Toho povýšil Bůh pravicí svou za knížete a Vykupitele, aby dal pokání a odpuštění hříchů lidu israelskému. ³² A my jsme svědky těch věcí, i Duch svatý, kterého Bůh dal těm, kteří ho poslouchají.“

³³ Uslyševše to pukali hněvem a pomýšleli je usmrtit. ³⁴ Ale jeden fariseus, jménem Ga-

34. Gamaliel, učitel sv. Pavla (Skutk. 22, 3.), příslušník strany farisejské.

maliel, učitel zákona u všeho lidu vážený, povstav ve veleradě, rozkázal, aby ty lidi na malou chvíli vyvedli ven, ³⁵ a řekl k nim: „Muži israelští, dobře si rozmyslete při těchto lidech, co máte činiti. ³⁶ Neboť před těmito dny povstal Theudas pravě, že jest někým (velikým) a přidrželo se ho počtem as čtyři sta mužů; byl však usmrcen a všichni, kteří ho následovali, byli rozptýleni a zničeni. ³⁷ Po něm povstal Juda Galilejský — za dnů soupisu — a svedl za sebou lid k odboji; také on zahynul a všichni, kteří ho následovali, byli rozprášeni. ³⁸ Proto, co se týká záležitosti nynější, pravím vám: Upustte od těchto lidí a nechte je; neboť je-li z lidí záměr ten nebo to dílo, rozpadne se, ³⁹ je-li však od Boha, nebudete moci je zrušiti; abyste snad nebyli shledáni jako odbojní Bohu.“ I poslechli ho. ⁴⁰ Povolali k sobě apoštoly, zmrskali je a přikázali (jim), aby nemluvili již na základě jména Ježíšova, a propustili je. ⁴¹ I šli z velerady s radostí nad tím, že byli hodni učinění trpěti pohanu pro jméno Ježíšovo. ⁴² A nepřestávali každého dne ve chrámě i po domech učiti a zvěstovati Krista Ježíše.

Ustanovení sedmi jáhnů.

6. ¹ V těchto dnech, když se rozmnožoval počet učedníků, nastala nevole Hellenistů proti Hebreům, že při denním podělování

vdovy jejich byly zanedbávány. ²Proto dvanáct apoštolů svolalo k sobě shromáždění učedníků a řekli: „Není záhodno, abychom my, nechávající slova Božího, přisluhovali stolům. ³Proto, bratři, vyhlédněte si ze sebe sedm mužů dobré pověsti, plných Ducha svatého a moudrosti, abychom je ustanovili k tomu úkonu, ⁴my však vytrváme při modlitbě a službě slova.“ ⁵Ta řeč zalíbila se všemu množství, i vyvolili Štěpána, muže plného víry a Ducha svatého, Filipa, Prochora, Nikánora, Timóna, Parmenu a Mikuláše, proselytu z Antiochie. ⁶Ty představili apoštolům a oni pomodlivše se vložili na ně ruce. ⁷A slovo Páně rostlo a počet učedníků v Jerusalemě rozmáhal se velice; také četný zástup kněží poslouchal víry.

Působení a obžalování jáhna Štěpána.

⁸Štěpán jsa pln milosti a síly, činil veliké divy a zázraky v lidu. ⁹I povstali někteří ze

6, 1. Jak Hellenisty, tak Hebreji míní židy obrácené ke křesťanství; Hellenistům však byla mateřštinou řečtina, Hebreům aramština.

2. Apoštolé ustanovili, aby věřící sami vyvolili si muže, kterým by péče o chudé byla svěřena, ale určili vlastnosti, které oni mužové museli mít, sami pak je k úřadu jejich ustanovili a vysvětili.

4. při modlitbě a službě slova. Modlitbou míní předem modlitby liturgické, jmenovitě obět mše sv., službou slova pak hlásání slova Božího.

5. Pečovali o chudé a dostali moc kázati a křtíti.

synagogy zvané Libertinských a Cyrenských a Alexandrijských a z těch, kteří byli z Cilicie a Asie, a se Štěpánem se hádali. ¹⁰ Ale nemohli odolati moudrosti a Duchu, kterým mluvil. ¹¹ Tu nastrojili muže, kteří řekli, že ho slyšeli mluvit slova rouhavá proti Mojžíšovi a proti Bohu. ¹² A (tak) pobouřili lid a starší i zákoníky a obořivše se na něho, uchopili ho a přivedli do velerady; ¹³ a postavili křivé svědky, kteří pravili: „Člověk tento nepřestává mluvit slova proti místu svatému a proti zákonu; ¹⁴ neboť jsme ho slyšeli, an pravil ‚Ten Ježíš Nazaretský zkazí toto místo a změní ustanovení, které nám dal Mojžíš.‘“ ¹⁵ I pohlédli na něho upřeně všichni, kteří zasedali ve veleradě, a uzřeli tvář jeho jako tvář anděla.

Štěpánova řeč a smrt.

7. ¹ Velekněz však řekl: „Jest tomu tak?“ ² A on pravil: „Muži bratři a otcové, poslyšte: Bůh slávy ukázal se našemu otci Abrahamovi, když byl v Mesopotamii, prve než se usadil v Haranu, ³ a řekl jemu: ‚Vyjdi ze země své a z příbuzenstva svého a pojď do země, kterou ti ukáži.‘ ⁴ I vyšel ze země chaldejské a bydlil v Haranu. Odtud po smrti otce jeho přesadil ho (Bůh) do země této,

7, 3. Viz 1. Mojž. 12, 1.

4. Srovn. 1. Mojž. 11, 31—32; 12, 5.

ve které vy nyní bydlíte. ⁵Ale nedal mu v ní majetku ani na pídí, nýbrž zaslíbil mu ji dáti ve vlastnictví, i potomstvu jeho, a to v době, když syna ještě neměl. ⁶Ano Bůh mu řekl, že potomstvo jeho bude pohostinu v zemi cizí a že je v službu podrobí a s ním zle nakládati budou po čtyři sta roků; ⁷,ale národ, jemuž sloužiti budou, soudit budu já, pravil Bůh, ,a potom vyjdou a mně obětovati budou na místě tomto.' ⁸I dal mu úmluvu s obřízkou, a tak zplodiv Isáka obřezal ho dne osmého, Isák pak Jakuba a Jakub dvanácte patriarchů.“

⁹„A patriarchové ze řevnivosti prodali Josefa do Egypta, ale Bůh byl s ním ¹⁰a vysvobodil ho ze všeho soužení jeho a dal mu milost i moudrost před faraonem, králem egyptským, a (ten) ustanovil ho nejvyšším úředníkem nad Egyptem i nad celým domem

5. Srovn. 1. Mojž. 12, 7; 13, 15; 17, 8; 48, 4; 5. Mojž. 2, 5. Bůh nedal mu tehdy té země v držení, nýbrž zaslíbil mu ji toliko, aby cvičil nejen víru, nýbrž i naději jeho.

6—7. Srovn. 1. Mojž. 15, 13—14. Pravil Bůh podle Vulgáty: pravil Pán (Hospodin); 400 roků jest řečeno okrouhle podobně jako v 1. Mojž. 15, 13. Podle 2. Mojž. 12, 40 a Gal. 3, 17. pobýli v Egyptě 430 roků.

8. Úmluvu s obřízkou, t. j. úmluvu, na jejíž potvrzení a vnější znamení byla ustanovena obřízka. Srovn. 1. Mojž. 17, 10; 18, 4.

9—10. Srovn. 1. Mojž. 37, 11. 28; 39, 1. 2. 21; 45, 4; 41, 38—45; žalm. 104, 17—22.

svým. ¹¹Přišel však hlad a soužení veliké na celou zemi egyptskou i kananejskou a otcové naši nenacházeli pokrmů. ¹²Ale Jakub uslyšev, že v Egyptě jest obilí, poslal (tam) otce naše; po prvé. ¹³Po druhé byl Josef poznán od svých bratrů a rod jeho byl zjeven faraonovi. ¹⁴Poslal pak Josef pro svého otce Jakuba i pro všecko příbuzenstvo své, počtem sedmdesát pět duší. ¹⁵I sestoupil Jakub do Egypta a umřel (tam) i otcové naši. ¹⁶Byli přineseni do Sichemu a pochováni

11.—14. Srovn. 1. Mojž. 41, 54; 42. 1—2. 5; 43, 3. 9—16.

15. V 1. Mojž. 46, 27; 2. Mojž. 1, 5. a 5. Mojž. 10, 22. podle textu hebrejského i překladu latinského udává se počet osob do Egypta přistěhovalých (nečítajíc ženy a služebnictvo) na 70. Avšak již v tomto počtě jsou zahrnuti nejen někteří vnuci a pravnuci Jakubovi, kteří se narodili teprve v Egyptě za života Jakubova, nýbrž, jak patrně z 1. Mojž. 46, 26., vedle dvou synů Josefových (Efraima a Manassa) i Jakub a Josef sám. Bez těchto čtyř bylo by jich proto pouze 66. Čítá-li jich sv. Štěpán zároveň s překladem alexandrijským (1. M. 46, 27; 2. M. 1, 5.) 75, nepočítá sice v to Jakuba s Josefem, avšak čítá nepochybně ne pouze dva, nýbrž všechny syny Josefovy, jichž podle 1. Mojž. 46, 27. bylo (s Efraimem a Manassem) devět, tedy všecko příbuzenstvo mužské mimo Jakuba a Josefa $66 + 9 = 75$.

16. K slovu byli pochováni doplniti jest pouze „otcové naši“, t. j. synové Jakubovi; neboť Jakub byl podle 1. Mojž. 49, 19; 50, 13. pochován v jeskyni Makpela u Hebronu. Že Josef byl pochován v Sichemu, praví se výslovně v Jos. 24, 32; o ostatních synech Jakubových nepraví se to sice v Písmě sv.; sv. Štěpán tvrdí to tedy dle nějakého ústního podání.

v hrobě, který byl Abraham koupil za stříbro od synů Hemora v Sichemu. ¹⁷Když pak se přibližoval čas zaslíbení, které Bůh učinil Abrahamovi, lid vzrostl a rozmnožil se v Egyptě, ¹⁸až povstal nad Egyptem jiný král, který neznal Josefa. ¹⁹Ten uživ lsti proti pokolení našemu, trápil otce naše, aby odkládali nemluvnátka svá, by nezůstala na živě.“

²⁰„V tom čase narodil se Mojžíš a byl Bohu milý. Byl chován tři měsíce v domě otce svého. ²¹Když pak byl odložen, vzala jej dcera faraonova a vychovala si ho za syna.

16. Místo řec. v Sichemu, podle Vulgáty bylo by „syna Sichemova“. Od synů Hemora, otce Sichemova, koupil pole (v Sichemu) podle 1. Mojž. 33, 19., Jos. 24, 32. Jakub, Abraham pak podle 1. Mojž. 23, 16. koupil pole od Efrona u Hebronu, kde byla pochována Sára, později též Abraham a Isák i Jakub. Praví-li tedy sv. Štěpán, že Abraham koupil od synů Hemorových pole v Sichemu, huď se zmýlil, jmenovav Abrahama místo Jakuba, ač-li by omylu toho nedopustil se některý z prvních opisovatelů, aneb spíše myslel na nějakou koupi jinou, snad na onu, na kterou ukazuje 1. Mojž. 12, 6. 7. zprávou, že Abraham v Sichemu postavil oltář. Neboť měl-li oltář ten ochráněn býti od zneuctění, nemohl postaviti jej na půdě cizí, nýbrž musil si dříve místo k tomu koupiti. Potom synové Hemora, otce Sichemova, od nichž Jakub koupil pole, byli by odlišní od synů Hemora, syna Sichemova, od nichž koupil Abraham pole.

17.—19. Srovn. 2. Mojž. 1, 7—22. král jiný, t. j. z jiné dynastie.

20.—22. Srovn. 2. Mojž. 2, 1—10. Žid. 11, 23. byl vzdělán v moudrosti egyptské; k ní patřila hlavně astronomie či hvězdářství, matematika (počtářství), hudba, lékařství a přírodopis.

²²I byl Mojžíš vzdělán ve vši moudrosti egyptské a byl mocný ve slovech i činech svých. ²³Když mu bylo čtyřicet roků plných, přišlo mu na mysl, aby navštívil své bratry, syny israelské. ²⁴Uzřev jednoho, an trpí bezprávi, zastal se ho a pomstil utiskovaného tím, že zabil Egyptana. ²⁵Domníval se, že bratří (z toho) vyrozumějí, že rukou jeho Bůh jim podává vysvobození, ale oni nesrozuměli. ²⁶Druhého dne objevil se u nich, když se vadili; i smířoval je ku pokoji řka: „Muži, jste bratři, proč ubližujete jeden druhému?“ ²⁷Ale ten, jenž činil bezprávi svému bližnímu, odehnal ho řka: „Kdo tě ustanovil knížetem a soudcem nad námi?“ ²⁸Chceš snad mě zabít, jako jsi včera zabil Egyptana?“ ²⁹I utekl Mojžíš pro to slovo a bydlil jako cizinec v zemi madiánské, kde zplodil dva syny. ³⁰Když minulo čtyřicet roků, ukázal se mu na poušti hory Sinaj anděl v ohnivém plameni keře. ³¹Uzřev to Mojžíš, podivil se

23.—29. Srovn. 2. Mojž. 2, 11—15. Mojžíš utekl pro to slovo; poněvadž z odpovědi onoho člověka seznal, že věc nezůstala v tajnosti, bál se, aby farao jej nezabil. — Pojav tam Seforu, dceru Jetrovu (Raguelovu), za manželku, měl s ní dva syny, Gersama a Eliezera (2. Mojž. 2, 21. 22; 18, 3. 4.).

30. Když minulo 40 roků nových, a tedy Mojžíšovi bylo již 80 roků (viz 2. Mojž. 7, 7.) ukázal se mu anděl, skrze něhož však mluvil Bůh, aneb spíše ukázal se mu Bůh sám, a to druhá božská osoba, jakož vykládají mnozí sv. Otcové a četní exegeté.

30.—34. Srovn. 2. Mojž. 3, 1—10.

tomu zjevu, a když šel blíže, aby se podíval, zazněl k němu hlas Páně: ³²„Já jsem Bůh otců tvých, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakubův.“ I zachvěl se Mojžíš a neosměloval se popatřit. ³³Ale Hospodin řekl jemu: „Zuj obuv s nohou svých, neboť místo, na němž stojíš, jest půda svatá.“ ³⁴Viděl jsem utrpení lidu svého, který jest v Egyptě, a uslyšel jsem vzdechy jeho; i sestoupil jsem, abych je vysvobodil. A nyní pojď, pošlu tě do Egypta.“ ³⁵Tohoto Mojžíše, kteréhož odmítli říkouce: „Kdo tě ustanovil knížetem a soudcem?“, toho Bůh poslal jakožto knížete a vysvoboditele s pomocí anděla, který se mu ukázal v keři. ³⁶Ten je vedl, činiv divy a zázraky v zemi egyptské a v moři Rudém i na poušti po čtyřicet roků. ³⁷To jest ten Mojžíš, který řekl synům israelským: „Proroka vzbudí vám Bůh z bratří vašich jako mne, toho poslouchejte.“ ³⁸To jest ten, jenž obcoval ve

36. Srovn. 2. Mojž. kap. 7—11, 14.

37. Viz 5. Mojž. 18, 15. Slovy těmi předpověděl Mojžíš Vykupitele. Viz Skut. 3, 22.

38. obcoval... s andělem..., t. j. byl prostředníkem mezi andělem (Bohem) a mezi otci našimi (lidem israelským) shromážděnými na poušti. — Slova života, t. j. zákon na Sinaji daný; sv. Štěpán jmenuje jej slovy života (podle řeckého „slovy živými“), poněvadž vyšel od Boha živého a podle 3. Mojž. 18, 5. měl vésti k životu věčnému. Srovn. 2. Mojž. 19, 3.

shromáždění na poušti s andělem, který k němu mluvil na hoře Sinaj, a s otci našimi; ten obdržel slova života, aby je dal nám. ³⁹ Ale toho otcové naši nechtěli poslouchati, nýbrž zavrhlí ho a obrátili se ve svém srdci do Egypta. ⁴⁰ Řekli Aronovi: „Udělej nám bohy, kteří by šli před námi, neboť o Mojžíšovi, který nás vyvedl z Egypta, nevíme, co se mu přihodilo.“ ⁴¹ I udělali v těch dnech tele a obětovali modle oběť a veselili se nad dílem rukou svých. ⁴² Ale Bůh odvrátil se a vydal je, aby sloužili tělesům nebeským, jakož jest psáno v knize proroků: „Zdaliž jste mi přinášeli oběti krvavé a nekrvavé po čtyřicet roků na poušti, dome israelský? (Nikoliv)“ ⁴³ Ale nosili jste stánek Molo-chův a hvězdu boha svého Remfama, obrazy to, které jste udělali, abyste se jim klaněli. I přesídlím vás za Babylon.““

39.—41. viz 2. Mojž. 32, 1—6.

42. Bůh vydal je, t. j. odvrátiv od nich svou milost, dopustil na jejich potrestání, aby sloužili tělesům nebeským; doslovně bylo by: vojsku nebeskému, jimž však rozumějí se tělesa nebeská. — V knize proroků totiž v Amos. 5, 25. Slova Amosova uvádí volně podle překladu alexandrijského; nevytýká, že by mu byli na poušti vůbec nesloužili, nýbrž že sloužili také modlám pohanským, zejména Molochovi, jehož malý chrámek s jeho obrazem, a Remfamovi či Saturnovi, jehož hvězdový obraz s sebou od místa k místu nosili.

⁴⁴„Stánek svědectví měli otcové naši na poušti, jak jim nařídil Bůh, pravě k Mojžíšovi, aby jej udělal podle vzoru, který byl viděl. ⁴⁵A ten přejavše otcové naši, pod Josuem také vnesli do země pohanů, které Bůh vyhnal před tváří otců našich, (a tak měli jej) až do dnů Davidových. ⁴⁶Ten našel milost před Bohem a prosil, aby směl vyhledati stánek Bohu Jakubovu. ⁴⁷(Teprve) Šalomoun však vystavěl mu dům. ⁴⁸Ale Svrchovaný nepřebývá v domech rukou udělaných, jak dí prorok: ⁴⁹„Nebe jest mi trůnem, země podnožím nohou mých. Jaký dům mi vystavíte, praví Hospodin, aneb které jest místo mého odpočívání? ⁵⁰Zdaliž ruka má neučinila toho všeho?““

⁵¹„Tvrdošíjní a neobřezaní srdcem i ušima, vy se vždycky Duchu svatému protivíte; jak otcové vaši, tak i vy. ⁵²Kterého z proroků nepronásledovali otcové vaši? Ano i usmrtili ty, kteří předpovídali o příchodě toho Spravedlivého, jehož zrádci a vrahy jste se vy

44. podle obrazu, kterýž byl viděl. Srovn. 2. Mojž. 25, 40.

45. Srovn. Jos. 3, 14; 18, 1. — pod Josuem, doslovně s Josuem, t. j. s ním a pod jeho vedením.

46. našel milost, srovn. 1. Král. 16, 13; aby směl vyhledati, t. j. postaviti. Srovn. Žalm. 131, 5; 2. Král. 7, 2.

47. Viz 3. Král. 6, 1; 1. Paral. 17, 12.

49. Viz Is. 66, 1.

nyní stali, ⁵³vy, kteří jste přijali zákon k nařízení andělů, ale nezachovali jste ho.“

⁵⁴Slyšíce to pukali hněvem ve svém srdci a skřípali zuby na něho. ⁵⁵On však jsa pln Ducha svatého, pohleděl k nebi a uzřel slávu Boží a Ježíše, an stojí na pravici Boží. ⁵⁶I řekl: „Aj, vidím nebesa otevřená a Syna člověka státi na pravici Boží.“ ⁵⁷Ale oni vzkřikše hlasem velikým, zacpali si uši a jednomyslně obořili se na něj. ⁵⁸A vyvrhše ho ven z města, kamenovali jej; při tom svědkové odložili vrchní roucha svá k nohám mládence, který slul Šavel. ⁵⁹I kamenovali Štěpána, který se modlil: „Pane Ježíši, přijmi ducha mého.“ ⁶⁰A padnuv na kolena, zvolal hlasem velikým: „Pane, nepokládej jim toho za hřích.“ A to pověděv zesnul (v Pánu). Šavel souhlasil s usmrcením jeho.

První pronásledování křesťanů od židů.

8. ¹V ten den povstalo veliké pronásledování proti církvi, která byla v Jerusalemě; i rozprchli se všichni po krajinách judských a samařských, kromě apoštolů. ²Štěpána pak pochovali muži bohabojní a vykonali veliké (pohřební) pláče nad ním. ³Ale Šavel hubil církev; vcházeje do jednotlivých domů a jímaje muže i ženy, dával je do žaláře.

53. k nařízení, t. j. prostřednictvím andělů. Srovn. Gal. 3, 19; Žid. 2, 2.

Křesťanství vniká do Samaří.

⁴Nuže ti, kteří se rozprchli, chodili zvěstující slovo Boží. ⁵Filip pak přišel do města Samaří a hlásal jim Krista. ⁶I pozorovali zastupové jednomyslně, co Filip pravil, poslouchajíce a hledíce na zázraky, které činil; ⁷neboť z mnoha těch, kteří měli duchy nečisté, (tito) vycházeli s křikem velikým a mnoho ochrnutých i kulhavých bylo uzdraveno. ⁸Nastala proto veliká radost v tom městě. ⁹Ale v městě byl (již) dříve jakýsi muž, jménem Šimon, který provozoval čarodějství a sváděl lid samařský říkáje, že jest někým velikým. ¹⁰Pozorovali jej všichni, malí i velcí, říkájice: „Tento jest moc Boží, která slove Velikou.“ ¹¹Pozorovali jej pak proto, že je svými čáry dlouhý čas mámil. ¹²Ale když uvěřili Filipovi hlásajícímu o království Božím, dávali se pokřtíti ve jménu Ježíše Krista, muži i ženy. ¹³Ano i Šimon sám uvěřil a dav se pokřtíti, držel se Filipa; a vida, any se dějí divy a zázraky veliké, žasl a divil se.

¹⁴Uslyševše pak apoštolé, kteří byli v Jerusalemě, že Samaří přijalo slovo Boží, poslali k nim Petra a Jana. ¹⁵Ti přišedše modlili se za ně, aby přijali Ducha svatého; ¹⁶neboť ještě nepřišel na nikoho z nich, nýbrž toliko pokřtěni byli ve jméno Pána Ježíše. ¹⁷I vzkládali na ně ruce a oni přijímali Ducha sva-

tého. ¹⁸ Ale Šimon uzřev, že vzkládáním rukou apoštolů uděluje se Duch svatý, přinesl jim peníze ¹⁹ a řekl: „Dejte i mně tu moc, aby každý, na koho bych vložil ruce, přijal Ducha svatého.“ Petr však řekl jemu: ²⁰ „Ať přijdou v záhubu peníze tvé i s tebou, protože jsi se domníval, že daru Božího lze nabýti penězi. ²¹ Nemáš podílu ani nároku v této věci, neboť srdce tvé není upřímné před Bohem. ²² Proto čiň pokání ze své špatnosti a pros Boha; snad ti bude odpuštěn ten záměr srdce tvého, ²³ neboť vidím, že jsi v žluči hořkosti a ve vazbě nepravosti.“ ²⁴ Odpověděl pak Šimon: „Modlete se vy za mne k Pánu, aby nepřišlo na mne nic z toho, co jste pravili.“ ²⁵ A oni osvědčivše a promluvivše slovo Páně, vraceli se do Jerusalema a kázali evangelium mnoha osadám samařským.

Křest komorníka královny ethiopské.

²⁶ Anděl Páně pravil Filipovi: „Vstaň a jdi ku poledni na cestu, která vede od Jerusalema do Gazy; tať jest pustá.“ ²⁷ I vstal a šel.

8, 17. Udělovali jim totiž svátost biřmování, při níž někteří obdrželi mimořádné dary Ducha sv. smysly pozorovatelné, ať dar jazyků, ať jiné dary.

23. Žluči hořkosti (žluči přehořkou) míní převrácenou a nešlechtnou jeho mysl.

26. „Tať jest pustá“ patří k slovu cestu jakožto přesnější označení, kterým anděl poučuje Filipa, na kterou z těch cest, které vedou do Gazy, má se odebrati.

A hle, (byl tam) muž Ethiop, komorník, mocný dvořenín královny ethiopské Kandáce, který byl nade všemi poklady jejími. Byl přijel do Jerusalema se klaněti ²⁸ a (nyní) se vracel, sedě na svém voze a čta proroka Isaiáše. ²⁹ I řekl Duch svatý Filipovi: „Přistup a přidrž se vozu tohoto.“ ³⁰ Filip přiběhl a uslyšel ho, an čte proroka Isaiáše; i řekl: „Snad rozumíš tomu, co čteš?“ ³¹ On pak řekl: „A kterak bych mohl, nevyloží-li mi někdo?“ I prosil Filipa, aby vstoupil a posadil se k němu. ³² Bylo pak místo Písma, které četl, toto: „Jako ovce k zabití veden jest a jako beránek před tím, který ho stříhá, oněmí, tak neotevřel úst svých.“ ³³ V ponížení soud jeho zrušen jest. Kdo vypraví rod jeho? Neboť odňat bude ze země život jeho.“ ³⁴ I promluvil komorník k Filipovi slovy: „Prosím tě, o kom to mluví prorok? O sobě či o někom jiném?“ ³⁵ A tu Filip otevřev ústa a počav od toho Písma, zvěstoval mu Ježíše. ³⁶ A jak jeli cestou, přijeli k jedné vodě; i řekl komorník: „Hle, tu voda, co zbraňuje, abych nebyl pokřtěn?“ ³⁷ Filip pak řekl: „Vě-

32.—33. jsou z Is. 53, 7—8. V ponížení soud jeho zrušen jest, t. j. při jeho ponížení přerušen bude soud spravedlivý, takže odsouzen bude nespravedlivě.

37. Tento verš schází v rukopisech — BCH, jest však v E, a dosvědčují jej již sv. Ireneus a Cyprian, a poukazuje k němu i souvislost.

říš-li z celého srdce, může to býti.“ A on odpověděl: „Věřím, že Ježíš Kristus jest Syn Boží.“ ³⁸I rozkázal zastaviti vůz a oba sestoupili do vody, Filip i komorník, a pokřtil ho. ³⁹Když však vystoupili z vody, Duch Páně pojal Filipa a komorník neviděl ho více; jel tedy svou cestou raduje se, ⁴⁰Filip pak octl se v Azotě a chodě kázal evangelium všem městům, až přišel do Cesareje.

Šavlovo obrácení.

9. ¹Ale Šavel soptil ještě hrozbou i vraždou proti učedníkům Páně. I přistoupil k veleknězi ²a žádal od něho listů do Damašku k synagogám, aby, nalezne-li (tam) některé stoupence toho učení, muže i ženy, přivedl je svázané do Jerusalema. ³Když však byl na cestě a blížil se k Damašku, náhle ho obklíčilo světlo s nebe ⁴a on padnuv na zem uslyšel hlas, an k němu praví: „Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ?“ ⁵On pak řekl: „Kdo jsi, Pane?“ A on: „Já jsem Ježíš, jehož ty pronásleduješ. Ale tvrdo ti bude proti ostnu kopati.“ ⁶Tu on chvěje se a žasna pravil: „Pane,

40. Do Cesareje při moři Středozeemním, dříve Turris Stratonis zvané.

9, 4. padl na zemi nikoli s koně neb jiného zvířete, neboť celá výprava děla se (alespoň pravděpodobně) pěšky. Jak patrně z 26, 14., padli také všichni jeho průvodci. Podle 22, 9. průvodci jeho viděli světlo, ale neslyšeli hlasu toho, který mluvil. Zprvu sice padli, ale potom stáli, jak se dí v 9, 7.

co chceš, abych činil?“ A Pán k němu: „Vstaň a jdi do města; tam poví se tobě, co máš činiti.“ ⁷Ti muži však, kteří šli s ním, stáli ohromeni; slyšeli hlas, ale nikoho neviděli. ⁸I vstal Šavel se země a otevřev oči neviděl nic. Pojavše ho tedy za ruku, uvedli ho do Damašku; ⁹i byl tam tři dni nevida a nejedl ani nepil.

¹⁰Byl pak v Damašku jeden učedník jménem Ananiáš; i řekl k němu Pán u vidění: „Ananiáši!“ On řekl: „Tu jsem, Pane.“ ¹¹A Pán k němu: „Vstaň a jdi do ulice, která slove Prímá, a vyhledej v domě Judově muže jménem Šavla z Tarsu; hle, modlí se.“ — ¹²I viděl u vidění muže jménem Ananiáše, an přichází a naň vzkládá ruce, aby opět prohlédl. ¹³Ananiáš však odpověděl: „Pane, slyšel jsem od mnohých o tom muži, kolik zlého učinil tvým věřícím v Jerusalemě. ¹⁴A zde má moc od velekněží spoutati všechny, kteří vzývají jméno tvé.“ ¹⁵I řekl Pán k němu: „Jdi, neboť tento (muž) jest nástrojem ode mne vyvolaným, aby nesl jméno mé před pohany a krále i syny Israelovy, ¹⁶já zajisté ukáži mu, kolik musí trpěti pro jméno mé.“ ¹⁷I odešel Ananiáš, a vešed do domu, vložil na něho ruce a řekl: „Bratře Šavle, Pán Ježíš, jenž se ti ukázal na cestě, kterou jsi přicházel, poslal mě, abys prohlédl a naplněn byl Duchem svatým.“ ¹⁸A hned spadly s očí jeho jako lu-

12. Viděl totiž Šavel...; byl tak již předem poučen o příchodě Ananiášově.

piny a prohlédl; i vstal a dal se pokřtíti.

¹⁹ A přijav pokrm, posilnil se.

Pobyl pak několik dní s učedníky, kteří byli v Damašku, ²⁰ a hned hlásal v synagogách Ježíše, že totiž on jest Syn Boží. ²¹ I žasli všickni, kteří ho slyšeli, a pravili: „Není-li to ten, jenž hubil v Jerusalemě ty, kteří vzývali to jméno, a sem k tomu konci přišel, aby je spoutal a dovedl k velekněžím?“ ²² Ale Šavel počínal si statečněji a statečněji a uváděl v rozpaky židy, kteří bydlili v Damašku, dokazuje, že tento jest Vykupitel. ²³ Když pak

20. Pavel řadí zjev před Damaškem (a to jediné zjev tento) k oněm zjevům Krista, jichž se dostalo apoštolům po Kristově vzkříšení, neboť vypočet některá zjevení Krista zmrtvýchvstalého, praví: „na posled ukázal se mně“ (1. Kor. 15, 8.), a tak staví zjev před Damaškem na roveň s oněmi zjeveními, jichž dostalo se apoštolům; tím nejen dává najevo, že Ježíš ukázal se mu (před Damaškem) podobným způsobem, jakým se ukázal po svém zmrtvýchvstání apoštolům, totiž osobně, viditelně, s tělem oslaveným, nýbrž i rozeznává a odlišuje zjev ten od vidění vnitřních, jichž se mu dostalo.

22. Zemřel-li Pán Ježíš r. 786 po založení Říma či v 33. roce našeho letopočtu, jak myslí četní exegeté i dějepisci, připadlo ukamenování sv. Štěpána a tedy i obrácení sv. Pavla, jež událo se nedlouho po něm, do r. 36 neb 37. Zemřel-li P. J. ve 30. roce našeho letopočtu, možno jest cestu Pavlovu klásti do r. 35 a ukamenování Štěpánovo do r. 33 neb 34. Pavlovo obrácení stalo se tedy mezi r. 35—37.

23. Když minulo mnoho dní, totiž tři roky; jak patrně z Gal. 1, 17—18, Pavel přijav křest, odebral se nedlouho nato do Arabie, a pobyv tam ne plné tři roky vrátil se do Damašku.

minulo mnoho dní, uradili se židé vespolek, že ho zabijí; ²⁴ale úmysl jejich byl oznámen Pavlovi. Hlídali i u bran dnem i nocí, aby ho zabili, ²⁵avšak učedníci vzavše ho, v noci ho vypustili zdi městskou, spustivše ho v koši. ²⁶Přišed pak do Jerusalema, pokoušel se připojit k učedníkům; ale všickni báli se ho nevěříce, že jest učedníkem. ²⁷Barnabáš však pojav ho uvedl ho k apoštolům a vypravoval jim, kterak na cestě uzřel Pána, a že k němu mluvil, a jak v Damašku mluvil neohroženě ve jménu Ježíšově. ²⁸I obcoval s nimi v Jerusalemě vcházeje i vycházeje a mluvě neohroženě ve jménu Páně. ²⁹Mluvil a přel se také s Hellenisty. Ti usilovali ho usmrtit. ³⁰Zvěděvše to bratří, dovedli ho do Cesareje a poslali ho do Tarsu.

Stav církve v Palestině, Petr v Lyddě a v Joppe.

³¹Církev po celém Judsku i po Galileji a Samařsku měla teď pokoj, vzdělávala se a žila v bázni Boží; rozmnožovala se potěchou Duchu svatého. ³²Stalo se pak, že Petr obcházeje všecky, přišel také k věřícím, kteří bydlili v Lyddě. ³³Tam našel jednoho člověka, jménem Eneáše, který ležel již osm roků na loži, jsa ochrnulý. ³⁴I řekl mu Petr: „Eneáši, Pán Ježíš Kristus tě uzdravuje; vstaň a ustel si.“ A hned vstal. ³⁵Viděli ho

všichni, kteří bydlili v Lyddě a Saroně, i obrátili se k Pánu. ³⁶V Joppe pak byla jedna učednice, jménem Tabita, to jest v překladě Gazela. Ta byla plna dobrých skutků i almužen, které činila. ³⁷Stalo se pak v těch dnech, že se roznemohla a zemřela; i umyli ji a položili v síni hořejší. ³⁸A poněvadž Lydda byla blízko od Joppe, učedníci uslyševše, že tam jest Petr, poslali k němu dva muže s prosbou: „Neobtěžuj se přijíti až k nám.“ ³⁹I vstal a šel s nimi. Když přišel, uvedli ho do síně hořejší. Tu obstoupily ho všechny vdovy, plačíce a ukazující mu sukně i pláště, které jim udělala Gazela, když ještě byla s nimi. ⁴⁰Petr vypustiv všechny ven, padl na kolena, pomodlil se, a obrátiv se k tělu, řekl: „Tabito, vstaň.“ I otevřela oči, a uzřevši Petra, posadila se. ⁴¹Podav jí pak ruku, pozdvihl ji. A povolav věřící i vdovy, představil ji živou. ⁴²I přišlo to ve známost po celém Joppe, a mnozí uvěřili v Pána. ⁴³Zůstal pak mnoho dní v Joppe u jakéhosi Šimona, koželuha.

Obrácení setníka Kornelia.

10. ¹V Cesareji žil jeden muž, jménem Kornelius, setník tak zvané čtyry italské. ²Byl nábožný a bohabojný s veškerým domem svým, dával lidu mnoho almužen a modlil se k Bohu povždy. ³Ten uzřel u vidění zřejmě

10, 3. asi v devátou hodinu denní, t. j. ve tři hodiny odpoledne.

as v devátou hodinu denní anděla Božího, an k němu vešel a řekl mu: „Kornelie.“ ⁴Ale on pohleděv naň a byv pojat bázní, řekl: „Co jest, pane?“ I řekl mu: „Modlitby tvé i almužny tvé vstoupily na pamět před Bohem. ⁵Ale nyní pošli muže do Joppe a povolej k sobě jistého Šimona, kterýž má příjímí Petr. ⁶Jest hostem jakéhosi Šimona koželuha, jenž má dům u moře. [Ten ti poví, co máš učiniti.]“ ⁷Když odešel anděl, který byl k němu mluvil, povolal dva ze svých služebníků a jednoho nábožného vojína z těch, kteří mu byli podřízeni, ⁸a vypověděv jim všecko, poslal je do Joppe.

⁹Druhého dne, když byli na cestě a se přibližovali k městu, Petr vystoupil na střechu, aby se pomodlil; bylo kolem poledne. ¹⁰Tu zlačněl a chtěl pojísti. Když mu přistrojovali, připadlo na něho vytržení mysli; ¹¹i uzel nebe otevřené a jakousi schránu jako veliké prostěradlo, ana se snáší dolů, jsouc spouštěna za čtyři cípy s nebe na zem; ¹²v ní byli všichni čtvernožci a plazi pozemští a ptáci nebeští. ¹³I zazněl k němu hlas: „Vstaň Petře, bij a jez!“ ¹⁴Ale Petr řekl: „Nikoli, Pane,

11—15. Viděním ukázal Bůh Petrovi, že v N. z. přestal zákaz o pokrmeh nečistých, a naznačil, že odstraněna jest i tato zeď (předpis), jež dělila židy od pohanů, takže nyní mohou jedni i druzí, židé i pohané, přijímati se do církve přímo a není třeba, jak myslil Petr a ostatní apoštolé, aby pohané dříve přistoupili k židovství a potom teprv přijímali se do církve.

neboť jsem nikdy nejedl nic poskvrněného a nečistého.“ ¹⁵A hlas opět, po druhé (řekl) k němu: „Co Bůh za čisté prohlásil, ty neprav býti poskvrněným.“ ¹⁶To se stalo po třikrát; a hned (nato) vzata jest schrána do nebe. ¹⁷Když pak Petr sám u sebe byl na rozpacích o tom, co by znamenalo to vidění, které byl měl, hle, muži od Kornelia vyslaní, doptavše se na dům Šimonův, stanuli přede dveřmi; ¹⁸zavolavše tázali se, je-li tu pohostinu Šimon, příjmím Petr. ¹⁹Mezitím co Petr přemýšlel o vidění, Duch řekl jemu: „Hle, tři muži hledají tě; ²⁰vstaň tedy, sestup dolů a jdi s nimi nic se nerozpakuje, neboť já jsem je poslal.“ ²¹I sestoupil Petr k těm mužům a řekl: „Hle, já jsem ten, jehož hledáte; pro kterou příčinu jste přišli?“ ²²Oni řekli: „Setník Kornelius, muž spravedlivý a bohabojný, jenž jest dobře osvědčen od celého národa židovského, dostal napomenutí od anděla svatého, aby tě povolal do svého domu a poslechl poučení od tebe.“ ²³Pozvav je tedy dovnitř, přijal je pohostinu. Druhého dne vstav šel s nimi; někteří z bratří joppenských ho doprovodili. ²⁴Den nato přišel do Cesareje; Kornelius očekával jich, pozvav k sobě své příbuzné a nejdůvěrnější přátele. ²⁵Když Petr byl již na tom, aby vešel, Kornelius vyšel mu naproti, a padnuv k nohám jeho, poklonil se. ²⁶Ale Petr pozdvihl ho řka: „Vstaň, i já jsem člověk.“ ²⁷A rozmlouvaje s ním vešel dovnitř a našel tam četné shromáždění. ²⁸I řekl jim:

„Vy víte, jak nedovolené jest muži židu připojovat se nebo přistupovat k muži jiného pokolení; ale mně ukázal Bůh, abych žádného člověka nenazýval poskvrněným nebo nečistým. ²⁹Proto byv povolán přišel jsem bez zdráhání. Ptám se vás tedy, pro kterou příčinu jste mne povolali?“ ³⁰Kornelius řekl: „Před čtyřmi dny, právě v tuto hodinu devátou modlil jsem se ve svém domě, a hle, přede mnou stanul muž v rouše bílém a řekl: ³¹„Kornelie, vyslyšena jest modlitba tvá a tvých almužen vzpomenuto jest před Bohem. ³²Pošli tedy do Joppe a povolej si Šimona, příjímím Petra; ten jest pohostinu v domě koželuha Šimona u moře.“ ³³Ihned tedy poslal jsem k tobě a ty jsi dobře učinil, žeš přišel. Nuže, my všickni stojíme nyní před tebou, abychom uslyšeli všecko, co ti jest přikázáno od Pána.“ ³⁴Tu Petr otevřev ústa svá řekl: „Vpravdě shledávám, že Bůh nestraní osobám, ³⁵nýbrž v každém národě jest mu příjemný, kdo se ho bojí a činí spravedlnost. ³⁶Bůh poslal (své) slovo svým synům israelským, zvěstuje pokoj skrze Ježíše Krista. Ten jest pánem všech. ³⁷Vy znáte tu událost, která se stala po celém Judsku, počínajíc od Galileje po křtu, který hlásal Jan, ³⁸kterak Je-

30. v tuto hodinu devátou, o naší 15. h.

38. pomazal, t. j. dal mu jako Bohočlověku plnost darů a milostí Ducha sv., zejména též moc konat zázraky a dílo vykupitelské vůbec, a tak posvětil jej k důstojnosti vykupitelské.

žíše Nazaretského Bůh pomazal Duchem svatým a mocí a kterak on chodil, dobře čině a uzdravuje všechny posedlé od ďábla, protože Bůh byl s ním. ³⁹My jsme svědky všeho toho, co činil v krajině judské i v Jerusalemě. Toho i usmrtili, pověsivše na dřevo. ⁴⁰Toho Bůh vzkřísil třetího dne a dal mu, aby se ukázal viditelně, ⁴¹nikoli všemu lidu, nýbrž svědkům od Boha předzřízeným, totiž nám, kteří jsme s ním jedli a pili po jeho zmrtvýchvstání. ⁴²I přikázal nám, abychom hlásali lidu a svědčili, že on jest ten, jenž byl od Boha ustanoven soudcem živých i mrtvých. ⁴³Jemu všichni proroci vydávají svědectví, že skrze jméno jeho dostanou odpuštění hříchů všichni, kdo v něho věří.“ ⁴⁴Když Petr ještě mluvil tato slova, připadl Duch svatý na všechny, kteří to slovo slyšeli. ⁴⁵I užasli věřící z obřízky, kteří přišli s Petrem, že také na pohany vylila se milost Ducha svatého, ⁴⁶slyšeli je totiž, ani mluví jazyky a velebí Boha. ⁴⁷Tu promluvil Petr: „Může-li kdo zabrániti vody, aby nebyli pokřtěni ti, kteří přijali Ducha svatého jako i my?“ ⁴⁸I rozkázal je pokřtiti ve jménu (Pána) Ježíše Krista. Nato

44. Duch sv. sestoupil na Kornelia a ostatní pohany v domě jeho shromážděné se svými dary (nejen s vnitřní milostí, nýbrž s dary mimořádnými, zejména s darem jazyků) ještě dříve, než byli pokřtěni, aby ukázal jednak, že Bůh nehledí na vnějšek, nýbrž na nitro člověka, jednak aby poučil, že pohané mohou přímo býti přijati do církve, nepřistoupiavše dříve k židovství.

prosili ho, aby pobyl u nich několik dní.

Petr podává v Jerusalemě zprávu o přijetí pohanů do církve.

11. ¹Apoštolové a ti bratři, kteří byli v Judsku, uslyšeli, že i pohané přijali slovo Boží. ²A když Petr přišel do Jerusalema, domlouvali mu ti, kteří byli z obřízky, ³řkouce: „Proč jsi vešel k mužům neobřezaným a jedl s nimi?“ ⁴Tu Petr počal vykládati jim to pořádkem řka: ⁵„Já jsem byl v městě Joppe a se modlil; tu jsem měl u vytržení mysli vidění, jakousi schránu jako veliké prostěradlo, ano se snáší dolů, jsouc spouštěno za čtyři cípy s nebe; i přišlo až ke mně. ⁶Pohlédnuv do něho, zpozoroval a uzřel jsem čtvernožce pozemské i šelmy a plazy a ptactvo nebeské. Uslyšel jsem však také hlas, který mi pravil: ⁷„Vstaň, Petře, bij a jez.“ ⁸I řekl jsem: „Nikoli, Pane, neboť nikdy nevěšlo nic poskvrněného nebo nečistého do úst mých.“ ⁹A hlas odpověděl po druhé s nebe: „Co Bůh za čisté prohlásil, ty neprav býti poskvrněným.“ ¹⁰To stalo se třikrát; a všecko bylo zase vzato do nebe. ¹¹A hle, hned nato stanuli tři muži u domu, ve kterém jsem byl, byvše posláni ke mně z Ccsaree. ¹²I řekl mi Duch, abych šel nic se nerozpakuje. Šlo pak se mnou i těchto šest bratří a vešli jsme do domu toho muže. ¹³I vypravoval nám, kterak uzřel ve svém domě anděla, an postaviv se

řekl: „Pošli do Joppe a povolej k sobě Šimona, přijmím Petra; ¹⁴ten promluví k tobě slova, skrze něž budeš spasen ty i veškeren dům tvůj.“ ¹⁵Když pak jsem počal mluvit, připadl Duch svatý na ně jako i na nás na počátku. ¹⁶I rozpomenul jsem se na slovo Páně, jak pravil: „Jan křtil vodou, vy však budete pokřtěni Duchem svatým.“ ¹⁷Jestli tedy Bůh dal jim stejnou milost jako i nám, kteří jsme uvěřili v Pána Ježíše Krista, kdo byl jsem já, abych mohl zabrániti Bohu?“ ¹⁸Uslyševše to upokojili se a velebili Boha řkouce: „Tedy také pohanům dal Bůh pokání k životu.“

Založení křesťanské obce v Antiochii.

¹⁹Ti tedy, kteří se byli rozprchli před soužením povstalým pro Štěpána, přišli až do Fenicie a na Cyprus i do Antiochie, nehlásající slova nikomu leč jediné židům. ²⁰Byli však mezi nimi také někteří muži z Cypru a Cyreny, kteří přišedše do Antiochie, mluvili též k pohanům, zvěstující jim Pána Ježíše. ²¹Ruka Páně byla s nimi a veliký počet, jenž uvěřil, obrátil se k Pánu. ²²I přišla pověst

11, 19. Antiochie (syrská) byla tehdy po Římu a Alexandrii největším městem říše římské. Měla půl milionu obyvatelů, domorodých Syřů a velikého počtu přistěhovalých Řeků i Židů. Byla hlavním městem syrské provincie a sídlem římského místodržitele pro onu provincii. Splavnou řekou Orontem byla spojena s mořem Středozemním.

o tom k uším církve, která byla v Jerusalemě, a poslali Barnabáše až do Antiochie. ²³Ten přišel a uzřev milost Boží, zaradoval se a napomínal všechny, aby v předsevzetí srdce svého vytrvali v Pánu, ²⁴neboť byl to muž dobrý a plný Ducha svatého a víry. I přidal se značný zástup k Pánu. ²⁵Šel tedy (Barnabáš) do Tarsu, aby vyhledal Šavla, a naleznuv ho přivedl ho do Antiochie. ²⁶I pobyli spolu v té církvi po celý rok a vyučili zástup značný, takže v Antiochii nejprve byli učedníci nazváni křesťany.

²⁷V těchto dnech však proroci přišli z Jerusalema do Antiochie ²⁸a jeden z nich, jménem Agabus, povstav naznačil skrze Ducha svatého, že bude veliký hlad po celém okrsku zemském; ten povstal za Klaudia. ²⁹I ustanovili se učedníci na tom, že každý z nich podle toho, jak kdo co má, pošle (něco) na podporu bratřím, kteří přebývali v Judsku. ³⁰To skutečně také učinili, poslavše to starším po Barnabášovi a Šavlovi.

27. 28. Proroci, t. j. křesťané, obdaření darem prorockým (Řím 12, 6). Že za Klaudia (41—54) po říši římské skutečně hlad povstal, sdělují též dějepisci Suetonius (Vita Claud. 18.), Tacitus (Ann. 12, 43.), Dio Casius (60, 11.). V Judsku povstal mezi r. 44—48. (Jos. Flavius, Starož. 20, 2, 5.)

30. Sbírku tu zaslali do Jerusalema až po smrti Heroda Agrippy († 44), o níž jest řeč až v následující kapitole (v. 21—23). Sbírku odevzdali starším, t. j. představenstvu církve jerusalemské, Jakubovi Ml. a biskupům jemu podřízeným. (Srovn. 14, 22; 12, 17; 21, 18.)

Nové pronásledování křesťanů. Smrt Heroda Agrippy.

12. ¹V tom čase král Herodes vztáhl ruce, aby soužil některé z církve. ²I dal usmrtit mečem Jakuba, bratra Janova, ³a vida, že se to líbí židům, dal jmouti i Petra. Byly (právě) velikonoce. ⁴Uchopiv ho tedy, vsadil ho do vězení a dal ho hlídati čtyřem oddělením vojáků o čtyřech mužích v úmyslu, že po velikonocích vyvede ho lidu. ⁵I byl Petr sice hlídán ve vězení, ale modlitba konala se za něj od církve k Bohu bez ustání. ⁶Když pak Herodes chtěl již ho vyvésti, Petr spal té noci mezi dvěma vojíny spoután dvěma řetězy a strážní přede dveřmi hlídali vězení. ⁷A hle, anděl Páně postavil se (u něho) a světlo zazářilo v místnosti; a udeřiv Petra v bok, vzbudil ho a řekl: „Vstaň rychle.“ A řetězy spadly s rukou jeho. ⁸Řekl pak anděl k němu: „Opaš se a přivaž si dole sandály.“ I učinil tak. A řekl mu: „Oděj se pláštěm svým a pojď za mnou.“ ⁹I vyšel a šel za ním; a nevěděl, že jest skutečnost to, co se dělo skrze anděla, nýbrž domníval se, že má vidění. ¹⁰Prošedše pak stráží první i druhou, přišli ke bráně železné, která vede do města; ta otevřela se jim sama. A vyšedše přešli jednu ulici a hned nato odstoupil an-

Agrippa I., vnuk Heroda Vel., syn Aristobulův a Bereničin.

1. Bylo to r. 42.

děl od něho. ¹¹A tu Petr přišel sám k sobě řekl: „Nyní vím pravdivě, že Pán poslal anděla svého a vytrhl mě z ruky Herodovy a ze všeho očekávání lidu židovského.“ ¹²A seznav to přišel k domu Marie, matky Jana, příjmím Marka, kde byli (bratři) u velikém počtu shromáždění a se modlili. ¹³Když pak tloukl na dveře vchodu, přišla děvečka jménem Rode, ¹⁴a poznavši hlas Petrův, pro radost neotevřela vchodu, nýbrž běžela dovnitř a pověděla, že Petr stojí před vchodem. ¹⁵Oni však jí řekli: „Blázníš-li?“ Ale ona ujišťovala, že tomu tak jest. I řekli: „Jest to anděl jeho.“ ¹⁶Petr však tloukl pořád. I otevřeli a uzřevše ho užasli. ¹⁷Ale on pokynuv jim rukou, aby mlčeli, vypravoval jim, kterak ho Pán vyvedl z vězení; a řekl: „Povězte to Jakubovi a bratřím.“ A vyšel odebral se na jiné místo. ¹⁸Když pak se rozednilo, bylo nemalé zděšení mezi vojíny, co se stalo s Petrem. ¹⁹Herodes však dal ho hledati, a když ho nenalezl, vyslechnuv strážce, kázal je odpravit. A odebrav se z Judska do Cesareje, přebýval tam.

²⁰Byl pak (Herodes) velice rozhněván na Tyřany a Sidoňany. Ale oni přišli jednomyslně k němu, a získavše králova komorníka Blasta, žádali za pokoj, neboť území jejich brala výživu z území králova. ²¹V usta-

17. Jakubovi Mladšímu, jenž byl příbuzným Pána Ježíše a biskupem jerusalemským. Petr odebral se na jiné místo, t. j. do Říma.

novený den Herodes oblečen v roucho královské posadil se na trůn a činil k nim řeč; ²²lid pak provolával: „Toť Boží hlas, a ne lidský.“ ²³Ale ihned ranil ho anděl Páně, protože nevzdal pocty Bohu, a byv prožrán od červů skonal.

²⁴Slovo Páně však rostlo a se rozmnožovalo. ²⁵Barnabáš pak a Šavel, vykonavše službu (svou) a vzavše s sebou Jana, příjmím Marka, vrátili se z Jerusalema.

První apoštolská cesta sv. Pavla:

Pavel na Cypru.

13. ¹Byli pak v Antiochii při tamější církvi proroci a učitelé, (mezi nimi) Barnabáš a Šimon, příjmím Niger, a Lucius z Cyreny a Manahen, jenž byl spolu vychován s tetrarchou Herodem, a Šavel. ²Když oni

23. protože nevzdal pocty Bohu tím, že by rouhavé lichocení rozhodně odmítl.

13, 1—14, 7. popisuje první apoštolskou cestu sv. Pavla, kterou konal (od podzimu r. 44 neb od jara r. 45 až asi do r. 49.) s Barnabášem z Antiochie syrské po Cypru, Pamfylii, Pisidii a Lykaonii. Všecka místa, která Pavel s Barnabášem na této cestě prošel, patřila k jižní části tehdejší římské provincie galatské; proto také tato činnost Pavlova nazývá se (mnohdy) jihogalatskou.

2. Oddělte — t. j. posvěťte je k apoštolskému úřadu (mezi pohany), vysvěcením totiž na biskupy a udělením plné moci biskupské. Bylť zajisté mezi ostatními alespoň jeden biskupem.

konali Pánu služby Boží a se postili, řekl jim Duch svatý: „Oddělte mi Barnabáše a Šavla k dílu, ke kterému jsem je povolal.“ ³Tu postivše a pomodlivše se a vloživše na ně ruce, propustili je. ⁴A oni jsouce vysláni od Ducha svatého, odešli do Seleucie a odtud plavili se na Cyprus. ⁵A přišedše do Salaminy, kázali slovo Boží v synagogách židovských; měli však (s sebou) i Jana jako přísluhovatele. ⁶A když prošli celý ostrov až k Pafu, našli jednoho muže židovského jménem Barjesu, jenž byl čarodějem a nepravým prorokem; ⁷on byl u prokonsula Sergia Pavla, muže rozumného. Tento povolav k sobě Barnabáše a Pavla, žádal poslechnouti slovo Boží. ⁸Ale Elimas-čaroděj, tak totiž se překládá jméno jeho, odporoval jim, chtěje prokonsula odvrátiti od víry. ⁹Šavel, kterýž také Pavel slove, naplněn byv Duchem svatým, pohleděl naň ¹⁰a řekl: „(Člověče) plný všeliké lsti a zchytralosti, synu ďáblův, nepříteli veškeré spravedlnosti, nepřestaneš převraceti

4. Seleucie, přístav při moři Středoziemním, od Antiochie 25 km na jih vzdálený, zvaná též Seleucie Pieria neb i S. přímořská na rozdíl od mnohem větší Seleucie na řece Tigridu a jiných měst toho jména.

5. Salamis, město na východním břehu ostrova Cypru.

6. Pafus (nyní Baffo) na jihozápadním břehu ostrova Cypru.

8. Muž ten jmenoval se totiž hebrejským jménem Barjesu = syn Josuův, ale on dal si zvučné jméno arabské Elymas, jež značí mudrce, maga, čaroděje.

přímé cesty Páně? ¹¹A nyní hle, ruka Páně nad tebou, i budeš slepý, nevidá slunce až časem svým.“ A ihned připadla na něho mrákota a tma a jda kolem hledal někoho, jenž by ho vedl za ruku. ¹²Tu prokonsul uzřev, co se stalo, uvěřil, žasna nad učením Páně.

Sv. Pavel v Antiochii pisidské.

¹³Odpluvše od Pafu, přišel Pavel a jeho průvodci do Perge v Pamfylii. Jan však, odloučiv se od nich, vrátil se do Jerusalema. ¹⁴Ale oni prošeďše (krajinu) od Perge, dostali se do Antiochie v Pisidii, a všedše do synagogy v den sobotní, posadili se. ¹⁵Po čtení Zákona a Proroků však vzkázali jim představení synagogy: „Muži-bratři, máte-li nějaké slovo povzbuzující k lidu, mluvte.“ ¹⁶A tu Pavel povstav a pokynuv rukou, řekl: „Muži israelští a všichni, kteří se bojíte Boha, poslyšte: ¹⁷Bůh tohoto lidu israelského vyvolil si otce naše a povýšil lid, když jako ci-

13. Pamfylie, hornatá krajina asi uprostřed jižního pobřeží Malé Asie západně od Cilicie. Perge na řece Cestru asi 12 km od jejího ústí do moře, nynější Satalia se 3.000 obyvatelů.

14. Pisidie severně od Pamfyliie, oddělená od ní horstvem Taurus. Antiochie Pisidská, severně od Perge, nyní ve zříceninách (u Yalobadže).

17. Ramenem povýšeným (či pozvednutým), t. j. mocí velikou. (Srovn. 2. Mojž. 1, 1—7; 13, 21—22.)

zinci obývali v zemi egyptské, a vyvedl je z ní ramenem povýšeným ¹⁸ a po dobu čtyřiceti roků snášel chování jejich na poušti, ¹⁹ a zahubiv sedm kmenů v zemi kananejské, rozdělil mezi ně losem zemi jejich, ²⁰ a to asi po čtyřech stech a padesáti letech; potom dal jim soudce až do proroka Samuela. ²¹ Na to požádali za krále; i dal jim Bůh Saula, syna Kisova, muže z pokolení Benjaminova, a to po čtyřicet roků. ²² A když ho odstranil, vzbudil jim Davida za krále, jemuž i svědectví vydal řka: „Nalezl jsem Davida, syna Jesseova, muže podle srdce svého, který bude činiti všecku vůli mou.“ ²³ To jest ten, z jehož potomstva Bůh podle zaslíbení svého vyvedl lidu israelskému Spasitele, Je-

18. Srovn. 4. Mojž. 14, 33.

19. zahubiv sedm kmenů, srovn. 5. Mojž. 7, 1. — Rozdělil losem, srovn. 4. Mojž. 26, 55; 33, 54; 5. Mojž. 1, 38; 31, 7; Jos. 1, 6; 14, 1—5.

20. Rozdělení ono stalo se po 450 letech, po která totiž potomci Jakubovi v Palestině nebyli; čítají se tedy ta léta pravdě nejpodobněji od té doby, kdy rodina Jakubova přestěhovala se do Egypta, a to na pobyt v Egyptě 400 roků (vzhledem k 1. Mojž. 15, 13), na pobyt na poušti 40 a 10 roků asi na dobu, která uplynula po vkročení do země zaslíbené, než země té dobyli a si ji rozdělili. Dal jim soudce, viz Soudc. 3, 9. 15. 31; 4, 4. 6.; 6, 11—14, 34. a další; 1. Král. 3, 20.

21. Srovn. 1. Král. 8, 5—7; 10, 21—24.

22. Srovn. Žalm 88, 21; Is. 44, 28; 1. Král. 16, 12. 13; 13, 14.

23. podle zaslíbení svého, srovn. 2. Král. 7, 12—13; Is. 11, 1—2.

žíše, ²⁴ když byl dříve Jan před jeho vystoupením hlásal křest pokání všemu lidu israelskému. ²⁵ A když Jan dokonával běh svůj, řekl: „Já nejsem ten, za koho mě máte, nýbrž hle, po mně přichází ten, jemuž nejsem hoden rozvázati obuvi na nohou.“

²⁶ Muži-bratři, synové rodu Abrahamova, a vy všichni, kteří se bojíte Boha, vám jest posláno slovo o té spáse; ²⁷ neboť obyvatelé jerusalemsí a náčelníci jejich, nepoznávše ho jakož ani hlasů prorockých, které se čítají každou sobotu, naplnili je tím, že ho odsoudili ²⁸ a žádali na Pilátovi, aby byl odpraven, ačkoliv na něm nenalezli žádné příčiny k smrti. ²⁹ A když dokonali všechno, co bylo o něm psáno, sňali ho se dřeva a položili do hrobu. ³⁰ Ale Bůh vzkřísil ho z mrtvých třetího dne ³¹ a on ukazoval se po mnoho dní těm, kteří s ním byli vstoupili z Galileje do Jerusalema a kteří nyní jsou jeho svědky před lidem. ³² I my zvěstujeme vám o tom zaslíbení, kterého se dostalo našim otcům, ³³ že

24. kázal křest pokání viz Luk. 3, 3.

25. Srovn. Jan 1, 20. 27; Luk. 3, 16; Mark. 1, 7.

26. slovo, zvěst o té spáse mesiášské v Kristu Ježíši, o které jsem se právě (ve v. 23.) zmínil.

33. Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe, slova ta na svém místě (v žalmě 2.) vztahují se sice k věčnému zplození druhé osoby božské z Boha Otce; ale také pro Kristovo vzkříšení mohl jich sv. Pavel užiti zcela právem, a to proto, poněvadž ono věčné zplození z Boha Otce jest také důvodem, proč

Bůh je naplnil na dítkách jejich, na nás, vzkřísiv Ježíše, jakož i psáno jest v žalmě druhém: ‚Syn můj jsi ty, já dnes zplo-dil jsem tebe.‘ ³⁴ Že však ho vzkřísil z mrt-vých, jako toho, jenž nemá již navraceti se ku porušení, pověděl takto: ‚Dám vám Da-vidovy statky svaté, věrné.‘ ³⁵ Proto i na jiném místě praví: ‚Nedopustíš, aby tvůj světec zakusil porušení.‘ ³⁶ Neboť David slouživ za svého věku vůli Boží, zesnul a byl pochován ke svým otcům, i zakusil po-rušení; ³⁷ ten však, ježž Bůh vzkřísil, neza-kusil porušení.

³⁸ Známo proto budiž vám, muži-bratři, že skrze něho zvěstuje se vám odpuštění hříchů a že ode všeho, od čeho jste nemohli býti ospravedlněni v zákoně Mojžíšově, ³⁹ v něm bývá ospravedlněn každý, kdo věří. ⁴⁰ Hleďte tedy ať nepřijde na vás to, co pověděno jest v Prorocích: ⁴¹ ‚Vizte, pohrdači, a divte se a zhyňte; neboť já udělám dílo za

Pán Ježíš vstal z mrtvých. Poněvadž Pán Ježíš jest soupodstatným a tedy i věčným Synem Božím, proto nemohl ani podle člověčenství svého vzíti porušení v hrobě, nýbrž musil se vzkřísiti.

34. Davidovy statky svaté, věrné (Is. 55, 3.), mesiášská zaslíbení daná Davidovi, jmenovitě za-slíbení, že jeden z potomků jeho bude kralovati na věky (2. Král. 7, 12—13; Žalm 88, 5); nazývají se věrnými, spolehlivými, poněvadž je Bůh zcela jistě, věrně vyplní.

41. Viz Habak. 1, 5.

dnů vašich, dílo, o němž neuvěříte, bude-li je vám kdo vypravovati.““

⁴²Když pak vycházeli, prosili je, aby jim mluvili o těch věcech (také) sobotu příští.

⁴³A když bylo shromáždění rozpuštěno, mnoho židů a zbožných proselytů šlo za Pavlem a Barnabášem a ti promlouvajíce k nim napomínali je, aby vytrvali v milosti Boží.

⁴⁴Příští sobotu pak sešlo se téměř celé město poslechnout slovo Boží. ⁴⁵Ale židé uzřevše

zástupy, naplnili se revnivostí a rouhajíce se odpírali tomu, co Pavel mluvil: ⁴⁶Tedy Pavel a Barnabáš řekli neohroženě: „Vám mělo se

nejprve hlásati slovo Boží; poněvadž však je odmítáte a sebe za nehodny pokládáte života

věčného, hle, obracíme se k pohanům. ⁴⁷Ne-

boť takto přikázal nám Pán: „Ustanovil jsem tě za světlo pohanům, abys byl

ke spáse až do končin země,““ ⁴⁸Slyšíce to pohané radovali se a velebili slovo Páně;

i uvěřili všichni, kteří byli předzřízeni k životu věčnému; ⁴⁹slovo Páně pak roznášelo se po celé krajině. ⁵⁰Ale židé popudili (ně-

které) proselytky vznešené i přední měšťany a vzbudili pronásledování proti Pavlovi a

47. jest z Is. 49, 6. Jsou řečena o Vykupiteli, ale zahrnují v sobě přikaz pro ty, které Vykupitel vyvolil za své apoštoly, aby evangelium jeho hlásali nejen židům, nýbrž všem národům. Proto je sv. Pavel vztahuje také na sebe.

48. proselytky čili ženy pohanské, které přistoupily k židovství přijetím víry v jednoho Boha.

Barnabášovi; i vyhnali je ze svých končin.

⁵¹ Oni tedy vyrazivše proti nim prach s nohou svých, přišli do Ikonía. ⁵² Učedníci však byli naplněni radostí a Duchem svatým.

Pavel v Ikoniu, v Lystře a v Derbe; návrat do Antiochie.

14. ¹ V Ikoniu vešli podobně do synagogy židovské a tak mluvili, že uvěřilo veliké množství židů i pohanů. ² Ale židé, kteří zůstali v nevěře, pobouřili a rozezlili mysli pohanů proti bratřím. ³ I pobyli tam sice dlouhý čas, mluvíce neohroženě s důvěrou v Pána, který osvědčoval slovo milosti své zázraky a divy, jež činil skrze ruce jejich; ⁴ ale obyvatelstvo města se rozštěpilo; jedni byli při židech, druhí při apoštolech. ⁵ Když však pohané a židé se svými náčelníky se shlukli, aby je ztýrali a ukamenovali, ⁶ oni seznavše to, utekli do měst lykaonských, do Lystry a do Derbe i do (celého) okolí, a kázali tam evangelium. ⁷ I sedával v Lystře jeden muž ne-

51. vyrazili prach na znamení, že nebudou účastni blaha mesiášského, ač-li včas se neobráť. Srovn. Mat. 10, 14.

52. Ikonium, asi 130 km jihovýchodně od Antiochie pisidské, patřilo tehdy k Lykaonii jako její hlavní město. Nyní slove Konía.

14, 6. Lystra, nynější Latic, 40 km jižně od Ikonía. Bylo rodištěm Timotheovým. Derbe bylo malé město, 75 km východně od Lystry vzdálené, na úpatí Antitauru.

mocný na nohy, chromý ze života matky své, jenž nikdy nechodil. ⁸Ten poslouchal Pavla, a on pohleděv naň a uzřev, že má víru, aby byl uzdraven, ⁹řekl hlasem velikým: „Postav se na nohy své přímě.“ I vyskočil a chodil. ¹⁰A tu zástupové uzřevše, co Pavel učinil, pozdvihi hlasu svého a pravili lykaonsky: „Bohové připodobnili se k lidem a sestoupili k nám.“ ¹¹I nazvali Barnabáše Jupiterem, Pavla pak Merkurem, neboť on byl mluvčím. ¹²Ano kněz Jupitera předměstského přivedl býky s věnci ke bráně a chtěl s lidem obětovati. ¹³Když to uslyšeli apoštolové, Barnabáš a Pavel, roztrhli roucha svá a vyběhli mezi zástupy křičíce ¹⁴a volajíce: „Muži, co to činíte? I my jsme lidé podrobení utrpením jako vy a kážeme vám evangelium, abyste se obrátili od těchto (bohů) nicotných k Bohu živému, který učinil nebe i zemi a moře i všecko, co jest v nich, ¹⁵který za předešlých věků nechával všechny národy choditi po cestách jejich, ¹⁶ač přece nenechal sebe neosvědčena čině dobré, s nebe vám dává deště a časy úrodné a naplňuje srdce vaše pokrmem a radostí.“ ¹⁷A když to mluvili, (jen) stěží zadrželi zástupy, aby jim neobětovaly. ¹⁸Ale přišli tam židé z Antiochie a Ikonie, a přemluvivše zástupy, kamenovali Pavla a vyvlekli ho ven z města myslíce, že zemřel.

12. Jupitera předměstského, t. j. Jupitera, který měl chrám před městem.

¹⁹Když však učedníci ho obstoupili, vstav vešel do města; a druhého dne odešel s Barnabášem do Derbe.

²⁰I kázali evangelium tomu městu, a získavše mnoho učedníků, navrátili se do Lystry a do Ikonía a do Antiochie; ²¹potvrzovali mysli učedníků, napomínali je, aby setrvali ve víře, a (je poučovali), že skrze mnohá soužení musíme vcházeti do království Božího. ²²Když pak jim po církvích (vzkládáním rukou) zřídili starší, pomodlivše se a se postivše, poručili je Pánu, v něhož byli uvěřili. ²³A prošeďše Pisidii, přišli do Pamfylie. ²⁴Promluvivše v Perge slovo Páně, odebrali se do Attalie. ²⁵Odtud odpluli do Antiochie, odkudž byli poručeni milosti Boží k dílu, které vykonali. ²⁶Když tam přišli, shromáždili církev a vypravovali, jak veliké věci Bůh učinil skrze ně, a že otevřel pohanům dveře víry. ²⁷I pobyli tu s učedníky čas ne krátký.

Apoštolský sněm v Jerusalemě.

15. ¹Tu někteří přišedše z Judska, učili bratry: „Nedáte-li se obřezati podle obyčeje Mojžíšova, nemůžete býti spaseni.“ ²Poně-

22. Staršími či presbytery podobně jako episkopy (dozorci, biskupy) nazývali se v první době křesťanské biskupové i kněží, kteří měli povinnost je spravovati a u nich služby Boží konati. (Srovn. Skutk. ap. 20, 17. a 20, 28; Jak. 5, 14; 1. Tim. 4, 14; Filip. 1, 1.) Teprve později ustálil se obyčej episkopem rozuměti biskupa, presbyterem kněze.

vadž nastala (proto) rozmíška a nemalá hádka s nimi Pavlovi i Barnabášovi, ustanovili, aby Pavel a Barnabáš a někteří jiní z nich šli o tu věc spornou k apoštolům a starším do Jerusalema. ³Ti tedy byvše vyprovozeni od církve, šli skrze Fenicii a Samařsko, vypravující (při tom) o obrácení pohanů; způsobili tím velikou radost všem bratřím. ⁴Přišedše do Jerusalema, byli přijati od církve i od apoštolů a starších; i oznámili, jak veliké věci Bůh učinil skrze ně. ⁵Tu povstali někteří ze strany farisejské, kteří byli uvěřili, a pravili: „Musejí se obřezati a musí se přikázati, aby zachovávali zákon Mojžíšův.“

⁶I sešli se apoštolové a starší, aby tu věc uvážili. ⁷Když pak jednání stalo se živým, Petr povstav řekl k nim: „Bratři, vy víte, že (již) před dávným časem vyvolil si Bůh mezi vámi, aby pohané skrze má ústa uslyšeli slovo evangelia a uvěřili. ⁸A Bůh, jenž zná srdce, vydal jim svědectví, dav jim Ducha svatého jako i nám; ⁹a neučinil žádného rozdílu mezi námi a nimi, věrou očistiv jejich srdce. ¹⁰Nuže

15, 4. Konalo se shromáždění, při kterém byli sice nejen apoštolé a starší, nýbrž i poslanci antiochijští a značný počet křesťanů jerusalemských, ale toliko apoštolé a starší zúčastnili se jednání autoritativně s hlasem rozhodným.

7. již před dávným časem, t. j. asi před 16 lety. (Viz 10, 1—48.)

9. Srovn. 10, 45.

10. Učí tu v plné shodě se sv. Pavlem, že člověk bývá ospravedlněn nikoli ze skutků zákona Mojžíšova,

tedy, proč pokoušíte Boha, vkládající na šíji učedníků jho, jehož ani otcové naši ani my nemohli jsme snést; ¹¹spíše věříme, že milostí Pána Ježíše budeme spaseni stejně jako oni.“ ¹²Mlčelo veškeré množství a poslouchalo Barnabáše i Pavla, když vypravovali, jak veliké zázraky a divy učinil Bůh skrze ně mezi pohany. ¹³Když umlkli, promluvil Jakub takto: „Bratři, poslyšte mě: ¹⁴Šimon vypravoval, kterak nejprve Bůh přihlédl k tomu, aby z pohanů získal lid svému jménu. ¹⁵A s tím se srovnávají slova prorocká, jakož psáno jest: ¹⁶„Potom se navrátím a zase vzdělám stánek Davidův, který se rozpadl, a zbořeniny jeho vzdělám opět a vyzdvihnu jej, ¹⁷aby hledali Hospodina (také) lidé ostatní a všichni národové, kteří se budou nazývati po mně, praví Hospodin, jenž činí věci tyto.“ ¹⁸Známoť jest Pánu od věčnosti dílo jeho. ¹⁹Proto já soudím, aby nebyli znepokojováni ti, kteří z pohanů se obracejí k Bohu, ²⁰nýbrž

nýbrž jediné milostí Boží, kterou nám Pán Ježíš zasloužil. Srovn. Řím. 1, 5; 3, 20—26; 5, 15; 1. Kor. 1, 3; Gal. 2, 16; Efes. 2, 4—10.

16. Volně z Amos. 9, 11—12. Potom, t. j. v době mesiášské.

18. Povolání pohanů do církve bylo od věčnosti v úradku a plánu Božím.

20. Smilstvo zakazuje i zákon přirozený i šesté přikázání Boží. Ostatní tři věci (věci obětované modlám, udáveniny, krev) jsou samy o sobě lhostejné, indifferentní, nicméně zakázaly se křesťanům z pohanství,

aby se jim napsalo, by se zdržovali od poskvrn modlami, od smilství, od udáveného a od krve; ²¹neboť Mojžíš má od dávných časů po městech své hlasatele, jsa čítán každou sobotu v synagogách.“

²²Tu uvidělo se apoštolům i starším a celé obci církevní, aby vyvolíce ze sebe (některé) muže, poslali je do Antiochie s Pavlem a Barnabášem, totiž Judu, příjmím Barsabáše, a Silu, muže přední mezi bratry, ²³a aby skrze ně odevzdali (tento) list: „Apoštolové a starší (vzkazují) jako bratři pozdrav těm bratrům z pohanů, kteří jsou v Antiochii, v Syrii a v Cilicii. ²⁴Poněvadž jsme uslyšeli, že někteří od nás vyšedše pomátli vás slovy, kazíce vaše duše, ač jsme jim nedali žádného příkazu, ²⁵uvidělo se nám (shromážděným) jednomyslně vyvoliti a k vám poslati (některé) muže s našimi miláčky Barnabášem a Pavlem, ²⁶lidmi, kteří vydali život svůj pro jméno Pána našeho Ježíše Krista. ²⁷Poslali jsme tedy Ju-

jak sv. Jakub výslovně udává ve v. 21, vzhledem k židům a křesťanům ze židovství, aby se jim nedávalo pohoršení a aby židé nezdráhali se proto vstoupiti do církve. Neboť věci ty byly židům přísně zakázány (1. Mojž. 9, 4; 2. Mojž. 34, 15; 3. Mojž. 3, 17; 5, 2; 17, 10—16.) Když časem přestaly řečené ohledy a příčiny, přestala sama sebou závaznost onoho ustanovení apoštolského, ovšem až na povinnost varovati se smilstva. Věcmi obětovanými modlám rozumí se zúčastňovati se obětních hostin pohanských a požívati masa ze zvířat modlám obětovaných, pokud se maso to předkládá jako věc modlám obětovaná.

du a Silu a ti také povědí vám totéž ústně.
²⁸ Vidělo se totiž Duchu svatému i nám, ne-
 vkládati na vás žádného břemene více kromě
 těchto věcí potřebných: ²⁹ abyste se zdržovali
 od věcí obětovaných modlám a od krve a od
 udáveného a od smilství; toho budete-li se
 chrániti, dobře pochodíte. Mějte se dobře.“

³⁰ Oni tedy byvše propuštění přišli do An-
 tiochie, a shromáždivše množství (věřících),
 odevzdali list. ³¹ Když jej přečetli, zaradovali
 se nad tou útěchou. ³² Také Juda a Sila, jsouce
 též proroky, řečí mnohou bratry potěšili.
³³ A pobyvše tu nějaký čas, byli propuštění
 v pokoji od bratří k těm, kteří je byli poslali.
³⁴ Silovi však se uvidělo tam zůstatí. Judas
 tedy odešel do Jerusalema sám. ³⁵ Pavel pak
 a Barnabáš dleli v Antiochii, učíce a zvěstu-
 jíce s mnoha jinými slovo Páně.

Druhá apoštolská cesta sv. Pavla:

**Pavel navštěvuje kraje, kde byl na první
 své cestě.**

³⁶ Po několika dnech však Pavel řekl Bar-
 nabášovi: „Vraťme se a navštívme bratry po

35. V tom čase nejspíše, co dleli v Antiochii, přišel
 tam také sv. Petr a přijal od Pavla výtku, o které jest
 řeč v Gal. 2, 11—21.

15, 36—18, 22. líčí druhou apoštolskou cestu sv.
 Pavla, při které prošel Syrii, Malou Asii, Macedonii

všech městech, ve kterých jsme kázali slovo Páně, kterak se mají.“ ³⁷Ale Barnabáš chtěl s sebou vzítí také Jana, příjímím Marka. ³⁸Pavel však soudil, aby nebrali s sebou toho, jenž od nich odstoupil v Pamfylíi a nešel s nimi k dílu. ³⁹I nastala rozmlška, takže se rozešli od sebe, a Barnabáš pojav Marka plavil se na Cypr; ⁴⁰Pavel pak zvoliv sobě Silu odešel, poručen byv od bratrů milosti Boží. ⁴¹I chodil po Syrii a Cilicii, utvrzuje církev a prikazuje, aby zachovávali ustanovení apoštolů a starších.

16. ¹Přišel pak do Derbe a do Lystry. A hle, byl tam jeden učedník, jménem Timotheus, syn věřící ženy židovské, ale z otce pohana, ²jemuž dávali dobré svědectví ti bratři, kteří byli v Lystře a v Ikoniu. ³Toho chtěl

a Řecko, a založiv mimo jiné též církevní obce ve Filipech, v Thessalonice a v Korintě, vrátil se po delším pobytě v Korintě přes Efesus, Cesareu a Jerusalem do Antiochie.

16, 1. Timotheus přijal křest nepochybně při prvním pobytě sv. Pavla v Lystře, a to i se svou matkou Eunikou a hábou Loidou. Srovn. 14, 6; 1. Kor. 4, 17; 2. Tim. 1, 5.

3. Obřezal jej pro židy, poněvadž ho chtěl užítí k hlásání evangelia mezi židy; neboť ti nebyli by připustili, aby člověk neobřezaný k nim vcházel do synagogy, tím méně, aby jim tam kázal o Vykupiteli. Učiniti to mohl, poněvadž nejen sám a Timotheus, ale i tamní křesťané věděli, že obřízka, jakožto věc sama o sobě křesťanům indiferentní, ke spasení potřebná není. Kde ji pokládali za potřebnou ke spasení, nepřipustili ji. (Srovn. Gal. 2, 5.)

Pavel vzíti s sebou na cestu, a pojav ho, obřezal ho pro židy, kteří byli v oněch místech; neboť všichni věděli, že otec byl pohan. ⁴Když pak chodili po městech, odevzdávali jim ustanovení vydaná od apoštolů a starších, kteří byli v Jerusalemě, aby je zachovávali. ⁵A tak utvrzovaly se církve ve víře a rozmáhaly se počtem každodenně.

Pavel v Troadě a ve Filipech.

⁶I prošli Frygii a krajinu galatskou, poněvadž jim bylo zabráněno od Ducha svatého hlásati slovo Boží v Asii. ⁷Přišedše proti Mysii, pokoušeli se jíti do Bithynie, ale Duch Ježíšův nepřipustil jim toho. ⁸Šli tedy podél Mysie a sestoupili do Troady. ⁹I ukázalo se Pavlovi v noci vidění: Jakýsi muž macedonský stál a prosil ho řka: „Přejdi do Macedonie a pomoz nám.“ ¹⁰A jak to vidění uzřel, ihned jsme hleděli odejíti do Macedonie seznávající, že Bůh nás povolal, abychom jim kázali evangelium. ¹¹Odepluvše z Troady, přišli jsme během přímým na Samothrace a dru-

8. Troadou (Troas) slul severozápadní výběžek Malé Asie; hlavním městem byla tam Alexandrie, kteráž na rozdíl od jiných měst toho jména slula Alexandrií troadskou (Alexandria Troas) aneb jen krátce Troadou (Troas).

11. Samothrace jest nejsevernější z ostrovů Sporadských v moři Egejském; Neapolis bylo město námořní v Thracii při zálivu Strymonském.

hého dne do Neapole ¹² a odtud do Filip; jest to první město té části Macedonie, a to osada. I pobyli jsme v tom městě několik dní. ¹³ V den sobotní však vyšli jsme za bránu k řece, kde, zdálo se, že jest modlitebna, a posadivše se mluvili jsme k ženám, které se byly sešly. ¹⁴ I poslouchala jedna žena, jménem Lydie, prodavačka nachu z města Thyatiry, proselytka, a Bůh otevřel srdce její, aby byla pozorna na to, co Pavel mluvil. ¹⁵ Když pak byla pokřtěna i dům její, prosila řkouc: „Jestli jste usoudili, že jsem věrna Pánu, vejděte do mého domu a zůstávejte tam.“ I přinutila nás.

¹⁶ Když jsme šli do modlitebny, potkala nás jedna služebná, která měla ducha věšteckého a svým pánům zjednávala věštěním veliký zisk. ¹⁷ Ta jdouc za Pavlem a za námi, volala takto: „Tito lidé jsou služebníci Boha nej-

12. Bylať Macedonie rozdělena r. 146 př. Kr. na čtyři části: Macedonii první, druhou, třetí, čtvrtou. Filipy byly v části první, ve které městem hlavním byla Amfipolis. Císař Augustus po vítězné bitvě u Filip r. 42 př. Kr. usadil v městě římské osadníky, dal mu právo římské či italského občanství (*jus italicum*), kterým se dostalo pod přímou ochranu císařovu.

14. Thyatira, město v Lydii (v Malé Asii); na jeho místě stojí nyní město Akhisar.

16. Měla ducha věšteckého, t. j. byla posedlá zlým duchem, který ústy jejími některé věci skryté projevoval neb budoucí oznamoval, ovšem pokud je sám jakožto bytost rozumu bystřejšího z přítomného stavu věcí mohl předvídati neb chtěl vykonati.

vyššího, oni zvěstují vám cestu ke spáse.“

¹⁸To činila po mnoho dní. I rozmrzel se Pavel a obrátiv se řekl duchu: „Přikazuji ti ve jménu Ježíše Krista, abys od ní vyšel!“ A vyšel v tu chvíli. ¹⁹Ale páni její vidouce, že odešla naděje zisku jejich, uchopivše Pavla a Silu, dovedli je na náměstí ku představeným města, ²⁰a postavivše je před velitele, řekli: „Tito lidé pobuřují naše město jsouce židé; ²¹a zvěstují obyčeje, jichž my nesmíme přijímati ani činiti jsouce Římané.“ ²²I povstal také lid proti nim, a velitelé strhše s nich roucho, kázali je metlami mrskati. ²³A když jim dali mnoho ran, vsadili je do vězení, přikázavše žalárníkovi, aby je hlídal bezpečně. ²⁴Tedy on dostav takový příkaz, vsadil je do vězení vnitřního a sevřel nohy jejich kládou. ²⁵O půl noci však Pavel a Silas modlíce se, zpěvem chválili Boha; i poslouchali je vězňové (ostatní). ²⁶Náhle však stalo se veliké zemětřesení, takže se pohnuly základy žaláře, a hned se otevřely všechny dveře a rozepjala se pouta všech. ²⁷Žalárník probudiv se a uzřev dveře vězení otevřené, vytasil meč a chtěl se usmrtiti v domněnce, že vězňové utekli. ²⁸I zvolal Pavel hlasem velkým: „Nečiň sobě nic zlého; neboť jsme tu všichni.“ ²⁹Požádav tedy světla, vrazil tam a třesa se padl Pavlovi a Silovi k nohám. ³⁰Vyvedl je pak ven a řekl: „Pánové, co mám činiti, abych byl spasen?“ ³¹A oni řekli: „Věř v Pána Ježíše a budeš spasen ty i dům

tvůj.“ ³²I mluvili slovo Páně jemu a všem, kteří byli v domě jeho. ³³A on pojav je v tu hodinu noční, umyl jejich rány a hned byl pokřtěn on sám i všechna čeleď jeho. ³⁴A uved je nahoru do svého příbytku, předložil jim jídlo a veselil se, že s celým domem uvěřil v Boha. ³⁵Když pak se rozednilo, velitelé poslali biřice se vzkazem: „Propusť ty lidi.“ ³⁶I oznámil žalárník slova ta Pavlovi: „Velitelé vzkázali, abyste byli propuštěni; nuže tedy vyjděte a jděte v pokoji.“ ³⁷Ale Pavel vzkázal jim: „Zmrskavše nás veřejně bez (předchozího) vyšetření, nás, občany římské, vsadili do vězení a nyní tajně nás vyhánějí? Ne tak, ale ať sami přijdou a nás vyvedou.“ ³⁸Tedy biřici pověděli velitelům ta slova. I ulekli se uslyševše, že jsou Římané, ³⁹a přišedše odprosili je, a vyvedše je žádali, aby odešli z města. ⁴⁰I vyšli ze žaláře a odebrali se k Lydii, a uzřevše bratry, potěšili je a odešli.

Pavel v Thessalonice, v Bereji a v Athénách.

17. ¹Konavše pak cestu přes Amfipoli a Apollonii, přišli do Thessaloniky, kde byla

40. Lukáš zůstal v městě, aby spravoval novou obec křesťanskou, Timotheus zůstal také, ale brzy šel za Pavlem a dohonil ho v Bereji, ne-li dříve.

17, 1. Amfipolis (nyní Neochori) při řece Strymonu (nyní Strumě). Apollonie byla jihozápadně od ní. Thessalonika či Soluň při zálivě Thermaiském.

synagoga židovská. ²I vešel k nim Pavel podle svého obyčeje a rozmlouval s nimi z Písem po tři soboty, ³vysvětluje a dokládaje, že Kristus musil trpěti a z mrtvých vstáti, a tím že je ten Kristus Ježíš, „kterého já zvěstuji vám.“ ⁴I uvěřili někteří z nich a připojili se k Pavlovi a Silovi, taktéž veliké množství proselytů a pohanů, i žen vznešených nemálo. ⁵Ale židé rozhorlivše se přibrali k sobě některé muže špatné z lidu pouličního, a způsobivše hluk, pobouřili město; i postavili se k domu Jásonovu a hleděli je vyvésti před lid, ⁶nenalezše jich však, vlekli Jásona a některé bratry k náčelníkům města křičíce: „Ti, kteří pobuřují svět, přišli také sem, ⁷a Jáson je přijal; a ti všichni jednají proti ustanovením císařovým pravíce, že králem jest jiný, a to Ježíš.“ ⁸I rozrušili lid a náčelníky města, kteří to slyšeli; ⁹ale oni dostavše rukojemství od Jásona i ostatních, propustili je.

¹⁰Bratři však hned za noci vypravili Pavla a Silu do Bereje, a ti přišedše (tam) odebrali se do synagogy židovské. ¹¹Tito byli šlechetnější než Thessaloničtí, neboť přijali slovo s veškerou ochotou, každého dne zkoumajíce Písma, zdali tomu tak jest. ¹²Mnozí tedy z nich uvěřili; také nemálo pohanských žen vznešených i mužů. ¹³Když však židé thessaloničtí se dověděli, že Pavel kázal slovo Boží

10. Berea (nyní Beria), město macedonské již při hranicích thessálských, jihozápadně od Thessaloniky.

i v Berei, přišli a také tam pobuřovali a rozrušovali lid. ¹⁴Tehdy však bratři vypravili Pavla hned, aby šel až k moři; ale Silas a Timotheus zůstali tam. ¹⁵Ti pak, kteří provázeli Pavla, dovedli ho až do Athén, a dostavše od něho pro Silu a Timothea příkaz, aby co nejrychleji přišli k němu, odešli.

¹⁶Mezitím, co je Pavel v Athénách očekával, rozněcoval se v něm duch jeho, poněvadž viděl, že město jest plno model. ¹⁷I rozmlouval v synagoze se židy a s proselyty i na náměstí každého dne s těmi, kteří tam právě byli přítomni. ¹⁸Ale někteří filosofové epikurejští a stoičtí hádali se s ním a jedni pravili: „Co as chce mluvka tento povídati?“ Jiní však (řekli): „Zdá se býti zvěstovatelem cizích bohů;“ neboť zvěstoval jim Ježíše a zmrtvýchvstání. ¹⁹I uchopili ho a do-

18. Filosofové epikurejští, stoupenci Epikura (340—271 př. Kr.), učili, že svět povstal náhodou z odvěkých atomů či částic nedrobitelných a že bohové o svět se nestarají; popírali nesmrtelnost duše i vzkříšení těla a tvrdili, že rozkoš a požitek smyslný jest nejvyšším blahem a tedy i cílem života. Stoikové byli stoupenci filosofa Zenona (jenž žil asi v letech 336—264 př. Kr.), učili materialismu s přechodem k pantheismu tvrdíce, že všecko (i síly a bytost božská) jest hmotné, ač ne vše stejně hrubě hmotné; popírali tak nesmrtelnost duše a vzkříšení těla. V příčině mravnosti učili, že člověk má život svůj udržovati ve shodě s rozumem, s přírodou, a býti lhostejným k bolu i k radosti.

19. Areopag, pahorek v Athénách, na němž pod širým nebem zasedával nejvyšší soudní dvůr athénský, Areopagem zvaný, a konávala se shromáždění.

vedli do Areopagu řkouce: „Můžeme-li zvěděti, jaké jest to nové učení, které hlásáš?

²⁰Neboť jakési věci podivné dáváš nám slyšeti. Proto chceme zvěděti, co to asi jest.“

²¹Athénané totiž všickni, i cizinci tam se zdržující, neměli času pro nic jiného, než aby povídali nebo poslouchali něco nového. ²²Pavel tedy, postaviv se uprostřed Areopagu, řekl: „Muži athénští, vidím, že jste v každé příčině velice bohabojní. ²³Neboť když jsem procházel a prohlížel vaše posvátnosti, našel jsem také oltář, na kterém bylo napsáno: ‚Neznámému Bohu.‘ Co tedy neznajíce ctíte, to já zvěstuji vám: ²⁴Bůh, který učinil svět a všecko, co jest v něm, ten jsa pánem nebe i země, nebydlí v chrámech udělaných, ²⁵ani nebývá obsluhován rukama lidskýma, jako by něčeho potřeboval, sám dáváje všem život i dýchání a všecko; ²⁶a učinil, aby z jednoho (praotce) všecko pokolení lidské přebývalo na veškerém povrchu zemském, ustanoviv určité časy a meze přebývání jejich, ²⁷by hledali Boha, zdali by se ho snad domakali nebo ho našli, ačkoli není daleko od jednoho každého z nás, ²⁸neboť v něm žijeme a se hýbáme i trváme, jakož i někteří z vašich básníků pravili: ‚Neboť jsme i rod jeho.‘ ²⁹Jsouce tedy rodem Božím, nemáme se domnívati, že božství podobno jest zlatu nebo stříbru nebo kameni, výrazu lidského umění nebo důmyslu. ³⁰Časy té nevědomosti Bůh přehlédnuv, nyní ohlašuje lidem, aby

všichni všudy činili pokání, ³¹ poněvadž ustanovil den, ve kterém bude souditi svět spravedlivě skrze muže, kterého (k tomu) určil a všem ověřil tím, že ho vzkřísil z mrtvých.“

³² Uslyševše o vzkříšení z mrtvých, jedni se posmívali, jiní řekli: „Poslechneme tě o tom někdy jindy.“ ³³ Tak vyšel Pavel ze shromáždění jejich. ³⁴ Ale někteří muži přidrževše se ho uvěřili; mezi nimi též Dionysius Areopagita a žena jménem Damaris a jiní s nimi.

Pavel v Korintě.

18. ¹ Potom opustiv Athény, přišel do Korintu; ² tam našel jednoho žida, jménem Akvilu, rodem z Pontu, který nedávno přišel z Italie i s manželkou svojí Priscillou, protože Klaudius rozkázal, aby všickni židé opustili Řím. I šel k nim, ³ a poněvadž byl stejného řemesla, zůstával u nich a pracoval; (byliť podle řemesla stanaři). ⁴ Promlouval však v sobotu, vkládaje jméno Pána Ježíše, a přesvědčoval židy i pohany. ⁵ Ale když Silas a Timotheus přišli z Macedonie, Pavel věnoval se kázání zcela, osvědčuje židům, že Kristem (Vykupitelem) jest Ježíš. ⁶ Když pak oni

18, 2. Roku 50 vypověděl císař Klaudius z Říma všechny židy pro nepokoje, které tam působili. S nimi vypověděl též křesťany ze židovství obrácené, pokládaje je za pouhou sektu židovskou.

6. vytrásl roucha svá na znamení, že přerušuje veškeré obcování s nimi. (Srovn. Mat. 10, 14; Luk.

odporovali a se rouhali, vytrásl roucha svá a řekl k nim: „Krev vaše budiž na (vaši) hlavu; já čist jsa půjdu od této chvíle k pohánům.“ ⁷A odebrav se odtud vešel do domu jednoho muže, jménem Tita Justa, proselyty, jehož dům přiléhal k synagoze. ⁸Ale Krispus, představený synagogy, uvěřil v Pána s celým domem svým; též mnozí Korinťané poslouchající věřili a dávali se pokřtíti. ⁹I řekl Pán v noci u vidění Pavlovi: „Neboj se, nýbrž mluv a nemlč, ¹⁰neboť já jsem s tebou a nikdo nesáhne na tebe, aby ti ublížil; mámť mnoho lidu v tomto městě.“ ¹¹I pobyl tam rok a šest měsíců, uče u nich slovu Božímu.

¹²Když však prokonsulem v Acháji byl Gallio, židé povstali jednomyslně proti Pavlovi, přivedli ho před soudnou stolicí ¹³a pravili: „Tento navádí lid, aby ctili Boha proti zákonu.“ ¹⁴Ale když Pavel chtěl ozvati se (proti tomu), Gallio řekl židům: „(Muži) židé, kdyby běželo o nějaké bezprávi nebo o bídný zločin, slušně bych vás vyslyšel; ¹⁵jsou-li to však hádky o slově, o jménech a o zákoně vašem, vizte sami; já nechci býti soudcem o těch věcech.“ ¹⁶I odehnal je od

9, 5.) Krev vaše (budiž) na vaši hlavu, t. j. na vás padne odpovědnost a trest za to, že jste v nevěře odmítli spásu vám podávanou. Já jsem činil, čeho žádal můj úřad, jsem proto nevinen vaší záhubou.

12. Gallio byl bratrem filosofa Seneky; prokonsulem (či místodržitelem) v Acháji byl od května r. 52 do května r. 53 neb 51—52?

soudné stolice. ¹⁷A tu všichni uchopili Sosthena, představeného synagogy, a bili ho před soudnou stolicí, ale Gallio nic na to nedbal.

Pavel vrací se do Jerusalema a do Antiochie.

¹⁸Pavel však pobyv tam ještě mnoho dní, rozloučil se s bratry a plavil se do Syrie, a s ním Priscilla i Akvila; v Cenchreích oholil si hlavu, neboť měl slib. ¹⁹I přišli do Efesu a nechal je tam; sám však vešel do synagogy a promlouval se židy. ²⁰Když pak ho prosili, aby déle pobyl, nesvolil, ²¹nýbrž rozloučiv se pravil: „Navrátím se k vám zase, bude-li to vůle Boží,“ a odebral se z Efesu. ²²A přišed do Cesareje, odešel (do Jerusalema) a pozdraviv (tam) církev, šel do Antiochie.

17. Sosthenes, jenž nastoupil jako představený synagogy po Krispovi, byl mluvčím před prokonsulem.

18. V Cenchreích, přístavu korintském. Byl to slib, podobný slibu nazirejskému, kterým někteří židé na jistou dobu se zasněžovali Bohu a se zavazovali, že nebudou si stříhati vlasy ani pítí nápoj opojný. Pavel učinil ten slib nejspíše po příslibení, jež mu Bůh učinil u vidění (v. 9—10); nyní pak ostříhal si vlasy na znamení, že Bůh učinil, co slíbil, a nyní propouští ho, aby se směl vrátiti.

21. Některé i vážné rukopisy mají před slovem „navrátím se“ slova: „Musím docela (každým řádem) nastávající svátek slaviti v Jerusalemě.“

Třetí apoštolská cesta sv. Pavla:

Sv. Pavel nastupuje třetí cestu. Apollo.

²³A pobyv tam nějaký čas, odešel a procházeje pořádkem krajinou galatskou a Frygií, utvrzoval všechny bratry. ²⁴Přišel však do Efesu jeden žid, jménem Apollo, rodem z Alexandrie, muž výmluvný a mocný v Písmě. ²⁵Ten byl vyučen nauce Páně a plná duchem mluvil a učil pilně věcem o Ježíši, ač znal toliko křest Janův. ²⁶A ten počal neohroženě mluvit v synagoze. Když ho uslyšeli Priscilla a Akvila, přijali ho k sobě a důkladně vyložili mu nauku Páně. ²⁷A když chtěl odejít do Acháje, bratři, povzbudivše ho, napsali učedníkům, aby ho přijali. Přišel tam, prospěl mnoho těm, kteří uvěřili; ²⁸neboť rázně vyvracel židy veřejně, dokazuje z Písem, že Kristem (Vykupitelem) jest Ježíš.

Pavel v Efesu. Bouře lidu.

19. 'Když pak Apollo byl v Korintě, Pavel, prošed krajiny horní, přišel do Efesu

18, 23—21, 17. popisuje třetí apoštolskou cestu sv. Pavla. Napřed působil v Efesu se zdarem přes dva roky, potom se odebral do Macedonie i Řecka a navštívil tamější křesťanské obce, odešel přes Filipy, Milet a Cesareji do Jerusalema. V Cesareji dostal předpověď, že bude v Jerusalemě zatčen. Cesta trvala asi od r. 54 do r. 58.

a našel tam některé učedníky; ²i řekl k nim: „Přijali jste Ducha svatého uvěřivše?“ Oni však řekli: „Ale ani jsme neslyšeli, je-li Duch svatý.“ ³Tu řekl: „V co tedy byli jste pokřtěni?“ A oni pravili: „V křest Janův.“ ⁴I řekl Pavel: „Jan křtil křtem pokání, říkáje lidu, aby uvěřili v toho, jenž přijde po něm, to jest v Ježíše.“ ⁵Uslyševše to, byli pokřtěni ve jméno Ježíše. ⁶A když Pavel vložil na ně ruce, přišel na ně Duch svatý; i mluvili jazyky a prorokovali. ⁷Bylo pak všech těch mužů asi dvanáct.

⁸Vešed (potom) do synagogy, mluvil neohroženě po tři měsíce, promlouvaje a přesvědčiti hledě o věcech království Božího. ⁹Když však někteří se zatvrzovali a nevěřili, zle mluvíce o nauce (Páně) před lidem, odstoupil od nich, a odděliv učedníky, promlouval denně ve škole jakéhosi Tyranna. ¹⁰A to dělo se po dva roky, takže všichni, kteří přebývali v Asii, uslyšeli slovo Páně, židé i pohané. ¹¹Také divy neobyčejné činil Bůh skrze ruce Pavlovy, ¹²takže i na nemocné přenášeli šátky a zástěry s těla jeho a (tím) nemoci od nich odstupovaly a duchové zlí vycházeli.

¹³Pokusili se však někteří i z potulných zaklínačů židovských nad těmi, kteří byli po-

19, 1—4. Tázal se jich, zdali přijali Ducha sv. čili zdali byli biřmováni. Otázal se proto, v co byli pokřtěni, v čí službu křtem zasvěceni. Vložil na ně ruce, t. j. biřmoval je.

sedlí duchy zlými, vzývati jméno Pána Ježíše říkajíce: „Zaklínám vás skrze Ježíše, kterého hlásá Pavel.“ ¹⁴Bylo to sedm synů jakéhosi Skevy, židovského velekněze, kteří to činili. ¹⁵Ale duch zlý odpověděv řekl jim: „Ježíše znám a o Pavlovi vím, ale kdo jste vy?“ ¹⁶A vrhnuv se na ně ten člověk, ve kterém byl duch zlý, a ovládnuv oba, přemohl je, takže nazí a zranění utekli z toho domu. ¹⁷To pak vešlo v známost všem, kteří obývali v Efesu, židům i pohanům. I připadla bázeň na ně na všechny a bylo velebeno jméno Pána Ježíše. ¹⁸Také mnozí z věřících přicházeli, vyznávající a vypravující skutky své. ¹⁹Mnozí pak z těch, kteří se byli zabývali věcmi pověrečnými, snesli knihy a spálili je přede všemi; a spočetše cenu jejich, shledali (částku) padesáti tisíc denárů. ²⁰Tak mocně rostlo a sílilo se slovo Boží.

²¹Když se toto vykonalo, Pavel umínil si v duchu, že projda Macedonii a Acháji, odebere se do Jerusalema, a řekl: „Až tam pobudu, musím uzříti také Řím.“ ²²Poslav pak do Macedonie dva ze svých přísluhovatelů, Timothea a Erasta, zůstal na čas v Asii.

²³Povstala však kolem toho času nemalá bouře pro to učení (Páně). ²⁴Jeden stříbrník totiž, jménem Demetrius, který dělal stříbrné chrámy Dianiny, poskytoval nemalý výtěžek umělcům. ²⁵Ten svolav je i dělníky věcí takových, řekl: „Muži, vy víte, že z tohoto zaměstnání máme výtěžek, ²⁶a vidíte i slyšíte,

že tento Pavel nejen v Efesu, nýbrž téměř v celé Asii přemlouváním odvrátil mnoho lidu říkáje: „To nejsou bohové, kteří se zhotovují rukama.“ ²⁷I jest nebezpečností, nejen aby nepřišlo v opovržení toto naše odvětví, nýbrž aby za nic nebyl pokládán chrám veliké bohyně Diany, ano i aby nezanikla velebnost její, kterou přece ctí celá Asie i okresek zemský.“ ²⁸Uslyševše to, rozpálili se hněvem a křičeli: „Veliká jest Diana Efeských.“ ²⁹I naplnilo se město zmatkem a hnali se jednomyslně do divadla, uchopivše s sebou Macedoňany Gaia a Aristarcha, průvodce Pavlovy. ³⁰Když však Pavel chtěl vejíti mezi lid, učedníci nedopustili mu toho, ³¹ano i někteří z náčelníků asijských, jsouce mu nakloněni, poslali k němu s prosbou, aby se nevydával do divadla. ³²Tam křičeli jedni to, jiní ono, neboť shromáždění bylo zmatené a většina nevěděla, proč se sešli. ³³I vytáhli ze zástupu jakéhosi Alexandra, ježto židé ho postrkovali, Alexandr pak pokynuv rukou, chtěl k lidu míti řeč obrannou. ³⁴Když však poznali, že to jest žid, zvolali všichni jako jedněmi ústy a křičeli as dvě hodiny: „Veliká jest Diana Efeských.“ ³⁵Tu tajemník, upokojiv zástupy, řekl: „Muži efesští, kdo jest z lidí, jenž by nevěděl, že město Efeských jest strážcem chrámu veliké Diany a jejího obrazu spadlého s nebe? ³⁶Poněvadž tedy tomu odpírati nelze, jest potřebí, abyste byli pokojní a nečinili nic ukvapeně. ³⁷Přivedliť jste tyto

muže, kteří nejsou ani svatokrádci ani rouhači bohyně vaší. ³⁸Jestliže tedy Demetrius a s ním spojení umělci mají proti někomu při, konají se veřejné soudy a jsou prokonsulové, ať žalují na ně (u nich). ³⁹Žádáte-li však něčeho jiného, budiž to vyřízeno ve shromáždění zákonitěm. ⁴⁰Vždyť upadáme v nebezpečství, abychom nebyli obžalováni z povstání pro dnešní den, neboť není žádného vinníka, na němž bychom mohli dáti počet z tohoto shluknutí.“ A to pověděv rozpustil shromáždění.

Pavel v Macedonii a v Řecku. Vzkříšení mládence v Troadě.

20. ¹Když bouře přestala, Pavel povolav k sobě učedníky a dav jim napomenutí, rozloučil se s nimi a odešel, aby se bral do Macedonie. ²Prošed pak ty krajiny a napomenuv je řečí mnohou, přišel do Řecka. ³Tam pobyl tři měsíce a tu židé činili mu úklady, právě když chtěl se plaviti do Syrie; i umínil si, že se vrátí skrze Macedonii.

20, 1. Odchod sv. Pavla z Efesu kladou za naší doby jedni počtem mnohem četnější do r. 57 a podle toho cesarejskou vazbu jeho do 58—60 a první vazbu jeho římskou do 61—63. Ti, kteří odchod z Efesu kladou do r. 57, usuzují z toho, že Pavel přišed koncem 54 do Efesu, pobyl tam podle Skut. ap. 19, 8. 10. dva roky a tři měsíce a potom odešel nikoliv až o letnicích, jak podle 1. Kor. 15, 8. byl si umínit, nýbrž dříve, již o velikonocích, byv donucen k tomu bouří Demetrioovou.

⁴Doprovázel ho Sopater z Bereje, syn Pyrrhův, z Thessalonických pak Aristarchus a Sekundus, též Gaius z Derbe a Timotheus, z Asie pak Tychikus a Trofimus. ⁵Tito však předešli a čekali na nás v Troadě, ⁶my pak jsme po dnech přesničních odpluli z Filip a přešli jsme k nim v pěti dnech do Troady, kde jsme pobyli sedm dní.

⁷Když jsme se v neděli shromáždili k lámání chleba, Pavel, chtěje nazítří odejít, promlouval s nimi a protáhl řeč až do půlnoci. ⁸Bylo pak mnoho světél v hořejší síni, kde jsme byli shromážděni. ⁹Jeden mládenec však, jménem Eutychus, seděl na okně, a poněvadž Pavel dlouho mluvil, pohružoval se v hluboký spánek, a byv spánkem přemožen, spadl s třetího patra a byl zdvižen mrtev. ¹⁰Ale Pavel sestoupiv k němu, položiv se naň a objav ho, řekl: „Nekormuťte se, neboť jeho duše jest v něm.“ ¹¹A vyšed nahoru, lámal chléb, pojedl a mluvil ještě dlouho až do svítání; potom odešel. ¹²Mládence však přivedli živého a potěšili se nemálo.

7. my jsme odpluli, totiž Pavel a Lukáš, který se ve Filipech zase k němu připojil.

10. jeho duše jest v něm, ne že by byl zemřel, nýbrž že Pavel vzkřísil jej z mrtvých.

11. lámal chléb, t. j. obětoval mši sv. a pojedl též pokrm obyčejný, neboť se mši sv. a sv. přijímáním spojovaly se na výraz vespolečné lásky tak zvané agapy či hody lásky, při nichž požívali pokrmů obyčejných — masa, chleba, ovoce, vína, a jichž účastnili se všickni věřící bez rozdílu stavu, k nimž však přispí-

Pavel v Miletě.

¹³ My pak vstoupivše na loď, odepluli jsme do Assu v úmyslu, odtud vzíti Pavla, neboť tak nařídil, chtěje sám jíti po zemi. ¹⁴ Když se s námi v Assu setkal, pojavše ho (na loď), přišli jsme do Mityleny, ¹⁵ a odpluvše odtud, dostali jsme se druhého dne proti Chiu, dne následujícího přistali jsme k Samu a den nato přišli jsme do Miletu. ¹⁶ Pavel totiž si umínil minouti Efes, aby netratil času v Asii; neboť pospíchal, aby, bude-li mu možno, byl o letnicích v Jerusalemě.

¹⁷ Z Miletu poslal do Efesu a povolal k sobě starší církve. ¹⁸ Když k němu přišli (a spolu

vali hlavně majetní. Původně po příkladě Kristově, který pojedl beránka a potom teprv ustanovil oběť mše sv., konaly se přede mší sv., později až po mši sv., aneb se od sebe oddělovaly, takže večer byly hody lásky, ráno pak mše sv. a sv. přijímání.

13. Assos bylo přístavní město v Mysii při moři Egejském, 40 km na jihovýchod od Troady.

14. Mitylene, hlavní město ostrova Lesbu, nynějšího Mettelino (též Kastro, turecky Midilly zvaného), asi 45 km od Assu vzdálené.

15. Chios, ostrov v Egejském moři asi 90 km jižně od Mitylene. — Samos, ostrov asi 40 km jihozápadně od Efesu a 112 km jihovýchodně od Chia. — Milet, kdysi bohaté město obchodní se čtyřmi přístavy na pobřeží Karie, nynější vesnice Palatia (Paladža) asi 30 km jihovýchodně od Samu.

17. starší či presbytery, t. j. biskupy, jakož patrno z v. 28.

byli), řekl k nim: „Vy víte, kterak jsem byl s vámi po všecken čas od prvního dne, kdy jsem vstoupil do Asie, ¹⁹slouže Pánu s veškerou pokorou a se slzami i zkouškami, které se mi přihodily z úkladů židovských, ²⁰kterak jsem nic nepominul z věcí užitečných, abych vám jich neoznámil a vás neučil veřejně i po domech, ²¹zapřísahaje židy i pohany, aby se k Bohu obrátili a uvěřili v Pána našeho Ježíše Krista. ²²A nyní, hle, já vázán jsa duchem, jdu do Jerusalema, nevěda, co se mi v něm přihodí, ²³leč že Duch svatý po městech mi osvědčuje a říká, že okovy a soužení očekávají mě (v Jerusalemě). ²⁴Avšak z toho nedbám ničeho, ani nepokládám život svůj za dražší sebe, jen abych dokonal svůj běh a to posluhování slovem, které jsem přijal od Pána Ježíše, abych totiž osvědčoval evangelium o milosti Boží. ²⁵A nyní, hle, já vím, že neuzříte již tváře mé, vy všichni, mezi nimiž jsem chodil, hlásaje království Boží. ²⁶Proto prohlašuji s důrazem dnešního dne, že jsem čist od krve všech; ²⁷neboť jsem nepominul vám zvěstovat veškeren úradek Boží. ²⁸Mějte pozor na sebe i na všecko stádce, ve kterém Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste spravovali církev Boží, které si dobyl krví svou. ²⁹Já vím, že po mém od-

22. vázán jsa duchem, t. j. buď puzen jsa v duchu svém aneb, jak někteří myslí, „puzen jsa Duchem svatým“.

chodě vejdou mezi vás vlci draví, kteří nebudou šetřit stádce; ³⁰i z vás samých povstanou muži, kteří budou mluvit věci převrácené, aby přitáhli učedníky k sobě. ³¹Proto bděte majíce na paměti, že jsem po tři roky ve dne v noci nepřestával se slzami napomínati jednoho každého z vás. ³²A nyní poroučím vás Bohu a slovu milosti jeho, který jest mocen vzdělati a dáti dědictví mezi všemi posvěcenými. ³³Stříbra a zlata neb roucha nežádal jsem od nikoho, jak ³⁴sami víte; neboť pro potřeby moje a pro ty, kteří byli se mnou, sloužily ruce tyto. ³⁵Ve všem ukázal jsem vám, že takto se lopotíce máme se ujímati slabých a pamatovati na slova Pána Ježíše, neboť on řekl: „Blaženěji jest dáti nežli bráti.“ ³⁶A to pověděv, poklekl na kolena a pomodlil se s nimi se všemi. ³⁷I nastal veliký pláč ode všech, a padše na hrdlo Pavlovo, líbali ho, ³⁸rmoutíce

31. po tři roky ne plné (srovn. 19, 8—10). Sv. Pavel zahrnuje v počet ten mimo dobu dvou roků a tři měsíců, kterou ztrávil v Efesu (19, 8. 10.), také onu dobu asi devíti měsíců, kterou působil v okolí efesském.

32. poroučím vás Bohu a slovu milosti jeho, aby Bůh vás posiloval a vzdělával slovem milosti své, t. j. těmi pravdami, které ve své milosti a lásce k nám zjevil, a aby (posvěcuje vás a zdokonaluje) dal vám jednou účast mezi posvěcenými (mezi těmi, kteří křtem, břimováním, nejsvětější Svátostí a jinými prostředky spásy jsou posvěceni), t. j. mezi svatými v nebi.

se zvláště nad tím slovem, které řekl, že tváře jeho již neuvidí. A doprovázeli ho k lodi.

Pavel se vrací přes Cesareu do Jerusalema.

21. ¹Když jsme odpluli, odtrhše se od nich, přišli jsme během přímým na Kós, druhý den na Rhodos a odtud do Patary. ²A nalezše loď, která měla plouti do Fenicie, vstoupili jsme na ni a odpluli jsme. ³Když pak jsme se přiblížili (na dohled) k Cypru a jej vlevo nechali, plavili jsme se k Syrii a přistali v Tyru, neboť tam loď měla složiti náklad. ⁴Vyhledavše učedníky, pobyli jsme tam sedm dní; a ti pravili skrze Ducha Pavlovi, aby nechodil do Jerusalema. ⁵Ale když ty dni minuly, vypravivše se odebírali jsme se (odtud), i doprovázeli nás všichni s manželkami a dětmi svými až ven za město, a poklekše na břehu na kolena, pomodlili jsme se. ⁶Nato rozloučivše se vespolek, vstoupili jsme na loď, oni pak vrátili se domů. ⁷My však dokonavše plavbu od Tyru, přišli jsme do Ptolemaidy, a pozdravivše bratry, zůstali jsme

21, 1. Kós (nyní Stanco neb Stankio), ostrov ve východních Sporádách; jihovýchodně od něho ostrov Rhodos proti Karii a Lycii; Patara, přímořské město v Lycii.

7. Ptolemais, nyní Akka, kdysi přístavní město severozápadně od Jerusalema.

u nich den jeden. ⁸Druhého dne odebravše se přišli jsme do Cesareje, a vešedše do domu Filipa evangelisty, který byl jedním ze sedmi, zůstali jsme u něho. ⁹On měl čtyři dcery, panny, které prorokovaly. ¹⁰Když však jsme tam meškali několik dní, přibyl jeden prorok z Judska, jménem Agabus. ¹¹Ten přišed k nám, vzal Pavlův pás, a svázav si ruce i nohy, řekl: „Toto praví Duch svatý: Toho muže, jemuž patří pás tento, židé v Jerusalemě takto sváží a vydají v ruce pohanů.“ ¹²Jak jsme to uslyšeli, prosili jsme ho my i tamější (věřící), aby nechodil do Jerusalema. ¹³Tu Pavel odpověděl: „Co to děláte, plačíte a rozrývajíce mé srdce? Vždyť já jsem hotov nejen svázati se dáti, nýbrž i umříti v Jerusalemě pro jméno Pána Ježíše.“ ¹⁴Poněvadž se odraditi nedal, přestali jsme řkouce: „Staň se vůle Páně.“ ¹⁵Po těch dnech připravivše se, brali jsme se do Jerusalema. ¹⁶A šli s námi také někteří učedníci z Cesareje, vedouce (nás) k jakémusi Mnásonovi z Cypru, starému učedníkovi, abychom se u něho uhostili. ¹⁷Když pak jsme přišli do Jerusalema, bratři přijali nás rádi.

8. evangelisty, t. j. Filipa jáhna (6, 5), rozdílného od Filipa apoštola. Nazývá se evangelistou, ne že by byl evangelium napsal, nýbrž že evangelium hlásal. (Viz 8, 2—12. 26—40.)

14. Poněvadž se odraditi (přemluviti) nedal; podle řeckého textu. Dle Vulgáty: A když jsme ho odraditi nemohli.

Pavel zatčen v Jerusalemě.

¹⁸Druhého dne Pavel vešel s námi k Jakubovi a sešli se všichni starší. ¹⁹I pozdravil je a vypravoval podrobně všechno, co Bůh učinil mezi pohany skrze službu jeho. ²⁰A oni uslyševše to, velebili Boha a řekli jemu: „Vidíš, bratře, kolik tisíců jest mezi židy těch, kteří uvěřili, a ti všichni jsou horliteli pro zákon. ²¹Uslyšeli však o tobě, že učíš odpadu od Mojžíše všechny židy, kteří jsou mezi pohany, říkáje, aby neobřezávali svých dítek, ani nežili podle obyčejů (židovských). ²²Co jest tedy činiti? Sejdeť se zcela jistě množství, neboť uslyší, že jsi přišel. ²³To tedy učíš, co ti pravíme: Jsouť u nás čtyři muži, kteří mají na sobě slib. ²⁴Ty vezma k sobě,

21—25. Řečník onen (sv. Jakub?) radil Pavlovi, aby projevil veřejně svou úctu k zákonu mojžíšskému účastí na slibu nazirejském. Tím, že nejen sám příslušnou zdrženlivostí se posvětil po způsobu těch, kteří činili slib nazirejský (srovn. 18, 18), nýbrž i zapraví čtyřem křesťanům ze židovství výlohy na předepsané oběti, aby mohli zakončiti slib nazirejský, který učinili. Slib ten zakončoval se totiž formálně podáním jistých obětí (mimo jiné podáním jednoho beránka, jedné ovce a jednoho skopce) a ostříháním si vlasů, jež kněz při oběti vložil do ohně. Zároveň (řečník onen) ujišťoval, že projevem takovým se žido-křesťané upokojí, v příčině křesťanů obrácených z pohanství však že nikdo z křesťanů nebude moci činiti mu výtku, poněvadž o nich stanovil již sněm Jerusalemský, že nejsou vázáni obřadnými předpisy starozákonními. (Hl. 15.)

zasvěť se s nimi a zaprav za ně, aby si mohli dáti oholiti hlavu; i poznají všichni, že nepravda jest to, co slyšeli o tobě, nýbrž že také sám kráčíš, zachovávaje zákon. ²⁵ V příčině těch pohanů však, kteří uvěřili, jsme ustanovili a napsali, aby se zdržovali od věcí obětovaných modlám a od krve i udávenin a smilství.“ ²⁶ Tu Pavel pojav k sobě ty muže a druhého dne s nimi se zasvětiv, vešel do chrámu a ohlásil konec dnů zasvěcení, až se podá oběť za jednoho každého z nich.

²⁷ Když však se dokonávalo sedm dní, židé z Asie, uzřevše ho ve chrámě, pobouřili všecken lid a vztáhli naň ruce křičíce: ²⁸ „Muži Israelité, pomozte, to jest ten muž, který všecky všudy učí proti lidu i proti zákonu a místu tomuto, a mimo to i pohany uvedl do chrámu a poskvrnil toto místo svaté.“

26. Pavel učinil podle rady; neboť choval úctu k zákonu mojžišskému a šetřil řečených jeho předpisů i jako křesťan a apoštol, když běželo o to, aby se židům nedalo pohoršení, neb aby židé tím spíše se získali pro křesťanství; proto sám obřezal Timothea (16, 3); ale ovšem zcela rozhodně opíral se učení některých učitelů židokřesťanských, jako by obřízka a zachovávání oněch obyčejů bylo ke spasení potřebné a tedy i pohanokřesťané měli se obřezávati. Proto nejen nedopustil, aby Titus byl obřezán (Gal. 2, 3), nýbrž i bránil tomu všude tam, kde obřízku prohlašovali za potřebnou ke spáse, na př. v Galatii. (Gal. hl. 3—4.)

27. Když se dokonávalo sedm dní; míní nejspíše dobu od Pavlova příchodu do Jerusalema. Bouři způsobili židé nevěřící v Krista.

²⁹ Byli totiž viděli s ním v městě Trofima z Efesu a domnívali se, že ho Pavel uvedl do chrámu. ³⁰ I pohnulo se celé město a povstal shon lidu. A uchopivše Pavla, táhli ho ven z chrámu a hned byly brány zavřeny. ³¹ Když však ho chtěli zabít, došlo tisícníka čtyři ohlášení, že se bouří celý Jerusalema. ³² Ten pojav ihned vojáky a setníky, sběhl k nim; ale oni uzřevše tisícníka a vojáky, přestali bít Pavla. ³³ Tu tisícník přiblíživ se uchopil ho a rozkázal ho svázati dvěma řetězy; i ptal se, kdo jest a co učinil. ³⁴ V zástupu však volali jedni to, jiní ono. Nemoha tedy zvěděti nic jistého pro hluk, rozkázal ho vésti do (vojenského) ležení. ³⁵ Když však přišel ke stupňům, přihodilo se, že pro násilí lidu byl nesen od vojáků, ³⁶ neboť šlo za ním množství lidu a křičelo: „Pryč s ním.“ ³⁷ Maje pak Pavel již uveden býti do ležení,

30. dveře vnitřní předsíně chrámové zavřeli levitě, buď aby Pavel nemohl se tam utéci, aneb aby při té bouři nebyl chrám znesvěcen.

31—32. Na severozápadním rohu vnější předsíně chrámové (předsíně pohanů) stál totiž hrad Antonia se čtyřmi věžemi; z nich jihovýchodní byla nad jiné vysoká a tak zřízena, že z ní bylo lze pozorovati vše, co se dělo ve chrámě. Z hradu toho, v jehož jedné části bylo vojenské ležení či kasárny pro vojenskou posádku, nejen dvoje stupně vedly do předsíně chrámové, nýbrž i zvláštní chodba podzemní byla zřízena od hradu až k východní bráně chrámové, aby vojsko mohlo ihned zasáhnouti, kdyby židé ztropili nějaký rozbroj ve chrámě. Mohl proto Lysias býti ihned zpraven a zakročiti.

řekl tisícníkovi: „Smím k tobě něco promluvit?“ A on řekl: „Umíš řecký? ³⁸Nejsi tedy ten Egyptan, který před těmito dny pobouřil a na poušť vyvedl čtyři tisíce mužů zbojníků?“ ³⁹I řekl k němu Pavel: „Já jsem žid z Tarsu, občan nikoliv neznámého města v Cilicii; prosím tě, dovol mi promluvit k lidu.“ ⁴⁰A když on dovolil, Pavel, stoje na stupních, pokynul lidu rukou, a když nastalo ticho veliké, promluvil řečí hebrejskou řka:

Pavlova obranná řeč k lidu.

22. ¹„Bratří a otcové, poslechněte moji obranu, kterou k vám nyní konám.“ ²Uslyševše pak, že k nim mluví řečí hebrejskou, utišili se tím více. ³I řekl: „Já jsem žid, jenž jsem se narodil v Tarsu cilicijském, ale vy-

38. Podle Jos. Flavia (Starožitn. 20, 8, 6 a Válka židovská 2, 13, 5) Egyptan tento vystoupil v Jerusalemě jako prorok za panování císaře Nerona (54—68), získal na 30.000 přívrženců tvrdě, že na jeho slovo hradby města Jerusalema se zřítí a město i posádka římská do jeho rukou padnou. Přívrženci jeho byli zbojníci, kteří z politických příčin úkladně vraždili přátele Římanů. Byli však od vladaře Felixe poraženi a jen malá část se jich se svým vůdcem (oním židem egyptským) zachránila. Většina jich byla pobita neb zajata. Poněvadž tedy Egyptan ten se zachránil a trestu ušel, mohl se tisícník Lysias domnívati, že jest jím Pavel, zvláště když viděl, jak lid jest proti němu rozhořčen.

22, 2. řečí hebrejskou, t. j. aramskou.

3. zákona otcovského, mojžíšského, od praotců přijatého a podaného.

chován jsem v městě tomto; u nohou Gama-
lielových byl jsem vzdělán podle přísnosti
zákona otcovského, takže jsem byl horlitem
pro zákon, jakož i všichni vy jste podnes.
⁴I pronásledoval jsem toto učení až k smrti,
svazuje a do vězení dáváje muže i ženy,
⁵jakož mi dosvědčí velekněz a všichni starší;
od nich obdržev i listy k bratrům, ubíral
jsem se do Damašku, abych také tamější
(křesťany) přivedl svázané do Jerusalema,
by byli potrestáni. ⁶Když však jsem se bral
cestou a se přibližoval k Damašku, ozářilo
mě o poledni náhle veliké světlo s nebe, ⁷a já
pad na zem, uslyšel jsem hlas, jenž mi pravil:
„Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ?“ ⁸Já
pak jsem odpověděl: „Kdo jsi, Pane?“ I řekl
ke mně: „Já jsem Ježíš Nazaretský, jehož ty
pronásleduješ.“ ⁹Ti však, kteří byli se mnou,
viděli sice světlo, ale neslyšeli hlasu toho,
jenž ke mně mluvil. ¹⁰I řekl jsem: „Co mám
učiniti, Pane?“ A Pán řekl ke mně: „Vstaň
a jdi do Damašku a tam se ti poví o všem,
co máš činiti.“ ¹¹Poněvadž jsem však neviděl
z jasnosti onoho světla, byl jsem veden za
ruku od svých průvodců a přišel jsem do Da-

4—5. Srovn. 8, 3; 9, 1—2.

6—16. Srovn. 9, 3—19. Průvodci Pavlovi viděli
sice světlo, ale neslyšeli hlasu toho, jenž
mluvil (v. 9.), t. j. oni slyšeli jakési zvuky, jak
patrně z 9, 7., ale nepostřehovali a neslyšeli hlasu
člámkovaného, ne jednotlivých slov, a proto nerozuměli
tomu, co se pravilo.

mašku. ¹² Jakýsi Ananiáš pak, muž (bohabojný) podle zákona, jenž měl dobré svědectví ode všech židů tam přebývajících, ¹³ přišel ke mně a přistoupi v řekl mi: „Šavle, bratře, prohlédni.“ A já v touž chvíli prohlédl jsem na něho. ¹⁴ Ale on řekl: „Bůh otců našich vyvolil tě k tomu, abys poznal jeho vůli a uzřel Spravedlivého a uslyšel hlas z úst jeho, ¹⁵ neboť mu budeš u všech lidí svědkem o těch věcech, které jsi viděl a slyšel. ¹⁶ A nyní, proč prodléváš? Vstaň a dej se pokřtiti a obmyj se od hříchů svých vzývaje jméno jeho.“ ¹⁷ Když však jsem se navrátil do Jerusalema a se modlil ve chrámě, přišel jsem u vytržení mysli ¹⁸ a uzřel ho, an mi praví: „Pospěš a vyjdi rychle z Jerusalema, neboť nepřijmou tvého svědectví o mně.“ ¹⁹ A já jsem řekl: „Pane, oni vědí, že já jsem dával vězniti a po synagogách mrskati ty, kteří věřili v tebe; ²⁰ a když se prolévala krev mučedníka tvého Štěpána, já jsem stál při tom a souhlasil jsem a hlídal jsem roucha těch, kteří ho zabíjeli.“ ²¹ I řekl ke mně: „Jdi, neboť pošlu tebe daleko mezi pohany.““

²² Poslouchali ho však až do tohoto slova. Ale tu pozdvihli svého hlasu řkouce: „Pryč

16. vzývaje, t. j. po předchozím vyznání víry.

17. Když jsem se navrátil do Jerusalema, totiž po třech letech. (Srovn. 9, 23—26; Gal. 1, 17—18.)

se zcmě s takovým (člověkem); neboť nepřísluší mu žíti.“²³ A když oni křičeli a svá roucha odvrhovali a prachem do vzduchu házeli,²⁴ tisícník rozkázal uvéstí ho do (vojenského ležení a bičováním ho vyslýchati, aby se dověděl, proč tak křičí proti němu.²⁵ Když však ho natáhli pro řemeny, Pavel řekl ku přistojícímu setníkovi: „Jest vám dovoleno bičovati člověka Římana, a to neodsouzeného?“²⁶ Uslyšev to setník, šel k tisícníkovi a ohlásil mu řka: „Co to chceš činiti? Vždyť člověk tento jest občan římský.“²⁷ I přistoupil tisícník a řekl jemu: „Pověz mi, jsi-li ty Říman?“ A on řekl: „Ano.“²⁸ I odpověděl tisícník: „Já jsem dosáhl občanství toho za velikou cenu.“ A Pavel pravil: „Já však jsem se (v něm) i narodil.“²⁹ Ihned odstoupili od něho ti, kteří ho měli mučením vyslýchati. Také tisícník se ulekl zvěděv, že jest římským občanem, a poněvadž ho dal spoutati.³⁰ Druhého dne však chtěje zvěděti jistotu o tom, z čeho ho židé obviňují, dal ho odvázati a přikázal, aby se sešli velekněží a celá velerada, a vyved Pavla, postavil ho mezi nimi.

Sv. Pavel před veleradou.

23. ¹Tu Pavel, upřev zrak na veleradu, pravil: „Bratři, já jsem obcoval před Bohem se svědomím zcela dobrým až do dnešního dne.“
²Ale velekněz Ananiáš poručil těm, kteří

stáli u něho, aby ho bili v ústa. ³Tehdy Pavel řekl k němu: „Bíti bude tebe Bůh, stěno obílená; také ty zde sedíš, abys mě soudil podle zákona, a proti zákonu velíš mě bítí?“ ⁴I řekli mu přistojící: „Božímu veleknězi zlořečíš?“ ⁵A Pavel řekl: „Nevěděl jsem, bratři, že to jest velekněz. Vždyť jest psáno: „Knížeti lidu svého nebudeš zlořečiti.““ ⁶Věda pak, že jedna část jest ze saduceů a druhá z fariseů, zvolal ve velehradě: „Bratři, já jsem farisejem a synem fariseů; pro naději a (to pro naději ve) vzkříšení z mrtvých jsem souzen.“ ⁷A když to pověděl, rozbroj povstal mezi fariseji a saduceji a shromáždění se rozštěpilo. ⁸Neboť saduceové praví, že není vzkříšení ani anděla ani ducha, fariseové však vyznávají obé. ⁹I stal se křik veliký, a někteří zákoníci strany farisejské povstavše, přeli se rkouce: „Nic zlého neshledáváme na člověku tomto; což jestli duch mluvil k němu nebo anděl?“ ¹⁰A když rozbroj se rozmohl, tisícník boje se, aby Pavla nerozsápali, vydal rozkaz, aby vojsko sejdouc dolů, vytrhlo ho z jejich středu a vedlo do (vojenského) ležení. ¹¹V následující noci Pán přistoupiv k němu řekl: „Buď do-

23, 3. stěno obílená, t. j. pokrytce, poněvadž tím, že jako soudce zasedá, staví se býti strážcem zákona a přece sám proti němu jedná (proti 3. Mojž. 19, 15; 5. Mojž. 1, 17.).

5. Srovn. 2. Mojž. 22, 28.

6—8. Viz Mat. 22, 23; Mark. 12, 18; Luk. 20, 27; Skutk. 4, 2.

bré mysli, neboť jako jsi svědčil o mně v Jerusalemě, tak musíš svědčiti i v Římě.“

Sv. Pavel odveden do Cesareje.

¹²Když však se rozednilo, někteří židé se srotili a zapřisáhli se, že nebudou jísti ani píti, dokud Pavla nezabijí. ¹³Bylo pak více než čtyřicet těch (mužů), kteří se tak spikli. ¹⁴Ti přišedše k velekněžím a starším, řekli: „Slavnostně jsme se zapřisáhli, že ničeho neokusíme, dokud nezabijeme Pavla. ¹⁵Proto nyní ohlaste vy s veleradou tisícníkovi, aby ho k vám přivedl, jako byste chtěli důkladněji vyšetřiti jeho záležitost; my pak jsme hotovi ho usmrtiti, prve než se (k vám) přiblíží.“ ¹⁶Uslyšev však o těch úkladech syn Pavlovy sestry, přišed vstoupil do ležení a oznámil to Pavlovi. ¹⁷Pavel pak, zavolav k sobě jednoho setníka, pravil: „Doved' tohoto mládence k tisícníkovi, neboť má mu něco oznámiti.“ ¹⁸A on pojav ho, dovedl ho k tisícníkovi a řekl: „Vězeň Pavel (povolal mě k sobě a) prosil mě, abych tohoto mládence dovedl k tobě, poněvadž ti má něco pověděti.“ ¹⁹Tu tisícník vzal ho za ruku, a odstoupiv s ním v soukromí, otázal se ho: „Co jest to, co mi máš oznámiti?“ ²⁰A on řekl: „Židé se umluvili, že tě požádají, abys zítra uvedl Pavla do velerady, jako by chtěli o něm něco důkladněji zvědět. ²¹Ale ty jim nevěř, neboť z nich činí mu úklady více než čtyřicet

mužů, kteří se zapřísáhli, že nebudou jísti ani píti, dokud ho neusmrtí; a nyní jsou připraveni, čekajíce na tvou přípověď.“²² Tedy tisíčník propustil mládence příkázav mu, aby nikomu neříkal, že mu to ohlásil.²³ A povolav k sobě dva setníky, řekl jim: „Přihotovte dvě stě vojínů, aby šli do Cesareje, též sedmdesát jezdců a dvě stě kopiníků od třetí hodiny noční.“²⁴ Ať připraví také zvířata jezdecká, aby posadíce na ně Pavla, dovedli ho zdravého k vladaři Felixovi.“²⁵ [Bál se totiž, aby ho snad židé neuchvátili a nezabili a on sám potom neutrpěl pomluvy, jako by byl přijal peníze.] A napsal list znění tohoto:²⁶ „Klaudius Lysias (vzkazuje) velmožnému vladaři Felixovi pozdravení.“²⁷ Tohoto muže židé jali a bylo již na tom, že bude od nich usmrčen; i zakročil jsem s vojskem a vytrhl ho zvěděv, že jest Římanem.²⁸ A chtěje seznati, z čeho ho obviňovali, uvedl jsem ho do jejich velerady.²⁹ I shledal jsem, že na něj žalují ve věcech zákona jejich, že však nemá (na sobě) žádného zločinu hodného smrti nebo vězení.³⁰ Poněvadž mi však bylo pověděno

23. Od třetí hodiny noční, t. j. od tří hodin po západu slunce, asi od 9. hodiny večer podle našeho.

24. Felix stal se vladařem v Palestině od r. 52 až 60. Po smrti Heroda Agrippy I. r. 44 byla totiž Palestina přidělena k provincii syrské a spravována od vladařů sídlících v Cesareji.

25. Slova položená do závorky scházejí skoro ve všech rukopisech řeckých (až na jeden), vyskytají se však nejen ve Vulgátě, nýbrž i v překladě syrském.

o úkladech, které muži tomu ustrojili, poslal jsem ho k tobě, přikázav i žalobníkům, aby svou při vedli před tebou. Buď zdráv!“

³¹ Vojínové tedy pojavše Pavla, jak jim bylo poručeno, dovedli ho v noci do Antipatridy ³² a druhého dne, nechavše jezdce s ním odejetí, vrátili se do ležení. ³³ Oni pak přijevše do Cesareje a odevzdavše list vladaři, postavili před něho i Pavla. ³⁴ A on přečet jej, otázel se, z které krajiny jest, a zvěděv, že jest z Cilicie, ³⁵ pravil: „Vyslechnu tě, až přijdou tvoji žalobníci.“ I rozkázal, aby ho hlídali v domě Herodově.

Pavel obžalován u Felixu.

24. ¹ Po pěti dnech přišel velekněz Ananiáš s některými staršími a s jakýmsi řečníkem Tertullem, a ti ohlásili vladaři (žalobu) proti Pavlovi. ² A když byl (Pavel) předvolán, Tertullus počal žalovati takto: ³ „Velmožný Felixe, s veškerou vděčností uznáváme vždycky a všudy, že skrze tebe požíváme velikého pokoje a že mnohé opravy pro národ náš dějí se tvojí péčí. ⁴ Abych tě však déle nezdržoval, prosím, abys podle své dobrotivosti krátce nás vyslechl. ⁵ Shledali jsme totiž, že tento člověk jest morovou nákazou a strůjcem nepokojů mezi všemi židy po okrsku zemském,

31. Antipatrida byla vzdálena od Jerusalema 63 km, asi 12 hodin cesty na severozápad, odtud do Cesareje jest ještě 39 km.

že jest také náčelníkem sekty Nazarejských⁶ a že se pokusil i chrám poskvřnit. Proto javše ho, chtěli jsme ho souditi podle našeho zákona. ⁷Ale tisícník Lysias přišel s mocí velikou, vytrhl ho z rukou našich⁸ a rozkázal, aby žalobníci jeho šli k tobě; od něho budeš moci sám při výslechu se dověděti o tom všem, z čeho my ho obviňujeme.“ ⁹Přidali se pak i židé pravíce, že tomu tak jest.

¹⁰Ale Pavel dostav pokyn od vladaře, aby mluvil, odpověděl: „Věda, že již po mnoho roků jsi soudcem tohoto národa, budu se hájiti s myslí dobrou. ¹¹Můžeš se zajisté dověděti, že není tomu více než dvanáct dní, kdy jsem přišel do Jerusalema se klaněti, ¹²a ne-nalezli mě ani ve chrámě ani v synagogách ani ve městě s někým se hádati nebo shon lidu působiti, ¹³ani nemohou dokázati před tebou, co na mne nyní žalují. ¹⁴To však vyznávám před tebou, že podle toho učení, které nazývají sektou, tak sloužím Bohu otců věře všemu, co jest psáno v zákoně a v pro-rocích, ¹⁵a maje v Boha naději, kterou také oni chovají, že bude vzkříšení spravedlivých i nespravedlivých. ¹⁶Proto též sám se snažím, abych měl vždycky svědomí neposkvřněné před Bohem i před lidmi. ¹⁷Po několika letech však jsem přišel, abych přinesl pro svůj národ almužny a oběti (i sliby). ¹⁸Při tom nalezli mě zasvěcena ve chrámě, nikoliv se shonem lidu ani s hlukem; ¹⁹ale byli to někteří židé z Asie, kteří by musili býti před tebou

přítomni a žalovati, kdyby měli něco proti mně; ²⁰ aneb tito sami ať řeknou, (zdali) kterou nepravost našli na mně, když jsem stál před veleradou, ²¹ leč toto jediné slovo, které jsem provolal, stoje mezi nimi: „Pro vzkříšení z mrtvých já jsem dnes souzen od vás.“ ²² Tedy Felix, maje důkladnější známost o tom učení, odložil věc jejich říka: „Až přijde tisíčník Lysias, rozhodnu ve vaší věci.“ ²³ A přikázal setníkovi, aby ho choval ve vazbě a dal mu úlevu a nebránil nikomu z jeho přátel posluhovati mu.

Sv. Pavel před Felixem a Drusillou.

²⁴ Po několika dnech Felix přišel se svou manželkou Drusillou, která byla židovkou, povolal k sobě Pavla a poslechl ho o víře Krista Ježíše. ²⁵ Když však mluvil o spravedlnosti a čistotě a budoucím soudu, Felix, byv pojat strachem, pravil: „Pro nyníšek jdi, v čas příhodný tě povolám.“ ²⁶ Zároveň čekal též, že Pavel mu dá peníze; proto také povolával ho k sobě častěji a rozmlouval s ním. ²⁷ Když však minuly dva roky, Felix dostal za nástupce Porcia Festa. A chtěje se Felix židům zavděčiti, ponechal Pavla ve vazbě.

24, 24. Drusilla, dcera Heroda Agrippy I., jenž dal usmrtit Jakuba St. (12, 2), byla manželkou krále Aziza z Emesy; Felix přemluvil ji, aby manžela svého opustila a vešla s ním v manželství (nedovolené).

27. Porcius Festus nastoupil (1. června) r. 60.

Pavel se odvolává k císaři.

25. ¹Festus tedy, přišed do té krajiny, odebral se po třech dnech z Cesareje do Jerusalema. ²I předstoupili před něho velekněží a přední židé s obžalobou proti Pavlovi ³a snažně žádali si na něm jako milost proti Pavlovi, aby ho dal přivésti do Jerusalema; strojiliť úklady, aby ho na cestě usmrtili. ⁴Ale Festus odpověděl, že Pavel jest ve vazbě v Cesareji, on pak sám že vbrzku odjede. ⁵„Ti tedy z vás,“ vece, „kteří mají moc, sestupte se mnou, a je-li na tom muži nějaká vina, žalujte na něj.“

⁶Pobýv pak mezi nimi ne více než osm nebo deset dní, odebral se do Cesareje a druhého dne, posadiv se na soudnou stolicí, kázal Pavla přivésti. ⁷Když přišel, obstoupili ho židé, kteří přišli z Jerusalema, a vedli proti němu mnoho, a to těžkých žalob, kterých nemohli dokázati, ⁸neboť Pavel se hájil (řka): „Neprohřešil jsem se ničím ani proti zákonu židovskému ani proti chrámu ani proti císaři.“ ⁹Ale Festus, chtěje se židům zavděčiti, odpověděl Pavlovi: „Chceš jíti do Jerusalema a tam býti souzen o tom přede mnou?“ ¹⁰Pavel však odpověděl: „Před soudem císařským stojím, zde mám býti souzen. Židům jsem v ničem neublížil, jakož i ty

25, 7—8. Obviňovali ho jako v Jerusalemě (21, 28; 24, 5—6; 24, 12—21).

dobře víš. ¹¹Provinil-li jsem se tedy aneb spáchal-li jsem něco smrti hodného, nezdráhám se umřítí; pak-li však není nic na tom, z čeho mě tito obviňují, nikdo mě nemůže jim vydati. K císaři se odvolávám.“ ¹²Tu Festus, promluviv s radou, odpověděl: „K císaři jsi se odvolal, k císaři půjdeš.“

Sv. Pavel před Festem a Agrippou II.

¹³Po několika dnech král Agrippa a Bernike přijeli do Cesareje, aby pozdravili Festa. ¹⁴Když tam pobyli mnoho dní, Festus předložil králi záležitost Pavlovu řka: „Od Felixu byl ponechán ve vazbě jeden muž, ¹⁵na něhož za mého pobytu v Jerusalemě velekněží a starší židů podali žalobu, žádající proti němu, aby byl odsouzen. ¹⁶Odpověděl jsem jim však, že u Římanů není obyčeje vydávati (na smrt) některého člověka dříve, než by obžalovaný měl žalobníky před sebou a obdržel příležitost proti obžalobě se hájiti. ¹⁷Když tedy se tu sešli, posadil jsem se druhého dne bez

13. Byl to Herodes Agrippa II., syn Heroda Agrippy I. Po smrti svého strýce Heroda, vládce v Chalcidě, byl (od Klaudia) ustanoven jeho nástupcem s právem vykonávati vrchní dozor nad chrámem a voliti velekněze (r. 48). Později (r. 53) obdržel za Chalcidu od Klaudia bývalý úděl tetrarchy Filipa a Lysania (v Zajordánsku. Srovn. Luk. 3, 1), od Nerona pak ještě čtyři města i s okolím dílem v Pereji, dílem v Galileji. Bernike byla sestra jeho i svrchu řečené Drusilly.

odkladu na soudnou stolicí a dal jsem muže toho předvésti. ¹⁸Žalobníci předstoupivše nepřednášeli žádného obvinění, o kterém bych se domníval, že by bylo zlé, ¹⁹nýbrž měli proti němu jakési spory o svém náboženství a o jakémsi Ježíši zemřelém, o němž Pavel tvrdil, že žije. ²⁰Já však jsa v rozpacích o té věci, pravil jsem, chce-li jíti do Jerusalema a tam býti souzen o těch věcech. ²¹Poněvadž však Pavel se odvolal, aby byl uchován ve vazbě k rozhodnutí Augustovu, rozkázal jsem ho uchovati, dokud bych ho neposlal k císaři.“ ²²I řekl Agrippa k Festovi: „Chtěl bych i já poslechnouti toho člověka.“ A on řekl: „Zítřa ho uslyšíš.“

Pavlova řeč před Agrippou.

²³Druhého dne tedy přišel Agrippa i Bernike s velikou nádherou, a když vešli do síně přijímací s tisícníky a předními muži města, byl k rozkazu Festovu přiveden Pavel. ²⁴I řekl Festus: „Králi Agrippa a všichni muži s námi zde přítomní, zde vidíte toho, pro něhož veškeré množství židů v Jerusalemě i zde na mne (prosbou) naléhalo křičíc, že nesmí déle žíti. ²⁵Ale já jsem shledal, že ne učinil nic hodného smrti. Poněvadž se však odvolal k Augustovi, rozhodl jsem se poslati ho k (němu). ²⁶Ale nevím, co bezpečného bych o něm napsal svému pánu; proto předvedl jsem ho před vás, a zvláště před tebe,

králi Agrippa, abych po výsledku věděl, co mám psáti; ²⁷neboť zdá se mi býti nerozumno, abych, posílaje vězně, neudal jeho viny.“

26. ¹I řekl Agrippa k Pavlovi: „Dovoluje se ti, abys mluvil sám za sebe.“ Tu Pavel vztáhl ruku a hájil se (takto):

²„Za šťastného se pokládám, králi Agrippa, že mohu dnes hájiti se před tebou proti všemu tomu, z čeho mě židé obviňují, ³zvláště proto, poněvadž znáš všecky obyčeje a otázky sporné, které se mezi židy vyskytují; proto prosím, poslyš mě trpělivě. ⁴O životě mém od mladosti, jak jsem jej vedl od počátku ve svém národě, i v Jerusalemě, vědí všichni židé; ⁵znajíce mě od prvopočátku (mohli by), kdyby chtěli, vydati svědectví, že jsem podle nejprísrnější strany našeho náboženství byl živ jako farisej. ⁶A nyní stojím před soudem pro naději v zaslíbení dané od Boha našim otcům, ⁷jehož dvanáctero pokolení naše, sloužíc (vytrvale) dnem i nocí Bohu, doufá dosíci. Pro tu naději jsem žalován od židů, králi. ⁸Což se pokládá u vás za neuvěřitelno, křísí-li Bůh mrtvé? ⁹Já ovšem domníval jsem se, že jsem povinen vykonati mnoho protivného proti jménu Ježíše Nazaretského. ¹⁰To jsem také činil v Jerusalemě a mnoho věřících (křesťanů) jsem já zavřel do vězení, vzav si k tomu moc od velekněží, a když byli usmrcováni, souhlasil jsem. ¹¹Také po všech synagogách často je trestaje, nutil

jsem je, aby se rouhali, a zuře náramně proti nim, pronásledoval jsem je až do cizích měst. ¹²Když jsem v takovém úmyslu bral se do Damašku s mocí a svolením velekněží, ¹³spatřil jsem, králi, v poledne na cestě s nebe světlo nad slunce jasnější, kteréž ozařovalo mě i ty, kteří šli se mnou. ¹⁴A když jsme my všichni padli na zem, uslyšel jsem hlas, jenž pravil mně jazykem hebrejským: „Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ? Tvrdo ti bude proti ostnu kopati.“ ¹⁵Já pak jsem řekl: „Kdo jsi, Pane?“ A Pán řekl: „Já jsem Ježíš, jehož ty pronásleduješ.“ ¹⁶Avšak vstaň a postav se na nohy, neboť proto jsem se ukázal tobě, abych tě učinil služebníkem a svědkem těch věcí, které jsi uviděl a pro které se ti (ještě) ukáží. ¹⁷Vysvobodím tě z lidu i z pohanů, ke kterým tě posílám ¹⁸otevřít oči jejich, aby se obrátili od tmy ke světlu a z moci satanovy k Bohu, by věrou ve mne obdrželi od-

26, 16—18. Podle 9, 15—17 a 22, 15 pověděl Ananiáš v Damašku Pavlovi o jeho povolání k úřadu apoštolskému. To však není nijak v odporu se sdělením Pavlovým 26, 17—18, podle něhož Pán Ježíš sám mu o tom pověděl. Neboť zprávy ty navzájem se doplňují. Povědělt mu o povolání tom i Pán Ježíš před Damaškem, povoláváje ho zároveň k úřadu tomu, jak se dí svrchu, 26, 17—18., i Ananiáš v Damašku z rozkazu Páně (9, 15—17; 22, 15), aby tak známostí toho, co se mu (Pavlovi) na cestě přihodilo, jaksi před Pavlem se prokázal a ho přesvědčil, že jest skutečně poslán k němu od toho Krista, který se mu na cestě ukázal.

puštění hříchů a podíl mezi zasvěcenými.¹⁹ A proto, králi Agrippu, nebyl jsem neposlušen nebeského vidění,²⁰ nýbrž hlásal jsem nejprve obyvatelům damašským, potom v Jerusalemě a po celé zemi judské i pohanům. aby činili pokání a se obrátili k Bohu, činíce hodné skutky pokání.²¹ Pro tu příčinu židé uchopivše mě ve chrámě, pokoušeli se mě usmrtiti,²² ale s pomocí Boží stojím pevně až do dnešního dne a vydávám svědectví před malými i velikými, nemluvě nic než to, co proroci a Mojžíš pověděli, že se stane,²³ (totiž) že Kristus měl trpěti, že měl první z mrtvých vstáti a zvěstovati světlo lidu (israelskému) i pohanům.“

Účinek obranné řeči Pavlovy.

²⁴Když toto mluvil na svou obranu, Festus pravil hlasem velikým: „Ty blázníš, Pavle. Mnoho učenosti přivádí tě k bláznovství.“²⁵ Ale Pavel řekl: „Neblázním, velmožný Feste, nýbrž mluvím slova pravdy a střízlivosti.²⁶ Ví zajisté o těch věcech král, k němuž také neohroženě mluvím; neboť nemyslím, že by ho bylo tajno něco z těch věcí; vždyť se to nedělo pokoutně.²⁷ Věříš, králi Agrippu, prorokům? Víím, že věříš.“²⁸ I řekl Agrippa k Pavlovi: „Málem bys mě přemluvil, že bych se stal křesťanem.“²⁹ A Pavel: „Dej Bůh, abyste, ať málem ať mnohem, nejen ty, nýbrž také všichni, kteří mě dnes slyší, stali se ta-

kovými, jakým i já jsem, kromě okovů těchto.“³⁰ I vstal král a vladař i Bernike a ti, kteří s nimi byli seděli,³¹ a odešedše pravili k sobě vespolek: „Člověk tento neučinil nic hodného smrti nebo okovů.“³² Agrippa pak řekl Festovi: „Mohl býti propuštěn člověk tento, kdyby se byl neodvolal k císaři.“

Z Cesareje na Krétu.

27. ¹Jak bylo rozhodnuto, abychom se plavili do Italie, vydali Pavla a některé jiné vězně setníku jménem Juliovi z čtyř císařské. ²Vstoupivše na loď adramytskou, která měla plouti do pobřežních míst Asie, pustili jsme se (na moře); byl s námi Macedoňan Aristarch z Thessaloniky. ³Druhého dne dostali jsme se do Sidonu. Julius chovaje se k Pavlovi přívětivě, dovolil mu zajíti k přátelům a užiti jejich ošetření. ⁴Pustivše se odtud, pluli jsme pod Cyprem, neboť větry vály proti nám; ⁵a propluvše moře podél Cilicie a Pamfylie, přišli jsme do Myry v Lycii. ⁶Tam setník našel loď alexandrijskou, která plula do Italie, i přesadil nás na ni. ⁷Když

27, 2. Loď adramytskou, t. j. na loď, která patřila do Adramyttia (Adramitu), pobřežního města Mysie v Malé Asii.

5. Myra, přední město v Lycii, od Turků nyní Dembre zvané, při ústí Andriaky do moře. Ve Vulgátě „Lystra“.

7. po mnoho dní, asi 2—3 týdny. — Knidos bylo město v Karii, na jihozápadním břehu Malé

pak jsme pluli zvolna po mnoho dní, dostali jsme se stěží proti Knidu, a poněvadž nám vítr bránil, odpluli jsme pod Krétu k Salmoně, ⁸a plavíce se stěží podél břehu, přišli jsme k jednomu místu, jménem Dobré přístavy, blíže něhož bylo město Lasea. ⁹Poněvadž však mnoho času prošlo a plavba byla již nebezpečná, ježto byl i půst minul, Pavel napomínal je, ¹⁰řka jim: „Muži, vidím že plavba bude s nesnází a s velikou škodou nejen pro náklad a pro loď, nýbrž i pro život náš.“ ¹¹Ale setník věřil více kormidelníku a majetníku lodi, než tomu, co pravil Pavel. ¹²A poněvadž přístav ten nebyl příhodný k přezimování, většina se rozhodla, aby odtud odpluli, zdali by snad mohli k přezimování dostat se do Feniky, přístavu krétského na straně jihozápadní a severozápadní. ¹³Ježto pak zavál mírný vítr jižní, domní-

Asie na konci poloostrova téhož jména (Knidos). — Salmana, nyní Sergios, město na vých. břehu Kréty.

8. Dobré přístavy (neb krásné přístavy); řecky Kaloilimenes, nyní Limenes Kali (Kali Limenes). — Lasea, na východ. konci již. pobřeží krétského.

9. minul půst, t. j. židovský půst v den smíření připadající do počátku října (10. dne měsíce Tišri).

12. Fenika, nynější Lutro na západním konci jižního pobřeží krétského, byl totiž přístav dvojité, chráněný proti jihozápad. i severozápad. větru.

13. více poblízku (= blíže), tak podle textu řeckého. Vulgáta a různé překlady s ní pokládají řecké slovo *asson* (= blíže) neprávem za jméno vlastní a překládají z *Assonu* neb z *Assa*.

vajíce se, že úmysl svůj provedou, vytáhli kotvu a plavili se (ještě) více poblízku Kréty.

Bouře na moři, ztroskotání, záchrana.

¹⁴Ale nedlouho nato zadul s ní bouřlivý vítr, který slove Eurakylon. ¹⁵A poněvadž loď byvši zachvácená nemohla čeliti větru, pustili jsme ji po něm a (tak) byli jsme hnáni. ¹⁶Dostavše se pak pod jeden ostrůvek jménem „Kauda“, stěží jsme se mohli zmocniti člunu ochranného. ¹⁷Vzavše jej na loď, užili prostředků pomocných tím, že loď podpásali a bojíce se, aby neuhodili na mělčinu, stáhli plachty a tak nechali se hnáti. ¹⁸A poněvadž bouře námi prudce zmítala, vyhazovali druhého dne z lodi náklad ¹⁹a dne třetího vlastníma rukama vrhli do moře náradí lodní. ²⁰Když však po mnoho dní ani slunce

14. vítr zadul s ní, t. j. s Kréty. Eurakylon, t. j. vítr severovýchodní.

16. Kauda neb Klauda (nyní Gozzo zvaná) jest jižně od Kréty. Člun ochranný, kterého se užívá k vyvážení lidí a zboží, v čas nebezpečnosti i k záchraně života, plul za lodí, jsa k ní přivázán. Lodníci však bojíce se, aby bouří nebyl odtržen a odehnán, hleděli jej dostat na loď; a to se jim konečně podařilo, když po čas plavby podél jižního pobřeží ostrova Kaudy bouře poněkud se zmírnila.

17. podpásali loď, t. j. obtáhli či obvázáli ji řetězy a silnými lany po obou koncích, aby se neroztrhla a nerozstoupila.

18. vyhazovali náklad, jen částečně, neb jistou část nákladu.

ani hvězdy se neukázaly a bouře nemalá naléhala, ztrácela se již veškerá naděje, že se zachráníme. ²¹A když se mnoho postili, tu Pavel, postaviv se uprostřed nich, řekl: „Muži, měli jste zajisté uposlechnouti mě a neodjížděti od Kréty a (tak) si uspořiti tuto nesnáz a škodu. ²²A nyní napomínám vás, abyste byli dobré mysli; nebudeť ztracen žádný život mezi vámi, nýbrž jen loď. ²³Neboť této noci přistoupil ke mně anděl toho Boha, jemuž přináležím a jemuž sloužím, ²⁴a řekl: „Neboj se, Pavle, před císařem musíš státi, a hle, Bůh daroval ti všechny ty, kteří se plaví s tebou.“ ²⁵Proto, muži, buďte dobré mysli, neboť věřím Bohu, že se stane tak, jak mi bylo pověděno. ²⁶Musíme však býti vrženi na nějaký ostrov.“

²⁷Když tedy přišla čtrnáctá noc, co jsme se plavili po moři Adriatském, kolem půlnoci domnívali se lodníci, že nějaká země se jim blíží. ²⁸I spustili olovnici a shledali dvacet sáhů (hloubky), a když maličko popojevše opět olovnici spustili, shledali patnácte sáhů. ²⁹A bojíce se, abychom nenarazili na místa skalnatá, spustili se zadní části lodi čtyři kotvy a přáli si, aby se rozednilo.

21. postili se, t. j. pro bázeň a úzkost jedli příliš málo, takže tělesné síly jejich ochabovaly.

27. po moři Adriatském v širším slova smyslu, t. j. po moři mezi Maltou, Itálií, Řeckem a Krétou čili po moři Jonském a Adriatském v užším slova smyslu.

28. dvacet sáhů, t. j. asi 37 m.

³⁰Když však lodníci hleděli z lodi utéci a spustili ochranný člun pod záminkou, že chtějí vrhnouti kotvy s přední části lodi,

³¹Pavel řekl setníkovi a vojínům: „Nezůstanou-li tito na lodi, vy nemůžete býti zachováni.“ ³²Tu vojínové přesekli provazy člunu a nechali jej odplavati.

³³Když pak počalo se rozednívati, Pavel napomínal všechny, aby pojedli; pravilť: „Je to dnes již čtrnáctý den, co čekáte a lačni zůstáváte ničeho nepožívající.“ ³⁴Proto vás prosím, abyste pojedli; je to k vaší záchraně. Nikomu totiž z vás neztratí se vlas s hlavy.“

³⁵Když to pověděl, vzav chléb učinil díky Bohu přede všemi, a rozlámav jej, počal jísti.

³⁶I nabyli všichni dobré mysli a pojedli také oni. ³⁷Bylo pak nás všech na lodi 276 osob.

³⁸Nasytivše se pokrmem, oblehčovali loď tím, že metali pšenici do moře. ³⁹Když se rozednilo, nepozorovali země, pozorovali však jakýsi záliv s nízkým břehem, k němuž pomýšleli, bude-li jim možno, s lodí přistati.

⁴⁰I odťali kotvy a pustili (je) do moře. Zároveň rozvázali vazby kormidel, a vytáhše přední plachtu proti větru, brali se ke břehu.

⁴¹A když jsme se dostali na mělčinu, narazili

33. ničeho nepožívající jest řečeno s nadsázkou: jedli příliš málo.

41. dostali jsme se na mělčinu, aneb spíše k Salmonettě, malému ostrůvku, ležícímu při vchodu do melitského zálivu, jenž později nazván byl svatopavelským. Ostrůvek ten z dále se zdá souviseti s pevninou ostrova Melity (Malty).

s lodí a tu předeck lodi uváznuv zůstával nepohnut, zadní část však se lámala násilím vln. ⁴²I radili vojínové vězně zabít, aby některý vyplavaje neutekl. ⁴³Ale setník, chtěje zachovati Pavla, zabránil to učiniti a přikázal, aby ti, kteří umějí plovati, spustili se nejprve (do moře) a vyšli na zem, ⁴⁴ostatní pak dílem po prknech, dílem po kusech zbylých z lodi. A tak se stalo, že se všichni zachránili na zem.

Přezimování na Maltě. Cesta do Říma.

28. ¹A když jsme se zachránili, tu jsme se dověděli, že ten ostrov slove Melita. Obyvatelé (jeho) prokázali nám neobyčejnou přívětivost; ²nebo zapálivše hranici, vzali nás všechny k sobě pro nastalý déšť a pro zimu. ³Když však Pavel, nasbírav nějaké množství chrastí, přiložil na oheň, zmije, vyběhši pro horko, zavěsila se mu na ruku. ⁴Jak obyvatelé uzřeli to zvíře viseti mu na ruce, pravili sobě vespolek: „Jistě vrahem jest člověk tento; neboť ač z moře vyvázl, pomsta nedává mu žiti.“ ⁵Ale on odraziv to zvíře do ohně, neutrpěl nic zlého. ⁶Oni pak čekali, že oteče aneb padna náhle zemře. Když však dlouho čekali a viděli, že nic zlého se mu neděje, obrátivše pravili, že jest bohem. ⁷Měl pak v těch místech své statky vladař toho ostrova, jménem Publius. Ten přijav nás, hostil (nás) přátelsky po tři dni.

⁸I přihodilo se, že otec Publiův ležel jsa stížen zimnicí a úplavicí. Pavel vešel k němu a pomodliv se i vloživ ruce na něj, uzdravil ho. ⁹Když se to stalo, přicházeli také ostatní, kteří na ostrově měli nemoci, a byli uzdravováni; ¹⁰ti také prokázali nám mnohou čest, a když jsme byli na odchodě, nakladli nám věcí (na cestu) potřebných.

¹¹Po třech měsících odpluli jsme na lodi alexandrijské, která na ostrově přezimovala a měla za znak Blížence. ¹²A když jsme přijeli do Syrakus, zůstali jsme tam tři dni. ¹³Odtud, obepluvše (východní břeh sicilský), dostali jsme se do Regia, a když den nato zavál vítr jižní, přijeli jsme druhého dne do Puteol; ¹⁴tam jsme našli bratry a byli od nich žádáni, abychom tam zůstali sedm dní; a tak jsme přišli do Říma. ¹⁵Odtud bratři, uslyševše o nás, přišli nám naproti až na

28, 11. Blíženci, totiž Kastor a Pollux, byli ctěni jako ochránci plavců. Jejich obraz měla loď ona v čele jako znak a byla nepochybně také po nich pojmenována.

12. Syrakusy na východním břehu sicilském.

13. Regium na jihozápadním konci Italie od Syrakus přes 100 km vzdálené. Puteoli, nyní Pozzuoli, město severně od Neapole, bylo tehdy hlavním přístavem pro Řím. Zde tedy vystoupili, aby šli dále pěšky.

15. Forum Appii (Náměstí Appiovo, Trh Appiův), městečko 75 km jihovýchodně od Říma. Tři hospody (Tres Tabernae) byly nejspíše tam, kde jest nyní Cisterna, asi 50 km jižně od Říma.

Forum Appiovo a ke Třem hospodám; Pavel uzřev je, poděkoval Bohu a nabyl dobré mysli. ¹⁶Když pak jsme vešli do Říma, bylo dovoleno Pavlovi, aby zůstával pro sebe s vojínem, který by ho hlídal.

Sv. Pavel v Římě.

¹⁷Po třech dnech svolal k sobě přední židy, a když se sešli, řekl jim: „Bratři, já neučiniv nic zlého proti lidu ani proti obyčejům otcovským, byl jsem jako vězeň vydán z Jerusalema do rukou Římanů. ¹⁸Ti vyslechnuvše mě, chtěli mě propustiti, poněvadž na mně není žádného provinění k smrti. ¹⁹Ježto však židé tomu odpírali, byl jsem donucen odvolati se k císaři, ne jako bych měl co žalovati na svůj národ. ²⁰Pro tu příčinu tedy jsem žádal vás spatřiti a k vám promluvit, neboť pro naději lidu israelského jsem svázán tímto řetězem.“ ²¹Ale oni rekli jemu: „My jsme ani psaní o tobě z Judska nedostali, aniž kdo z bratrů přišed co špatného o tobě

16. Směl bydliti sám pro sebe v najatém bytě, ale za stálé přítomnosti některého vojáka, k jehož levé ruce byl alespoň při vycházkách svých připoután svou pravou rukou. Povolilo se mu to zajisté k pochvalným zprávám, které o něm podali jak vladař Festus, tak zvláště setník Julius. Poněvadž vojínové u něho se střídali, měl Pavel příležitost při své vazbě také různým vojínům tělesné stráže (pretoria) hlásati Krista.

nám oznámil nebo pověděl. ²²Avšak žádáme si poslechnouti od tebe, co smýšlíš, neboť o této sektě jest nám známo, že se jí všudy odporuje.“ ²³Ustanovivše pak mu den, přišli k němu ve velikém počtu do jeho obydlí. I vykládal jim, vydávaje svědectví o království Božím a snaže se od rána do večera přesvědčiti je o Ježíši jak ze zákona Mojžíšova, tak z proroků. ²⁴A někteří věřili tomu, co pravil, jiní však nevěřili. ²⁵Jsouce pak mezi sebou nesvorní, odcházeli; při tom Pavel řekl toto slovo jediné: „Dobře pravil Duch svatý k otcům vašim skrze proroka Isaiáše řka: ²⁶„Jdi k lidu tomuto a řekni: Uši-ma budete poslouchati a nesrozumíte, a hledíce budete se dívati a neuvidíte, ²⁷neboť ztučnělo srdce lidu tohoto a těžce poslouchali ušima, zamhuřovali oči své, aby snad někdy očima neuviděli a ušima ne-uslyšeli a srdcem nesrozuměli a ne-obrátili se, a abych neuzdravil jich.“ ²⁸Budiž vám tedy známo, že pohanům byla poslána tato spása Boží a ti budou slyšeti.“ ²⁹A když to pověděl, židé odešli od něho, majíce mezi sebou velikou hádku.

26—27. Is. 6, 9—10. Jimi Pán Ježíš sám (u Mat. 13, 14—15; Mark. 4, 12; Jan 12, 40) vyličil zaviněnou zaslepenost a zatvrzelost lidu israelského.

³⁰Zůstal pak (Pavel) po celé dva roky v najatém bytě svém a přijímal všechny, kteří k němu přicházeli; ³¹i hlásal království Boží a učil o Pánu Ježíši Kristu bez překážky s veškerou neohrožeností.

30—31. Krátce líčí sv. Lukáš dvouletou vazbu a s ní spojenou apoštolskou činnost Pavlovu. Dva roky pobyl v soukromém domě, potom asi převeden byl do paláce císařského, kde soud uznal jeho nevinu a propustil jej na svobodu.

LISTY APOŠTOLSKÉ.

Život sv. Pavla.

Po Skutcích apoštolských následují v církevním kánoně Listy apoštolské. Nejprve 14 listů sv. Pavla. Sv. Pavel pocházel z rodu hebrejského, z pokolení Benjaminova; narodil se v cilicijském městě Tarsu v téže skoro době, ve které Pán Ježíš; z rodičů, kteří byli stoupenci strany farisejské a měli občanství tarské i římské. Při obřízce obdržel jméno Šavel (vyžádaný), měl však také římské jméno Pavel (Paulus), jehož výhradně užíval ve svých listech. Mívali židé tehdy jména dvě, jedno hebrejské a druhé řecké neb římské.

Prvního vychování a vzdělání nabyl v Tarsu, v domě otcovském, potom i v tamní škole židovské. Vychován byl v přísné kázni a ve snaze o mravní bezúhonnost, jak toho žádal zákon mojžišský a podání předků. (2. Tim. 1, 2; Filip. 3, 6; Skut. 23, 6; 26, 5.) Vedle aramštiny jakožto řeči mateřské osvojil si dokonalejšou zručnost v jazyce řeckém, jímž mluvila většina tarského obyvatelstva. Řečtina v listech Pavlových svým hellenistickým a lidovým rázem ukazuje, že se jí nenaučil ve škole, nýbrž mezi lidem. Pokud měl známost filosofie a literatury řecké, zjednal si ji vlastním pozorováním života řeckého, styky s jinými a soukromou četbou, zvláště v oné době dvou neb tří roků, kterou pobyl ve svém rodišti již jako křesťan po své návštěvě u sv. Petra v Jerusalemě, kdy již věděl, k jakému úřadu jest povolán. — Když mu bylo asi 15 roků, poslal ho otec do Jerusalema, aby tam u věhlasného učitele Gamaliela nabyl vyššího vzdělání v zákoně mojžišském; chtěl míti z něho učitele zákona. Přece však ho dal — snad ještě v Tarsu — vyučiti také řemeslu stanařskému; neboť podle předpisů rabínských byl otec povinen dáti každého syna vyučiti některému řemeslu. U Gamaliela

zjednal si nejen dokonalou známost Starého Zákona, nýbrž i obratnost v řeči a v myšlení a dovednost předpisy zákona obracet na jednotlivé případy v životě; zároveň zahořel zápallem pro zákon a svědomité jeho zachovávání, takže jak sám dí, prospíval v židovství nad své vrstevníky a byl horlivým milovníkem zákona i tradic otcovských. (Skutky 22, 3; Gal. 1, 14.)

Dokončiv po několika letech svá studia, vrátil se do svého rodiště ještě dříve, než Pán Ježíš veřejně vystoupil; později odešel opět do Jerusalema, když Ježíš byl již vstoupil na nebesa. Stykem s fariseji Kristu nepřátelskými pojal nenávisť proti jeho vyznavačům; nenáviděl je, poněvadž je pokládal za odpadlíky od pravé víry a za rušitele zákona, k němuž přilnul celou duší. Nemaje umírněnosti, kterou vynikal jeho učitel Gamaliel, nejen souhlasil s usmrcením sv. Štěpána a s pronásledováním, které hned nato vzniklo proti křesťanům, nýbrž i sám vystupoval fanaticky proti nim, vyhledával je po domech a předváděl je před soud. Vyžádal si též od nejvyššího kněze plnomocenství do synagog damašských, aby tam směl zjišťovat a do Jerusalema přivést všechny křesťany (ze židovství), které by tam nalezl. Nečinil to z převrácené vůle, nýbrž z horlivosti pro zákon mojžišský a v pevném přesvědčení, ovšem bludném, že koná povinnost a skutek bohumilý, jakož i ve snaze přivést k odpadu od Krista a zpět k židovství, kdo v něho uvěřili. (Skutky 26, 9—11.) Proto také Bůh shlédl na něho svým milosrdenstvím, přivedl ho k víře v Krista a vyvolil k úřadu apoštolskému. Když blížil se k Damašku, obklíčilo jej i jeho družinu náhle v době polední oslnivé světlo s nebe, takže všichni úžasem padli na zem; zároveň ukázal se mu Pán Ježíš v oslaveném těle, zjevil se mu jako Syn Boží a Vykupitel světa a dal mu najevo, k jakému úřadu ho vyvolil. Zjevením tím — ovšem i vnitřní milostí Boží — Šavel změnil se najednou tak, že uvěřil a byl ochoten učiniti všecko, co Ježíš bude od něho chtíti. Byv od Pána vyzván, aby se odebral do Damašku, kde se mu poví, co má dělati, odebral se tam bez

odkladu, veden jsa od svých průvodčích (neboť byl jasem onoho světla oslepl); byv tam od Ananiáše, jenž k němu od Krista zvláštním viděním byl poslán a jehož i Pavel v tu dobu spatřil u vidění k sobě přicházeti, nejen od slepoty vzkládáním rukou uzdraven, nýbrž i pokřtěn, oddal se Kristu celým svým srdcem a počal po Damašku o něm kázati, že jest Syn Boží (asi r. 35 po Kr.). Po několika dnech se odebral do Arabie, aby se tam v samotě připravoval modlitbou a rozjímáním na svůj úřad apoštolský. Pobyl tam necelé tři roky, vrátil se do Damašku a kázal opět o Ježíši s takovou horlivostí, že mu židé strojili úklady, aby ho zahubili. Ale křesťané tamní, dověděvše se o tom, spustili ho v koši otvorem (neb oknem), který byl v městské hradbě neb v domě k hradbě přilehlém. Potom se odebral do Jerusalema, aby viděl Petra, t. j. aby ho poznal, představil se mu jako hlavě církve a vzdal poctu (asi r. 37). Poněvadž mu židé strojili úklady také tam, odešel po 15 dnech na zvláštní příkaz Páně do svého rodiště. Nato se odebral k pozvání Barnabášovu do Antiochie syrské, kde zatím vznikla obec křesťanská, a působil tam s ním jeden rok s takovým zdarem, že veliké množství bylo získáno Kristu. Po roce (r. 44 neb 45) byl od tamních křesťanů poslán i s Barnabášem do Jerusalema, aby tam odevzdali sbírku, kterou mezi sebou učinili k podpoře jerusalemských chudých křesťanů v době hladu, který prorok Agabus předpověděl a který skutečně nastal za císaře Klaudia. Vrátiv se do Antiochie, byl tam na rozkaz Boží i s Barnabášem vysvěcen na biskupa. Vykonal tři cesty apoštolské, které sv. Lukáš vylichuje ve Skutcích apošt. od 13, 4—21, 16. Mezitím byl i na apoštolském sněmě jerusalemském asi r. 50. Když se ze své třetí cesty vrátil do Jerusalema, zúčastnil se slibu nazirejského, byl tam na křivé udání zatčen (r. 58), v Cesareji po dva roky chován ve vazbě a vydal svědectví Kristu před vladaři Felixem a Festem. Odvolav se pak k císaři, byl dopraven do Říma, kde byl držen po dva roky (r. 61—63) v mírné vazbě, hlásaje

při tom Krista nejprve židům, potom pohanům, jak o těchto věcech sv. Lukáš vypravuje ve Skutcích apošt. od 21, 17—28, 31. Kde působil po propuštění z vazby r. 63, Skutky apoštolské nevypravují. Podle jistých pokynů, které se vyskytují v některých listech Pavlových a spisech sv. Otců, lze říci, že se z Říma odebral do Španělska, a pobyv tam asi 3—4 měsíce, nastoupil cestu na východ nejspíše přes Řím, kde se sešel, jak se zdá, s Titem a Timotheem, ačli také oni nebyli s ním ve Španělsku. S nimi se odebral ještě před pronásledováním Neronovým (64) na Krétu, působil tam celou zimu, a ustanoviv potom Tita biskupem, plavil se na jaře r. 65 do Malé Asie, odtud do Macedonie, do Nikopole (nejspíše) epirské, kde přezimoval, a na jaře r. 66 (možná přes Efesus) do Korintu a potom (snad se sv. Petrem) do Říma. Kázav tam nedlouhý čas, byl jat (i s Petrem) a vržen do tuhého žaláře (2. Tim. 1, 11—12). Ve vazbě napsal svůj druhý list Timotheovi. Svě přátele směl přijímati, navštívil ho však málokdo. Asi po devíti-měsíční vazbě byl sťat mečem. Podle podání to bylo téhož dne, kdy byl ukřižován sv. Petr, 29. června r. 67, a to asi hodinu cesty od Říma vlevo od silnice Ostijské. Tělo jeho bylo pohřbeno o dva km blíže k Římu na místě, kde nyní stojí chrám sv. Pavla za hradbami (Sao Paolo fuori le mura).

O listě Římanům.

Do Říma se dostala první zpráva o Kristu od římských poutníků, kteří byli v Jerusalemě v den seslání Ducha sv. Křesťanskou obec založil tam a uspořádal sv. Petr, který tam přišel po prvé r. 42.

Nikoli pouhá legenda, nýbrž věrohodné podání, svědectví mužů hodnověrných a bezpečné památky, nápisy a vyobrazení v římských katakombách ukazují nade vši pochybnost, že vlastním zakladatelem a uspořadatelem církevní obce římské byl apoštol, a to Petr, jenž r. 42 byv vysvobozen od anděla ze žaláře,

do kterého ho uvrhl Herodes Agrippa I., odebral se do Říma; a přišed tam, nejen obec křesťanskou, církevní, založil a uspořádal, nýbrž ji též jako biskup její až do smrti spravoval, ač stále v Římě nedlel, nýbrž odtud podnikal apoštolské cesty, zašel i do Jerusalema a tam byl přítomen apoštolskému sněmu r. 50.

Obec sestávala z křesťanů obrácených ze židovství i z pohanství. Císař Klaudius vyhnal sice r. 50 z Říma židy a křesťany ze židovství, ale Nero jeho dekret odvolal; i vrátili se mnozí z těch, kteří byli vyhnáni, do Říma. Potom se židé chránili znepokojovati křesťany; také nebylo tam sporů mezi křesťany ze židovství a z pohanství, jaké bývaly jinde, aniž se tam vtírali bludaři. Byl tedy stav obce římské celkem utěšený.

Sv. Pavel píše, že již mnoho roků choval tužbu přijíti do Říma, aby se sdělil s římskými křesťany o nějakou milost duchovní k jejich utvrzení; jako příčinu té tužby udává povinnost apoštolského úřadu svého, že jest totiž zavázán všem, Řekům i Neřekům, moudrým i nemoudrým, a proto hotov také těm, kteří jsou v Římě, kázati evangelium (1, 11—15; 15, 23). Také oznamuje, že tužbě té dosud vyhověti nemohl, jsa zdržován pracemi na východě, nyní však, když práce ty již vykonal, doufá, že je uzří, ano ohlašuje, že k nim přijde, s nimi okřeje a jich užije na své cestě do Španělska (1, 13; 15, 22—32). Dříve však má jíti do Jerusalema, aby tam odevzdal sbírku, kterou Macedoňané a Achajci učinili pro chudé věřící jerusalemské (15, 25—26). A tu se právě chystá na cestu do Říma Fébe, jáhenka v církevní obci Cenchrejské. I používá té příležitosti, napíše a po jáhence Fébe posílá křesťanům římským tento list. V něm, jak sám poznamenává, nepředkládá jim věci nových, nýbrž jen připomíná, co již vědí, a to pro milost mu udělenou, t. j. pro úřad proto mu svěřený, aby byl přísluhovatelem Krista Ježíše pro pohany. Tím způsobem dává dosti zřejmě najevo,

že živé vědomí povinnosti s apoštolským úřadem spojené to bylo, které nejen vzbudilo v něm tužbu přijíti do Říma a tam nějak k spáse přispěti, nýbrž dalo i podnět i pohnutku, aby napsal alespoň tento list, když nemohl dosud přijíti do Říma sám. Účelem jeho bylo sděliti se s nimi o nějakou milost duchovní k jich utvrzení“ (1, 11—12), t. j. poučením utvrditi je ve víře, aby se usilovněji své víry drželi a podle ní byli živi.

(Jakousi měrou přispěla k tomu asi také známost poměrů římských, pokud se mu jí dostalo, jmenovitě známost neshody v náhledech o tom, jsou-li ty ony pokrmy dovoleny, ty ony dni a doby roční nad jiné světější (14, 1—12), a snad i obava, že tam přijdou judaisté neb jiní odpůrci jeho a budou šířiti nepravé své nauky, působiti různice a tak překážeti jeho pracím neb kaziti víru tamních křesťanů.)

Napsal pak tento list v Korintě r. 58 (57?) neb počátkem r. 59 (58?). V něm vyložil hlavní pravdy křesťanské; zejména ukazuje, že všichni lidé, pohané i židé, hřešili, a proto všichni potřebují ospravedlnění. Ospravedlnění toho že se nedostává ani židům zachováváním zákona mojžíšského, ani pohanům držením se zákona přirozeného, ale že Bůh je dává každému zdarma skrze víru, jakožto základní podmínku ospravedlnění, a to proto, poněvadž je zasloužil Ježíš Kristus všem lidem svou obětní smrtí, jak bylo předobrazeno již ve Starém Zákoně.

List sv. Pavla Římanům.

Nadpis a díkůčinění.

1. ¹Pavel, služebník Ježíše Krista, povoláný apoštol, vyvolený ke kázání evangelia Božího, ²které (Bůh) byl zaslíbil skrze pro-roky své v Písmech svatých, ³(evangelia) o Synu svém, jenž podle těla vzešel z potomstva Davidova; ⁴podle ducha svatosti však prokázáno bylo o něm zmrtvýchvstáním, že je Syn Boží mocný, o Ježíši Kristu Pánu našem, ⁵skrze něhož jsme obdrželi milost apoštolství k tomu, abychom zjednali poslušné (přijetí) víry pro jméno jeho mezi všemi národy, ⁶z nichžto jste i vy, povolání od Ježíše Krista, — ⁷všem miláčkům Božím, povolaným věřícím, kteří jsou v Římě: Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána našeho Ježíše Krista.

Rozdělení listu: mimo úvod (v. 1—17) a závěr (15, 14—16, 27) obsahuje část věroučnou (1, 18—11, 36) a část mravoučnou (12, 1—15, 13).

1, 2—6. V Písmech sv., na př. Is. 52, 7; 65, 1; Žalm 18, 5 a j., kde bylo předpověděno neb naznačeno, že evangelium spásy bude hlášáno všem národům. — Podle těla, t. j. podle člověčenství svého (či lidské přirozenosti své); podle ducha svatosti své, t. j. podle božské přirozenosti své. Prokázal se pak a prokáže se jako takový zmrtvýchvstáním svým vlastním i těch, kteří jeho mocí vstanou z mrtvých při všeobecném vzkříšení.

⁸ Nejprve děkuji Bohu svému skrze Ježíše Krista za vás všechny, že víra vaše rozhláší se po celém světě. ⁹ Svědkem zajisté jest mi Bůh, jemuž sloužím (celým) duchem svým hlásaje evangelium o Synu jeho, že neustále vzpomínám na vás, ¹⁰ a vždycky při svých modlitbách prosím, zdali by snad již konečně podařilo se mi po vůli Boží přijíti k vám. ¹¹ Neboť toužím vás uvidět, abych s vámi mohl se sdělit o nějakou milost duchovní k vašemu utvrzení, ¹² to jest, abych se spolu povzbudil mezi vámi věrou (nám) společnou, vaší i svojí. ¹³ Nechci však, bratří, abyste nevěděli, že jsem si častokráte umínil přijíti k vám, abych vzal nějaký užitek také mezi vámi, jakož i mezi jinými národy, ale měl jsem překážky až dosavad. ¹⁴ Jsemť zavázán (kázati) Řekům i Neřekům, moudrým i nemoudrým; ¹⁵ proto, co na mně jest, jsem hotov kázati evangelium také vám, kteří jste v Římě. ¹⁶ Vždyť se nestydím za evangelium; jeť to moc Boží ke spáse pro každého, kdo věří, pro žida i pro pohana; ¹⁷ neboť se v něm

17. Spravedlností Boží rozumí ospravedlnění člověka, jež Bůh působí svou milostí, a to z víry (nikoli ze skutků zákona) a k víře, t. j. v každém, kdo má víru. Spravedlnost tato zjevuje se v něm, v evangeliu či v hlásání evangelia, pokud totiž od věrozvěstů jasně a zřejmě se hlásá, že z víry lze dosíci ospravedlnění každému, židu i pohanu, a pokud o pravdě toho dostává se ujištění a potvrzení také různými zjevy nadpřirozenými a dary mimořádnými, kterých mnohdy nabývali ti, kteří uvěřivše apoštolskému kázání, přijali křesťanství.

zjevuje spravedlnost Boží z víry k víře jak jest psáno: „Spravedlivý však živ jest z víry.“

Potřeba ospravedlnění u pohanů.

¹⁸Zjevuje se totiž s nebe hněv Boží proti každé bezbožnosti a nespravedlnosti těch lidí, kteří pravdu Boží zdržují nespravedlností.

¹⁹Neboť vědomost o Bohu jest v nich zjevna; Bůh totiž ji zjevil jim; ²⁰vždyť neviditelné vlastnosti jeho od stvoření světa se spatřují, jsouce poznávány z věcí stvořených, a to i jeho věčná moc i božství, takže nemají omluvy. ²¹Neboť ač poznali Boha, neoslavili ho jako Boha, ani mu nepoděkovali, ale zmarněli ve svých myšlenkách a zatemnilo se ne-

V části první, věroučné (1, 18—11, 36) pojednává o pravdě, že jediné věrou v Krista Ježíše lze (z pouhé lásky Boží) dojíti ospravedlnění a spásy.

18—23. učí, že pohané, kteří měli (a mají) pouze přirozený zákon mravní, mohli a měli Boha poznati z věcí stvořených svým rozumem, že však nevzdávali mu pocty povinné, nýbrž, ač za moudré se pokládali, svou vlastní vinou upadli v nesmyslnou modloslužbu.

18. hněv Boží, t. j. trestající spravedlnost Boží; nespravedlnost, t. j. veškeré pohanstvo; těch lidí, kteří pravdu Boží zdržují, t. j. pohanů, kteří svými nepravostmi překážky činí, aby zjevená pravda náboženská nevnikla do jejich myslí a srdcí, čili aby nevešla jim ve známost a nepůsobila blahodárně na jejich mravy a život.

moudré srdce jejich; ²²říkajíce, že jsou moudří, stali se pošetilci: ²³zaměniliť slávu neporušitelného Boha za podobu obrazu porušitelného člověka a ptactva i čtvernožců a plazů.

²⁴Proto Bůh je vydal v žádostech srdce jejich v nečistotu, takže hanobili těla svá na sobě samých, — ²⁵neboť zaměnili Boha pravého za (bohy) nepravé a ctili i klaněli se tvorstvu místo Tvůrci, jenž má býti veleben na věky amen; — ²⁶proto Bůh je vydal v náruživosti hanebné: vždyť ženy jejich zaměnily přirozené obcování za protipřirozené; ²⁷podobně i muži, zanechavše přirozeného styku pohlavního se ženami, rozpálili se v chťíci svém k sobě vespolek a páchali mrzkost mužští s mužskými; docházeli (tak) za své poblouzení na sobě samých odplaty, která jim náležela. ²⁸Poněvadž nevážili si toho, aby měli poznání Boha, vydal je Bůh ve smýšlení nevážné, aby činili věci neslušné; ²⁹jsoutě naplnění všelikou nepravostí, nešlechtností, smilstvem, lakotou, špatností, plni závisti, vraždy, sváru, lsti, zlovolnosti; ³⁰jsou pomlouvači, utrhači, nenávidci Boha, hanliví, pyšní, domýšliví, vynalézaví věcí zlých, ro-

24. Bůh vydal je, t. j. dopustil (taktéž ve v. 26.).

24.—32. učí, že Bůh za trest pro tu modloslužbu dopustil na pohany, aby upadli v nejhnusnější a protipřirozené neřesti, ačkoliv uznávali, že jsou trestuhodni i ti, kteří je páchají, i ti, kteří je schvalují.

dičů neposlušní, ³¹ nemoudří, věrolomní, bezcitní, nesmířliví, nemilosrdní. ³² Neboť ač poznali ustanovení Boží, že smrti hodni jsou ti, kteří takové věci páší, netoliko je činí, nýbrž i přisvědčují těm, kteří je páší.

Potřeba ospravedlnění u židů:

1. Provinění židů.

2. ¹ Proto jsi bez omluvy, člověče, a to každý, který je soudíš; neboť tím, že soudíš jiného, sám sebe odsuzuješ, ježto činíš totéž, co soudíš (na jiném). ² Víme však, že soud Boží stíhá podle pravdy ty, kteří takové věci činí. ³ I domníváš se snad, člověče, jenž soudíš ty, kteří takové věci páší, a sám je činíš, že ty unikneš soudu Božímu? ⁴ Aneb pohrdáš bohatstvím jeho dobrotivosti a trpělivosti a shovívavosti nevěda, že dobrotivost Boží vede tě k pokání? ⁵ Podle zatvrzelosti své však a nekajícího srdce svého hromadíš sobě hněv Boží na den hněvu a zjevení spravedlivého soudu Božího, ⁶ jenž „odplatí každému podle skutků jeho“. ⁷ Těm totiž, kteří s vytrvalostí v díle dobrém

32. Tak podle textu řeckého, podle Vulgáty bylo by: ač poznali spravedlnost (ustanovení či zákon) Boží, (přece) nesrozuměli, že smrti hodni jsou ti, kteří takové věci páší, a netoliko ti, kteří je činí, nýbrž i ti, kteří přisvědčují těm, kteří je činí.

2. 1. „Člověče“ = žide.

hledají slávy a cti a neporušenosti, (odplatí) životem věčným, ⁸těm pak, kteří jsou sobečtí a neposlouchají pravdy, nýbrž poslouchají nepravosti, (odplatí) hněvem a nemilostí. ⁹Soužení a úzkost přijde na každou lidskou duši, která páše zlé, jak na žida, a to předem, tak na pohana, ¹⁰sláva však i čest a pokoj každému, kdo činí dobré, jak židovi, a to předem, tak pohanovi; ¹¹neboť u Boha není stranictví.

¹²Ti totiž, kteří zhřešili bez zákona, bez zákona též zahynou, a ti, kteří pod zákonem zhřešili, zákonem budou odsouzeni; ¹³neboť nikoli posluchači zákona jsou spravedliví u Boha, nýbrž činitelé zákona budou uznáni za spravedlivé. — ¹⁴Když totiž pohané, kteří

12n. Bez zákona, totiž zjeveného, mojžíšského. Na soudě Božím nebudou uznáni za spravedlivé a věčné blaženosti hodné ti, kteří zákon Boží sice slyší, ale neplní, nýbrž ti, kteří jej zachovávají, podle něho žijí.

14.—16. Jsou sami sobě zákonem, t. j. ne v tom smyslu, že by si sami dávali zákon mravní, nýbrž že sami v sobě, ve své přirozenosti mají vštípené pravidlo či normu mravní. — Svědomí (následné) soudí sice již nyní o vině a následcích vykonaného činu, a to i u pohana, svědčíc tak, že přirozený zákon mravní jest mu vštípen skutečně, avšak svědectví to může nyní býti a bývá mnohdy ohlušeno, nepovšimnuto, avšak v den soudu, kdy Bůh „osvítí i skryté věci temnosti“, umlčeno nebude, stane se zjevným. — Souditi bude skryté věci podle evangelia mého, t. j. jak jsem kázal a káži.

nemají zákona, přirozeným způsobem činí to, co zákon předpisuje, ti nemající zákona jsou sami sobě zákonem; ¹⁵ukazujíť, že dílo zákona jest vštípeno v srdcích jejich, a o tom svědectví spolu vydá jejich svědomí, tím totiž, že myšlenky jejich budou se vzájemně obviňovati nebo i zastávati, — ¹⁶a to v den, kdy Bůh skrze Ježíše Krista bude souditi skryté věci lidské podle evangelia mého.

¹⁷Ty však sloveš židem, spoléháš na zákon a honosíš se Bohem; ¹⁸jsa vyučován zákonem znáš vůli jeho i schvaluješ to, co jest lepší; ¹⁹také se domýšlíš, že jsi vůdcem slepých, světlem těch, kteří jsou ve tmě, ²⁰pěstounem nemoudrých, učitelem nedospělých, a to proto, poněvadž v zákoně máš obraz poznání a pravdy. ²¹Nuže, ty učíš jiného, a sám sebe neučíš; ty kážeš, že se nemá krásti, a kradeš; ²²ty pravíš, že se nemá cizoložiti, a cizoložíš; ty máš v ohavnosti modly, a dopouštíš se svatokrádeže; ²³ty se honosíš zákonem, a přestupováním zákona Boha zneuctíváš. ²⁴Neboť jak psáno jest, „jméno Boží bývá haněno od vás mezi pohany“.

2. Výsady dané židům nemohou ochrániti od hněvu Božího.

²⁵Obřízka sice prospívá, zachováváš-li zákon; jsi-li však přestupcem zákona, obřízka

24. Viz Is. 52, 5.

tvá stala se ti neobřízkou. ²⁶ Jestli tedy neobřezaný zachovává předpisy zákona, nebude-liž neobřízka jeho počítati se za obřízku? ²⁷ Ano ten, jenž od přírody jest neobřezán a zákon Boží plní, ten bude souditi tebe, jenž pod Písmem a obřízkou jsi přestupcem zákona. ²⁸ Neboť nikoli ten jest žid (pravý), který jest jím zevně, aniž ta obřízka (jest pravá), která jest zřejmá na těle, ²⁹ nýbrž ten jest židem, kdo jest jím uvnitř, a obřízka srdce Duchem, nikoli v liteře (jest pravá obřízka), (neboť) jemu chvály se dostane ne od lidí, nýbrž od Boha.

3. ¹ Kterou tedy přednost má žid, aneb který prospěch jest z obřízky? ² Velikou každým řádem. První, že jsou jim svěřeny výpovědi Boží. ³ Ale což, jestli někteří z nich neuvěřili? Zmaří jejich nevěra věrnost Boží? ⁴ Nikoli, nýbrž „budiž Bůh pravdomluv-

3, 1—8. Aby z toho, co v předešlé kapitole řekl, židé nemohli namítati, že Pavel staví jim ve věci náboženské pohany úplně na roveň, činí si tu námitku sám a hned ji vyvrací ukazuje, že židům zůstávají jejich výsady, zejména Boží výpovědi či zjevení a mesiášská zaslíbení (v. 1—2), nevěrou jednotlivců pak že se neruší ona zaslíbení, nýbrž spíše jasněji se ukazuje božská věrnost a spravedlnost (v. 3—4), ale ovšem z toho, že nevěra přispívá někdy ke slávě Boží, nelze souditi právem, že by ji Bůh neměl trestati, ani že by se mělo činiti zlé, aby z něho vyšlo dobré (v. 5—8).

v. 4., t. j. budiž Bůh v úsudcích lidských spravedlivý či budiž Bůh uznáván za spravedlivého ve všech svých výpovědích, každý člověk pak

ný, každý pak člověk lhář,“ jak jest psáno: „Abys byl shledán spravedlivý ve svých slovech a zvítězil, když souzen býváš.“ ⁵Jestli však nepravost naše staví na světlo spravedlnost Boží, co díme? Jest nespravedliv Bůh, který vypouští hněv? — Po lidsku to pravím. — ⁶Nikoliv, sic kterak by mohl Bůh souditi ten svět? ⁷Neboť jestli pravda Boží vynikla mou lží k jeho slávě, proč právě já mám jako hříšník býti odsuzován? ⁸A proč bychom (neřekli), jak se o nás praví pomluvou a jak někteří tvrdí, že říkáme: Čiňme věci zlé, aby vzešly dobré? Odsouzení těchto (lidí) je spravedlivé.

proti němu za lháře, ježto Bůh jest pravda naprostá, která nemůže ani se mýliti ani klamati, člověk však nejen může se mýliti a klamati, nýbrž vskutku innohdy se mýlí i klame. Sv. Pavel uvádí ta slova (dílem z Jan. 3, 33, dílem ze žal. 115, 11), aby ukázal, že nejen nevěrnost jednotlivců, nýbrž ani převrácenost všechněch nepřekazí božské věrnosti, tak aby Bůh nevyplnil toho, co slíbil. — Podle Vulgáty bylo by „Bůh jest pravdomluvný, každý člověk pak lhář“. — Slova „abys byl shledán... souzen býváš“ jsou ze žalmu 50, 6.

5. vypouští hněv, trestá.

7. Slova tato praví sv. Pavel s hlediska pohanova, aby ukázal nesmyslnost domněnky, že by Bůh žida pro jeho nevěru nemohl trestati. Nemohl by pak stejným právem trestati nikoho, ani pohana, poněvadž i jeho nevěra a hříchy jakousi měrou přispívají k slávě Boží.

8. Spravedlivé jest odsouzení těch, kteří pomlouvají apoštoly, že takové učení nepravé hlásají.

3. Také podle výpovědí Písma sv. jsou pod hříchem pohané i židé.

⁹Co tedy? Předčíváme je? Nikoli. Vždyť jsme svrchu obvinili židy i pohany, že všichni jsou pod hříchem, ¹⁰jak jest psáno: „Není člověka spravedlivého; ¹¹není moudrého, není, kdo by hledal Boha. ¹²Všichni se odchýlili, vesměs stali se neužitečnými; není, kdo by činil dobré, není ani jediného. ¹³Hrobem otevřeným jest hrdlo jejich, svými jazyky jednají lstivě, jed hadí jest pod jejich rty. ¹⁴Jejich ústa jsou plna zlořečení a hořkosti; ¹⁵nohy jejich jsou rychlé ku prolévání krve, zkáza a bída na cestách jejich, ¹⁶a cesty pokoje nepoznali. ¹⁷Není bázně Boží před očima jejich.“ ¹⁸Víme však, že všechno, co zákon praví, mluví k těm, kteří jsou pod zákonem, ¹⁹aby všechna ústa se odmlčela a veškeren svět se uznal před Bohem vinným; ²⁰neboť ze skutků zákona nebude ospravedlněn před ním žádný člověk, ježto skrze zákon přichází poznání hříchu.

10. viz Ekk. 7, 21.

11n. Viz žalm 13, 2—3.

13a. viz žalm 5, 11; jako z otevřeného hrobu vychází nesnesitelný zápach, tak z hrdla jejich odporné a škodlivé řeči. 13b. viz ž. 139, 4.

14. viz žalm 9, 28. (podle hebr. 10, 7).

15n. Viz Is. 59, 7—8; Přísl. 1, 16.

Ospravedlnění dostává se z víry v Ježíše Krista darem všem, kdo věří.

²¹Nyní však zjevilo se ospravedlnění od Boha bez zákona, osvědčované zákonem i proroky, ²²míním ospravedlnění od Boha, které (přichází) věrou v Ježíše Krista ke všem a na všechny, kteří věří (v něho); není totiž rozdílu. ²³Neboť všichni zhřešili a postrádají slávy Boží, ²⁴ospravedlnění pak bývají zdarma jeho milostí, protože jsou vykoupeni skrze Krista Ježíše. ²⁵Toho Bůh představil

21n. Ospravedlnění či dar, kterým býváme od hříchů očištěni, stáváme se Bohu milými, přijatými dítkami Božími a dědici blaha věčného; bylo zjeveno a zjevuje se nyní, t. j. v době mesiášské, kdy Pán Ježíš nás vykoupil, a to jednak hlásáním evangelia, jednak mimořádnými oněmi dary, které Bůh uděloval mnohdy těm, kteří uvěřivše přijali křest, dávaje tak najevo, že jim odpustil a svou milost udělil. Učení o tomto ospravedlnování bez zákona mojžíšského není nové, nýbrž osvědčuje se již v zákoně a prorocích, t. j. v knihách Starého Zákona.

22. Ovšem netvrdí tím, že víra sama o sobě postačí k ospravedlnění, nýbrž že jest základní podmínkou ospravedlnění, takže bez ní nikdo dospělý ospravedlnění nedochází.

23. Slávy či posvěcující milosti Boží.

25n. Jako Mojžíš na poušti povýšil na tyč a tak lidu představil měděného hada, aby každý, kdo by uštknut byv od hada, s důvěrou se naň podíval, byl uzdraven, tak Bůh povýšil (dopustil, aby povýšili) na kříž a tím jakožto smírnou oběť lidstvu

v jeho krvi jakožto oběť smírnou skrze víru, aby ukázal svou spravedlnost (vzhledem k tomu), že hříchy dříve spáchané opomíjel (trestati) ²⁶ ve své shovívavosti; (též) aby ukázal svou spravedlnost v čase nynějším, aby (zřejmě bylo, že) sám je spravedliv a též ospravedlňuje toho, kdo jest z víry Ježíše Krista.

²⁷ Kde tedy jest chlouba tvá? Jest vyloučena. Kterým zákonem? Skutků-li? Nikoli, nýbrž zákonem víry. ²⁸ Neboť soudíme, že představil svého vtěleného Syna, aby každý, kdo by se k němu s věrou obrátil, byl od hříchů očištěn, posvěcen a veden ke spáse. Učinil to za tím účelem, aby obětováním Syna svého za hříchy lidstva ukázal svoji spravedlnost; vzhledem k zákonu Starému, kdy ve své shovívavosti opomíjel trestati hříchy tak, jak zasluhovaly, takže se mohlo zdáti, jako by nedbal na zachovávání zákona mravního, a tedy nebyl ani svatý ani spravedlivý; vzhledem k zákonu Novému či k době mesiášské, kdy chtěl nejen obětováním Syna svého ukázati svoji spravedlnost, nýbrž i odpouštěním hříchů a udělováním milosti a spásy pro jeho zásluhy najevo dáti svou nejvyšší dobrotu a milosrdnost.

27.—30. Oslovuje žida; dovozuje z toho, co řekl, že židé nemají důvodu se vychloubati nad pohany v příčině spravedlnosti, ježto potřebují ospravedlnění jako pohané; ospravedlnění toho pak že se může dostati jak židům, tak pohanům, nikoli ze skutků zákona Starého, nýbrž z víry v Krista Ježíše. Zákonem skutků (v. 27) míní zákon mojžišský, zákonem víry pak zákon evangelní, zákon Nový, který žádá víry v Krista. Věrou ve v. 31 míní učení své o tom, že člověk dochází ospravedlnění z víry bez skutků zákona, zákonem pak rozumí tu starozákonní zjevení vůbec. — Stvrzujeme zákon, t. j. šetříme a hájíme jeho vážnosti.

člověk bývá ospravedlňován věrou bez skutků zákona. ²⁹Či je snad Bůh toliko (Bohem) židů? Není-li i (Bohem) pohanů? Ano, i pohanů, ³⁰neboť jest jeden Bůh, jenž ospravedlňuje obřezané z víry a neobřezané skrze víru. ³¹Rušíme snad tedy věrou zákon? Nikoli, nýbrž stvrzujeme zákon.

Zákon Starý svědčí, že se ospravedlnění dostává z víry každému věřícímu bez skutků zákona.

4. ¹Čeho tedy, řekneme, že došel Abraham, praotec náš podle těla? ²Neboť byl-li Abraham ospravedlněn ze skutků, má příčinu se honositi, ale ne u Boha. ³Neboť co dí Písmo? „Uvěřil Abraham Bohu, a bylo

4, 1—5. Pavel uvádí tu sice toliko slova z 1. Mojž. 15, 6, má však na mysli nejen tu víru, kterou Abraham projevil tehdy v údolí Mambré, když mu Bůh zaslíbil četné potomstvo, nýbrž veškerou tu víru, kterou měl a projevil od svého povolání, a hledí k veškeré spravedlnosti jeho, i k té, kterou obdržel, byv ospravedlněn a posvěcující milostí obdařen, i k té, kterou se posvěcující milost v něm rozmnožovala. Bylť Abraham již při svém povolání pojal a projevil víru a naději ve Vykupitele tím, že uvěřil Božímu zaslíbení, že v něm budou požehnána všechna pokolení země (1. Mojž. 12, 3). — Tomu, kdo nepracuje, t. j. kdo nekoná skutků přirozeně dobrých v domnění, že by pro ně mohl býti od hříchů ospravedlněn. Slova v závorce (v. 5.) jsou sice ve Vulgátě, ale ne v řeckém textu.

mu to počteno ke spravedlnosti.“ ⁴Ale tomu, kdo pracuje, mzda nepočítá se z milosti, nýbrž z povinnosti; ⁵tomu pak, kdo nepracuje, nýbrž věří v toho, jenž ospravedlňuje bezbožníka, počítá se víra jeho k spravedlnosti [podle ustanovení Boží milosti], ⁶jak i David blahoslaví člověka, kterému Bůh přičítá spravedlnost bez skutků (řka): ⁷„Blaženi jsou ti, jimž nepravosti jsou odpuštěny, a jichž hříchy jsou zakryty. ⁸Blažený člověk, kterému Hospodin nepřičítá hříchu.“ ⁹Nuže, vztahuje se blahoslavenství toto (jenom) na obřezané nebo také na neobřezané? Pravíme totiž: „Počtena byla Abrahamovi víra ke spravedlnosti.“ ¹⁰Kterak tedy byla počtena, v obřízce-li, čili v neobřízce? Nikoli v obřízce, nýbrž v neobřízce. ¹¹A on přijal

7n. Viz žalm 31, 1—2. Slova „hříchy jsou zakryty“ a „nepřičítá hříchu“ znamenají totéž, co slova před tím řečená, „jimž nepravosti (hříchy) jsou odpuštěny“. Nenít před Bohem nic zakryto, a Bůh nemůže nic přičítati, čeho není. Právě-li tedy Písmo, že přičítá spravedlnost, tvrdí tím, že mu ji uděluje, ho ospravedlňuje.

10a. Smysl jest: kterak, t. j. v kterém stavu byla mu víra počtena ke spravedlnosti, kdy byl obřezán nebo neobřezán.

11n. Abraham přijal obřízku jako potvrzení a známku spravedlnosti, kterou obdržel, byv ještě neobřezán. Byl ospravedlněn z víry, byv ještě neobřezán, 1. aby svým příkladem se stal duchovním otcem všech těch, kteří by uvěřili z pohanství, 2. aby byl (nejen tělesným, nýbrž) také duchovním otcem i židů, ale jen těch, kteří by ho následovali ve víře.

znamení obřízky jako pečeť spravedlnosti z víry, kterou měl dokud nebyl obřezán, aby byl otcem všech věřících z neobřízky, aby také jim to bylo počteno ke spravedlnosti,¹² a aby byl otcem obřezaných těch, kteří nejen jsou obřezáni, nýbrž též kráčeji v šlépějích víry, kterou měl otec náš Abraham (již) před obřízkou.¹³ Vždyť nikoli skrze zákon dostalo se Abrahamovi nebo potomstvu jeho zaslíbení, že se stane dědicem světa, nýbrž skrze spravedlnost z víry.¹⁴ Neboť jsou-li dědici (toliko) ti, kteří jsou ze zákona, marnou stala se víra a zrušeno jest zaslíbení.¹⁵ Vždyť zákon působí hněv. Kde

13. Přihlíží hlavně k 1. Mojž. 13, 15 a 17, 8. v jejich smyslu předobrazném, ač má na mysli zaslíbení mesiášská vůbec. — Smysl veršů 14—15a jest: Kdyby dědici zaslíbení a tím i dědici království mesiášského a spásy byli pouze ti, kteří mají zákon mojžíšský a hledí jej svými přirozenými silami zachovávat, víra by neprospívala ke spáse, k ospravedlnění (ač právě z víry Abraham byl ospravedlněn), a zaslíbení daná Abrahamovi a jeho potomstvu by se zrušila, ježto Bůh slíbil, že všechna pokolení země — celý svět — budou v něm, v jednom z jeho potomků, požehnána. To však býti nemůže, poněvadž Bůh jest v svých slibech nejvýš věrný. Zákon mojžíšský sám o sobě ani nemůže působiti ospravedlnění, ježto působí hněv Boží, ne sice přímo, nýbrž tím, že svými příkazy a zákazy dává příležitost, aby člověk přestupováním jich hřešil a tak upadal pod hněv Boží (trestající spravedlnost Boží). (Srov. 3, 20; 5, 13; 7, 8—10.)

15b—16. Právě proto, poněvadž kde není zákona, není ani přestoupení jeho, a tedy ani překážky,

však není zákona, není ani přestoupení; ¹⁶proto z víry (přichází dědictví), aby z milosti (bylo, a to za tím účelem), aby pevné bylo zaslíbení veškerému potomstvu, nejen tomu, které jest ze zákona, nýbrž i tomu, které jest z víry Abrahamovy; tenť jest otcem nás všech, ¹⁷(jak jest psáno: „Otcem mnoha národů jsem tě ustanovil,“) a to před Bohem, jemuž uvěřil, jenž obživuje mrtvé a povolává to, co není, jako by bylo.

¹⁸On proti očekávání v naději uvěřil, že bude otcem mnoha národů podle toho, co mu bylo řečeno: „Tak bude potomstvo tvé.“ ¹⁹A poněvadž neochabl ve víře, nehlédl na své tělo odumřelé, — ač byl již téměř stoletý — ani na odumřelý život Sárin. ²⁰Pro zaslíbení Boží však nepochyboval z nedůvěry, nýbrž posilnil se věrou, vzdav (tak) chválu Bohu; ²¹byl pevně přesvědčen, že jest mocen též učiniti, co slíbil. ²²Proto také bylo mu to počteno ke spravedlnosti.

pro kterou by se nemohlo dáti dědictví (dary mesiášské, ospravedlnění), chtěl Bůh, aby dědictví nedávalo se ze zákona (mojžíšského) jako odměna za jeho zachovávání, nýbrž z víry jako dar z milosti a lásky; a chtěl to proto, aby zaslíbené dědictví to bylo pevné, nezvratně platné pro všechny duchovní potomky Abrahamovy čili pro všechny věřící, ať by to byli rodilí židé nebo rodilí pohané.

17. Viz 1. Mojž. 17, 5.

18. Proti očekávání, t. j. lidskému (či mimo nadání). V naději, t. j. důvěře v božské zaslíbení. — Tak (t. nesčetné) bude potomstvo tvé, jako nesčetné jsou hvězdy. (Viz 1. Mojž. 15, 5.)

²³Nebylo však pouze pro něho napsáno, že mu to bylo počteno ke spravedlnosti, ²⁴nýbrž i pro nás, jimž se to také počte, budeme-li věřiti v toho, jenž vzkřísil z mrtvých Ježíše Krista, Pána našeho, ²⁵jenž byl vydán za hříchy naše a vstal pro ospravedlnění naše.

Užitky ospravedlnění:

1. Pokoj s Bohem a naděje v život věčný.

5. ¹Jsouce tedy ospravedlnění z víry, máme pokoj s Bohem — skrze Pána našeho Ježíše Krista, ²skrze něhož jsme obdrželi věrou i přístup k té milosti, ve které stojíme, — a honosíme se nadějí ve slávu Boží. ³A nejen to, nýbrž také se honosíme souženými vědouce, že soužení působí vytrvalost, ⁴vytrvalost osvědčení se, osvědčení naději; ⁵naděje však nezklame, neboť láska Boží vylita jest v srdcích našich skrze Ducha svatého, kterýž

23n. Pro Abrahama bylo to napsáno, aby se pochválila jeho víra, pro nás pak proto, bychom se z jeho příkladu učili, že také my budeme ospravedlněni, budeme-li věřiti v Boha, jenž vzkřísil Ježíše, a tím i v Ježíše Krista.

5, 1. „Skrze Ježíše Krista“, pro jeho zásluhy.

2. Ve slávu Boží; podle Vulgáty: ve slávu synů Božích.

5. Naděje křesťanská (v život věčný) nezklame. Neboť koho Bůh tak miluje, že svého Syna za něj obětoval a Ducha sv. mu dal, tomu neodepře zaslíbeného dědictví.

nám byl dán. ⁶Neboť proč zemřel Kristus za nás, když jsme byli ještě mdlí, v čas to příhodný, za bezbožné? ⁷Vždyť sotva za spravedlivého kdo umírá; za dobrého totiž snad někdo se i odhodlá zemřít. ⁸Bůh však ukazuje svou lásku k nám tím, že Kristus zemřel za nás, když jsme byli ještě hříšníky. ⁹Mnohem spíše tedy nyní, byvše ospravedlněni krví jeho, budeme uchováni skrze něho od hněvu (Božího). ¹⁰Neboť jestli byvše v nelásce, byli jsme smířeni s Bohem smrtí Syna jeho, tím spíše byvše smířeni, budeme zachováni v životě jeho; ¹¹a nejen to, nýbrž se i honosíme v Bohu skrze Pána našeho Ježíše Krista, skrze něhož nyní jsme došli smíření.

¹²Proto jako skrze jednoho člověka hřích

10. Budeme zachováni v životě jeho (v. 10.), t. j. nyní, když vstav z mrtvých žije (i jako člověk) životem oslaveným.

12—21. Jako se Adam, jsa praotcem a zástupcem veškerého lidstva, přestoupením daného přikázání stal původcem hříchu prvotního (dědičného) a jeho následků pro všechny, kteří řádem přirozeným (plozením) od něho pocházejí, tak se Pán Ježíš jakožto druhý praotec a zástupce lidstva vykoupeného stal svým vykupitelským dílem původcem milosti a ospravedlnění pro všechny, kteří z něho duchovně jsou znovuzrozeni (na křtu sv.).

12. Toto souvětí jest nedokončeno. Úplně znělo by takto: Jako skrze jednoho člověka (Adama) hřích (dědičný) přišel na tento svět (na všechny lidi) a skrze hřích smrt tělesná, tak skrze jednoho člověka (Bohočlověka J. Kr.) přišla spravedlnost (ospravedlnění) na svět a skrze ni život věčně blažený. (Srov. v. 18—19.)

přišel na tento svět a skrze hřích smrt, a (jako) tak na všechny lidi smrt přišla, poněvadž (v něm) všichni zhřešili... — ¹³ Až do zákona totiž hřích byl na světě, ale hřích se nepřičítal, poněvadž nebylo zákona. ¹⁴ Přece však smrt panovala od Adama až do Mojžíše, a (to) nad těmi, kteří nezhřešili přestoupením podobným (přestoupení) Adama, jenž jest předobrazem (Adama) příštího. ¹⁵ Avšak ne tak jest to s darem (z milosti),

13n. Adam byl potrestán smrtí, poněvadž přestoupil příkázání, na jehož přestoupení byl stanoven trest smrti (slovy: V kterýkoli den bys z něho jedl, zemřeš). Od Adama však až do „zákona“ mojžíšského nebylo zákona Božího, který by stanovil smrt na některá přestoupení, a proto, ač také tehdy (do zákona mojžíšského) byl hřích na světě (ač také tehdy lidé hřešili), hřích ten nepřipočítal se jim jako provinění smrti hodné, takže ani pro ty lidi, kteří zahynuli při potopě a zkáze Sodomy, nebyla trestem za osobní hříchy jejich smrt, nýbrž způsob smrti. Přece však smrt panovala také tehdy nade všemi lidmi, takže umírali všichni, lidé to, kteří nehřešili jako Adam přestoupením zákona, na jehož přestoupení by stanoven byl trest smrti. Patrně tedy neumírali pro osobní hříchy své. I nezbývá proto leč uznati, že zemřeli pro hřích přirozenosti, t. j. pro hřích Adamův, který obtíživ vinou lidskou přirozenost, dědictvím na ně přešel a kterým v Adamovi jakožto praotci a zástupci svým zhřešili všichni. — Adama nazývá předobrazem příštího Adama, t. j. Ježíše Krista, pro podobnost účinků jejich ve směru protivném.

15—17. Pán Ježíš (druhý Adam), jsa Bohem i člověkem, mnohem více prospěl a prospěti mohl vykupitelským dílem svým, než uškodil a uškoditi mohl

jako s proviněním; neboť jestli proviněním toho jednoho zemřelo jich mnoho, tím spíše milost Boží a dar v milosti jednoho člověka, Ježíše Krista, přišly přehojně na mnohé.

¹⁶A ne tak jest to s darem, jako (se stalo) skrze jednoho provinivšího se; soud totiž (vedl) z jednoho provinění k odsouzení, milodar však (vede) z mnoha provinění k ospravedlnění. ¹⁷Neboť jestli proviněním jednoho smrt kralovala skrze toho jednoho, mnohem spíše ti, kteří dostávají hojnost milosti a daru ospravedlnění, budou kralovati v životě věčném skrze jednoho, Ježíše Krista. ¹⁸Nuže, jako s proviněním jednoho (došlo) na všechny lidi k odsouzení, tak i pravým činem jednoho (dochází) na všechny lidi k ospravedlnění životodárnému. ¹⁹Neboť jako neposlušností jednoho člověka stalo se

svým pádem Adam (první), jsa pouhým člověkem. Uvalilť Adam na lidstvo hřích jeden, dědičný, Kristus však zasloužil odpuštění a ospravedlnění nejen od hříchu dědičného, nýbrž i ode všech osobních hříchů, kterých by se kdy lidé dopustili; Adam zavinil vládu smrti, Kristus však nejen překonal smrt, nýbrž i zasloužil a udělí panování v životě věčně blaženém všem, kteří milost od něho přijatou uchovají až do konce života časného. — Darem ve v. 15. jakož i pravým činem (spravedlností) ve v. 18. a poslušností ve v. 19. rozumí vykupitelské dílo Kristovo, neposlušností pak ve v. 19. Adamův pád. Praví, že jich zemřelo či smrti bylo podroběno mnoho, ve smyslu: všichni, a těch bylo mnoho.

18n. Vrací se k přirovnání, které započal ve v. 12., a provádí je.

jich hříšnými mnoho, tak i poslušností jednoho stane se jich spravedlivými mnoho.
²⁰Zákon pak přistoupil vedle toho, aby se rozhojnilo provinění; kde však se rozhojnil hřích, (tam) rozhojnila se nad míru milost,
²¹aby jako hřích kraloval ve smrti, tak i milost kralovala skrze spravedlnost k životu věčnému skrze Ježíše Krista, Pána našeho.

2. Osvobození od poroby hříchu.

6. ¹Co tedy řekneme? Máme snad zůstávat ve hříchu, aby se milost rozhojnila?
²Nikoliv. My, kteří jsme zemřeli hříchu, kterak ještě budeme v něm žítí? ³Aneb ne-

20 n. Poněvadž ve 13. v. pravil, že hřích trval až do zákona (možjišského), poučuje nyní o tom, co se stalo v době zákona. Hřích v té době nepřestal, nýbrž se rozhojnil; neboť zákon možjišský přistoupil či byl dán, nikoliv aby hřích zhladil, nýbrž aby dáváje svými příkazy a zákazy podnět ku přestupování, hřích rozhojnil a tím nejen přiváděl k vědomí, jak slabá a porušená jest lidská přirozenost a jak velice jest potřebí Vykupitele, nýbrž i aby budil tužbu po Vykupiteli a tak na něho připravoval.

6, 1—14. Sv. Pavel učí, že na křtu sv. člověk vchází v tak úzké spojení s Kristem umírajícím a z mrtvých vstávajícím, že také umírá s ním vzhledem k hříchu a vstává k životu novému, spravedlivému.

3—5. V prvních dobách křesťanských se totiž udílel křest trojím ponořováním do vody a vynořováním z ní. Kony těmi se naznačovaly dva hlavní účinky křtu, totiž odpuštění hříchů (prvotního i jiných) a

víte-li, že my všichni, kteří jsme byli pokřtěni v Krista Ježíše, v jeho smrt jsme byli pokřtěni? ⁴Byli jsme tedy pohřbeni s ním skrze křest ve smrt, abychom tak, jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých slávou Otcovou, i my vedli život nový. ⁵Neboť jestliže jsme byli vštípeni v něj co do podobnosti smrti jeho, zajisté i co do vzkříšení (budeme v něj vštípeni). ⁶Vždyť víme, že starý člověk náš byl spolu (s ním) ukřižován, aby zničeno bylo tělo hříchu, (a to k tomu konci), bychom nesloužili již hříchu. ⁷Neboť kdo zemřel, jest

trestů čili usmrcení neb ukřižování starého člověka našeho (ponořením), a znovuzrození k životu milosti čili vzkříšení člověka nového (vynořením). Poněvadž však tyto účinky křtu sv. spočívají na obětní smrti a vzkříšení Ježíše Krista, pokládaly se ony kony (ponoření a vynoření) též za symboly či obrazy Kristovy smrti a jeho vzkříšení. Vzhledem k tomu sv. Pavel praví, že všichni, kteří byli pokřtěni v Krista (křtem zasvěcení k službě Kristově), byli pokřtěni ve smrt Kristovu (v. 3.), pohřbeni s ním skrze křest ve smrt Kristovu (v. 4.), vštípeni v něj co do podobnosti jeho (v. 5.), t. j. v tak úzké spojení vešli s Kristem pro hříchy lidstva umírajícím i pohřbeným a tedy i z mrtvých vstalým, že jako by s ním byli srostli v jedno, spolu s ním zemřeli duchovně, vzhledem k hříchu, a to proto, aby s ním také vstali k životu novému slávou Otcovou, t. j. slavným činem Boha Otce.

6. Aby zničeno bylo tělo hříchu, čili aby tělo jejich (a každého člověka pokřtěného) bylo vybaveno z moci (poroby) nezřízené žádostivosti.

7. Jako ten, kdo umřel smrtí tělesnou, osvobozen jest od závazků a obtíží, které snad se proviniv měl

zproštěn od hříchu. ⁸ Jestliže však jsme zemřeli s Kristem, věříme, že také živi budeme s ním; ⁹ vždyť víme, že Kristus vstav z mrtvých již neumírá, smrt nad ním již nepanuje. ¹⁰ Neboť že zemřel, zemřel pro hřích jednou, že však žije, žije pro Boha. ¹¹ Tak i vy mějte za to, že jste mrtvi pro hřích, živi však pro Boha v Kristu Ježíši, Pánu našem. ¹² Nekraluj tedy již hřích ve smrtelném těle vašem, tak abyste poslouchali žádostí jeho, ¹³ ani nedávejte údů svých hříchu za nástroj nepravosti, nýbrž oddejte se Bohu jako takoví, kteří (vstavše) z mrtvých jsou živi, a své údy (oddejte) Bohu za nástroj spravedlnosti. ¹⁴ Vždyť hřích nebude panovati nad vámi, neboť nejste pod zákonem, nýbrž pod milostí. ¹⁵ Co tedy? Smíme snad hřešiti, poněvadž nejsme pod zákonem, nýbrž pod milostí?

před soudem lidským, tak i ten, kdo na křtu sv. zemřel duchovně, osvobozen jest od obtíží a moci hříchu čili zlé žádostivosti, takže silen jsa božskou pomocí, její hnutí může i má překonati.

8. Živi budeme s ním, t. j. životem milosti posvěcující zde na zemi i životem věčně blaženým na nebi.

14. Hřích, t. j. zlá žádostivost nebude míti nad vámi takové moci, abyste jí nemohli odolati, neboť nejste již pod zákonem mojžíšským, který sice obsahoval četné příkazy a zákazy, ale svým zřízením nepodával pomoci potřebné k jeho zachovávaní, nýbrž jste pod milostí, t. j. pod evangeliem čili zákonem Kristovým, který nejen ukládá povinnosti, nýbrž poskytuje i pomoc nadpřirozenou k tomu, abyste je mohli plniti.

Nikoliv. ¹⁶Nevíte-li, že jste služebníky toho, komu se oddáváte za služebníky ku poslušnosti (toho), koho posloucháte, buďto (služebníky) hříchu k smrti, aneb (služebníky) poslušnosti ke spravedlnosti? ¹⁷Ale díky Bohu, že byvše služebníky hříchu, uposlechli jste ze srdce toho vzoru učení, ve který jste byli uvedeni, ¹⁸byvše pak osvobozeni od hříchu, učinění jste služebníky spravedlnosti. ¹⁹Lidskou věc to pravím pro slabost těla vašeho; neboť jako jste dávali údy své ve službu nečistotě a nepravosti k nepravosti, tak nyní dejte údy své ve službu spravedlnosti k posvěcení; ²⁰neboť když jste byli služebníky hříchu, byli jste svobodni proti spravedlnosti. ²¹Nuže, který užitek měli jste tehdy? Věci, za které se nyní stydíte; neboť konec těch věcí jest smrt. ²²Nyní však byvše osvobozeni od hříchu, ale učinění služebníky Božími, máte za užitek svůj posvěcení, za konec pak život věčný; ²³neboť odplata hříchu jest smrt, milodar Boží však (jest) život věčný v Kristu Ježíši, Pánu našem.

19. Lidskou věc, přiměřenou lidským silám.

20. Byli jste svobodni proti spravedlnosti, t. j. nebyli jste podrobeni spravedlnosti, nijak jste nesloužili jí, nýbrž hříchu (zlé žádostivosti), proto nyní jsouce podrobeni (služebníky) spravedlnosti a svobodni proti hříchu, neslužte nijak hříchu, nýbrž spravedlnosti.

3. Osvobození od mojžíšského zákona.

7. ¹ Aneb nevíte-li, bratří, — mluvímť k těm, kteří zákon znají, — že zákon panuje nad člověkem, pokud žije? ² Neboť žena provdaná připoutána jest zákonem k muži, pokud jest živ; zemře-li muž (její), jest rozvázána od zákona o muži. ³ Proto za života mužova bude slouti cizoložnicí, oddá-li se muži jinému; zemře-li však muž její, jest svobodna od zákona (o muži), takže nebude cizoložnicí, oddá-li se muži jinému. ⁴ Tak i vy, bratři moji, byli jste usmrceni zákonu skrze tělo Kristovo, abyste se oddali jinému, tomu, jenž vstal z mrtvých, abychom přinášeli užitek

7. Osvobozením od zákona (totiž mojžíšského) míní osvobození od toho stavu, ve kterém zákon četnými příkazy a zákazy svými pouze panoval nad svými podřízenými, avšak sám o sobě nedával jim síly ani pomoci, aby mohli předpisy ty konati a hříchu se uchrániti.

1—4. Zákon (mojžíšský) panuje pouze nad živými (v. 1.). Křesťané však na křtu sv. zemřeli podle starého člověka svého (4a). Nad nimi tedy zákon (mojžíšský) již nepanuje (4b). Že však zákon mojžíšský panuje pouze nad živými, dokazuje ve v. 2—3 ze zákona manželského, který byl již v ráji stanoven a od Krista znovu potvrzen i prohlášen a podle něhož byla žena připoutána k muži pouze na čas jeho života, takže po jeho smrti jsouc uvolněna, mohla se provdati za jiného. Při tom pojímá věc tak, že zemřeli muž, spolu s ním i žena jeho umírá duchovně, vzhledem k řečenému zákonu, t. j. potud, pokud jest ženou (manželkou).

Bohu. ⁵Neboť když jsme byli v těle, působily v údech našich žádosti k hříchům (vzbuzené) skrze zákon, aby přinášely užitek smrti; ⁶nyní však jsme svobodni od zákona odumřevše tomu (stavu), ve kterém jsme byli drženi, takže sloužíme v novotě ducha, a ne ve starobylosti litery.

⁷Co tedy řekneme? Jest zákon hříšný? Nikoliv. Ale hříchu jsem nepoznal, leč skrze zákon; neboť o žádostivosti bych nevěděl, kdyby zákon nepravil: „Nepožádáš.“

5. když jsme byli v těle, t. j. ve stavu člověka starého, prvotním hříchem stíženého. — Žádosti k hříchům byly zákonem buzeny potud, pokud, jak Pavel sám níže dává najevo, zákon mojžíšský četnými svými příkazy a zákazy se stával příležitostí nebo podnětem k hříchu, ježto se člověk snadno nakloní k věcem zakázaným. — Aby přinášely užitek smrti, t. j. abychom konali skutky, za něž odplatou jest smrt věčná.

6. V novotě ducha, t. j. v novém stavu, totiž ve stavu milosti Ducha sv., která nám byla dána na křtu sv. Ve starobylosti litery, t. j. v onom stavu starém, ve kterém jsme byli pod zákonem mojžíšským.

7—12. Ačkoliv zákon ten jest sám o sobě dobrý a do hříchu neuvádí přímo, přece se stal člověku prvotním hříchem porušenému příležitostí nebo podnětem k hříchu, a to tím, že svými příkazy a zákazy nejen vede k poznání toho, co jest hříchem, nýbrž i budí zlou žádostivost lnoucí k věcem zakázaným, avšak sám o sobě nedává potřebné pomoci k tomu, aby se zlá žádostivost mohla překonati a všechny předpisy plniti.

⁸Hřích však vzav podnět skrze přikázání, způsobil ve mně veškerou žádost; neboť bez zákona hřích jest mrtev. ⁹Já pak jsem žil kdysi bez zákona; když však přišlo přikázání, hřích ožil, ¹⁰ale já jsem zemřel, a tak se shledalo, že přikázání, které (bylo dáno) k životu, jest mi k smrti. ¹¹Hřích totiž vzav

8. Hřích, t. j. zlá žádostivost vzavši příležitost z přikázání, které zakazuje věci nepravé (nepožádáš), způsobil, že ve mně (i v jiných) skutečně povstaly žádosti věcí zakázaných. — Bez zákona hřích jest mrtev, t. j. pokud není zákona pro člověka, buď že vůbec nebyl dán aneb že ho člověk bez své viny nepoznal (nedospěl ještě k užívání rozumu), hřích, t. j. zlá žádostivost jako by byla mrtva, nejeví v něm působivost; neboť i když budí v něm žádosti po věcech nepravých, nepředstavuje mu ty věci jako zakázané, a proto žádosti po nich nejen nebývají mocné a prudké, nýbrž ani nejsou hříšné.

9 n. Pokud jsem (já i jiní) nedospěl k užívání rozumu, byl jsem bez zákona, t. j. zákon pro mne neplatil, a proto i když jsem učinil něco, co bylo proti zákonu, žil jsem duchovně, t. j. neměl jsem hříchu osobního. Když jsem však přišel k užívání rozumu, zákon poznal, přikázání přišlo (platilo i pro mne), zlá žádostivost ožila, se probudila, a já zemřel duchovně či měl jsem hřích, když svoliv k zlé žádostivosti, učinil jsem něco proti zákonu.

11. Poněvadž se člověku věci zakázané zdají býti příjemnějšími, hřích, t. j. zlá žádostivost vzala z přikázání nepožadovati jich podnět, aby své síly projevila, se probudila; byvši však probuzena, pozvedla ho planou nadějí ve štěstí a blaho, ježto představovala věci zakázané jako příjemnější a prospěšnější a odvrátivši ho tak od cesty zákona, vedoucí k pravému životu a k pravé blaženosti, přivedla, svolil-li, ke hříchu, k duchovní smrti.

podnět skrze přikázání, podvedl mě a usmrtil skrze ně. ¹²A tak zajisté zákon jest svatý, i přikázání jest svaté a spravedlivé a dobré.

¹³Tedy-li to, co dobré jest, mně stalo se smrtí? Nikoliv. Avšak hřích, aby se ukázal hříchem, působil mi skrze to dobré smrt, aby nadmíru hříšným stal se hřích skrze přikázání. ¹⁴Víme zajisté, že zákon jest duchovní, ale já jsem tělesný, zaprodaný hříchu; ¹⁵neboť tomu, co dělám, nerozumím; vždyť nekonám to, co chci, nýbrž to činím, čeho nenávidím. ¹⁶Činím-li však to, čeho nechci, souhlasím se zákonem, že jest dobrý. ¹⁷I nedělám to já, nýbrž ten hřích, který přebývá ve mně. ¹⁸Vím totiž, že ve mně, totiž v mém těle, nepřebývá dobré, neboť chtění jest při mně, konání dobra však nikoliv;

13. Není to zákon (mojžíšský), který přivádí k smrti věčné, nýbrž zlá žádostivost, která zneužívajíc zákona, pobádá člověka k tomu, aby žádal a jednal proti zákonu a tak hřeše připravil si věčnou smrt; Bůh pak jí to připouští, aby se ukázala takovou, jakou vskutku jest, totiž zlou, čelící proti vůli Boží.

14. Zákon (mojžíšský) nazývá duchovním proto, že jest svatý a dobrý. Sebe pak a vůbec židy, jak byli neb jsou pod zákonem mojžíšským, nazývá tělesnými a zaprodanými hříchu (zlé žádostivosti), poněvadž jsouce ještě bez milosti posvěcující, byli poddání tělu a ovládání zlou žádostivostí, souhlasíce snadno s tím, čeho žádalo tělo (smyslnost) a zlá žádostivost.

15. Slova dobré a zlé chybějí ve všech rukopisech řeckých a v některých latinských a nejsou původní, nýbrž dostala se sem z v. 19.

17. ten hřích, t. j. ta zlá žádostivost.

¹⁹vždyť nečiním to dobré, které chci, nýbrž konám to zlé, kterého nechci. ²⁰Činím-li však právě to, čeho nechci, nedělám to já, nýbrž ten hřích, který přebývá ve mně. ²¹Shledávám tedy v sobě pravidlo, že když chci činiti dobré, jest při mně zlé. ²²Libuji si totiž v zákoně Božím podle člověka vnitřního, ²³ale vidím jiný zákon v údech svých, který bojuje proti zákonu mysli mé a jímá mě pod zákon hříchu, jenž jest v údech mých. ²⁴Já nešťastný člověk! Kdo mě vysvobodí z těla smrti této? ²⁵Díky Bohu skrze Ježíše Krista, Pána našeho! Nuže tedy, já sám myslím sloužím zákonu Božímu, tělem však zákonu hříchu.

4. Blaženost člověka znovu zrozeného v Kristu.

8. ¹Žádného tedy zavržení není již pro ty,

22 n. podle člověka vnitřního, t. j. po stránce vyšší, duševní, rozumové. Ačkoli však si libuje v zákoně Božím, mojiššském po vyšší, rozumové své stránce, přece když přichází k činu, nečinívá toho, co velí zákon, a to proto, poněvadž, jak ze zkušenosti poznal, v údech jeho, v jeho nižší, smyslné stránce, jest zákon jiný, odlišný, totiž zlá žádostivost, která bojuje proti zákonu mysli jeho, proti zákonu Božímu s takovou silou, že si člověka toho (neobrozeného) podrobuje, strhuje k tomu, aby nečinil, čeho žádá zákon Boží, nýbrž čeho žádá ona, a tak aby zhřešil.

24. z těla smrti této, t. j. z toho stavu, ve kterém mě ovládá smyslnost a zlá žádostivost.

8. Člověk ospravedlněný milostí Boží bývá nejen

kterí jsou v Kristu Ježíši [kterí nežijí podle těla]. ² Neboť zákon ducha oživujícího osvobodil mě v Kristu Ježíši od zákona hříchu a smrti. ³ Co totiž nemožno bylo zákonu, poněvadž byl slabý skrze tělo, (to způsobil) Bůh: poslav Syna svého v podobě těla hříchu a pro hřích, odsoudil ten hřích na těle (jeho), ⁴ aby ustanovení zákona naplnila se v nás jakožto těch, kteří nežijeme podle těla, nýbrž podle ducha. ⁵ Neboť ti, kteří jsou podle těla, obmýšlejí věci tělesné, ti však, kteří jsou podle ducha, (obmýšlejí) věci duchovní. ⁶ Smýšlení těla totiž jest smrt, smýšlení ducha však život a pokoj, ⁷ (to proto), poněvadž smýšlení těla jest nepřítelem Bohu,

osvobozen od nadvlády smyslnosti a smrti a uschopen konati spravedlnost či předpisy zákona (v. 1 až 11), nýbrž i za dítko Boží přijat a právem na život věčný obdařen (v. 12—17) a spolu posilován, aby mohl překonati všeliké strasti (v. 18—39).

1n. Není nic zavržení hodného při těch, kteří na křtu sv. byli v Kristu znovuzrození poněvadž od té nadvlády, kterou nad nimi měla zlá žádostivost, osvobodil je „zákon ducha“, t. j. moc Ducha sv., jenž na křtu sv. uděluje nový, nadpřirozený život.

3n. Kristus přišel na svět v podobě (v podoběnství) těla hříchu, poněvadž přijal sice pravou přirozenost lidskou, avšak bez hříchu prvotního. Rozumíť zde tělem hříchu lidskou přirozenost (prvotním) hříchem porušenou. Odsoudil ten hřích na těle jeho, t. j. Kristovou smrtí na kříži zkazil sílu a nadvládu zlé žádostivosti, a to proto, abychom ustanovení a předpisy zákona Božího mohli s pomocí Boží náležitě konati.

neboť nepoddává se zákonu Božímu, ba ani (poddati se) nemůže, ⁸ a ti, kteří jsou v těle, nemohou se líbiti Bohu. ⁹ Vy však nejste v těle, nýbrž v duchu, ač-li Duch Boží přebývá ve vás; jestliže však někdo nemá Ducha Kristova, ten není jeho. ¹⁰ Ale je-li Kristus ve vás, tělo sice jest mrtvé pro hřích, duch však žije pro ospravedlnění. ¹¹ A přebývá-li ve vás Duch toho, jenž vzkřísil z mrtvých Ježíše, zajisté ten, jenž vzkřísil Krista Ježíše, oživí také smrtelná těla vaše pro svého Ducha, jenž přebývá ve vás. ¹² Nuže bratři, jsme povinni nikoli tělu, abychom podle těla žili. ¹³ Neboť žijete-li podle těla, zemřete; jestli však duchem kony těla umrtvujete, budete žiti. ¹⁴ Vždyť všichni ti, kteří se dávají vésti Du-

9.—11. Nejste v těle, t. j. v onom stavu, ve kterém zlá žádostivost panuje, nýbrž v duchu, t. j. ve stavu, ve kterém panuje duch osvícený milostí Boží, ačli Duch Boží přebývá ve vás, čili ačli jste neztratili milosti Boží těžkým hříchem. — Ducha sv. nazývá ve v. 9. i Duchem Božím (Boha Otce) i Duchem Kristovým, poněvadž vychází od Otce i od Syna.

10. tělo jest sice mrtvé, t. j. smrtelné pro hřích prvotní, duch (duše) však žije život milosti pro ospravedlnění, kterým byl převeden ze stavu hříchu do stavu milosti.

12. Na konci tohoto verše sluší v mysli doplniti slova „nýbrž duchu, abychom podle ducha žili.“

14.—16. Obdrželi s ospravedlněním od Ducha sv. nikoli ducha služebnosti, aby sloužili Bohu zase s bázní otrockou, nýbrž ducha čili dar synov-

chem Božím, jsou synové Boží. ¹⁵ Neboť nepřijali jste ducha služebnosti, abyste se zase strachovali, nýbrž přijali jste ducha synovství, ve kterém voláme: „Abba, Otče!“ ¹⁶ Ano, i Duch vydává svědectví s duchem naším, že jsme dětmi Božími. ¹⁷ Jsme-li však dětmi, (jsme) i dědici: dědici Božími a spoludědici Kristovými, ač-li spolu s ním trpíme, abychom s ním i oslaveni byli.

¹⁸ Myslím totiž, že utrpení nynějšího času nejsou ničím proti budoucí slávě, která se

ství Božího, kterým jsouce naplnění, Boha svým Otcem nazývají. Neboť jestliže darem tím naplnění volají k Bohu ve svém duchu „Otče“, vydává již tím duch jejich svědectví, že jsou dětmi Božími. A že to svědectví jest správné, patrně z toho, že je s ním spolu vydává i Duch sv., potud totiž, pokud je oním darem synovství či dětinné lásky pobádá, aby k Bohu volali „Otče“.

19—30. dokazuje čtyřmi důvody, že se ospravedlněným (vytrvají-li v dobrém) dostane věčné oslavy zcela jistě, a to a) z toho, že veškeré tvorstvo nerozumné touží po vysvobození z nynějšího svého stavu, jakožto stavu násilného a otrockého, ale tužba ta vyplnit se nemůže, leč že oslavení budou synové Boží (v. 19—22); b) z toho, že my sami (ospravedlnění) chováme tužby po věčné oslavě a naději, že se nám jí dostane; neboť tužba a naděje ta, byvši vštípena od Ducha sv., nemůže zůstatí nevyplněna (v. 23—25); c) z přispění Ducha sv., jenž spravedlivě pobádá, aby za oslavu věčnou prosili, a tu prosbu podporuje svou přímluvou, jež oslyšena býti nemůže (v. 26—27); d) z tužby samého Boha (Otce), který má péči o ty, kteří ho milují, a v té péči jistě je přivede k věčné oslavě (v. 28—30).

zjeví na nás. ¹⁹ Vždyť i tvorstvo očekává s toužebností zjevení synů Božích. ²⁰ Neboť marnosti bylo poddáno tvorstvo, nikoli dobrovolně, nýbrž pro toho, jenž je poddal s nadějí, ²¹ že i to tvorstvo bude osvobozeno od poroby porušení ve svobodu slávy synů Božích. ²² Víme zajisté, že veškeré tvorstvo spolu sténá a trpí bolest až dosud. ²³ A nejen

19. zjevení synů Božích, t. j. tu dobu, ve které spravedliví obdrží plnou oslavu svoji (i co do těla) a všem se zjeví jakožto synové Boží.

20n. Marností rozumí marné, mnohdy i nekalé a nedůstojné snahy člověka; jim bylo tvorstvo nerozumné poddáno, t. j. nuceno sloužiti jim, pokud totiž člověk zneužíval a zneužívá jich při oněch svých snahách; bylo jim poddáno nedobrovolně, pokud se totiž přiči přirozenosti každého tvora, aby se ho užívalo k účelům nesrovnávajícím se s těmi, pro něž byl stvořen. Přece však poddáno bylo či sloužilo a slouží tvorstvo oněm snahám (marnosti), a to pro toho, jenž je poddal, t. j. pro Boha, či proto, že Bůh sám pro hřích prvního člověka ustanovil to dopustit, ale s nadějí (v. 21.), dav totiž naději či ustanovení, že svým časem (při vzkříšení) je osvobodí od té poroby mravního i fysického porušení, do kterého se dostalo pro hřích Adamův, a uvede je ve svobodu slávy synů Božích čili do stavu přiměřeného té slávě, ve které budou přijati synové Boží, kdy se ho zase bude užívat jenom k účelům, pro které bylo stvořeno, ke cti a chvále Boží a podle vůle Boží.

22. O kletbě, kterou Bůh pro hřích prvního člověka vyslovil nad zemí, viz 1. Mojž. 3, 17—18; o budoucím osvobození a obnově přírody Skutk. ap. 3, 21; 2. Petr. 3, 12—13; Apokal. 21, 1—4.

23. Prvotiny Ducha, t. j. první dary Ducha sv. čili spása počáteční (spočívající v posvěcující mi-

ono, nýbrž i my, ač máme prvotiny Ducha, i my sami v sobě sténáme, očekávající synovství, (totiž) vykoupení těla svého. ²⁴Neboť (jen) co do naděje byli jsme spaseni. Naděje však, kterou jest viděti, není naděje, neboť kterak má kdo naději v to, co vidí? ²⁵Ale nadějeme-li se toho, čeho nevidíme, očekáváme to s trpělivostí. ²⁶Podobně však i Duch spolu přispívá slabosti naší. Nevíme totiž, zač bychom měli se modlití, jak jest potřebí; ale Duch sám přimlouvá se za nás za všechny vzdechy nevyslovenými. ²⁷Ten pak, jenž zpytuje srdce, ví, čeho Duch žádá, že (totiž) podle Boha se přimlouvá za věřící. ²⁸Víme však, že těm, kteří milují Boha,

losti, v synovství Božím, v právu na věčnou blaženost). Po synovství, totiž po dokonalém čili po životě věčně blaženém nejen co do duše, nýbrž i co do těla, jehož by se nám dostalo dědictvím jakožto přijatým synům Božím.

24n. Že dokonalé synovství očekáváme, ukazuje z toho, že dosud nejsme spaseni co do věci čili co do skutečného požívání blaha věčného, nýbrž jen co do naděje, k pojmu naděje pak že patří, aby se vztahovala k věci budoucí; neboť jestliže někdo již vidí a užívá té věci, o níž choval naději, nemá již naděje o té věci, nýbrž jest v jejím držení.

26. Duch sv. sám se přimlouvá za své věrné, t. j. k modlitbě je pobádá a prosby jejich řídí tak, aby se děly podle vůle Boží a došly vyslyšení, jakož i tím, že v nich budí zbožné a vroucí vzdechy, pocity „nevyslovené“ čili tiché, jimž oni sami nerozumějí, nevědouce, k čemu směřují, jimž však rozumí Bůh, věda, k jakému účelu je Duch sv. vnukl.

všecky věci pomáhají k dobrému, (jakožto) těm, kteří podle úradku (Božího) jsou povoláni. ²⁹Neboť ty, které předzvěděl, také předurčil (k tomu), aby byli připodobněni obrazu Syna jeho, aby on byl prvorozeným mezi mnoha bratry. ³⁰Ty pak, které předurčil, také povolal, a ty, které povolal, též ospravedlnil, ty však, které ospravedlnil, také oslavil.

³¹Co tedy řekneme k tomu? Je-li Bůh pro nás, kdo proti nám? ³²Ten, jenž ani vlastního Syna neušetřil, nýbrž za nás všechny ho vydal, — kterak i s ním nedá nám všeho?

³³Kdo bude žalovati na vyvolence Boží? Bůh jest to, jenž ospravedlňuje. ³⁴Kdo jest, jenž by je odsoudil? Kristus Ježíš to jest, jenž za nás umřel, ano i z mrtvých vstal, jenž jest na pravici Boží, jenž se též přimlouvá za nás.

³⁵Kdo (tedy) nás odloučí od lásky Kristovy? Soužení-li nebo úzkost nebo hlad nebo na-

29. t. j. ty, o nichž Bůh od věčnosti věděl a ví, že vytrvají v povolání k pravé víře a v činné lásce k Bohu až do smrti, ty předurčil k tomu, aby jednou — po svém vzkříšení — měli také tělo oslavené, jako je má oslavené Pán Ježíš od svého vzkříšení, a chtěl to tak proto, aby Pán Ježíš nebyl sám, který by také podle člověčenství požíval blaha věčného, nýbrž s ním též mnoho jiných.

31—39. Apoštol zakončuje druhý oddíl (o účincích ospravedlnění) poučením, že ospravedlnění nemají se čeho báti, nýbrž vše doufati; neboť spása jejich spočívá na lásce Boha Otce i Ježíše Krista k nim, od které je nic nemůže odloučiti.

hota nebo nebezpečenství nebo pronásledování nebo meč? — ³⁶Tak jest psáno: „Neboť pro tebe jsme na smrt vydáváni po celý den; pokládáni jsme za ovce na zabití —.“ ³⁷Ale v tom všem vítězíme úplně skrze toho, jenž si nás zamiloval. ³⁸Neboť jsem přesvědčen, že ani smrt ani život, ani andělé ani knížata ani mocnosti, ani věci přítomné ani budoucí, ani síla ³⁹ani výška ani hloubka, ani které stvoření jiné nebude nás moci odloučiti od lásky Boží, která jest v Kristu Ježíši, Pánu našem.

Nynější vyloučení Israelitů ze spásy neodporuje daným zaslíbením.

9. ¹Pravdu pravím v Kristu, nelžu, a spolu se mnou moje svědomí vydává svědectví v Duchu svatém, ²že mám zármutek veliký a ustavičnou bolest v srdci mém. ³Vždyť bych si přál, abych já sám byl zavržen od Krista pro své bratry, mé příbuzné podle těla.

9, 1—5. Jako úvodem k této části vyjadřuje apoštol velikou bolest nad nevěrou židů i vroucí tužbu po jejich spáse, uznáváje zároveň jejich přednosti a výsady.

3. Tak velice miluje své soukmenovce, židy, že by byl hotov býti pro ně zavřen (odloučen) od Krista, kdyby je tím přivedl ke spáse, a kdyby to bylo možno tak, aby sice byl odloučen od slávy Kristovy, od požívání věčné blaženosti, ne však od lásky Kristovy. (Srov. 2, 17—3, 5; 8, 35—39.)

⁴Vždyť to jsou Israelité, jejich jest synovství a sláva a úmluva i zákonodárství a bohoslužba a zaslíbení; ⁵jejich jsou otcové a z nich jest Kristus podle těla, jenž jest nade všechno, Bůh velebený na věky. Amen.

⁶Tím však nepravím, že by zmařeno bylo slovo Boží. Neboť ne všichni ti jsou Israelité

4n. Mají čestné jméno Israelité, jakožto jméno po praotci Jakubovi, jenž je obdržel od samého Boha; mají synovství, pokud se totiž národ israelský nazývá prvorozeným synem Božím (2. Mojž. 4, 22); mají slávu, t. j. sloup oblakový a oblak světlý nad archou úmluvy, jimiž Bůh dával u nich najevo svou přítomnost, též úmluvu, kterou Bůh učinil s Abrahamem a nato s Isákem a Jakubem opakoval a později obnovil prostřednictvím Mojžíšovým s celým národem, zákon na Sinaji slavnostně daný skrze Mojžíše, bohoslužbu Bohem samým stanovenou, otce, t. j. patriarchy, kteří vynikali ctnostmi a obdrželi veliká zaslíbení (mesiášská) pro sebe i své potomky, a přednost největší, že totiž z nich se měl narodit a se narodil Vykupitel Ježíš Kristus.

6—13. Ačkoli veliká část Israelitů zůstavši v nevěře, vyloučila se od zaslíbené spásy, nezůstala proto nevyplněna zaslíbení mesiášská daná Abrahamovi a jeho potomstvu. Neboť pravými Israelity, pravými dítkami (syny) Abrahamovými, na něž se ona zaslíbení vztahují, nejsou ti, kteří toliko podle těla pocházejí od Israele (Jakuba) a Abrahama, nýbrž ti, kteří se věrou podobají Abrahamovi (Gal. 3, 7), takže pravé synovství Abrahamovo, k němuž se ona zaslíbení vztahují, nespočívá na tělesném původu od Abrahama, nýbrž na milosti Boží. Patrně to již ze života Abrahamova a Isákova. Mělť Abraham mimo Isáka (ze Sary) také syna Ismaele z Hagary a šest synů z Ke-

(praví), kteří pocházejí od Israele; ⁷aniž proto, že jsou potomstvem Abrahamovým, jsou všichni dítkami, nýbrž „v Isákovi bude tobě nazváno potomstvo.“ ⁸To jest: nikoliv ti jsou dítkami Božími, kteří jsou dítkami podle těla, nýbrž ti se počítají ku potomstvu, kteří jsou dítkami podle zaslíbení. ⁹Slovo zaslíbené jest totiž toto: „O tomto čase (za rok) přijdu (zase), a Sára bude míti syna.“ ¹⁰A netoliko ona (dostala zaslíbení), nýbrž i Rebeka, počavši (dva syny) z jednoho (muže), z Isáka, otce našeho. ¹¹Neboť když se ještě nenarodili, aniž co dobrého nebo špatného učinili, — aby (v platnosti) zůstal úradek Boží o vyvolení nikoli ze skutků, nýbrž z toho, jenž povolává, — ¹²bylo jí řečeno: „Starší bude sloužiti mladší-

tury, a přece dědicem zaslíbení jemu daných se stal podle vůle Boží pouze Isák, a ačkoli Esau a Jakub byli dítkami týchž rodičů, a to bliženci, přece pouze jeden z nich, mladší Jakub, se stal dědicem zaslíbení.

7. Viz 1. Mojž. 2, 11. — 8. Srov. Gal. 4, 23, 28.

9. Viz 1. Mojž. 18, 10.

12. Viz 1. Mojž. 25, 23. Slova „jsem si zamiloval“ a „v nenávist jsem pojal“ ve smyslu „méně jsem miloval“ jsou řečena o vnějších projevech božské dobrotivosti a lásky, pokud totiž Bůh Jakuba (beze všech zásluh jeho) vyvolil za praotce národa, z něhož by vyšel Vykupitel, a pokud jak jemu, tak jeho potomstvu zvláštní dobrodiní prokazoval. Esauovi však a jeho potomstvu takových dobrodiní nečinil; nijak však nevyjadřují zde vnitřního zalíbení, vnitřní milosti neb nemilosti Boží, tím méně se vyslovují o jejich věčné spáse.

mu,¹³ jak jest psáno: „Jakoba jsem si zamiloval, Esaua v nenávist jsem pojal.“

¹⁴Co tedy řekneme? Jest u Boha nespravedlnost? Nikoli. ¹⁵Neboť řekl Mojžíšovi: „Smiluji se nad tím, nad kým se chci smilovati, a slituji se nad tím, nad kým se chci slitovati.“ ¹⁶Nezáleží tedy na tom, kdo chce, ani na tom, kdo běží, nýbrž na Bohu, jenž se smilovává. ¹⁷Neboť Písmo sv. praví faraonovi: „Právě k tomu jsem tě vzbudil, abych ukázal na tobě svou moc, a aby se rozhlásilo jméno mé po veškeré zemi.“ ¹⁸Nuže nad kým chce, se smilovává, a koho chce, zatvrzuje. ¹⁹Řekneš mi tedy: „Proč ještě si stěžuje? Neboť kdo odolá vůli jeho?“ ²⁰Ó člověče, ano ty, kdo jsi, jenž odmlouváš Bohu? Řekne-liž výrobek výrobcí: „Proč jsi mne udělal takto?“ ²¹Aneb nemá-li hrnčír moci nad hlínou, aby z té-

13. Viz Mal. 1, 2—3.

14—18. Aby z toho, že Bůh jedny vyvolil a povolal k pravé víře, jiné nikoli, nemohl nikdo souditi právem, že Bůh jest nespravedliv, poučuje a výpověďmi Písma sv. potvrzuje, že Bůh v udělování i v odpírání svých darů jest zcela svoboden, takže nikomu nekřivdí, dá-li jednomu svou milost, jinému nikoliv, a to ani tehdy, když z odepření darů povstává u člověka zatvrzení.

15. Viz 2. Mojž. 33, 19.

17. Viz 2. Mojž. 9, 16.

18. Koho chce, zatvrzuje odepřením větších milostí tomu, kdo nedbá neb odmítá stále ty, které mu již udělil.

hož truple udělal nádoby jednu k ozdobě, jinou k nezdobě? ²² Jestliže však Bůh přes to, že chce ukázati hněv a v známost uvésti svoji moc, snášel u veliké shovívavosti nádoby hněvu způsobilé k zahynutí, ²³ aby ukázal bohatství své slávy na nádobách milosrdenství, které připravil ke slávě? — ²⁴ Jako takové povolal i nás nejen ze židů, nýbrž i z pohanů, ²⁵ jak dí v Oseáši: „Nazvu lidem svým toho, jenž nebyl mým lidem, a milou tu, která byla nemilá, [a milosrdenství došlou tu, která nedošla milosrdenství;] ²⁶ a na tom místě, na kterém jim bylo řečeno: „Vy nejste lid můj,“ tam budou nazváni syny Boha živého.“ ²⁷ Isaiáš pak volá nad Israelem: „Byť byl po-

22 n. Nádobu hněvu, t. j. hříšníky. Této větě chybí závětí; dalo by se doplniti na konci v. 23. takto: zdali může obviňován býti z nespravedlnosti? Jestli Bůh přes to, že chce ukázati trestající spravedlnost svou, snášel a snáší hříšníky.... a jestli, aby ukázal (chtěje ukázati) bohatství své slávy čili nesmírné milosrdenství své na nádobách milosrdenství (na těch, na nichž chce ukázati milosrdenství své), t. j. na těch, které připravil ke své slávě, některé vyvolil k pravé víře a povolal k ní nás nejen ze židů, nýbrž i z pohanů, může-liž proto býti viněn z nespravedlnosti?

25 n. Viz Os. 2, 23—24 a Os. 1, 10. Prorok předpovídá, že také pohané budou povoláni do království mesiášského. Slova „a milosrdenství — milosrdenství“ chybějí v řeckém textu, jsouce pouze jiným překladem neb výkladem slov předchozích.

27 n. Viz Is. 10, 22—23. Tímto proroctvím a následujícím ve v. 29. (z Is. 1, 9) předpovídá prorok

čet synů israelských jako písek mořský, zbytek (toliko) bude spasen, ²⁸neboť slovo (hrozné) vykoná a ukrátí ve spravedlnosti; slovo totiž ukřácené učiní Hospodin na zemi.“ ²⁹A jak předpověděl Isaiáš: „Kdyby Hospodin zástupů nebyl nám ponechal (něco) potomstva, byli bychom se stali jako Sodoma a Gomoře byli bychom připodobnění.“

Židé sami svou vinou se připravili o spásu mesiášskou.

³⁰Co tedy řekneme? To, že pohané, kteří spravedlnosti nehledali, spravedlnosti dosáhli, spravedlnosti totiž, která jest z víry, ³¹Israelité však, kteří hledali zákona spravedlnosti, k zákonu spravedlnosti nepřišli. ³²Proč? Poněvadž (hledali jí dojíti) ne z víry, nýbrž

ve smyslu předobrazném, že veliká část židů ke spáse zaslíbené nepřijde. Ve smyslu literárním týká se slova Isaiášova porážky, která jim byla za Ezechiáše způsobena od Sancheriba, krále assyrského.

28. V krátkosti vykoná hrozbu, kterou byl učinil.

30—33. Veliká část židů přes úsilí své nedošla zaslíbení mesiášských, poněvadž usilovali dojíti ospravedlnění nikoli tou cestou, kterou jediné lze dojíti, totiž z víry v Krista Ježíše, nýbrž ze skutků zákona, konaných přirozenými silami, a proto narazili na kámen úrazu, t. j. vzavše pohoršení z Kristovy osoby a jeho nízkého, chudobného vnějšího stavu, neuvěřili v něho. Zákon spravedlnosti=spravedlnost.

jako ze skutků; narazili (zajisté) na kámen úrazu, ³³jak jest psáno: „Hle, kladu na Sioně kámen úrazu a skálu pohoršení, a žádný, kdo v něho věří, nebude zklamán.“

10. ¹Bratři, tužba srdce našeho a prosba k Bohu (děje se) za ně, aby byli spaseni. ²Neboť jim vydávám svědectví, že mají horlivost pro Boha, ale ne podle rozumu. ³Neuznávající totiž spravedlnosti Boží a hledíce stanovití (spravedlnost) vlastní, nepodali se spravedlnosti Boží. ⁴Vždyť konec zákona je Kristus, jenž jest k ospravedlnění pro každého, kdo (v něho) věří. ⁵Neboť Mojžíš napsal o spravedlnosti, která jest ze zá-

33. Uvedeno dílem z Is. 28, 16, dílem z Is. 8, 14. Viz též Mat. 21, 42. 44; 1. Petr. 2, 6.

10, 3 n. Židé neusilovali o spravedlnost Boží čili takovou, jaká platí před Bohem, nýbrž o spravedlnost svoji domnělou, nepováživše, že zákon jejich (zákon Starý) jest toliko přípravou na Krista, skrze něhož jedině lze dosíci pravé spravedlnosti.

5—13. Domnělá spravedlnost židů jest velmi těžká, mohouc býti zjednána toliko plněním celého zákona, spravedlnost pravá však jest velmi lehká, poněvadž jí lze dojítí věrou, a to každému.

5. 3. Mojž. 18, 5. Zaslibuje se život tomu, kdo celý zákon (mojžíšský) ve všech jeho částkách a předpisech bude plniti. To však nebylo možno pouhými silami přirozenými, nýbrž jedině pomocí božskou, které se před Kristem dostávalo věrou a nadějí v budoucího Vykupitele. Když však Vykupitel přišel a židé většinou mu víru odepřeli, připravili se tím o onu vyšší pomoc, bez které nemohli náležitě konati všech předpisů zákona a dojítí spravedlnosti.

kona: „Člověk, který ji bude činiti, živ bude v ní.“ ⁶Spravedlnost však, která jest z víry, praví: „Neříkej v srdci svém: Kdo vstoupí na nebe? aby totiž Krista dolů svedl, — ⁷nebo: Kdo sestoupí do propasti? — aby totiž Krista z mrtvých vyvedl.“ — ⁸Ale co dí (dále)? „Blízko tebe jest to slovo, v ústech tvých a v srdci tvém.“ Jest to slovo víry, které kážeme; ⁹neboť budeš-li vyznávatí ústy svými Pána Ježíše a budeš-li věriti v srdci svém, že Bůh ho vzkřísil z mrtvých, spasen budeš. ¹⁰Srdcem totiž se věří ke spravedlnosti, ústy však děje se vyznání ke spáse. ¹¹Neboť Písmo praví: „Žádný, kdo v něho věří, nebude zklamán.“ ¹²Není zajisté rozdílu mezi židem a pohanem, neboť jeden a týž jest Pán všech, jsa bohat pro všechny, kteří ho vzývají; ¹³vždyť „každý, kdo vzýváti bude jméno Hospodinovo, spasen bude.“

6—8. Užito volně 5. Mojž. 30, 11—14. Sv. Pavel však užívá těch slov, aby jimi vyjádřil myšlenku svoji, totiž tu, že nyní, když již evangelium Kristovo skrze apoštoly bylo a jest hlášáno, není již těžko dojíti pravé spravedlnosti; jest třeba jen věriti v Krista a tu víru slovy i skutky vyznávatí.

10. t. j. vnitřní kony víry směřují (vedou) k tomu, aby člověk dosáhl ospravedlnění, vyznávání pak víry vytrvalé (které se děje až do smrti slovy i skutky) vede k dosažení života věčně blaženého.

11. Viz Is. 28, 16.

13. Viz Joel 2, 32. Hospodinem míní tu Boha Vykupitele, Ježíše Krista, jež každý podle božské i lidské jeho přirozenosti má vyznávatí.

¹⁴Nuže, kterak budou vzývati toho, v koho neuvěřili? Kterak však uvěří v toho, o kom neuslyšeli? A kterak uslyší bez hlasatele?

¹⁵A kterak budou hlásati, nebudou-li poslání? — jak jest psáno: „Jak milý jest příchod těch, kteří zvěstují pokoj, kteří zvěstují věci dobré!“ ¹⁶Avšak ne všichni uposlechli evangelia. Neboť Isaiáš praví: „Pane, kdo uvěřil kázání našemu?“ ¹⁷Nuže víra (jest) z kázání, kázání pak z rozkazu Kristova (se děje). ¹⁸Avšak táži se: Zdali neslyšeli? Ba ano; „po veškeré zemi rozešel se hlas jejich a na konec země (zní) slova jejich.“ ¹⁹Táži se však: Zdali

14—18. Židé mohli poznati, že víra v Krista Ježíše a její vyznávání jest pravou cestou ke spáse, poněvadž Bůh poslav věrozvěsty učinil se své strany všecko, čeho bylo třeba, aby tu cestu poznali.

15. Jak milý jest příchod... (doslovně: jak krásné jsou nohy). Slova ta jsou z Is. 52, 7. V listerním smyslu byla pověděna o těch, kteří zvěstovali návrat ze zajetí babylonského, v duchovním smyslu se však podle výkladu sv. Pavla týkají apoštolů, kteří zvěstovali vysvobození z poroby hříchu skrze Krista.

16. Is. 53, 1. (Jan 12, 38.)

18. Slova žalmu 18, 5. Žalmista jimi vyličuje chválu, kterou Bohu vzdává hvězdné nebe; sv. Pavel jich užívá ve smyslu duchovním o kázání apoštolském.

19—21. Ukazuje, že židé nemohou svou nevěrou omlouvatí neporozuměním kázání apoštolskému, neboť porozuměli mu pohané; mohli mu tedy tím spíše porozuměti oni.

19. Viz 5. Mojž. 32, 21. Nenárodem a národem nemoudrým míní pohaný, jakožto lid, který pravého

snad Israel neporozuměl? Předem Mojžíš praví: „K řevnivosti vás přivedu skrze nenárod a popudím k hněvu skrze národ nemoudrý.“²⁰ Isaiáš pak odvážně praví: „Nalezen jsem byl od těch, kteří mě nehledali, zjevil jsem se těm, kteří se po mně neptali.“²¹ K Israeli však dí: „Po celý den jsem roztahoval ruce své k lidu nevěřícímu a odmítajícímu.“

Nynější nevěra a zavržení židů jsou toliko částečné a dočasné.

11. ¹Proto pravím: Zavrhl snad Bůh lid svůj? Nikoli. Vždyť i já jsem Israelita, z po-

Boha nezná. Na onom místě vytýká Bůh Israelitům, že ho podráždili a k hněvu popudili nakloněním se modlám, které nejsou Bohy, a ohlašuje jim, že je za trest podráždí čili k řevnivosti a k hněvu popudí tím, že se láskou nakloní k pohanům, kteří Israelitům byli jako nenárodem. Slova ta se vyplnila jistou měrou již těmi vítězstvími, jichž pohané dobyli nad židy, vyšší měrou se však vyplnila povoláním pohanů do církve Kristovy.

20. Viz Is. 65, 1.

21. Viz Is. 65, 2.

11, 1—36. ukazuje, že ačkoli se veliká část židů nevěrou vyloučila ze spásy mesiášské, nebyl přece zavržen národ celý, a ani těm, kteří zůstali v nevěře, nebyla odňata veškerá útěcha a naděje.

1. Zavrhl Bůh, tak totiž, aby celý národ byl vyloučen ze spásy mesiášské, a žádná část, žádný jeho člen se nestal členem církve a účastným zaslíbení mesiášských.

tomstva Abrahamova, z pokolení Benjamínova. ²Bůh nezavrhl lidu svého, který předvěděl. Aneb nevíte-li, co praví Písmo při Eliášovi, kterak si stěžuje u Boha proti Izraelitům? ³„Hospodine, proroky tvé pobili, oltáře tvé zbořili; já jsem zůstal sám, a hledají bezživotí mého.“ ⁴Ale co praví jemu Boží odpověď? „Pozůstavil jsem si sedm tisíc mužů, kteří nesklonili kolena před Bálem.“ ⁵A tak i v tomto čase ostatek zůstal podle vyvolení z milosti. ⁶Jestliže však z milosti, (tedy) ne již ze skutků; sic jinak milost nebyla by již milostí. ⁷Co tedy? Čeho Israel hledal, toho nedošel, vyvolení však došli, ostatní pak jsou zaslepeni, ⁸jak jest psáno: „Bůh dal jim ducha otupělosti, oči, aby neviděli, a uši, aby neslyšeli až do dnešního

3 n. Viz 3. Král. 19, 10. a 19, 18.

6. Jestliže se jistá část stala účastna mesiášských zaslíbení z milosti Boží, jest na jevě, že se jí darů mesiášských nedostalo pro zásluhy, jež by si byla zjednala konáním předpisů zákona. K pojmu milosti patří, aby bylo dáno zdarma, ne pro zásluhy.

8—10. Zaslepenost židů (dočasná) byla předpověděna. Výpověď první (v. 8.) jest uvedena volně z 5. Mojž. 29, 4 (se záměnou některých slov z Is. 29, 10). Výpověď druhá (ve v. 9. a 10.) jest uvedena ze žalmu 68, 23—24. Slovy „budiž — a odplatou“ (v. 9.) David předpovídá, že ty dary mimořádné, které židé obdrželi od Boha, se jim stanou příležitostí k pádu, jako bývá zvířatům pokrm v léčce neb pasti. Sv. Pavel rozumí těmi dary, stolem, zákon mojišský neb Písmo sv. S. Z. Slovy „zatemnětež se

dne.“⁹ A David praví: „Budiž jim stůl jejich osidlem a léčkou a pastí a odplatou; ¹⁰zatemnětež se oči jejich, aby neviděli, a hřbet jejich skláněj se vždycky.“

¹¹Táži se tedy: Zdali narazili jen proto, aby padli? Nikoliv, nýbrž pádem jejich (přišla) spása k pohanům, aby řevnili po nich.

¹²Byl-li však pád jejich bohatstvím pro svět a zmenšení jich bohatstvím pro pohany, čím spíše plnost jejich! ¹³Vám tedy, pohanokřesťanům, pravím: Pokud já jsem apoštolem pohanů, oslavuji úřad svůj, ¹⁴zdali bych nějak k řevnivosti povzbudil své soukmenovce

— vždycky“ (v. 10.) vysvětluje, kterak dary ty, zákon mojžíšský, mohly jim býti k pádu, tím totiž, že Bůh jim odepřel za trest vyšší pomoc svou (než jakou jim dosud dával), a oni proto nejen neporozuměli zákonu mojžíšskému jakožto pěstounu a vůdci ke Kristu, nýbrž se i shýbali pod jeho předpisy jako pod těžkým břemenem.

11 n. Evangelium Kristovo, od židů odmítnuté, mělo se tím dříve dostat k pohanům, by pak jejich příkladem židé jsouce povzbuzeni, také se obrátili a uvěřili (v. 11.). Obrácení židů přinese pohanům veliký prospěch. Neboť byl-li pád, t. j. nevěra židů, pro svět bohatstvím čili příležitostí k tomu, aby se pohané, přijmouce víru v Krista, stali účastni bohatství božských milostí, a bylo-li zmenšení, to jest malý počet těch židů, kteří přijali křesťanství, bohatstvím čili příležitostí, aby se pohané stali účastni hojnou měrou statků mesiášských, čím větší prospěch vzejde z toho lidstvu, až se obrátí plnost, t. j. celý národ israelský ve svém celku. (v. 12.)

13 n. „Oslavuje“, s horlivostí vykonává.

a přivedl ke spáse některé z nich. ¹⁵Neboť jestli zavržení jejich jest smířením světa, čím bude jejich přijetí, leč životem z mrtvých? ¹⁶Jsou-li však prvotiny svaté, jest i celek (svatý), a je-li kořen svatý, jsou i ratolesti (svaté). ¹⁷Jestliže některé ratolesti se ulomily, ty však byv olivou planou, byl jsi v ně vštípen a stal jsi se účastníkem kořene i tučnosti olivy, ¹⁸nechlub se proti ratolestem; chlubíš-li se však, (pomni, že) ne ty neseš kořen, nýbrž kořen tebe. ¹⁹Řekneš tedy: Ratolesti byly ulomeny, abych já byl vštípen. ²⁰Dobře: nevěrou byly ulomeny, ty však věrou stojíš; nesmyslej vysoce, nýbrž boj se. ²¹Neboť neušetří-li Bůh ratolestí přirozených,

15 n. Prvotinami a kořenem míní patriarchy, celkem (masou) a ratolestmi židy jakožto potomky oněch; nemíní svatosti vnitřní, nýbrž vnější čili jakousi posvátnost, zakládající se na spojení s patriarchy.

17—21. Pohanokřesťané ať se pro svou pravou víru nepyšní nad nevěřící židy, spíše ať dají pozor, by neklesli a tak se o spásu nepřipravili. Olivou ušlechtilou míní církev Kristovu, Jejím kořenem jsou patriarchové pro svou víru a naději ve Vykupitele, kmenem theokracie (bohovláda) starozákonní, korunou církev Kristova. Ratolestmi jsou údové církve. Židé pro svůj původ od patriarchů jsou ratolestmi přirozenými, ale pro svou nevěru od toho stromu Božího odseknutými; olivou planou jsou pohané, kteří ve své modloslužbě nemohli konati skutků nadpřirozeně dobrých; přijavše však víru, byli vštípeni v olivu pravou, stali se údy církve.

18. Spásu mesiášskou přijali nikoli židé od pohanů, nýbrž pohané od židů.

21. Ani tebe neušetří, odpadneš-li od víry.

ani tebe neušetří. ²²Viz tedy dobrotivost i přísnost Boží: k padlým přísnost, k tobě pak dobrotivost Boží, setrváš-li v dobrotě; jinak i ty budeš vyřazen. ²³Ale také oni, nezůstanou-li v nevěře, budou vštípeni; mocen jest zajisté Bůh zase je vštípati; ²⁴neboť jestliže ty byl jsi vyřazen z olivy podle přirozenosti plané a mimo přirozenost vštípen v olivu dobrou, čím spíše ti, kteří jsou (ratolestmi) přirozenými, budou vštípeni ve svou olivu!

²⁵Nechci totiž, bratří, abyste neznali toho tajemství (byste nebyli moudří u sebe), že totiž slepota připadla na Israele z části, dokud by plnost pohanů nevešla, ²⁶a tak veškeren Israel spasen nebyl, jak jest psáno: „Přijde se Sionu Vykupitel a odvrátí bezbožnost od Jakuba; ²⁷a v tom bude má úmluva s nimi, že odejmu hříchy jejich.“ ²⁸Vzhledem k evangeliu jsou sice ne-

25. Byste nebyli moudří sami u sebe, t. j. byste si podle své lidské moudrosti nečinili úsudek o národě israelském, jako by totiž právě bylo mínění, že celý národ jest zavržen, a to navždy.

26—29. Přijde se Sionu... Viz Is. 59, 20. 21. a 27, 9.

28. Vzhledem k tomu, že židé tvrdošíjně odmítají evangelium jakožto nutný prostředek spásy, jsou nyní Bohu nemilí, a to ve prospěch váš, ve prospěch pohanů, aby totiž u příležitosti nevěry a dočasného zavržení židů pohané věrou dosáhli spásy; vzhledem k tomu však, že národ jejich byl před ostatními od Boha vyvolen, aby byl jeho vlastnictvím, jsou mu i při té nevěře národem milým, a to

přáteli (Božími) pro vás, vzhledem k vyvolení však jsou miláčky pro otce. ²⁹Vždyť Bůh neželí darů a povolání svého. ³⁰Neboť jako vy někdy jste nevěřili Bohu, nyní však milosrdenství jste došli jejich nevěrou, ³¹tak i oni nyní neuvěřili, aby milosrdenstvím vám prokázaným také sami došli milosrdenství. ³²Zahrnul zajisté Bůh všechny v nevěru, aby se smiloval nade všemi.

³³Ó hlubokosti bohatství a moudrosti i vědomosti Boží! Jak nevyzpytatelné jsou soudy jeho a nevystihlé cesty jeho! ³⁴Neboť kdo poznal mysl Páně? Aneb kdo byl jeho rádcem? ³⁵Aneb kdo prve dal jemu, a bude mu odplaceno? ³⁶Vždyť z něho a skrze něho a k němu jsou všechny věci; jemu sláva na věky. Amen.

pro jejich „otce“, čili ve prospěch jejich patriarchů, aby totiž nezůstala nevyplněna zaslíbení, daná jim i o jejich potomstvu.

32. Jako totiž Bůh odepřev pohanům za trest pro jejich modloslužbu větší milosti, dopustil, by upadli v neposlušnost a v nejhnusnější i protipřirozené neřesti (1, 24—32), tak odepřev i židům za trest pro jejich předešlé přečiny milosti větší, dopustil, aby se zaslepili a upadli v neposlušnost (zatvrzelost), ze které se nemohli svými přirozenými silami vybavit. Dopustil to proto, aby jedni i druhí poznali, že spásu, které se jim smilováním Božím dostalo a dostane, nemají přičítati svým silám, nýbrž milosti Boží.

33—36. Apoštol zakončuje část věroučnou velebním moudrosti Boha trojjediného, který vede lidi ke spasení cestami lidem nevystihlými.

Napomenutí pro život náboženský.

12. ¹Proto napomínám vás, bratří, skrze milosrdenství Boží, abyste vydali tělo své v oběť živou, svatou, Bohu libou, by to bylo duchovní bohuslužbou vaší. ²A nepřipodobňujte se tomuto světu, nýbrž přeměňujte se obnovou mysli své, abyste zkoušeli, co jest vůle Boží, co totiž jest dobré a příjemné a dokonalé. ³Neboť skrze milost mi danou pravím každému, jenž jest mezi vámi, aby nemyslel (o sobě) více, než sluší mysliti, nýbrž aby myslel skromně, a to podle úměry víry, kterou Bůh každému udělil. ⁴Jako totiž v jednom těle máme mnoho údů, ale všichni údové nemají téhož úkonu, ⁵tak i my (počtem) mnozí jsme jedním tělem v Kristu, každý jednotlivec však údem jeden druhého. ⁶Majíce však podle milosti nám udělené dary rozdílné: (kdo má) proroctví, (užívej ho) podle úměry víry, ⁷(kdo má) úřad, (pracuj) v tom úřadě, kdo má dar vyučování, (zabývej se) vyučováním, ⁸kdo dar povzbuzo-

3—5. Podle úměry víry, t. j. v mezích darů, které kdo obdržel, neboť míní věrou dary mimořádné jakožto ovoce víry.

7. Úřad totiž církevní, ale nikoli řádný úřad (biskupa, kněze, jáhna), nýbrž mimořádný, jakých bylo v prvních dobách církve více.

8. Kdo uděluje, t. j. kdo darem Duchu sv. povzbuzen, rozdává své statky na pokrmy a potřeby chudých.

vání, povzbuzováním; kdo uděluje, (uděluj) v prostnosti, kdo jest představeným, buď jím) s pečlivostí, kdo činí milosrdenství, (čiň je) s veselím.

Napomenutí pro život soukromý.

⁹Lásku mějte nelíčenou, nenávidíce zlého a přidržující se toho, co jest dobré. ¹⁰V příčině lásky bratrské vespolek se milujte srdečně, v uctivosti předcházejte jeden druhého, ¹¹co do pečlivosti nebuďte liknaví; duchem buďte vroucí sloužíce Pánu; ¹²v naději se radujte, v soužení buďte trpělí, na modlitbě vytrvalí; ¹³s věřícími v potřebách jejich se sdílejte, pohostinství ochotně prokazujte. ¹⁴Dobrořečte těm, kteří vás pronásledují, dobrořečte a nezlořečte. ¹⁵Radujte se s radujícími, plačte s plačícími. ¹⁶Buďte stejného smýšlení k sobě vespolek, nemyslíce vysoko, nýbrž sklánějíce se k nízkým. Nepokládejte sami sebe za moudré. ¹⁷Nikomu neoplácejte zlého za zlé; bedliví buďte dobrého [nejen před Bohem, nýbrž i] přede všemi lidmi. ¹⁸Možno-li, pokud jest na vás, mějte pokoj se všemi lidmi; ¹⁹nemstěte se sami, miláč-

12. „Majíce naději v život věčný.“

17. Slova „nejen před Bohem, nýbrž i“ chybějí v starých řeckých rukopisech i v mnohých překladech; sem se dostala asi z 2. Kor. 8, 21.

18. Viz Žid. 12, 14.

19. Viz 5. Mojž. 32, 35, Žid. 10, 30.

kové, nýbrž dejte místo hněvu (Božímu), neboť jest psáno: „Mně (patří) pomsta, já odplatím, praví Hospodin.“²⁰ Avšak „lační-li nepřítel tvůj, nakrm ho; žízní-li, dej mu píti; neboť to čině, uhlí žhavé shrneš na hlavu jeho.“²¹ Ne-dej se přemoci zlému, nýbrž přemáhej zlé dobrým.

Napomenutí pro život veřejný.

13. ¹Každý buď poddán mocnostem vyšším; neboť není mocnosti, leč od Boha, a ty, které jsou, od Boha zřízeny jsou. ²Proto kdo se protiví mocnosti, zřízení Božímu se protiví, ti pak, kteří se protiví, odsouzení sobě zjednají. ³Neboť vrchnosti nejsou postra-chem činu dobrému, nýbrž zlému. A chceš se nebáti mocnosti? Čiň dobré a budeš míti chválu z ní. ⁴Neboť jest služebníkem Božím, tobě k dobrému. Činíš-li však zlé, boj se, neboť ne nadarmo nosí meč; jest zajisté služebníkem Božím, mstitelem k (vylití) hněvu na toho, kdo páše zlé. ⁵Proto jest potřebí, abyste byli poddáni nejen pro hněv, nýbrž i pro svědomí. ⁶Vždyť proto také daně dá-

20. Přísl. 25, 21.

13, 1. Viz Moudr. 6, 4; 1. Petr. 2, 13.

6. Právě tím, t. j. službou Boží, se zabývajíce; trvajíce totiž náležitě v úřadě od Boha jim svěřeném, pečují o své poddané a o blaho veřejné.

váte; neboť jsou služebníky Božími, právě tím se zabývajíce. ⁷Dávejte tedy všem, čím jste povinni: Komu daň (patří), tomu daň (dávejte); komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bázeň; komu čest, tomu čest.

⁸Nikommu nezůstávejte nic dlužni, leč abyste se milovali vespolek; neboť kdo miluje bližního, zákon naplnil; ⁹(příkázání) zajisté „nesesmilníš, nezabiješ, nepokradeš, [nepromluvíš křivého svědectví], nepožádáš,“ a je-li které příkázání jiné, zahrnují se ve slově tomto: „Milovatí budeš bližního svého jako sebe samého.“

¹⁰Láska bližnímu zlého nečiní. Vyplněním zákona jest tedy láska. ¹¹A to (čiňte) znajíce čas, že totiž jest hodina, abychom již ze spánku povstali: neboť nyní jest blíže naše spása,

9. Slovy „a je-li příkázání jiné“ zahrnuje všechna příkázání ostatní. Praví, že všechna příkázání jsou zahrnuta v příkázání lásky k bližnímu (též v Gal. 5, 14), ač Pán Ježíš jmenoval též příkázání lásky k Bohu (Mat. 22, 39—40), poněvadž pravá láska k bližnímu lásku k Bohu předpokládá a z ní vychází. Slova „nepromluvíš křivého svědectví“ chybějí ve vážných rukopisech latinských i řeckých.

11. Spása naše totiž úplná, kdy spravedliví vstanouce z mrtvých, budou také podle těla účastni blaženosti, jest nyní, kdy tento list píší, blíže, než byla, když jsme v Krista uvěřili; neboť každým dnem se blíží nejen doba naší smrti, nýbrž i doba věčného soudu i věčné odplaty.

než (byla) když jsme uvěřili. ¹² Noc pokročila, den pak se přiblížil. Odložme tedy skutky temnosti a oblecme se v odění světla. ¹³ Jako ve dne počestně choďme: ne v hodování a opilství, ne v smilstvu a nestydatostech, ne ve sváru a závisti, ¹⁴ nýbrž oblecete se v Pána Ježíše Krista, a nemějte péče o tělo tak, aby povstávaly chtíce.

Zvláštní napomenutí o slabých ve víře.

14. ¹ Toho však, kdo jest slabý ve víře, přijímejte, nikoli abyste posuzovali mínění. ² Je-

12. Nocí rozumí dobu od pádu Adamova do konce světa (pro jednotlivce dobu jeho života); dnem rozumí život věčně blažený v nebi (spásu to úplnou); příchodem Kristovým pokročila noc tak, že nastalo již svítání, takže lidé mohou nejen pravdy nadpřirozené náležitě poznávati a pomocí milosti Boží konati skutky pro nebe záslužné, nýbrž se mohou i jistou měrou stávati účastnými blaženosti nadpřirozené.

14, 1—4. Slabým ve víře rozumí toho, kdo má bludné svědomí, požívání některých pokrmů neprávem pokládal za nedovolené, na př. požívání masa zvířat, jež se u židů pokládala za nečistá. Toho mají ostatní věřící přijímati, totiž mezi sebe, ale nikoli, aby mínění jeho (byť mylné, ač ne hříšné) posuzovali, nýbrž aby je trpělivě snášeli. Ale ani ten, kdo se při svém bludném svědomí zdržuje těch oněch pokrmů, nemá odsuzovati toho, kdo je jí, jako by byl bezbožný, neboť Bůh ho přijal, totiž ve své přátelství a za domácího služebníka. Pánu stojí nebo padá, t. j. co činí služebník, je k prospěchu neb ke škodě pánově, a proto pánu toliko přísluší jednání jeho chválit neb pokárat.

den totiž věří, že smí jísti všecko, jiný však, jsa slabý, jí zeleninu. ³Kdo jí, nepohrdej tím, jenž nejí, a kdo nejí neodsuzuj toho, jenž jí, neboť Bůh ho přijal. ⁴Kdo jsi ty, jenž soudíš cizího služebníka? Vlastnímu Pánu stojí nebo padá. Bude však státi, neboť mocen jest Bůh postaviti ho. ⁵Někdo cení den jeden nad druhý, jiný cení (stejně) každý den. Každý o svém náhledě měj plné přesvědčení. ⁶Kdo zachovává den, Pánu jej zachovává; a kdo jí, Pánu jí, neboť děkuje Bohu. A kdo nejí, Pánu nejí a děkuje Bohu. ⁷Nikdo zajisté z nás nežije sobě a neumírá sobě; ⁸neboť žijeme-li, Pánu žijeme; umíráme-li, Pánu umíráme; ať tedy žijeme, nebo umíráme, Páně jsme. ⁹K tomu (konci) zajisté Kristus zemřel a oživnul, aby panoval i nad mrtvými i nad živými. ¹⁰Ty pak, proč soudíš bratra svého? Aneb i ty, proč pohrdáš bratrem svým? Všichni zajisté budeme státi před soudnou stolicí Boží, ¹¹neboť psáno jest: „Živ jsem já, praví Hospodin, že přede mnou poklekne každé koleno a

5. Někteří ty ony dny (soboty, první den nového měsíce) pokládali za světější nežli druhé, jiní však všechny dny měli za stejně svaté. Sv. Pavel vyzývá, aby každý hleděl o té věci míti svědomí jisté a podle toho jednal.

6. Pánu ho šetří, t. j. pro Pána čili s ohledem na Pána Ježíše, v tom smyslu totiž, aby se to Pánu zalíbilo.

11. „Živ jsem já“ atd. uvedeno jest toliko co do smyslu z Is. 45, 23.

každý jazyk vyzná Boha.“ ¹²Protož každý z nás bude (sám) za sebe počet vydávati Bohu.

¹³Nesuďme tedy již jedni druhých, nýbrž to spíše usudte, abyste nečinili před bratrem nic urážlivého nebo pohoršlivého. ¹⁴Vím a jsem přesvědčen v Pánu Ježíši, že nic není poskrvněno samo sebou; jen tomu, kdo se domnívá, že něco jest poskrvněno, tomu jest to poskrvněno. ¹⁵Avšak zarmucuje-li se bratr tvůj pro pokrm, již více nejednáš podle lásky. Nevrhej v záhubu pokrmem svým toho, za koho Kristus zemřel. ¹⁶Nebudiž tedy v potupu vydávána dobrá věc vaše. ¹⁷Vždyť království Boží není pokrm a nápoj, nýbrž spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém; ¹⁸neboť kdo tímto slouží Kristu, jest Bohu milý a lidem příjemný. ¹⁹Nuže tedy dbejme toho, co jest k pokoji, a ostříhejme toho, co

13—23. Obraceje se k těm, kteří požívání všech pokrmů pokládali za dovolené (k silným ve víře), vyzývá je, aby volnějším jednáním svým nedávali pohoršení těm, kteří požívání některých pokrmů měli mylně za nedovolené (slabým), buď že by jednáním svým dali jim podnět k nelaskavému posuzování, aneb že by je svedli svým příkladem, aby také jedli pokrmy domněle nedovolené a tak hřešili, jednajíce proti svému přesvědčení a svědomí.

15. Nejednáš podle lásky, jíš-li totiž ty ony pokrmy před jinými věřícími, ač víš, že ten onen je má za nedovolené a se horší, vida tebe jich požívat.

jest k vzájemnému vzdělání. ²⁰Nekaz pro pokrm díla Božího. Všecko sice jest čisto, avšak zlem jest člověku, který jí na pohoršení. ²¹Dobře jest nejísti masa a nepítí vína ani (nečiniti) čeho jiného, nad čím se tvůj bratr uráží, nebo se pohoršuje, nebo v čem slabý jest. ²²Ty máš přesvědčení? Měj je sám pro sebe před Bohem; blahoslavený jest, kdo neodsuzuje sebe sama v tom, co schvaluje. ²³Kdo však pochybuje, jí-li, jest odsouzen, poněvadž (nejí) z přesvědčení. Všecko pak, co není z přesvědčení, hřích jest.

Další napomenutí o slabých ve víře.

15. ¹Máme však my silní snášeti slabosti nesilných a nikoli hledati svého prospěchu. ²Každý z vás hledej prospěchu bližního k (jeho) dobrému, ke vzdělání. ³Vždyť i Kristus hledal prospěchu ne sám sobě, nýbrž jak jest psáno: „Potupy tupitelů tvých připadly na mne.“ ⁴Neboť cokoli bylo na-

20. Dílo Boží, t. j. bratra slabého, který se milostí Boží stal křesťanem.

22. Kdo neodsuzuje sebe sama, t. j. komu svědomí jeho nepraví, že nedovolená jest ta věc, pro kterou se rozhodl.

23. T. j. kdo pochybuje o tom, zdali ten onen pokrm jest dovolen, a přece ho užívá, hřeší, poněvadž nejedná z přesvědčení čili při svědomí jistém, ba ani bezpečnějším; neboť jednati při svědomí nejistém, rozpačitém, není dovoleno.

15, 3. Viz Žalm 68, 10.

4. Naději života věčného.

psáno, k našemu poučení bylo napsáno, abychom trpělivostí a útěchou Písma měli naději. ⁵Bůh pak, dárce trpělivosti a útěchy, dej vám jednotejně smýšletí vespolek podle Ježíše Krista, ⁶abyste jednomyslně jedněmi ústy oslavovali Boha a Otce Pána našeho Ježíše Krista. ⁷Proto přijímejte se vespolek, jakož i Kristus přijal vás ke slávě Boží. ⁸Pravím totiž, že Kristus Ježíš stal se přísluhovatelem obřezaných pro pravdu Boží, aby potvrdil zaslíbení otcům (daná), ⁹pohané však že pro milosrdenství oslavují Boha, jak jest psáno: „Proto budu tě slaviti mezi pohaný, Hospodine, a jménu tvému budu zpívati.“ A opět dí: ¹⁰„Veselte se pohané s lidem jeho.“ A opět: ¹¹„Chvalte Hospodina všichni pohané, a vychvalujte ho všichni národové.“ ¹²A opět Isaiáš praví: „Bude výhon z kořene

7n. Židé, majíce mesiášská zaslíbení, byli přijati jaksi právem, a to pro pravdu Boží, aby se totiž naplněním oněch zaslíbení ukázala božská pravda čili pravdomluvnost a božská věrnost; pohané však, kteří zaslíbení mesiášských neměli, byli přijati pro milosrdenství Boží, aby se totiž jejich přijetím ukázalo zvláště milosrdenství Boží. Kristus Ježíš stal se přísluhovatelem obřezaných čili židů, pokud u nich osobně působil a své učení hlásal, ač spásu všem lidem zasloužil a v tom smyslu se stal přísluhovatelem všech.

9. Viz 2. Král. 22, 50; Žalm 17, 50.

10. Viz 5. Mojž. 32, 43.

11. Viz Žalm 116, 1.

12. Viz Is. 11, 10.

Jesseova, ten (totiž), jenž povstane, aby vládl nad národy; v něho pohané budou doufati.“ ¹³Bůh pak naděje naplní vás veškerou radostí a pokojem u víře, abyste oplývali v naději mocí Ducha svatého.

Závěr:

1. Některá sdělení soukromá.

¹⁴Jsem pak, bratři moji, i já sám o vás přesvědčen, že také vy jste plni dobrého smýšlení, jsouce naplnění veškerým poznáním, takže můžete i vespolek se napomínati. ¹⁵Přece však poněkud směleji psal jsem vám, bratři, jako připomínaje vám pro milost mi udělenou od Boha (to, co již víte), ¹⁶abych byl přísluhovatelem Krista Ježíše mezi pohany, evangeliem Božím konaje úkon obětní, aby obětování pohanů bylo příjemné, posvěceno v Duchu svatém. ¹⁷Mám tedy čím se ho-

15. Pro milost udělenou mi, t. j. pro apoštolský úřad mně udělený.

16. Apoštolské kázání své pokládá za část obětního úkonu. při němž Pán Ježíš jest obětujícím knězem. apoštol přísluhovatelem (jáhнем) a pohané (i židé) k víře přistupující obětním darem. Jako přísluhovatel Krista Ježíše mezi pohany sv. Pavel připravuje kázáním svým z pohanů obětní dar, který se na křtu sv. vštěpuje v Krista a v něm a s ním a skrze něho jako oběť Duchem sv. posvěcená a proto i příjemná se podává Bohu Otci. (Srov. 6, 3—8.) — Praví, že jest přísluhovatelem mezi pohany, poněvadž po vůli Boží měl konati svůj apoštolský úřad hlavně, ač ne výhradně, mezi pohany.

nositi v Kristu Ježíši ve věcech, které se vztahují k Bohu; ¹⁸neboť neosmělil bych se mluvit něco, čeho Kristus neučinil skrze mne — aby pohané (přijali) poslušně evangelium — slovem a skutkem, ¹⁹mocí zázraků a divů, mocí Ducha svatého, takže jsem dokončil (kázání) evangelia Kristova od Jerusalema v kruhu až do Illyrie. ²⁰Vidím totiž čest v tom, že takto káži evangelium, ne tam, kde Kristus (již) byl jmenován, abych nestavěl na základě cizím, ²¹nýbrž (tak), jak jest psáno: „Uzří ti, jimž nebylo zvěstováno o něm, a ti, kteří neslyšeli, porozumějí.“

²²Proto také byl jsem zdržen mnohokráte, abych k vám nepřišel. ²³Nyní však nemaje již více místa v těchto krajinách, a chovaje od mnoha roků tužbu přijíti k vám (přijdu k vám), ²⁴jakmile půjdu do Španěl; mám naději, že na té cestě vás uzřím a od vás tam doprovoben budu, když vás dříve poněkud užiji. ²⁵Nyní však jdu do Jerusalema ve službě pro věřící. ²⁶Uvidělo se totiž Macedonským a Achajským učiniti nějakou sbírku pro chudé věřící, kteří jsou v Jerusalemě. ²⁷Ano uvidělo se jim to; jsou také jejich dlužníky; neboť jestli pohanokřesťané stali se účastni duchovních statků jejich, jsou povinni posloužiti jim také statky tělesnými. ²⁸Až tedy toto vykonám a ten užitek jim odevzdám,

21. Viz Is. 52, 15.

půjdu skrze vás do Španělska. ²⁹A vím, že přijde k vám, přijdu s hojností požehnání (evangelia) Kristova. ³⁰Prosím vás však pro Pána našeho Ježíše Krista a pro lásku Duha svatého, abyste mi pomáhali ve svých modlitbách za mne k Bohu, ³¹abych byl vysobozen z nevěřících, kteří jsou v Judsku, a aby moje odevzdání daru v Jerusalemě bylo příjemno věřícím, ³²bych po vůli Boží přišel k vám s radostí a pookřál s vámi. ³³Bůh pak pokoje budiž se všemi vámi. Amen.

2. Poručení jáhenky Féby a pozdravy.

16. ¹Poroučím pak vám sestru naši Fébu, která jest jáhenkou církve cenchrejské, ²abyste ji přijali v Pánu (tak), jakož jest důstojno věřících, a abyste jí přispěli v každé záležitosti, ve které by vás potřebovala, neboť také ona přispěla mnohým, i mně samému.

30—32. Sv. Pavel byl pro svou působnost mezi pohany a pro pomluvy od nepřátel jeho o něm šířené (Skut. 21, 28) v nelásce nejen u židů, nýbrž i u židokřesťanů jerusalemských. Nasnadě proto byla obava, že mu nevěřící židé způsobí nějaké příkoří, ano že snad ani židokřesťané, pomluvami jsouce svedeni, nepřijmou z jeho rukou daru zaslaného od pohanokřesťanů. Odtud ona prosba sv. Pavla k Římanům za přímlovu.

16, 1. Sestru, t. j. křesťanku. Jáhenky příslušovaly nemocným, chudým, poutníkům, ženám při jejich pokřtění a j. — Cenchre byl přístav korintský v moři Saronském pro plavbu na východ.

³Pozdravte Prisku a Akvilu, mé spolupracovníky, ⁴kteří pro život můj nasadili hrdlo své, jimžto děkuji ne já sám, nýbrž též všechny církve polhanokřesťanů; ⁵(pozdravte) i domácí shromáždění jejich. Pozdravte milého mi Epeneta, kterýž jest prvotinou Asie v Kristu. ⁶Pozdravte Marii, která mnoho pracovala mezi vámi. ⁷Pozdravte Andronika a Junia, mé příbuzné a spoluvězně, kteří jsou znamenití u apoštolů, kteří též přede mnou byli v Kristu. ⁸Pozdravte Ampliata, milého mi v Pánu. ⁹Pozdravte Urbana, spolupracovníka našeho v Kristu Ježíši, a mně milého Stachya. ¹⁰Pozdravte Apella, osvědčeného v Kristu; ¹¹pozdravte ty, kteří jsou z domu Aristobulova; pozdravte mého příbuzného

3. Priska čili Priscilla; srov. Skutky 18, 2. 26.

5. Domáci shromáždění jejich, neb domácí církvev jejich, t. j. společnost věřících, kteří se v jednom domě shromažďovali ke službám Božím.

8—15. Jména osob Ampliat, Urban, Stachys, Appelles, Tryfena, Tryfosa, Hermas, Patrobus, Filolog, Nereus shledávají se za císaře Klaudia a Nerona také při služebnících dvora císařského, mezi nimiž i podle Filip., 4, 22. byli křesťané již za Nerona. Rufem (v. 13) rozumí se podle souhlasného skoro mínění syn onoho Šimona Cyrenského, který nesl za Pánem Ježíšem kříž. (Mark. 15, 21.) Matku Rufovu nazývá též matkou svou zajisté pro přátelský poměr, ve kterém byl s ní již od dávných let, by snad již ve svém mládí, když dlel v Jerusalemě u Gamaliela na studiích, přijat do domu Šimonova a od jeho manželky s mateřskou láskou chován zároveň s jejími syny.

Herodiona; pozdravte ty, kteří jsou z domu Narcissova, ty (totiž), kteří jsou v Pánu. ¹²Pozdravte Tryfénu a Tryfosu, kteréž pracují v Pánu. Pozdravte milou Persidu, která mnoho pracovala v Pánu. ¹³Pozdravte Rufa, vyvoleného v Pánu, a matku jeho i mou. ¹⁴Pozdravte Asynkrita, Flegona, Hermu, Patrobu, Hermea a bratry, kteří jsou s nimi. ¹⁵Pozdravte Filologa a Julii, Nerea a sestru jeho a Olympada i všechny věřící, kteří jsou s nimi. ¹⁶Pozdravte se vespolek políbením svatým.

3. Vzkazy a výstraha. Chvalořeč.

Pozdravují vás všechny obce Kristovy. ¹⁷Prosím však vás, bratři, abyste měli pozor na ty, kteří činí různice a pohoršení proti učení, kterému jste se naučili; vyhněte se jim. ¹⁸Neboť takoví lidé neslouží Kristu, Pánu našemu, nýbrž svému břichu, a lahodnými řečmi a pochlebováním podvádějí srdce nevinných. ¹⁹Vaše poslušnost zajisté rozhlásila se na každém místě; proto se raduji z vás; chci však, abyste byli moudří k dobrému a prostí ke zlému. ²⁰Bůh pak pokoje potře satana pod nohy vaše v brzku. Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi. ²¹Pozdravuje vás můj spolupracovník Timotheus a moji příbuzní Lucius a Jason a Sospater. ²²Pozdravuji vás v Pánu já, Tercius,

který jsem napsal (tento) list. ²³Pozdravuje vás Kaius, hostitel můj i celé církve. Pozdravuje vás městský důchodní Erastus a bratr Kvartus. ²⁴Milost Pána našeho, Ježíše Krista, budiž se všemi vámi. Amen.

²⁵Tomu pak, jenž mocen jest utvrditi vás v mém evangeliu, totiž v Ježíši Kristu zjevením tajemství, které bylo odvěkým časům skryto, ²⁶nyní však zjeveno a skrze písmo prorocká podle rozkazu věčného Boha všem národům k poslušnosti víry oznámeno — ²⁷jedinému moudrému Bohu skrze Ježíše Krista čest a chvála na věky věkův. Amen.

O prvním listě Korintským.

Korint, hlavní město v Acháji, slyнул v době apoštolské vědami, uměním, bohatstvím, ale i pokleslostí mravní. Křesťanskou obec založil tam sv. Pavel na své druhé apoštolské cestě, kdy tam pobyl půldruhého roku, asi od března r. 52 do srpna r. 53, a mimo neveliký počet židů získal Kristu zvláště mnoho pohanů. Po jeho odchodu se však někteří z nich vrátili k nemravnosti, které byli oddáni jako pohané. Pavel dověděl se o tom, napsal Korintánům list, který se záhy ztratil; jak patrně z 1 Kor. 5, 9., vyzýval je v něm, aby se zdržovali veškerého obcování s těmi křesťany, kteří porušují čistotu. Ale oni toho nedbali, ba ponechali ve své obci i krvesmilníka. Také se rozdělili ve strany, z nichž jedna pohrdala druhou, ve stranu Pavlovu, Apollovu a Petrovu.

Měli též spory mezi sebou a předkládali je soudům pohanským. Mimo to povstaly u nich různé pochybnosti o svazku manželském a jiné, ano někteří popírali i vzkříšení mrtvých. Pavel se o tom dověděl v Efesu (1 Kor. 16, 18) dílem z pověstí, dílem od rodiny Chloë, hlavně však z listu, který mu Korintští poslali. A proto jim ihned napsal tento list, (asi na jaře r. 57), aby odsoudil a odstranil všechny roztržky a jiné zlořády, které mezi nimi povstaly, a odpověděl k otázkám, které mu předložili.

Pravost tohoto listu dosvědčují již nejstarší spisovatelé církevní; svědčí o něm mimo jiné nejen Ire-nus, Zlomek Murat., Tertullian, Klement Alex., nýbrž i sv. Justin, Polykarp, ano i Klement Řím. (kol r. 95.), jenž ve svém listě Korintským (I, 47) praví: „Vezměte do rukou list blahoslavného apoštola Pavla! Co vám psal na počátku evangelia?“ (t. j. první čas jejich obrácení se ke Kristu). „Věru duchovně napsal sám v listě o sobě i o Kefovi a Apol-lovi, poněvadž se i tenkrátě dály mezi vámi roz-tržky.“ (Srov. 1. Kor. 1, 12; 3, 13.)

První list sv. Pavla Korintským.

Nadpis a díkůčinění.

1. ¹Pavel, apoštol Ježíše Krista, povoláný vůlí Boží, a bratr Sosthenes ²církvi Boží, která jest v Korintě, posvěceným v Kristu Ježíši, povoláným věřícím a všem, kteří vzývají jméno Pána našeho, Ježíše Krista po všem místě jejich i našem: ³Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

⁴Děkuji Bohu svému vždycky za vás, za milost Boží, danou vám v Kristu Ježíši: ⁵ve všem jste v něm zbohatli, ve všelikém slově i ve všelikém poznání, ⁶a tím jest i svědectví o Kristu utvrzeno mezi vámi; ⁷a tak ne-

Mimo úvod, jenž podává nadpis a díkůčinění (v. 1—9), a mimo závěr (16, 1—24) obsahuje tento list dvě hlavní části, z nichž první hledí odstraniti vzniklé zlořády (1., 10—6, 20), druhá odpovídá k daným otázkám (7, 1—15, 58).

1, 5. Že jste zbohatli ve všem, t. j. že jste hojnou měrou nabyli milostí ke spasení potřebných, zejména ve všelikém slově čili učení pravém a ve všelikém poznání čili pochopení, že jste totiž pravé učení slyšeli, přijali a jemu porozuměli.

7. Nejste pozadu v žádné milosti za jinými obcemi církevními, t. j. nedostalo se vám méně milostí nežli jiným obcím a věřícím. Zjevení Pána našeho J. Kr., k soudu, jehož ovšem nikdo nemůže očekávati s nadějí, leč jest ve stavu posvěcující milosti.

jste pozadu v žádné milosti a očekáváte (jen) zjevení Pána našeho Ježíše Krista. ⁸On vás utvrdí až do konce, abyste byli bez úhony v den (příchodu) Pána našeho Ježíše Krista. ⁹Věrný jest Bůh, který vás povolal ke společenství Syna svého, Ježíše Krista, Pána našeho.

Sv. Pavel odsuzuje roztržky:

1. poukazem na poměr křesťanů ke Kristu.

¹⁰Zapřísahám vás, bratři, skrze jméno Pána našeho Ježíše Krista, abyste všichni mluvili jednomyslně, a aby nebylo mezi vámi roztržek, nýbrž abyste byli dokonalí v jednotejném smýšlení a v jednotejném mínění. ¹¹Bylo mi totiž oznámeno o vás, bratři moji, od příslušníků Chloiných, že jsou mezi vámi různice. ¹²Míním pak to, že každý z vás říká: „Já jsem Pavlův,“ - „Já jsem Apollův,“ - „Já jsem Petrův.“ Já však jsem Kristův. ¹³Jest Kristus rozdělen? Byl Pavel ukřižován za vás? Aneb byli jste pokřtěni ve jméno Pavlovo? ¹⁴Děkuji Bohu, že jsem nekřtil nikoho z vás leč Krispa a Kaia, ¹⁵aby nikdo ne-

8 n. Bůh povolav je ku pravé víře, již tím jim zaslíbil svou pomoc k tomu, aby došli spásy, a při své věrnosti vskutku učiní, co byl slíbil.

14. Krispus, představený synagogy (srov. Skutky ap. 18, 8), Kaius, Pavlův hostitel za druhého jeho pobytu v Korintě při třetí jeho apoštolské cestě (srov. Řím. 16, 23).

řekl, že jste byli pokřtěni ve jméno mé.

¹⁶ Pokřtil jsem však také rodinu Štefanovu; více nevím, pokřtil-li jsem koho jiného.

¹⁷ Vždyť Kristus neposlal mě křtíti, nýbrž kázati evangelium, (a to) nikoli moudrostí slovní, aby se nezmařil kříž Kristův.

2. poukazem na poměr mezi moudrostí evangelní a světskou.

¹⁸ Slovo o kříži jest totiž pošetilostí pro ty, kteří hynou, pro ty však, kteří se zachraňují, to jest pro nás, jest mocí Boží. ¹⁹ Neboť

16. Štefán neb i Štěpán, jeden z těch, po nichž, jak se zdá, korintští křesťané poslali Pavlovi list do Efesu (7, 1; 16, 17).

17 a. Kázání evangelia bylo hlavním úkolem apoštolů, křtění druhotním; proto evangelium kázali sami, křest však udíleli zhusta skrze své průvodce,

17 b. Aby se nezmařil kříž Kristův (v očích lidí), tak totiž, že by někteří nepřičítali obrácení pohanů moci božské, působící pro zásluhy Krista ukřižovaného, nýbrž výmluvnosti Pavlově.

19—31. To, co řekl v 17 b a vysvětlil ve v. 18., že totiž apoštolové nejsou posláni, aby světskou moudrostí obraceli svět, dokazuje a) z Písma sv. ve v. 19. slovy Is. 39, 11., b) z vyplnění řečeného proroctví Isaiášova, z toho totiž, jak učí zkušenost, že mezi apoštoly a prvními věrozvěsty není žádného mudrce světského, a to ani učitele židovského, ani filosofa pohanského (v. 20 až 25), a že ani mezi těmi, kteří nejprve byli povoláni do církve, nebylo mnoho mudrců světských ani lidí, kteří by vynikali jinými přednostmi a statky časnými,

psáno jest: Zkazím moudrost mudrců a zavrhnou opatrnost opatrných.“

²⁰Kde jest mudrc, kde zákoník, kde vzdělanec tohoto věku? Neučinil-liž Bůh pošetilostí moudrost toho světa? ²¹Neboť poněvadž ve (zjevené) moudrosti Boží svět nepoznal Boha tou (svou) moudrostí, zalíbilo se Bohu „pošetilostí“ v hlásání spasiti ty, kteří věří.

²²Vždyť jako židé vyžadují zázraky, tak pohané hledají moudrosti, ²³my však hlásáme Krista ukřižovaného, pohoršení židům, pohanům pošetilost, ²⁴ale těm, kteří jsou povoláni, židům i pohanům, Krista, Boží to moc a Boží moudrost; ²⁵neboť „pošetilá“ věc Boží jest moudřejší než lidé a „slabá“ věc Boží jest mocnější nad lidi. ²⁶Hleďte jen na své povolané, bratři, že nemnoho moudrých podle těla, nemnoho mocných, nemnoho urozených (jest mezi vámi); ²⁷ale co pošetilé jest podle (soudu) světa, to vyvolil si Bůh, aby

nýbrž po většině lidé chudí, prostí, neučení (v. 26—28), a učí, že Bůh to učinil za tím účelem, aby nikdo, nedbaje své závislosti na Bohu, nezpyšněl a se nedomníval, že ku pravé víře přijíti a spásy dosíci jest možno silami pouze přirozenými a statky časnými (v. 29—31).

25. T. j. co se v úradcích Božích zdá lidem smyslým býti pošetilostí a bláznovstvím, jako jest na př. úradek o vykoupení lidstva křížem, to jest moudřejší než vše, co lidé svou moudrostí mohou vymysleti neb vykonati, a to, co se v úradcích Božích zdá takovým lidem býti slabostí, jest mocnější nad veškerou jejich sílu a moc.

zahanbil moudré, a co slabé jest podle (soudu) světa, to vyvolil si Bůh, aby zahanbil silné; ²⁸ a co neurozené jest ve světě a opovržené a čeho není, to vyvolil Bůh, aby zkažil to, co jest; (a to k tomu konci), ²⁹ aby žádný člověk nemohl se chlubit před Bohem. ³⁰ Z něho však vy jste v Kristu Ježíši, který stal se nám milostí Boží moudrostí a spravedlností a posvěcením i vykoupením, ³¹ aby (se uskutečnilo), co jest psáno: „Kdo se chlubí, Pánem se chlub.“

2. ¹ Také já, přišed k vám, bratři, přišel jsem zvěstuje vám svědectví Boží nikoli se vznešeností slova nebo moudrosti, ² neboť jsem usoudil, že nevím mezi vámi nic jiné-

28. Čeho není, t. j. takoví lidé, kteří zůstávají bez povšimnutí, jako by jich nebylo, aneb se nepokládají ani za osoby, nýbrž za věc, jako otroci ve staré době.

30. Z něho, t. j. z Boha (z milosti Boží), vy jste v Kristu Ježíši, t. j. spojení s ním jakožto údové duchovního jeho těla, církve sv., jediné tedy Bohu a jeho milosti máte děkovati, že jste přišli ku pravé víře.

31. Viz Jer. 9, 23. 24; 2. Kor. 10, 17. Pánem se chlub, uznáváje totiž, že vše vpravdě dobré, které máme, přímo neb nepřímou pochází od Boha.

2, 2. Pavel totiž při svém prvním pobytu v Korintě nepodal všech tajemství víry, poněvadž by jim jako začátečníci (nověobrácení) neporozuměli, nýbrž podával jim pravdy základní a ty, které byly patrný v Kristově životě, zejména že Pán Ježíš jest Synem Božím a Vykupitelem, který pro hříchy všeho lidstva umřel na kříži a vstal z mrtvých (5, 3—4), který ustanovil Nejsv. Svátost oltářní (11, 23) a j.

ho nežli Ježíše Krista, a to ukřižovaného.
³Ano, já jsem byl u vás v slabosti a bázni i ve strachu mnohém, ⁴a řeč má i hlásání mé (neděly se) přemlouvacími slovy moudrosti (lidské), nýbrž dokazováním Ducha a moci, ⁵aby víra vaše nezakládala se na moudrosti lidské, nýbrž na moci Boží.

⁶Moudrost pak mluvíme mezi dokonalými, ale nikoli moudrost světa tohoto, ani knížat tohoto světa, kteří hynou, ⁷nýbrž moudrost Boží tajemnou, která byla skryta, kterou Bůh od věčnosti předurčil k naší slávě, ⁸které žádný z knížat tohoto světa nepoznal; neboť kdyby ji byli poznali, Pána slávy nebyli by (nikdy) ukřižovali. ⁹Ale (tak je tomu) jak

3. Vida, jak malého úspěchu se dodělal v Athénách před svým příchodem do Korintu (Skut. 17, 33—34), a pozoruje svou slabost, obával se, že snad ani v Korintě jeho práce nebude úspěšná, zvláště když viděl, jaký odpor mu tam židé činili hned od počátku (Skutky 18, 6—17).

4. Pavel hlásal dokazováním Ducha a moci či dokazováním mocného Ducha (neb moci Ducha sv.), hleděl totiž ne přemluvit, nýbrž přesvědčiti, a to důvody a důkazy, jichž původcem byl Duch sv., pokud totiž Duch sv. mocí svou Pavla osvěcoval, aby to a tak mluvil, by posluchači nabyli o věci přesvědčení, a zároveň milostí svou působil v mysli posluchačů, aby slovům apoštolským uvěřili.

7 n. Moudrosti Boží zde míní hlubší tajemství víry, jmenovitě ta, která se týkají našeho vykoupení.

9. Slova jsou uvedena volně z Is. 64, 4. Řečena jsou nejen o radostech nebeských, nýbrž i o všem tom, co Bůh učinil a učiní, aby člověka k oněm ra-

jest psáno: „Čeho oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, (jest to), co Bůh připravil těm, kteří ho milují.“ ¹⁰Nám však zjevil to Bůh Duchem svým; Duch totiž zpytuje všechno, i hlubokosti božské. ¹¹Neboť kdo z lidí ví, co jest v člověku, leč duch člověka, který jest v něm? Tak ani toho, co v Bohu jest, nepoznal nikdo leč Duch Boží. ¹²My však jsme nepřijali ducha tohoto světa, nýbrž Ducha, který jest z Boha, abychom věděli, co nám bylo darováno od Boha. ¹³O tom také mluvíme, (ale) nikoli slovy naučenými moudrostí lidskou, nýbrž (slovy) naučenými Duchem (svatým), spojujíce duchovní (formu) s duchovním (obsahem). ¹⁴Ale člověk

dostem přivedl. Sv. Pavel uvádí je jako důkaz pro to, co řekl, že totiž ona moudrost, která se hlásá v evangeliu, byla neznáma knížatům a všem.

14 n. Člověkem duševním míní člověka, jaký by byl ve stavu pouhé přirozenosti neporušené, t. j. takového, který by se řídil pouze přirozeným svým rozumem, ani milostí Boží osvíceným ani zlou žádostivostí porušeným. Od něho rozeznává člověka tělesného, t. j. člověka ve stavu přirozenosti hříchem porušené, nevykoupené, tedy takového, který nemaje posvěcující milosti, dává se ovládati zlou žádostivostí (Řím. 7, 14), i člověka vykoupeného a ospravedlněného, pokud nejedná z principu nadpřirozeného (3, 1). Duchovním člověkem rozumí toho, který jsa ve stavu posvěcující milosti, jedná z principu nadpřirozeného, dává se řídit rozumem milostí Ducha sv. osvíceným. Člověk duševní a tím spíše tělesný, ne-

duševní nepřijímá těch věcí, které jsou Ducha Božího — vždyť mu to jest pošetilostí, — ano (on) nemůže jim porozuměti, poněvadž (ty věci) mají se posuzovati duchovně. ¹⁵Člověk duchovní však posuzuje (a oceňuje) všechno, ale sám nebývá posouzen (a oceněn) od nikoho. ¹⁶Neboť „kdo poznal mysl Páně, aby ho poučil?“ My však máme mysl Kristovu.

3. ¹A já, bratři, nemohl jsem k vám mluvit jako k duchovním, nýbrž jako k tělesným, jako nedospělým v Kristu. ²Mlékem jsem vás napájel, nikoli pokrmem (tuhým); neboť dosud nemohli jste (ho snést). Avšak ani nyní ještě nemůžete, neboť dosud jste tělesní. ³Poněvadž totiž jest mezi vámi revnivost a svár, nejste-liž tělesní a nejednáte-liž podle člověka (tělesného)? ⁴Neboť když jeden říká „Já jsem Pavlův,“ druhý „Já Apollův,“ nejste lidé (tělesní)?

přijímá, nechápe a náležitě neoceňuje, ba ani oceniti nemůže tajemství zjevených, právě proto, poněvadž tajemství ta může oceniti náležitě pouze ten, kdo je posuzuje duchovně, t. j. rozumem milosti Boží osvětleným, on však té milosti nemá. — Duchovní člověk (či spíše tajemství, jež on náležitě posuzuje a oceňuje) nebývá náležitě posouzen a oceněn od nikoho totiž z těch, kteří nejsou duchovní v řečeném smyslu.

16. Moudr. 9, 13; Is. 40, 13; Řím. 11, 34.

3. 1—4. Sděluje, že proto nemohl jim dosud podávati tajemství hlubších, poněvadž dosud nejsou dokonatí. — Mlékem míní základní články víry, pokrmem hlubší tajemství.

3. poukazem na jejich nesmyslnost.

⁵Co tedy jest Apollo? Co Pavel? Služebníci, skrze něž jste uvěřili. Každý tak, jak mu dal Pán: ⁶Já jsem sázel, Apollo zaléval, ale Bůh dal vzrůst. ⁷Proto není něčím ani ten, kdo sází, ani ten, kdo zalévá, nýbrž Bůh, jenž dává vzrůst. ⁸Ten však, kdo sází, a ten, kdo zalévá, jsou jedno. — ale každý obdrží odplatu vlastní podle své práce. — ⁹Neboť jsme spolupracovníci Boží; (vy pak) jste Boží rolí, Boží stavbou.

¹⁰Podle milosti Boží mně dané jako moudrý stavitel položil jsem základ; jiný na něm staví. Každý však hleď, kterak staví na něm. ¹¹Neboť nikdo nemůže položití základ jiný mimo ten, který jest položen, a tím jest Ježíš Kristus. ¹²Staví-li však na ten základ zlato, stříbro, drahé kamení, dříví, seno, slámu, — ¹³dílo jednoho každého přijde najevo; onen den zajisté to objeví; neboť se zjeví v ohni, a oheň vyzkouší, jaké jest dílo jed-

12. Zlatem, stříbrem, drahým kamením míní čistou nauku Kristovu bez přídavků lidských; dřívím, senem, slamou, nauky ne sice bludné, ale prázdné a neužitečné. Obrací se tu patrně proti třetí straně, proti Petrovcům, jejichž učitelé židokřesťanští zaváděli některé prázdné a zbytečné obřady a obyčeje židovské.

13. Onen den, totiž soudný, zjeví se v ohni, v onom totiž, o němž i sv. Petr mluví a který tvářnost světa (země) obnoví. Viz 2. Petr 3, 10.

noho každého. ¹⁴Zůstane-li něčí dílo, které na něm vystavěl, obdrží odměnu; ¹⁵shoří-li něčí dílo, utrpí škodu, sám však bude spasen, ale tak jako ohněm. ¹⁶Nevíte, že jste chrámem Božím, a že Duch Boží přebývá ve vás? ¹⁷Kazí-li někdo chrám Boží, toho zkazí Bůh; neboť chrám Boží jest svatý, a tím jste vy.

Důsledky z předešlého učení:

1. Nedávejte přednost jednomu věrozvěstu před druhým.

¹⁸Nikdo neklamej sám sebe. Domnívá-li se někdo, že jest moudrý mezi vámi, na tomto světě budiž pošetilcem, aby byl moudrý. ¹⁹Moudrost totiž světa tohoto jest pošetilostí u Boha, neboť jest napsáno: „Jenž lapá moudré v chytrosti jejich.“ ²⁰A opět: „Hospodin zná myšlenky moudrých,

16 n. Upozorňuje na velikou důstojnost křesťanů jakožto chrámu Ducha sv., ukazuje i na velikost viny, kterou na sebe uvalují ti, kteří je porušují nepravými naukami.

18. Neklamej sám sebe, tím totiž, že by posuzoval věrozvěsty (Petra, Pavla, Apolla) a dával přednost jednomu před druhým; neboť to není pravá moudrost. — Na tomto světě, t. j. v očích lidí věrou neosvícených, světsky smýšlejících. — Vulgáta klade nevhodně čárku za slovo světě místo za slovo vámi.

19. Job 5, 13.

20. Viz Žalm 93, 11.

že jsou marné.“ ²¹Proto nikdo se nechlub lidmi, neboť všecko jest vaše, ²²ať Pavel, nebo Apollo nebo Petr, nebo svět, nebo život nebo smrt, ať věci přítomné nebo budoucí, všecko jest vaše. ²³Vy pak jste Kristovi, a Kristus (jest) Boží.

2. Neodsuzujte svých věrozvěstů.

4. ¹Tak suď každý o nás, jako o služebnících Kristových a správcích tajemství Božích. ²Tu však se vyžaduje při správcích, aby každý byl shledán věrným. ³Mně pak pramálo záleží na tom, abych byl souzen od vás nebo od soudu lidského, avšak ani sám se nesoudím; ⁴neboť ničeho nejsem si vědom, ale tím nejsem ospravedlněn; ten však, jenž mě soudí, jest Pán. ⁵Proto nesuďte (o ničem) před časem, dokud nepřijde Pán, jenž nejen osvíti věci skryté v temnosti, nýbrž i najevo uvede

21. Všecko jest vaše, t. j. k vašemu prospěchu zřízeno. Patří pak věřícím věrozvěstové, poněvadž působí k jejich spáse, svět, poněvadž jest pro ně stvořen, život, poněvadž to jest doba povolená k zjednání si zásluh, smrt, poněvadž skrze ni přicházejí k odměně věčné, věci přítomné, poněvadž jim pomáhají v zjednávání si zásluh, věci budoucí, poněvadž se jim uchovávají k věčné odměně.

23. Kristus jest Boží i podle své přirozenosti lidské, která jest od Boha stvořena, i podle své přirozenosti božské, pokud totiž jest od Boha Otce od věčnosti zplozen.

radý srdcí; a tehdy dostane se chvály každému od Boha. ⁶Toto jsem, bratří, obrátil (podobenstvím) na sebe a na Apolla pro vás, abyste se na nás naučili tomuto (pravidlu): „Nic nad to, co jest psáno,“ byste se nenadýmali pro jiného jeden proti druhému.

3. Varujte se pýchy.

⁷Neboť kdo tě vyznamenává? A co máš, abys toho nebyl dostal? Jestli však jsi (také) dostal, proč se chlubíš, jako bys nebyl dostal? ⁸Již jste nasyceni, již jste zbohatli, bez nás jste došli kralování. A kéž jste došli kralování, abychom i my kralovali s vámi. ⁹Neboť

4, 6. T. j. Toto, co jsem pověděl o sobě a Apolovi (3, 4—9), platí sice o všech věrozvěstech, ale já jsem mluvil pouze o sobě a Apollovi jako porovnáním nebo podobenstvím, abyste se učili na našem příkladě, že se nemá nadýmati jeden proti druhému.

7—13. Napomenutí toto činí sice všem křesťanům korintským, předem však těm, kteří se stavěli v čelo stran. Otázkami řečnickými, k nimž čeká odpověď zápornou, ukazuje (v. 7), že ve skutečnosti nemají těch předností, jimiž se honosí; pokud však některé mají, že nemají jich ze sebe, nýbrž darem, a proto pyšnil-li se pro ně, jednají nerozumně, ježto toliko nemoudrý se chlubí cizími dary, jako by mu byly povinny. Označiv tak pýchu jejich jako nerozum nebo hloupost, tepe pýchu tu trpkou ironií ve v. 8—9 a srovnává domnělé štěstí jejich se skutečným stavem apoštolů ve v. 11—13.

8. Tak si počínali předáci ti, jako by již byli nasyceni všemi statky, jichž požívají blahoslavenci v království mesiášském, ano jako by již s Kristem dosáhli království.

myslím, že Bůh nás apoštoly představil jako poslední, jako k smrti určené; vždyť jsme se stali podívanou světu, jak andělům, tak lidem. ¹⁰My jsme pošetilci pro Krista, vy rozumní v Kristu; my slabí, vy však silní; vy slavní, ale my bezectní. ¹¹Až do té chvíle trpíme hlad a žízeň i nahotu a býváme poličkování a bez obydlí stálého; ¹²a lopotíme se pracující rukama svýma; jsouce tupeni žehnáme, jsouce pronásledováni snášíme to, ¹³jsouce pomlouvání modlíme se; jako smetí toho světa jsme se stali, povrhelem u všech až dosud.

¹⁴Nepíši to, abych vás zahanbil, nýbrž napomínám jako milované děti své. ¹⁵Neboť byť jste měli vychovatelů v Kristu na tisíce, přece nemnoho máte otců. Neboť v Kristu Ježíši (jen) já jsem vás zplodil skrze evangelium. ¹⁶Prosím vás tedy, buďte následovníky mými [jakož i já jsem Kristovým]. ¹⁷Proto vám posílám Timothea, jenž jest můj syn milovaný a věrný v Pánu; ten připomene vám cesty mé, (které jsou) v Kristu Ježíši, jak učím všude v každé církvi. ¹⁸Někteří však se naduli, jako bych k vám neměl přijíti. ¹⁹Ale

10. My (apoštolové) jsme pokládáni za pošetilce pro Krista, poněvadž hlásáme učení, jež se zdá světu býti pošetilostí.

17. Cesty mé, t. j. způsob mého života.

19. Poznám nikoli řeč..., nýbrž moc, t. j. vyšetřím (jako soudce), nikoli s jakou lahodností mluvili, nýbrž co slovy svými zmohli.

přijdu k vám brzy, bude-li Pán chtíti, a poznám nikoli řeč těch, kteří se naduli, nýbrž moc (jejich). ²⁰Neboť království Boží nespočívá ve slovech, nýbrž v moci. ²¹Co chcete? S metlou-li mám přijíti k vám, či-li s láskou a v duchu mírnosti?

O vyloučení krvesmilníka a varování se špatných společností.

5. ¹Vůbec jest slyšeti o smilství mezi vámi, a to o smilství takovém, jakého není ani mezi pohany, aby totiž někdo měl manželku svého otce. ²A vy jste (při tom) nadutí, a nezarmoutili jste se spíše, aby byl vyloučen z prostředí vašeho ten, jenž ten skutek spáchal? ³Já totiž jsa vzdálen tělem, přítomen

20. T. j. ani počátek ani šíření se církve nezáleží na výmluvnosti a eleganci slovní, nýbrž na účinnosti kázání evangelia. Účinnosti té však kázání nemá z přirozené učenosti a výmluvnosti neb jiných přirozených předností kazatelových, nýbrž z pomoci Ducha sv.

5, 1. Muž ten vešel v krvesmilné manželství se svou macechou, a to, jak lze souditi z 2. Kor. 7, 12, za života svého otce.

3—5. Jako měli apoštolové moc vymítáním duchů zlých posedlé uzdravovati, tak měli též moc uváděti ve stav posedlosti těžké provinilce, a to k tomu cíli, aby takový provinilec tělesným trápením hyl tím spíše pohnut ku pokání a tak zachoval duši svou. Takový trest, aby totiž byl uveden do stavu posedlosti, zasloužil podle sv. Pavla také onen krvesmilník; neukládá mu ho však, nýbrž jen chce, aby

však duchem, usoudil jsem již, jako bych byl přítomen, aby ten, jenž tak učinil, ⁴byl ve jménu Pána našeho Ježíše Krista ve vašem shromáždění a u přítomnosti mého ducha s mocí Ježíše, Pána našeho, ⁵vydán satanu v záhubu těla, by duch jeho byl spasen v den Pána našeho Ježíše Krista. ⁶Není dobrá vaše chlouba. Nevíte, že málo kvasu nakvasí všechno těsto? ⁷Vyčistěte kvas starý, abyste byli těstem novým, jelikož jste přesní; vždyť i náš beránek velikonoční jest obětován, (totiž) Kristus. ⁸Proto slavme hody nikoli s kvasem starým, ani s kvasem špatnosti a nešlechternosti, nýbrž s přesnicemi upřímnosti a pravdy.

ho vyloučili ze svého prostředí, t. j. z církve (v. 7, 13); ovšem vyloučení to měl učiniti ne kdokoli, nýbrž představený tamní ohce církevní, ostatní se ho měli pouze ve smyslu vyloučení toho vystříhati.

7n. Narázejí na mojžíšský předpis, před hlavním svátkem velikonočním odstraňovati z domu všechno kvašené na význam čistoty a přesnosti, s kterou měli slaviti svátky velikonoční a obětovati beránka, vyzývá křesťany korintské, aby vyloučili ze své společnosti církevní onoho krvesmilníka (jakožto kvas starý); mají to učiniti proto, aby byli těstem novým. Židé, kteří obětovali beránka každý rok, zdržovali se kvašeného jen po jeden týden, my však, pro něž jediný toliko beránek, totiž Ježíš Kristus, byl obětován, a tou jedinou obětí učinil na věky dokonalými ty, kteří se posvěcují (Žid. 10, 14), máme se zdržovati kvasu špatnosti vždycky, stále tedy hody slaviti, t. j. svatý život vésti.

⁹Napsal jsem vám v (tom) listě, abyste neobcovali se smilníky, ¹⁰a to nikoli vůbec se smilníky tohoto světa, nebo s lakomci a lupiči, nebo s modláři — sice byste musili s tohoto světa vyjít, — ¹¹nýbrž napsal jsem vám, abyste neobcovali, jestli by někdo, jenž se nazývá bratrem, byl smilníkem, nebo lakomcem, nebo modloslužebníkem, nebo utrhačem, nebo opilcem, nebo lupičem; s takovými ani nejezte. ¹²Neboť co jest mi na tom, abych soudil ty, kteří jsou vně? Nesoudíte-liž vy těch, kteří jsou uvnitř? ¹³Ty, kteří jsou vně, Bůh bude souditi. Vyobcujte toho nešlechtníka ze svého prostředí.

Proti předkládání sporů před soudy pohanské.

6. ¹Odváží se někdo z vás, maje při proti druhému, souditi se u nespravedlivých a ne u věřících? ²Aneb nevíte, že věřící budou

9—13. Kteří jsou vně, t. j. kteří nejsou údy církve. — Jenž se nazývá bratrem, t. j. křesťanem (v. 11); modloslužebníkem míní zde křesťana, který se zúčastňuje pohanské modloslužby, jmenovitě obětních hostin.

6, 1. U nespravedlivých, t. j. u pohanů.

2—4. Upozorňuje, že křesťané, kteří vytrvají věrni Kristu, budou míti jakousi (nám neznámou) autoritativní účast při posledním soudu, ovšem menší nežli jest ta, kterou Pán Ježíš slíbil apoštolům. (Mat. 19, 28.) Aby pak ukázal, jak nepatrné jsou věci všední,

souditi svět? A jestliže mezi vámi souzen bude svět, jste-liž nehodni, abyste soudili věci nepatrné? ³Nevíte, že budeme souditi anděly? Čím spíše záležitosti všední. ⁴Máte-li tedy soudy o věcech všedních, ustanovte jako soudce ty, kteří jsou v pohrdání v církvi (vaší). ⁵K zahanbení vám to pravím. Tak-li není mezi vámi nikoho moudrého, který by mohl rozsouditi mezi bratrem (a bratrem) svým? ⁶nýbrž bratr s bratrem se soudí, a to před nevěřícími? ⁷Již to věru jest chybou u vás, že máte soudy mezi sebou. Proč raději křivdy nesnášíte? Proč raději škody netrpíte? ⁸Vy však činíte křivdy a škodíte, a to bratrům: ⁹Nevíte, že nespravedliví království Božího neobdrží? Nemylte se, ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ¹⁰ani změkčilí, ani ti, kteří smilnují se stejným pohlavím, ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani utrhači, ani lupiči neobdrží království nebeského. ¹¹A takovými jste někteří byli; ale dali jste se obmýti, ale byli jste posvěceni, ale byli jste ospravedlněni ve jménu Pána našeho Ježíše Krista a v Duchu Boha našeho.

a jak nízko stojí pod záležitostmi týkajícími se spásy, vyzývá je ironicky, aby k rozsuzování o takových věcech ustanovili ze svého středu ty, kteří jsou u nich ať pro nevědomost, ať pro chudobu v pohrdání neb v nevážnosti.

Proti smilstvu a nestydatostem.

¹² Všecko jest mi dovoleno, ale ne všecko prospívá; všecko jest mi dovoleno, ale já nesmím od žádné věci dát se podmaniti. ¹³ Pokrmy jsou pro břicho, a břicho pro pokrmy; Bůh však zruší ono i tyto. Ale tělo není pro smilství, nýbrž pro Pána a Pán pro tělo. ¹⁴ Bůh pak i Pána vzkřísil, i nás vzkřísí mocí svou. ¹⁵ Nevíte, že těla vaše jsou údy Kristovy? Mám tedy snad vzíti údy Kristovy a

12n. Pohané pokládali smilstvo za věc lhostejnou (indiferentní) a tedy i dovolenou; podobně asi soudili v Korintě též někteří křesťané obrácení z pohanství, omlouvajíce tak své hříšné jednání. Proti tomu sv. Pavel poučuje, že ani věci indiferentní, ač samy o sobě jsou dovoleny, neprospívají vždycky, nýbrž spíše mnohdy škodí (v. 12), smilství však že není věc indiferentní (v. 13—14), nýbrž velmi hanebná, poněvadž se jím poskvvrňují těla, která jsou údy Kristovy a chrámy Ducha sv. (v. 15—20).

13n. Pokrmy totiž Bůh určil k výživě člověka, — pokrmy pro břicho, aby je nasycovaly, břicho pro pokrmy, aby je přijímalo a stravujíc je udržovalo tělo. Pokud tedy kdo užívá jich pouze k výživě a ne k účelům jiným, užívá jich k účelu, který jim určil Bůh, a tedy dovoleně. Mimo to Bůh zruší břicho i pokrmy, zbaví je výživného úkolu jejich (při smrti), takže jich nebude potřebí po vzkříšení tělu k výživě; pokud se tedy týká výživy, pokrmy zanikají již pouhým užíváním a samy o sobě nepřispívají nijak ke spáse. Ale docela jinak jest to při smilství. Neboť tělo není pro smilství, nýbrž pro Pána, jsouc určeno, aby s ním (Pánem Ježíšem) jako úd se svou hlavou bylo spojeno a mu sloužilo. Pán

učiniti je údy nevěstky? Nikoliv. ¹⁶ Aneb nevíte-li, že kdo se přidržuje nevěstky, jest (s ní) jedním tělem? Neboť, jak praví (Písmo) „dva budou tělem jedním“. ¹⁷ Kdo však se přidržuje Pána, jest (s ním) jedním duchem. ¹⁸ Strážte se smilství. Každý hřích, který člověk učiní, jest kromě těla; kdo však smilní, hřeší proti tělu svému. ¹⁹ Aneb nevíte-li, že tělo vaše jest chrám Ducha svatého, jenž je ve vás, jehož máte od Boha, a že nejste svoji? ²⁰ Vždyť jste koupeni za cenu velikou. Nuže, oslavujte [a noste] Boha v těle svém.

O stavu manželském.

7. ¹ V příčině toho, o čem jsme psali, jest dobře člověku, aby se ženy nedotýkal.

pak jest dán pro tělo, aby s ním vešel ve spojení a je připodobnil oslavenému tělu svému. Mimo to tělo nepomine, neboť, ač zemře člověk, Bůh jej vzkřísí k životu nepomíjejícímu, jako vzkřísil Krista; kdo tedy smilní, nejen zneužívá svého těla k jinému účelu, než mu Bůh určil, on zneužívá věci (těla), která nepomine. Není tedy smilství věci indiferentní.

16. Dva budou tělem jedním, uvedeno z 1. Mojž. 2, 24.

17. Jest s ním jedním duchem, t. j. vchází s Kristem v přeúzké láskyplné spojení.

7. V druhé části (7, 1—15, 58) odpovídá k otázkám, které mu byli Korintané předložili, a to nejprve o stavu manželském (7, 1—24) a panickém (7, 25—40).

1—9. Poučuje manžely, že jest dobré (dobrem

Ale pro uvarování se smilství každý měj manželku svou a každá muže svého. ³Muž čiň manželce, čím jest jí povinen, a podobně i manželka muži (svému). ⁴Manželka nemá moci nad svým tělem, nýbrž muž (její), podobně ani muž nemá moci nad tělem svým, nýbrž manželka (jeho). ⁵Nezkracujte se vespolek (v té věci), leč za vzájemného svolení na čas, tak abyste se uprázdnilí k modlitbě a byli opět spolu, aby vás nepokoušel satan pro vaši nezdrženlivost. ⁶To však pravím jako povolení a ne jako rozkaz. ⁷Neboť přeji si, aby všichni lidé byli jako jsem já; ale každý má od Boha dar vlastní, jeden tak, druhý onak. ⁸Pravím však těm, kteří nejsou v manželství, zvláště vdovám: Dobře jest jim, zůstanou-li (tak) jako já. ⁹Jestli-

lepším) pro ně, zdržují-li se manželského obcování tělesného; že však obcování to jest jim nejen dovoleno, nýbrž i jejich právem, ve kterém nemá jeden druhého zkracovati, leč po vzájemném souhlase, a to jen na čas a za účely vyššími. Slova „manželku míti, muže míti“ neznamená „ženiti se, vdávati se“, jak někteří vykládali myslíce, že apoštol přikazuje každému v stav manželský vstoupiti, nýbrž znamenají v manželství žiti, a tedy i manželské povinnosti konati a manželských práv užívati. Připomíná tu pouze vedlejší účel manželství (uvarování se smilství), poněvadž přihlíží k poměrům korintským; že však nemíní tím snižovati manželství na pouhý prostředek k uvarování smilstva, patrně z té vznesené představy, kterou o něm má a v Efes. 5, 23—24 vyjadřuje, přirovnává je ke spojení Krista s církví.

9. Jestliže však nemají zdržlivosti, t. j. cití-li, že nemají daru zdržlivosti. Lépe jest

že však nemají zdržlivosti, vstuptež v manželství; neboť lépe jest v manželství vstoupiti, nežli hořeti.

¹⁰Těm však, kteří jsou v manželství příkazují, nikoliv já, nýbrž Pán, aby manžel-

v manželství vstoupiti, nežli hořeti, čili pokušeními býti zmítán a jim podlehnouti. Dlužno však považiti, že ta slova se týkají pouze těch, kteří jsouce svobodni mají volnost v stav manželský vstoupiti, nikoli však těch, kteří svobody té se sami vzdali ať slibem čistoty, ať vstoupením dobrovolným do stavu, ve kterém se přikazuje úplná zdržlivost, celibát. Zpožuruje-li neb pocítí-li ten, jenž sám se vzdal svobody vstoupiti v stav manželský ať slibem, ať zákonem dobrovolně přijatým (přijetím vyššího svěcení), že daru zdržlivosti nemá, nenabývá tím práva se ženiti, nýbrž má povinnost, aby si toho daru na Bohu vyžádal modlitbou, hodným přijímáním svátostí a j.

10—24. Poučuje, že svazek manželský mezi křesťany jest nerozlučitelný (10—11); co se však týká manželství, která byla uzavřena mezi nekřesťany, z nichž však jedna strana přistoučila ke křesťanství, ta že jsou nerozlučitelná jenom tehdy, když strana nekřesťanská jest hotova bydleti se stranou křesťanskou bez potupování Stvořitele, t. j. když jí nebrání žiti podle její víry (12—14); jestliže by však strana nekřesťanská sama odešla (manželský svazek přerušila) anebo bránila straně křesťanské žiti podle její víry, manželský svazek jejich se rozlučuje, takže i strana křesťanská může vejíti ve sňatek nový (15—26). Napomíná však, aby v té věci nejednali lehkomyšlně, nýbrž aby hleděli, pokud to křesťanská víra připouští, manželství před přijetím křesťanství uzavřené zachovati i po přijetí jeho právě tak, jako zachovávají jiná postavení, ve kterých byli, jsouce ještě nekřesťany (17—24).

10. Těm však, totiž věřícím.

ka od muže neodcházela; — ¹¹odejde-li však, zůstaň nevdaná, anebo se smiř s mužem svým; — a muž nepropouštěj manželky své. ¹²Ostatním pak pravím já, nikoli Pán: Má-li který bratr manželku nevěřící a ta svoluje bydliti s ním, nepropouštěj ji. ¹³A má-li která žena věřící muže nevěřícího, a ten svoluje bydliti s ní, nepropouštěj muže; ¹⁴neboť muž nevěřící posvěcen jest skrze ženu věřící, a žena nevěřící jest posvěcena skrze muže věřícího, sice jinak dítky vaše by byly nečisty; ale jsou čisty. ¹⁵Jestli však nevěřící se odlučuje, ať se odloučí; není zajisté podroben bratr ani sestra v okolnostech takových, nýbrž k pokoji povolal nás Bůh. ¹⁶Neboť odkud víš, ženo, spasíš-li muže? Aneb odkud víš, muži, spasíš-li ženu?

¹⁷Jenom každý žij tak, jak každému udělil Pán, každý tak, jak každého povolal Bůh. A tak nařizuji ve všech církvích. ¹⁸Byl povolán někdo již obřezaný? Nedávej si před-

12. Ostatním pak, totiž těm, kteří přijali křesťanství po uzavření sňatku manželského, ale druhá strana zůstala v nevěře.

16. Jediná příčina, pro kterou by se doporučovalo, aby strana křesťanská zůstala v manželském svazku se stranou nekřesťanskou i tehdy, když jí brání žiti podle víry v Krista, byla by naděje, že strana nekřesťanská se časem dá pohnouti, aby v Krista uvěřila a tak nastoupila na cestu spásy. Ale takové naděje v řečených okolnostech není, leč jen velmi nejistá.

kožky. V neobřízce jest někdo povolán? Neobřezej se. ¹⁹Obřízka není ničím, a neobřízka není ničím, nýbrž zachovávání přikázání Božích. ²⁰Každý zůstávej v tom stavu, ve kterém byl povolán. ²¹Byl jsi povolán jako otrok? Nedbej toho, nýbrž spíše zůstaň, i když můžeš nabýti svobody. ²²Neboť otrok povoláný v Pánu jest osvobozenec Páně, podobně povoláný svobodník jest otrok Kristův. ²³Za cenu velikou jste koupeni; nebuďte otroky lidí. ²⁴Bratři, každý zůstávej u Boha v tom, v čem byl povolán.

O stavu panickém.

²⁵V příčině panen však nemám příkazu Páně, ale radu dávám jako takový, jenž jsem došel milosrdenství od Pána, abych byl spolehlivým (rádcem). ²⁶Myslím tedy, že jest to dobré pro přítomnou potřebu, ano, že jest dobré člověku tak býti. ²⁷Jsi vázán k manželce? Nehledej rozvazu. Prost jsi manželky? Nehledej manželky. ²⁸Oženíš-li se však, nezhrěšíš, a vdá-li se panna, nezhrěší; avšak útrapy tělesné budou míti lidé takoví; já pak vás šetřím. ²⁹Pravím však toto: Bratři, čas

23. Nebuďte otroky lidí, t. j. nepoddávejte se lidem ve službu tak, abyste nemohli sloužiti náležitě Kristu.

26. Býti tak, t. j. neženat. — Pro přítomnou potřebu, t. j. pro obtíže a strasti tohoto života, které v manželství bývají zvláště veliké.

je krátký; zbývá, aby také ti, kteří mají manželky, byli tak, jako by jich neměli,³⁰ a ti, kteří pláčí, jako by neplakali, a kteří se radují, jako by se neradovali, a kteří kupují, jako by v držení nebyli,³¹ a kteří užívají toho světa, jako by neužívali; neboť tvárnost tohoto světa pomíjí.³² Přeji si však, abyste byli bez starosti. Kdo není ženat, stará se o věci Páně, kterak by se zalíbil Pánu.³³ Kdo však se oženil, stará se o věci světské, kterak by se zalíbil ženě, a jest rozdělen.³⁴ A žena nevdaná, totiž panna, myslí na věci Páně, aby byla svatá tělem i duchem; provdaná však myslí na věci světské, kterak by se zalíbila muži.³⁵ To pak pravím k vašemu prospěchu, nikoliv abych na vás vrhl osidlo, nýbrž abyste počestně a vytrvale sloužili Pánu bez roztržitosti.

³⁶ Domnívá-li se však někdo, že by měl hanbu pro svou pannu, je-li přestárlá, a musí-li tak býti, učin, co chce; nehřeší, nechť se vezmou.³⁷ Ale kdo stojí ve svém srdci pevně, nepodléháje nutnosti, nýbrž maje v moci vůli svou a to usoudil ve svém srdci, že zachová pannu svou, dobře činí.³⁸ A tak činí dobře

30. Kterí pláčí, jako by neplakali, t. j. ti, kteří v bolestech a strastech pláčí, nepoddávejte se svému bolu, nýbrž počínejte si tak zmužile, aby se zdálo, že nepláčete.

36. Musí-li tak býti, aby se provdala. Nehřeší (totiž otec); nechť se vezmou (totiž jeho dcera a její milenec).

i ten, kdo provdává pannu svou; ale kdo neprovdává ji, činí lépe.

³⁹Manželka jest vázána (zákonem manželským), pokud jest živ muž její; zemře-li muž její, jest svobodna provdati se, za koho chce, jenom v Pánu. ⁴⁰Ale blaženější bude, zůstane-li tak, podle mé rady; myslím však, že i já mám Ducha Božího.

O požívání obětín s ohledem na bližního.

8. ¹Co však se týká věcí obětovaných modlám, víme, že „všichni máme poznání“. Ale poznání nadýmá, láska pak vzdělává. ²Domnívá-li se však někdo, že něco poznal,

8. Od 8, 1—11, 1. odpovídá k otázce o požívání masa ze zvířat obětovaných modlám. Jako u židů, tak ani u pohanů se nespalovalo při obětech krvavých vždy celé zvíře obětované, nýbrž jen některé jeho části; z jiných částí se upravovala obětní hostina buď ve chrámě (při chrámě) neb i doma, k ní pak se zvali také příbuzní a přátelé. Ostatní maso se odevzdávalo těm, kdo byli obět podali, a ti buď je snědli při obyčejném stolování domácím, neb je rozdali chudým, aneb prodávali veřejně v krámech. Pavel podává nejprve (8, 1—13) zásady theoretické s ohledem na bližního, totiž že maso ze zvířat obětovaných modlám samo o sobě není poskvrněno, a tedy se smí požívat, ale jen od těch, kteří si toho jsou vědomi, nikoli však od těch, kteří si toho vědomi nejsou a myslí, že maso to poskvrňuje (v. 1—7); však i ti, kteří onu vědomost mají, jsou povinni se ho zdržeti, když by požíváním dali bližnímu pohoršení (v. 8—13).

nepoznal ještě tak, jak poznati jest dlužno; ³ale jestli někdo miluje Boha, ten jest poznán od něho. ⁴O požívání věcí obětovaných modlám tedy víme, že modla není ničím na světě, a že není žádného Boha, leč jeden. ⁵Neboť byť byli tak zvaní bohové ať na nebi ať na zemi, — jakož vskutku jest mnoho „bohů“ a mnoho „pánů“, — ⁶pro nás přece jest (toliko) jeden Bůh, Otec to, z něhož (jest) všechno, a k němuž my (jsme určeni), a jeden Pán, (totiž) Ježíš Kristus, skrze něhož všechno a skrze nějž (jsme) i my.

⁷Avšak ne ve všech jest to poznání; někteří spíše chovajíce dosavadní náhled o modle, jedí (to) jako věc obětovanou modlám, a svědomí jejich jsouc slabé se poskvřňuje. ⁸Ale pokrm nestaví nás před (soud) Boha; ani nemáme prospěchu, jíme-li, ani netrpíme škody, nejíme-li. ⁹Hleďte však, aby tato svoboda vaše nebyla k úrazu slabým. ¹⁰Neboť uzří-li někdo tebe, jenž máš to „poznání“, stolovati ve chrámě modlářském, zdaliž svědomí jeho jsouc mdlé nebude „vzděláno“ k tomu, aby jedl věci obětované modlám?

3. T. j. kdo má lásku k Bohu, která zahrnuje i lásku k bližnímu, ten nejen má pravé poznání, nýbrž jest též poznán a uznán od Boha (že totiž poznání jeho jest pravé).

8. Pokrm sám o sobě nečiní nás před Bohem ani lepšími ani horšími; sám o sobě ani nepřispívá ke spáse, ani od ní neodvrací.

¹¹I zahyne ten (člověk) slabý pro tvé „poznání“, ten bratr, pro něhož Kristus umřel.

¹²Ale takto hřešíce proti bratrům a urážejíce jejich svědomí slabé, hřešíte proti Kristu.

¹³Proto pohoršuje-li pokrm bratra mého, nebudu jísti masa na věky, abych nepohoršil bratra svého.

O zdržování se věcí dovolených vůbec s ohledem na spásu jiných i vlastní.

9. ¹Nejsem svoboden? Nejsem apoštolem? Zdali jsem neviděl Krista Ježíše, Pána našeho? Zdali nejste vy mým dílem v Pánu?

²Jestli pro jiné nejsem apoštolem, pro vás přece jsem (jím), neboť pečetí mého apoštolství jste vy v Pánu. ³To jest má obrana proti těm, kteří se mne vyptávají. ⁴Nemáme-liž mo-

11. Zahyne, totiž věčně, ačli včas neučiní pokání, a to proto, poněvadž sveden tvým příkladem, jí to maso také, ale proti svému svědomí (bludnému).

9. Pavel učí svým příkladem, že jest mnohdy dobře, ano nutno zdržeti se i těch věcí, které jsou samy o sobě dovoleny (9, 1—27). Poukázav totiž na svou svobodu a na apoštolský svůj úřad, vykládá, že jako ostatní apoštolové má i on právo požadovati výživu od těch, pro jichž spásu pracuje (v. 1—14), že však toho práva neužívá, jednak aby dospěl k větší dokonalosti, jednak aby nikoho nezdržel od přijetí křesťanství (v. 15—23). Poukázav pak na příklad zápasníků o závod, ukazuje, jak velice jest třeba zdržlivosti pro vlastní spásu (v. 24—27).

4. T. j. nemáme-liž práva požadovati výživu od těch, pro něž pracujeme?

ci jísti a píti? ⁵Nemáme-liž moci věřící ženu s sebou bráti, jakož i ostatní apoštolové, i bratři Páně i Petr? ⁶Aneb-li jediný já a Barnabáš nemáme moci nevydělávati? ⁷Kdo slouží kdy ve vojště na svůj plat? Kdo zakládá vinici, a nejí ovoce jejího? Kdo pase stádo, a nepožívá mléka od stáda? ⁸Mluvím toto (snad jen) po lidsku, aneb-li nepraví toho také zákon? ⁹Vždyť v zákoně Mojžíšově jest psáno: „Nezavážeš úst volu mlátícímu.“ Pečuje Bůh (tak) o voly, ¹⁰aneb-li pro nás vůbec to praví? Pro nás zajisté bylo napsáno, že kdo orá, v naději má orati, a kdo mlátí, (má to činiti) v naději, že bude míti účast v užitku. ¹¹Jestliže my jsme vám rozseli věci duchovní, je to veliké, budeme-li žíti my vaše věci tělesné? ¹²Jsou-li jiní účastni toho práva na vás, zdali ne tím spíše my? Ale neužili jsme práva toho, nýbrž snášíme všecko, abychom nezpůsobili žádné překážky evangeliu Kristovu. ¹³Nevíte-li, že ti, kteří konají službu svatou, ze sva-

5. Věřící ženu, doslovně „sestru ženu“. Míni tu podle výkladu skoro obecného obyčej bráti s sebou starší ženu křesťanskou, bohatou, aby mu ze svého majetku zjednávala výživu, obyčej to, kterého se drželi ostatní apoštolé, i ti, kteří byli bratry či příbuznými Páně, ano i hlava apoštolů a církve, sv. Petr.

6. Nevydělávati čili nezjednávat si výživu vlastní prací tělesnou.

9. Viz 5. Mojž. 25, 4; 1. Tim. 5, 18.

tyně jedí, a že ti, kteří přisluhují oltáři, s oltářem se dělí? ¹⁴Tak i Pán nařídil hlasatelům evangelia, aby z evangelia byli živi. ¹⁵Já však nepoužil jsem z toho ničeho. Ale nepíši toho, aby se tak dělo při mně, neboť lépe jest mi umřítí, nežli aby kdo zmařil chloubu moji. ¹⁶Káži-li totiž evangelium, nemám se čím chlubit, vždyť jest to pro mne nutností, neboť běda mně, nebudu-li kázati. ¹⁷Činím-li to totiž dobrovolně, mám odplatu; jestli však nedobrovolně — úřadem jsem pověřen. ¹⁸Na čem tedy spočívá moje odplata? (Na tom), že káže evangelium, bezplatně je zvěstuji, tak abych neužíval svého práva při evangeliu. ¹⁹Ačkoli totiž jsem neodvislý ode všech, učinil jsem se služebníkem všech, abych jich více získal. ²⁰I stal jsem se židům jako židem, abych židy získal; ²¹těm, kteří jsou pod zákonem, (stal jsem se), jako bych byl pod zákonem, — ačkoli sám nejsem pod zákonem, — (jen) abych získal ty, kteří byli pod zákonem; těm, kteří byli bez zá-

17—18. Rozeznává mezi dobrými skutky dobrovolnými čili nepřikázanými, jimž přísluší odplata zvláštní, a mezi dobrými skutky nedobrovolnými čili přikázanými, jimž sice přísluší odplata také, ale ne zvláštní, nýbrž obecná. I míní: Za to, že káže evangelium, nebudu míti odplaty zvláštní, neboť kázat evangelium jsem jako apoštol povinen a hřešil bych, kdybych nekázal; abych tedy dostal odměnu zvláštní, činím něco, co mi přikázáno není, káži totiž evangelium zadarmo, nepožaduje výživu od těch, pro něž pracuji.

kona, (stal jsem se), jako bych byl bez zákona, — ač nejsem bez zákona Božího, nýbrž jsem v zákoně Kristově, — abych získal ty, kteří jsou bez zákona; ²²slabým stal jsem se (jako) slabý, abych získal slabé. Všem stal jsem se vším, abych vůbec některé přivedl k spáse. ²³Všecko pak činím pro evangelium, abych se stal spolu účastným jeho (slibů).

²⁴Nevíte-li, že ti, kteří běží o závod, všichni sice běží, ale (jen) jeden dostává cenu vítězství? Tak běžte (i vy), abyste (jí) dosáhli. ²⁵Každý však, kdo závodí, zdržuje se všeho; a oni (činí to), aby obdrželi věnec porušitelný, my však neporušitelný. ²⁶Já tedy běžím nikoli tak, jako na nejisto, zápolím ne jako do vzduchu bije, ²⁷nýbrž trestám tělo své a podrobuji v služebnost, abych snad kázav jiným, sám nebyl zavržen.

Výstražným příkladem Israelitů na poušti varuje před nezdrželivostí.

10. ¹Nechci zajisté, bratří, abyste nevěděli, že otcové naši všichni byli pod oblakem

10, 1—14. Všichni Israelité, kteří vyšli z Egypta, stali se účastni týchž milostí, a přece jen málo jich přišlo do země zaslíbené, poněvadž ostatní zahynuli na poušti pro své hříchy. Pavel varuje tak Korintské, aby se měli na pozoru, by přes dobrodiní mnohem větší, jichž se jim dostalo a dostává v křesťanství, nepřipravili se nezdrželivostí a vůbec hříchy

a všichni prošli mořem; ²a všichni v oblaci a v moři byli pokřtěni v Mojžíše ³a všichni jedli týž pokrm duchovní ⁴a všichni pili týž nápoj duchovní; — pili jej totiž z duchovní skály, která šla s nimi, tou skalou pak byl Kristus. — ⁵Avšak ve většině jich nezalíbilo se Bohu, neboť zahynuli na poušti. ⁶To pak se událo jako předobraz pro nás, aby-
chom nebyli žádostivi věcí zlých, jak i oni jich zažádali. ⁷Ani modláři nebuďte, jako (byli) někteří z nich, jak jest psáno: „Po-
sadir se lid, aby jedl a pil, a vstali, aby hráli.“ ⁸Ani nesmilněme, jako někte-

o přijetí do blaženosti věčné. Z dobrodiní, kterých Israelité byli účastni, jmenuje zvláště onu ochranu, kterou jim Bůh poskytoval pod oblakovým sloupem (2. Mojž. 13, 21; 4. Mojž. 9, 21) a bezpečným přechodem přes moře (2. Mojž. 14, 22), jakož i mannu a vodu vyvedenou ze skály (2. Mojž. 17, 6; 4. Mojž. 20, 11). V oblakovém sloupě a v přechodu přes moře vidí předobraz sv. křtu, který se uděluje vodou a Duchem sv. (Jan 3, 5.), v manně pak a v oné vodě předobraz nejsv. Svátosti a ovšem i těch milostí, kterých bývá v těchto svátostech člověk účasten.

2. Byli pokřtěni v Mojžíše, t. j. zasvěcení zákonu mojžíšskému čili závázání zákon ten zachovávat, podobně jako my jsme byli na křtu sv. zasvěcení Kristu a jeho zákonu.

3—4. Pokrm, nápoj duchovní, t. j. zázračný. Vodu tu dala nikoli skála přirozená, nýbrž jiná, duchovní, totiž Kristus čili to Slovo neb Syn Boží, který se později vtělil, aby nás vykoupil.

5. Viz 4. Mojž. 26, 64—65.

6. Viz žalm 105, 14.

7. Viz 2. Mojž. 32, 6.

8. Viz 4. Mojž. 25, 1.

ří z nich smilnili, a padlo jich v jednom dni dvacet tři tisíce. ⁹Ani nepokoušejme Krista, jako někteří z nich pokoušeli, a zahynuli od hadů. ¹⁰Ani nereptejte, jako někteří z nich reptali, a zahynuli od zhoubce. ¹¹Toto pak všecko událo se jim předobrazně, napsáno však bylo k výstraze pro nás, na něž připadla doba poslední. ¹²Proto, kdo se domnívá, že stojí, hleď, abys nepadl. ¹³Pokušení vás zachvátilo jen lidské; Bůh však jest věrný; ten nedopustí vás pokoušeti nad to, co můžete (snést), nýbrž s pokušením učiní také úspěch, abyste (je) mohli snést. ¹⁴Proto, miláčkové moji, střežte se modloslužby.

Praktické pokyny o požívání masa ze zvířat obětovaných modlám.

¹⁵Jako rozumným pravím: Posuďte vy sa-

9. Viz 4. Mojž. 21, 5—6.

10. Viz 4. Mojž. 11, 4—33; 17, 41—49. Zhoubcem míní nejspíše Boží hněv čili trestající spravedlnost božskou.

11. Doba poslední, doslovně „konec věků“, doba mesiášská.

13. T. j. všechna pokušení a protivenství, která dosud na vás přišla, byla přiměřena lidské slabosti, takže jste je s pomocí Boží mohli překonati a překonali. Bůh učiní, co slíbil, a tedy nedopustí vás pokoušeti nad vaše síly.

14. Modloslužby, t. j. modloslužebných hostin obět-
ních.

10, 15—11, 1. a) obětních hostin pohanských třeba se zdržovati docela (v. 15—22 a), b) masa, které

mi, co ¹⁶ dím: Kalich požehnání, který žehnáme, není-liž společenstvím krve Kristovy? A chléb, který lámeme, není-li společenstvím těla Kristova? ¹⁷ Poněvadž (to jest) jeden chléb, jsme my mnozí tělem jedním; neboť všichni jsme účastni jednoho těla. ¹⁸ Patřete na Israelity podle těla; nejsou-liž ti, kteří jedí oběti, účastni oltáře? ¹⁹ Co tím tedy chci říci? Že snad jest něčím věc obětovaná modlám anebo že modla jest něčím? ²⁰ (Nikoli), nýbrž že co oběťují pohané, oběťují duchům zlým a ne Bohu. Nechci však, abyste byli společníky duchů zlých. ²¹ Nemůžete píti kalich Páně i kalich duchů zlých; nemůžete zúčastňovati se stolu Páně i stolu zlých duchů. ²² Aneb-li máme popouzeti Pána k řevnivosti? Jsme snad silnější než On?

Všecko jest (mi) dovoleno, ale ne všecko prospívá; ²³ všecko jest (mi) dovoleno, ale ne všecko vzdělává. ²⁴ Nikdo nehledej pro-

se prodává v krámech neb se předkládá na hostinách soukromých, mohou požívatí beze vší úzkostlivosti (22 b—27), vyjma že by je někdo upozornil na to, že předložené maso pochází ze zvířat obětovaných modlám; neboť kdo na to upozorňuje, pokládá požívání masa toho za nedovolené, a byl by pohoršen, kdybys ho požíval i byv upozorněn na to (v. 28—30), a končí vyzváním, aby po jeho příkladě vše konali ke cti a chvále Boží (10, 31—11, 1).

24. Smysl: při takových věcech indiferentních neuzívej své svobody bezohledně, nýbrž dbej všude a vždy duchovního prospěchu bližního.

spěchu svého, nýbrž (prospěchu) druhého.

²⁵ Všecko, co se prodává v masných krámech, jezte nic se nevyptávající pro svědomí,

²⁶ neboť „Hospodinova jest země i plnost její.“ ²⁷ Pozve-li vás někdo z nevěřících a chcete-li jíti, jezte všecko, co se vám předloží, nic se nevyptávající pro svědomí.

²⁸ Jestli však někdo vám řekne: „Toto jest věc obětovaná modlám,“ nejezte pro toho, jenž to oznámil, a pro svědomí. ²⁹ Míním pak svědomí nikoli tvoje, nýbrž toho druhého;

neboť proč má svoboda měla by souzena býti od svědomí cizího? ³⁰ Zúčastňují-li se (jídla) s vděčností, proč měl bych tupen

býti pro to, zač díky činím? ³¹ Budžte tedy jíte, nebo pijete, nebo cokoli jiného činíte, všecko ke slávě Boží činite. ³² Nebudžte na úraz ani židům ani pohanům ani církvi Boží,

³³ jak i já všechněm ve všem vyhovuji, ne-

26. Viz žalm 23, 1. Poněvadž všechny věci jsou Hospodinovy, není žádná poskvrněna sama o sobě.

29. Není příčiny, proč bych podroboval svou svobodu soudu cizího svědomí tak, abych měl za věc o sobě nedovolenou to, co po mém přesvědčení jest o sobě dovoleno. Jsem-li tedy přece povinen se zdržeti věci té, jsem tím povinen ne pro svědomí svoje, nýbrž pro svědomí cizí, abych bližnímu nedal pohoršení.

30. T. j. požívám-li předložený pokrm vděčně s dobrým svědomím jako dar Boží, není příčiny, aby mě kdo tupil jako modloslužebníka pro věc, za kterou činím díky jako za dar Boží. Pouze tedy ohled na svědomí bližního jest to, pro který pokrmu toho se mám zdržeti.

hledaje prospěchu svého, nýbrž (prospěchu) mnohých, aby byli spaseni.

11. ¹Buďte následovníky mými, jako i já jsem Kristovým.

O vnější slušnosti v bohuslužebných shromážděních.

²Chválím pak vás, bratři, že ve všem na mne pamatujete a zachováváte naučení, jak jsem je vám podal. ³Chci však, abyste věděli, že hlavou každého muže jest Kristus, hlavou pak ženy muž, hlavou však Kristovou

11, 2—16. V Acháji (a vůbec u Řeků) byl obyčej, aby ve shromážděních muži se objevovali s hlavou nekrytou, ženy s hlavou závojem zakrytou. Obyčej ten měli tam po vůli Pavlově zachovati také věřící při svých shromážděních bohuslužebných. Sv. Pavel vystupuje rozhodně pro to, aby se onen obyčej zachoval (v. 2—6), a to a) pro ten poměr, ve kterém muž a žena jsou k Bohu a k sobě vespolek (v. 7—12), b) pro vrozený cit slušnosti (v. 13—15) a c) pro obyčej v církevních obcích zavedený (v. 16).

3. V příčině hierarchické ženy nemají v církvi s muži stejného místa; muži všichni jsou řízení (v církvi) od Krista přímo, ženy však všecky toliko nepřímě; po vůli Kristově pouze mužové se přijímají ke kněžství a k řízení církve, a ti, kteří se přijímají, spravují a řídí své bratry nikoli jako vlastní hlava jejich, nýbrž jako zástupci a služebníci Kristovi. Vzhledem k tomu jest tedy v církvi žena podřízena muži (hlavou ženy jest muž), muž pak podřízen Kristu (hlavou muže Kristus), Kristus pak jako člověk Bohu (hlavou Kristovou Bůh), od něhož jako člověk obdržel veškerou moc na nebi a na zemi,

Bůh. ⁴Každý muž, který se modlí aneb pro-
rokuje s hlavou přikrytou, ohyzďuje hlavu
svou; ⁵každá však žena, která se modlí a pro-
rokuje s hlavou nezakrytou, hyzdí hlavu
svou; neboť jest to jedno, jako by se oho-
lila. ⁶A nezakrývá-li si žena hlavy, ať se
(také) oholí; je-li však ohyzdno ženě stříhati
se nebo holiti, ať zakrývá si hlavu svou.
⁷Muž totiž nemá pokrývati hlavy své, neboť
jest obrazem a slávou Boží; žena jest slávou
mužovou. ⁸Neboť není muž ze ženy, nýbrž
žena z muže; ⁹vždyť ani nebyl stvořen muž
pro ženu, nýbrž žena pro muže. ¹⁰Proto má

4—6. T. j. znakem nadřízenosti jest hlava nekrytá,
znakem podřízenosti pak hlava zakrytá. Muž příkrý-
vaje si hlavu, zakrývá svou nadřízenost, a to ke své
necti; žena však, je-li s hlavou nezakrytou, zapírá svou
podřízenost, a to jest jí k necti, podobně jako by jí
bylo k necti a k nezdobě hlavu si holiti.

7—12. Poněvadž ženy, které se odchylovaly od
zavedeného obyčeje, odůvodňovaly asi jednání své
poukazováním na to, že Kristem byly ženy posta-
veny mužům na roveň, ukazuje, že církev nezměnila
původního řádu, ježto již při stvoření prvních lidí
byla stanovena jistá nadřízenost muže nad ženou.
— Slova „muž jest obrazem a slávou Boží,
žena slávou mužovou“ (v. 7) praví vzhledem
k postupu stvořitelskému, k tomu totiž, že Bůh stvo-
řil nejprve muže k obrazu a podobenství své-
mu, aby panoval nade vším, co jest na zemi
(1. Mojž. 1, 26—27), a potom teprve ženu jakožto
„pomoc podobnou jemu“ (1. Mojž. 2, 18).

10. Znak moci, doslovně moc v témž smyslu.
— Pro anděly, t. j. z úcty k andělům, kteří byli

žena míti znak moci na hlavě pro anděly.
¹¹Avšak v Pánu ani muž není bez ženy, ani žena bez muže. ¹²Neboť jako jest žena z muže, tak jest i muž skrze ženu (zrozen), všechno pak z Boha (jest). ¹³Posuďte sami u sebe: Sluší se, aby se žena modlila k Bohu nezakryta? ¹⁴A neučí vás i příroda, že jest nectí pro muže, nechá-li si dlouhé vlasy růsti? ¹⁵Má-li však žena dlouhé vlasy, jest jí to okrasou; neboť vlasy jsou jí dány místo závoje. ¹⁶Líbí-li se však někomu příti se, (věz:) my takového obyčeje nemáme, ani církve Boží.

Zlořády při slavení večere Páně.

¹⁷Toto však přikazuje, nechválím, že se scházíte nikoli k lepšímu, nýbrž k horšímu.

svědky toho poměru, který Bůh stanovil mezi mužem a ženou, i z bázně před nimi, aby nesvědčili proti nim při soudu.

11n. V Pánu, t. j. ve spojení s Kristem a tedy v křesťanství (mezi křesťany). Ačkoli Bůh tím, že stvořil ženu z muže, naznačil, že žena má býti muži podřízena, přece také tím, že ji učinil jako pomocnici podobnou jemu (Adamovi) ze žebra boku (jeho) a že chtěl, aby rozplozování pokolení lidského se dělo skrze ženu, ukázal, že žena při vši podřízenosti má býti společníci jemu rovnou.

13. Aby se modlila v bohoslužebných shromážděních.

11, 17—34. Poněvadž Pán Ježíš ustanovil Svátost oltářní, když byl dříve pojedl beránka, spojovali

¹⁸Předem totiž slyším, že když se scházíte ve shromáždění, bývají mezi vámi roztržky, a z části tomu i věřím; ¹⁹neboť i odštěpenství musí býti mezi vámi, aby se stali zjevni mezi vámi ti, kteří jsou osvědčeni. ²⁰Když tedy se scházíte na jedno (místo), není to již slavení večeře Páně, ²¹neboť každý bere napřed svoji večeři při jídle, a jeden lační, druhý pak jest opilý. ²²Zdaliž nemáte domů k jídlu a pití? Či snad pohrdáte církví Boží a zahanbujete ty, kteří (nic) nemají? Co mám říci vám? Mám vás chváliti? V této věci (vás)

v prvních dobách církve se slavením Eucharistie také hostinu, k níž přinášel každý podle svého majetku a které se zúčastnili všichni stejně, bohatí i chudí. Účelem takových hostin bylo projevovati a rozněcovati vzájemnou lásku; sluly proto hody lásky (αγάπης). Později však se dostaly do nich různé zlořády, a ty byly příčinou, že se ony hody znenáhla odstranily. V Korintě již za života sv. Pavla, zdá se, konali hody lásky přede mší sv. a společným přijímáním, ale nesdíleli se o to, co kdo přinesl, s ostatními, nýbrž rozdělivše se asi v kroužky a nečekavše na chudé, jedl a pil každý to, co si sám přinesl, a tak se ovšem stávalo, že jedni, chudí, byli lační, druzí, bohatí, přesyceni a napilí (v. 21). Sv. Pavel zlořád ten odsuzuje (v. 17—22), ukazuje, že takové slavení hodů lásky není hodnou přípravou ke sv. přijímání (v. 23—32), a dává krátký návod, jak si v té věci mají počínati (v. 33—34).

20. Večeři Páně míní zde mši sv. a s ní spojené společné přijímání i hody lásky, jež obé pojímá jako jeden celek.

nechválím. ²³Neboť já jsem přijal od Pána to, co jsem též podal vám, (totiž) že Pán Ježíš v té noci, ve které byl zrazen, „vzal chléb ²⁴a učiniv díky, rozlámal jej a řekl: Toto jest tělo mé, které se za vás vydává; to čiňte na mou památku ²⁵Tak též vzali i kalich po jídle a řekl: Tento kalich jest nová úmluva (potvrzená) mou krví; to čiňte, kolikrátkoliv (jej) píti budete, na mou památku.“ ²⁶Kdykoli totiž jíte chléb tento a pijete kalich, smrt Páně zvěstujete, dokud nepřijde. ²⁷Proto kdo bude jísti chléb tento aneb píti kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. ²⁸Zkusiž však každý sám sebe a tak z toho chleba jez a z kalicha pij; ²⁹neboť kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, poněvadž nerozeznává těla Páně. ³⁰Proto jest mezi vámi mnoho nemocných a slabých, a mnozí zesnuli. ³¹Kdybychom sami sebe po-

23—26. Srov. Luk. 22, 19—20; Mat. 26, 26—27; Mark. 14, 22 — které se vydává (v. 24), podle řeckého: které se láme — za vás, tak i u sv. Luk. 22, 20; u sv. Mat. 26, 28 a Mark. 14, 24 praví „za mnohé“.

26. Smrt Páně zvěstujete, t. j. představujete čili nekrvavě obnovujete Kristovu oběť na kříži, a to se bude dít, dokavad nepřijde Pán Ježíš k soudu.

30—31. Vypočítává časné tresty, které stihly ty, kteří přijímali méně hodně, totiž nemoci a předčasnou smrt.

suzovali, nebyli bychom souzeni. ³² Jsouce však souzeni, od Pána jsme trestáni, abychom s tím světem nebyli zavrženi. ³³ Proto, bratři moji, když se scházíte k jedení, čekejte jedni na druhé. ³⁴ Má-li hlad někdo, jez doma, abyste se nescházeli k odsouzení. Ostatní věci uspořádám, jakmile přijdu.

O mimořádných darech Ducha svatého.

12. ¹ O duchovních však darech nechci, bratři, abyste byli v nevědomosti. ² Víte, že když jste byli pohany, k němým modlám jak-

32. Bůh tedy dopouští ony časné tresty na člověka k jeho duševnímu prospěchu, aby byl jimi povzbuzen k pokání a polepšení a nebyl zavržen.

33. K jedení, t. j. k hodům lásky.

Od 12, 1—14, 40. Jak byl Pán Ježíš slíbil (Mark. 16, 17. 18), dostávali v první době křesťanské mimořádné dary Ducha sv. také mnozí věřící, jedni ten, jiní onen, jedni jeden, jiní několik. Ovšem, kdo je obdrželi, měli jich užívatí ku prospěchu jiných. V Korintě počali jich záhy zneužívatí. Cenili je totiž nikoli podle jejich původu a užitečnosti, nýbrž podle vnějšího zjevu jejich, ty majíce za vzácnější, které budily úžas a podivení. Nejvíce cenili dar jazyků, nejméně dar prorocství, t. j. dar z vnuknutí Ducha sv. povzbuzovati jiné, jakož i správně poučovati o pravdách zjevených, někdy též oznamovati věci skryté neb předpovídati věci budoucí. Všichni toužili po darech vzácnějších, zejména po daru jazyků, nevážíce si daru prorocství, a ti, kteří jej měli, užívali ho nikoli ku prospěchu či vzdělání jiných, nýbrž k vlastní chloubě. Chybu tu hledí sv. Pavel odstraniti

koli puzení jste chodili. ³Proto vám oznamuji, že nikdo mluvě v Duchu Božím nepraví: „Proklet buď Ježíš,“ a nikdo nemůže říci: „Pánem (jest) Ježíš,“ leč v Duchu svatém. ⁴Jsou pak dary rozličné, ale tentýž Duch; ⁵a rozličné jsou služby, ale tentýž Pán, ⁶a rozličné jsou působnosti, ale tentýž Bůh, který působí to všechno ve všech. ⁷Každému však dává se zjevení Ducha k prospěchu (církve). ⁸Jednomu totiž dává se skrze Ducha řeč moudrosti, jinému řeč poznání podle téhož Ducha, ⁹jinému víra v témž Duchu, jinému pak dar uzdravování v tom jednom Duchu, ¹⁰jinému divů činění, jinému prorokování, jinému rozeznávání duchů, jinému roz-

poučením: a) o původu a užitečnosti oněch darů vůbec (12, 1—31), b) o poměru oněch darů k lásce (13, 1—13), c) o poměru daru jazyků ku proroctví (14, 1—25), d) přidáním některých pokynů praktických (v. 26—40).

1—3. Učí, kterak lze rozeznati pravé dary Ducha sv. od nepravých.

5. Služby čili úřady církevní (biskupský, kněžský, jáhenský...).

7. Zjevení Ducha, t. j. dar Ducha sv. (kterým se Duch sv. zjevuje).

8. Řeč moudrosti, t. j. schopnost učití a vykládati tajemství víry; řeč poznání, t. j. schopnost pochopitelným způsobem vykládati pravdy křesťanské, zvláště ty, které má každý znáti.

9. Víra divotvorná. (Srov. Mat. 17, 29.)

10. Dar rozeznávání, t. j. schopnost rozeznati, zdali ten, kdo (předstíraje dar prorocký) po-

ličné jazyky, jinému vykládání řečí; ¹¹ to pak všecko působí jeden a týž Duch, rozděluje zvláště jednomu každému, jak chce.

¹² Jako totiž tělo jest jedno a přece mnoho údů má, všechny pak údy těla, ač jich mnoho jest, (jen) jedním tělem jsou, tak i Kristus. ¹³ Neboť v jednom Duchu my všichni byli jsme pokřtěni v jedno tělo, ať jsme byli židy nebo pohany, ať nevolni nebo svobodni: a všichni jedním Duchem byli jsme napojeni. ¹⁴ Vždyť ani tělo nesestává z jednoho údu, nýbrž z mnoha údů. ¹⁵ Řekne-li noha: „Poněvadž nejsem ruka, nepatřím k tělu,“ zdali proto k tělu nepatří? ¹⁶ A řekne-li ucho: „Poněvadž nejsem oko, nepatřím k tělu,“ zdali proto k tělu nepatří? ¹⁷ Kdyby celé tělo bylo okem, kde byl by sluch? Kdyby celé tělo bylo sluchem, kde byl by čich? ¹⁸ Než Bůh umístil údy v těle, jeden každý z nich, jak chtěl. ¹⁹ Kdyby všechny byly jedním údem, kde bylo by tělo? ²⁰ Jest však mnoho údů, ale jedno tělo. ²¹ I nemůže oko říci ruce: ²² „Ne-

vzbuzuje neb výklady činí, skutečně dar ten má neb ne, aneb zda mluví skutečně z vnuknutí Ducha sv. neb ze svého. — Vykládání řečí, podle textu řeckého „vykládání jazyků“, t. j. dar tlumočiti věci, které cizí řečí pověděl ten, jenž byl opatřen darem jazyků.

21—30. Vyzývá ty, kteří obdrželi dary, jak myslí, vyšší, aby nepohrdali těmi, kteří dostali dary podle jejich mínění méně vzácné, ježto mnohdy dary zdánlivě nižší jsou potřebnější a prospěšnější, nežli ty, které mají za vyšší.

potřebuji tebe,“ aneb zase hlava nohám: „Nepotřebuji vás,“ nýbrž mnohem potřebnější jsou ty údy těla, které se zdají byti slabšími; ²³a ty údy těla, které máme za méně čestné, přiodíváme čestněji, a údy naše neslušné mají hojnější slušnost, ²⁴údy však naše slušné nepotřebují toho. Ale Bůh spojil tělo tak, že dal hojnější čest tomu (údu), kterému se jí nedostávalo, ²⁵aby nebyla roztržka těla, nýbrž aby údové pečovali o sebe vespolek stejně. ²⁶A trpí-li úd jeden, trpí spolu s ním všechny údy; oslavuje-li se jeden úd, radují se spolu s ním všichni údové. ²⁷Vy však jste tělem Kristovým a údy (jeho) podle údělu. ²⁸A některé Bůh ustanovil v církvi předem apoštoly, po druhé proroky, po třetí učiteli; potom (udělil) moci divotvorné, potom dary uzdravování, pomáhání, vedení správy, rozličné jazyky, [vykládání řečí]. ²⁹Jsou snad všichni apoštoly? všichni proroky? všichni učiteli? Činí snad všichni divy? ³⁰Všichni mají dar uzdravování? Všichni mluví jazyky? Všichni vykládají? ³¹Horlete o dary lepší. A ještě ukáží vám cestu na výsost vznešenější.

23. Mají hojnější slušnost, tím totiž, že je pečlivěji přiodíváme.

27. Podle údělu, t. j. podle postavení, které vám v církvi Pán přikázal, a podle daru, který vám k řádnému zastávání postavení čili úřadu toho udělil.

31. Ačkoliv žádám, abyste byli spokojeni každý s darem svým, přece neodsuzuji, nýbrž spíše si přeji,

O poměru mimořádných darů Ducha sv. k lásce.

13. ¹Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, lásky však neměl, byl bych jako měď zvučící a jako zvonec znějící. ²A kdybych měl prorocství a znal všechna tajemství a veškerou vědu, a kdybych měl všechnu víru, takže bych hory přenášel, lásky však kdybych neměl, ničím bych nebyl. ³A kdybych rozdál na pokrmy chudých veškeren statek svůj a vydal své tělo k spálení, lásky kdybych neměl, nic by mi to neprospělo. ⁴Láska jest shovívavá, dobrotivá; láska nezávidí, ne-

abyste vroucí modlitbou usilovali dojítí darů lepších, vyšších. A ještě (mimo to) ukáží vám dar nad jiné vznešený, o který zvláště horlete, dokavad ho ne-nabudete, totiž o lásku.

13, 1—13. Ukazuje, že láska vyniká nade všechny dary mimořádné, a to a) svou nutností, ježto bez ní ostatní dary neprospívají (v. 1—3), b) svými vlastnostmi, ježto láska jest matka a jako kořen ctností jiných (v. 4—7), c) svým trváním, ježto láska přetrvá všechny dary mimořádné, zůstane i v životě budoucím (v. 8—11), ba předčívá i víru a naději, jsouc údobou či formou všech ctností vlitých a zůstávajíc též v životě věčném, kde víra přejde v patření, naděje v držení a požívání.

Ve 3. v. míní nepochybně onen dar, který ve 12, 28 nazval pomáháním, t. j. dar konati obětavé a hrdinské skutky ve prospěch bližních, zvláště chudých a nemocných.

chlubí se, nenadýmá se, ⁵není ctižádostivá, nehledá svého prospěchu, neroztrpčuje se, nemyslí o zlém, ⁶neraduje se z nepravosti, nýbrž raduje se s pravdou; ⁷všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všecko přetrpívá. ⁸Láska nikdy nepomíjí; budže (jest u koho dar) prorocství, zanikne, aneb (dar) jazyků, přestane, aneb poznání, zanikne. ⁹Neboť částečně (jen) poznáváme, částečně prorokujeme; ¹⁰když však přijde to, co jest dokonalé, zanikne to, co jest částečné. ¹¹Když jsem byl dítkem, mluvil jsem jako dítko, smýšlel jsem jako dítko, soudil jsem jako dítko; když však jsem se stal mužem, odložil jsem, co bylo dětinské. ¹²Nyní patříme skrze zrcadlo v záhadě, ale tehdy tváří v tvář; nyní poznávám částečně, ale tehda poznám úplně, jakož i úplně poznán jsem. ¹³Nyní

5. Není ctižádostivá, tak podle textu latinského; podle řeckého by bylo: nejedná neslušně; nemyslí o zlém, t. j. nepřičítá zlého, křivdy, nýbrž odpouští v pomýšlení, že to nebylo učiněno s úmyslem zlým.

12. Nyní patříme skrze zrcadlo, t. j. poznáváme Boha nepřímo, z věcí stvořených a věrou, v budoucím životě však poznáme ho přímo; nyní poznáváme ho v záhadě, t. j. nedokonale, v budoucím životě však ho poznáme dokonale, jasně, a skrze něj a v něm též všechny věci.

13. Všecky dary mimořádné mohou býti člověku odňaty, ale víra, naděje a láska mu zůstávají, ač-li se o ně sám nepřipraví.

však trvají víra, naděje, láska, tyto tři; ale největší z nich jest láska.

O poměru daru jazyka k daru prorockví.

14. ¹Usilujte o lásku, horlete o dary duchovní, zvláště však o to, abyste prorokovali. ²Neboť kdo mluví jazykem (cizím), nemluví lidem, nýbrž Bohu; nikdo totiž mu nerozumí. Ale duchem mluví tajemství. ³Kdo však prorokuje, mluví lidem ke vzdělání a k povzbuzení a k útěše. ⁴Kdo mluví jazykem (cizím), vzdělává sebe, ale kdo prorokuje, vzdělává církev. ⁵Přál bych si ovšem, abyste všichni mluvili jazyky, ale raději, abyste prorokovali; neboť větší jest, kdo prorokuje, nežli ten, kdo mluví jazyky, leč by

14, 1—19. Srovnáváje dar prorockví (čili poučování a povzbuzování z vnuknutí Ducha sv.) s darem jazyků, učí, že prorockví prospívá věřícím více než dar jazyků (v. 1—6), a ukázav několika podobnostvými na neužitečnost daru jazyků v bohoslužebném shromáždění (v. 7—12), prohlašuje, že jest nemístno užívatí ve shromáždění daru jazyků, není-li přítomen někdo, jenž by vyložil, co bylo pověděno neznámým jazykem (v. 13—19).

2. Mluví duchem, t. j. zbožně a vroucně. Duchem nemíní Ducha sv., nýbrž ducha lidského po stránce náboženského citění. Tajemství, t. j. věci, které posluchačům jsou nesrozumitelný proto, poněvadž byly pověděny jazykem cizím. Apoštol tu má na mysli případy, ve kterých byl někdo obdařen pouze darem jazyků, ale ne také darem vykládání, kdy sám nerozuměl tomu, co pověděl cizím jazykem.

také vykládal, aby církev vzala vzdělání. ⁶Nuže tedy, bratři, přišel-li bych k vám mluvě jazyky, co vám prospěji, nebudu-li vám mluvit na základě zjevení nebo poznání anebo proroctvím nebo poučováním? ⁷Jestliže věci bezdušné, buďsi flétna nebo citera, vydávající zvuky, nečiní rozdíl v tónech, kterak přece porozumí se tomu, co se píská nebo na citeru hraje? ⁸A kdo bude se strojit k boji, vydá-li polnice zvuk neurčitý? ⁹Tak jest to i s vámi. Nevydáte-li jazykem řeči srozumitelné, kterak se pozná to, co se mluví? Budete zajisté mluvit jen do vzduchu. ¹⁰Tolik věru jest druhů jazyků na světě, a žádný (z nich) není o sobě nesrozumitelný. ¹¹Neznám-li tedy významu řeči, budu cizincem tomu, kdo mluví, a ten, kdo mluví, bude cizincem pro mne. ¹²Tak tedy i vy, poněvadž horlíte o dary duchovní, snažte se o to, abyste oplývali těmi, jež přispívají ke vzdělání církve. ¹³Proto kdo mluví (cizím) jazykem, modli se, aby také mohl vykládati. ¹⁴Neboť modlím-li se jazykem (cizím), duch můj se modlí, můj rozum však jest bez užitku. ¹⁵Co z toho? Budu se modliti duchem, budu však modliti se i rozumem; budu zpívati (žalmy) duchem, budu však zpívati (je) též rozumem. ¹⁶Neboť velebíš-li duchem, kterak ke

16. Velebiti (díky činiti) duchem znamená zde velebiti neb díky činiti jazykem neznámým. — Zaujímá místo nevědomého, t. j. nerozumí té řeči, ve které mluvíš.

tvému díkůčinění řekne „amen“ ten, jenž zaujímá místo nevědomého? Vždyť neví, co pravíš. ¹⁷Ty ovšem děkuješ pěkně, ale druhý se nevzdělává. ¹⁸Děkuji Bohu, mluvím jazyky více, nežli vy všichni, ¹⁹avšak ve shromáždění (církevní obce) chci raději pět slov promluvit svým rozumem, abych poučil také jiné, nežli deset tisíc slov v jazyce (cizím). ²⁰Bratři, nebuďte dětmi co do soudnosti, nýbrž co do špatnosti buďte dítkami, co do soudnosti buďte dokonalí. ²¹V zákoně jest

19. Pět, t. j. málo slov; deset tisíc, t. j. mnoho slov.

21. Uvedeno volně z Is. 28, 11. Poněvadž Israelité nechtěli rozuměti slovům, která k nim mluvil Bůh skrze proroky jazykem jejich, pohrozil jim slovy svrchu uvedenými, že (nepolepší-li se) bude k nim mluvit jazyky jinými, řečí cizí, tak totiž, že je vydá v moc národa mluvícího jazykem cizím, jim nesrozumitelným. Vykonal, čím pohrozil, vydav je v moc Assyřů, takže toto poddanství pod národ mluvící cizím jazykem, předpověděné jako trest za nevěru a neposlušnost k Bohu, bylo pro ně znamením či událostí upozorňující na působnost Boží, na to, že k poddanství působil Bůh, aby je potrestal. Sv. Pavel vidí v Assyrech cizím jazykem mluvících předobraz těch, kteří měli dar jazyků, a to v nevěřících Israelitech předobraz nekřesťanů (nevěřících), jmenovitě těch, kteří nevěřili apoštolům, ani když činili zázraky. Dovojuje z tohoto v. 22, že jazyky jsou znamením působnosti Boží nikoli pro věřící, nýbrž pro nevěřící, znamením výstražným či mimořádným zjevem upozorňujícím na to, že tu působí Bůh, jenž nedá pohrdati sebou a svým zjevením a trestá toho, kdo nevěrou se učinil zjevené

psáno: „Jinými jazyky a jinými rty budu mluvit lidu tomuto, a ani tak neposlechnou, praví Hospodin.“ ²² Jazykové jsou tedy na znamení nikoli pro věřící, nýbrž pro nevěřící, prorokování však nikoli pro nevěřící, nýbrž pro věřící. ²³ Jestliže by tedy se sešla celá církev na jedno místo, a všichni by mluvili jazyky, a jestliže by tam vešli (lidé) nevědomí nebo nevěřící, neřeknou-li, že blázníte? ²⁴ Kdyby však všichni

pravdy a Boží milosti nehodným. Sv. Pavel dovozuje tak za tím účelem, aby Korinťané vidouce, že dar jazyků může býti i trestem pro obec, přestali tím spíše přeceňovati jej a po něm toužiti. Označuje-li však dar ten předem jako výstražné znamení pro nevěřící, nepopírá tím, že by neprospíval jim vůbec. Působí v nich úžas (když slyší mluvit jazyky někoho, o němž vědí, že se jim nikdy neučil), a byť neuvěřili hned, poněvadž nerozumějí tomu, co se praví jazykem cizím, přece jsou oním zjevem alespoň někteří připravováni k tomu, aby uvěřili, až by se jim hlásalo evangelium jazykem jejich, řečí jim známou, podobně jako při seslání Ducha sv. židé sice v nevěře se posmívali apoštolům, jako by byli opilí, když mluvili před nimi jazyky cizími, ale přece byli pohnuti tak, že ještě toho dne přijalo křest na tři tisíce lidí.

24n. Slyší, kterak proroci nadšeně mluví o Bohu pravém a lichosti bohů nepravých, a jest ve svém nitru usvědčen z nevěry, z toho, že jest v bludu; pozoruje, jak neřesti lidské odsuzují a liché výmluvy vyvracejí, a pocituje ve svém nitru, že i on jest správně posouzen; vidí, kterak upozorňují také na prameny hříchů, a poznává, že se tím odhalují také tajnosti jeho srdce; pojat úžasem nad tím, uznává Boha pravého a čině pokání koří se mu.

prorokovali a vešel by tam někdo nevěřící nebo nevědomý, bude ode všech usvědčován, ode všech posuzován, ²⁵tajnosti srdce jeho přijdou (mu) najevo, a tak on, padna na tvář, bude se klaněti Bohu, vyznávaje, že vskutku Bůh jest ve vás.

Některé praktické pokyny o užívání darů mimořádných.

²⁶Co je tedy činiti, bratři? Když se sejdete, jeden z vás má žalm, jiný poučení, jiný zjevení, jiný dar jazyků, jiný dar vykládání; všecko děj se ke vzdělání. ²⁷Mluví-li kdo jazykem (cizím), mluvtež dva nebo na nejvýš tři, a to jeden po druhém a jeden vykládej. ²⁸Nebylo-li by vykladače, mlč ve shromáždění, ale mluv sám sobě a Bohu. ²⁹Proroci mluvte dva nebo tři, a ostatní posuzujte; ³⁰dostane-li se však zjevení někomu jinému, když sedí, první ať mlčí. ³¹Neboť můžete jeden po druhém všichni prorokovati, aby se

26.—40. Po vyzvání, aby vůbec darů duchovních užívali ke vzdělání církevní obce, učí, kterak mají užívatí daru jazyků (27—28) a kterak daru prorockví (29—30). Zakazuje, aby ženy neužívaly takových darů veřejně (v bohoslužebném shromáždění, v. 24—36) a přikazuje, aby tyto pokyny čili předpisy jeho uznali jako předpisy božské (37—40).

28. Mluv potichu sobě, t. j. k svému vlastnímu vzdělání, a Bohu, t. j. ke cti a chvále Boží.

29. Posuzujte, zdali totiž ten, kdo mluví, nevydává něco za zjevení, co jím není.

všichni učili a všichni se vzdělávali, ³²a duchové proroctví podřizují se prorokům; ³³neboť Bůh není Bohem rozbroje, nýbrž pokoje.

Jako ve všech obcích věřících (křesťanů) ³⁴ženy ve vašich shromážděních mlčte, neboť nedopouští se jim mluvit, nýbrž podřizovati se (mají), jak i zákon praví. ³⁵Chtějí-li však něčemu se naučiti, ať se zeptají doma svých mužů; neboť potupno jest pro ženu mluvit ve shromáždění. ³⁶Či snad od vás vyšlo slovo Boží, aneb-li k vám toliko přišlo? ³⁷Zdá-li se někomu, že jest prorokem nebo duchovní dary má, poznej, že příkazem Páně jest to, co vám píše, ³⁸pak-li toho někdo neuznává, nebude uznán. ³⁹Nuže, bratři, snažte se o to, abyste prorokovali, a mluvit jazyky nebraňte. ⁴⁰Všecko však děj se slušně a podle řádu.

O vzkříšení z mrtvých.

15. ¹Oznamuji vám, bratři, evangelium, které jsem vám kázal, které jste také při-

34. V 11, 5. připouští, aby ženy ve shromáždění (bohoslužebném) se modlily a prorokovaly, pokud to činí s hlavou přikrytou: zde však mluví o promluvách z vlastního popudu konaných.

35. Srov. 11, 2—16.

38. Nebude uznán od Boha za proroka pravého.

Od 15, 1—58 odpovídá k otázce o budoucím vzkříšení z mrtvých. Že vstaneme, dokazuje hlavně ze zmrtvýchvstání Kristova a z úzkého spojení našeho

jali, ve kterém též trváte, ²skrze něž i ke spáse přicházíte, ač-li se ho držíte tak, jak jsem vám je kázal, leč byste byli uvěřili nadarmo. ³Podal jsem vám totiž mezi prvními věcmi to, co jsem také přijal, že Kristus umřel za hříchy naše podle Písem, ⁴a že byl pohřben a že vstal z mrtvých třetího dne podle Písem, ⁵a že se ukázal Petrovi a potom jedenácti. ⁶Potom se ukázal více než pěti stům bratrů najednou — z nichž většina žije dosud, někteří však zesnuli. — ⁷Potom se ukázal Jakubovi, poté všem apoštolům. ⁸Nejposléze pak ze všech jako nehodnému ukázal se i mně. ⁹Neboť jsem nejmenší z apoštolů, jenž nejsem hoden slouiti apoštolem, poněvadž jsem pronásledoval církev Boží. ¹⁰Milostí Boží však jsem to, co jsem, a milost jeho ke mně nebyla marná, nýbrž pracoval jsem více než oni všichni, ale ne já, nýbrž milost Boží se mnou. ¹¹Buďže tedy

s Kristem, to jest z toho, že Kristovo zmrtvýchvstání vyžaduje i vzkříšení naše (v. 1 až 28), potom i z jednání některých Korintanů, kteří se chtěli dáti pokřtiti za ty, kteří zemřeli beze křtu (v. 29) a z jednání apoštolů, kteří hlásali evangelium i s nasazením života, což by nečinili, kdyby neměli jistoty o budoucím vzkříšení (v. 30—34).

3. Is. 53, 5—9.

4. Jon. 2, 1.

5. Luk. 24, 34; Mark. 16, 14; Jan 20, 19—29.

8. Skutky 9, 3—8, 17. „Nehodnému“, doslovně by bylo „nedochůdčeti“.

9. Skutky 8, 3; 9, 1—2; 26, 9, 10; Gal. 1, 13; Efes. 3, 8.

(jsem to) já nebo oni, takto hlásáme, a tak jste uvěřili.

¹²Hlásá-li se však o Kristu, že vstal z mrtvých, kterak praví někteří mezi vámi, že není vzkříšení z mrtvých? ¹³Jestli není vzkříšení z mrtvých, ani Kristus nevstal z mrtvých. ¹⁴Nevstal-li však Kristus z mrtvých, marné jest hlásání naše, marná i víra vaše, ¹⁵my pak se shledáváme i křivými svědky Božími, poněvadž jsme osvědčili proti Bohu, že vzkřísil Krista, jehož nevzkřísil, ač-li totiž mrtví nevstávají. ¹⁶Neboť nevstávají-li (vůbec) mrtví z mrtvých, ani Kristus nevstal; ¹⁷jestli však Kristus nevstal z mrtvých, planá jest víra vaše, neboť jste dosud v hříších svých. ¹⁸Zahynuli tedy také ti, kteří zesnuli v Kristu. ¹⁹Jestliže toliko v tomto životě máme v Kristu (pouhou) naději, jsme bídňější nežli všichni lidé. ²⁰Avšak Kristus vstal

19. Kdyby totiž Kristus nevstal z mrtvých, nebyl by Vykupitelem, poněvadž podle předpovědí prorockých Vykupitel měl zemřít a z mrtvých vstát. Kdyby však nebyl Vykupitelem, nebyl by nás vykoupil, a proto věřícím nebyly by hříchy odpuštěny, zemřelým křesťanům nedostalo by se spásy, nýbrž zavržení, a křesťané žijící byli by politováni hodnější nežli všichni ostatní lidé, a to proto, poněvadž ve své víře a naději mnohých věcí se zdržují, jichž si jiní dopřávají, a mnohé nesnáze podstupují, jimž jiní hledí uniknouti. — Jestliže toliko v tomto životě... máme pouhou naději, ale nebude-li naděje tato vyplněna v životě budoucím.

20. Kol. 1, 18. Zjev. 1, 5.

z mrtvých, prvotina to těch, kteří zesnuli.
²¹Poněvadž totiž skrze člověka (přišla) smrt, (přichází) též skrze člověka vzkříšení z mrtvých. ²²Neboť jako v Adamovi všichni umírají, tak i v Kristu všichni budou oživeni. ²³Každý však ve své řadě; jakožto prvotina Kristus, potom ti, kteří jsou Kristovi, (a to) při jeho příchodě; ²⁴potom bude konec, když bude odevzdávati království Bohu a Otcí, až zničí veškeré panství a veškerou moc i sílu. ²⁵Musí totiž kralovati, dokud nepoloží všech nepřátel pod nohy své. ²⁶Jakožto poslední nepřítel bude zničena smrt; neboť všechno poddal (Bůh) pod nohy jeho. ²⁷Když však praví, že všechno jest (mu) poddáno, jest patrné, že (všecko), vyjma toho, jenž mu všechno poddal. ²⁸Když pak mu bude poddáno všechno, tu i Syn poddá se tomu, jenž mu poddal všechno, aby byl Bůh všechno ve všem. ²⁹Sic jinak co činí ti, kteří dávají se křtíti za mrtvé? Jestli vůbec mrtví nevstávají z mrtvých, proč dávají se také křtíti za ně? ³⁰Proč i my podstupujeme nebezpečení každou hodinu? ³¹Denně umírám; (přisahám to) při té chloubě, kterou z vás, bratři, mám

21—22. 1. Mojž. 3, 17—19; Řím. 5, 12. 18.

23. Viz 1. Thess. 4, 15, 16. — Kteří jsou Kristovi, t. j. věřící. Ti vstanou při jeho příchodě k soudu.

25. Musí (kralovati) po úradku božském. Viz žalm 109, 1.

v Kristu Ježíši, Pánu našem. ³²Bojoval-li jsem v Efesu se šelmami — po lidsku (mluveno) — jaký mám z toho prospěch? Jestli mrtví nevstávají, „jezme a pijme, neboť zítra zemřeme.“ ³³Nemylte se: „Špatné společnosti kazí dobré mravy.“ ³⁴Vystríznějte náležitě a nehřešte, neboť někteří, (mezi vámi) nemají (pravé) známosti Boha; k zahanbení vašemu to pravím.

³⁵Ale řekne někdo: Kterak vstanou mrtví? S jakým tělem přijdou? ³⁶Nemoudrý, co ty rozséváš, nebývá oživeno, leč prve zemře. ³⁷A co seješ, to není ono tělo, které povstane, nýbrž holé zrno, pšeničné nebo nějaké jiné. ³⁸Bůh však mu dává tělo, jakož byl chtěl, a to každému semeni tělo vlastní. ³⁹Není každé tělo stejným tělem, nýbrž jiné (jest tělo) lidské, jiné čtvernožců, jiné ptačí, jiné rybí. ⁴⁰A (jsou) těla nebeská a těla pozemská; avšak jiný jest lesk (těl) nebeských a jiný (těl) pozemských. ⁴¹Jiný jest lesk slunce, jiný lesk měsíce, a jiný lesk (je) hvězd; ano hvězda od hvězdy liší se leskem.

32. Mluvě o bojích se šelmami, míní nejspíše (obrazně) nějaké prudké boje s odpůrci svými, kteří prahli po jeho bezživotí. — Po lidsku, t. j. jako člověk přirozený, který nevěda o životě posmrtném a nedoufaje ho, při svých činech pouze časné účely má na mysli. — Slova „jezme a pijme...“ jsou z Is. 22, 13. Jimi vrstevníci Isaiášovi odmítali posměšně prorocké výstrahy a napomínání k pokání.

33. Slova „Špatné společnosti...“ jest výpověď řeckého básníka Menandra.

⁴²Tak (bude) i vzkříšení z mrtvých. Rozsévá se v porušitelnosti, vstane v neporušitelnosti; ⁴³rozsévá se v necti, vstane v slávě; rozsévá se v slabosti, vstane v síle; ⁴⁴rozsévá se tělo živočišné, vstane tělo duchovní. Je-li tělo živočišné, jest i duchovní. ⁴⁵Tak jest také psáno: „První člověk Adam stal se živočichem žijícím,“ poslední Adam duchem oživujícím. ⁴⁶Není však dříve to, co jest duchovní, nýbrž to, co jest živočišné, potom co jest duchovní. ⁴⁷První člověk (jsa) ze země (byl) pozemský, druhý člověk (jsa) s nebe (jest) nebeský. ⁴⁸Jaký byl (onen) pozemský, takoví jsou též ti, kteří jsou pozemští, a jaký jest ten nebeský, takoví jsou i ti, kteří jsou nebeští. ⁴⁹Proto jako jsme nesli obraz pozemského, nesme též obraz nebeského.

⁵⁰Toto však, bratři, pravím, že tělo a krev

44—49. ukazuje, že řečená proměna těla živočišného v duchovní jest možná (v. 44 b) a potvrzuje to slovy 1. Mojž. 2, 7.

45. Viz 1. Mojž. 2, 7, živočichem žijícím. Pán Ježíš jakožto praotec čili hlava lidstva vykoupeného jmenuje se Adamem posledním, poněvadž po něm nebude již jiného praotce lidského pokolení.

50—58. Ukazuje, že řečená proměna v tělo duchovní (oslavené) jest nutná tak, že se jí musí dostati i těm, kteří před příchodem Kristovým k soudu nezemrou, aby se tak zjednálo plné vítězství nad smrtí a hříchem.

50. Tělo a krev čili člověk v nynějším stavu nemůže býti účasten království nebeského, ani tělo smrtelné nemůže požívatí slavné nesmrtelnosti.

nemůže obdržeti království Božího ani porušitelnost nedostává neporušitelnosti. ⁵¹Hle tajemství vám pravím: všichni nezemřeme, ale všichni budeme proměněni ⁵²pojednou, v okamžiku, při troubě poslední; neboť trouba zazní, a mrtví vstanou neporušitelní; a my budeme proměněni. ⁵³Musí zajisté porušitelné toto (tělo) obléci neporušitelnost a smrtelné toto (tělo) obléci nesmrtelnost. ⁵⁴Když pak (toto porušitelné tělo obleče neporušitelnost

51. Toto místo zní v různých rukopisech trojím způsobem: a) Všichni sice vstaneme z mrtvých, ale ne všichni budeme proměněni. (Tak jest ve Vulgátě.) b) Všichni sice zemřeme, ale ne všichni budeme proměněni. c) Všichni (sice) nezemřeme, ale všichni budeme proměněni. Toto poslední znění, vyskytující se v převážné většině rukopisů řeckých (i nejstarších), u všech skoro sv. Otců (řeckých), v překladě syrském, koptickém, gotském podle sv. Jeronýma i v nemálo rukopisech překladu latinského jest asi správné. Podle něho nezemrou někteří z těch spravedlivých, kteří se dočkají příchodu Kristova k soudu, nýbrž zvláštní milostí Boží beze smrti přejdou v život věčně blažený s tělem proměněným, oslaveným. — Všichni, t. j. všichni spravedliví budeme proměněni, obdržíme tělo oslavené. (O nespravedlivých zde nemluví, ač ti vstanou také, ale s tělem neoslaveným.) Při čtení Vulgaty byl by smysl, že všichni sice vstanou z mrtvých, ale ne všichni oslavené tělo dostanou; nedostanou ho odsouzcenci.

52. 1. Thess. 4, 16. Mat. 24, 31.

54 b—55. Slova ta jsou volně uvedena z Is. 25, 8. (Srov. Os. 13, 14.) Úplně a navždy jest smrt zničena, takže se dosáhlo vítězství (Kristova neb života věčného). Slov daných do závorky v některých rukopisech není.

a toto) smrtelné obleče nesmrtelnost, tehdá se naplní to slovo, které jest psáno: „Pohlčena jest smrt ve vítězství.“⁵⁵ Kde jest, ó smrti, vítězství tvé? Kde jest, ó smrti, ostn tvůj?“⁵⁶ Ostnem pak smrti jest hřích, a mocí hříchu jest zákon.⁵⁷ Ale díky Bohu, který nám dává vítězství skrze Pána našeho Ježíše Krista.⁵⁸ Proto, bratři moji milí, buďte pevní, nepohnutelní, vždycky přehorliví v díle Páně vědouce, že práce vaše není nadarmo v Pánu.

Závěr.

16. ¹ V příčině sbírky pro věřící učiňte i vy tak, jak jsem nařídil církvím galatským.
² Každou neděli jedenkaždý z vás u sebe uklá-

56. T. j. ostnem usmrcujícím, kterým smrt nabyla moci nad lidmi, jest hřích prvotní, skrze nějž smrt přišla na svět (čili vlastní příčinou smrti jest hřích); a zákon mojžíšský nejen nezjednával vítězství nad hříchem, nýbrž spíše mu dodával moci tím, že četnými příkazy a zákazy svými budil sice a dráždil zlou žádostivost, ale sám sebou nepodával pomoci, aby člověk mohl všechny ty předpisy plniti. Kristus však hřích potřel, zhladil, a tak potřel i smrt.

V závěru (16, 1—24) vyzývá korintské křesťany, aby vykonali sbírku pro chudé křesťany jerusalemské (v. 1—4), připovídá, že k nim přijde a u nich pobude (v. 5—9), doporučuje Timothea a vysvětluje, proč Apollo ještě k nim nepřichází (10 až 14), a dav ještě některá napomenutí a některé pozdravy, končí apoštolským požehnáním.

dej a schovávej, co bude moci, aby se neděly sbírky teprv, až přijdu. ³Když pak přijdu, pošlu s listy ty, které uznáte za hodny, aby donesli dar váš do Jerusalema. ⁴Bude-li záhodno, abych také já šel, půjdou se mnou.

⁵Přijdu pak k vám, až projdu Macedonii; Macedonii totiž (toliko) projdu, ⁶u vás však asi pobudu nebo i přezimovat budu, abyste mne (poté) doprovodili, kamkoliv bych šel. ⁷Nechci totiž nyní uzříti vás mimochodem, neboť doufám, že nějaký čas pobudu u vás, dopustí-li Pán. ⁸Zůstanu pak v Efesu až do letnic, ⁹neboť dveře se mi tu otevřely veliké a účinné, odpůrců pak jest mnoho. ¹⁰Přijde-li Timotheus, hleďte, aby byl u vás beze strachu, neboť koná dílo Páně, jako já. ¹¹Nikdo tedy jím nepohrdej, nýbrž doprovodte ho v pokoji, aby přišel ke mně, neboť ho očekávám s bratry. ¹²Co však se týká Apolla, velice jsem ho žádal, aby šel k vám s bratry; ale zhola nebylo vůle, aby šel nyní, přijde však, až bude míti čas příhodný. ¹³Bděte, pevně stůjte ve víře, zmužile si počínejte a buďte silní; ¹⁴všecko vaše (konání) děj se v lásce.

¹⁵Napomínám však vás, bratři — znáte rodinu Štefánovu [a Fortunátovu a Achaikovu], že jest prvotinou Acháje a že se oddali ve službu věřících, — ¹⁶abyste se i vy pod-

9. Dveře se mi otevřely..., t. j. naskytá se mi tu příležitost k účinnému hlásání evangelia.

dávali takovým (lidem) a každému, kdo spolupůsobí a se namáhá. ¹⁷Raduji se z přítomnosti Štefánovy a Fortunátovy a Achaikovy, neboť nahradili nepřítomnost vaši. ¹⁸Osvěžili ducha mého i vašeho. Uznějte tedy (lidi) takové.

¹⁹Pozdravují vás církev asijské. Pozdravují vás v Pánu mnohokrát Akvila a Priscilla s církví v jejich domě [u nichž jsem i pohostinu]. ²⁰Pozdravují vás všichni bratři. Pozdravte se vespolek políbením svatým. ²¹Pozdravení rukou mojí, Pavlovou. ²²Nemiluje-li někdo Pána našeho Ježíše Krista, buď proklet. Maranatha. ²³Milost Pána našeho Ježíše Krista (budiž) s vámi. ²⁴Láska moje (jest) se všemi vámi v Kristu Ježíši. [Amen.]

19. Akvila a Priscilla, viz Skutky 18, 2. 26; Řím. 16, 3.

22. Maranatha, slovo aramské, jež jedni čtou maran atha („Pán náš přišel“ neb „Pán náš přijde“), jež však zde spíše se má čísti maraná tha, t. j. „Pane náš, přijď“. Vyslovuje tím tužbu, aby Pán přišel a své dílo dovršil.

O druhém listě Korintským.

Sv. Pavel chtěje zvědět, jaký účinek měl v Korintě jeho první list, poslal tam Tita, aby seznal stav tamní obce. Byv pak bouří Demetrioitou (Skut. 19, 21—40) donucen opustiti Efesus dříve, než byl původně myslel, sešel se s ním zase nikoliv v Troadě, jak očekával, nýbrž až v Macedonii; slyšel od něho, že většina korintských křesťanů uposlechla jeho napomenutí, a vyloučivši ze své obce krvesmilníka, se polepšila, ale sbírky pro křesťany jerusalemské dosud neučinila; někteří však že nejen zůstali při svých neřestech, nýbrž i rozhořčení byvše listem jeho, popřávají sluchu učitelům směru židovského, judaistům, kteří chtějí si připravit půdu, aby mohli se zdarem hlásati závaznost obřadního zákona Mojžíšova, hleděli různými pomluvami podkopati autoritu sv. Pavla, jenž tak rozhodně tvrdil, že obřadný zákon mojžíšský křesťany neváže. Zprávou tou pohnut, sv. Pavel napsal ihned (asi na podzim r. 57, nejspíše ve Filipech) svůj druhý list Korintským.

Pravost tohoto listu jest uznávána všeobecně i od nadkritiků. Pro pravost jeho svědčí nejen mluva, sloh a obsah listu, srovnávající se úplně s mluvou, slohem a povahou sv. Pavla, jmenovitě též s jeho oddaností k Pánu Ježíši, otcovskou láskou k duchovním dítkám jeho, nýbrž i hodnověrná svědectví vnější; shledávají se narážky na něj neb citáty z něho již u sv. Klementa Řím., Ignáce, Polykarpa, v listě Diognetovi, výslovně pak uvádějí neb jmenují jej jako list sv. Pavla kánon Murat., Ireneus, Tertullian, Klement Alex. a j.

Druhý list sv. Pavla Korintským.

Nadpis a díkůčinění.

1. ¹Pavel, apoštol Ježíše Krista (povoláný) skrze vůli Boží, a bratr Timotheus církvi, která jest v Korintě, a všem věřícím, kteří jsou po celé Acháji: ²Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

³Veleben budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, Otec milosrdenství a Bůh veškeré útěchy! ⁴On nás potěšuje ve všelikém soužení našem, abychom mohli těšiti ty, kteří jsou ve velikém soužení, (a to) útěchou, kterou my sami býváme potěšováni od Boha. ⁵Neboť jako utrpení Kristova plynou hojně na nás, tak hojná jest skrze Krista i útěcha naše. ⁶Avšak buďto že jsme soužení, (děje se to) pro vaši útěchu a spásu, anebo jsme potěšováni, (jest to) pro vaši útěchu, která se jeví působivou ve snášení týchž utrpení, jež také my trpíme. ⁷A (tak) pevná jest naše naděje (pokud jde) o vás, neboť víme, že jako jste s námi účastni utrpení, tak (budete účastni) i naší útěchy. ⁸Nechceme, bratři,

1. List tento obsahuje mimo úvod (1, 1—14) a závěrek (13, 11—13) tři části: obrannou (1, 15—7, 16), přímluvnou čili parenetickou (8, 1—9, 14) a polemickou (10, 1—13, 10).

abyste nevěděli o soužení našem, které se (nám) přihodilo v Asii, že jsme (totiž) nesmírně nad svoji sílu byli (jím) stíženi, takže jsme ztratili naději i o životě. ⁹Ano sami v sobě měli jsme výrok smrti, abychom nespolehali na sebe, nýbrž na Boha, Křisitele mrtvých. ¹⁰Ten z tak velikého nebezpečství smrti nás vytrhl a (dosud) vytrhuje; v něho doufáme, že (nás) také ještě vytrhne, ¹¹ježto také vy spolupůsobíte pro nás modlitbou, aby z mnoha úst vzdaly se za nás díky z milosti nám udělené skrze mnohé.

¹²Neboť to jest naše chlouba: svědectví našeho svědomí, že v prostnosti a čistotě Boží, nikoli v moudrosti tělesné, nýbrž v milosti Boží jsme život vedli na tom světě, zvláště u vás. ¹³Nepíšemeť zajisté vám nic jiného,

9. Sami v sobě měli jsme výrok smrti, t. j. sám u sebe jsem si řekl: Z tohoto utrpení živ nevyvážnu.

13. „Co jste četli (a čítáte) v předešlých listech mých, a co jste poznali (a poznáváte) z mých kázání, která jsem měl u vás.“

V části první, obranné (1, 15—7, 16., 1, 15—2, 17.) vyvrací pomluvy proti němu šířené, a to nejprve pomluvy z nestálosti. Poněvadž totiž sv. Pavel si kdysi umínil a nejspíše v jednom listě (záhy ztraceném) jim oznámil, že k nim přibude z Efesu přímo (po moři) a od nich teprve odebere se do Macedonie a zase k nim se vrátí, později však dovědév se o neblahých poměrech tamních, úmysl ten změnil a jim (I. Kor. 16, 5—6) ohlásil, že k nim přijde přes Macedonii, použili toho odpůrci jeho (judisté) k pomluvě, že jest vratký a lehkovážný, a rov-

nežli jste četli a poznali; doufám však, že až do konce budete znáti, ¹⁴jakož jste také poznali nás z části: totiž že jsme vaší chloubou, jako i vy naší v den Pána našeho Ježíše Krista.

Vyvrací pomluvu, že je nestálý.

¹⁵A v této důvěře chtěl jsem prve k vám přijíti, abyste měli milost druhou, ¹⁶a vámi projíti do Macedonie a opět z Macedonie přijíti k vám a od vás dáti se doprovoditi do Judska. ¹⁷To tedy chtěje jednal jsem lehkovážně? Aneb snad podle těla zamýšlím to, co zamýšlím, tak aby bylo při mně ano i ne? ¹⁸Věrný však jest Bůh, že slovo naše k vám není ano i ne. ¹⁹Neboť Syn Boží, Ježíš Kristus, kterého jsme mezi

něž tak že jest vratké a nestejně jeho kázání (15—22). Chtěli tak odvrátiti od něho Korinťany a k sobě přikloniti. Pomluvu tu odmítá Pavel prohlášením, že úmysl svůj změnil nikoli z vratkosti a lehkovážnosti, nýbrž z lásky k nim, chtěje dříve jim psáti a pohnouti je k polepšení, aby nemusil k nim přijíti se zármutkem, nýbrž s radostí. (1, 23—2, 17.)

15. Abyste měli milost druhou, t. j. abyste z mého příchodu obdrželi milost druhou (po druhé).

17. Podle těla, t. j. z pohnutek zlé žádostivosti, které se mění a jen k časnému prospěchu směřují. — Tak, aby bylo při mně ano i ne, abych touž věc i tvrdil i popíral, podle toho, co by kdy prospívalo pro časnost.

18. Volá božskou věrnost, t. j. Boha nejvýš věrného za svědka, že kázání jeho není vratké, nestejně.

vámi hlásali my, — totiž já a Silván a Timotheus, — nestal se ano i ne, nýbrž ano bylo v něm. ²⁰ Všecka totiž zaslíbení Boží (stala se) v něm ano; proto také skrze něho (zaznívá) amen Bohu ke slávě skrze nás. ²¹ Ten pak, jenž nás utvrzuje s vámi ke Kristu a nás pomazal, jest Bůh. ²² On také si nás poznamenal a dal závdavek Ducha v srdce naše.

²³ Já pak Boha vzývám za svědka na svou duši: Ze šetrnosti k vám jsem nepřišel ještě do Korintu, nikoli že bychom byli pány vaší víry, nýbrž že jsme spolupůsobci vaší radosti; neboť věrou stojíte pevně.

2. ¹ To však uložil jsem sám v sobě, abych nepřišel k vám opět v zármutku. ² Neboť jestliže já zarmucuji vás, i kdož jest, jenž by mě potěšoval, leč (snad) ten, který jest zarmucován ode mne? ³ A to právě jsem vám psal, abych přijda neměl zármutek (nad zármutek) z těch, z nichž bych se měl radovati; důvěřujiť se do vás všech, že moje radost jest (radostí) všech vás; ⁴ neboť z mnohé tísně

22. Záruka Ducha sv., t. j. záruka, která záleží v Duchu sv. (viz 5, 5; Řím. 8, 16; Efes. 1, 13. 14).

23b. Nemínil jsem říci, že bych chtěl vykonávati nad vámi moc v příčině vaší víry (snad tím, že bych vás káral), nýbrž že jsem chtěl se svými průvodci spolupůsobiti, přispěti ke zvýšení vaší radosti; neboť co se týká víry, tou stojíte pevně.

2, 1. „Uložil jsem si, aby druhý můj příchod k vám nebyl v zármutku.“

a úzkosti srdce jsem vám psal s mnoha slzami, nikoliv abyste se zarmoutili, nýbrž abyste poznali lásku, kterou mám zvláště k vám.

⁵Jestliže však kdo zarmoutil, nezarmoutil mne, nýbrž z části (abych nepřitěžoval) vás všechny. ⁶Tomu, jenž jest takový, dostačuje trest ten, kterého se mu dostalo od většiny, ⁷tak abyste naopak spíše mu odpustili a ho potěšili, by přílišným zármutkem nestrávil se ten, jenž jest takový. ⁸Proto vás vyzývám, abyste ustanovili k němu lásku; ⁹neboť proto jsem vám také psal, abych seznal vaši osvědčenost, jste-li (totiž) ve všem poslušni. ¹⁰Komu však odpouštíte něco, (tomu) odpouštím také já; neboť i já k vůli vám před Kristem jsem odpustil, co jsem odpustil, jestli jsem co odpustil, ¹¹abychom nebyli oklamáni od satana; neboť nejsou nám neznámy jeho úmysly.

5—11. Aby tím více ukázal jim svou lásku a jim radost udělal, svoluje, ba vyzývá je k tomu, aby zase přijali do církevní obce své onoho krvesmilníka, kterého byl rozkázal vyobcovati (I. Kor. 5, 1—13). Ze šetrnosti však ho nejmenuje, nýbrž toliko naznačuje.

8. Abyste ustanovili k němu lásku, t. j. aby právě tak byl veřejným ustanovením od představených do církve zase přijat, jako byl od nich veřejným ustanovením z církve vyloučen.

11. Abychom nebyli oklamáni od satana tím, že pod rouškou věci dobré svedl by nás k přílišné přísnosti proti provinilcům, kterou by tito byli strženi v zoufalství a v záhubu.

¹²Když pak jsem přišel do Troady hlásat evangelium Kristovo a dveře mi byly otevřeny v Pánu, ¹³neměl jsem (přece) pokoje pro ducha svého, poněvadž jsem nenalezl Tita, bratra svého, nýbrž rozloučiv se s nimi, odešel jsem do Macedonie. ¹⁴Ale díky Bohu, který nám dává vždycky vítěziti v Kristu Ježíši a na každém místě zjevuje skrze nás vůni známosti o sobě. ¹⁵Neboť jsme Kristovou vůní libou Bohu mezi těmi, kteří bývají spasení, i mezi těmi, kteří hynou, ¹⁶jedněm libou vůní smrtnou k smrti, jiným libou vůní

12—17. Svou lásku ke Korintánům ukazuje také vylíčením své starostlivosti, kterou měl o ně, i když první list (nám zachovaný) jim poslal. Chtěje totiž ve své starosti zvědět, jaký účinek ten list u nich měl, poslal k nim k tomu cíli z Efesu Tita, ujednav s ním, že se spolu zase sejdou v Troadě. Když však přišel do Troady a Tita nenalezl, neměl při své starostlivosti o ně pokoje v duchu svém, a proto se tam nezdržel, ač se mu naskytala příležitost působiti tam s prospěchem (byly mu dveře otevřeny v Pánu), nýbrž rozloučiv se s tamními křesťany, dal se na další cestu do Macedonie, aby se co nejdříve setkal s Titem a obdržel zprávy o Korintánech. Dostal pak od něho zprávy celkem příznivé, jakož dává najevo díkyčiněním, které ve 14—17 vzdává Bohu za pomoc poskytovanou mu vždycky tak, aby v utrpeních mohl evangelium hlásati a osvědčovati se jako pravý apoštol.

16. Apoštolové hlásající Krista byli jedněm k věčné záhubě, jiným ke spáse, podle toho, zdali učení od nich hlásané odmítli, neb je přijali a zachovávali. K otázce: „Kdo jest způsobilý k tomu?“ domysleti jest odpověď: Já (Pavel) a Silvanus a Timotheus.

životnou k životu. A k tomu kdo jest (tak) způsobilý? ¹⁷Nejsme zajisté jako mnozí, kteří kazí slovo Boží, nýbrž jako z čistoty, jako z Boha před Bohem mluvíme v Kristu.

Odmítá od sebe pomluvu z osobivosti a sebechvály.

3. ¹Začínáme opět se doporučovati? Aneb-li potřebujeme jako někteří doporučovacích listů k vám nebo od vás? ²Listem naším jste vy, vepsaným v srdce naše; znají jej a čtou všichni lidé; ³neboť jest o vás zjevno, že jste listem Kristovým, zhotoveným od nás a na-

17. Z čistoty..., t. j. z čistých úmyslů, v Kristu čili ve spojení s Kristem a jsouce naplnění a vedení jeho duchem.

3, 1—4, 6. V prvním listě Kor. Pavel vystupoval s velikou neohrožeností. Z toho vzali odpůrci jeho podnět pomlouvati ho, že jest osobivý, sám sebe chválí a doporučuje. Pomluvu tu odmítá nyní Pavel poukazem na vznešenost úřadu, který zastává. Nepotřebuje žádného doporučení, poněvadž listem doporučovacím jest mu sama obec korintská, kterou založil (3, 1—3); co nazývají osobivostí a sebechválou není leč účinkem a projevem jeho důvěry v Boha (v. 4—6); apoštolský úřad novozákonní jest tak vznešený, že přísluší s volností a neohrožeností mluvit těm, kteří jej zastávají (3, 7—4, 6).

2. Listem naším doporučovacím jste vy, pokud totiž svou věrou a svými mravy vydáváte svědectví, že jsem apoštolem pravým.

3. Jste listem Kristovým..., pokud totiž Kristus Pán sám skrze mne vepsal či vštípil v srdce vaše víru, naději a lásku.

psaným nikoli inkoustem, nýbrž Duchem Boha živého, ne na deskách kamenných, nýbrž na tělesných deskách srdce. ⁴Důvěru takovou však máme skrze Krista k Bohu, ⁵ne že bychom sami od sebe jako ze sebe byli způsobili něco mysliti, nýbrž že způsobilost naše jest z Boha; ⁶ten nás také uzpůsobil (k tomu), abychom byli služebníky zákona Nového, nikoli litery, nýbrž ducha; neboť litera zabíjí, duch pak oživuje.

⁷Jestliže však služba smrti literami vrytá na kamenech byla ve slávě, takže synové Israelovi nemohli pohleděti ve tvář Mojžíšovu pro záři jeho obličeje, která pomíjela, ⁸kterak nebude více (ještě) ve slávě služba ducha? ⁹Neboť jestli služba odsouzení byla slávou, mnohem více oplývá slávou služba

6. Litera, t. j. zákon Starý zabíjí, pokud totiž četnými příkazy a zákazy svými podněcuje zlou žádostivost a tím (nemoha sám sebou dáti vyšší pomoci proti ní) dává podnět k hříchu a smrti duševní, věčné (Řím. 7, 6). Duch, t. j. zákon Nový, pokud chová v sobě princip života nadpřirozeného, obživuje, t. j. působí milost Ducha sv. a tou povznáší člověka ze stavu duševní smrti (hříchu) k životu nadpřirozenému a vede k životu věčně blaženému.

7—11. Službou smrti a službou odsouzení (v. 9) míní úřad starozákonní, kterým Mojžíš prostředkoval zákon daný na Sinaji; službou ducha a službou spravedlnosti míní úřad Nového zákona, neboť zákon Starý (ač sám o sobě svatý) byl svou povahou zákonem smrti (ve smyslu řečeném ve v. 6), působil odsouzení a měl trvání dočasné; zákon Nový však jest povahou svou zákonem ducha (oži-

spravedlnosti. ¹⁰ Vždyť v té příčině není ani oslaveno to, co oslaveno jest, proti přenesmírné slávě té. ¹¹ Neboť bylo-li oslaveno to, co pomíjí, jest mnohem více ve slávě to, co zůstává.

¹² Majíce tedy takovou naději, jednáme úplně neohroženě ¹³ a nebereme si roušky, jako Mojžíš kladl si roušku na svou tvář, aby synové Israelovi nepatřili na konec toho co pomíjí. ¹⁴ Avšak otupěly smysly jejich, neboť až do dneška zůstává táž rouška na čtení zákona Starého, ježto se (jim) neodhaluje, že v Kristu přestává; ¹⁵ ano, až do dneška, kdy-

vujícího), působí spravedlnost a bude trvati stále. Přihlížeje pak Pavel k té oslavě, které se dostalo úřadu a služebníku zákona Starého tím, že obličej služebníka a prostředníka jeho Mojžíše byl ozářen, když sestupoval se Sinaje a když i potom mluvil s Bohem (2. Mojž. 34, 29, 35), vidí v tom důkaz vnitřní vznešenosti jak úřadu, tak služebníka starozákonního a dovozuje, že tím větší vznešenost a sláva přísluší úřadu a služebníkům mnohem vznešenějšího zákona Nového, a to nejen v tomto životě, nýbrž i v životě budoucím, po vzkříšení.

12—18. Mojžíš kladl si roušku na svou tvář, kdykoliv obdržev příkazy od Boha, oznamoval je lidu. Činil to sice za tím účelem, aby zář jeho obličej neprekážela lidu hleděti k němu a poslouchati pozorně jeho slova, ale podle výkladu sv. Pavla ona zář předobrazovala řízením Božím velebnost budoucího Vykupitele a rouška na jeho tváři byla předobrazem oné zaslepenosti židů, která jim bránila, aby po příchodu Kristově nepoznali, že jest již konec toho, co pomíjí, t. j. konec zákona Starého.

koli se čte Mojžíš, rouška leží na srdci jejich.

¹⁶Ale když obrátí se (někdo) k Pánu, odejme se rouška ta. ¹⁷Ten Pán však jest ten duch; a kde je Duch Páně, tam jest svoboda. ¹⁸My pak všichni patříce jako v zrcadle s tváří odkrytou na slávu Páně, přetvořujeme se v týž obraz od slávy ke slávě, jako od Ducha Páně.

4. ¹Proto majíce tuto službu podle milosrdenství, kterého jsme došli, neztrácíme mysl; ²nýbrž odřekše se nečestného tajnůstkování, nejednáme lstivě ani nekazíme slovo Boží; ale doporučujeme se zjevováním pravdy všemu svědomí lidskému před Bohem. ³Je-li však (přece) zakryto evangelium naše, zakryto jest u těch, kteří hynou, ⁴u těch nevěřících, při nichž bůh tohoto světa zaslepil mysl, aby se jim nerozsvítilo světlo evangelia o velebnosti Krista, jenž jest obrazem Božím; ⁵neboť nehlásáme sebe samých, nýbrž Krista Ježíše jakožto Pána, sebe pak (projevujeme) jako služebníky vaše skrze Ježíše. ⁶Vždyť ten Bůh, který řekl, aby ze tmy světlo zasvitlo, jest to, jenž zasvitl v srdcích našich, aby se rozsvítilo poznání velebnosti Boží ve tváři Krista Ježíše.

17. Svoboda od hříchu a od Starého zákona.

18. My křesťané poznáváme, ne sice přímo, nýbrž nepřímou (v zrcadle evangelia) velebnost Vykupitelovu a připodobňujeme se mu vždy víc a více svým smýšlením a životem.

Poučuje, za kterým cílem koná svůj apoštolský úřad přes všecko utrpení.

⁷Máme však poklad tento v nádobách hliněných, aby přenesmírná moc ta jevila se jako (moc) Boží, a ne jako (moc vycházející) z nás. ⁸Jsme souženi v každé příčině, ale nepodléháme; býváme v nesnázích, ale nezoufáme, ⁹pronásledováni, ale ne opouštěni, (na zem) poráženi, ale ne zahubeni; ¹⁰po-vždy nosíme mrtvení Ježíše na svém těle, aby

4, 7—5, 10. Bůh právě proto vyvolil si k hlásání evangelia lidi slabé a na ně dopouští četná utrpení, aby nesmírná moc a působivost evangelia nebyla přičítána lidem, nýbrž Bohu (v. 7—12); Pavel v úřadě svém všecko snáší a podniká pro ně v naději ve slavné vzkříšení (v. 13—18) a jen za tím účelem, aby se zalíbil Kristu, od něhož doufá odměnu (5, 1—10); pohnutkou k tomu jest mu nesmírná láska Kristova, s kterou za všechny trpěl a umřel, aby žili jemu a ne sobě (5, 11—6, 10).

7. Poklad tento, t. j. světlo evangelia v nádobách hliněných, t. j. v lidech to slabých; nositeli pokladu zjevení Božího jsme jen slabí lidé.

10. T. j. stálým utrpením, jež snášíme konajíce svůj úřad, jsme stále blízko smrti a podobajíce se tak trpícímu Pánu Ježíši, představujeme na sobě ono mrtvení čili utrpení a umučení, jež bylo vykonáno na něm, a to řízením Božím za tím účelem, abychom představovali na svém těle také život jeho (že žije vstav z mrtvých), pokud totiž naše záchrana z takových útrap a nebezpečností smrti jest svědectvím, že Kristus (vstav z mrtvých) žije, nás zachovává a v nás vítězí. (Viz I. Kor. 15, 31.)

i život Ježíšův se zjevil na těle našem. ¹¹ Po-
vždy totiž my, kteří žijeme, jsme vydáváni
na smrt pro Ježíše, aby i život Ježíšův zje-
vil se na smrtelném těle našem. ¹² Smrt tedy
jeví se působivou v nás, ale život ve vás.

¹³ Majíce však téhož Ducha víry, jak jest
psáno: „Uvěřil jsem, proto jsem mlu-
vil,“ také my věříme a proto mluvíme ¹⁴ vě-
douce, že ten, jenž vzkřísil Pána Ježíše, také
nás s Ježíšem vzkřísí a postaví s vámi (před
Něho). ¹⁵ Neboť všechno (děje se) pro vás, aby
se milost rozmnožila větším počtem (přijima-
telů) a rozhojnila díky ke slávě Boží. ¹⁶ Proto
neklesáme na mysli, nýbrž ačkoli vnější člo-
věk náš hyne, přece člověk náš vnitřní se
obnovuje den ode dne. ¹⁷ Neboť (nynější) sou-
žení naše, které jest pomíjející, lehké, zjed-

12. V nás apoštolech smrt jeví svou působivost,
pokud totiž hlásající evangelium jsme stále v ne-
bezpečenství smrti, ve vás však život jeví svou
působivost, pokud totiž jsme vám přinesli život du-
ševní, život milosti, víry a lásky, a pokud ten život
hledíme ve vás udržeti a zesílit.

13. T. j. majíce téhož Ducha víry, kterého měl
žalmista, jenž v nebezpečenství smrti neklesl na
mysli, nýbrž pevnou víru a důvěru v Boha choval
a vyjádřil v žalmu 115, 10 slovy: Uvěřil jsem atd.,
neklesáme ani my na mysli.

16. Vnější člověk náš, t. j. tělo naše; člo-
věk náš vnitřní, t. j. duše; různými útrapami
a pronásledováním tělo sice slábne a hyne, ale duše
se tříbí a nabývá nových sil i milostí.

17. Plnovážnou, t. j. plnou, nesmírnou. Srov.
Řím. 8, 17—18.

nává nám v míře přenesmírné slávu věčnou, plnovážnou, ¹⁸ježto my nehledíme k tomu, co jest viditelné, nýbrž k tomu, co jest neviditelné; neboť věci viditelné jsou pomíjející, neviditelné však (jsou) věčné.

5. ¹Vždyť víme, že zbourá-li se pozemský náš příbytek stánkový, máme budovu u Boha, příbytek nikoli rukama udělaný, věčný, v nebesích. ²Neboť v tomto (stánku) vzdycháme toužíce svrchu se přiodíti obydlím svým, které jest s nebe, ³ač-li budeme shledáni oděni, nikoli nazí. ⁴Sténáme totiž my, kteří jsme v tom stánku, jsouce sklíčení, po-

18. Nehledíme k tomu, co lze viděti nyní, ke strastem, radostem, počtám, důstojnostem, statkům, rozkošem, nýbrž k neviditelným statkům a radostem života věčného.

5, 1. Víme, totiž věrou. Pozemským příbytkem stánkovým čili stánkem nazývá nynější tělo naše pro jeho křehkost, smrtelnost, budovou pak rukama neudělanou, věčnou, míní tělo oslavené, nesmrtelné, jakého se dostane spravedlivým po vzkříšení.

2—5. Svou víru a naději ve slavné vzkříšení potvrzuje vroucí tužbou od Boha samého apoštolům a všem spravedlivým vlitou, aby při Kristově příchodu k soudu nezemřeli, nýbrž beze smrti přešli v život věčný s tělem oslaveným, neboť tužby takové Bůh nebyl by dal, kdyby ji nechtěl vyplnit. Svrchu se přiodíti, čili na nynější smrtelné tělo své jako svrchní šat vzíti obydlí, které jest s nebes, t. j. tělo nesmrtelné, oslavené; oděni tělem svým, čili budeme-li živi a nikoli nazí, t. j. bez těla, čili mrtvi; svléknouti se, t. j. odložití tělo, zemřítí.

něvadž si nepřejeme svléknouti se, nýbrž svrchu se přiobléci, aby život pohltil to, co jest smrtelné. ⁵Ten pak, jenž nás k tomu připravil, jest Bůh, který vám dal závdavek Ducha. ⁶Jsouce tedy stále plni důvěry a vědouce, že pokud jsme doma v těle, dlíme v cizině od Pána — ⁷žijeme totiž ve víře, nikoli v patření, — ⁸jsouce pak plni důvěry, chceme raději býti v cizině od těla a dlíti doma u Pána. ⁹Proto také usilujeme, abychom se mu líbili, ať jsme v těle, ať kromě těla. ¹⁰Neboť my všichni musíme se ukázati před (soudnou) stolicí Kristovou, aby každý obdržel to, co vykonal tělem, podle toho, co vykonal, buď dobré nebo zlé.

Poučuje o pohnutce, z které koná svůj úřad.

¹¹Znajíce tedy bázeň Páně, přesvědčujeme lidi, Bohu však jsme zjevní, a doufám, že také vašemu svědomí jsme zjevní. ¹²Nechvá-

11—21. Prohlašuje, že nepíše tuto obranu, aby se chválil, nýbrž aby jeho čtenáři (Korintané) měli co odpověděti jeho pomlouvačům, vidouce, že všecko činí ke cti Boží a k jejich spáse (v. 11—13); ukazuje, že pohnutkou k neúnavnému vykonávání úřadu apoštolského jest mu láska Kristova k nám, s kterou se obětoval za všechny (v. 14—15), neboť láska ta ho pobádá, aby jako náměstek Kristův všecko podnikal pro spásu těch, pro něž Kristus zemřel (v. 16—18); poté líčí, jak si v té věci počíná (6, 1—10).

12. Abyste měli co odpověděti našim pomlouvačům, kteří se honosí vnějškem, t. j. jednak věcmi vnějšími (původem od Abrahama, výmluvností,

líme vám zase sebe samých, nýbrž dáváme vám podnět honositi se námi, abyste měli (co říci) proti těm, kteří se honosí vnějškem a ne srdcem. ¹³Vždyť buď že jsme byli bez smyslu, pro Boha (se to stalo), nebo že jsme při smysle, pro vás (jsme takovými). ¹⁴Neboť láska Kristova nás pudí, ježto jsme usoudili toto: Jeden zemřel za všechny, všichni tedy zemřeli; ¹⁵a za všechny zemřel (Kristus), aby ti, kteří jsou živi, nežili již sobě, nýbrž tomu, jenž za ně umřel a z mrtvých vstal. ¹⁶Proto my od nynějška neznáme podle těla nikoho; ačkoli jsme znali podle těla Krista, přece nyní již neznáme ho tak. ¹⁷Je-li tedy někdo v Kristu, jest novým stvořením, staré věci pominuly; hle, všechno se obnovilo. ¹⁸Ale

nadáním a p.), jednak, a to hlavně, ličenou horlivostí apoštolskou, a ne srdcem, t. j. poctivostí, upřímností, opravdovou horlivostí apoštolskou pro čest Boží a spásu lidí.

13. Buďže jsme byli „bez smyslu“ ve vytržení mysli, stalo se to pro Boha, k jeho cti a chvále, aneb jsme a působíme „při smysle“, ve stavu obyčejném, děje se to pro vás, pro vaši spásu; nikdy tedy neusilujeme o čest nebo prospěch vlastní.

16 n. Od nynějška, t. j. od svého obrácení či jako křesťané nikoho neznáme čili neposuzujeme podle těla, t. j. podle toho, jak se kdo jeví tělesným očím porušené lidské přirozenosti; před svým obrácením posuzoval jsem tak jiné, zejména Krista, maje ho za rušitele soboty, rouhače a svůdce lidu od velerady právem odsouzeného.

18. Službu smíru, t. j. službu čili úřad, kterým se zprostředkuje smír s Bohem, úřad apoštolský. Viz 3, 9; 4, 1; 6, 3.

to všecko přichází od Boha, který nás smířil s sebou skrze Krista a dal nám službu toho smíru, ¹⁹neboť Bůh to byl, který skrze Krista svět s sebou smířil nepřičítaje mu přestupků jeho a vloživ v nás slovo smíru. ²⁰Na místě Kristově tedy konáme poslání, jako by Bůh skrze nás napomínal; prosíme na místě Kristově: Smiřte se s Bohem. ²¹Toho, jenž hříchu nepoznal, učinil pro nás hříchem, abychom my stali se v něm spravedlností Boží.

6. ¹Jsouce pak spolupracovníky (Božími), také napomínáme (vás), abyste nepřijali milosti Boží nadarmo. ²Neboť praví: V čas příjemný vyslyšel jsem tě a v den spasení pomohl jsem tobě. Hle, nyní jest čas příjemný, hle, nyní jest den spasení. ³Nikomu v ničem nedáváme pohoršení, aby se nepohaněla služba naše, ⁴nýbrž ve všem se prokazujeme jako služebníci Boží mnohou trpělivostí v souženích,

19. Vloživ v nás (v naše srdce) slovo smíru, t. j. učení o tom, že Kristovou smrtí na kříži Bůh jest usmířen; vložil je v nás (apoštoly) k tomu konci, abychom je jiným hlásali a k smíru s Bohem přiváděli.

21. Hříchem, t. j. jako největším hříšníkem, na němž by nebylo nic jiného leč hřích, pokud totiž na něho vložil všechny hříchy všech lidí a všech časů.

6, 1 n. Nyní, kdy vykupitelské dílo jest vykonáno, jest příhodná doba ke spáse; proto jí použijte, působíce s milostí, kterou nám Kristus zasloužil a již udělil a uděluje.

v nesnázích, v úzkostech, ⁵ v ranách, žalářích, v nepokojích, v námahách, v bděních, v postech, ⁶ čistotou, poznáním, shovívavostí, dobrotivostí, Duchem svatým, láskou nelíčenou, ⁷ slovem pravdy, mocí Boží, zbrojí spravedlnosti v pravici i v levici, ⁸ za pocty i potupy, při zlé i dobré pověsti; za svůdce jsme pokládáni a přece pravdu mluvíme, neznámi jsme a přece dobře známi, ⁹ umíráme, a hle, žijeme, jsme trestáni, ale ne usmrcováni, ¹⁰ jsme smutni, ale vždy veselí, chudí a přece mnohé obohacujeme; nic nemáme, a přece všemi věcmi vládneme.

Vyzývá Korintány, aby splácejíce mu lásku láskou, varovali se zhoubného společenství s pohany.

¹¹ Ústa naše otevřela se k vám, Korintané, srdce naše se rozšířilo. ¹² Nejste stísněni v nás, ale tísníte se v útrobách svých; ¹³ k téže odplatě — jako k dítkám to pravím — rozšiřte se i vy. ¹⁴ Nesprahejte se s nevěřícími; neboť

8—10. Ukazuje, za jakého jej i jiné věrozvěsty pomlouvači vydávají a jakými jsou ve skutečnosti.

12. Nemáte málo místa v mém srdci, já vás miluji; ale já nemám dosti místa v srdci vašem, vy mě dosti nemilujete.

13. Otevřte mi své srdce a odplácejte mi podobnou láskou, jakou já miluji vás.

14. Nesprahejte se, t. j. nespojujte se s pohany, totiž důvěrně, tak abyste se dali svěsti příkladem jejich ve věcech víry a mravů.

jaká součinnost spravedlnosti s nepravostí, aneb které společenství světla s tmou?

¹⁵ A kterou shodu má Kristus s Belialem, nebo který díl má věřící s nevěřícím? ¹⁶ A jaké srovnání má chrám Boží s modlami? Neboť vy jste chrámem Boha živého, jak řekl Bůh: „Přebývati budu mezi nimi a choditi, a budu jejich Bohem a oni budou mým lidem. ¹⁷ Proto vyjděte z prostředu jejich a oddělte se, praví Hospodin, a nečistého se nedotýkejte, ¹⁸ a já přijmu vás a budu vám Otcem a vy mi budete syny a dcerami, praví Hospodin všemohoucí.“

7. ¹ Majíce tedy tato zaslíbení, miláckové, očistme se od veškeré poskvrny těla i ducha, dokonávající posvěcení (své) v bázni Boží.

Osvědčuje svou lásku ke Korintským.

² Pojměte nás; nikomu jsme neublížili, nikoho nepokazili, nikoho nepodvedli. ³ Ne-

15. Belial značí ničemnost, zlobu, špatnost. Sv. Pavel označuje jím ďábla, knížete duchů zlých.

16. Že jsme chrámem Božím, dokazuje slovy Písma sv., jež uvádí volně z 3. Mojž. 26, 12 vzhledem k Ezech. 37, 27.

17. Volně z Is. 52, 11. Ve smyslu literním týkají se lidu israelského a jeho návratu ze zajetí babylonského. Sv. Pavel obrací je ve smyslu duchovním na křesťany, vyzývá je jimi, aby se zdržovali neřestí pohanů a všeho, co by je k tomu svádělo.

7, 2. Pojměte nás, totiž ve své srdce, mějte lásku ke mně.

pravím to k vašemu odsouzení; vždyť jsem pravil prve, že jste v našem srdci, abyste spolu se mnou zemřeli i živi byli. ⁴Velikou důvěru mám k vám, velikou chloubu z vás; jsem naplněn útechou, překypuji radostí při všem soužení svém. ⁵Neboť když jsme přišli do Macedonie, tělo naše nemělo žádného klidu, nýbrž v každé příčině byli jsme soužení, zevně boje, uvnitř strachy. ⁶Ale ten, jenž těší ponížené, Bůh, potěšil nás příchodem Titovým, ⁷a nejen příchodem jeho, nýbrž i tou potěchou, kterou měl z vás, když nám vypravoval o vaší tužbě, o vašem nářku, o vaší horlivosti pro mne, takže jsem se ještě více zaradoval. ⁸Neboť ačkoliv jsem vás zarmoutil tím listem, nelituji toho; ačkoliv jsem litoval vida, že onen list, byť (jen) na chvíli, vás zarmoutil, ⁹nyní se raduji, nikoli, že jste byli zarmoucení, nýbrž že jste se zarmoutili k pokání. Zarmoutili jste se totiž podle Boha, abyste v ničem nevzali z nás škody. ¹⁰Zármutek totiž, který jest podle Boha, působí pokání ke spáse, kterého se nelituje, ale zármutek světa působí smrt. ¹¹Neboť

5. Tělem miní celou svoji osobnost.

6. Srov. 2, 12—17.

8. Tím listem, totiž naším prvním listem ke Korintským, ve kterém jim činil různé výtky.

11. Snahu napravití bývalou netečnost a pohoršení dané krvesmilníkem (I. Kor. 5); obranu, kterou jednotlivci omlouvali nebo vysvětlovali své jednání, jmenovitě to, jak se zachovali ke krvesmilní-

le, právě to, že jste se zarmoutili podle Bo-
 a, jak velikou způsobilo ve vás snahu, ano
 obranu, i nevoli, i obavu, i tužbu, i hor-
 ivost, i potrestání; v každé příčině jste pro-
 ázali, že jste nevinni v té věci. ¹²Nuže, ač-
 toli jsem vám psal, (neučinil jsem to) pro
 oho, jenž křivdu učinil, ani pro toho, jenž
 řivdu utrpěl, nýbrž aby přišla najevo naše
 pečlivost, kterou pro vás máme u sebe před
 Bohem. ¹³Proto jsme se potěšili. A při tomto
 otěšení svým zaradovali jsme se mnohem
 íce nad radostí Titovou, poněvadž duch je-
 o se občerstvil ode všech vás. ¹⁴Neboť chlu-
 il-li jsem se v čem vámi před ním, nebyl
 sem zahanben, nýbrž jakož jsme vám mlu-
 ili všechno v pravdě, tak i chlouba naše před
 ítem stala se pravdou. ¹⁵A srdce jeho jest
 ám oddáno ještě více, ježto se rozpomíná
 a poslušnost všech vás, kterak jste ho při-
 ali s bázní a s třesením. ¹⁶Raduji se, že ve
 šem mohu vám důvěřovati.

ovi (snad tvrzením, že o tom nevěděli); nevoli nad
 ím, že se strpěla ona hanebnost, jež zatím přišla
 šem ve známost; obavu (bázeň), aby neztratili lás-
 y Pavlovy; tužbu po příchodě Pavlově; horli-
 ost usmířiti Pavla potrestáním krvesmilníka; po-
 restání vinníka toho vyloučením z církevní své
 bce. (2, 6—7.)

12. Pro toho, jenž křivdu učinil, t. j. pro
 rvesmilníka, který svému otci učinil křivdu tím,
 e mu odvedl manželku. Podle starších rukopisů řec-
 ých: „aby přišla najevo vaše pečlivost, kterou pro
 ás máte“, abyste se nám ve všem zalíbili.

Příkladem křesťanů macedonských vyzývá ke sbírce.

8. ¹Oznamujeme vám však, bratři, milost Boží, která byla dána v církvích macedonských: ²při mnohém zkoušení v soužení přehojná byla radost jejich a z preveliké chudoby jejich se rozhojnilo bohatství jejich dobrosrdečnosti. ³Neboť podle sil svých — dosvědčuji to — i nad síly své, dobrovolně, ⁴s mnohým přimlouváním nás prosíce (odevzdali) dar a zúčastnili se ve sbírce pro věřící, ⁵a to nikoli tak, jak jsme čekali, nýbrž i sami sebe dali předem Pánu, (potom) i nám z vůle Boží. ⁶Tak jsme vyzvali Tita, aby jak započal, i dokonat u vás též dílo lásky.

⁷Než jako ve všem oplýváte, ve víře a v slově i v poznání a ve všelike snaživosti i ve své lásce k nám, (tak hleďte), abyste oplývali též v tomto díle lásky. ⁸Nepravím to jako příkazem, nýbrž že snaživostí jiných chci zkusiti pravost také vaší lásky, ⁹neboť znáte tu milost Pána našeho Ježíše Krista: že totiž jsa bohat, stal se pro vás chudým, abyste vy zbohatli chudobou jeho. ¹⁰A (jen) radu dávám v té věci, neboť jest to užitečno vám,

8, 2. T. j. při všem soužení, které na ně přišlo (1, Thess. 1, 6; 2, 14. 15; 3, 5; Filip. 1, 29; Skutky hl. 16 a 17).

7. V slově i poznání viz 1. Korint. 1, 5.

kteří jste dříve, od předešlého roku, začali nejen vykonávati to, nýbrž i chtíti. ¹¹Nyní však také to vykonávání dokončete, aby (tak) jako jest (u vás) ochota chtíti, bylo i dokončení z toho, co máte. ¹²Neboť je-li tu ochota, jest příjemná (Bohu) podle toho, co kdo má, nikoli podle toho, čeho nemá. ¹³Vždyť ne (tak má se díti sbírka), aby jiným stala se úleva, vám však tíseň, nýbrž podle rovnosti; ¹⁴v nynější době vaše hojnost (příspěj) jejich nedostatku, aby také jejich hojnost přispěla nedostatku vašemu, by (tak) nastala rovnost, ¹⁵jakož jest psáno: „Kdo mnoho nashbíral, neměl přebytku, a kdo málo, neměl nedostatku.“

Doporučuje ty, kteří mají sbírku provést.

¹⁶Ale díky Bohu, jenž dal touž snaživost pro vás v srdce Titovo. ¹⁷Neboť vyzvání (moje) přijal sice, avšak jsa velmi snaživý, sám ze své vůle k vám odchází. ¹⁸Posíláme však s ním také bratra, o němž jde chvála

9. Abyste vy zbohatli, totiž Božími milostmi, statky nadpřirozenými.

13 n. Podle rovnosti čili podle míry v rovnosti, tak totiž, aby se sebranými dary vyrovnala jistou měrou nerovnost mezi majetnými a nuznými, pokud by totiž jedni přispívali druhým statky časnými, tito pak oněm by dopomáhali modlitbami k statkům duchovním. (Viz Řím. 15, 26—27.)

15. Slova jsou z 2. Mojž. 16, 18.

v příčině evangelia po všech církvích,¹⁹ a nejen to, nýbrž také zvolen byl od církví za našeho průvodce při tomto díle lásky, které konáme ke slávě Páně a ke své ochotě.²⁰ Varujeme se toho, aby někdo nás nehaněl při tom bohatství, kterým posluhujeme;²¹ neboť prozíráme k dobrému nejen před Pánem, nýbrž i před lidmi.²² Posíláme však s nimi (také toho) bratra našeho, kterého jsme častokráte zkusili ve mnoha věcech jako takového, který jest snaživý a nyní mnohem snaživější pro velikou důvěru k vám.²³ Buď že (mluvím) pro Tita, jest to můj společník a spolupracovník mezi vámi, aneb pro bratry svoje, jsou to vyslanci církví, sláva Kristova.²⁴ Podejte jim tedy důkaz své lásky a naší chlouby z vás před církvemi.

9. ¹Jest mi zajisté zbytečno psáti vám o té službě, která se koná pro věřící. ²Neboť

19 n. Bratra, t. j. křesťana. Muž ten byl zvolen za Pavlova průvodce při tomto díle lásky, t. j. k tomu, aby sv. Pavla provázel do Jerusalema, až by tam nesl výnos sbírky macedonské i korintské. Pavel chtěl míti svědka sbírek těch sebou, aby odpůrci jeho nemohli ho haněti, t. j. podezřívati a pomlouvati, že sbírek užívá pro sebe. Ke své ochotě, t. j. „abychom projevili (osvědčili) svou ochotu“. Při tom bohatství, t. j. při té bohaté, hojné almužně, kterou obstaráme.

24. Podejte... důkaz... naší chlouby z vás, t. j. láskyplným přijetím těchto tří mužů, poslušností jich a hojnými dary pro chudé křesťany jerusalemské podejte důkaz nejen křesťanské své lásky, nýbrž i toho, že jsem se vámi honosil právem.

znám ochotu vaši, pro kterou se vámi chlubím u Macedoňanů, že totiž Achája připravěna jest od loňska, a ta horlivost vaše pobídla většinu. ³Posílám však přece ty bratry, aby naše chloubá vámi v té věci se nezmařila, abyste, jak jsem řekl, byli připraveni, ⁴bychom snad, kdyby přišli se mnou Macedoňané a našli vás nepřipraveny, nezastyděli se v této věci my, ať nedím vy. ⁵Pokládal jsem proto za potřebné vyzvati bratry ty, aby napřed šli k vám a připravili ten požehnaný dar prve slíbený, by byl hotov tak jako dar požehnání, ne jako dar z lakomství.

Povzbuzuje k štědrosti poukazem na její záslužnost.

⁶Pravím pak toto: Kdo rozsévá skoupě, skoupě též bude žíti, a kdo rozsévá v požehnání, v požehnání též žíti bude. ⁷Každý (dej tak), jak si byl uložil ve svém srdci, nikoli se zármutkem aneb z donucení, neboť veselého dárce miluje Bůh.

⁸Jest pak Bůh mocen všelikou milost hojně vylíti na vás, abyste majíce ve všem vždycky veškeren dostatek, byli bohatí pro každý skutek dobrý, ⁹jak psáno jest: „Plýtvá,

9, 7. Jak si byl uložil před rokem (v. 2), totiž ochotně a s myslí veselou, radostnou, nikoliv smuten a jen okolnostmi mravně nucen.

9. Uvedeno ze žalmu lll, 9. Spravedlnost, t. j. jeho ctnost a blaho s ní spojené.

jak dává chudým, spravedlnost jeho zůstává na věky.“ ¹⁰Ten pak, jenž dává símě rozsevači a chléb k jídlu, poskytne a rozmnoží vaše símě a dá vzrůst plodům vaší spravedlnosti, ¹¹tak abyste ve všem bohatli ke všelike dobrosrdečnosti, která působí skrze nás děkování Bohu. ¹²Neboť služba toho úkonu obětního nejen odpomáhá nedostatkům věřících, nýbrž přináší též hojný užitek skrze díky mnohých (vzdávané) Bohu, ¹³ježto oni za příčinou prokázané služby této velebiti budou Boha pro poslušnost vaší víry v evangelium Kristovo a pro dobrosrdečné sdílení se s nimi a se všemi. ¹⁴I budou v modlitbách za vás toužiti po vás pro nesmírnou milost Boží ve vás. ¹⁵Díky Bohu za nevýslovný dar jeho.

Odmítá pomluvu z nemůžnosti a hájí svou apoštolskou důstojnost.

10. ¹Já sám pak, Pavel, napomínám vás skrze tichost a mírnost Kristovu, já, který

10. Srov. Is. 55, 10.

12. Pokládá udílení almužny a sbírky pro chudé za „úkon obětní“.

10, 1—18. V části třetí (10, 1—13, 10) se obrací přímo proti nepravým učitelům, kteří pomluvami podrývali jeho vážnost. Vyzvav je, aby se polepšili, by nebyl nucen vystoupiti proti nim přísně, hájí svou apoštolskou důstojnost proti pomluvě, jakoby jsa nepřítomen troufal si na ně v listech, jsa však u nich přítomen, počínal si mírně a poníženě (10, 1—18).

jsa přítomen, jsem (prý) pokorný mezi vámi, jsa však vzdálen, odvažuji se na vás.

²Prosím však (vás), abych, až budu přítomen (u vás), nemusil se odvážiti (vystoupiti) s tou sebedůvěrou, s kterou pomýšlím osměliti se proti jistým lidem, kteří se o nás domnívají, že žijeme podle těla. ³Neboť ačkoli žijeme v těle, nebojujeme podle těla. ⁴Vždyť zbroj našeho bojování není tělesná, nýbrž mocná pro Boha ke zboření hradeb: ⁵boříme myšlenky (mudrácké) a všecku vyvýšeninu, která se povyšuje proti poznání Boha, jímáme všelikou mysl v poslušenství Kristovo ⁶a jsme hotovi potrestati každou neposlušnost, až bude dokonalá poslušnost vaše.

⁷Na to hleďte, co jest před očima. Důvěruje-li si někdo, že jest Kristův, suď opět u sebe, že tak, jako on jest Kristův, jsme

2. Podle těla, t. j. hovíce náklonnostem těla a zlé žádostivosti.

4. Tělesná, ne rázu lidského, pozemského, ne tedy slabá, nýbrž duchovní, a proto mocná pro Boha, v jehož službě a k jehož slávě jí užívá; ke zboření hradeb, t. j. těch prostředků, kterými odpírají pravdě evangelia aneb ji hledí porušiti.

5 n. Prohlašuje, že duchovní zbroj, které užívá, jest příhodná k tomu, a) aby překonal překážky šíření evangelia, jako jsou zdánlivé důvody a všechno to, co židovská i pohanská moudrost vymyslela a vymýšlí proti poznání Božímu či proti pravdě zjevené, proti evangeliu, jakož i b) k tomu, aby všelikou mysl podrobil Kristu a v jeho poslušenství uvedl, a c) aby neposlušné a odbojné křesťany potrestal.

i my. ⁸Neboť bych se i něco více pochlubil mocí naší, kterou Pán dal nám ke vzdělání a nikoli ke zkáze vaší, nebudu zahanben. ⁹Aby se (však) nezdálo, že vás straším skrze listy — říkají totiž: ¹⁰„Listy jsou závažné a mocné, ale přítomnost osobní jest slabá a řeč nicotná“ — ¹¹takový (člověk) pomysli, že jakými jsme ve slově skrze listy, jsouce nepřítomni, takovými jsme též ve skutku, jsouce přítomni.

¹²Neboť se neosměřujeme rovnati se nebo přirovnávati se k jistým lidem (z těch), kteří sami se doporučují, ale měříce se sami sebou a přirovnávající se sami k sobě jsou nescelní. ¹³My však se nebudeme chlubiti bez

12. Slova „my se neosměřujeme... k jistým lidem“ jsou řečena ironicky.

13—17. Já se nechlubím bez míry, jak činí moji odpůrci; mám míru, podle které posuzuji svou apoštolskou činnost. Měrou tou jest obvod od Boha mi vykázaný. K němu však patří též Korint a Achája vůbec, ba i země ležící na západě od Korintu. A já skutečně jsem přišel také až do Korintu a tam jsem vám kázal evangelium s úspěchem. Čítám-li tedy Korint ke svému působišti a pokládám-li se také za vašeho apoštola, nenatahuji se přespříliš přes svůj obvod. nechlubím se bez míry, ani pracemi cizími; spíše mám naději, že budete-li ve své víře prospívati, budu moci kázati evangelium také v krajích na západ od vás ležících, a když je obrátím, honositi se nikoli v cizím. nýbrž ve svém obvodě, pracemi nikoli cizími, nýbrž svými, ovšem honositi se ne v sobě, nýbrž v Bohu, který mým pracím žehná. Slova v. 17. jsou z Jer. 9, 23; viz 1. Kor. 1. 31.

míry, nýbrž podle rozměrů působistě, které Bůh nám přidělil a odměřil, abychom přišli až i k vám! ¹⁴Neboť se nenatahujeme přespříliš, jako bychom k vám nedosahovali, vždyť až i k vám jsme přišli s evangeliem Kristovým; ¹⁵nechlubíme se bez míry pracemi cizími, naději však máme, že poroste-li vaše víra, budeme zveličeni mezi vámi podle působistě našeho přehojně, ¹⁶(tak totiž), že bychom kázali evangelium (také) v krajinách za vámi ležících, a nechlubili se v cizím údělu věcmi (již od jiného) spravenými. ¹⁷„Ale kdo se chlubí, v Pánu se chlub,“ ¹⁸neboť ne ten jest osvědčen, kdo sám se chválí, nýbrž ten, koho Bůh chválí.

Ukazuje, že nestojí za svými odpůrci, nýbrž je předčí.

11. ¹Kéž snesete ode mne trochu nemoudrosti mé, ano sneste to ode mne. ²Neboť já

Od 11, 1—12, 10 apoštol chtěje ukázati, že předčí svoje odpůrce a nepravé učitele, vyličuje svou nezištnost (11, 1—15), své práce a utrpení, jež pro Krista podstoupil (11, 16—33), a dary, které od Boha obdržel (12, 1—10). Činí to však nerad a jen okolnostmi donucen a za tím účelem, aby ochránil věřící Korinťany od zhoubného vlivu oněch učitelů. Proto nejen předesílá omluvu, proč tak činí (v. 1—6), nýbrž i potom mezi líčením vetkává krátké poznámky omluvné.

2n. Zasnoubil, získal Pánu Ježíši, aby mu je, jejich obec církevní, představil při jeho příchodu k soudu jako pannu čistou, t. j. jako ty, kteří své víry a věrnosti k němu (ke Kristu) neporušili.

horlím o vás horlivostí Boží; vždyť jsem vás zasnoubil muži jednomu, Kristu, abych mu vás představil jako pannu čistou. ³Bojím se však, aby snad, jako had svedl Evu svojí lstivostí, nebyla porušena mysl vaše (a neodpadla) od prostoty (směřující) ke Kristu. ⁴Neboť jestli ten, kdo přichází, hlásá jiného Ježíše, kterého jsme nehlásali, aneb přijímáte-li jiného ducha, kterého jste nepřijali, aneb jiné evangelium, kterého jste neobdrželi, pěkně to snášíte. ⁵Neboť myslím, že jsem nezůstal v ničem za těmi nadapoštoly; ⁶a jsem-li nevycvičen v řeči, přece ne v poznání, nýbrž v každé příčině projevíli jsme (je) vám ve všech věcech.

⁷Aneb-li jsem se dopustil hříchu sám se pokořuje, abyste vy byli povýšeni, že totiž zadarmo jsem vám kázal evangelium Boží? ⁸Jiné obce církevní jsem oloupil, přijav (od nich) plat, abych vám sloužil, ⁹a když jsa u vás upadl jsem v nedostatek, nikomu jsem nebyl na obtíž; neboť čeho se mi nedostávalo, doplnili bratři, kteří přišli z Macedonie, a v každé příčině jsem se chránil, abych vám nebyl obtížný, a (i dále) chránit se budu.

8. „Oloupil jsem“, řečeno nadsázkou ve smyslu: „raději jsem přijal ve své nouzi od jiných obcí příspěvek na výživu a tím jim jaksi křivdu činil, jen abych mohl kázati evangelium, a to zadarmo, nepožaduje od vás výživy.“

¹⁰ (Tak jistě jako) jest ve mně pravda Kristova, tato chloubka nepřekazí se pro mne v krajinách achajských. ¹¹ Proč? Že vás nemiluji? Bůh to ví. ¹² Ale co činím, to také činiti budu, abych odňal podnět těm, kteří chtějí (míti) podnět, aby v tom, čím se chlubí, byli shledáni jako my. ¹³ Neboť lidé takoví jsou apoštolové nepraví, pracovníci lstiví, přepodobují se (jen) v apoštoly Kristovy. ¹⁴ A není divu; neboť i satan se přepodobuje v anděla světla. ¹⁵ Není to tedy nic zvláštního, jestli také služebníci jeho se přepodobují, jako (by byli) služebníky spravedlnosti; jejich konec bude podle skutků jejich.

¹⁶ Opět pravím: Nikdo mě neměj za nemoudrého; pak-li přece, i jako nemoudrého mě přijmete, abych také já se trochu pochlubil. ¹⁷ Co mluvím v této příčině chlouby, nemluvím podle Pána, nýbrž jako v nemoudrosti. ¹⁸ Poněvadž mnozí se chlubí podle těla, i já se pochlubím. ¹⁹ Vždyť rádi snášíte ne-

10. Nikdy nedám jednáním svým k tomu příčinu, aby se překázelo křesťanům achajským honositi se tím, že u nich káží zcela zadarmo.

12. Chtějí míti podnět..., t. j. pozorujete, že moje nezištnost působí při většině křesťanů příjemný dojem, ale nechťice od své praxe upustiti, přejí si, abych také bral plat od vás, by se mi v té příčině vyrovnali.

19 n. S ironií vytýká jim, že pokládajíce se za moudré snášejí to, jestliže nepraví učitelé (judaisté) s nimi zacházejí pánovitě (vrhají je v porobu), neb je pod rozličnými záminkami o statek připravují

moudré, sami jsouce moudří; ²⁰snášíte totiž, jestli vás někdo v porobu vrhá, jestli vás kdo stravuje, jestli vás kdo jímá, jestli kdo (nad vás) se vypíná, jestli vás někdo bije v tvář. ²¹Ke svému zahanbení vyznávám, že (v té věci) byli jsme jaksi slabí. Ale v čem kdo se osměluje (chlubiti), — v nemoudrosti pravím — v tom osměluji se (chlubiti) i já. ²²Hebreji-li jsou? Já také. Israelity jsou? Já také. Potomstvem Abrahamovým jsou? Já také. ²³Služebníky Kristovými jsou? Jako nesmyslný pravím: Já více. V pracích (jsem býval) přehojně, ve vězeních přehojně, v ranách nad míru, v nebezpečenství smrti častokrát. ²⁴Od židů pětkrát jsem dostal čtyřicet ran bez jedné, ²⁵tříkrát jsem byl metlami mrskán, jednou jsem byl kamenován, tříkrát jsem se ztroskotal, noc a den byl jsem v hlubokosti mořské. ²⁶Na cestách často, v nebezpečenstvích na řekách, v nebezpečenstvích od lotrů, v nebezpečenstvích od lidí svého národa, v nebezpečenstvích od pohanů, v nebezpečenstvích v městě, v nebezpečenstvích na

(je stravují, viz Mat. 23, 14), neb je jímají či sobě podmaňují neb nad ně se vyvyšují, neb s nimi tvrdě nakládají (v tvář bijí).

23—27 ukazuje, že pracemi apoštolskými a utrpením pro Krista a evangelium podstoupeným judaisty předčí.

24. Podle 5. Mojž. 25, 3. nesměli u židů dáti odsouzení více ran nežli 40.

25. Srov. Skutky ap. 16, 22; 14, 18.

poušti, v nebezpečnostvích na moři, v nebezpečnostvích mezi nepravými bratry.

²⁷ V práci a námaze, v nočních bděních často, v hladě a žízní, v postech často, v zimě a nahotě. ²⁸ (K tomu přistupuje) mimo jiné denní nával ke mně, péče o všechny církve. ²⁹ Kdo jest sláb, abych já nebyl sláb (také)? Kdo se pohoršuje, abych já nehořel? ³⁰ Mám-li se chlubit, budu se chlubit tím, co se vztahuje k mé slabosti. ³¹ Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, jenž jest veleben na věky, ví, že nelžu. ³² V Damašku etnarcha krále Arety ostríhal města Damašku, aby mě zajal, a oknem jsem byl spuštěn v koši skrze hradbu a tak jsem ušel rukám jeho.

12. ¹ Mám-li se chlubit, — prospěšno to ovšem není, — přijdu k viděním a zjevením Páně. ² Zním člověka v Kristu, jenž před

27. Srov. 6, 5; 1. Thess. 2, 9.

28. Nával, t. j. četné návštěvy křesťanů a svěřenců, kteří hledali u něho rady a pomoci v přerozmanitých záležitostech. Srov. Skutky 20, 18—22.

29. Cítil co nejživěji s jednotlivými obcemi v jejich slabosti a ubohosti (1. Thess. 3, 1—15; 1. Kor. 9, 22), a pociťoval bolesti zvláště veliké, viděl-li, že někdo jest pohoršován, ke zlému sváděn (1. Kor. 8, 11—13; 2. Thess.)

32. Srov. Skutky 9, 24. 25.

12, 1—10. Poukazuje na mimořádné milosti (zjevení a vidění), kterými obdařen, předčí své odpůrce.

2. Zním člověka v Kristu, t. j. křesťana. Jak patrně z v. 5., míní sám sebe. U vytržení mysli (v extasi) byl vtržen až do třetího nebe, t. j.

čtrnácti roky byl vtržen až do třetího nebe — zdali v těle, nevím, aneb-li kromě těla, nevím; Bůh to ví. — ³A vím o tomto člověku, že byl — zdali v těle aneb-li kromě těla, nevím, Bůh to ví — ⁴vtržen do ráje a uslyšel slova nevypravitelná, kterých nepřísluší člověku mluvit. ⁵Takovýmto (člověkem) budu se chlubit, sám sebou však nebudu se chlubit, leč jen svými slabostmi. ⁶Budu-li totiž chtít se chlubit, nebudu nemoudrý, neboť povím (jen) pravdu; uskrovňuji se však, aby někdo nemyslel o mně více, nežli co při mně vidí, aneb ode mne slyší. ⁷A abych pro nesmírnost zjevení se nevyvyšoval, byl mi dán osten pro tělo, anděl to satanův, aby mě políčkoval. ⁸Pro něj jsem prosil třikráte Pána, aby odstoupil ode mne. ⁹Ale on mi řekl: Postačí ti moje milost; neboť síla v slabosti se zdokonaluje. Budu tedy (spíše) velmi rád se chlubit svými slabostmi, aby síla Kristova ve mně přebývala. ¹⁰Proto libuji si ve svých

do sídla blaženosti věčné, a přišed zase do stavu přirozeného, nenabyl jasného poznání o tom, byl-li v extasi té vtržen do nebe s celou osobností svou, s duší i s tělem, aneb pouze s duší, takže by tělo na tu chvíli zůstalo bezduché. — Prvním nebem jest nebe vzduchové, druhým nebe hvězdné.

7. Osten pro tělo, t. j. nějaký velice bolestivý neduh tělesný; nazývá jej andělem či poslem satanovým, poněvadž jej s dopuštěním Božím způsobil satan.

10. Když jsem sláb, t. j. když uznávám přirozenou svou slabost, tehda jsem silný účinnou milostí a pomocí Kristovou.

slabostech, v příkořích, v nedostacích, v pronásledováních, v úzkostech pro Krista; neboť když jsem sláb, tehda jsem silný.

Stěžuje si, že byl donucen mluvit o svých přednostech.

¹¹Stal jsem se nemoudrým. Vy jste mě (k tomu) donutili; neboť já jsem měl od vás býti poručen. Neboť v ničem jsem nezůstal za těmi nadapoštoly, ačkoli nejsem ničím. ¹²Znamení apoštola děla se mezi vámi s veškerou vytrvalostí zázraky a divy a činy mocnými. ¹³Neboť v čem jste byli zkráceni proti ostatním církvím, leč že já sám nebyl jsem vám na obtíž? Odpusťte mi tu křivdu. ¹⁴Hle, po třetí jsem hotov přijíti k vám a ne-

11. Stal jsem se nemoudrým, tím totiž, že jsem promluvil o svých přednostech. Korintští donutili ho k tomu tím, že se ho nezastali proti pomluvám šířeným o něm od nepravých učitelů, ač věděli, s jakým prospěchem a jak nezištně působil u nich jak on sám (v. 11—16), tak jeho druhové (v. 17—18). Nadapoštoly zove ironicky judaisty (učitele nepravé), své odpůrce.

13. Ironicky praví, aby mu odpustili tu křivdu, kterou jim učinil tím, že nebyl jim na obtíž požadováním neb přijímáním od nich výživy, jakou žádal neb přijímal od jiných obcí. Srov. 11, 7—12.

14. Pavel nemluví o svých cestách, nýbrž o svých úmyslech do Korintu přijíti a tedy jen to chce vyjádřiti, že od svého prvního pobytu u nich již po třetí pojímá a vyjadřuje svůj úmysl k nim přijíti, jehož však posud nemohl uskutečniti;

budu vám na obtíž, neboť nehledám vašich věcí, nýbrž vás. Nemajíť dítky shromažďovati poklady pro rodiče, nýbrž rodiče pro dítky. ¹⁵Já pak sám milerád (vše) vynaložím, ano sám sebe vydám za duše vaše, bych i více vás miluje, méně byl milován. ¹⁶Ale budiž; „já jsem vám nebyl na obtíž, avšak jsa chytrák, polapil jsem vás lstí.“ ¹⁷Oklamal jsem vás skrze někoho z těch, které jsem k vám poslal? ¹⁸Požádal jsem Tita a s ním jsem poslal bratra; oklamal vás Titus? Zdaliž jsme nekráčeli v témž duchu, zdali ne v týchž šlépějích?

Upozorňuje, že o svých přednostech psal pro jejich vzdělání.

¹⁹Dlouho již se domníváte, že se hájíme před vámi. Před Bohem v Kristu mluvíme;

po prvé pojal a vyjádřil jej v listě pro nás již ztraceném (srov. 1, 15. 16.), po druhé v 1. Kor. 16, 5.—7., po třetí nyní.

15. Bych i více vás miluje..., t. j. kdybych tím méně byl od vás milován, čím více bych já miloval vás.

16—18. Slova v. 16 jsou pomluvou šířenou od Pavlových odpůrců. Odmítá ji ve v. 17. a 18. takto: Budiž, vy uznáváte, že já sám jsem vám nebyl na obtíž; ale snad jsem vás vydíral skrze své druhy, jak říkají moji odpůrci. Ani to ne. Neboť vy sami jste toho svědky, že ani Titus ani jiní druhové moji vás nevydírali ani nepodváděli.

19. Čtouce tento list, domníváte se zajisté již dlouho, že tyto věci píší, abych se hájil před vámi

všecko však, miláčkové, pro vaše vzdělání.
²⁰ Neboť se obávám, abych snad přijda (k vám) nenalezl vás takovými, jakými nechci, a abych já nebyl shledán od vás, jakým si (mě) nepřejete, aby totiž nebylo mezi vámi svárů, řevnivostí, hněvů, sobectví, pomluv, utrhaní, nadutosti, nepokojů, ²¹ aby mě, až opět přijdu, Bůh můj nepokořil u vás, a já abych nemusil truchliti nad mnohými z těch, kteří prve zhřešili a přece nečinili pokání z nečistoty a smilství a chlípnosti, kterou páchali.

**Ohlašuje, že vystoupí přísně proti
neposlušným.**

13. ¹ To jest po třetí, že přicházím k vám;
 „v ústech dvou nebo tří svědků stane

jako soudci svými. Ne tak; mluvím před Bohem, jemuž jsem jediné odpovědný, a to ve spojení s Ježíšem jakožto jeho služebník; při tom ovšem přihlížím také k vám, ale nikoli, abych se hájil, nýbrž abych přispěl k vašemu vzdělání.

21. Aby mě Bůh nepokořil u vás tím, že by dopustil, aby mnozí z vás zůstali ve svých (veřejných) hříších nekajícně, a já přijda byl ke svému zármutku nucen je trestati.

13, 1. Od svého prvního pobytu u nich již po třetí se hotoví k nim přijíti, ač dosud úmysl ten vykonati nemohl. (Srov. 12, 14.) Slova „v ústech dvou“ atd. jsou z 5. Mojž. 19, 15 (Mat. 18, 16; Jan 8, 17; Žid. 10, 28); smysl jejich: Souhlasné svědectví alespoň dvou svědků jest pravoplatné. Sv. Pavel uvádí je, aby ohlásil, že po svém příchodu do Korintu vystoupí proti neposlušníkům jako soudce, trestati však bude toliko ty přechyny, které budou náležitě vyšetřeny a dosvědčeny.

pevně každé slovo.“ ²Předpověděl jsem a předpovídám, jako bych byl přítomen po druhé, ač nyní ještě jsem nepřítomen, těm, kteří prve zhřešili, i všem ostatním, že přijdu-li opět, šetřiti nebudu. ³Žádáte si snad zkusiti Krista ve mně mluvícího, kterýž není slab proti vám, nýbrž mocný mezi vámi? ⁴Vždyť on byl sice ukřižován ze slabosti, ale žije z moci Boží; vždyť i my jsme slabí v něm, ale budeme žiti s ním z moci Boží proti vám. ⁵Sami sebe zkoušejte, jste-li ve víře; sami sebe zkoumejte! Či nepoznáváte sami sebe, že Kristus Ježíš jest ve vás? Leč snad jste neosvědčeni. ⁶Doufám však, že poznáte, že my nejsme neosvědčeni. ⁷Ale modlíme se k Bohu,

3. Vytýká jim totiž, že ho (mnozí z nich) svým jednáním takřka vyzývají, aby podal důkaz o tom, zdali v něm a skrze něho mluví Kristus. Dostane se jim toho, neboť ten Kristus, který ukázal již svou moc mezi nimi nejen milostmi a divy, které skrze něho (Pavla) působil, nýbrž i přísnými tresty, kterými je stihl (1. Kor. 5, 5; 11, 30), uzpůsobí ho, aby zakročil s mocí proti neposlušníkům a nekajícím.

4. Jako se Kristus jevil slabým při svém utrpení, ale vstav mocí božskou z mrtvých, kraluje v těle oslaveném, tak i já (a všichni apoštolové) se jevím sice býti slabým, podrobeným utrpení a strastem, avšak jako apoštol Kristův projevují a projevím ve spojení s ním vyšší moc, kterou jsem obdržel, a to, bude-li třeba, i přísným trestáním neposlušníků a nekajících.

7n. Nemodlím se za to, abych měl příležitost osvědčiti svou trestající moc, nýbrž za to, abyste vy činili dobré, tak abych já, až k vám přijdu, nemohl

abyste nečinili nic zlého; nikoli (za to se modlíme), abychom my se ukázali osvědčenými, nýbrž abyste vy činili dobré, my pak abychom byli jako neosvědčeni. ⁸Neboť nemůžeme nic proti pravdě, nýbrž pro pravdu. ⁹Radujeme se zajisté, když my jsme slabí, vy pak jste mocni; za to také se modlíme, za vaše zdokonalení. ¹⁰Proto píši toto jsa nepřítomen, abych, až budu přítomen, nemusil si počínati příkře podle moci, kterou mi dal Pán, abych vzdělával, a nikoli, abych kazil.

Závěr.

¹¹Konečně, bratři, radujte se, zdokonalujte se, povzbuzujte se, smýšlejte jednotejně, žijte v pokoji, a Bůh pokoje a lásky bude s vámi. ¹²Pozdravte se vespolek políbením svatým. Pozdravují vás všichni věřící. ¹³Milost Pána našeho Ježíše Krista a láska Boží a společenství Ducha svatého budiž se všemi vámi. Amen.

vás trestati a zůstal tedy v očích vašich neosvědčen v příčině trestající své moci; neboť nemám moci vystupovati s tresty proti pravdě, t. j. proti těm, kteří pravdu křesťanskou uznávají a jí se řídí, nýbrž působiti ve prospěch jejich (pro pravdu).

9. Když jsme slabí, t. j. když nemohu užítí trestající své moci vida, že vy jste mocni, totiž v dobrém, takže není příčiny trestati, nýbrž se radovati.

12. Políbením svatým viz I. Kor. 16, 20.

O listě Galatům.

List tento jest psán všem obcím křesťanským, které byly v Galatii. Byla pak Galatie krajina ve středu Malé Asie a měla jméno po Galatech čili Keltech, kteří se tam usadili ve 3. stol. před Kristem. Avšak Galatii nazývala se též provincie římská, která mimo řečenou krajinu galatskou obsahovala část Lykaonie, Pysidii, Pamfylíi, Isaurii. Podle náhledu většiny vykladačů byl poslán tento list do Galatie vlastní. Je-li tomu tak, jakož myslíme vzhledem k tomu, že se nikde v Novém Zákoně Lykaonové a Pisidiové nejmenují Galaty a že se ve Skutcích apoštolských Pisidie a Lykaonie odlišuje od Galatie, byl psán ke konci r. 54 nebo počátkem r. 55, a to v Efesu.

Přijali pak v Galatii učení Kristovo od Pavla s radostí, ale po jeho odchodu tam přišli učitelé směru židovského (judaisté) a tvrdili, že jest nutno ke spasení zachovávatí obřadní zákon Mojžíšův, zejména obřízku. Pavel přišed do Galatie po druhé, rozhodně se postavil proti tomu učení, ale když odešel, oni učitelé počali podkopávatí jeho autoritu pravíce, že není ani pravým apoštolem, a činili to s takovým úsilím, že mnozí počali již skutečně pochybovatí o jeho hodnosti apoštolské a zachovávali některé obřady a svátky židovské. Proto sv. Pavel dovědév se o tom, napsal Galatům tento list, ve kterém hájí svou apoštolsku hodnost i své učení a dokazuje, že člověk bývá ospravedlněn živou věrou v Ježíše Krista, a nikoli zachováváním zákona Mojžíšova, zákon ten tedy že křesťany neváže, a vyzývá, aby vytrvali v křesťanské svobodě od zákona (Mojžíšova), avšak aby ji nezaměňovali za bezuzdnost.

List sv. Pavla Galatům.

Úvod.

1. ¹Pavel apoštol — (poslaný) nikoliv od lidí, ani skrze člověka, nýbrž skrze Ježíše Krista a Boha Otce, jenž ho vzkřísil z mrtvých — ²a všichni bratři, kteří jsou se mnou, církvím galatským: ³Milost vám a pokoj od Boha Otce a (od) Pána našeho Ježíše Krista, ⁴kterýž vydal sebe sama za hříchy naše, aby nás vysvobodil z nynějšího věku nešlechtného, podle vůle Boha a Otce našeho, ⁵jemuž sláva (buď) na věky věků.

⁶Divím se, že tak rychle se uchylujete od

Tento list obsahuje mimo úvod (v. 1—10) a závěr (6, 11—18) tři části: obrannou (1, 11—2, 21), věroučnou (3, 1—4, 31) a mravoučnou (5, 1—6, 10). V úvodě podává obsírnější nadpis, ve kterém s důrazem vytýká apoštolskou svoji důstojnost (v. 1—5) a činí výtku Galatům, že se tak rychle odvracejí od evangelia Kristova k učení jinému, nepravému (v. 6—10), odsuzuje zároveň svůdce jejich.

1, 2. Bratři, t. j. všichni moji spolupracovníci.

3. Viz Řím. 1, 7.

4. Věk (svět) tento nazývá nešlechtným, pokud jsa bez Krista neb nedrže se Krista, s dopuštěním Božím podléhal neb podléhá moci ďáblově a zlé žádostivosti; proti němu jest věk (svět) budoucí, t. j. věk s Kristem, a to předem v království Božím na nebi, ale i v církvi jeho na zemi, ježto církev, Kristem jsouc řízena, vede k životu věčně blaženému.

6. Tak rychle; neboť byl v Galatii před několika měsíci a tehdy ještě se drželi evangelia pravého.

toho, jenž vás povolal v milosti Kristově, k „evangeliumu jinému“, ⁷jež není jiným, leč že jsou někteří, kteří vás matou a chtějí převrátiti evangelium Kristovo. ⁸Avšak i kdybychom my nebo anděl s nebe kázal vám proti tomu, co jsme vám kázali, buď proklet. ⁹Jak jsme dříve pověděli, i nyní opět pravím: Káže-li vám někdo proti tomu, co jste přijali, buď proklet. ¹⁰Neboť zdaliž se snažím nyní získati lidi, čili Boha? Aneb-li hledám líbiti se lidem? Kdybych ještě se zalíboval lidem, nebyl bych služebníkem Kristovým.

**Ne od apoštolů, nýbrž přímo od Krista
obdržel své poslání a učení.**

¹¹Oznamuji vám, bratři, že evangelium ode mne hlásané není podle člověka, ¹²neboť jsem ho ani nepřijal ani se mu ne naučil od člověka, nýbrž zjevením Ježíše

6n. V milosti Kristově, t. j. pro zásluhy Kristovy.

11.—24. Že poslání a učení, které hlásá, nepřijal od lidí, nýbrž od Krista, dokazuje vyličením svého života do té doby, kdy jako apoštol vystoupil; po svém obrácení pak od apoštolů ani poučen býti nemohl, poněvadž až do svého vystoupení jako apoštol žil až na 15 dní stále vzdálen od apoštolů a všeho styku s nimi, a těch patnáct dní, jež přece v té době ztrávil v Jerusalemě, nikterak nestačilo, aby byl o Kristu a jeho učení náležitě poučen a do apoštolského úřadu uveden.

Krista. ¹³Vždyť přece jste slyšeli o někdejším životě mém v židovství, že jsem nad míru pronásledoval církev Boží a ji hubil, ¹⁴a že jsem prospíval v židovství nad mnohé vrstevníky (své) ve svém národě, jsa úsilnějším horlitem pro podání od svých otců přijatá. ¹⁵Když však se zalíbilo tomu, jenž mě oddělil ze života matky mé a povolal svou milostí, ¹⁶zjeviti ve mně Syna svého, abych ho hlásal mezi pohany, neobrátil jsem se hned k tělu a krvi, ¹⁷ani jsem nešel do Jerusalema k těm, kteří byli přede mnou apoštolý, nýbrž odešel jsem do Arabie a opět jsem se vrátil do Damašku. ¹⁸Potom po třech letech přišel jsem do Jerusalema, abych uzřel a poznal Petra, a pobyl jsem u něho patnáct dní; ¹⁹jiného však z apoštolů jsem neviděl,

13. Viz Skutky ap. 9, 1—2; 22, 4—5; 26, 9—11.

14. Viz Skutky 26, 4—5.

15. Zjevil ve mně Syna svého, t. j. vnitřním zjevením způsobil ve mně náležité poznání jak Ježíše Krista, tak jeho učení.

16. K tělu a krvi, t. j. k lidem; nehledal totiž rady nebo poučení o apoštolském svém úřadě a o evangeliu ani u lidí vůbec, ani u apoštolů.

18. Po třech letech totiž od svého obrácení (asi r. 35., 36., 37.). Byv v Damašku pokřtěn, kázal tam několik dní (Skutky 9, 19—22); potom odešel do Arabie, nejspíše až k Sinaji (Gal. 4, 25), a byv tam skoro tři roky, vrátil se zase do Damašku a kázal opět a nato teprve, celkem po třech letech od svého odchodu z Jerusalema a od svého obrácení, „když uplynulo dnů mnoho“ (Skutky 9, 23), přišel zase do Jerusalema (asi r. 37.).

leč Jakuba, bratra Páně. — ²⁰ A co vám píši, hle, před Bohem to pravím, že nelžu. — ²¹ Potom jsem přišel do krajin syrských a cilijských. ²² Zůstal jsem však osobně neznám církvím judským, které jsou v Kristu; toliko slýchali: Ten, jenž nás někdy pronásledoval, nyní káže tu víru, kterou někdy hubil; i velebili na mně Boha.

Učení a apoštolství jeho bylo jako pravé uznáno od apoštolů.

2. ¹ Potom po čtrnácti letech opět jsem se odebral do Jerusalema s Barnabášem, vzav

21. Srov. Skutky 9, 30. Byv nastrojenými úklady židovskými donucen opustiti město, odešel v průvodu svých přátel do Cesareje. Tam asi vstoupil na loď a plavil se do Antiochie syrské, a tu vystoupiv, šel krajinami syrskými a cilijskými do svého rodiště Tarsu, kde pobyl, až ho Barnabáš pozval do Antiochie, aby mu byl nápomocen. Proto zůstal osobně neznám církevním obcím judským, t. j. palestinským, ovšem vyjma jerusalemskou. (Nestýkal se tedy s apoštolý, ani když již kázal o Kristu a jeho učení; patrně tedy, že ani po svém obrácení nepřijal od nich poslání a učení, které hlásá.)

2, 1. Po čtrnácti letech, totiž od svého obrácení (tedy asi r. 50) odebral se do Jerusalema, byv tam i s Barnabášem a jinými poslán od Antiochijských, aby předložil apoštolům otázku, je-li potřebí ke spasení zachovávatí obřadní předpisy starozákonní. (Srov. Skutky ap. kap. 15.) Kde si byli vědomi, že obřízky není potřebí ke spasení, nebránil jí. (Skutky 16, 3.)

s sebou také Tita. ²Odebral jsem se (tam) podle zjevení a předložil jsem jim evangelium, které hlásám mezi pohany, zvláště těm, kteří mají vážnost, zdali snad neběžím nebo jsem neběžel nadarmo. ³Ale ani Titus, který byl se mnou, nebyl přinucen dáti se obřezat, ač byl (rozeným) pohanem, ⁴a to pro vetřelé bratry nepravé; ti se vloudili (mezi nás), aby vyzvěděli naši svobodu, kterou máme v Kristu Ježíši, aby nás v službu podrobili. ⁵Jim jsme neustoupili ani na okamžik poddáním se, aby pravda evangelní zůstala u vás. ⁶Od těch však, kteří něco váží — ja-

2. Byl sice poslán od antiochijských křesťanů (Skutky 15, 2), ale mimo vyzvání jejich přiměl ho k té cestě také zvláštní popud Ducha sv.; neběží, t. j. nepracuje a nepracoval nadarmo, bez užitku ve věcech spásy.

4. Bratry nepravými rozumí křesťany obrácené ze židovství, kteří horlili pro zákon mojžišský, tvrdíce, že jest nutno ke spasení zachovávatí jeho obřadní předpisy. Vloudili se do církve, vstoupili totiž do ní bez pravého úmyslu zřici se židovství a chtěli vyzvědět naši svobodu čili osvobození od povinnosti zachovávatí obřadní předpisy starozákonní, kterého se nám křesťanům dostalo pro zásluhy Kristovy a ve spojení s ním: chtějí to vyzvěděti proto, aby nás tím snáze uvedli pod zákon mojžišský a jmenovitě aby křesťany z pohanství obrácené zákonem tím zavázali.

6. Pavel chtěl asi říci: Od těch, kteří něco váží, nebylo mi nic namítnuto. Vzpomenuv však na to, že oni bratři falešní pro své tvrzení poukazovali také k bývalé praksi apoštolů a jiných mužů vážnost majících, totiž k tomu, že druhdy nepřijímali do

kými někdy byli, na tom mi nezáleží; Bůh nehledí na osobu člověka; — ti tedy, kteří mají vážnost, nenamítali ničeho, ⁷ nýbrž naopak, když uzřeli, že mně jest svěřeno evangelium pro neobřezané, jako Petrovi pro obřezané — ⁸ neboť ten, jenž pomáhal Petrovi v apoštolství mezi obřezanými, pomáhal také mně (v apoštolství) mezi pohany — ⁹ a když poznali milost mi danou, Jakub a Petr a Jan, kteří jsou pokládáni za sloupy, podali mně a Barnabášovi pravice (na význam) společenství, abychom my kázali mezi pohany, oni pak mezi židy, ¹⁰ jenom abychom pamatovali na chudé; a to právě snažil jsem se také učiniti.

¹¹ Když pak Petr přišel do Antiochie, do očí jsem se mu opřel, poněvadž byl hoden

církve žádného pohana, leč by dříve přistoupil k židovství, přerušil větu započatou, aby odmítl dříve jejich námitku prohlášením, že na tom nezáleží, jak oni muži dříve soudili o závaznosti obřadních předpisů starozákonních, a to tím méně, poněvadž nyní soudí o tom jinak.

9. Milost, t. j. apoštolství. Jakuba jmenuje na prvním místě proto, že jeho jména judaisté zneužívali pro nepravé učení své o nutnosti zachovávat obřadní předpisy starozákonní.

10. Srov. (Skutky 11, 29—30), 1. Kor. 16, 1—4; 2. Kor. 8, 1—9, 15.

11—21. líčí, kterak Petr přijav mlčky výtku od něho mu učiněnou, tak uznal nejen rovnocennost jeho apoštolství (nehledíc k primátu), nýbrž i shodu jeho učení s učením apoštolským.

domluvy. ¹²Prve totiž, než přišli někteří od Jakuba, jídal společně s pohanokřesťany, ale když přišli, stranil se a odlučoval se z bázně před těmi, kteří byli z obřízky. ¹³A s ním přetvařovali se také ostatní židokřesťané, takže i Barnabáš byl stržen tou přetvářkou jejich. ¹⁴Leč když jsem uzřel, že nejednají

12—14. Petr přišed do Antiochie, jídal s počátku nejspíše při tak zvaných hodech lásky čili agapách zároveň s pohanokřesťany i takové pokrmy, které byly židům zákonem mojžíšským zakázány; souhlasil tak se sv. Pavlem, že nejen pohanokřesťané, nýbrž ani židokřesťané nejsou vázáni obřadními předpisy mojžíšskými. Když však tam (za nějakým účelem nám neznámým) přišli někteří od Jakuba, t. j. z Jerusalema, kde apoštol Jakub Mladší byl biskupem, křesťané to ze židovství, kteří i po svém obrácení zachovávali přísně obřadní předpisy mojžíšské, mvslice, že jako rození židé jsou tím povinni, tu Petr odloučiv se od pohanokřesťanů, přidržel se příchozích křesťanů jerusalemských a jedl zároveň s nimi toliko takové pokrmy, které byly židům dovoleny. Činil to, nikoli že by obřadné předpisy mojžíšské pokládal za závazné také pro křesťany, nýbrž z obavy, aby se příchozí židokřesťané nepohoršili a jeho apoštolskému působení mezi židy nečinili překážek. Nechybil tedy ani věroučně ani mravoučně, nýbrž ve věci o sobě indiferentní se řídil touž zásadou opatrnosti, kterou i sv. Pavel zachovával ze šetrnosti k těm, kteří byli ve víře slabí. (Řím. 14, 1—23: 1. Kor. 10, 12, 11, 1.) Když pro vážnost, které požíval Petr jako hlava církve, byli příkladem jeho stržení také židokřesťané antiochijští, kteří dosud při hodech lásky jídali společně s pohanokřesťany, vědouce z učení sv. Pavla, že ani oni nejsou již vázáni řečenými předpisy mojžíšskými, ano když jeho příkladem

podle pravdy evangelní, řekl jsem Petrovi přede všemi: Jestliže ty jsa židokřesťan žiješ po pohanску a ne po židovsku, kterak nutíš pohanokřesťany, aby žili po židovsku?

¹⁵ My jsme rodem židé a nikoli z pohanů hříšníci. ¹⁶ Avšak vědouce, že člověk nebývá ospravedlňován ze skutků zákona, nýbrž skrze víru v Ježíše Krista, také my jsme uvěřili v Krista Ježíše, abychom byli ospravedlněni z víry Kristovy, a nikoli ze skutků zákona; neboť ze skutků zákona nebude

byl stržen i Barnabáš, který dříve tak rozhodně zastával pravdu, že obřadní zákon mojžišský křesťanů neváže (Skutky 15, 2), nastalo nebezpečství, že vznikne roztržka mezi křesťany z pohanství a mezi křesťany ze židovství a že snad pohanokřesťané i v příčině věroučné upadnou v omyl, jako by obřízka a vůbec zachovávání obřadních předpisů mojžišských byly ke spasení ne-li potřebny, přece velice prospěšny, dodávající snad křesťanu zvláštní důstojnosti a zajišťující mu větší odměnu. Proto Pavel vytkl veřejně Petrovi nesprávnost jeho jednání vzhledem k možným následkům, nijak se nedotýkaje jeho autority jako hlavy církve. Nazval pak jednání jeho přetvářkou, ne že by se byl v skutku přetvářel, nýbrž že jednání jeho nesrovnávalo se s přesvědčením jeho; věděl totiž, že křesťané nejsou vázáni obřadními předpisy starozákonními, a přece jich šetřil, jako by jimi byl vázán. Jestliže ty jsa žid atd. (v. 14), t. j. jestliže ty, ač židokřesťanem jsi, přece žítí můžeš a podle okolností mnohdy v skutku žiješ po pohanску, t. j. bez ohledu na obřadní předpisy mojžišské, kterak nyní svým příkladem nepřímou, mravně nutíš, pobádáš pohanokřesťany, aby žili po židovsku, zachovávající totiž obřadní předpisy mojžišské?

15n. Viz žalm 142, 2. Srov. Řím. 3, 21—22.

ospravedlněn žádný člověk. ¹⁷ Jestliže však hledajíce býti ospravedlněni v Kristu, byli jsme také my nalezeni hříšníky, není-liž Kristus přísluhovatelem hříchu? Nikoliv. ¹⁸ Neboť stavím-li zase to, co jsem zbořil, jeví se jako přestupník. ¹⁹ Vždyť já jsem skrze zákon zemřel zákonu, abych žil Bohu. ²⁰ S Kristem ukřižován jsem; žiji pak již nikoli já, nýbrž žije ve mně Kristus. Co však

17—19. Tím, že jsme odstoupili od zákona mojžíšského a že jsme hledali dojíti ospravedlnění skrze Krista, nehřešili jsme a nestali se jakožto lidé bez zákona také hříšníky, jako jsou pohané. Sice jinak by z toho plynulo, že Kristus Ježíš, pro něhož jsme odstoupili od zákona mojžíšského, jest jakožto příčina (přisuzovaného) hříchu toho přísluhovatelem čili pomahačem hříchu. To však jest rozhodně nepravda. Naopak, kdybychom se zase vrátili k zákonu mojžíšskému a uznali jej opět za závazný a tak znovu stavěli, co jsme zbořili, odstoupivše od něho ke Kristu, stali bychom se přestupníky, přestupníky vůle Boží, přestupníky samého zákona mojžíšského. Neboť že jsme odstoupili od zákona toho a tak mu (duchovně) zemřeli, pro něj se stali jako mrtví k tomu nás přivedl ten zákon sám, byv toliko vychovatelem a vůdcem ke Kristu a tedy závazným jen potud, pokud nás ke Kristu nepřivedl. Kdybychom se tedy k němu vrátili a zase uznali jeho závaznost, jednali bychom proti zákonu mojžíšskému, chovajíce se k němu tak, jako by dosud nevykonal vychovatelské své úlohy.

20. Zákonu zemřeli tím, že na křtu sv. duchovně zemřeli spolu s Kristem a tak se stali účastni zásluh, jež Kristus zjednal svou smrtí; nový život pak vedou Bohu, t. j. vedou život v posvěcující milosti Boží, jehož původcem jest Kristus. (Srov. Řím. 6, 3—5, 7, 6.) Nyní po křtu sv., žije sice také v těle,

žiji v těle, žiji ve víře v Syna Božího, jenž si mě zamiloval a sebe sama vydal za mne.
²¹Neodmítám milosti Boží; neboť nabývá-li se spravedlnosti skrze zákon, tedy Kristus zemřel nadarmo.

Mojžíšský zákon nepřispívá k ospravedlnění. Tomu učí:

1. Zkušenost Galatů samých.

3. ¹Nesmyslní Galaté, kdo vás očaroval, abyste neposlouchali pravdy, ježto přece vám před očima Ježíš Kristus byl vyličen jako

neboť tělesně nezemřel; ale ten život, který nyní vede, jest jiný, než jaký vedl dříve před křtem sv.; jest to život ve víře v Ježíše Krista, život nadpřirozený, z vyšších pohnutek a za vyšším cílem.

21. Neodmítám, t. j. nepodceňuji milosti vykupitelského díla Kristova tím, že bych zase uznával závaznost zákona mojžíšského, jako by se skrze něj dostávalo ospravedlnění.

V části druhé, věroučné (3, 1—4, 31), podává důkazy toho, že ospravedlnění a spásy dostává se člověku nikoli ze skutků zákona mojžíšského, nýbrž z víry v Ježíše Krista.

1—5. Křesťané galatští byli velikou většinou rodili pohané, kteří zákona mojžíšského neznali, a přece uvěřivše v Krista obdrželi (na křtu sv. a ve sv. biřmování) Ducha sv. s jeho dary nejen vnitřními, nýbrž i — alespoň někteří z nich — s dary vnějšími, mimořádnými, jež se v prvních dobách církve nezřídka dávaly mimo jiné také jako známka ospravedlnění a milostí vnitřních (Skutky 10, 44). Skutečnost tuto připomíná jim sv. Pavel, aby vlastní zkušeností byli

ukřižovaný mezi vámi? ²To jenom chci od vás zvěděti: Ze skutků-li zákona jste obdrželi Ducha, čili z poslechnutí víry? ³Tak nesmyslni jste, že počavše s Duchem, dokonáváte nyní s tělem? ⁴Tolik jste trpěli nadarmo? Ač-li vskutku nadarmo. ⁵Ten tedy, jenž vám uděluje Ducha a působí zázraky mezi vámi, (činí to) ze skutků zákona, čili z poslechnutí víry? ⁶Jakož (psáno jest): „Abraham uvěřil Bohu, a bylo mu to počteno ke spravedlnosti.“ ⁷Nuže, poznávejte, že ti, kteří jsou z víry, ti jsou synové Abrahamovi.

2. Výpovědi Písma sv.

⁸Předvídajíc pak Písmo, že Bůh ospravedlňuje národy z víry, předpovědělo Abrah-

donucení doznati, že byli ospravedlněni z víry a že zákon mojžíšský nijak nepřispěl k tomu a že tedy jednají nesmyslně, když se nakloňují k učení nepravých učitelů, jako by bez zákona mojžíšského nemohli býti spaseni. Tělem (v. 3) pak míní obřadný zákon mojžíšský jakožto zákon jehož předpisy se vztahují k tělu.

6n. 1. Mojž. 15, 16; Řím. 4, 3.

8n. Písmo, t. j. Bůh v Písmě sv. „Požehnání“ atd. jest z 1. Mojž. 12, 3, jenže místo slova „pokolení“, které jest na řečeném místě, sv. Pavel užil slova „národové“ z místa paralelního (3. Mojž. 18, 18). Sv. Pavel totiž chce říci: Podle zaslíbení daného Abrahamovi budou v něm jakožto ve svém prarotci požehnání všichni národové, jak židé, tak i pohané. Avšak pohané nebyli a nejsou v Abrahamovi

movi: „Požehnání budou v tobě všichni národové.“⁹ Budou tedy požehnání s věřícím Abrahamem ti, kteří jsou z víry.

¹⁰ Všichni zajisté, kteří vyvozují spravedlnost ze skutků zákona, podléhají zlořečenství, ne-

ani podle původu svého ani podle obřízky a zákona mojžišského, nýbrž jediné podle své víry, pokud totiž věrice v Krista, se mu připodobňují a tak se stávají jeho duchovními dítkami. Patrně tedy, že jenom ti, kteří jsou z víry, dosáhnou požehnání s Abrahamem ve víře věrným. — Požehnáním míní nejen ospravedlnění, nýbrž i všechny milosti, které nám Pán Ježíš zasloužil, tedy i přístup do nebe.

10—12. Zákon vyslovuje zlořečenství nad každým, kdo trvale nekoná všech jeho předpisů (5. Mojž. 27, 26); avšak všech předpisů jeho nemůže nikdo vykonati pouhou mocí zákona mojžišského, neboť zákon ten pouze podává předpisy a zákazy, ale neposkytuje pomoci potřebné k tomu, aby se všechny mohly zachovati. Proto všichni, kteří hledají dojiti ospravedlnění bez víry v Krista jediné konáním předpisů zákona mojžišského, jsou pod zlořečenstvím — stiženi kletbou (v. 10). A kletby té zákon sám o sobě nemůže zprostiti. Neboť jak dí Bůh u proroka Habakuka (2, 4) spravedlivý má svůj vyšší, nadpřirozený život z víry, čili spravedlnost vnitřní jest z víry. Avšak jako patrně ze 3. Mojž. 18, 5, zákon mojžišský není z víry, t. j. neobsahuje tak předpisů o tom, co třeba věřiti, jako o tom, co třeba konati, nezjednává proto sám o sobě vnitřní spravedlnosti, a tedy ani neodstraňuje ono zlořečenství, jež vyslovil nad svými přestupníky. Životem, který se přislubuje u Habakuka slovy uvedenými ve v. 11, míní se ve smyslu literním osvobození od nepřátel a pokojný život časný, ve smyslu předobrazném však se jím míní osvobození od poroby hříchu, život v milosti Boží a život věčně blažený. Podobně i slovy z 3. Mojž. 18, 5, uvedenými ve v. 22.

boť jest psáno: „Zlořečen (jest) každý, kdo nečiní vytrvale vše, co jest psáno v knize zákona.“ — ¹¹Že však zákonem nikdo nebývá ospravedlněn před Bohem, jest zjevno, neboť „Kdo je spravedliv z víry, živ bude.“ ¹²Zákon však nežádá víry, nýbrž „kdo jej vykoná, ten živ bude z něho.“ — ¹³Kristus nás vykoupil ze zlořečenství zákona, stav se pro nás zlořečenstvím, — neboť jest psáno: Zlořečen jest každý, kdo visí na dřevě, — ¹⁴aby požehnání Abrahamovo dostalo se k pohanům v Kristu Ježíši, (a) abychom zaslíbeného Ducha obdrželi věrou.

¹⁵Bratři, po lidsku pravím: Nikdo přece neruší (ani) lidského pořízení pravoplatného, ani (k němu) nepřidává. ¹⁶Abrahamovi však byla dána zaslíbení; „také potomstvu jeho.“ Nepraví: „Také potomkům“ jako o mnohých, nýbrž jako o jednom: „Také potomstvu tvému“: tím jest Kristus. ¹⁷Pravím (tím) toto: Ustanovení učiněného dříve od

13. Řečeného zlořečenství zprostil nás Kristus, a to tím, že vzav na sebe nejen hříchy lidstva, nýbrž i tu kletbu, kterou zákon vyslovil nad svými přestupníky, učinil za ně dosti; učinil to proto, aby (po odstranění) kletby té dostalo se v Kristu požehnání mesiášské k pohanům, a abychom všichni, židé i pohané, obdrželi Ducha sv. s jeho dary způsobem stejným, totiž věrou. Slova „Zlořečen každý...“ jsou v 5. Mojž. 21, 23.

15—18. Zákonem mojžíšským nebyla zmařena ani změněna zaslíbení mesiášská. Poukazuje totiž k oněm

Boha neruší zákon daný po čtyřech stech třiceti letech, tak aby zmařil to zaslíbení. ¹⁸Neboť je-li dědictví ze zákona, není již ze zaslíbení: Abrahamovi však Bůh je daroval zaslíbením.

¹⁹K čemu tedy zákon? Pro přestupy byl

místům biblickým, podle nichž mesiášská zaslíbení byla dána nejen Abrahamovi, nýbrž i potomstvu jeho (1. Mojž. 13, 15; 17, 18). Vede důkaz takto: Nikdo neruší a nemění ani lidského pořízení pravoplatně učiněného, tím méně může kdo rušiti neb v něčem měniti ustanovení Boží. Ale zaslíbení mesiášská dal Bůh nejen Abrahamovi, nýbrž i potomkům jeho, a to nikoli, pokud jsou mezi sebou rozdělení, nýbrž potud, pokud jsou spojeni v jednom celku, v Kristu, v církvi Kristově. Nemůže tedy zákon mnohem později skrze Mojžíše daný rušiti ani měniti to, co Bůh oním zaslíbením ustanovil, tak aby naplnění onoho zaslíbení záviselo potom na konání předpisů zákona mojžíšského.

18. Dědictví čili požehnání mesiášské neuděluje se zároveň i ze zaslíbení jako dar, i ze skutků zákona jako mzda, jak někteří tvrdí, neboť pojmy dar a mzda jsou spolu nesrovnatelné. Buď se tedy uděluje ze zaslíbení jako dar, a neudílí se ze zákona, aneb se uděluje ze zákona jako mzda, a neudílí se ze zaslíbení jako dar. Ze zaslíbení se však uděluje, neboť Abrahamovi a potomstvu jeho bylo darováno zaslíbením, neuděluje se tedy ze skutků zákona.

19—24. Zákon byl dán jako pěstoun a vůdce ke Kristu.

19n. Ačkoli zákon mojžíšský nepůsobil sám sebou ospravedlnění, byl přece velice prospěšný, neboť byl dán k tomu, aby budil v člověku vědomí viny a slabosti jeho; byl však nižší, méně dokonalý než zaslíbení, a to i s ohledem na účel (připravovati na naplnění oněch zaslíbení), i s ohledem na trvání (byl

přidán, dokud by nepřišlo „potomstvo“, je muž zaslíbení bylo učiněno; byl zřízen skrze anděly rukou prostředníkovou. ²⁰Prostředník totiž není jednoho, Bůh však jest jeden.

²¹Jest tedy snad zákon proti zaslíbením Božím? Nikoliv. Ano, kdyby zákon byl dán

dán toliko na čas, do příchodu Krista duchovního — církve), i s ohledem na způsob, kterým byl dán (byť dán nikoli přímo Bohem, nýbrž skrze anděly, a ne přímo lidu, nýbrž Mojžíšovi a skrze něho lidu.) Byl přidán k zaslíbením; potomstvo, t. j. do příchodu Krista mystického čili do založení církve Kristovy. (Srov. Řím. 4. 15; 5, 13, 20; 7, 7.) Skrze anděly nejspíše v tom smyslu, že andělé to byli, kteří způsobili ony zjevy mimořádné (blýskání, hřímání, slova...), které bylo slyšeti neb viděti při prohlašování zákona na Sinaji (Skutky 7, 53; Žid. 2, 2; 2. Mojž. 19, 16—19; 20, 1—22); slovy rukou prostředníka míní, že zákon byl dán přímo nikoli lidu, nýbrž Mojžíšovi, a jeho prostřednictvím lidu. Prostředník není jednoho, t. j. k pojmu prostředníka patří, aby prostředkoval alespoň mezi dvěma stranami; Bůh dal najevo, že „zákon“ má ráz úmluvy dvou stran, při níž tedy Bůh vzal jen potud na sebe závazek učinit, co zákonem slíbil, pokud by také lid dostal svému závazku plněním předpisů zákona. Bůh však jest jeden, t. j. zaslíbení mesiášská dal (Abrahamovi a potomstvu jeho) Bůh sám, bez prostředníka a bez závazku pro jiného; mají tedy ráz závazku strany jedné, při níž se zavázal toliko Bůh nejvýš věrný, a to bezpodmínečně, vykonat, co slíbil; stojí tedy co do dokonalosti nad zákonem, a nemohla proto býti zákonem zrušena ani změněna.

21n. Kdyby zákon nebyl dán pro přestupky, nýbrž proto, aby obživoval čili působil život nadpřirozený (v posvěcující milosti) a věčnou blaženost, také ospravedlnění jakožto základ života nadpřirozeného by pocházelo nikoli ze zaslíbení jako dar, nýbrž ze

jako takový, který by mohl obživiti, spravedlnost byla by skutečně ze zákona. ²²Avšak Písmo uzavřelo všecko pod hřích, aby toho, co bylo zaslíbeno, dostalo se z víry v Ježíše Krista těm, kteří věří. ²³Prve však, nežli přišla víra, pod zákonem jsouce uzavírání, byli jsme střeženi k té víře, která měla býti zjevena. ²⁴A tak stal se zákon naším vychovatelem ke Kristu, abychom byli ospravedlněni z víry. ²⁵Když však přišla víra, nejsme již pod vychovatelem. ²⁶Všichni zajisté syny

skutků zákona jako mzda. Ale není tomu tak; patrně je to z toho, že Písmo uzavřelo všecko pod hřích, t. j. Bůh četnými výpověďmi v Písmě sv. prohlásil a usvědčil, že všichni lidé, pohané i židé, jsou stíženi hříchem a hodni zavržení tak, že nemohou ani se vymlouvatí nevědomostí nebo popírati svou vinu, ani sami sobě pomoci, a učinil to k tomu konci, aby zaslíbení splnilo se z víry..., t. j. chtěl přivésti lidstvo, a to předem židy, k vědomí jejich viny a nedostatečnosti ve věcech spásy a tak je pohnouti, by nastoupili ke spáse na tu cestu, kterou byl sám ustanovil a připravil ve víře v Ježíše Krista.

24. U Řeků a Římanů pedagogové čili pěstouni měli svěřenců svých stříci, aby nevybíhali z mezí a nepřišli k úrazu, a dováděti je k učiteli; podobně i zákon mojžišský měl stříci židů, aby nezašli k modlářství a neupadli v mravní zkázu a dovésti je k pravému učiteli, Ježíši Kristu, aby od něho poučení uvěřili a z víry došli ospravedlnění.

25. Příchodem víry Kristovy čili novozákonního zřízení (církve) byl vyplněn vychovatelský úkol zákona mojžišského a přestala jeho závaznost.

26—29. Zákon mojžišský příchodem víry Kristovy přestal býti závazným, a to pro všechny, i pro pohany. Dokazuje to z důstojnosti křesťanů jakožto přijatých synů Božích.

Božími jste věrou v Kristu Ježíši. ²⁷Neboť všichni, kteří jste byli v Kristu pokřtěni, Krista jste oblékli. ²⁸Tu není žida ani pohana, není otroka ani svobodníka, není muže ani ženy, neboť všichni jste jeden v Kristu Ježíši. ²⁹Jste-li však Kristovi, jste potomstvem Abrahamovým, dědici podle zaslíbení.

4. ¹Pravím pak: Pokud dědic jest nedospělý, nic se neliší od služebníka, ač jest pánem všeho, ²nýbrž jest pod poručníky a správci až do času ustanoveného napřed od otce. ³Tak i my, když jsme byli nedospělí, byli jsme podrobeni pod prvopočátky světa. ⁴Když však přišla plnost času, Bůh vyslal Syna svého, učiněného z ženy, podřízeného zákonu, ⁵aby vykoupil ty, kteří byli pod zákonem, abychom obdrželi přijetí za syny. ⁶A poněvadž jste syny, Bůh poslal Ducha Syna svého v srdce naše, jenž volá: Abba, Otče! ⁷Proto nejsi již služebníkem, nýbrž synem; jestli však synem, (tedy) i dědicem skrze Boha.

⁸Avšak tehda, neznajíce Boha, sloužili jste

4, 3. Prvopočátky světa rozumí základní formy bohoslužebné, jakými pro židy byly ty, které předpisoval obřadní zákon mojžíšský, pro pohany pak různé formy, jimiž ctili ty, které měli za bohy.

8—11. Nejen poznali Boha pravého, nýbrž i od něho za dítky přijati a uznáni byli. Světí (spolu se židy) dni, totiž sobotní, a měsíce, totiž každý nový měsíc, doby sváteční totiž velikonoce, letnice a slavnost stánků a roky totiž každý sedmý rok (sobotní).

bohům, kteří po své přirozenosti (bohy) nejsou, ⁹ nyní však, když jste Boha poznali, ano i poznání a uznání byli od Boha, kterak se zase obracíte k slabým a nuzným prvopočátkům a chcete opět znova jim sloužit? ¹⁰ (Vždyť) slavíte dni a měsíce i doby sváteční a roky. ¹¹ Bojím se o vás, abych snad nebyl pracoval u vás nadarmo.

¹² Buďte, jako (jsem) já, neboť i (já jsem byl) jako (jste byli) vy, bratři, prosím vás. V ničem jste mi neublížili; ¹³ víte však, že po prvé jsem vám kázal evangelium ve mdlobě těla, ¹⁴ a nepohrdli jste ani neopovrhli pokušením, které bylo pro vás na mém těle, nýbrž přijali jste mě jako anděla Božího, jako Krista Ježíše. ¹⁵ Kde jest tedy blahoslavení vaše? Neboť svědectví vám dávám, že kdyby bylo možno, oči byste si byli vyloupali a mně dali. ¹⁶ Nuže, stal jsem se vaším nepřitelem tím, že jsem mluvil vám pravdu?

¹⁷ (Oni) horlí o vás nedobře, (ale) vylou-

12—16. Mdlobou rozumí chorobu, kterou byl u nich stížen. Mdloba ta byla ovšem velikým pokušením pro Galaty, aby kázání jeho nedbali, avšak oni je překonali, přijavše ho (apoštola) s takovou láskou. Kde jest blahoslavení vaše?, t. j. kde jest ona doba, kdy jste s takou láskou a ochotou přijali mne a učení ode mne hlásané.

17—20. Nepraví učitelé, judaisté, horlí o ně, o jejich přízeň; chtějí totiž vyloučiti Galaty ze společnosti Pavlovy a jiných věrozvěstů pravých, aby oni (Galaté) jsouce osamoceni, horlili potom o ně, o judaisty, o jejich přízeň, a poddali se jejich vedení.

čit vás chtějí, abyste horlili o ně. ¹⁸ Dobré jest však, aby se horlilo (o člověka) v dobřem vždycky, a nikoli jen, když jsem přítomen u vás, ¹⁹ dítky moje, s nimiž mám opět bolesti rodičky, až by Kristus utvářil se ve vás. ²⁰ Chtěl bych býti nyní u vás a změnití svůj hlas, neboť jsem v rozpacích o vás.

3. Předobrazný ráz příhod synů Abrahamových.

²¹ Povězte mi vy, kteří chcete býti pod zákonem, neslyšíte zákona? ²² Vždyť jest psáno: Abraham měl dva syny, jednoho z nevolnice a jednoho ze svobodnice. ²³ Ale ten, který byl z nevolnice, narodil se podle (zákonů)

18. Jest dobré, aby se ve věci dobré horlilo o člověka vždycky, dobré tedy jest i pro vás, abych já (Pavel) horlil o vás v příčině spásy vaší vždycky, nejen když jsem u vás přítomen, nýbrž i když od vás jsem vzdálen.

20. Chtěl by změnití svůj hlas, mluvití totiž k nim nikoli hlasem psaným (v listě), nýbrž živým a tedy býti u nich přítomen.

21. „Zdaliž neslyšíte“ s náležitým porozuměním? Totiž v bohoslužebných shromážděních, když se předčítají knihy Písma sv.

22n. Narodil se podle zaslíbení, t. j. řádem sice přirozeným, ale způsobem mimořádným, zázračným, z matky totiž neplodné a obou rodičů již do takového věku pokročilých, ve kterém plodnost dávno již byla přestala, a to mocí zaslíbení čili tím, že Bůh vzhledem ke svému zaslíbení oživil plodnost obou, aby vyplnil, co byl Abrahamovi slíbil o jeho potomstvu.

těla, ten pak, který byl ze svobodnice, skrze zaslíbení (se narodil). ²⁴To jest předobrazné. Jsou to totiž (předobrazeny) dva zákony, jeden (daný) na hoře Sinaj, který plodil ke služebnosti, to jest Agar; — ²⁵Sinaj totiž jest hora v Arabii, — ta rovná se nynějšímu Jerusalemu, neboť (také on) slouží s dítkami svými. ²⁶Hoření však Jerusalem jest svoboden; to jest naše matka, ²⁷neboť jest psáno:

25. Agar předobrazovala zákon Starý, který podřízence své držel ve služebnosti a nedával jim práva na dědictví (mesiášské) Abrahamovi a jeho potomstvu zaslíbené. A povahy této nepozbyl ani tehdy, když Jerusalem se stal hlavním městem židovstva; neboť rovná se nynějšímu Jerusalemu, církvi totiž starozákonní, židovské, jakož patrně z toho, že také on (nynější Jerusalem) jakožto representant církve starozákonní, židovstva, slouží s dítkami svými (židy) pod zákonem daným na Sinaji.

26. Sára, jsouc sama svobodnicí, porodila syna, který byl také svoboden a měl právo na dědictví po otcí; předobrazovala zákon Nový, který jsa svoboden od zákona mojžíšského, zjednává pravou svobodu synů Božích a podává právo na zaslíbení mesiášská, na milost a věčnou blaženost. Zákon ten rovná se Jerusalemu hořejšímu, nebeskému, t. j. církvi novozákonní, Kristově, která je svobodna od zákona Starého a duchovní matkou naší, všech nás křesťanů, ať jsme obráceni ze židů nebo z pohanů.

27. Slovy proroka Isaiáše (54, 1) sv. Pavel chce říci: Církev Kristova jest svobodná, neboť se podobá svobodnici Sáře, a to tím, že podobně jako ona byla sice přirozeně neplodná a jako opuštěná, mocí zaslíbení Božího však předčí počtem dítek (údů) svých církev starozákonní.

Rozvesel se, neplodná, která nerodíš; zajásej a zaplesej, která neznáš bolestí porodních; neboť mnoho dítek bude mít i ta, která jest opuštěna, více nežli ta, která má muže. ²⁸My však, bratři, jsme podle Isáka dítkami zaslíbení.“ ²⁹Ale jako tehda ten, který se narodil podle (zákonů) těla, pronásledoval toho, který byl podle ducha, tak i nyní. ³⁰Avšak co dí Písmo? „Vyvrz nevolnici i syna jejího, neboť nebude děditi syn nevolnice se synem svobodnice.“ ³¹Proto, bratři, nejsme dítkami nevolnice, nýbrž svobodnice; k té svobodě osvobodil nás Kristus.

Obecná napomenutí praktická.

5. ¹Stůjte pevně tedy a nepoddávejte se opět pode jho služebnosti. ²Hle, já Pavel pravím vám: Budete-li se obřezávati, Kristus vám nic neprospěje. ³A opět osvědčuji každému člověku, který se obřezává, že jest povinen naplniti celý zákon. ⁴Odloučení jste

28. Jerusalem hoření čili církev Kristova jest naší matkou. Jejími dítkami jsme všichni, kteří v Krista věříme, zrodivše se z ní duchovně podle zaslíbení, způsobem nadpřirozeným, podobně jako Isák podle zaslíbení se narodil ze Sáro. Viz Řím. 9, 7—9.

29n. Jako tehdy Ismael jakožto syn nevolnice byl vyloučen z domu a dědictví po Abrahamovi, tak i židé jakožto dítky Jerusalema nynějšího (církve starozákonní) budou vyloučení ze spásy mesiášské, jestliže se včas neobráti. Srov. 1. Mojž. 21, 10.

od Krista, kteří hledáte ospravedlnění v zákoně; vypadli jste z milosti. ⁵Neboť my skrze Ducha z víry očekáváme naději spravedlnosti. ⁶V Kristu Ježíši totiž ani obřezanost nic neplatí ani neobřezanost, nýbrž víra, která skrze lásku působí.

⁷Běželi jste dobře. Kdo vám překazil, abyste pravdy neposlouchali? ⁸Ten návod není z toho, jenž vás povolal. ⁹Málo kvasu všecko těsto nakvasí. ¹⁰Já důvěřuji ve vás v Pánu, že nebudete smýšleti nic jiného; ale kdo vás mate, ponese svůj soud, ať to jest kdokoli. ¹¹Co však mne se týká, bratři, kážili ještě obřízku, proč jsem posud pronásledován? Tu přestalo pohoršení kříže. ¹²Ó by se i vyřezali ti, kteří vás pobuřují.

¹³Vy zajisté, bratři, byli jste povoláni ke svobodě; jenom nezneužívejte svobody k pod-

5. Naděje spravedlnosti jest to, čeho spravedlnost (ospravedlněný) očekává, se naděje. (Srov. Řím. 8, 24. Kol. 1, 5. Tit. 2, 13.)

7—12. Varuje před nepravými učiteli.

11n. Kdyby Pavel vskutku kázal obřízku a tím i závaznost zákona Starého jako věci ke spasení potřebné, přestalo by pohoršení kříže, oni by neměli příčiny horšiti se nad jeho učením o Kristu ukřižovaném a tedy ani příčiny ho pronásledovati, poněvadž by zároveň s nimi uznával, že ne skrze Krista, nýbrž ze skutků zákona lze dojiti spásy. Trvají-li na tom, že obřízka (odříznutí kousku pokožky) jest ke spasení tak nutná, že by bez ní spasení býti nemohli, ať se třeba vyklestí, jen ať již vám dají pokoj a nematou vás takovým tvrzením.

13. K podnětu tělu, t. j. tak, aby tělo nebo

nětu tělu, nýbrž posluhujte si vespolek skrze lásku (Ducha). ¹⁴Neboť všečen zákon se naplňuje jedním přikázáním, tím (totiž): „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“ ¹⁵Jestliže vespolek se koušete a žerete, hleďte, abyste navzájem se nestrávil. ¹⁶Pravím však: Podle Ducha žijte, a žádostí těla nevykonáte. ¹⁷Neboť tělo žádá proti duchu, duch pak proti tělu; ti totiž jsou proti sobě, abyste nečinili to, co byste chtěli. ¹⁸Jste-li však vedeni duchem, nejste pod zákonem. ¹⁹Zjevný pak jsou skutky těla; jsou to smilství, nečistota, (nестыdatost), chlíp-nost, ²⁰modloslužba, čarodějství, nepřátelství, sváry, revnivosti, zlosti, osobivosti, různice, roztržky, ²¹závist, vraždy, opilství, obžerství a věci jim podobné; o těch vám předpovídám, jakož jsem byl již předpověděl, že kdo takové věci dělají, království Božího nedo-jdou. ²²Plodem ducha však jest láska, radost, pokoj, (trpělivost), přívětivost, dobro-tivost, shovívavost, ²³(tichost), důvěra, mír-nost, zdrželivost, (čistota). Proti takovým vě-

žádostivost zlá vzala z toho podnět ukojovati nezří-zené své chtíče. Neboť svoboda křesťanská není ne-vázanost, ne svoboda hřešiti, nýbrž služba Bohu a bližnímu prokázaná z lásky (Řím. 6, 18. 22).

14. Pravá láska k bližnímu předpokládá lásku k Bohu a z ní vychází, takže bez lásky k Bohu není pravé lásky k bližnímu (1. Jan 4, 20).

18. Pod zákonem, t. j. ve služebnosti zákona tresty hrozícího.

cem zákon není. ²⁴Ti však, kteří jsou Kristovi, ukřižovali tělo své i s vášněmi a žádostmi. ²⁵Žijeme-li tedy duchem, ducha také následujeme.

Různá napomenutí zvláštní.

²⁶Nebudme marné chvály žádostivi, vespolek se popouzejíce a jedni druhým závidíce.

6. ¹Bratři, jestliže by někdo v přenáhlení byl i stržen k nějakému poklesku, vy, kteří jste duchovní, napravujte takového v duchu mírnosti, hled' však (každý) sám na sebe, abys ty nebyl pokoušen. ²Neste břemena jeden druhého a tak naplníte zákon Kristův; ³neboť domnívá-li se někdo, že jest něčím (velikým) nejsa ničím, sám sebe klame. ⁴Každý však zkoumej dílo svoje, a tu bude míti chloubu toliko s ohledem na sebe, a nikoli s ohledem na jiného; ⁵neboť každý své břímě ponese. ⁶Kdo jest vyučován ve slově (Božím), sdílej se s učitelem (svým) o všecek statek. ⁷Nemylte se, Bůh nenechá se posmívati, ⁸neboť co kdo bude síti, to bude i žíti. Kdo totiž rozsévá na svém těle, z těla také bude žíti záhubu; kdo však rozsévá na

6, 2. Mějte soucit jeden s druhým v jeho slabostech.

4. Až pozná své nedostatky i poklesky, bude se chlubit jen v Bohu a jeho milosti.

6. Věřící se mají sdíleti s nimi o všeliký druh statků časných, pokud jest toho třeba k jejich výživě. (Srov. 1. Kor. 9, 4.—14; 2. Kor. 11, 7.—11.; Filip. 4, 10.—18.; a j.)

duchu, z ducha bude žítí život věčný. ⁹ Dobré pak činme bez ustání, neboť časem svým budeme kliditi, neochabneme-li. ¹⁰ Nuže, dokud máme čas, činme dobré vůči všem, zvláště vůči souvěrcům.

Závěr.

¹¹ Vizte, jak velikými písmeny vám píši svojí rukou. ¹² Všichni ti, kteří se chtějí zalíbiti v těle, nutí vás, abyste se obřezali, jenom aby nebyli pronásledováni pro kříž Kristův. ¹³ Vždyť ani ti, kteří se dávají obřezati, nezachovávají zákona, nýbrž chtějí, abyste vy se dali obřezati, aby se honosili vaším tělem. ¹⁴ Ode mne však daleko budiž, abych se honosil leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista, skrze něhož svět ukřižován jest mně a já světu. ¹⁵ Neboť v Kristu Ježíši neplatí nic ani obřezanost ani neobřezanost, nýbrž nové stvoření. ¹⁶ A nade všemi, kteří podle pravidla toho budou žítí, budiž pokoj a milosrdenství; též nad Israelem Božím. ¹⁷ Budoucně nikdo nečin mi obtíže, neboť já nosím jizvy Pána Ježíše na mém těle. ¹⁸ Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi. Amen.

11. Svou rukou psal nejspíše jen tuto část závěrečnou; předešlé části asi diktoval.

14. Viz 1, 31.; 2, 2.

16. Israel Boží, t. j. pravý křesťan.

17. Jizvy po ranách, které byl utrpěl pro Krista od nepřátel jeho učení, jakož i různé jiné stopy a známky utrpení, které mu bylo snášeti.

O listě Efeským.

Tento list označuje jako list Efeským nejen církevní kánon, nýbrž i nadpisy ve všech zachovaných rukopisech jak řeckého originálu tak překladu latinského, syrského a j. Po našem soudu list byl především napsán pro Efeské a jim jedině též v textu výslovně věnován (slovy 1, 1: „v Efesu“), že však byl jako okružník určen také pro jiné obce křesťanské v prokonsulární Asii (západní části Malé Asie) ale toto určení nebylo vytčeno v listě samém, nýbrž toliko ústně oznámeno příslušným obcím od jeho doručovatele Tychika, jenž zároveň nesl list pro Koloské a list pro Filemona; obce ty pak vědouce, že také jim jest určen, ve svých opisech jméno „Efesu“ vynechaly neb místo něho napsaly jméno svoje.

Byl pak Efes v době apoštolské hlavním městem prokonsulární Asie, měl rozsáhlý přístav a velkolepý chrám bohyně Diany, který se čítal k sedmi divům světa, byl proslulý svým bohatstvím, ale též mravní zkázou. Za obchodem se tam usadilo mnoho židů. Křesťanskou obec založil v něm sv. Pavel, pracovav v Efesu několik dní na druhé a přes dva roky na své třetí apoštolské cestě (asi od listopadu r. 54 do května nebo června r. 57). A jak patrně ze zprávy, kterou sv. Pavel obdržel (1, 15n.), obec ta zkvétala velmi utěšeně, prospívajíc v živé víře a činné lásce k bližnímu; ale jak souditi lze z obsahu listu samého, (zvláště srovná-li se obsah jeho s předpovědí, kterou Pavel podle Skutk. 20, 29n. učinil v Miletě o vniknutí nepravých učitelů do křesťanských obcí maloasijských), ona zpráva obsahovala též některé věci méně příznivé, sdělovala asi také, že do Efesu a obcí okolních přicházejí učitelé nepraví, kteří hlásají nauky bludné (asi takové, jaké později byly rozvinuty v bludu gnostickém), a snad i to, že se křesťané obrácení ze židovství vypínají nad pohanokřesťany jako méněcenné a tím ohrožují

jednotu a pokoj v obci, jakož i že někteří křesťané obrácení z pohanství porušují čistotu mravní neřestmi, jimž byli oddáni, jsouce ještě pohany. Sv. Pavel se o tom dověděl v Římě za své první vazby nejspíše od Epafry, biskupa koloského, který ho v Římě navštívil, a chtěje křesťany efeské i okolní utvrditi ve víře a pohnouti k tomu, aby zachovali vespolek jednotu a šetřili čistoty mravů, poslal jim po Tychikovi, který šel právě do Kolos, ke konci roku 62 nebo počátkem r. 63 list, v jehož první části velebil nesmírné dobrodiní vykoupení lidstva, ukazoval jeho všeobecnost a prosil Boha, aby utvrdil Efeské ve víře (1, 1—3, 21), v druhé části podal některá pravidla života křesťanského vůbec, rodinného pak zvlášť a označil prostředky, kterými lze šťastně vésti duchovní boj (4, 1—6, 24.).

List sv. Pavla Efeským.

Nadpis.

1. ¹Pavel, apoštol Ježíše Krista z vůle Boží, všem věřícím [v Efesu] a věrným v Kristu Ježíši: ²Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

Tento list mimo úvod (v. 1, 2.) a závěr (6, 10.—24.) obsahuje dvě části, věroučnou a mravoučnou.

V části věroučné (1, 3.—3, 21.) vyličuje ve formě důků a proseb milosti, kterých se dostalo v Kristu jemu i věřícím.

1.—2. Viz Řím 1, 1. 7.; 1. Kor. 1, 1. 3.

Díky za milosti vůbec.

³Veleben budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, který nás požehnal v Kristu všelikým požehnáním duchovním v nebesích. ⁴Vždyť si nás v něm vyvolil před ustanovením světa, abychom byli před ním svatí a neposkvrnění. V lásce ⁵nás předurčil ku přijetí za syny své skrze Ježíše Krista podle zalíbení vůle své, ⁶ke chvále slavné milosti své, kterou nás omilostnil v milém Synu svém. ⁷V něm (zajisté) máme vykoupení skrze krev jeho, odpuštění hříchů podle přebohaté milosti jeho, ⁸kterou na nás vylil hojně s veškerou moudrostí a opatrností. ⁹Tím, že tajemství vůle své nám oznámil podle svého zalíbení, které si byl uložil sám u sebe ¹⁰vzhledem k uspořádání plnosti časů, aby

4.—6. V něm, v Kristu Ježíši, t. j. vzhledem k jeho zásluhám. Podle zalíbení vůle své, t. j. proto, že ve své dobrotivosti chtěl.

8. S veškerou moudrostí a opatrností, udělil nám totiž nejen svou milost, nýbrž i moudrost čili poznání své vůle a opatrnost čili praktické porozumění té vůli, abychom totiž podle poznání toho také jednali.

9. Tajemství vůle jeho, t. j. úradek o vykoupení lidstva vtělením a smrtí Syna jeho, kterým se zasloužilo odpuštění hříchů a oblažující spojení s Bohem v Kristu Ježíši, a to všem lidem, židům i pohanům, takže každý může býti spasen.

10. Vzhledem k uspořádání, které by bylo vlastní plnosti času čili době mesiášské a které by zále-

(totiž) všecko (pod jednou hlavou) opět spojil v Kristu, co jest na nebi i co jest na zemi.
¹¹ V něm také stali jsme se dědici byvše (k tomu) předurčení podle ustanovení toho, jenž všecko působí podle úradku vůle své, ¹² (a to k tomu konci) abychom byli ke chvále velebnosti jeho; my (totiž), kteří jsme prve měli naději v Kristu; ¹³ v něm (však) i vy uslyševše slovo pravdy, evangelium o své spáse, v něm i vy uvěřivše, byli jste poznamenáni zaslíbeným Duchem svatým, ¹⁴ který jest závdavkem našeho dědictví, na vykoupení vlastnictví ke slávě velebnosti jeho.

želo v tom, že by v Kristu jakožto ve svém středu a své hlavě bylo opět všecko spojeno, andělé i lidé a tvorstvo nerozumné. Překládá-li Vulgáta *omnia instaurare in Christo* „aby napravil (obnovil) všecko v Kristu“, místo správného „aby všecko (pod jednou hlavou) spojil v Kristu“, jest to potud správné, ač ne dosti přesné, pokud se hledí k tomu, že opětným spojením veškerenstva v Kristu napraven či spíše obnoven bude onen soulad v tvorstvu, jaký byl před pádem.

12. My rodilí židé.

13n. I vy, rodilí pohané, poznamenáni Duchem sv., t. j. přijali jste ve sv. břimování Ducha sv., a ten nejen potvrzuje či zajišťuje vaše dědictví neboli věčnou blaženost, nýbrž jest i závdavkem, t. j. začátkem čili předtuchou věčné blaženosti. A byli jste poznamenáni řečeným způsobem na vykoupení vlastnictví Božího, t. j. na potvrzení toho, že se dostane plného vykoupení vám a vůbec všem věrným křesťanům, kteří jsou ve zvláštním smyslu slova vlastnictvím Božím.

Díky a prosba za Efeské zvlášť.

¹⁵Proto i já uslyšev o vaší víře v Pánu Ježíši a o lásce ke všem věřícím, ¹⁶nepřestávám za vás děkovati, vzpomínaje na vás ve svých modlitbách: ¹⁷Bůh Pána našeho Ježíše Krista, Otec slávy, dej vám ducha moudrosti a zjevení v poznání jeho, ¹⁸osvět oči mysli vaší, abyste věděli, která jest naděje, k níž vás povolal, jak bohatá je sláva dědictví jeho mezi věřícími, ¹⁹a jak přenesmírně veliká jest moc jeho pro nás, kteří věříme, (moc) rovná působivosti moci síly jeho, ²⁰kterou vykonal v Kristu vzkřísiv ho zmrtevých a posadiv na pravici své v nebesích — ²¹vysoko nade všecko knížectvo, nade vši mocnost i sílu, nade všecko panstvo a nad každé jméno, které se jmenuje nejen ve věku tomto,

Od 1, 15—2, 22 děkuje Bohu zvlášť za jejich živou víru a činnou lásku ke všem křesťanům a prosí Boha, aby osvětlil jejich mysl, by poznali vznešenost svého povolání ku pravé víře a velikost blaha, které v tom povolání mohou a mají doufati, jakož i aby poznali velikost té moci božské, která se zjeví na věřících (v. 15—19 a); zároveň ukazuje, z čeho ji mohou poznati (19 a—2, 22).

17 n. Boha jmenuje Bohem Pána našeho Ježíše Krista vzhledem k jeho přirozenosti lidské.

19 b—23. Knížectvem, mocností, silou (silami) a panstvem míní kůry andělské a ostatních pět kůrů (trůny, serafíny, cherubíny, archanděly a anděly) zahrnuje slovy „nad každé jméno, které se jmenuje... i budoucím.“

nýbrž i budoucím, — ²² a všecko poddal pod nohy jeho, a (právě) jeho dal za hlavu nade všecko církví, ²³ která jest tělem jeho, plností toho, jenž všecko ve všem naplňuje.

2. ¹ Také vás, když jste byli mrtvi poklesky a hříchy svými, — ² v nich jste druhdy žili podle ducha světa tohoto, podle knížete mocnosti ovzdušní, duchů to, kteří působí nyní v neposlušnících; ³ mezi nimi také my všichni

22. Dal ho církví za hlavu nade všecko, t. j. za hlavu vše ovládající.

23. Církev jest plností, t. j. jest naplněna Kristem, jeho duchem, silou a mocí, pokud totiž Kristus skrze Ducha sv. v církví trvá, ji řídí a věřící svými dary a silou nadpřirozenou (milostí) proniká; ten Kristus, jenž stále všecko ve všem čili v každé příčině vždy víc a více svým duchem naplňuje, až by konečně vše bylo opět spojeno v něm a skrze něho jak mezi sebou, tak s Bohem.

2, 1—10. Velikost řečené moci božské lze poznati také z toho, co Bůh učinil Efeským; byli kdysi duchovně mrtvi podobně jako i židé, ale Bůh v lásce své v Kristu je duchovně obživil (posvěcující milostí) a vzkřísil je i oslavil (dav jim pevnou naději na slavné vzkříšení k životu věčně blaženému).

2. Jan 12, 31; 14, 30; 16, 11. Mocností ovzdušní (doslovně mocí ovzduší) míní veškerenstvo duchů zlých, satanu podrobených. Jmenují se říší (neboli mocí neb mocností) ovzdušní (v ovzduší), poněvadž s dopuštěním Božím mohou až do posledního soudu vycházeti z pekla na tento svět a zejména v ovzduší se zdržovati a odtud vykonávati svůj zhoubný vliv.

3. Nejen vy pohanokřesťané, nýbrž i my rození židé jsme byli před svým obrácením ke Kristu duchovně mrtvi, stížení byvše hříchy jak osobními,

někdy jsme obcovali v žádostech těla svého, činíce vůli těla i myšlenek, a byli jsme od přirozenosti předmětem hněvu, jak i ostatní — ⁴Bůh bohatý v milosrdenství, — pro velikou lásku svou, kterou nás miloval, ⁵i když jsme byli mrtvi přestupky svými — spolu obživil nás v Kristu, — milostí totiž jste spasení — ⁶a spolu (s ním) vzkřísil a posadil (nás) na nebesích v Kristu Ježíši, ⁷aby ukázal v časech budoucích přenesmírné bohatství milosti své v dobrotivosti k nám v Kristu Ježíši. ⁸Milostí totiž spasení jste skrze víru, — a to nikoli ze sebe; Boží jest to dar — ⁹nikoli ze skutků, aby nikdo se nechlubil. ¹⁰Jeho jsme dílem, byvše stvořeni v Kristu Ježíši ke skutkům dobrým, které Bůh byl připravil, abychom v nich žili.

¹¹Proto pamatujte, že někdy vy, pohané podle těla — zvaní neobřezanými od těch,

tak přirozenostním čili prvotním; ano byli jsme již od přirozenosti předmětem (doslovně dětmi) hněvu čili předmětem nemilosti Boží, od početí jsme byli stíženi hříchem prvotním.

4n. Vrací se k větě započaté ve v. 1, kterouž byl veršem 2. a 3. přerušil, užívá však náměstky osoby první (nás) místo náměstky vás (v. 1), poněvadž tu myslí nejen na pohanokřesťany, k nimž začal mluvit ve v. 1, nýbrž i na sebe a na křesťany ze židovství, o nichž mluvil ve v. 2. a 3.

9. Ke skutkům dobrým, abychom totiž konali skutky nadpřirozeně dobré, a to tím spíše, poněvadž on sám připravil a dává nám milost, abychom je mohli konati.

kteří se nazývají obřezanými rukama na těle — ¹²že jste byli onoho času bez Krista, oddálení od občanství israelského a cizí od úmluv zaslíbení, jsouce bez naděje a bez Boha na tom světě. ¹³Nyní však vy, kteří jste někdy byli daleko, v Kristu Ježíši jste se sblížili v krvi Kristově. ¹⁴Neboť on jest pokojem naším, jenž z dvou učinil jedno, a to tím, že zbořil stěnu ohrady, která byla mezi nimi, (zdroj to) nepřátelství, ¹⁵zrušiv na svém těle zákon předpisů (záležející) v ustanoveních. (To proto), aby v sobě samém vzdělal dva v jednoho člověka nového zjednávaje pokoj (mezi nimi), ¹⁶a aby oboje v těle jednom smířil s Bohem skrze kříž, usmrtiv nepřátelství na sobě samém. ¹⁷A přišed zvěsto-

14n. Pokojem naším, t. j. zdrojem pokoje pro nás, rozené židy i pohany; z dvou tříd lidstva, t. j. ze židů a pohanů, ve které se tehdy dělilo veškeré lidstvo, učinil jedno, jednu společnost, církev sv. Zbořil stěnu ohrady, t. j. zrušil zákon Starý, který svými četnými obřadními předpisy takřka stěnu neb ohradu tvořil mezi nimi, ztěžuje židům obcování s pohany a dává tak i příčinu k nepřátelství jedněch proti druhým; proto jej sv. Pavel nazývá též nepřátelstvím. Na svém těle, t. j. svou smrtí na kříži. Zrušil jej, aby v sobě samém čili ve spojení s sebou samým vzdělal dva, žida i pohana (židovstvo a pohanstvo) v jednoho člověka nového (v jednu společnost novou), který by jakožto úd duchovního těla jeho (církev) nebyl již ani židem ani pohanem, nýbrž tvorem novým, křesťanem (křesťanstvem).

17. Jan 10, 16. Mat. 8, 11.

val pokoj vám, kteří jste byli daleko, i pokoj těm, kteří byli blízko; ¹⁸ neboť skrze něho my obojí v jednom Duchu máme přístup k Otci. ¹⁹ Nuže tedy nejste již cizinci a přistěhovalci, nýbrž jste spoluobčané věřících a domácí Boží, ²⁰ jsouce vzděláni na základě apoštolů a proroků, an (nejhlubším) kamenem úhelním jest sám Kristus Ježíš. ²¹ V něm veškerá stavba se spojuje a roste v chrám svatý v Pánu, ²² v něm i vy se spoluvzděláváte v příbytek Boží v Duchu.

Poukazuje na svůj apoštolský úřad a vyprošuje Efeským milost utvrzení a setrvání ve víře.

3. ¹Proto já Pavel (jsem) vězeň Ježíše Krista pro vás, pro pohany. ²Vždyť jste uslyšeli o zřízení milosti Boží, která mi byla dána pro vás, ³že totiž zjevením bylo mi oznámeno to tajemství, jak jsem svrchu napsal v krátkosti. ⁴Podle toho čtouce, můžete po-

19. Domáci Boží, t. j. příslušníci domu Božího či církve.

3, 1. Pro tu pravdu, že pohané tvoří v církvi zároveň se židokřesťany společnost jednu (výše 2, 13—21), jsem já Pavel, apoštol, vězněm (pro) Krista Ježíše a ve váš i jiných pohanů prospěch; neboť kdybych pravdy té nebyl hlásal, nebyl bych uvězněn.

2—4. Milosti Boží, t. j. apoštolského úřadu, který mi byl dán (před Damaškem), abych byl apoštolem pohanů. Povolání pohanů do církve, o němž se svrchu krátce zmínil, jest tajemstvím, o němž on zvláštním zjevením byl poučen.

souditi moji znalost v tom tajemství o Kristu, ⁵které za jiných věků nebylo oznámeno synům lidským tak, jako nyní v Duchu bylo zjeveno svatým apoštolům jeho a prorokům: ⁶že (totiž) pohané jsou v Kristu Ježíši spoludědici a spoluvtělenci a spoluúčastníky zaslíbení skrze evangelium, ⁷jehož služebníkem jsem se stal podle daru milosti Boží, která mi byla dána podle působivosti moci jeho. ⁸Mně, nejmenšímu ze všech věřících, byla dána milost tato, zvěstovati mezi pohany nevystihlé to bohatství Kristovo ⁹a objasnit všem, kterak bylo uskutečněno to tajemství, jež od věku bylo skryto v Bohu, Stvořiteli všeho, ¹⁰aby nyní skrze církve uvedla se ve známost knížatstvům a mocnostem v nebesích přerozmanitá moudrost Boží. ¹¹(Byl to jeho) úradek odvěký, který vykonal v Kristu Ježíši, Pánu našem; ¹²v něm máme zmužilost a přístup s důvěrou skrze víru v něho.

5. Prorokům, t. j. těm křesťanům, kteří byli obdařeni darem prorockým.

7. Podle daru milosti Boží, t. j. darem, který záleží v milosti Boží mně udělené čili v apoštolském úřadě mně svěřeném.

10. Jmenuje sice jen dva kúry andělské, knížetstva a mocnosti, ale míní všechny.

12. T. j. tím, že jsme v Kristu uvěřili (skrze víru) a s ním na křtu sv. ve spojení vešli (v něm), máme zmužilost čili můžeme se osmělit Boha nazývati Otcem a v modlitbě přistupovati k němu s důvěrou jako dítky k otcí.

¹³Proto prosím, abyste neklesali na myslí v mých souženích pro vás; jsouť slávou vaší.

¹⁴Za tou příčinou skláním kolena svá před Otcem [Pána našeho Ježíše Krista], ¹⁵po němž se jmenuje všeliký rod na nebi i na zemi: ¹⁶Dej vám podle bohatství velebnosti své skrze Ducha svého v síle zmohutněti pro vnitřního člověka, ¹⁷(tak) aby Kristus přebýval skrze víru v srdcích vašich, zakořeněných a založených v lásce, ¹⁸byste mohli pochopiti se všemi věřícími, která jest šířka a délka i výše a hloubka, ¹⁹i poznati Kristovu lásku převyšující veškeré poznání (a to k tomu konci), abyste byli naplněni ve veškerou plnost Boží.

²⁰Tomu pak, jenž může učiniti všecko, mnohem více, nežli prosíme nebo rozumíme, podle síly, která v nás působí, ²¹tomu budiž sláva v církvi, a to v Kristu Ježíši po všecka pokolení na věky věkův. Amen.

13. „Proto,“ poněvadž svůj apoštolský úřad mám od Boha (v. 7—12.), a poněvadž s vykonáváním úřadu toho jest spojeno i utrpení, „prosím vás...“

14. „Za tou příčinou,“ aby totiž neklesali na myslí. (v. 15). Pro vnitřního člověka, t. j. na mysl či vyšší rozumovou stránku jejich, aby tedy jim dal, by vyšší rozumová stránka jejich skrze Ducha sv. co do síly zmohutněla, zesílila.

19. Aby byli naplněni ve veškerou plnost Boží, t. j. aby vždy větší měrou byli naplňováni oněmi statky a dobry, jichž plnost jest v Bohu.

20. Podle síly, která v nás působí, t. j. podle síly či moci Boží (milosti Ducha sv.).

Napomíná k zachování jednoty.

4. ¹Napomínám vás tedy já vězeň v Pánu: Žijte hodně toho povolání, kterým jste povoláni, ²s veškerou pokorou a tichostí, s trpělivostí. Snášejte se vespolek v lásce. ³Snažte se zachovávat jednotu Ducha ve svazku pokoje. ⁴Jedno tělo (jest) a jeden Duch, jakož také jste byli povoláni v jedné naději povolání svého. ⁵Jeden (jest) Pán, jedna víra, jeden křest, ⁶jeden Bůh a Otec všech, jenž jest nade všemi a skrze všechny a ve všech (nás). ⁷Jednomu každému pak z nás byla dána

4, 4—6. Jest jen jedno tělo církve Kristovy (jedna církev Kristova) a jeden oživující princip její, Duch sv., který všechny věřící proniká a v jeden celek pojí.

7—16. Jednota církve a křesťanů pravověrných nevyklučuje veškerého rozdílu v milostech a úřadech. Podle míry daru Kristova čili tak, jak každému odměřil Kristus podle zalíbení svého (v. 7—11). Že Kristus jest rozdávačem milostí, vyjadřuje Písmo sv. Slova: Vystoupiv do výše... (Žalm 67, 19) ve smyslu předobrazném se vztahují ke Kristu, jenž sestoupiv svým vtělením a poníživ se až k smrti kříže a tak překonav nepřátele, zejména smrt a ďábla, vystoupil do výše na nebesa a dosáhl tak nejvyššího oslavení lidské přirozenosti své mimo jiné také k tomu konci, aby rozdávaje milosti, které nám zasloužil, naplnil svými dary a svým duchem všechno, zejména všechny věřící. Zajatci ve v. 8 rozuměti jest ďábla a jeho přívržence, jichž ovšem do nebe s sebou nevzal, nad nimiž však, vstupuje na nebesa, slavil vítězství. Za evangelisty, t. j. za hlašeatele evangelia.

milost podle míry daru Kristova. ⁸Proto praví: „Vystoupiv do výše, odvedl zajatce, dal dary lidem.“ ⁹To však, že vystoupil, co jest to, leč že (dříve) také sestoupil na dolní části země? ¹⁰Ten, jenž sestoupil, ten právě jest to, jenž také vystoupil nade všechna nebesa, aby naplnil všechno. ¹¹On také dal jedny za apoštoly, jiné za proroky, jiné za evangelisty, jiné za pastýře a učitele, ¹²aby za účelem zdokonalení věřících konali službu, aby vzdělávali tělo Kristovo, ¹³až bychom se sešli všichni v jednotu víry a poznání Syna Božího, v muže dospělého, v míru věku plnosti Kristovy. ¹⁴Abychom již nebyli nedospělci kolísanými a zmítanými každým větrem učení skrze podvod lidský a lstivost (směřující) ku provedení bludu, ¹⁵nýbrž bychom vyznávající pravdu, v lásce rostli ve všem k němu, ke Kristu, jenž jest hlavou. ¹⁶Z něho celé tělo, jsouc spojováno a svazováno každým kloubem služebným podle pů-

13. Řečené zdokonalení nastane, až všichni věřící budou jedno ve své víře v Ježíše Krista a v dokonalém poznání všeho toho, co se týká jeho osoby a díla, až veškeré křesťanstvo dospěje k mravní dospělosti křesťanské (v muže dospělého), k oné totiž, ve které se všichni stanou plnou měrou účastni milostí Kristových.

16. Z Krista jakožto hlavy celé tělo, t. j. celá církev bere svůj vzrůst, svou živnou sílu, svůj rozvoj. A vzrůst ten se děje za spolupůsobení všech údů. Kloubem služebným (doslovně kloubem služby) míní každého úda církve, pokud každý svou měrou slouží či přispívá ke vzrůstu a rozvoji církve.

sobivosti v míře jednoho každého údu, bere vzrůst svůj ke vzdělání svému v lásce.

Napomíná k životu bohumilému.

¹⁷Toto tedy pravím a osvědčuji v Pánu, abyste již nežili tak, jak i pohané žijí v marnosti mysli své; ¹⁸jsoutě zatemnění v rozumu, odcizeni od života Božího pro nevědomost, která jest v nich pro zatvrzení srdce jejich. ¹⁹Oni otupěvše oddali se chlípnosti k páchání všeliké nečistoty v lakotě; ²⁰vy však takto jste se nenaučili o Kristu, ²¹vždyť jste ho uslyšeli a v něm tak vyučení byli, jak jest pravda v Ježíši, ²²že totiž s ohledem na dřívější život svůj máte odložití starého člověka, který bere zkázu podle chtíčů klamných, ²³(že máte) obnoviti se na duchu mysli své ²⁴a obléci člověka nového, stvořeného podle Boha ve spravedlnosti a svatosti pravé.

²⁵Proto odložíte lež, mluvte pravdu jeden každý s bližním svým, neboť jsme si vespolek údy. ²⁶Hněvejte se, ale nehřešte; slunce nezapadej nad hněvem vaším, ²⁷nedávejte místa ďáblu. ²⁸Kdo kradl, již nekraď, ale pracuj spíše, ať si vydělá rukama

21. Krista, hlavní to a vlastní obsah učení křesťanského.

22. Viz Řím. 9, 4—14; Kol. 3, 8.

25. Viz Zach. 8, 16.

26. Viz žalm 4, 5. Nepoddávejte se hněvu (nevoli) tak, abyste zhřešili.

svýma majetek, aby měl z čeho udělití tomu, kdo má nouzi. ²⁹Žádné slovo špatné nevycházej z úst vašich, nýbrž (jen takové), které jest dobré ke vzdělání (podle) potřeby, aby prokazovalo dobrodiní těm, kteří (je) slyší.

³⁰A nezarmucujte svatého Ducha Božího, kterým jste byli poznamenáni ke dni vykoupení.

³¹Veškerá hořkost a zlost a hněv i křik a utrhaní odstup od vás s veškerou zlobou. ³²Buďte však k sobě vespolek dobrotiví, milosrdní, odpouštějící jeden druhému, jakož i Bůh odpustil vám v Kristu.

5. ¹Buďte tedy následovníky Boha jakožto dítky jeho milé ²a žijte v lásce, jakož i Kristus miloval nás a vydal sebe sama za nás v žertvu, a to v oběť krvavou Bohu k vůni libezné.

³Smilství však a všeliká nečistota nebo lakota nebudiž ani jmenována mezi vámi, jak sluší na věřící; ⁴taktéž ani mrzkost a prázdné tlachání nebo vtipkování, která se nesluší, nýbrž spíše děkování. ⁵Toto pak vězte a znejte, že žádný smilník nebo nečistý nebo lakotník — to jest modloslužebník — nemá dědictví v království Kristově a Božím. ⁶Nikdo vás nesváděj marnými řečmi, nebo

30. Byli jsme poznamenáni viz 1, 13 — ke dni vykoupení, t. j. ke dni Kristova příchodu k soudu, kdy vykoupení bude dovršeno uvedením spravedlivých do věčné blaženosti také podle těla.

5, 5. Lakotníka nazývá modloslužebníkem asi vzhledem k Mat. 6, 14; Luk. 16, 13.

pro tyto věci hněv Boží přichází na neposlušníky; ⁷ nestávejte se tedy účastníky jejich. ⁸ Byliť jste někdy tmou, nyní však jste světlem v Pánu; jako účastníci světla žijte, — ⁹ neboť ovoce světla (záležití) ve všeliké dobrotě a spravedlnosti a pravdě — ¹⁰ zkoušejte, co se líbí Bohu, ¹¹ a nezúčastňujte se v neužitečných skutcích temnosti, nýbrž spíše je kárejte. ¹² Neboť to, co se páše od nich potají, jest hanebno i říci. ¹³ Všecko však, co se kárá, od světla přichází najevo; neboť všechno, co se vyjevuje, jest světlo. ¹⁴ Proto praví: Probud' se, jenž spíš, a povstaň z mrtvých, a zasvitne ti Kristus. ¹⁵ Hleďte tedy, bratři, kterak byste žili pečlivě, ne jako nemoudří, nýbrž jako moudří, ¹⁶ a vykupujte čas, neboť dnové jsou zlí. ¹⁷ Proto nebuďte nerozumní, nýbrž srozumějte, která jest vůle Boží. ¹⁸ A neopíjejte se vínem, — jest v tom prostopášnost, — nýbrž naplňujte se Duchem svatým, ¹⁹ mluvíce k sobě vespolek v žalmech

12 n. Všecko, co se kárá atd., t. j. budete-li kárati ony tajné hříchy ukazováním na jejich hnusnost a škodlivost, ukáží se v pravém světle tomu, kdo je páše; on pozná a uzná jejich ohavnost, pojme lítost i odpor proti nim a silen jsa milostí Boží, započne život lepší, neboť jak učí zkušenost, všecko, co se vyjevuje, jest světlo, t. j. kam světlo vnikne, nejen temnotu zapudí, nýbrž i samo nastoupí na místo tmy.

14. Volně k Is. 26, 19. a Is. 60, 1.

16. Čas vykupovati, t. j. neplýtvati jím.

19 n. Ukazuje, kterak se jeví řečená náplň Duchem

a chvalozpěvech a v písních duchovních, zpívající a hrající ve svém srdci Pánu, ²⁰děkující vždycky za všechno ve jménu Pána našeho Ježíše Krista Bohu a Otci.

Povinnosti členů rodiny k sobě vespolek.

²¹Poddáni buďte jedni druhým v bázni Kristově. ²²Ženy buďtež poddány mužům svým jako Pánu, ²³neboť muž jest hlava ženy, jakož i Kristus jest hlava církve; on jakožto spasitel těla (svého). ²⁴Ale jako církev pod-

sv. na venek, tím totiž, že a) křesťané Duchem sv. naplnění ve svých (zvláště bohoslužebných) shromážděních mluví k sobě čili vzdělávají se různými formami duchovního básnictví (žalmy, t. j. zpěvy složenými podle vzoru starozákonních žalmů od křesťanů obdařených dary Ducha sv., chvalozpěvy, t. j. zpěvy ke chvále Boha a Ježíše Krista, písněmi duchovními, tedy ne světskými), b) tím, že nejen zevně, nýbrž také ve svém srdci Pánu zpívají a hrají čili ho velebí, c) tím, že Bohu děkují pro zásluhy Kristovy a ve spojení s Kristem za všechno, za příjemné i nepříjemné, ježto Bůh všechno řídí k našemu dobru.

23. Spasitelem těla svého, t. j. církve své, která jest duchovním tělem Kristovým (1, 23). — Jak patrně z díla stvořitelského (I. Mojž. 2, 21. 22; I. Kor. 11, 8. 9; I. Tim. 2, 13), muž jest hlavou ženy (manželky) již podle řádu přirozeného, u manželů křesťanských však jest jím také podle řádu nadpřirozeného, k němuž Kristus povznesl manželství, učiniv je obrazem svého spojení s církví.

24. Poddány býti mužům svým ve všem, co není v neshodě s vůlí Boží.

dána jest Kristu, tak i ženy (budťež poddány) mužům svým ve všem.

²⁵ Muži, milujte své manželky, jak i Kristus miloval církev a vydal sebe sama za ni, ²⁶ aby ji posvětil, očistě ji koupelí vodní při slově, ²⁷ aby sám sobě představil církev jako slavnou, jako takovou, která by neměla poskvrny ani vrásky nebo něco podobného, nýbrž aby byla svatá a bezúhonná. ²⁸ Tak i mužové mají milovati své manželky jako tělo své. Kdo miluje svou manželku, sama sebe miluje; ²⁹ nikdo zajisté nikdy neměl v nenávisti těla svého, nýbrž živí a chová je jakož i Kristus (živí a chová) církev svou, ³⁰ poněvadž jsme údy těla jeho [z masa jeho a z kostí jeho]. ³¹ „Proto opustí člověk otce svého i matku svou a přidrží se manželky své a budou dva tělem jedním.“ ³² Ta-

26. Koupelí vodní při slově (= vodou a slovem Božím), t. j. na křtu sv.

28. Kdo miluje svou manželku, sám sebe miluje, neboť, jak řečeno, muž a žena tvoří spolu v manželství jedno tělo duchovní, jeden organismus.

29. Svou církev, věřící Kristus živí svým učením a zvláště svým tělem a svou krví v Nejsv. Svátosti, chová či zahřívá ji sdílením Ducha sv. a jeho milostí.

30. Slova položená v hranaté závorce, jsou sice ve Vulgátě, avšak v nejstarších rukopisech chybějí.

31. Tato slova jsou z 1. Mojž. 2, 24 (Mat. 19, 5; Mark. 10. 7).

32. Úzké spojení a jednota, která podle řečených slov Pisma trvá mezi mužem a ženou v manželství, jest velikým tajemstvím, ale nikoli samo o so-

jemství toto jest veliké; já však to pravím s ohledem na Krista a na církev. ³³ Ale také vy milujte jedenkaždý manželku svou tak jako sebe sama, manželka pak boj se muže svého.

6. ¹ Dítky, poslouchajte rodičů svých v Pánu, neboť jest to spravedливо. ² „Cti otce svého i matku svou,“ to jest první přikázání se zaslíbením, ³ „aby se ti dobře vedlo a ty abys dlouho živ byl na zemi.“ ⁴ A vy, otcové, nepopouzejte k hněvu dítek svých, nýbrž vychovávejte je v kázni a napominání Páně.

⁵ Služebníci, poslouchajte pánů tělesných s bázní a třesením, v prostnosti srdce svého, jako Krista, ⁶ sloužíce ne na oko jako ti, kteří chtějí se zalíbiti lidem, nýbrž jako služebníci Kristovi, konajíce vůli Boží ze srdce, ⁷ sloužíce s dobrou myslí jako Pánu a ne lidem ⁸ u vědomí, že každý obdrží od Pána to, co dobrého učiní, ať jest nevolník nebo svoboděn. ⁹ A vy, páni, čiňte totéž vzhledem k nim, upouštějíce od hrozeb u vědomí, že je-

bě, nýbrž s ohledem na Krista a na církev, t. j. proto a potud, poněvadž a pokud jest obrazem spojení Krista s církví, a tedy také nejen nerozlučným, nýbrž i svatým a milosti plným (zdrojem milostí), jako nerozlučné, svaté a milostí plné jest spojení Krista s církví.

6, 2. Viz 2. Mojž. 20, 12; 5. Mojž. 5, 16; Sirach 3, 9; Mat. 15, 4; Mark. 7, 10; Kol. 3, 20.

5. Srov. Kol. 3, 22; Tit. 2, 9; 1. Pet. 2, 14.

jich i váš Pán jest v nebesích a že není u něho strannosti.

Závěrečná napomenutí k mravnímu boji a k modlitbě.

¹⁰Nadále nechte se posilňovati v Pánu, a to mocnou silou jeho. ¹¹Oblect se v plnou zbroj Boží, abyste mohli čeliti úkladům ďáblovým; ¹²neboť bojování naše není proti krvi a tělu, nýbrž proti knížectvím a mocnostem, proti světovládcům této temnosti, proti duchům zlým v povětrí. ¹³Proto vezměte plnou zbroj Boží, abyste mohli odolati v den zlý a vykonajíce všecko státi (vítězně). ¹⁴Stůjte tedy (pohotově), jsouce opásáni na bedrech pravdou, oblečení v pancíř spravedlnosti ¹⁵a obuti na nohou hotovostí pro evangelium pokoje, — ¹⁶vezměte ke všemu tomu štít víry, kterým byste mohli uhasiti všechny ohnivé šípy nešlechetníkovy. ¹⁷A vezměte přilbici spásy

10. Čerpejte sílu ze spojení s Kristem.

12. Proti krvi a tělu, t. j. proti lidem, proti knížectvím a mocnostem, t. j. proti duchům zlým. Duchy ty nazývá a) světovládcí této temnosti čili vládci nad světem, který jest temnotou, t. j. vládci nad světem od Boha odvráceným, b) duchy zlými a praví c), že jsou v povětrí či ovzduší, udává tak i obvod jejich vlády i jejich povahu i místo, kde s dopuštěním Božím se nejvíce zdržují. Srov. Kol. 1, 13; Jan 14, 30; 1. Petr 5, 8. 9.

17. Přilbici spásy, t. j. naději ve věčnou blaženost (1. Thess. 5, 8), která chrání člověka před málomyslností.

a meč Ducha, to jest slovo Boží. ¹⁸Modlete se v Duchu všelikou modlitbou a prosbou každého času a k tomu konci bděte ve vši vytrvalosti a přimluvě za všechny věřící; ¹⁹i za mne, aby mi bylo dáno slovo, když otvírám ústa svá, bych neohroženě uváděl v známost tajemství evangelia, ²⁰za které konám poslání (své) v okovech, (a) abych v něm mluvil neohroženě tak, jak mluvití mám.

²¹Abyste pak také vy seznali moje postavení, jak se mi vede, všechno vám oznámí Tychikus, milovaný bratr a věrný služebník v Pánu. ²²Posílám ho k vám právě k tomu konci, abyste seznali, jak se máme, a aby potěšil srdce vaše. ²³Pokoj bratrům a láska s věrou od Boha Otce a Pána Ježíše Krista. ²⁴Milost (budiž) se všemi, kteří milují Pána našeho Ježíše Krista neproměnlivě. [Amen.]

O listě Filipským.

Filippi (Filipy) bylo město ve staré Macedonii mezi řekami Nestem (nynějším Mestem) a Strymonem (Strumou). Původně slulo Krenidy, později Datos, a když macedonský král Filip II. je zvětšil a ohradil, bylo nazváno po jeho jméně Filippi (r. 356 nebo 358 př. Kr.). Když pak po bitvě u Pydny (r. 168 př. Kr.) domácí dynastie královská byla svržena a Macedonie stavši se provincií římskou ve čtyři části rozdělena, připadlo r. 146 k části první. Roku 42 př. Kr. prosluly Filipy vítězstvím, kterého dobyli u nich Antonius a Oktavian Augustus nad Brutem a Cassiem. Již po tomto vítězství uvedl tam Augustus některé obyvatele z měst italských; když pak zvítězil r. 31 př. Kr. u Aktia také nad Antoniem, stal se pánem celé říše římské, rozmnožil jejich počet a dal městu i jeho obyvatelstvu právo občanství římského. Mimo obyvatelstvo pohanské (domácí i usazené) obývali tam tehdy také židé v nevelkém počtu; neboť neměli ani synagogy, nýbrž jen modlitebnu za městem.

Křesťanskou obec ve Filipech založil sv. Pavel r. 52 na své druhé cestě. Potom působil v ní několik roků sv. Lukáš. Stav její byl celkem velmi uspokojivý. Neboť věřící lnuli láskou k zakladateli své obce, sv. Pavlu, vynikali stálostí ve víře, trpělivostí v utrpení a láskou i dobročinností k bližnímu. Přece však povstávaly tam marnivosti některých údů jakési roztržky a hrozilo nebezpečnoství od učitelů směru židovského, judaistů, kteří znepokojovali již věřící v sousedních obcích tvrzením, že obřadný zákon Mojžíšův váže také křesťany. Nemálo také zarmoutila je zpráva o uvěznění sv. Pavla v Římě, neboť se báli, aby nebylo na újmu šíření církve. Poslali proto k němu Epafrodita s peněžní sbírkou, aby mu přispěli a spolu podali zprávu o stavu obce své a se dověděli o stavu jeho. Tím pohnut sv. Pavel napsal jim list, ve kterém je poučil o svém stavu, že vazba

jeho neškodí, nýbrž prospívá evangeliu, a vyzýval je, aby vedli život opravdu křesťanský, byli svorní, varovali se bludařů a vytrvali ve víře a v životě ctnostném. V závěru jim děkuje za poslanou podporu. List napsal v Římě nejspíše až ke konci své první vazby římské, totiž počátkem r. 63. Použil ho již sv. Klement Řím. a dosvědčil jej již žák sv. Jana evang., sv. Polykarp.

List sv. Pavla Filipským.

Úvod.

1. ¹Pavel a Timotheus, služebníci Ježíše Krista, všem věřícím v Kristu Ježíši, kteří jsou ve Filipech, s biskupy a jáhny: ²Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

³Děkuji Bohu svému za veškerou vzpomínku vaši ⁴a konám vždycky při všech modlit-

1, 1 n. Srov. Řím. 1, 1. 7; I. Kor. 1, 1—3. Jmenuje také Timothea, poněvadž byl Filipským znám osobně, pobýv u nich při druhé cestě Pavlově a poněvadž byl u Pavla v Římě v tu dobu, když psal tento list. — Biskupy rozumí jak biskupy, tak i kněze. (Srov. Skut. ap. 14, 22.)

3—11. Děkuje Bohu za dobrý stav Filipských ve příčině náboženské a za jejich účast v šíření evangelia, kterou od prvního dne, t. j. od počátku svého obrácení až po tu dobu projevovali jmenovitě také tím, že mu a jiným věrozvěstům poskytovali peněžitě podpory, aby nejsa nucen prací tělesnou si zjednávatí výživu, mohl tím více času vě-

bách svých s radostí prosbu za vás všechny⁵ pro vaši účast v evangeliu Kristově od prvního dne až dosud. ⁶Důvěřuji právě v to, že ten, jenž započal ve vás dílo dobré, dokoná je až do dne Krista Ježíše. ⁷Vždyť jest mi spravedливо smýšleti to o všech vás, poněvadž vás mám v srdci jakožto ty, kteří jste všichni účastni mé milosti jak v okovech mých, tak v hájení a utvrzování evangelia; ⁸neboť Bůh jest mi svědkem, jak toužím po vás všech v srdci Ježíše Krista. ⁹A za to se modlím, aby láska vaše víc a více se rozmáhala v poznání a veškerém cítění, ¹⁰byste schvalovali věci lepší, (a to k tomu konci), abyste byli

novati hlásání evangelia. K díkům těm připojuje (ve v. 9—11) prosbu k Bohu, aby se vždy více rozmnožovala jejich láska; míní lásku k Bohu a k bližnímu, aneb spíše lásku jejich u Boha či milost posvěcující.

7. Mé milosti = mého apoštolského úřadu.

8. V srdci Ježíše Krista, t. j. toužím po vás podobnou tužbou a láskou, jaká jest v Ježíši Kristu, tedy z týchž pohnutek, za týmž cílem a podobnou silou a mocí, jako vás miluje a po vás touží Pán Ježíš.

10. Aby schvalovali, t. j. aby ve všech okolnostech života dovedli nejen rozeznati dobré od zlého, nýbrž i to, co jest lepší, od toho, co jest méně dobré, a nejen rozeznati, nýbrž i rozhodnouti se pro ně a vykonati je; nepohoršivi, žádného pohoršení nedávající, a to nikoliv pouze na čas, nýbrž až ke dni Kristovu, t. j. ke dni soudu; „aby byli naplněni ovocem spravedlnosti“, aby byli plni zásluh dobrých skutků, které za pomoci Boží milosti vycházejí ze spravedlnosti (z ospravedlnění).

čisti a nepohoršivi ke dni Kristovu, ¹¹naplnění jsouce ovocem spravedlnosti skrze Ježíše Krista ke slávě a chvále Boží.

Vyslovuje se o své římské vazbě.

¹²Chci však, bratři, abyste věděli, že postavení moje vyšlo spíše na prospěch evangelia, ¹³takže okovy moje staly se v Kristu zjevny mezi celou stráží a všemi ostatními ¹⁴a že většina bratrů důvěřujíc v Pánu mým okovům, větší měrou se osměluje mluvití beze strachu slovo Boží. ¹⁵Někteří ovšem hlásají Krista také ze závisti a soupeřství, někteří však i z dobré vůle; ¹⁶jedni z lásky, vědouce, že jsem určen k obraně evangelia, ¹⁷druzí ze sobectví zvěstují Krista, z pohnutky nikoli čisté se domnívajíce, že mým okovům způsobí soužení. ¹⁸Co z toho? Jen když každým způsobem, ať pod záminkou

12.—14. K potěšení Filipských sděluje, že jeho postavení, t. j. vazba římská nebyla ke škodě, nýbrž spíše k prospěchu evangelia, a to proto, poněvadž nejen sám tím nabyl příležitosti kázat evangelium jak mezi tělesnou stráží, tak mezi ostatními obyvateli římskými, nýbrž také jiní křesťané, jmenovitě jeho spolupracovníci příkladem jeho povzbuzení začali horlivěji o Kristu kázati, než to činili dříve, byť ne všichni z pohnutek čistých. — Důvěřující v Pánu mým okovům; vidouce totiž, že trpím pro Krista, čerpali z toho nejen naději, že moje vazba bude k dobru, nýbrž i povzbuzení a zmužilost horlivěji kázat evangelium, a ta důvěra se zakládala v Pánu, v tom přesvědčení, že Pán bude chránit a pomáhat.

(nějakou), ať opravdově zvěstuje se Kristus! A z toho se raduji.

Avšak též radovati se budu, ¹⁹neboť vím, že mi to bude ke spáse vaší modlitbou a přispěním Ducha Ježíše Krista, ²⁰a to podle očekávání a naděje mé, že v ničem nebudu zahanben, ale že s veškerou neohrožeností jako vždy, tak i nyní Kristus bude zveleben na mém těle, ať životem, ať smrtí (mou). ²¹Vždyť pro mne žítí jest Kristus a umřítí zisk; ²²jestli však život v těle (se míní), jest to pro mne ovoce práce. A tak nevím, co bych vyvolil; ²³jsem však držen z obou stran, maje tužbu odebrati se a býti s Kristem, — to mnohem lepší (pro mne), ²⁴avšak zůstatí v těle jest potřebnější pro vás. ²⁵A to důvěřuje vím, že zůstanu a pobudu pro vás všechny k vašemu prospěchu a (k vaší) radosti ve víře, ²⁶aby chloubá vaše rozhojnila se

20. Nebude zahanben tím, že by ustal neohroženě Krista vyznávati a hlásati; oslaven na jeho těle, ježto bude-li živ, užije tělesných sil svých ke službě a oslavě Kristově, zemře-li, obětuje svůj život pro Krista a jeho učení a tak svou smrtí Krista oslaví.

21 n. Pozemský život v těle znamená však pro mne tolik, co pracovati pro Krista a vydávati ovoce dobrých skutků. Kdybych tedy měl voliti mezi životem a smrtí, nevím, co bych vyvolil.

26. Chloubá vaše, t. j. předmět vaší chlouby či vaše víra a z ní vycházející dobrý stav nábožensko-mravní vždy více se rozhojňoval či zkvétal, a to na mně, t. j. mou činností, kterou bych jevil ve vás, až bych k vám zase přišel.

v Kristu Ježíši na mně mým opětým příchodem k vám.

Vyzývá k životu křesťanskému vůbec.

²⁷ Jenom žijte důstojně evangelia Kristova, abych ať přijda a vida vás, ať nepřítomen jsa slyšel o vás, že pevně stojíte v jednom duchu, jednomyslně zápasíte za víru v evangelium, ²⁸ a nedávající se ničím zastrašovat od protivníků; to jest pro ně znamením (jejich) záhuby, vaší však spásy, a to od Boha, ²⁹ neboť vám bylo dáno pro Krista — nejen věriti v něho, nýbrž i trpěti pro něho; ³⁰ máte tentýž zápas, jaký jste viděli při mně a nyní slyšíte o mně.

Vyzývá zvláště ke svornosti a pokoře.

2. ¹ Jestli tedy jaké povzbuzení v Kristu, jestli jaká potěcha lásky, jestli jaké společenství Ducha, jestli jaká srdečnost a slitovnost, ² naplňte radost mou tak, abyste totéž smýšleli, touž lásku majíce, stejnomyslně jedno smýšlejíce, ³ nic podle sobectví, ani podle ctižádosti, nýbrž v pokoře pokládajíce jeden druhého za lepšího než sebe, ⁴ ne tak, abyste

28. To jest pro ně znamením..., t. j. řečená pevnost, vytrvalost a neohroženost vaše.

29n. Sami ve Filipech viděli bouři lidu, která proti němu povstala, i rány a vězení, které utrpěl (Skutky ap. 16, 22—23), a slyšeli o jeho vazbě římské.

hleděli každý věci svých, nýbrž tak, abyste hleděli každý také toho, co jest jiných.

⁵To smýšlení mějte v sobě, které bylo i v Kristu Ježíši, ⁶jenž jsa ve způsobě Boží, nepokládal to za věc uloupenou, že jest rovný Bohu, ⁷nýbrž sebe sama zmařil, přijav způsobu služebníka tím, že podobným se stal lidem a ve vnějším zjevu svém byl shledán jako člověk. ⁸Ponížil sebe sama, stav se poslušným až k smrti, a to k smrti kříže. ⁹Proto také Bůh povýšil ho a dal mu jméno, které jest nade všechno jméno, ¹⁰aby ve jménu Ježíšově pokleklo veškeré koleno, nebešťanů, pozemšťanů i těch, kteří jsou v podsvětí, ¹¹a aby každý jazyk vyznal, že Pánem jest Ježíš Kristus ke slávě Boha Otce.

¹²Proto, miláckové moji, jako jste vždycky poslechli, pracujte s bázní a třesením o své spáse, nejen jako v mé přítomnosti, nýbrž

5—7. Za věc uloupenou a tedy sobě nepřislušnou. Sv. Pavel chce říci: Nemyslete, že Pán Ježíš proto se zmařil, přijav na sebe lidskou přirozenost, že by byl svou soupodstatnost a rovnost s Bohem Otcem pokládal za něco jemu nepatřícího; nikoli; proto se zmařil, poněvadž z lásky k lidem ponížiti se chtěl, tedy dobrovolně, a to z pokory a lásky k nám.

9—11. Dal mu jméno, t. j. nejvyšší slávu a moc nad veškerým tvorstvem, a to proto, aby mu i jako člověku (Bohočlověku) byla vzdávána božská pocta ke slávě Boha Otce; neboť oslava jeho jest zároveň oslavou Boha Otce, podobně jako pohrdání Synem jest zároveň pohrdáním a potupením Boha Otce.

i nyní mnohem spíše v mé nepřítomnosti;
¹³neboť Bůh jest to, jenž působí ve vás
i chtění i konání podle dobré vůle (své).
¹⁴Všecko čiňte bez reptání a bez rozpakování,
¹⁵abyste byli bez úhony a čisti, neposkvrně-
nými dítkami Božími uprostřed pokolení ne-
šlechetného a převráceného, mezi nimiž se
jevíte jako světla na světě, chovajíce slovo
života, ¹⁶a to mně na chloubu ke dni Kris-
tovu, poněvadž jsem neběžel nadarmo, ani
nadarmo se nenamáhal, ¹⁷nýbrž bychť i v obět
proléván byl, nad obětováním a přisluhová-
ním víry vaší budu se radovati, a to s vámi
všemi radovat se budu. ¹⁸Podobně však ra-
dujte se i vy, a to se mnou se radujte.

Chce k nim poslati Timothea. Ohlašuje Epafrodita a snad i sebe.

¹⁹Doufám v Pánu Ježíši, že vbrzku po-
šlu k vám Timothea, abych i já byl dobré
mysli seznaje vaše okolnosti; ²⁰nemám totiž

16 n. To, že učení Kristovo s živou věrou chováte, jeho se držíte, bude nejen k vaší spáse, nýbrž i k mé chloubě (předmětem mé chlouby) v den soudný, a to proto, poněvadž jsem u vás nepracoval nadarmo, a tedy i kdybych vbrzku, v nynější vazbě své, měl pro Krista krev prolíti a tak jako úlitbou (mučednickou smrtí) apoštolské práce své ukončiti, nebudu se rmoutiti, nýbrž radovati se nad obětováním a přisluhováním víry vaší, t. j. nad tou obětí a službou, kterou jste podali a podáváte Bohu tím, že jste víru Kristovu přijali a podle ní žijete.

nikoho (jiného) stejně smýšlejícího, jenž by se upřímně staral o vaše věci; ²¹ neboť všichni hledají věcí svých, a ne těch, které jsou Ježíše Krista. ²² Kterak on se osvědčil, víte, neboť jako dítko otci sloužil se mnou v evangeliu. ²³ Toho tedy doufám, že k vám pošlu hned, jak uvidím, co se stane se mnou. ²⁴ Důvěřuji však v Pánu, že také sám vbrzku k vám přijdu.

²⁵ Za potřebno však pokládám poslati k vám Epafrodita, mého bratra a spolupracovníka i spolubojovníka, vašeho pak vyslance a přísluhovatele mých potřeb, ²⁶ neboť toužil po všech vás a byl smuten, poněvadž jste uslyšeli, že se rozstonal. ²⁷ A on rozstonal se na smrt; ale Bůh smiloval se nad ním, a nejen nad ním, nýbrž i nade mnou, abych neměl zármutek na zármutek. ²⁸ Spěšně proto posílám ho, abyste spatřice ho opět se zardovali, a já abych byl méně zarmoucen. ²⁹ Přijměte ho tedy v Pánu s veškerou radostí a mějte takové v úctě, ³⁰ neboť pro dílo Kristovo přiblížil se až k smrti, odváživ se života, aby nahradil to, že vy jste chyběli při službě

25. Přísluhovatelem svých potřeb jmenuje ho vzhledem k tomu, že ho poslali, aby mu donesl podporu na zaopatření si věcí k životu potřebných.

30. Že jste chyběli, t. j. že jste nebyli sami přítomni při odevzdávání té podpory, kterou jste mi po něm poslali jako oběť pro mne učiněnou.

pro mne. 3. ^{1a}Konečně, bratři, radujte se v Pánu.

Varuje před nepravými učiteli a povzbuzuje k životu ctnostnému.

3. ^{1b}Psáti vám tytéž věci mně není obtížno, vám však (je to) potřebno. ²Chraňte se těch psů, chraňte se těch špatných dělníků, chraňte se té seřízky. ³Neboť obřízkou jsme my, kteří sloužíme duchem Bohu a se honosíme v Kristu Ježíši a neskládáme důvěry své v těle, ⁴ač já mám příčinu důvěry i v těle. ⁵Vidí-li se někomu jinému skládati důvěru v těle, já (mohu to) tím spíše, ⁶byv obře-

3, 1a. Po slovech „radujte se v Pánu“ chtěl Pavel nepochybně zakončiti již svůj list, ale vzpomenuv si neb byv upozorněn na nebezpečství, jež Filipským hrozilo od nepravých učitelů, připojil ještě výstrahu před nimi v části následující.

3, 1b. Tytéž věci, t. j. opětne varovati vás před nepravými učiteli (judaisty).

2. Nazývá je seřízkou (aneb, jak jiní překládají, rozřízkou), t. j. obřízkou zkomolenou či lidmi, kteří nemají obřízky pravé.

3. Ukazuje, že mají už obřízku, a to obřízku pravou, t. j. obřízku duševní, obřízku srdce, která byla obřízkou starozákonní předobrazena a záleží v očištění od hříchu (milosti Boží na křtu sv.), v odřezávání či přemáhání zlých náklonností a v zasvěcení se službě Boží podle vůle Kristovy. Neskládáme důvěry své v těle, nespoleháme jako oni, že by nám prospěly ke spáse tělesné přednosti ve smyslu židovském, jako jsou obřízka, původ od Abrahama, přesnost a správnost zákonitá.

zán osmého dne, z rodu Israelova, z pokolení Benjaminova, Hebrej z Hebrejů, co do zákona byv farisejem, co do horlivosti pronásledovatelem církve (Boží), co do spravedlnosti zákonité byv živ bez úhony. ⁷Avšak co mi bylo ziskem, to jsem položil pro Krista za škodné. ⁸Ano, já pokládám za škodné všecko pro vznešenost poznání Ježíše Krista, Pána mého, pro nějž to všecko jsem obětoval a pokládám za brak, abych získal Krista ⁹a byl nalezen v něm, (totiž) jako takový, jenž bych neměl spravedlnosti své, té, která jest ze zákona, nýbrž tu, která jest z víry v Krista Ježíše, tu spravedlnost (totiž), která jest od Boha na základě víry, ¹⁰(a to k tomu konci), abych poznal jej i moc jeho zmrtvýchvstání a účast v jeho utrpení, připodobňuje se k smrti jeho, ¹¹jestli bych snad došel vzkříšení z mrtvých. ¹²(Pravím to) ne že bych toho byl již dosáhl aneb již dokonalý byl,

8. T. j. nejen řečené přednosti vnější, nýbrž i všechny statky pozemské pokládám za bezcenné a škodné, pokud zdržují neb odvracejí od víry v Krista Ježíše, a to proto, poněvadž poznání a oblažující požívání Krista Ježíše převyšuje měrou nesmírnou všechny statky toho světa.

10n. Chtěl získati Krista a býti v něm, aby poznal jej..., totiž prakticky či z vlastní zkušenosti.

12—17. Praví „abych též uchvátil (či dosáhl dokonalosti v Kristu), ježto jsem také byl uchvácen“..., narážejí tak na své obrácení před Damaškem, kde byl milostí Kristovou uchvácen či zadržen, když se jako pronásledovatel církve hnál v záhubu.

nýbrž usiluji, abych též uchvátil, ježto jsem také byl uchvácen od Ježíše Krista. ¹³Bratři, já nemyslím, že jsem uchvátil, jedno však (myslím, totiž, že) zapomínaje na to, co jest za mnou, a natahuje se po tom, co jest přede mnou, ¹⁴ženu se po cíli k odměně hořeního povolání Božího v Kristu Ježíši. ¹⁵Všichni tedy, kteří (jsme) dokonalí, toto smýšlejme, a jestli v něčem smýšlíte jinak — a to vám Bůh zjeví — ¹⁶jenom v tom, k čemu jsme přišli, touž cestou kráčeje, (smýšlejme jednostejně).

¹⁷Bud'te mými následovníky, bratři, a patřte na ty, kteří tak žijí, jak máte příklad na nás. ¹⁸Neboť mnoho žije těch, o nichž jsem vám často pravil, nyní pak i s plácem pravím, že jsou nepřáteli kříže Kristova, ¹⁹jichžto konec jest zahynutí, jichž bohem jest břicho a sláva v hanbě jejich, těch (totiž), kteří myslí na věci pozemské. ²⁰Vždyť naše vlast

13n. Znovu připomíná, že k dokonalosti dosud nepřišel, a narážejí na jednání těch, kteří běžíce o závod, neohlížejí se nazad, kolik již uběhli, nýbrž kupředu hledí, kolik ještě uběhnouti musí, aby přišli k cíli a dosáhli odměny, poučuje, že ani sám nemyslí na to dobré, které již vykonal, nýbrž na to, co ještě vykonati musí, aby k dokonalosti přišel, a zejména aby dokonale vykonal ten úkol, k němuž byl povolán, a dosáhl té odměny nebeské, kterou Bůh stanovil na dokonalé vyplnění toho úkolu.

15n. Ve slovech „kteří (jsme) dokonalí“ klade výraz „dokonalí“ ve smyslu „kteří k dokonalosti spějeme“.

jest v nebesích, odkud také jako spasitele očekáváme Pána našeho Ježíše Krista, ²¹ jenž promění nízké tělo naše, aby bylo podobno tělu slávy jeho, (a to) podle moci, kterou může také podmaniti si všecko.

4. ¹Proto, bratři moji rozmilí a přezádoucí, radosti a koruno má, tak stůjte pevně v Pánu, miláčkové.

²Evodii prosím a Syntychu žádám, aby jednostejně smýšlely v Pánu. ³Ano i tebe prosím, pravý Synzygu, pomáhej jim, neboť ony se mnou pracovaly v evangeliu i s Klementem a ostatními spolupracovníky mými, jejichž jména jsou v knize života. ⁴Radujte se v Pánu vždycky, opět pravím, radujte se. ⁵Vlídlost vaše budiž známa všem lidem; Pán blízko jest. ⁶O nic nepečujte úzkostlivě, nýbrž ve všem žádosti vaše přicházejtež Bohu ve známost modlitbou a prosbou s díkůčiněním, ⁷a pokoj Boží, který převyšuje všecko pomýšlení, ochrání srdce vaše i myšlenky vaše v Kristu Ježíši.

⁸Konečně, bratři, všecko, co jest pravdivé, co důstojné, co spravedlivé, co čisté, co milé, co dobré pověsti, všecko, co jest ctnostné,

4, 2—9. Synzygus spíše je jméno vlastní osoby nám jinak neznámé, která snad byla v čele Filipské obce křesťanské (biskupem), a sv. Pavel asi proto ji nazývá Synzygem pravým, aby jakousi slovní hříčkou naznačil, že jest vskutku tím, co jméno jeho značí — pravým soupeřníkem či pravým spolupracovníkem, jenž věrně táhne či pracuje s ním v stejném povolání.

co chvalitebné, to obmýšlejte. ⁹Co jste poznali a přijali i uslyšeli a viděli na mně, to konejte, a Bůh pokoje bude s vámi.

Děkuje za dar mu zaslaný.

¹⁰Zaradoval jsem se v Pánu velice, že jste již jednou přišli (zase) k rozkvětu, abyste (blahovolně) pamatovali na mne; pamatovali jste na to také (dříve), ale byli jste v postavení nepříznivém. ¹¹Nepravím to pro nedostatek, neboť já jsem se naučil přestávati na tom, co mám. ¹²Dovedu i v nouzi býti, dovedu i hojnost míti; v každém případě a ve všech okolnostech jsem vycvičen, i nasycen býti i lačněti, i hojnost míti i nedostatek trpěti. ¹³Všecko mohu v tom, jenž mne posiluje. ¹⁴Avšak dobře jste učinili, vzavše úcastenství v mém soužení. ¹⁵Víte pak i vy, Filipští, že při počátku evangelia, když jsem vyšel z Macedonie, žádná církev se nezúčastnila se mnou v účtech příjmů a vydání, leč

10. Zaradoval jsem se, že jste konečně přišli zase do takových poměrů, abyste mohli sebrati a mi zaslati příspěvek na mé potřeby, na který jste sice již dříve pomýšleli, ale pro nepříznivé poměry svůj úmysl nemohli provést.

15n. Narážejí na vedení účetních knih obchodních uznává, že v tu dobu, kdy se počalo evangelium kázati v Macedonii, Filipští jediní to byli, kteří za duchovní statky, které od něho či spíše od Boha skrze něho obdrželi, dali mu, a to několikrát, statky časné na jeho potřeby.

vy jediní; ¹⁶(víte), že jste i (tehdy, když jsem byl) v Thessalonice, jednou, dvakrát poslali mně na potřeby. ¹⁷(Pravím to), ne že bych vyhledával daru, nýbrž že hledám hojného užitku do účtu vašeho. ¹⁸Mám všecko a oplývám; jsem naplněn obdržev od Epafrodita, co jste poslali, vůni líbeznou, oběť příjemnou a milou Bohu. ¹⁹Bůh můj pak vyplní veškerou potřebu vaši podle bohatství svého ve slávě v Kristu Ježíši. ²⁰Bohu pak a Otcí našemu budiž sláva na věky věků. Amen.

Závěr.

²¹Pozdravujte každého věřícího v Kristu Ježíši. ²²Pozdravují vás bratři, kteří jsou se mnou. Pozdravují vás všichni věřící, zvláště ti, kteří jsou z domu císařova. ²³Milost Pána našeho Ježíše Krista (budiž) s duchem vaším. Amen.

O listě Koloským.

Zakladatelem křesťanské obce ve frygijském městě Kolosách v Malé Asii byl sv. Epafras, občan koloský, který byv obrácen na víru nepochybně v Efesu od sv. Pavla, hlásal pak učení Kristovo nejen ve svém domově, nýbrž i v nedaleké Laodiceji a Hierapoli; byl prvním biskupem koloským. Netrvalo však dlouho, a přišli do Kolos a Laodiceje bludaři, kteří pod rouškou vyššího poznání či „gnose“ hlásali podobné bludy, jaké byly rozsévány v Efesu. Soudíc z 2, 16. kde sv. Pavel mluví o šetření soboty, nového měsíce a j., byli původu židovského. Ale nekladli takové váhy na obřízku a obřadní předpisy starozákonní, jakou judaisté kladli v Galatii, ač soudíc z narážky, v. 2, 11. je doporučovali. Avšak směřovali své názory o nich s dualistickými názory východními a řeckými mystériemi (tajným kultem). Zejména ukazují výstrahy a napomenutí v listě dané, že hověli nepravé askesi, spočívající na dualistických názorech východních, jakoby některé věci samy sebou byly dobré, jiné samy sebou zlé (2, 16. 20—23), zeslabovali účinky vykupitelského díla Kristova tvrdíce, že Kristus není pravým prostředníkem mezi Bohem a lidmi, nýbrž andělé, a že nelze v něm (skrže něho a ve spojení s ním) dojíti úplného poznání o věcech spásy. Vystupování jejich bylo tím nebezpečnější, poněvadž řečené obce křesťanské nebyly založeny od žádného apoštola. Epafras se proto pln starostí odebral do Říma k sv. Pavlu, aby mu podal zprávu o stavu obcí, které byl založil, a vyžádal si od něho rady a pomoci v nastalém nebezpečnosti. Zprávou jeho pohnut, sv. Pavel napsal list Koloským, v jehož díle prvním (1, 9—2, 20) vyličil dobrodiní přicházející skrže Krista, poučil o důstojnosti Pána Ježíše vzhledem k Bohu Otci a vzhledem ke tvorstvu i k církvi a vyzýval, aby zůstali stálými ve víře a varovali se bludařů pamatující, že mají v křesťanství zdroj všeliké pravdy a ctnosti; v druhém díle pak (3, 1—4, 6) naváděl k ži-

votu křesťanskému, předkládaje některá pravidla pro všechny vůbec a pro jednotlivé stavy zvlášť. Ke konci vyzval Koloské, aby přečtouce list, sdělili jej s Laodi-cejskými. Psal jej v Římě ke konci r. 62 neb počátkem r. 63, jako list k Efeským. A podržev u sebe na čas Epafru, poslal jej po témže Tychikovi, po kterém poslal list Efeským.

List sv. Pavla Koloským.

Nadpis a díky.

1. ¹Pavel, apoštol Ježíše Krista skrze vůli Boží, a bratr Timotheus ²svatým a věřícím bratrům v Kristu Ježíši, kteří jsou v Kolosách: ³Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

Děkujeme Bohu a Otci Pána našeho Ježíše Krista za vás vždycky při svých modlitbách. ⁴Neboť jsme uslyšeli o vaší víře v Kristu Ježíši a o lásce, kterou máte ke všem věřícím ⁵pro naději uloženou vám v nebesích. O té jste uslyšeli dříve skrze slovo pravdy (totiž) evangelia, ⁶které (přišedši) k vám jest u vás, podobně jako jest po celém světě, přinášejíc užitek a rostouc jak i u vás ode dne, kdy jste uslyšeli a poznali milost Boží v pravdě, ⁷jak jste se naučili od Epafry, milého spolu-

1, 1—3a. Viz Řím 1, 1. 7; 1. Kor. 1, 1—3.

5. Pro naději, t. j. pro statky nebeské (věčnou blaženost), v které jakožto praví a věrní křesťané mohou a mají doufati (srov. Efes. 1, 18).

služebníka našeho. On jest věrným služebníkem Kristovým pro vás. ⁸On také nás zpravil o vaší lásce v duchu.

Líčí nesmírná dobrodiní a vznešenost Vykupitele Ježíše Krista.

⁹Proto také my nepřestáváme ode dne, kdy jsme to uslyšeli, modliti se a prositi za vás, abyste byli naplněni dokonalým poznáním vůle jeho s veškerou moudrostí a rozumností duchovní, ¹⁰(a to k tomu konci), byste žili důstojně Boha, tak abyste se mu ve všem líbili. Ve všelikém díle dobrém užitek přinášejte a prospívejte skrze poznání Boha. ¹¹Veškerou silou posilňování jsouce podle moci velebnosti jeho k veškeré vytrvalosti a trpělivosti, s radostí ¹²děkujte Otci, který nás učinil hodny, abychom měli účast v podíle věřících ve světle. ¹³On nás vytrhl z moci temnosti a přeložil do království milovaného Syna svého. ¹⁴V něm máme vykoupení [skrze krev jeho], odpuštění hříchů: ¹⁵on jest obraz Boha neviditelného, prvorozenec nade všechno

8. O vaší lásce v duchu, t. j. o lásce duchovní či takové, která vychází z ducha, z vyšší, rozumové části člověka, pokud ona majíc milost posvěcující a jsouc osvěcována a rozněcována Duchem sv., jest pramenem činů pro nebe záslužných. (Viz Efes. 5. 22.)

15. „Prvorozenec nade všechno tvorstvo“ (všeho tvorstva), t. j. prve zrozen, nežli povstalo tvorstvo, jsa zrozen od věčnosti z Boha Otce.

tvorstvo. ¹⁶Neboť v něm bylo stvořeno všecko na nebi i na zemi viditelné i neviditelné; buďže jsou to trůnové nebo panstva nebo knížectva nebo mocnosti; všecko je stvořeno skrze něho a pro něho. ¹⁷A on jest přede vším, a všecko v něm stojí. ¹⁸A on jest hlavou těla (to jest) církve; (neboť) on jest počátek, prvorozenec z mrtvých (vstalých), aby ve všem on měl přednost. ¹⁹Neboť zalíbilo se (Otcí), aby v něm přebývala všecka plnost ²⁰a aby skrze něj smířil všecko s sebou, uveda v pokoj skrze krev kříže jeho i co jest na zemi i co jest v nebi.

²¹Také vás, kteří jste mu někdy byli odcizeni a nepřáteli (svým) smýšlením ve skutcích zlých, ²²nyní smířil (s sebou) v jeho těle z masa, skrze smrt, aby vás představil svatými a neposkvrněnými a bezúhonnými před sebou, ²³ač-li zůstáváte ve víře založení a pevní a nepohnutelní od naděje evangelia, které jste uslyšeli, které bylo hlásáno ve všem tvorstvu pod nebem, kterého já Pavel stal jsem se služebníkem.

16. Trůnové atd. viz Efes. 1, 21. Pro něho, t. j. k jeho cti a chvále.

17. Jest přede vším, t. j. od věčnosti a všecko v něm stojí, t. j. skrze něho nejen má původ, nýbrž jest i zachovááno.

21—22. Slovo smýšlením patří oběma slovům předchozím; byli odcizeni Bohu svým smýšlením a byli nepřáteli Bohu svým smýšlením, jež se jevilo v jejich skutcích zlých.

Varuje před nepravými učiteli.

²⁴ Nyní se raduji z utrpení pro vás, neboť vyplňuji na svém těle to, co zůstává z útrap Kristových pro jeho tělo, kterým jest církev. ²⁵ Jejím služebníkem já jsem se stal podle úřadu, který mi dal Bůh pro vás, abych naplnil slovo Boží, ²⁶ tajemství to — které od věků a pokolení bylo skryto, nyní však zjeveno bylo věřícím jeho; ²⁷ jím chtěl Bůh uvésti ve známost, jak bohatá jest sláva tohoto tajemství mezi pohany, — jímžto jest Kristus

24. Snáším a snášel jsem utrpení, poněvadž jakožto úd církve, duchovního těla Kristova, vyplňuji tím a snáším na svém těle to, co Kristus po vykonaném díle vykupitelském má podle úradku Božího trpěti ještě ve svém těle duchovním, t. j. v církvi, ovšem nikoli jako by k působivosti vykupitelského díla Kristova něco chybělo, vždyť dosti učinění jím podané za veškeré lidstvo jest nadbytné a ceny nekonečné, nýbrž aby se mu církev připodobnila také v utrpeních, aby působením apoštolů a věrozvěstů, při němž mnoho jest se namáhati a trpěti, církev vždy více prospívala a se rozvíjela, jakož i aby utrpení a dobré skutky, zásluhy jednotlivců rozmnožovaly duchovní poklady církve a byly ku prospěchu jiným (obcování svatých).

27. Jmenuje pak tajemství o spáse lidstva, zejména o povolání pohanů do církve Kristem, poněvadž se zabývá Kristem jakožto tím, jenž lidstvo vykoupil a milosti k dosažení blaha věčného všem zasloužil. On jest též naděje, t. j. základem naděje ve věčnou spásu, pokud totiž doufáme, že dojdeme věčného blaha pro jeho zásluhy.

mezi vámi, naděje slávy. ²⁸Jeho my zvěstujeme, napomínajíce každého člověka a učíce každého člověka ve vši moudrosti, abychom představili každého člověka dokonalým v Kristu Ježíši. ²⁹K tomu konci také se lo-
potím, zápase podle jeho působnosti, která ve
mně působí mocně.

2. ¹Neboť chci, abyste věděli, jakou starost mám o vás a o Laodicejské a (vůbec) o všechny, kteří neviděli tváře mé v těle, ²aby byli povzbuzeni ve svém srdci, a spojení jsouce láskou (dospěli) také k veškerému bohatství plného porozumění, k úplnému poznání tajemství Boha Otce a Krista Ježíše, ³v němž jsou všechny poklady moudrosti a vědomosti skryty.

⁴Toto pravím, aby nikdo vás nemátl přemlouváním. ⁵Neboť ačkoliv jsem tělem vzdálen, duchem přece jsem s vámi, s radostí patře na váš pořádek a na pevnost vaší víry v Krista. ⁶Jako jste tedy přijali Krista Ježíše, Pána, tak v něm žijte ⁷(jako lidé, kteří jsou)

7—8. Rozhojňující se v něm, totiž v Kristu, t. j. prospívající vždy více v poznání a ve víře v Krista a v lásce k němu. Podle prvopočátků světa, t. j. podle prvopočátečních forem služby Boží. Srov. Gal. 4, 3. 9. Někteří však v době novější hledíce k tomu, že nepraví učitelé v Kolosách a v okolí nevydávali svého učení za nějaké nauky prvopočáteční, nýbrž za moudrost, filosofii vyšší, a že níže ve v. 18 mluví o ctění andělů, prvopočátky rozumějí démony (duchy) ve zlém světě vládnoucí.

v něm vkořenění a na něm vzdělávání; i budete pevní ve víře, jak jste v ní byli vyučeni rozhovňující se v něm s děkováním. ⁸Hleďte, ať nikdo vás neukořistí moudrostí světskou, totiž prázdným klamem podle podání lidského, podle prvopočátků světa, a ne podle Krista; ⁹neboť v něm přebývá všechna plnost božství tělesně, ¹⁰a vy jste v něm naplnění, nebo on jest hlavou všeho knížectva a vší mocnosti. ¹¹V něm jste byli také obřezáni obřízkou rukama neudělanou, svlečením pleti těla, obřízkou Kristovou, ¹²a to tím, že jste byli s ním pohřbeni na křtu. V něm jste byli též vzkříšeni skrze víru v působnost Boha, jenž ho vzkřísil z mrtvých. ¹³Také vás, když

10. V něm (jedině a v nikom jiném) jste naplnění, t. j. hojnou měrou obdaření dary a milostmi Božími. (Srov. Jan 1, 16.) Tak je zároveň obrňuje, aby se nedali svést k nepravé poctě andělů, jako by oni a ne Kristus byli pravými a předními prostředníky mezi Bohem a lidmi; on jest hlavou: viz Efes. 1, 21.

11n. V něm jste byli obřezáni obřízkou rukama neudělanou, t. j. obřízkou nikoli tělesnou, jakou mají židé, nýbrž duchovní a tedy dokonalejší, nežli jakou mají židé. Obřízka tato záleží ve svlečení pleti těla, t. j. v odložení člověka starého či v osvobození od hříchů a toho stavu, ve kterém zlá žádostivost člověka ovládá. (Viz Řím. 6, 4—12.) Takto obrňuje zároveň Koloské proti těm, kteří je sváděli k přijetí obřízky tělesné.

13. Byli jste duchovně mrtví, a to svými hřichy a neobřezaností těla svého, t. j. tím, že jste ve stavu hříchu prvotního podléhali zlé žádostivosti, která vás ovládala.

jste byli mrtvi v hříších a neobřezanosti těla svého, také vás oživil spolu s ním, odpustiv vám všechny hříchy, ¹⁴když byl smazal úpis (záležející) v ustanoveních, který proti nám svědčil, který nám byl na odpor; i ten odstranil, přibiv jej na kříž; ¹⁵a odzbrojiv knížectva i mocnosti, postavil je na odiv zjevně, oslaviv v něm vítězství nad nimi. ¹⁶Nikdo te-

14. Úpisem (dlužním) rozumějí někteří závaznost či propadlost k věčným trestům pro hříchy prvotní a hříchy osobní. Správněji však jiní, a to většinou, rozumějí jím zákon Starý, mojžíšský, se všemi jeho předpisy. Úpis, zákon ten, Bůh smazal, t. j. zrušil, ba on jej odstranil, přibiv jej na kříž, t. j. pro zásluhy Krista ukřižovaného nejen závaznosti zbavil, nýbrž i dostiučinění zjednal za hříchy spáchané jeho přestupováním. Srov. Řím. 7, 14—15; Gal. 3, 13; Efes. 2, 14—18; 1. Petr 2, 24.

15. Knížectvími a mocnostmi míní duchy zlé.

16—22. Varuje, aby se nedali svěsti ani k zachování obřadních předpisů starozákonních, jako by to bylo ke spasení nutné (v. 16, 17), ani k nepravé poctě andělů (v. 18, 19), ani k nepravé askesi (v. 20—23).

16n. Nikdo nemá práva odsuzovati vás, nezachováte-li obřadních předpisů starozákonních, zejména předpisů o pokrmech čistých (dovolených) a nečistých (nedovolených) a o slavení židovských svátků výročních (velikonoc, letnic a j.), prvního dne v měsíci (novoluní) a soboty (srov. Řím. 14, 3), neboť řečená ustanovení byla toliko stínem čili předobrazem věcí budoucích, ustanovení novozákonních, takže tělo, které onen stín vrhalo, či pravda oněmi ustanoveními starozákonními předobrazená, jest v Kristu a jeho zřízení; i není proto dovoleno držeti se stínu, když jest tu tělo onen stín vrhající, není

dy nesud' vás pro pokrm nebo pro nápoj aneb v příčině svátku nebo nového měsíce nebo soboty, ¹⁷neboť to (vše) jest (toliko) stínem věcí budoucích, tělo však jest Kristovo. ¹⁸Nikdo vás nesváděj svévolně pokorou a ctěním andělů pouštěje se do věcí, kterých neviděl, bez příčiny se nadýmaje smyslem těla svého ¹⁹a nedrže se hlavy, ze které celé tělo, upravováno a spojováno jsouc klouby a svazy, roste vzrůstem Božím. ²⁰Jestli tedy jste zemřeli s Kristem prvopočátkům toho světa, proč ještě, jako byste žili ve světě, necháváte si ukládati předpisy: ²¹„Nesahej (po tom) ani neokoušej ani se

dovoleno držeti se předobrazu, ustanovení starozákonních, když jest tu již náplň oněch předobrazů, totiž Kristus a jeho zřízení.

18—19. T. j. poněvadž Kristus jest hlavou všech andělů (jakož řečeno ve v. 10), chraňte se, ať vás nikdo nesvede od něho k nepravé (pověrečné) počtě andělů a tím i od spáasy věčné. Nikdo vás nesváděj (v. 18), tak podle textu latinského; podle textu řeckého bylo by „nikdo vás nepřipravuj o cenu vítězství“, t. j. o odměnu věčnou, odváděje vás totiž od Krista a tím i od věčné spáasy.

20—23. vyzývá, aby se nedali svést k nepravé askesi či k nepravé přísnosti života zachováváním obřadních předpisů starozákonních a jiných v nepravém domnění, že by to bylo potřebné ke spasení neb alespoň k vyšší dokonalosti.

21. Není příčiny nařizovati vám, abyste neokoušeli, ba ani se nedotýkali těch pokrmů neb nápojů, které jako nečisté zakazuje zákon Starý neb filosofie světská.

(toho) nedotýkej?“ ²²Věci ty jsou vesměs určeny ke zkáze samým užíváním; (jsou) podle stanov a nauk lidských. ²³To sice zdá se býti moudrostí jakožto dobrovolná služba (Boží) a pokora a nešetření těla, ne jako něco čestného, avšak jest to k nasycení těla.

Všeobecná napomenutí k životu křesťanskému.

3. ¹Jestliže tedy jste povstali s Kristem, hleďte těch věcí, které jsou svrchu, kde jest Kristus, sedě na pravici Boží; ²o to pečujte, co svrchu jest, ne o to, co jest na zemi. ³Neboť jste zemřeli, a život váš jest skryt s Kristem v Bohu. ⁴Když se ukáže Kristus, váš život, tehdy i vy se ukážete s ním ve slávě.

22. Nepraví učitelé nakazují vám, abyste se jistých věcí zdržovali, jako by o sobě byly nečisty. Ale činí to neprávem. Neboť věci ty berou zkázu již pouhým užíváním a tak sloužíce k prospěchu těla, dosahují svého účelu již pouhým upotřebením jich; jsou tedy samy o sobě indiferentní a duši ani neškodí ani neprospívají, leč pokud jsou pojaty pod nějaký zákaz neb příkaz Boží neb oprávněné vrchnosti. „Podle stanov a nauk lidských.“ Pavel s jakousi nárážkou na Is. 29, 13 vyznačuje řečené předpisy nepravých učitelů jako předpisy osob neoprávněných.

3, 1 n. Vstal s Kristem (na křtu sv.) k životu novému.

3 n. Na křtu sv. zemřeli duchovně podle člověka starého, dosáhnuvše odpuštění hříchů, a oblékli člově.

⁵Nuže, umrtvěte pozemské údy své, smilství, nečistotu, chlípnost, žádost zlou a lakotu, která jest modloslužbou. ⁶Neboť pro ty věci hněv Boží přichází na neposlušníky. ⁷V těch jste chodili také vy někdy, když jste žili v nich. ⁸Nyní však odložte od sebe i vy to všecko, hněv, prchlivost, zlobu, utrhaní, potupné řeči z úst svých. ⁹Neobelhávejte se vespolek, neboť jste svlékli se sebe člověka starého s jeho skutky ¹⁰a oblékli jste nového (člověka), jenž se obnovuje k poznání podle obrazu Stvořitele svého. ¹¹Tu není Řek a Žid,

ka nového, byvše povzneseni k nadpřirozenému životu v milosti Boží. (Viz Řím. 6, 6.) Tento život v milosti Boží jest sice nyní skryt v Bohu lidem smýšlení světského, neboť takoví lidé ho nepozorují, ba ani nechápou, podobně jako nevidí slavného života, ke kterému Kristus vstal z mrtvých, avšak časem svým, v den Kristova příchodu k soudu, objeví se věrní vyznavači Kristovi i s ním ve slávě.

5. Pozemskými údy rozumí různé neřesti jakožto údy onoho těla, které v Řím. 6, 6 nazývá tělem hříchu a které tam i jinde jmenuje člověkem starým. Viz Řím. 6, 6—14. Efes. 4, 24. Lakotu viz Efes. 4. 19.

10. Člověk byl sice již na křtu sv. zrozen k životu novému; ale stále se má obnovovati či zdokonalovati, a to podle obrazu Stvořitele svého, t. j. tak, aby se mu vždy více připodobňoval.

11. T. j. všichni, kteří na křtu sv. byli duchovně obnoveni (znovuzrozeni), tvoří s Kristem jedno tělo duchovní (církve), ve kterém přestává ve věcech spásy veškeren rozdíl národnostní, náboženský i společenský, takže všichni mají stejné právo na prostředky spásy.

obřezaný a neobřezaný, nevzdělanec, Skytha, otrok, svobodník, nýbrž vším a ve všech jest Kristus.

¹²Oblect se tedy jako vyvolenci Boží, svatí a milí, v srdečnou milosrdnost, dobrotu, pokoru, mírnost, shovívavost, ¹³snášejíce jeden druhého a odpouštějíce si vespolek, měli kdo žalobu proti jinému; jako i Pán odpustil vám, tak i vy; ¹⁴ke všemu tomu však mějte lásku, která jest svazem dokonalým.

¹⁵A pokoj Kristův, ke kterému také jste byli povoláni, (abyste byli) v jednom těle, vládni v srdcích vašich. A buďte vděční. ¹⁶Slovo Kristovo přebývej ve vás hojně, tak abyste ve vši moudrosti poučovali a napomínali se vespolek žalmy, chvalozpěvy a písněmi duchovními, v milosti je zpívající ve svých srdcích Bohu. ¹⁷A cokoli činíte slovem nebo skutkem, všechno (čiňte) ve jménu Pána Ježíše Krista, děkující Bohu Otci skrze něho.

Zvláštní napomenutí k životu křesťanskému.

¹⁸Ženy, buďtež poddány mužům svým, jak sluší v Pánu. ¹⁹Muži, milujte své manželky a neroztrpčujte se na ně. ²⁰Dítky, poslouchejte svých rodičů ve všem, neboť to jest milé Pánu. ²¹Otcové, nepopouzejte k hněvu

14. Lásky jest svazem dokonalým, pokud nejen všechny ctnosti nýbrž i lidi spojuje a k dokonalosti vede.

16. Srov. Efes. 5, 19. 20.

dítek svých, aby nemalomyslněly. ²² Služebníci, poslouchajte ve všem pánů tělesných, sloužíce ne na oko jako ti, kteří se chtějí zalíbiti lidem, nýbrž v prostnosti srdce, bojíce se Boha. ²³ Cokoli činíte, konejte ze srdce jako Pánu a ne lidem ²⁴ vědouce, že od Pána obdržíte v odplatu dědictví; Kristu Pánu služte. ²⁵ Neboť kdo činí křivdu, obdrží to, co ukřivdil, a není strannosti u Boha.

4. ¹ Páni, prokazujte služebníkům, co jest spravedливо a slušno, vědouce, že také vy máte Pána na nebi.

² Trvejte na modlitbě, bdíce v ní s děkováním; ³ modlete se zároveň i za nás, aby Bůh otevřel našemu slovu dveře k hlásání tajemství Kristova, pro které jsem také uvězněn, ⁴ abych je uváděl ve známost tak, jak mluvíti mám. ⁵ Žijte moudře před těmi, kteří jsou vně, vykupující čas. ⁶ Řeč vaše budiž vždycky v milosti, okořeněna solí, abyste věděli, kterak máte odpovídati jednomu každému.

Závěr.

⁷ Co se týká mého postavení, všecko vám oznámí Tychikus, milovaný bratr a věrný služebník a spoluslužebník v Pánu. ⁸ Posílám ho

4, 5. Před těmi, kteří jsou vně, t. j. nejsou údy církve, před židy a pohany; vykupující čas, t. j. svědomitě užívejte času. (Ef. 5, 16.)

6. Solí moudrosti.

k vám právě k tomu konci, abyste seznali naše okolnosti a potěšil srdce vaše; ⁹(posílám ho) s Onesimem, milým a věrným bratrem, jenž jest vaším krajanem. Ti vám oznámí všechno, co se tu děje.

¹⁰Pozdravuje vás Aristarchus, můj spoluvězeň, a Marek, příbuzný Barnabášův — o něm jste dostali nařízení; přijde-li k vám, přijměte ho, — ¹¹a Jesus přijmím Justus; tito jsou z obřízky, jsou to (nyní) jediní spolupracovníci moji (z obřízky) pro království Boží, a stali se mi útěchou. ¹²Pozdravuje vás Epafra, váš krajan, služebník to Krista Ježíše, povždy starostlivý o vás na modlitbách, abyste stáli pevně jako dokonalí a úplní ve všem, co jest vůle Boží. ¹³Neboť dosvědčuji mu, že má mnoho námahy pro vás i pro ty, kteří jsou v Laodicei a v Hierapoli. ¹⁴Pozdravuje vás milý Lukáš, lékař, a Demas. ¹⁵Pozdravujte bratry, (kteří jsou) v Laodiceji, zvláště Nymfu a církvev v jeho domě. ¹⁶A když tento list bude přečten u vás, dejte jej přečísti také v církvi laodicejské a list z Laodiceje přečtěte také vy. ¹⁷A řekněte Archipovi: Dbej služby, kterou jsi obdržel v Pánu, abys ji plnil. ¹⁸Pozdravení rukou mojí, Pavlovou. Pamatujte na mé okovy. Milost s vámi. [Amen].

16. List tento mají tedy Kolosští vyměnit s listem, který měli Laodicejští, a jímž pravděpodobně se má rozuměti náš kánonický list Efeským.

O prvním listě Thessalonickým.

Když se po bitvě u Pydny r. 168 Macedonie stala provincií římskou a byla rozdělena ve čtyři části, připadla Thessalonika k části druhé jako její hlavní město. Stavši se sídlem praetora a střediskem obchodním, mohutněla a bohatla čím dále více, takže se stala nejpřednějším městem macedonským.

V Thessalonice, nynější Soluni (Saloniki), sv. Pavel působil na své druhé cestě r. 52 asi dva měsíce. Založil tam obec křesťanskou, velikou většinou z bývalých pohanů. Sotva odešel, propuklo tam pronásledování působením židů. Avšak křesťané thessaloničtí osvědčili přes všecko utrpení takovou vytrvalost ve víře a lásku křesťanskou, že mohli býti dáni jiným za příklad. Velice vzpomínali též na Pavla a přáli si ho zase spatřiti. Někteří židé však, chtějíce zeslabiti jejich zápal, pomlouvali Pavla, jako by z pouhé ctižádosti a lakoty hlásal nové učení. Křesťané sami pak nerozuměli dobře učení o Kristově příchodu k soudu myslíce, že nastane co nejdříve, a byli v rozpacích o tom, jaký osud stihne ty, kteří zemrou dříve, zda snad nebudou připraveni o slávu, které se dostane těm spravedlivým, kteří v čas Kristova příchodu k soudu budou ještě žítí. Také se jevily u nich některé vady v příčině mravní. Sv. Pavel se o tom dověděl v Korintě (koncem r. 52 neb počátkem r. 53) od Timothea, jehož byl poslal z Athén do Thessaloniky, aby seznal stav tamní obce. A hned nato napsal Thessalonickým tento list, ve kterém pochváliv jejich vytrvalost a trpělivost, kterou osvědčili v čas pronásledování, vyložil, jak nezištně si počínal, když byl u nich, a jakou starost má o ně, jsa od nich vzdálen, hledě tak nepřímou i vyvrátiti židovské pomluvy i povzbuditi je, aby vytrvali na cestě dobré. Spolu je vyzýval, aby odložíce vady své, dbali čistoty a jiných ctností, poučoval je o vzkříšení z mrtvých a nabádal je k bdělosti a konání stavovských povinností.

První list sv. Pavla Thessalonickým.

Nadpis. Výraz díků.

1. ¹Pavel a Silván a Timotheus církvi thessalonické v Bohu Otci a Pánu Ježíši Kristu: Milost vám a pokoj.

²Děkujeme Bohu vždycky za vás všechny, připomínajíce si vás na svých modlitbách; ³bez ustání (totiž) pamatujeme před Bohem a Otcem naším na dílo vaší víry a námahu vaší lásky i na vytrvalost vaší naděje v Pána našeho Ježíše Krista; ⁴neboť víme, bratři milovaní od Boha, o vyvolení vašem. ⁵Vždyť evangelium naše nepřišlo k vám toliko v slově, nýbrž i v moci a v Duchu svatém i v přesvědčení mnohém, jakož víte, jakými jsme byli mezi vámi pro vás. ⁶A vy jste

Tento list obsahuje mimo úvod (hl. 1.) část dějepisně obrannou (hl. 2.—3) a věroučně mravní (hl. 4.—5.).

1, 1. Jako spolupisatele jmenuje také Silvána (Silvu) a Timothea, poněvadž oba byli Thessalonickým osobně známí a v době, kdy apoštol psal tento list, byli u něho v Korintě. Viz Řím. 1, 1. 7; 1. Kor. 1, 1.

5. Mocí rozuměli vyšší (božskou) moc, kterou kázání apoštolské bylo oživováno a působivým se stávalo, Duchem svatým pak božskou moudrost, která se jevila v jeho kázání působením Ducha sv. (srov. Mat. 10, 20; Skut. 6, 10); přesvědčením pak míní nezvratné přesvědčení svoje. Mluvil tak, že bylo zřejmo, jak jest přesvědčen o pravdě toho, co káže.

se stali následovníky našimi i Páně, přijavše slovo při mnoha souženích s radostí Ducha svatého, ⁷ takže jste se stali vzorem všem věřícím v Macedonii i v Acháji. ⁸ Neboť od vás se rozšířilo slovo Páně nejen v Macedonii a v Acháji, nýbrž i po všem místě roznesla se vaše víra v Boha, takže nám není potřebí o tom něco mluvit. ⁹ Vždyť oni sami vypravují o nás, jaký jsme měli příchod k vám, a kterak jste se obrátili k Bohu od model, abyste sloužili Bohu živému a pravému, ¹⁰ a očekávali Syna jeho s nebes, kterého vzkřísil z mrtvých, (totiž) Ježíše, jenž nás vysvobodil od hněvu budoucího.

Připomíná své působení v Thessalonice.

2. ¹ Sami zajisté víte, bratři, že náš příchod k vám nebyl prázdný, ² nýbrž, — ačkoliv jsme, jak víte, prve trpěli a pohanění byli ve Filipech, — přece jsme se vzmužili v Bohu našem hlásati vám evangelium Boží při mnohém zápase. ³ Neboť napomínání naše není

9. Oni sami, t. j. křesťané macedonští a jiní, kteří mně (Pavlovi) dali zprávu o vás (Thessalonických).

2, 1. Prázdný, t. j. nebyl slabý, nýbrž mocný, působivý. Jest tu záporným způsobem vyjádřeno totéž, co ve v. 5. bylo řečeno slovy, evangelium přišlo k vám v moci.

2. „Ačkoli jsme prve trpěli“ naráží na bičování a vězení, které zároveň se Silou utrpěl ve Filipech (Skut. ap. 16, 20—24).

z bludu ani z nekalosti ani z podvodu, ⁴nýbrž tak mluvíme, jak jsme osvědčeni od Boha, aby se nám svěřilo evangelium, ne jako takoví, kteří se zalibují lidem, nýbrž Bohu, jenž zkoumá srdce naše. ⁵Nikdy zajisté neužili jsme řeči pochlebné, — jak víte, — ani záminky lakomství, — Bůh je svědek, — ⁶ani jsme nehledali slávy lidské, ani od vás, ani od jiných. ⁷Ačkoli jsme jako apoštolové Kristovi mohli býti (vám) na obtíž, stali jsme se maličkými mezi vámi, jako když matka chová dítky své. ⁸Tak jsme toužili po vás a byli jsme hotovi sdělití se s vámi nejen o evangelium Boží, nýbrž i o sebe samy, protože jste se nám stali milými. ⁹Pamatujete se zajisté, bratři, na naši práci a námahu; ve dne i v noci pracujeme, abychom neobtěžili nikoho z vás, kázali jsme vám evangelium Boží. ¹⁰Vy jste svědky, i Bůh, jak svatě a spravedlivě a bez úhony jsme se měli k vám, kteří jste uvěřili; ¹¹vždyť víte, kterak jsme jednoho každého z vás — jako otec dítky své — ¹²napomínali a povzbuzovali a zapřísahali, abyste žili hodně toho Boha, který vás povolal do svého království a své slávy.

7. „Býti na obtíž“ vykládají mnozí o požadování výživy. Stali se maličkými, t. j. bez nároků, neosobivými, skromnými.

9. Abychom neobtěžili, totiž požadováním výživy. Ve dne kázal, v noci pak a pokud mohl bez újmy apoštolského úřadu svého, i ve dne pracoval v řemesle (stanařském), aby si vydělal na výživu.

¹³Proto také my děkujeme Bohu bez ustání, že obdrževše od nás slovo evangelia Božího, přijali jste je nikoli jako slovo lidské, nýbrž — jak jest v pravdě — jako slovo Boží, jež také působivým se jeví ve vás, kteří věříte. ¹⁴Neboť vy, bratři, stali jste se následovníky církví Božích, které jsou v Judsku v Kristu Ježíši; totéž zajisté utrpěli jste od svých soukmenovců, jak i oni od židů. ¹⁵Ti totiž i Pána Ježíše zabili, i proroky, a nás pronásledovali; Bohu se nezalibují a všem lidem se staví na odpor. ¹⁶Brání nám totiž kázati pohanům, by spaseni byli, aby jen stále naplňovali míru hříchů svých; přišel však na ně hněv Boží k vrcholu.

I nepřítomen má o ně péči.

¹⁷My však, bratři, byvše odloučeni od vás na krátkou dobu — tělem, nikoli srdcem — usilovali jsme tím více spatřiti tvář vaši s tužbou velikou. ¹⁸Proto jsme chtěli přijíti

14—16. Jako totiž křesťané judští a jerusalemské byli pronásledováni pro svou víru od svých soukmenovců židovských (Skut. ap. 8, 3; 12, 1), tak křesťané thessaloničtí, po valné většině z pohanů obrácení, byli pronásledováni pro svou víru od svých soukmenovců pohanských, a to k podnětu židů (Skut. ap. 17, 5—8). Hněv Boží k vrcholu. užívá tu po způsobu proroků času minulého (přišel) místo budoucího přijde, a ohlašuje, že se míra shovívavosti Boží již vrzku naplní a je (židy) zanedlouho stihne trest (zkáza Jerusalema).

k vám, totiž já, Pavel, a to ne jednou, nýbrž opět, ale satan překazil nám to. ¹⁹Neboť kdo jest naší nadějí, naší radostí nebo korunou chlouby, ne-li také vy, před Pánem naším Ježíšem Kristem při jeho příchodě? ²⁰Vy jste skutečně naší slávou i radostí.

3. ¹Proto nemohše to déle snést, rozhodli jsme se zůstat v Athénách samotni, ²a poslali jsme (k vám) Timothea, svého bratra a služebníka Božího v evangeliu Kristově, aby vás utvrdil a povzbudil ve prospěch vaší víry, ³by se nikdo nezviklal v souženích těchto. Vždyť sami víte, že jsme k tomu určeni; ⁴neboť když jsme byli u vás, také jsme vám předpovídali, že přijdou na nás soužení, a tak se též stalo, jak víte. ⁵Proto (tedy) také já

19. Nadějí či předmětem a příčinou naděje jsou mu potud, pokud doufá, že Thessaloničtí podobně jakož i jiné obce křesťanské před soudem Božím obstojí a jemu také pro ty práce, které u nich konal, se dostane odměny; radostí pak a korunou chlouby potud, pokud v den soudu bude moci také z nich jako věrných učedníků svých i z blaha jejich se radovati a jimi se honositi.

3, 2. Pavel byv donucen utéci z Bereje, odebral se do Athén, a povolav tam narychlo Silu a Timothea z Bereje, kde zůstali, poslal je do Macedonie, Timothea zejména do Thessaloniky (Skut. 17, 14 až 15; 18, 5), aby vyzvěděli stav tamních obcí, jmenovitě Thessalonické. Ti vykonavše své poslání, vrátili se, ale Pavla nezastihli již v Athénách, nýbrž v Korintě; a odtud Pavel přijav jejich zprávu, napsal tento list.

3. Viz Mat. 16, 24; Jan 15, 38—16, 4.

nemoha to déle nésti, poslal jsem (k vám), abych seznal vaši víru, zdali snad nepokoušel vás pokušitel a nebude-li zmařena práce naše.

⁶Nyní však, když Timotheus přišel k nám od vás a přinesl nám radostnou zprávu o vaší víře a lásce i o tom, jak nás máte stále v dobré paměti, žádající si nás viděti, jakož i my vás, ⁷potěšili jsme se proto z vás, bratři, při vši bídě a tísní své vaší věrou; ⁸neboť nyní žijeme, jestli vy (pevně) stojíte v Pánu. ⁹Ano, jaké díky můžeme vzdáti z vás Bohu za všecku tu radost, kterou pocítujeme pro vás před Bohem naším? ¹⁰Modlíme se co nejvroucněji dnem i nocí, abychom uzřeli tvář vaši a doplnili to, čeho se nedostává víře vaší. ¹¹Sám však Bůh i Otec náš a Pán náš Ježíš Kristus uprav naši cestu k vám. ²¹Vás pak Pán rozmnož a rozhojníž v lásce k sobě vespolek a ke všem, jak i my (ji máme) k vám, ¹³aby utvrdil srdce vaše, tak abyste byli bez úhony ve svatosti před Bohem a Otce naším při příchodě Pána našeho Ježíše Krista se všemi svatými jeho. [Amen.]

Varuje před hříchem a vybízí ke ctnosti.

4. ¹V příčině ostatní tedy, bratři, prosíme vás a napomínáme v Pánu Ježíši, abyste podle toho vždy více prospívali, jak jste přijali od nás poučení o tom, kterak máte žíti a

Bohu se líbiti, jakož i žijete. ²Víte zajisté, která přikázání jsem vám dal skrze Pána Ježíše. ³To jest totiž vůle Boží, vaše posvěcení: abyste se zdržovali od smilství, ⁴aby každý z vás dovedl držeti tělo své ve svatosti a ve cti, ⁵nikoli v náruživé žádostivosti jakož i pohané, kteří neznají Boha; ⁶a nikdo aby nezkracoval a nepodváděl v té věci bratra svého, neboť mstitelem toho všeho jest Pán, jak jsme vám byli pověděli a osvědčili. ⁷Vždyť nepovolal nás Bůh k nečistotě, nýbrž k posvěcení. ⁸Proto kdo tím pohrdá, nepohrdá člověkem, nýbrž Bohem, který dává svatého Ducha svého na nás.

⁹O lásce bratrské však nemáme potřebí vám psáti, neboť sami jste se naučili od Boha milovat se vespolek. ¹⁰Vždyť také to činíte ke všem bratrům po celé Macedonii. Prosíme vás však, bratři, prospívejte v tom vždy více ¹¹a vynasnažujte se žítí pokojně a konati své záležitosti a pracovati rukama svýma, jak jsme vám přikázali, ¹²byste žili počestně před těmi, kteří jsou vně, a abyste ničeho cizího nepotřebovali.

4. Varuje před nečistotou (smilstvím) vyzýváje, aby každý zachoval čistotu svému stavu povinnou (panickou, manželskou, vdovskou). Každý totiž (ať žije ve stavu svobodném neb v manželství) má tělo své (doslovně: nádobu svou) držeti ve svatosti a ve cti, zdržováním se totiž všeho, co by porušovalo čistotu jeho stavu příslušnou.

12. Kteří jsou vně, vně církve. Viz Kol. 4, 5.

O stavu těch, kteří zemrou před Kristovým příchodem k soudu.

¹³ Nechceme však, bratři, abyste byli v nevědomosti o těch, kteří zesnuli, byste netruchlili (nad nimi) jako ostatní, kteří nemají naděje. ¹⁴ Neboť věříme-li, že Ježíš zemřel a vstal z mrtvých, (jest nám také věřiti, že) Bůh i ty, kteří zesnuli skrze Ježíše, přivede (zároveň) s ním. ¹⁵ Toto zajisté pravíme

4, 13—18. V tomto odstavci poučuje, že ti spravedliví, kteří zemrou před příchodem Kristovým k soudu, při jeho příchodu z mrtvých vstanou a ne později, nýbrž zároveň s těmi, kteří tou dobou budou na živu, vyjdou Kristu vstříc a s ním na věky (v blaženosti nebeské) budou spojeni. Činí tak proto, poněvadž (alespoň mnozí) Thessaloničané se domnívali, že Kristus přijde k soudu vhrzku a myslíce, že ti, kteří do té chvíle zemrou, budou v příčině věčné oslavy za těmi, kteří budou při jeho příchodu na živu, oddávali se nemírnému smutku při smrti svých známých a báli se, že se nedožijí příchodu toho a utrpí v blaženosti nějakou újmu.

13. Ostatní, t. j. pohané, kteří nevědí o budoucím zmrtvýchvstání.

15. Praví v čase přítomném, „my, kteří žijeme...“ ne že by myslel, že se dožije příchodu Kristova k soudu, nýbrž proto, že se v myslí vpravuje do doby, kdy Pán Ježíš k soudu přijde. O tom, zdali také tito zemrou při Kristově příchodu a hned nato vstanou, se nezmiňuje, avšak vyjadřuje se tak, že se zdá, že alespoň někteří z těch spravedlivých, kteří budou při Kristově příchodu ještě na živu, zvláštní milostí Boží nezemrou, nýbrž beze smrti přejdou ve stav oslavenců. (Srov. 1. Kor. 15, 51.)

vám na základě slova Páně: my, kteří žijeme, kteří zůstáváme ku příchodu Ježíšovu, nepředstihneme těch, kteří zesnuli. ¹⁶Neboť Pán sám sestoupí s nebe s rozkazem, s hlasem archandělovým a s troubou Boží, a zemřelí v Kristu vstanou nejprve. ¹⁷Potom my, kteří žijeme, kteří zůstáváme, budeme spolu s nimi uchvázeni v oblacích Kristu vstříc do vzduchu; a tak vždycky budeme s Pánem. ¹⁸Proto potěšujte se vespolek těmito slovy.

**Doba Kristova příchodu k soudu jest
neznáma.**

5. ¹O časech pak a chvílích nepotřebujete, bratři, abychom vám psali. ²Neboť sami dobře víte, že den Páně přijde tak jako zloděj v noci. ³Když (totiž) budou říkati: „Jest pokoj a bezpečnost,“ tu náhle přijde na ně záhuba jako porodní bolesti na ženu těhotnou,

16. Kristus Pán sestoupí s rozkazem, který dá Bůh Otec neb On sám jako Bohočlověk po vůli Otce, aby mrtví vstali; sestoupí s hlasem archandělovým, který onen rozkaz prohlásí, a s troubou Boží či za mohutného zvuku podobného zvuku trouby, který po vůli Boží způsobí andělé (Mat. 24, 31; 1. Kor. 15, 52) a po kterém mrtví vstanou z mrtvých. Možná však, že všechny tři výrazy (rozkaz, hlas, trouba) znamenají jeden a týž projev vůle Boží, aby mrtví vstali z mrtvých.

5, 3. Právě když se lidé nešlechtní budou ve své nevěře pokládati za zcela bezpečny, Pán přijde k soudu. Srov. Mat. 24, 37—41. Slovy „jest pokoj a bezpečnost“ naráží na Jer. 6, 14; 8, 11; Ezech. 13, 10.

a neuniknou. ⁴Vy však, bratři, nejste ve tmě, aby vás ten den zachvátil jako zloděj. ⁵Neboť vy jste všichni dítky světla a dítky dne; nenáležíme noci, ani tmě. ⁶Nuže tedy, nespěme, jako ostatní, nýbrž bděme a budme střízliví. ⁷Neboť ti, kdo spí, v noci spí, a ti, kdo se opíjejí, v noci se opíjejí; ⁸my však náležíme dni, budme střízliví, obléknouce si pancíř víry a lásky a přilbu naděje ve spásu. ⁹Vždyť Bůh neurčil nás ke hněvu, nýbrž k získání si spásy skrze Pána našeho Ježíše Krista, ¹⁰jenž zemřel za nás, abychom, ať bdíme, ať spíme, žili spolu s ním. ¹¹Proto potěšujte se vespolek a vzdělávejte jeden druhého, jakož i činíte.

Napomenutí k životu bohumilému; závěr.

¹²Žádáme však vás, bratři, abyste uznávali

4n. Vy, Thessaloničtí křesťané, nebojte se, že budete nepřipraveni, byť jste se dožili příchodu Kristova k soudu. Neboť vy nejste ve tmě — v nevěře a hříších, nýbrž jste dítkami světla a dne — osvíceni světlem víry a zjevené pravdy a jak (alespoň o většině z vás) předpokládám, i ve stavu milosti. Třeba tedy jen, abyste v tom stavu vytrvali a proto se neoddávali spánku hříchu, nýbrž bděli a střízliví byli — t. j. abyste dávající na sebe pozor a zachovávající ve všem dovolenou míru, vedli život čistý a svatý, užívající k tomu jako zbroje živé víry, činné lásky a vytrvalé naděje v život věčný.

9. Ke hněvu, t. j. k záhubě věčné.

10. Ať bdíme, ať spíme, t. j. ať jsme na živu, ať mrtví tu dobu, kdy Pán Ježíš přijde k soudu.

ty, kteří pracují mezi vámi a jsou vašimi představenými v Pánu a vás napomínají, ¹³ a abyste si jich vysoce vážili v lásce pro jejich dílo. Mějte pokoj s nimi. ¹⁴ Prosíme však vás, bratři, napomínejte nepokojné, povzbuzujte malomyslné, ujímejte se slabých, shovívaví buďte ke všem. ¹⁵ Vizte, aby nikdo neoplácel nikomu zlým za zlé, nýbrž vždycky usilujte o to, co jest dobré pro vás vespolek i pro všechny. ¹⁶ Vždycky se radujte, ¹⁷ bez ustání se modlete, ¹⁸ ve všem díky činite, neboť jest to vůle Boží v Kristu Ježíši o vás všech. ¹⁹ Duchu neuhášejte, ²⁰ proroctvími nepohrdejte; ²¹ všechno však zkoušejte, co dobré jest, toho se držte. ²² Od všeliké způsoby zlého se zdržujte. ²³ Sám pak Bůh pokoje posvětiť vás docela, ať váš duch i duše vaše a tělo vaše

19—21. Duchem rozumí mimořádné dary Ducha sv., jako jsou dar jazyků, dar divy činiti a j. Těch nemají uhášeti, t. j. překážeti působnosti jejich. Zejména nemají pohrdati proroctvím, dostal-li je někdo darem, totiž konati poučnou a povzbuzující promluvu z vnuknutí Ducha sv. Aby však někdo nepředstíral neprávem, že takový dar obdržel, aneb k tomu, co z vnuknutí sv. by mluvil, nepřičiňoval sám ze sebe něco nepravého, mají ve světle víry a rozumu milosti Boží osviceného zkoušeti všechno, co říkají ti, kteří si dar prorocký přičítají, a jen toho se přidržeti, co jest dobré.

23. Slovy duch a duše rozumí jednu a touž duši, slovem duch však potud, pokud jest principem života intelektuálního (pokud rozumí, volí), slovem duše pak potud, pokud jest principem života živočišného, smyslového (pokud cítí).

úplně zachová se bez úhony ku příchodu Pána našeho Ježíše Krista. ²⁴Jestliž věrný ten, jenž vás povolal, jenž to i učiní.

²⁵Bratři, modlete se za nás. ²⁶Pozdravte všecky bratry políbením svatým. ²⁷Zapřísahám vás skrze Pána, aby tento list se přečetl všem [věřícím] bratřím. ²⁸Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi. [Amen.]

O druhém listě Thessalonickým.

Neuplynulo dlouho od té doby, kdy sv. Pavel poslal svůj první list Thessalonickým, a již došly ho ještě v Korintě zprávy o tom, jak u nich ten list působil. Zprávy ty byly z části příznivé, z části nepřínivé. Thessaloničtí totiž odložili některé vady, které sv. Pavel byl vytýkal v listě prvním, prospěli v ctnosti a opět se osvědčili vytrvalými a trpělivými v pronásledování, které je zase stihlo. Poněvadž však sv. Pavel, mluvě v prvním listě svém o příchodě Kristově k soudu, užil první osoby množného čísla a vyzýval ke bdělosti, zůstali při svém domnění, že Kristus Pán přijde soudit co nejdříve, a byli v tom utvrzováni podvrženým listem, který kdosi pod jménem Pavlovým rozšířil, a nepravými zjeveními, která různí podvodníci předstírali. Bludem tím byli jedni velice znepokojeni, jiní pak svedeni k nečinnosti, k zanedbávání povinností a k zneužívání dobročinnosti osob zbožných. Proto Pavel, chtěje zjednati v té věci nápravu, poslal jim list druhý; v něm předem chválil víru, lásku a trpělivost Thessalonických a vyvrátil hlud o brzkém příchodu Kristově k soudu (hl. 1.—2.); na to nahádal je, aby vytrvali v dobrém a varovali se zahálky (3, 1.—16.). Ke konci přičiňuje pozdravení vlastní rukou, aby mohli budoucně podle jeho písma rozeznati list pravý od nepravého. Napsal jej v Korintě r. 53. List tento osvědčuje jako list Pavlův mimo jiné již nejen Tertullian a Klement Alex., nýbrž i sv. Ireneus, Zlomek Murat., Marcion, ba nárážku na něj činí již sv. Polykarp a snad i Učení apošt. (Didache). Proto také nikdo nikdy nepochyboval v církvi o jeho pravosti, a i protestanté uznávali vesměs jeho pravost. Teprve na počátku předešlého století počali někteří rationalističtí protestanté popíratí neb v pochybnost uváděti apoštolský původ jeho. Nemažice důvodů vnějších uváděli pouze důvody vnitřní. Avšak tyto důvody nedokazují pranic proti pravosti listu.

Druhý list sv. Pavla Thessalonickým.

Nadpis a díkůčinění.

1. ¹Pavel a Silvanus a Timotheus církvi Thessalonické v Bohu, Otci našem, a v Pánu Ježíši Kristu: ²Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána našeho Ježíše Krista.

³Děkovati máme Bohu vždycky z vás, bratři, jak jest hodno, (za to), že víra vaše náramně vzrůstá a vzájemná láska jednoho každého z vás se rozohňuje. ⁴Proto i my se honosíme vámi v církvích Božích pro vaši vytrvalost a víru ve všech pronásledováních vašich a souženích. Snášíte je, ⁵aby se ukázal spravedlivý soud Boží, abyste byli učiněni hodni království Božího, pro něž také trpíte. ⁶Neboť je spravedливо u Boha, aby těm, kteří vás sužují, odplatil soužením, ⁷vám však, kteří jste souženi (aby odplatil) odpočinutím s námi (a to v den), kdy Pán Ježíš se zjeví s nebe s anděly moci své ⁸v plameni ohnivém, aby potrestal ty, kteří neznají Boha a kteří neposlouchají evangelia

1, 4. Honosíme se vámi, jakožto vaši učitelé, ale ovšem ne v sobě, jako bychom my ten úspěch způsobili, nýbrž v Bohu, který našim pracím žehnal a jemuž za to vždycky děkujeme.

7. Zjeví se s anděly moci své, t. j. s anděly, kteří jsou ve službě jeho moci. (Srov. Mat. 16, 27; 24, 30; 25, 31; Mark. 13, 26; Luk. 21, 27.)

Pána našeho Ježíše Krista. ⁹Ti budou potrestáni záhubou věčnou (odloučení) od tváře Páně a od slávy moci jeho, ¹⁰v onen den (totiž), kdy přijde, aby byl oslaven ve svých svatých a podivným se ukázal ve všech věřících (i ve vás), neboť se uvěřilo našemu svědectví k vám. ¹¹Proto také se modlíme vždycky za vás, aby Bůh náš učinil vás hodny povolání svého a mocně naplnil (ve vás) veškerou zálibu (svou) v dobrém smýšlení i (všeliký) skutek víry. ¹²Aby tak jméno Pána našeho Ježíše Krista bylo oslaveno ve vás a vy v něm podle milosti Boha našeho a Pána Ježíše Krista.

Poučuje o příchodu Kristově k soudu.

2. ¹Prosíme však vás, bratři, v příčině příchodu Pána našeho Ježíše Krista a našeho spojení s ním, ²abyste nedali honem se pomásti na mysli nebo děsiti ani duchem (prorockým) ani slovem ani listem od nás (prý) poslaným, jako by den Páně

2. V části první, dogmatické (hl. 2) varuje, aby se nedali ničím svést k domněnce, že poslední soud nastane vbrzku (v. 1.—3a), a učí, že prve než Kristus přijde k soudu, nastane jakési obecné odpadání od Boha a objeví se člověk hříchu či antikrist, který se bude stavěti proti každému náboženství i všeliké bohopoctě a s pomocí ďáblovou bude činiti zdánlivé zázraky či věci podivuhodné a kouti různé jiné pikle, aby jiné svedl, avšak potom bude rázem zahuben od Krista k soudu přicházejícího (3b—12).

(již) nastával. ³Nikdo vás nesved' nížádným způsobem, neboť (den Páně nenastane), leč prve přijde odpad a objeví se člověk hříchu, syn záhuby; ⁴protivník, jenž se povyšovat bude proti všemu, co slove bohem aneb čemu se vzdává pocta božská; posadí se dokonce ve chrámě Božím a bude si počínati, jako by byl Bohem. ⁵Nepamatujete se, že jsem vám to pravil jsa ještě u vás? ⁶Také nyní víte, co (ho) zdržuje, aby se zjevil časem svým; ⁷neboť skrytá bezbožnost (již) působí; jenom dokud ten, jenž zdržuje, neustoupí s cesty. ⁸A tehdy se objeví onen bezbožník, kteréhož Pán Ježíš zahubí dechem

3. Člověkem hříchu míní antikrista, t. j. nikoli ďábla, ani nějaký směr od Boha odvrácený, nýbrž člověka, který bude v nevěře vystoupovati veřejně nejen proti Kristu, nýbrž i proti každé bohopoctě a sveda mnohé, dá si vzdávati jako bohu poctu vyšší od svých stoupenců. Člověkem hříchu (člověkem nepravosti, nezákonnosti) nazývá ho pro jeho velikou hříšnost, nezákonnost, jako člověka veskrz hříšného, jenž žádných zákonů nedbá; synem záhuby (hebraisticky) nazývá ho ve smyslu člověka věčné záhuby plnou měrou hodného.

6. Poněvadž i ve v. 3. i ve v. 7. jest řeč o zjevení se antikrista (člověka hříchu, bezbožníka), jest zajisté správně i ve v. 6. rozuměti antikrista. Některý čas nechá ho působiti jak k vytríbení spravedlivých, tak ku potrestání zlých (v. 9—10), potom však Pán Ježíš zničí, zahubí ho dechem úst svých, t. j. pouhým rozkazem svým, a to jasem svého příchodu či hned, jak se objeví jako soudce (v. 8). Tu tedy nastane i soud. Poněvadž tedy bezbožnost ona

úst svých a zničí jím příchodu svého; ⁹jeho přítomnost bude podle působnosti satanovy s veškerou mocí a s divy a zázraky lživými, ¹⁰a s veškerým podvodem nepravosti pro ty, kteří hynou, a to proto, že nepojali lásky ku pravdě, aby byli spaseni. ¹¹Ano proto pošle jim Bůh působnost klamu, aby uvěřili lži, ¹²by odsouzení byli všichni ti, kteří neuvěřili pravdě, nýbrž zalíbili si v nepravosti.

¹³My však máme děkovati Bohu vždycky z vás, bratři milovaní od Pána, (za to), že Bůh vás vyvolil od počátku ke spáse posvěcením ducha a věrou v pravdu; ¹⁴proto také povolal

posud nejeví své činnosti veřejně, nýbrž jen skrytě (v. 7), je to pro Thessalonické znamením, že den soudu obecného ještě nenastane. Ačkoli se zde udává znamení příchodu Kristova k soudu (obecný odpad, antikrist), není odporu mezi tímto výrokem a mezi Thess. 5, 1—4, kde se praví, že Pán přijde k soudu znenadání jako zloděj v noci. Neboť i když odpad onen nastane a antikrist se objeví, zůstane přece neznámo, jak dlouho Bůh nechá ho působiti, a tedy i to, v který den a kterou chvíli Pán k soudu přijde, ať nedíme nic o tom, že pro mnohé nastané příchod Páně k soudu také proto znenadání, že v těch zjevech, které ať Pán Ježíš (Mat. 24, 23—31; Mark. 13, 21—27; Luk. 21, 25—28), ať z jeho zjevení sv. Pavel předpověděl jako znamení blížícího se soudu, nebudou pro pozemskou mysl svou viděti nic jiného, nežli mimořádné sice, ale zcela bezvýznamné zjevy přírodní neb jiné, podobně jako před potopou lidé neuznali a nedbali výstražného hlasu, kterým Bůh je varoval skrze Noema.

11. Pošle, t. j. dopustí.

vás skrze evangelium naše, abyste dosáhli slávy Pána našeho Ježíše Krista. ¹⁵Nuže bratři, stůjte (pevně) a zachovávejte podané nauky, kterým jste se naučili ať skrze naši řeč, ať skrze náš list. ¹⁶Sám pak Pán náš Ježíš Kristus a Bůh, Otec náš, který si nás zamiloval a v milosti nám dal útěchu věčnou i naději dobrou, potěš srdce vaše a utvrdí (vás) v každém skutku i slově dobrém.

Různá povzbuzení, napomenutí a varování; závěr.

3. ¹Konečně, bratři, modlete se za nás, aby slovo Páně se rozšiřovalo a oslavilo, jako i u vás, ²abychom byli osvobozeni od lidí nepravých a zlých, neboť není u všech víry. ³Věrný pak jest Bůh, jenž vás utvrdí a ochrání od zlého. ⁴Důvěřujeme však v Pánu o vás, že to, co vám prikazujeme, také konáte a konati budete. ⁵Pán pak řidiž srdce vaše k lásce Boží a k trpělivosti (Ježíše) Krista.

3. V části druhé, mravoučné (3, 1—15) doporučuje sebe (i jiné věrozvěsty) jejich modlitbě, aby se evangelium šířilo vždy více bez překážky a přinášelo užitek, ujišťováním božské pomoci a ochrany povzbuzuje k důvěře v Boha, sám důvěřuje, že budou s pomocí Boží působiti a příkázání zachovávat (3, 1—5); na to je varuje před obcováním s těmi křesťany, kteří proti jeho příkladu i opětnému příkazu vedou život nečinný a nepořádný, zároveň je vyzývá, by vytrvali v dobrém (v. 6—15).

⁶Přikazujeme však vám, bratři, ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, abyste se stranili každého bratra, který se chová nepořádně a ne podle naučení, které obdrželi od nás. ⁷Sami zajisté víte, kterak máte nás následovati, neboť jsme nebyli nepořádní mezi vámi, ⁸ani jsme nejedli chleba od nikoho darmo, nýbrž v práci a námaze, ve dne i v noci pracujeme, abychom neobtěžili nikoho z vás, ⁹ne že bychom neměli (k tomu) moci, nýbrž abychom se vám dali za příklad, byste nás následovali. ¹⁰Vždyť i když jsme byli u vás, přikazovali jsme vám toto: „Nechce-li kdo pracovati, ať nejí.“ ¹¹Slyšíme totiž, že někteří žijí mezi vámi nepořádně, nic nedělajíce, nýbrž všetečně si počínajíce. ¹²Takovým přikazujeme a napomínáme v Pánu Ježíši Kristu, aby pokojně pracovali, jedli chléb svůj. ¹³Vy pak, bratři, neustávejte dobře činiti. ¹⁴Jestli však někdo neposlouchá slova našeho (daného) tímto listem, toho poznamenávejte a neobcujte s ním, aby byl zahanben, ¹⁵avšak nemějte ho jako nepřítele, nýbrž kárejte ho jako bratra.

¹⁶Sám pak Pán pokoje dej vám pokoj vždycky v každé příčině na každém místě. Pán (budiž) se všemi vámi. ¹⁷Pozdravení, rukou mojí, Pavlovou. Toť znamení v každém listě (mém), tak píší. ¹⁸Milost Pána našeho Ježíše Krista se všemi vámi. [Amen.]

O prvním listě Timotheovi.

Timotheus se narodil pravděpodobně v Lystře, lykaonském městě Malé Asie, a to z otce pohana a matky židovky. (Skut. 16, 1—3.) Ke křesťanství byl přiveden od sv. Pavla za prvního jeho pobytu v Lystře. Znalostí Písma sv. a ctnostným životem si záhy zjednal velmi dobrou pověst u křesťanů v Lystře a Ikoniu. Proto sv. Pavel přišed r. 52 do Lystry po druhé, vyvolil si ho za svého průvodce a spolupracovníka. I provázal ho pak Timotheus na druhé a třetí cestě jeho, konaje mu při tom různé služby a poselství (1. Thess. 2, 1, 2; Skutk. 18, 5; 1. Thess. 3, 6; Skutk. 19, 22; 1. Kor. 4, 17; 16, 10. 11). Také v Římě mu byl k ruce za první vazby jeho (Filip. 1, 1; 2, 19; Kolos. 1, 1); ano i sám byl kdysi uvězněn, ale brzy propuštěn (Žid. 13, 23). Když se sv. Pavel vracel ze Španělska, sešel se s ním někde v Italii, ačli ho neměl s sebou i ve Španělsku, a odešel s ním (a s Titem) na východ, ustanovil ho biskupem v Efesu. Jda pak dále sám do Macedonie, dostal zprávu, že nepraví učitelé velice znepokojují křesťanskou obec v Efesu. Obávaje se proto, aby Timotheus, poměrně ještě mladý, nepřišel do rozpaků, poslal mu, nejspíše ještě z některého města maloasijského (r. 65) list, ve kterém mu dával návod, jak si má vésti jako vrchní pastýř svěřené obce křesťanské. Proto se nazývá pastýřským, jako i druhý list Timotheovi a list Titovi. Podle podání Timotheus zemřel v Efesu smrtí mučednickou za císaře Domitiána neb za Nervy.

Tento list znal a použil ho již sv. Klement Řím., sv. Ignác muč., sv. Polykarp, list k Diognetovi; zjevně jmenuje jej neb uvádí jako list sv. Pavla Zlomek Murat., Ireneus, Tertullian; Eusebius jej čítá ke knihám, které byly vždy v celé církvi ode všech uznávány za pravé a kanonické.

První list sv. Pavla Timotheovi.

Nadpis.

1. ¹Pavel, apoštol Ježíše Krista, podle příkazu Boha, spasitele našeho, a Krista Ježíše, naděje naší, ²Timotheovi, milému synu svému ve víře: Milost, milosrdenství a pokoj od Boha Otce a Krista Ježíše, Pána našeho.

Kterak zachovati čistotu víry v boji proti nepravým učitelům.

³Jda do Macedonie přimluvil jsem ti, abys zůstal v Efesu, bys jistým lidem přikázal neučit jinak ⁴a nezabývat se bájemí a nekonečnými rodokmeny, ježto působí spíše hádky, nežli vzdělání Boží (založené) ve víře. (Tak přimlouvám ti nyní toto): ⁵Cílem kázání jest láska z čistého srdce a dobrého svědomí a víry nelíčené. ⁶Od těchto věcí někteří pobloudivše obrátili se k prázdným tlachům; ⁷chtějí býti učiteli zákona, ač nerozumějí ani tomu, co praví, ani tomu, co tvrdí. ⁸Víme

1, 7. Zákona mojžíšského. Sami neměli jasného ponětí ani o tom, co pravili — o svých teoriích, ani o tom, co tvrdili — o důvodech, o které své teorie opírali.

8n. Byl dán pro nespravedlivé, t. j. k tomu, aby v člověku budil vědomí viny a potřeby Vykupitele a tím i tužbu po něm, a nikoli pro spravedlivé, t. j. pro ty, kteří již v Kristu ospravedlnění došli,

však, že zákon jest dobrý, užívá-li ho kdo náležitě ⁹to věda, že zákon není dán pro spravedlivého, nýbrž pro nespravedlivé a nepoddatné, pro bezbožníky a hříšníky, pro nešlechtníky a poskvrněnce, otcovrahy a matkovrahy, pro vražedníky, ¹⁰smilníky, pro ty, kteří smilní se stejným pohlavím, pro lidokupce, lháře, křivopřísežníky a co jiného ještě se přičí zdravému učení, ¹¹(Tak jest) podle evangelia o slávě blaženého Boha, kterým já jsem byl pověřen. ¹²Díky vzdávám tomu, jenž mě posilnil, Kristu Ježíši, Pánu našemu, že mě uznal za věrného, ustanoviv mě ke službě, ¹³ač jsem byl dříve rouhačem a pronásledovatelem a násilníkem; ale došel jsem smilování Božího, poněvadž jsem to činil z nevědomosti v nevěře. ¹⁴A rozhojnila se náramně milost Pána našeho s věrou a láskou, která jest v Kristu Ježíši. ¹⁵Spolehlivé jest to slovo a hodné všeho přijetí, že (totiž) Kristus Ježíš přišel na ten svět spasit hříšníky, z nichžto první jsem já; ¹⁶ale proto jsem došel smilování, aby Kristus Ježíš na

pro křesťany; byl tedy jen vychovatelem či vůdcem ke Kristu (Gal. 3, 24), a proto neužívá ho již náležitě ten, kdo pokládá zachovávání obřadních předpisů jeho za potřebné ke spáse.

11. Hádky o Starém zákoně jsou marné a neužitečné, poněvadž spásy lze dojíti jedině skrze Krista bez zákona Starého.

12n. Viz Skutky 26, 9; 2. Tim. 1, 3.

15. Prvním, t. j. největším.

mně (jako) prvním ukázal veškerou shovívavost svoji pro příklad těch, kteří v něho uvěří, aby dosáhli života věčného. ¹⁷Králi pak věků, nesmrtelnému, neviditelnému, jedinému Bohu (budiž) čest a sláva na věky věků. Amen.

¹⁸Toto kázání svěřuji tobě, synu Timothee, podle prorocství, která vedla k tobě, abys bojoval v nich boj dobrý, ¹⁹maje víru a dobré svědomí, které někteří odvrhše od sebe ztroskotali se ve víře; ²⁰k nim patří Hymeneus a Alexander, kteréž jsem vydal satanu, aby se naučili nerouhati se.

Čeho šetřiti při veřejných pobožnostech.

2. ¹Napomínám (tě) tedy předem, aby se konaly prosby, modlitby, přímluvy, děkování

18. „Podle prorocství“, t. j. podle výpovědí, které křesťané darem prorockým obdaření učinili z vnuknutí Ducha sv. v Efesu před vysvěcením Timothea na biskupa o jeho věrnosti a způsobilosti a které poukazovaly na něho jako na muže, jemuž má býti svěřena vrchní duchovní správa v Efesu a jeho okolí; „v nich“, v oněch prorocstvích, t. j. abys čerpal v nich sílu vzpomínaje, že jsi byl ustanoven za vrchního pastýře (biskupa) podle vůle Boží zjevně projevené.

20. Vydal jsem satanu, viz 1. Kor. 5, 5. Hymeneus jest asi týž, jenž podle 2. Tim. 2, 17 popíral vzkříšení těla. Alexandr pak totožný s oním, o němž jest řeč ve 2. Tim. 4, 14.

2, 6. Svědectvími jest rozuměti hlásání o vykoupení všeho lidstva smrtí Kristovou, které se mělo a má konati v době nynější (po Kristu) ja-

za všechny lidi, ²za krále i za všechny, kteří jsou v důstojenství, abychom vedli život tichý a pokojný ve vši pobožnosti a počestnosti; ³neboť to jest dobré a příjemné před Bohem, Spasitelem naším, ⁴jenž chce, aby všichni lidé byli spaseni a přišli k poznání pravdy. ⁵Jeden zajisté jest Bůh, jeden též prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš, ⁶jenž dal sebe sama ve výkupné za všechny, svědectví to časem svým, ⁷ke kterémuž jsem byl ustanoven hlasatelem a apoštolem — mluvím pravdu, nelžu — učitelem pohanů ve víře a pravdě.

⁸Chci tedy, aby muži se modlili na velikém místě, pozvedajíce ruce čisté bez hněvu a svárlivosti; ⁹taktéž i ženy, zdobíce se oděvem slušným se stydlivostí a cudností, nikoli vrkoči a zlatem, nebo perlami nebo rouchem drahým, ¹⁰nýbrž jak sluší na ženy, které se přiznávají k pobožnosti, skrze dobré skutky. ¹¹Žena uč se v tichosti s veškerou poddaností; ¹²vyučovati však ženě nedopouštím ani panovati nad mužem, nýbrž býti v tichosti. ¹³Neboť Adam byl stvořen první, potom Eva, ¹⁴a Adam nebyl oklamán, žena však byvši okla-

kožto v době přiměřené, od Boha k tomu ustanovené. — Ku kterémuž totiž svědectví, t. j. k tomu, abych osvědčoval a ve známost uváděl pravdu, že Kristus svou smrt na kříži podstoupil za všechny lidi. — Byl ustanoven učitelem pohanů, ovšem ne výlučně, nýbrž předem; mohl i židům kázati, a skutečně také jim kázal. Srov. Gal. 2, 7.

mána octla se v přestoupení. ¹⁵Avšak bude spasena rozením dítek, setrvá-li ve víře a lásce a posvěcování se se zdrželivostí.

Které vlastnosti mají míti svěcenci.

3. ¹Spolehlivé jest to slovo: Snaží-li se někdo o biskupství, díla dobrého si žádá. ²Biskup tedy má býti bezúhonný, muž jedné manželky, střízlivý, obezřelý, vážný, pohostinný, způsobilý vyučovati, ³ne pijan, ne rváč, nýbrž mírný, ne svárlivý, ne lakomý, ⁴nýbrž takový, který dům svůj dobře spravuje, drže dítky v poslušnosti s veškerou počestností; ⁵jestli však někdo nedovede spravovati dům svůj, kterak bude míti péči o církev Boží? — ⁶ne novověrec, aby zpyšně neupadl v soud ďáblův. ⁷Musí však také míti dobré svědectví od těch, kteří jsou vně, aby neupadl v potupu a osidlo ďáblovo.

⁸Jáhnové musí taktéž býti počestní a ne obojetní, ne mnoha vínu oddaní, ne mrzkého zisku chtiví, ⁹držíce tajemství víry ve

3, 2. Mužem jedné manželky, t. j. ne vícekrát než jednou ženatým.

6. Aby zpyšně neupadl v soud ďáblův, t. j. aby zpyšně nebyl podobně odsouzen (pro pýchu), jako ďábel byl odsouzen pro pýchu. O kněžích zvláště nemluví nepochybně proto, poněvadž je zahrnuje slovem biskup (episkopos = dozorce, představený), kterého se užívalo také o kněžích, podobně jako slova presbyter (starší, kněz) se užívalo také o biskupech. Viz Skutk. ap. 14, 22.

svědomí čistém. ¹⁰Také tito buďtež nejprve vyzkoušeni, a potom ať spravují úřad jáhenský, jsou-li bez úhony. ¹¹Ženy musí taktéž býti počestny, ne pomlouvačny, střízlivy, věrné ve všem. ¹²Jáhnové buďtež muži jedné manželky, kteří dobře spravují své dítky i své domy. ¹³Neboť ti, kteří dobře spravovali úřad jáhenský, zjednávají si dobrý stupeň a velikou zmužilost ve víře, která jest v Kristu Ježíši.

¹⁴Toto píši ti v naději, že přijdu k tobě brzy, ¹⁵zdržím-li se však, abys věděl, jak si máš počínati v domě Božím, kterým jest církev Boha živého, sloup to a základ pravdy. ¹⁶A bez odporu veliké jest to tajemství pobožnosti: Ten, jenž se zjevil v těle, byl ospravedlněn v duchu, ukázal se andělům, byl hlášen mezi národy, došel víry na světě, vzat ve slávě.

11. Ženami ve v. 11. míní jáhenky, jichž úkolem bylo navštěvovati nemocné ženy, poučovati katechumenky a posluhovati kněžím a biskupům při křtu žen. (Viz Řím. 16, 1.)

15. Církev Kristovu nazývá sloupem pravdy, poněvadž nosí, udržuje zjevenou pravdu, jako sloup, pilíř nese, udržuje klenbu, a nazývá ji základem pravdy, poněvadž pravda zjevená na ni spočívá bezpečně a jistě, podobně jako dům stojí bezpečně a jistě na základě pevném. Vyjadřuje tak, že církev jest neomylnou nositelkou a zachovavatelkou pravdy zjevené.

16. Slovy Ten, jenž se zjevil atd. krátce vyjadřuje tajemství Kristova vtělení a vykoupení lidstva. Nazývá je tajemstvím pobožnosti či pocty Boží, po-

4. ¹Duch pak zřejmě praví, že v pozdějších časech někteří odpadnou od víry, přidržující se duchů svůdných a ďábelských nauk ² (lidí takových), kteří v pokrytství mluví lež a jsou znamenáni na svém vlastním svědomí, ³kteří brání ženiti se a přikazují zdržovati se pokrmů, které Bůh stvořil, aby jich s děkováním požívali věřící, ti totiž, kteří poznali pravdu. ⁴Neboť všecko, co Bůh stvořil, jest dobré a nic zavržitelno, požívali se

něvadž ve víře v tajemství to spočívá zvláště pravá pobožnost, kterou se Bůh uctívá. Syn Boží vtěliv se, byl ospravedlněn v duchu, t. j. prokázán a potvrzen duchem či božskou přirozeností svou jakožto ten, za koho se vydával, jako Syn Boží a Vykupitel lidstva. Ukázal se andělům sice již při svém vtělení a pozemském působení a smrti, zvláště však při svém oslavení, kdy se jim ukázal zejména též jako jejich pán a velitel. Byl vzat ve slávě při svém nanebevstoupení.

4, 1. Duch, t. j. Duch svatý. Uvádí tu proroctví, které Duch sv. učinil skrze něho (Pavla) aneb skrze jiné osoby darem prorockým obdařené. (Viz 2. Petr. 3, 3; Jud. 18.)

2. Jsou znamenáni na svém vlastním svědomí, totiž jako lidé zločinní, jež vlastní jejich svědomí odsuzuje.

3. Brání ženiti se a přikazují zdržovati se jistých pokrmů, proto totiž, poněvadž pokládají jak manželství, tak některé pokrmy a nápoje (maso, víno) za zlé samy o sobě, jako by pocházely od ducha zlého. Hlásali tedy bludy, které později byly rozvinuty a v soustavy uvedeny od gnostiků (Saturnina, Marciona, Tatiana, Manichejských a j.).

s děkováním; ⁵ba ono se posvěcuje slovem Božím a modlitbou.

Kterak si vésti vzhledem k bludařům.

⁶Toto-li předkládáš bratrům, budeš dobrým služebníkem Krista Ježíše, živen jsa slovy víry a dobrého učení, kterého jsi následoval. ⁷Světských však a babských bájí se varuj, ale cvič se ke zbožnosti; ⁸neboť tělesné cvičení jest užitečno k málu, zbožnost užitečna jest ke všemu, majíc zaslíbení života nynějšího i budoucího. ⁹Spolehlivé je to slovo a hodno všeho přijetí. ¹⁰Vždyť proto se lopotíme a necháváme se tupiti, poněvadž jsme složili naději svou v Boha živého, jenž

5. Nejen že žádná věc, žádný pokrm není sám o sobě (po své přirozenosti) poskvrněný, nýbrž čistý, on se posvěcuje, ve zvláštní vztah k Bohu se uvádí slovem Božím (v Písmě sv. obsaženým a odtud do modlitebních formulí pojatým) a modlitbou (před jeho požíváním vykonanou).

7. Srov. 1, 4; 2. Tim. 2, 23; Tit. 1, 14; 3, 9.

8. Srov. žalm 1, 1; Mat. 6, 25—33; 19, 29; Mark. 10, 30; Luk. 18, 30.

10. Srov. 2, 4; Tit. 2, 11; Řím. 1, 15; 3, 29. 30; 2. Kor. 5, 19; Gal. 3, 28; Kol. 3, 11. Jest spasitelem všech lidí, poněvadž všecky vykoupil a pro všecky církve ustanovil, aby všichni mohli býti spaseni; je spasitelem zvláště věřících, poněvadž ti z věřících, kteří s milostí Boží spolupůsobí, skutečně ke spáse věčné přijdou a poněvadž věřícím zvláště své milosti udílí, ač dává každému člověku tolik milostí, kolik dostačí, aby do života věčného přijíti mohl.

jest spasitelem všech lidí, zvláště věřících. ¹¹Přikazuj věci tyto a uč jim. ¹²Nikdo nepohrdej tvou mladostí, nýbrž buď vzorem věřících ve slově, v obcování, v lásce, ve víře, v čistotě. ¹³Dokud nepřijdu, dbej předčítání, povzbuzování, poučování. ¹⁴Nezanebávej milosti, která jest v tobě, která ti byla dána podle proroctví za vzkládání rukou duchovenstva. ¹⁵O to se starej, v tom buď, aby prospěch tvůj byl zjevný všem. ¹⁶Dej pozor na sebe i na poučování; trvej při tom, neboť to čině, spasíš i sám sebe i ty, kteří tě poslouchají.

Kterak zacházeti s jednotlivými stavy v obci.

5. ¹Na muže staršího se neosopuj, nýbrž přimlouvej mu jako otci, mladším jako bratrům, ²ženám starším jako matkám, mladším jako sestrám ve vši čistotě. ³Vdovy měj

12. Bylo mu tehdy asi 35 roků.

13. Předčítání, t. j. knih Písma sv. Starého Zákona a těch novozákonních, které již měli.

14. Milosti oné totiž, kterou obdržel při svěcení na biskupa k vykonávání úřadu biskupského. Podle proroctví, srov. 1, 18; za vzkládání rukou duchovenstva (doslovně staršinstva), světil ho sice na biskupa Pavel sám (2. Tim. 1, 6.), avšak staršinstvo, t. j. biskupové a kněží přítomní vzkládali při tom také na něho ruce na význam souhlasu, jakož se děje dosud při svěcení na kněze. (Viz Skutk. 14, 22; 20, 17.)

5, 3. 4. Miní tu totiž ony vdovy, které pro svou chudobu a opuštěnost měly dostávat podporu neb

v úctě, ty (totiž), které jsou vskutku vdovami. ⁴Má-li však která vdova děti nebo vnuky, ať oni se učí nejprve dům svůj chovati v úctě a odpláceti předkům, neboť to jest příjemné před Bohem. ⁵Ta, která jest skutečně vdovou a osamělou, složila svou naději v Boha a trvá na prosbách a modlitbách dnem i nocí, ⁶ta však, která žije v rozkoších, jest za živa mrtva. ⁷A toto přikazuj, aby byly bez úhony. ⁸Nestará-li se kdo o svoje a zvláště o domácí své, zapřel víru a jest horší nežli nevěřící.

⁹Jako vdova budiž do seznamu zapsána ne

výživu z jmění obecního — z darů a obětí věřících. (Srov. Skutk. 6, 1.) Aby se však dobročinnosti té nezneužívalo, mělo se podpory té dostávat pouze takovým vdovám, které vskutku byly vdovami, t. j. tím, co jméno vdova, řecké *chéra*, značí, totiž (oloupenými, zbavenými muže, pak i členů rodiny i pomoci a tedy) opuštěnými, neboť jak dále praví, o ty, které mají děti neb vnuky, tito se mají starati.

8. Slova tato jsou řečena k oněm příslušníkům domácnosti, dítkám, vnukům, o nichž byla řeč ve v. 4. S důrazem se jim připomíná, že oni předem se mají starati o své domácí, v první řadě o matky, báby pomoci jejich potřebující. Zapřel víru, t. j. jedná proti tomu, co hlásá a ukládá víra křesťanská; jest horší nežli nevěřící, poněvadž i nevěřící, byť nenáviděl své nepřátele, přece uznává povinnost podporovati potřebné své rodiče a příbuzné, kterou ukládá i zákon přirozený, a poněvadž má méně jasné poznání o té povinnosti nežli křesťan, má také menší vinu, jedná-li přece proti ní.

9—16. Mluví, alespoň jak se podobá pravdě, o těch

méně nežli šedesátiletá, která byla manželkou jednoho muže ¹⁰ a má svědectví v dobrých skutcích, jestli dítky vychovala, jestli pocestné do domu přijímala, jestli věřícím nohy umývala, jestli souženým pomáhala, jestli o všeliký skutek dobrý se vynasnažovala. ¹¹ Mladší vdovy však odmítej, neboť když zbujní proti Kristu, chtějí se vdávati, ¹² uvalující tak na sebe soud, poněvadž první víru zrušily; ¹³ zároveň však učí se býti též lenivými, chodíce po domech, ale nejen býti lenivými, nýbrž i klevetnými a všetečnými, mluvící co nesluší. ¹⁴ Chci tedy, aby mladší vdovy se vdávaly, dítky rodily, damácnost vedly, žádné příčiny nedávaly protivníkovi k tupe-
ní. ¹⁵ Vždyť některé se již obrátily zpět po satanovi. ¹⁶ Má-li některý věřící vdovy, pod-

vdovách, které se chtěly oddati službě církevní jako jáhenky (viz 3, 11); neměly se přijmouti a do seznamu jáhenek zapsati, leč měly vlastnosti, které tu vypočítává.

12. Zrušily první víru či slib, který učinily Kristu, přijímajíce úřad jáhenky.

15. T. j. jak učí zkušenost, některé z těch vdov mladších, které byly přijaty do seznamu jáhenek, zrušily skutečně svůj slib čistoty vdovské a odvrátily se tak od Krista k satanu, buď že se dopustily smilství, aneb proti svému slibu vstoupily v manželství druhé, a snad i od víry odpadly, uzavřevše manželství s pohanem, a tedy ne v Pánu (I. Kor. 7, 39.), poněvadž žádný pořádný křesťan si takové vdovy vzíti nechtěl.

16. Také na jáhenky vztahuje, co byl v oněch verších pověděl. Mají-li tedy rodiče neb blízcí při-

poruj je, a nebudiž obtěžována církev, aby mohla podporovati vdovy skutečné.

¹⁷Duchovní, kteří dobře spravují svůj úřad, buďtež uznáváni za hodny dvojí cti, zvláště ti, kteří se lopotí v slově a učení. ¹⁸Neboť Písmo praví: „Nezavážeš úst volu mlátícímu“ a „Hoden jest dělník mzdy své.“ ¹⁹Proti duchovnímu žaloby nepřijímej, leč na základě dvou nebo tří svědků. ²⁰Ty, kteří se prohřešují, kárej přede všemi, aby také ostatní měli bázeň. ²¹Zapřisáhám tě před Bohem a Kristem Ježíšem a vyvolenými anděly, abys těchto věcí šetřil bez předsudků, nečině nic podle přízně. ²²Rukou nevzkládej ukvapeně na nikoho, ani neměj účastenství v hříších cizích. Sebe sama

buzní takovou dceru, sestru neb neteř, která ovdověši stala se jáhenkou, nemají vrhati péči o její výživu na církevní obec, nýbrž sami ji podporovati, mohou-li. Za slovy „některý věřící“ mají některé rukopisy ještě aneb některá věřící.

17—20. Dává Timotheovi návod, kterak se má chovati k duchovním, t. j. ke kněžím a biskupům.

18. První výrok jest z 5. Mojž. 25, 4. (I. Kor. 9, 9.), druhý z Luk. 10. 7. (Mat. 10, 10.)

22. Rukou nevzkládej, t. j. nevysvěcuj rychle t. nevyšetřiv dříve, zdali ten, jehož chceš vysvětit, jest toho hoden, aby byl vysvěcen; neměj účastenství v hříších cizích tím totiž, že bys vysvěcoval na jáhna neb na kněze lidi nehodné neb k tomu nezpůsobilé a tak jednak bez nápravy nechával chyby a hříchy, jichž se dopustili v minulosti, jednak spolu zaviňoval ty chyby a hříchy, kterých by se v budoucnosti dopustili jako kněží nehodní.

uchovávej čistým. ²³Nepij již (jen) vody, nýbrž požívej skrovně vína pro svůj žaludek a časté choroby své. ²⁴Hříchy některých lidí jsou zcela zjevný, předcházejíce soud, některých však také následují. ²⁵Podobně i skutky dobré (při některých) jsou zcela zjevný, a ty, s kterými to jest jinak, nemohou zůstatí ve skrytě.

6. ¹Všichni, kdo jsou pode jhem jako otroci, pokládejte své pány za hodny veškeré úcty, aby jméno Páně a učení se netupilo. ²Ti však, kteří za pány mají věřící, nepohrdejte jimi proto, že jsou bratry, nýbrž tím ochotněji služte jim, protože to jsou věřící a miláčci (Páně), kteří se vynasnažují dobře činiti. Tomu uč a to přimlouvej.

Zvláštní pokyny a napomenutí pro Timothea samého.

³Učí-li někdo jinak a nedrží-li se zdravých slov Pána našeho Ježíše Krista a toho učení, které jest podle zbožnosti, ⁴jest nadutý, ačkoli ničemu nerozumí, nýbrž stůně na sporné

24. Soud teprve následují, t. j. přicházejí najevo teprve po náležitém šetření.

6, 1—2. Vyžaduje, aby otroci prokazovali úctu (čest) spojenou s poslušností povinnou i tehdy pánu svému, když pány jejich jsou pohané; mají-li však za pány bratry, t. j. křesťany, ať nemyslí, že pro to bratrství a rovnost s nimi před Bohem a církví směji je podceňovati a s menší horlivostí neb věrností jim sloužiti.

otázky a hádky o slova. Z toho povstávají závist, sváry, utrhaní, špatná podezření, ⁵ třenice lidí na mysli pokažených a pravdy zbavených, kteří se domnívají, že pobožnost jest pramenem zisku. ⁶ A vskutku velikým pramenem zisku jest pobožnost se spokojeností. ⁷ Nic jsme zajisté nepřinesli na ten svět; patrně, že také nic nemůžeme odnésti. ⁸ Majíce pak živobyті a oděv, spokojíme se s tím. ⁹ Kdo však chtějí bohatnouti, upadají v pokušení a v osidlo (ďáblovu) a v mnoho žádostí nerozumných i škodlivých, které vrhají lidi ve zkázu a záhubu. ¹⁰ Neboť kořenem všeho zla jest chtivost peněz, po nichž někteří bažíce zbloudili od víry a způsobili si mnoho bolestí.

¹¹ Ty však, muži Boží, varuj se toho, usiluj však o spravedlnost, zbožnost, víru, lásku, trpělivost, tichost. ¹² Bojuj dobrý boj víry, dosáhni života věčného, k němuž jsi byl povolán a učinil krásné vyznání před mnoha svědky. ¹³ Prikazuji ti před Bohem, jenž všecko obživuje, a před Kristem Ježíšem, jenž pod Pon-

7. Viz Job. 1, 21.; Kazatel, 5, 24.

12. Vyznáním míní zde nejspíše ono vyznání víry, které Timotheus učinil při svém svěcení na biskupa u přítomnosti všeho duchovenstva (biskupů a kněží) i křesťanské obce. Nazývá je krásným vzhledem k zápalu, s kterým je Timotheus učinil.

13. Osvědčil či potvrdil ono vyznání, které byl činil slovy i skutky po celý veřejný život svůj, vyznání totiž, že jest Vykupitelem světa, Synem Božím (Mat. 27, 11.; Jan, 18, 33. 37.).

tiem Pilátem osvědčil krásné vyznání, ¹⁴ abys zachoval přikázání bez poskvrny, bez úhony, až do příští Pána našeho Ježíše Krista, ¹⁵ kteréž svým časem ukáže blažený a jediný mocnář, král nad králi a pán nad pány, ¹⁶ jenž jediný má nesmrtelnost a přebývá ve světle nepřístupném, jehož nikdo z lidí neviděl, ba ani viděti nemůže, jemuž čest a panování věčné. Amen.

¹⁷ Boháčům tohoto světa prikazuj, ať se nepyšní ani nevzkládají své naděje v nejisté bohatství, nýbrž v Boha [živého], jenž nám dává všecko bohatě k požívání. ¹⁸ Ať činí dobře a bohatnou v dobrých skutcích, ať jsou štedří a sdílní, ¹⁹ skládajíce si dobrý základ pro budoucnost, aby dosáhli života pravého.

²⁰ Timothee, opatruj statek svěřený, chraň se světských řečí planých a sporů lichojmenné vědy, ²¹ ke kteréž někteří se přiznávajíce, zbloudili ve víře. Milost s tebou. [Amen.]

14. Prikázání, t. j. učení Kristovo, evangelium. Až do příští Ježíše Krista; chce sice říci „až do smrti,“ přece však praví „až do příští Ježíše Krista“, totiž k soudu, aby vzpomínkou na druhý příchod Kristův viditelný vzbudil též vzpomínku na soud a tak tím více povzbudil ho k vytrvání.

16. Světlem se míní božská dokonalost.

20. Statek svěřený, t. j. evangelium.

O druhém listě Timotheovi.

Sv. Pavel, byv uvězněn v Římě po druhé a předvídaje blízkou smrt, si přál, aby Timotheus přišel k němu, by mu mohl dáti ještě jednou přiměřené rady a pokyny. Pozval ho proto k sobě zvláštním listem a při té příležitosti napsal mu hned, co mu leželo na srdci nejvíce. Povzbuzoval ho, aby oživil v sobě milost, přijatou svěcením a nestyděl se vydávati svědectví o Kristu, nýbrž zmužile pracoval o rozšíření evangelia; poučoval ho, kterak má vystupovati proti bludařům, a nabádal, by horlivě kázal slovo Boží a vůbec věrně konal úřad sobě svěřený. Na konci ho vyzýval, aby přišel k němu s Markem. List ten napsal v Římě asi koncem léta r. 66.

Že tento list pochází skutečně od sv. Pavla, ukazují mimo některé narážky na něj, které se vyskytují ve spisech sv. Ignáce Muč. a Polykarpa, zřejmá svědectví Zlomku Murat., sv. Ireneae, Klementa Alex., Tertulliana, Origena a j., s nimiž se srovnává i to, že mluva a učení tohoto listu jsou příbuzné s mluvou a učením Pavlovým v jiných jeho listech. V předešlém století počali sice někteří protestanté popíráti pravost jeho, namítajíce proti němu, že se časové okolnosti ze života Pavlova v tomto listě připomenuté nesrovnávají s těmi, které se udávají ve Skutcích apošt. a v jiných listech Pavlových (mimo pastýřské), na př., že není u něho nikdo leč Lukáš, že Timotheus má k němu přijíti ještě před zimou a Marka vzíti s sebou (4, 11. 21.) a j. Ale neprávem to namítají proti pravosti listu. Neboť námitka, že se časové okolnosti ze života Pavlova v tomto listě udané nesrovnávají se Skutky ap. a jinými listy Pavlovými, spočívá na předpokladě, že sv. Pavel z první vazby římské nevyšel, nýbrž v ní (r. 64) byl usmrcen. Avšak tento předpoklad jest nesprávný. Jak naznačují i Pavlovy listy (Filip. 1, 25; 2, 24; Filem. 22; Žid. 13, 23) a jak tu přímo (Eusebius, Jeronym), tu nepřímo (Klement Ř., Zlomek Murat., Theodoret

a j.) dosvědčují sv. Otcové a spisovatelé církevní a jak nyní uznávají i protestantští kritikové (Spitta, Steinmetz, Frey, Lietzmann a j.), sv. Pavel byl (po prokázané nevině) z první vazby propuštěn, působil pak až do r. 66 dílem na západě (ve Španělsku), dílem na východě (v Malé Asii), r. 66 pak přišel do Říma a tam krátký čas působiv, byl uvězněn a r. 67 usmrčen. A teprve v této druhé jeho vazbě se staly ony příhody, které jak svrchu řečeno, v tomto listě se připomínají a v nichž někteří, jak vidno, neprávem shledávají příčinu popírati pravost tohoto listu.

Druhý list sv. Pavla Timotheovi.

Nadpis.

1. ¹Pavel, apoštol Ježíše Krista skrze vůli Boží podle zaslíbení života, který jest v Kristu Ježíši, ²Timotheovi, milému synu svému: Milost, milosrdenství, pokoj od Boha Otce a Krista Ježíše, Pána našeho.

Povzbuzuje ke zmužilosti.

³Díky činím Bohu, jemuž sloužím od svých předků s čistým svědomím, když bez ustání vzpomínám na tebe ve svých modlitbách, dnem i nocí, ⁴touže tebe uzříti, pamětliv jsa tvých slzí, abych byl naplněn radostí. ⁵Neboť jsem se rozpomenul na nelíčenou víru, (která jest) v tobě, která nejprve přebývala

ve tvé bábě Loidě a v tvé matce Evnice, a jsem přesvědčen, že i v tobě (přebývá).

⁶Z této příčiny připomínám ti, abys opět rozněcoval milost Boží, která jest v tobě vzkládáním rukou mých. ⁷Vždyť Bůh nedal nám ducha bojácnosti, nýbrž ducha moci a lásky a střízlivosti. ⁸Nestyď se tedy za svědectví o Pánu našem ani za mne, jeho vězně, nýbrž spolu trp pro evangelium podle moci Boží. ⁹Onť nás vysvobodil a povolal [svým] povoláním svatým, ne podle našich skutků, nýbrž podle úradku svého a podle milosti, která nám byla dána v Kristu Ježíši před věčnými časy, ¹⁰nyní však ve známost přišla příchodem Spasitele našeho Ježíše Krista. Onť zkaziv smrt, vyvedl na světlo život a neporušitelnost skrze evangelium, ¹¹pro kteréž já jsem byl ustanoven hlasatelem i apoštolem a učitelem [pohanů]. ¹²Z té příčiny také toto trpím; ale nestydím se (za to), neboť vím, komu jsem uvěřil, a jsem přesvědčen, že jest mocen zachovati vklad můj až do onoho dne. ¹³Jako vzoru zdravých slov drž se těch, která jsi uslyšel ode mne, (zůstávaje) ve víře a lásce, které jsou v Kristu Ježíši. ¹⁴Krásný

1, 6. Milost Boží, t. j. moc biskupskou a milost potřebnou k vykonávání biskupského úřadu, kterou jsi obdržel svěcením na biskupa. (1. Tim. 4, 14.) Roznítiti milost tu a tím i oživit dřívější zápal svůj má modlitbou, rozjímáním, duchovním cvičením a pod.

14. Statkem (doslovně vkladem) rozumí zde podobně jako v 1. Tim. 6, 20. evangelium.

statek ten opatruj skrze Ducha svatého, jenž přebývá v nás. ¹⁵ Víš o tom, že se odvrátili ode mne všichni, kteří jsou v Asii; patří k nim Fygelus a Hermogenes. ¹⁶ Dejž Pán milosrdenství domu Onesiforovu, neboť on mě často občerstvil a nestyděl se za mé okovy, ¹⁷ nýbrž přišed do Říma pilně mě hledal a našel. ¹⁸ Dej mu Pán, aby našel milosrdenství od Pána v onen den. A jak veliké služby konal v Efesu, ty víš lépe.

Povzbuzuje k svědomitosti v úřadu.

2. ¹ Ty tedy, synu můj, posilňuj se v milosti, která jest v Kristu Ježíši, ² a co jsi uslyšel ode mne před mnoha svědky, to svěřuj lidem věrným, kteří budou způsobili také jiné učiti. ³ Spolu snášej utrpení jako dobrý bojovník Krista Ježíše. ⁴ Nikdo, jenž sloužil ve vojště, nezaplétá se do záležitostí života, aby se zalíbil vojevůdci. ⁵ Vždyť ani ten, jenž zápasí o závod, nebývá ověnčen, leč zápasí

15. Všichni, kteří jsou v Asii, t. j. ne všichni křesťané maloasijské vůbec, nýbrž buď všichni ti z nich, kteří s ním z Asie r. 66 do Říma přišli, aneb spíše všichni ti, kteří po jeho návratu měli do Říma, přijíti, aby při výslechu vystoupili jako svědkové pro něho. Vidouce, že jest ve vazbě, zdráhali se ze zbabělosti (jíti do Říma a) svědčiti podle pravdy v jeho prospěch, o jeho nevině, ano oni se odvrátili od něho, přerušili spojení s ním.

2, 1. Posilňuj se, t. j. ukaž se silným na základě síly nadpřirozené, jejímž zdrojem jest J. Kr.

náležitě. ⁶Ten rolník, jenž se lopotí, má předem bráti užitek. ⁷Rozuměj, co pravím. Dá ti zajisté Pán porozumění ve všem. ⁸Pamatuj na Ježíše Krista, jenž jsa z potomstva Davida, vstal z mrtvých podle evangelia mého, ve kterém snáším utrpení až do vazby jako zločinec; ⁹avšak slovo Boží není přivázáno. ¹⁰Proto všechno snáším pro vyvolence, aby také oni dosáhli té spásy, která jest v Kristu Ježíši, i se slávou věčnou. ¹¹Spolehlivé jest to slovo; neboť jestli jsme s ním zemřeli, budeme s ním i žíti; ¹²jestli s ním trpíme, budeme s ním i kralovati; zapřeme-li ho, také on nás zapře; ¹³jsume-li nevěrní, on zůstává věrným, neboť zapříti sám sebe nemůže.

Kterak se chovati k nepravým učitelům.

¹⁴Ty věci připomínej, zapřísahaje před Pánem. Neved' hádek; není to k ničemu užitečné, jen ke zkáze posluchačů. ¹⁵Vynasnaž

6. Jako rolník předem, dříve než jiným podává, má sám bráti užitek své práce, tak i Timotheus (a každý věrozvěst a učitel křesťanský) má dříve sám bráti užitek evangelia, učení Kristova, zachováváním totiž jeho příkazů a dobrými mravy, než ten užitek prostředkuje jiným.

8. Podle evangelia mého, t. j. jakož všudy učím a hlásám. — Pavel sice dlí ve vazbě jako zločinec, ale tím se nezabrání šíření evangelia, slova Božího; neboť slovo to není přivázáno, nýbrž volně tam skrze jiné apoštoly a věrozvěsty, tu i skrze samého Pavla ve vazbě hlásati se může a se hlásá.

se pilně, aby ses představil Bohu osvědčen, jako pracovník, který nemusí se styděti (za svou práci), který podává náležitě slovo pravdy. ¹⁶Světských však řečí planých se varuj. Neboť (takoví) budou postupovati vždy k většímu stupni bezbožnosti ¹⁷a slovo jejich bude míti pastvu jako rakovina; patří k nim Hymeneus a Filetus, ¹⁸kterí pobloudili v příčině pravdy, říkajíce, že vzkríšení již se stalo, a podvracují víru některých. ¹⁹Avšak pevný základ Boží stojí, maje tento nápis: „Pán poznal ty, kteří jsou jeho“ a „Odstup od nepravosti každý, kdo jmenuje jméno jeho.“ ²⁰Ve velikém domě však ne-

16. Budou postupovati, totiž ti učitelé nepraví, kteří ony plané řeči vedou, věci nicotné pod jménem vědy roztrušují.

17. Bude míti (nalezne) pastvu, totiž na zdravých údech církve. Jako rakovina vždy víc se rozlézá, nakazujíc kolem místa zdravá, tak slovo jejich učení nepravého bude se potají rozšiřovati, kazíc pravověrné údy církve.

19. Pevný základ Boží, t. j. církev. (4, Mojž. 16, 5., Jan 10, 29; Is. 52, 11; 26, 13.)

20. Jsou ovšem v církvi vedle křesťanů dobrých také křesťané špatní, ale to při svobodné vůli člověka, které Bůh nechce rušiti, není s podivením, podobně jako není podivné, že ve velikém domě jsou nádoby nejen drahocenné, nýbrž i prosté, z nichž jedněch se užívá ke službám a věcem čestným, druhých k nečestným, povržlivým. Avšak od křesťanů špatných jest se očistiti a to řádně, varovati se totiž nejen společnosti jejich, nýbrž i jejich zásad. A kdo tak učiní, bude nádobou ke cti, podobati se té nádobě, které se užívá ke službě čestné.

jsou toliko nádoby zlaté a stříbrné, nýbrž i dřevěné a hliněné, a jedny jsou ke cti, jiné k necti. ²¹ Očistí-li se tedy kdo řádně od těchto, bude nádobou ke cti, posvěcenou, užitečnou Pánu, připravenou ke každému skutku dobrému. ²² Jinošských žádostí se chraň, usiluj o spravedlnost, víru, lásku, pokoj s těmi, kteří vzývají Pána z čistého srdce. ²³ Otázek pošetilých a nevzdělávajících se vystříhej věda, že plodí hádky; ²⁴ služebník Páně však nemá se hádati, nýbrž býti přívětivý ke všem, způsobilý vyučovati, trpělivý, ²⁵ jenž by s vlídností káral odpůrce (pravdy), zdali by snad Bůh dal jim někdy (milost) pokání k poznání pravdy, ²⁶ a oni (aby) vystřízlivěli z osidla ďáblova, byvše od něho zajati, aby konali jeho vůli.

Další poučení, kterak si vésti k nepravým učitelům a naukám.

3. ¹ Toto pak věz, že v posledních dnech nastanou časy těžké. ² Lidé totiž budou sobečtí, hrabiví, chlubní, pyšní, rouhaví, rodičů neposlušní, nevděční, bezbožní, ³ nelaskaví, nesmířliví, utrhační, nezdrželiví, neurvalí, dobrému nepřizniví, ⁴ zrádní, lehkomyšní, nadutí, více rozkoší nežli Boha milovní, ⁵ majíce sice tvářnost pobožnosti, moc její však zapřevše. A těch se varuj. ⁶ Neboť patří k nim ti, kteří se vluzují do domů a chytají ženštiny obtížené hříchy, puzené rozličnými chťíci,

⁷ které vždycky se učí a nikdy k poznání pravdy přijíti nemohou. ⁸ Jako však Jannes a Jambres protivili se Mojžíšovi, tak i tito protiví se pravdě, lidé to na myslí porušení, v příčině víry neosvědčení. ⁹ Ale nebudou postupovati dále, neboť jejich nesmyslnost bude zjevna všem, jako byla i oněch.

¹⁰ Ty jsi však následoval mého učení, způsobu života, úmyslu, mé víry, shovívavosti, lásky, trpělivosti, ¹¹ mých pronásledování, utrpení, která se mi přihodila v Antiochii, v Ikoniu, Lystře, pronásledování, jaká jsem vytrpěl, a ze všech vytrhl mě Pán. ¹² Ale také všichni, kteří chtějí pobožně žíti v Kristu Ježíši, budou pronásledováni. ¹³ Špatní lidé však a podvodníci budou postupovati k horšímu bloudíce a v blud uvádějíce. ¹⁴ Ale ty zůstávej v tom, čemu ses naučil a o čem jsi se přesvědčil, neboť víš od koho jsi se naučil, ¹⁵ a znáš od dětinství Písma svatá, která tě mohou naučiti ke spáse věrou, (jež jest) v Kristu Ježíši. ¹⁶ Všecko Písmo od Boha vdechnuté jest (také) užitečno k učení, ke káráni, k napravování, k výchově ve spra-

3, 8. Jannes a Jambres (podle Vulgáty Mambres), čarodějové egyptští, kteří podle 2. Mojž. 7, 11. 22. odporovali Mojžíšovi. Jmen jejich však Mojžíš neudává. Pavel udává je nejspíše na základě ústního podání.

10. Následoval Pavlova úmyslu, máje při svých pracích tentýž úmysl, cíl, přivést co nejvíce lidí ke Kristu.

11. Srov. Skutk. 13, 50; 14, 2—5, 19—20.

vedlnosti, ¹⁷aby člověk Boží byl dokonalý, způsobilý ke každému skutku dobrému.

**Poslední vyzvání k neohroženému
a svědomitému spravování úřadu.**

4. ¹Zapřísahám tě před Bohem a Kristem Ježíšem, jenž bude souditi živé i mrtvé, skrze příchod jeho a království jeho: ²hlásej slovo, naléhej včas i nevčas, usvědčuj, přimlouvej, kárej, (a to) se vši trpělivostí a moudrostí učitelskou. ³Neboť bude čas, kdy zdravého učení nesnesou, nýbrž nashromáždí si učitelů podle vlastních chtíčů, majíce šimrání v uších, ⁴a (kdy) od pravdy sluch svůj odvrátí a obrátí se k bájím. ⁵Ty však buď střízliv ve všem, snášej zlé, konej dílo evangelisty, naplň službu svou. ⁶Neboť já již jsem vydáván v oběť a čas mé smrti nastává. ⁷Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokonal, víru jsem zachoval; ⁸pro budoucnost jest mi uložena koruna spravedlnosti, kterou mi dá v onen den Pán, spravedlivý soudce, ale nejen mně, nýbrž i všem těm, kteří milovali příchod jeho.

4, 3. Majíce šimrání v uších, t. j. toužíce slyšeti něco nového, příjemného, co by jim lichotilo a hovělo jejich chtíčům a přáním.

7. Běh, totiž běh života.

8. Milovali příchod jeho, totiž k soudu, tím totiž, že se na něj těšili a k němu ctnostným životem připravovali.

Závěr.

⁹Pospěš, abys brzy přišel ke mně. Neboť Demas mě opustil, zamilovav tento svět, a odešel do Thessaloniky, ¹⁰Krescens do Galatie, Titus do Dalmácie. ¹¹Lukáš jediný jest se mnou. Marka vezmi a přiveď s sebou, neboť jest mi užitečný k službě. ¹²Tychika však jsem poslal do Efesu. ¹³Plášť, který jsem nechal v Troadě u Karpa, přines s sebou, až přijdeš, též knihy a zvláště pergamen. ¹⁴Kovář Alexander způsobil mi mnoho zlého. Odplatí mu Pán podle skutků jeho. ¹⁵Před ním chraň se i ty, neboť velice se protivil slovům našim. ¹⁶Při první mé obraně nikdo nebyl při mně, nýbrž všichni mě opustili; nebudiž jim to přičítáno. ¹⁷Ale Pán byl při

9. Marka, totiž evangelistu.

14. Způsobil mu mnoho zlého nejspíše tím, že před soudem (v Římě) mluvil proti němu a jeho vývody hleděl zeslabiti, či jak praví ve v. 15., protivil se mu.

16. Co míní první obranou? Snad první výslech za jeho druhé vazby římské, že z těch křesťanů, kteří tehdy byli v Římě, nikdo se nedostavil při prvním jeho výslechu k soudu, aby se ho zastal, ale Bůh že mu přispěl, aby nejen se mohl před soudem za přítomnosti lidí z různých národů do Říma přišlých hájiti a Kristu svědectví vydati (hlásati o něm), nýbrž i z nebezpečství smrti se dostal, nebyv tehdy před napsáním tohoto listu ještě odsouzen.

17. Pán mě posilnil, aby skrze mne hlásání se naplnilo, dal mi totiž zmužilost, abych

mně a posilnil mě, aby skrze mne hlásání se naplnilo a uslyšeli je všichni národové; i byl jsem vysvobozen z tlamy lví. ¹⁸A Pán vysvobodí mě od všelikého díla zlého a zachová mě k nebeskému království svému. Jemu sláva na věky věkův. Amen.

¹⁹Pozdrav Prisku a Akvilu i dům Onesiforův. ²⁰Erastus zůstal v Korintě, Trofima jsem nechal nemocného v Milétě. ²¹Pospěš, abys přišel před zimou. Pozdravují tě Eubulus a Pudens a Linus a Klaudia i všichni bratři. ²²Pán Ježíš Kristus buď s duchem tvým. Milost s vámi. [Amen.]

i před nejvyšším soudem císařským v Římě evangelium zvěstoval, ho hájil a tak naplnil vůli Kristovu nésti jméno jeho před pohany a krále. (Skutk. 9, 15.)

18. Vysvobodí mě od všelikého díla zlého, povoláním mě totiž s tohoto světa k životu věčně blaženému.

O listě Titovi.

Titus se narodil z rodičů pohanských, nejspíše v Antiochii Syrské. Ke křesťanství byl přiveden od sv. Pavla; alespoň lze tak souditi z toho, že Pavel ho nazývá milým synem svým. (Tit. 1, 4.) Roku 50 šel se sv. Pavlem do Jerusalema na sněm apoštolský (Gal. 2., 3.), potom působil nejspíše v Galatii. Vykonal Pavlovi důležité služby, byv od něho poslán do Korintu, jednou z Efesu, kdy měl vyzvěděti, jak působil v obci korintské jeho list, po druhé z Macedonie, kdy donesl Korintánům list druhý. Kde působil potom, není známo. Když se sv. Pavel, vykonav cestu do Španělska, bral na východ, sešel se s ním kdesi, nepochybně v Itálii, a vzav ho s sebou, ustanovil ho biskupem na Krétě a svěřil mu úkol, aby uspořádal tam obce církevní, zejména vysvěcením a ustanovením duchovních správců po osadách. Kterak by si měl při tom vésti, poučil ho zajisté ústně. Aby však naučení jeho zachoval spíše v paměti, poslal mu na další cestě své z některého místa macedonského r. 65 (asi v měsíci září nebo říjnu) list a připomínal mu v něm, kterých vlastností má vyhledávati při těch, jež by chtěl vysvětiti na duchovní (biskupy, kněze), a k čemu naváděti jednotlivé stavy věřících, jak vzhledem k nim samým, tak vzhledem k pohanské vrchnosti a nekřesťanům vůbec. Na konci pozval ho do Nikopole, kde by se s ním sešel a podal mu některé zprávy osobní.

V čas druhé vazby Pavlovy v Římě Titus působil v Dalmácii (2. Tim. 4, 10.); odtud vrátil se zase na Krétu a podle podání zemřel tam v Gortyně jako stařec čtyřiaředesátiletý, zachovav ustavičné panictví. Tělo jeho zůstalo v Gortyně do r. 823, kdy bylo přeneseno do Benátek. Tam se chová ve chrámě svatého Marka.

O pravosti tohoto listu platí skoro všecko to, co bylo řečeno o pravosti listů k Timotheovi.

List sv. Pavla Titovi.

Nadpis a pozdrav.

1. ¹Pavel, služebník Boží a apoštol Ježíše Krista pro víru vyvolenců Božích a (pro) poznání pravdy, která jest ke zbožnosti, ²k naději v život věčný, který zaslíbil neklamný Bůh před věčnými časy, — ³ale časem svým uvedl ve známost slovo své hlásáním, kterým já jsem byl pověřen podle příkazu Spasitele našeho, Boha, — ⁴Titovi, pravému synu svému podle společné víry: Milost a pokoj od Boha Otce a Krista Ježíše, Spasitele našeho.

Které vlastnosti mají míti svěcenci.

⁵K tomu jsem tě nechal na Krétě, abys spravil nedostatky a ustanovil po městech du-

1 n. Apoštol pro víru ... t. j. poslaný k tomu, aby přiváděl ku pravé víře a k poznání pravdy ty, které Bůh k tomu ve své lásce vyvolil, a to k poznání pravdy té, která jest ke zbožnosti, t. j. té, která ke zbožnosti, k službě Boží vede, ji živí a udržuje. Slova k naději patří ke slovu pravdy ve smyslu „k poznání pravdy, která vede ke zbožnosti a k naději v život věčný“. Věčný život ten zaslíbil Bůh před věčnými časy, t. j. před pradávnými časy. Někteří však rozumějící slovům před věčnými časy o věčnosti, pojímají slovo zaslíbil ve smyslu ustanovil dáti. (Od věčnosti ustanovil Bůh dáti život věčný svým věrným.)

chovní, jak jsem ti byl nařídil: ⁶totiž je-li kdo bez úhony, muž jedné manželky a má dítky věřící, o nichž nejde pověst, že jsou nevázané nebo nepoddajné. ⁷Neboť biskup má býti bezúhonný jakožto správce Boží, ne samolibý, ne hněvivý, ne pijan, ne rváč, ne mrzkého zisku chtivý, ⁸nýbrž pohostinný, dobra milovný, střízlivý, spravedlivý, zbožný, zdrželivý, ⁹držící se spolehlivého slova, které jest podle učení, aby mohl i přimlouvati v učení zdravém i usvědčovati odpůrce. ¹⁰Neboť jest mnoho i neposlušníků, tlachalů a podvodníků, zvláště takových, kteří jsou z obřízky; ¹¹ty dlužno umlčovati, neboť podvracují celé domy, učíce věcem nepřislušným pro mrzký zisk. ¹²Pravilť jeden z nich, vlastní jejich prorok: „Krétané jsou vždycky lháři, zlá zvěř, břicha lenivá.“ ¹³Svědectví to jest pravdivé. Proto je kárej přísně, aby byli zdraví ve víře, ¹⁴nezabývajíce se ži-

5—9. Viz 1. Tim. 3, 1.—5. Duchovní (řecky a latinský presbytery), t. j. biskupy i kněze. (Srov. Skut. 14, 22; 1. Tim. 5, 17.)

10.—16. Udává důvody, proč takových vlastností má vyhledávati při svěcencích, proto totiž, poněvadž jest mnoho svůdců (v. 10—11.) a poněvadž se Krétané při své povaze snadno dají svěsti (v. 12.—13.), takže jest potřebí s důrazem je varovati a napomínati.

12. Byl to krétský básník Epimenides v 6. stol. před Kr. Pavel nazývá ho prorokem, poněvadž v této věci pověděl pravdu také o vrstevnících jeho a snad i proto, že u pohanů byl pokládán za věštce.

dovskými bájemi a příkazy lidí, kteří se odvracejí od pravdy. ¹⁵ Všecko jest čisté čistým; poskvrněným však a nevěřícím nic není čisto, nýbrž poskvrněna jest i mysl i svědomí jejich. ¹⁶ Vyznávají, že Boha znají, skutky však ho zapírají, jsou ohavní a neposlušní a ke všelikému skutku dobrému nezpůsobilí.

K čemu nabádati věřící vzhledem k nim samým.

2. ¹ Ty však mluv, co se srovnává se zdravým učením: ² starci ať jsou střízliví, počestní, rozvážní, zdraví ve víře, v lásce, v trpělivosti. ³ Stařenky taktéž ať jsou ve svém vnějšku slušny, ne pomlouvačny ani mnoha vínu oddány, učitelkami dobrého, ⁴ aby nabádaly mladé ženy, by své muže milovaly,

15. Všecko, co Bůh stvořil, samo o sobě jest dobré a neposkvřňuje čistých, t. j. těch, kteří očistivše se (věrou a křtem sv.) mají svědomí čisté, jestli jich užívají náležitě a s dobrým svědomím. Těm však, kteří se poskvrnili na duši (těžkými hříchy, zvláště nevěrou), že všecko jest nečisté, ne sice samo o sobě, nýbrž proto, že oni to poskvřňují, buď že požívají jen jistých pokrmů a nápojů proto pouze, poněvadž je mají za dobré samy o sobě, jiných pak se zdržují proto jen, že je mají za zlé samy o sobě, aneb že z neposlušnosti požívají v ty které dny pokrmy, které církve pro ty dny zakázala, aby věřící tím následovali příklad Kristův, cvičili se ve zdržlivosti a přemáhali zlé náklonnosti. Srov. Řím. 14, 20.

své dítky v lásce měly, ⁵byly rozvážny, čistotny, střízlivy, hospodárny, dobrotivy, svým mužům poddány, aby slovo Boží se nezlehčovalo. ⁶Mladé muže taktéž napomínej, aby byli střízliví. ⁷Ve všem prokazuj sám sebe jako vzor dobrých skutků; (prokazuje) v učení neporušenost, vážnost, ⁸slovo zdravé, bezúhonné, aby odpůrce se zastyděl, nemaje co zlého mluvit o nás. ⁹Služebníky (napomínej), ať jsou svým pánům poddáni ve všem, příjemní, neodmlouvající, ¹⁰neokrádající, nýbrž v každé příčině věrnost pravou osvědčující, aby ve všech věcech byli na ozdobu učení Boha, Spasitele našeho.

¹¹Ukázala se zajisté milost Boha, Spasitele našeho, všem lidem; ¹²(ta) učí nás, abychom odřeknouce se bezbožnosti a světských žádostí, střízlivě a spravedlivě a pobožně byli živi na tomto světě, ¹³očekávající blahou

5. Kdyby pohané viděli, že křesťanské ženy odpírají svým mužům poslušnost, přičítali by to křesťanskému učení a brali by z toho podnět zlehčovati je.

9. Viz Efes. 6, 5; Kolos. 3, 22; 1. Petr. 2, 18., poddání ve všem, nač totiž mají páni právo, co není proti vůli Boží.

11—15. Odůvodňuje předešlá napomenutí. Má napomínati a povzbuzovati příslušníky všech stavů, poněvadž Kristus všecky lidi vykoupil, všem milost a blaho věčné zasloužil. V důvodě tom však jest i pohnutka, aby věřící oněch napomenutí tím spíše šetřili.

13. Očekávající blahou nadějí, t. j. předmět blahé naděje, blaženost věčnou. Příchod slá-

naději a slavný příchod velikého Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista. ¹⁴ (Toho,) jenž dal sebe sama za nás, aby nás vykoupil od veliké nepravosti a očistil si lid příjemný, jenž by byl horlitem dobrých skutků. ¹⁵ To mluv a přimlouvej a vytýkej s veškerým důrazem. Nikdo tebou nepohrdej.

K čemu nabádati věřící vzhledem k pohanské vrchnosti a nekřesťanům vůbec.

3. ¹ Připomínej jim, ať vrchnostem a mocnostem se podřizují, jich poslouchají, ke každému skutku dobrému hotovi jsou, ² ať nikomu neutrhají, ať nejsou svárliví, nýbrž přívětiví, prokazující veškerou vlídnost ke všem lidem. ³ Neboť někdy byli jsme i my nerozumní, neposlušní, bludní, sloužící rozličným chtíčům a rozkošem, žili jsme ve zlobě a závisti, jsouce opovržení hodni, nenávidíce se vespolek. ⁴ Když však se ukázala dobrota a lidumilnost Boha, Spasitele našeho, ⁵ (tu) nikoli ze skutků (učiněných) ve spravedlnosti,

vy... Ježíše Krista, t. j. jeho slavný příchod k soudu, kdy se spravedliví stanou účastní jeho slávy i podle těla.

14. Lid příjemný, doslovně lid vlastnický (zvláštní). Sv. Pavel naráží tu na ona místa starozákonní, ve kterých národ israelský jakožto národ vyvolený nazývá se vlastnictvím Božím nebo lidem vlastnickým, zvláštním (2. Mojž. 19, 5; 5. Mojž. 7, 6; 14. 2).

které bychom byli vykonali my, nýbrž podle svého milosrdenství (Bůh) spasil nás skrze koupel znovuzrození a obnovy Ducha svatého; ⁶ toho vylil na nás hojně skrze Ježíše Krista, Spasitele našeho, ⁷ abychom byvše ospravedlněni milostí jeho, stali se podle naděje dědici života věčného. ⁸ Spolehlivé jest to slovo, a chci, abys tyto věci potvrzoval, by se snažili v dobrých skutcích vynikati ti, kteří uvěřili Bohu. Ty věci jsou dobré a užitečné lidem. ⁹ Pošetilých však otázek a rodo-kmenů a sporů a hádek o zákon se varuj, neboť jsou neužitečny a marny. ¹⁰ Člověka bludáře po jednom a druhém napomenutí se varuj, ¹¹ věda že takový (člověk) jest převrácen a hřeší, sám sebe odsuzuje.

Závěr.

¹² Až pošlu k tobě Artema nebo Tychika, pospěš přijít ke mně do Nikopole; tam totiž

10. Srov. Mat. 18, 15—17. Mínil tu nepochybně takové křesťany (asi ze židovství obrácené a na Krétu přicestovalé), kteří sice ještě zjevně neodpadli od církve, ale již bludné názory v příčině víry chovali a projevovali. Odsuzují se pak sami, svým totiž svědomím, neboť byvše upozorněni a napomenuti nemožou ničím své poblouzení omluviti.

12. Tychikus se jmenuje v Novém Zákoně častěji (Skut. ap. 20, 4; Efes. 6, 21, 22; Kolos. 4, 7, 8; 2. Tim. 4. 12). Ve své péči o věřící nechce apoštol, aby odešel k němu z Kréty dříve, než dojde k němu zástupce. Nikopolis byla sice také v Cilicii, v Thracii, zde však míní nejspíše Nikopoli epirskou.

umínil jsem si přezimovati. ¹³Zákoníka Zenu a Apolla opatři pečlivě (na cestu), aby v ničem neměli nedostatku. ¹⁴Avšak i našinci ať se učí v dobrých skutcích vynikati pro nutné potřeby, aby nebyli neužiteční. ¹⁵Pozdravují tě všichni, kteří jsou se mnou; pozdravuj ty, kteří nás milují ve víře. Milost Boží budiž se všemi vámi. [Amen.]

13. Apollo jest snad tentýž, o němž jest zmínka ve Skut. ap. 18, 24—28; 1. Kor. 1, 12; 3, 4—5, 4, 6; 16, 12. Muži tito nejspíše přinesli tento list Titovi a chtěli brzy nato další cestu konati; na tu cestu měl jim Titus opatřiti věci potřebné.

O listě Filemonovi.

Filemon byl vznešený občan koloský, kteréhož sv. Pavel nejspíše v Efesu obrátil od pohanství ke křesťanství. V Kolosách měl dům, ve kterém se křesťané shromažďovali ke službám Božím. Jemu utekl otrok Onesimus a přišel do Říma, setkal se tam se svatým Pavlem a byl od něho přiveden k víře v Ježíše Krista. Nato poslal ho sv. Pavel k jeho pánu do Kolos s Tychikem, který tam právě šel s listem Efeským a Koloským. Aby ho pak Filemon netrestal pro jeho útěk, dal mu doporučující list, ve kterém se přimlouval u Filemona, aby ho přijal laskavě a odpustil mu. Přímluvu svou odůvodňoval poukazováním k tomu, že se Onesimus obrátil a jemu v Římě mnohé služby prokázal, že se vrací dobrovolně a že on (Pavel) sám nahradí mu škodu, kterou mu Onesimus způsobil. Napsal jej v Římě v první vazbě své (koncem roku 62 neb počátkem r. 63), v téže době, ve které napsal list Efeským a Koloským.

Listu tohoto nepřipomínají sice sv. Otcové, zajiště proto, že pro svoji krátkost a soukromý ráz nepřišel jim ještě ve známost, aneb že neměli příležitosti ve svých spisech jej uváděti, aneb že spisy, ve kterých jej užili, se nám nezachovaly. Přijal jej však do svého kánonu již i gnostik Marcion, jmenuje jej jako list Pavlův Zlomek Murat., Tertullian, vyskytá se v nejstarších překladech (syrském i starolatinském) a Eusebius jej čítá ke knihám (od počátku) souhlasně uznaným. Někteří sice neuznávali ho pro nepatrný obsah jeho, ježto prý neobsahuje nic vzdělávacího, nýbrž jest jen listem doporučujícím. Podobně činili a činí od předešlého století také někteří protestanté rationalističtí, ale jiní protestanté odmítají jejich náhled, uznávajíce s katolíky zcela právem jeho pravost i kánonický ráz; ano vidí v něm výmluvně svědectví o Pavlově láskyhodnosti a něžnosti, s kterou doporučuje Onesima.

List sv. Pavla Filemonovi.

Úvod.

¹Pavel, vězeň Krista Ježíše, a bratr Timotheus Filemonovi, miláčkovi a spolupracovníku svému, ²těž (milé) sestře Apii a spolubojovníku svému Archipovi a církvi v tvém domě: ³Milost a pokoj od Boha, Otce našeho, a Pána Ježíše Krista.

⁴Děkuji Bohu svému, vždycky vzpomínaje na tebe ve svých modlitbách, ⁵ježto slyším o tvé lásce a víře, kterou máš v Pána Ježíše a ke všem věřícím. ⁶Kéž by účastenství víry tvé bylo účinné v poznání všelikého (díla) dobrého, které jest mezi vámi (vzhledem) ke

1—3. Krista Ježíše, t. j. pro Krista Ježíše. Apie sestra (t. j. křesťanka) byla nejspíše manželkou Filemonovou. Archipus byl asi biskupem (neb knězem) a jako takový vedl správu v Kolosách v tu dobu, kdy Epafras, biskup tamní, byl v Římě. K církevnímu úřadu jeho poukazuje také výraz spolubojovník. Církvi v domě Filemonově míní ony křesťany koloské, kteří se scházeli v domě jeho ke službám Božím. Viz též Řím. 1, 1. 7; 1. Kor. 1, 1—3.

6. Účastenstvím víry správněji rozuměti z víry plynoucí účast s jinými a s ní spojenou sdílnost, dobročinnost. Poznáním lze rozuměti poznání Filemonovo, a všelikým dobrem všecko to, čeho se nám dostalo Kristovým učením a dílem vykupitelským; (vzhledem) ke Kristu, t. j. aby se ta dobročinnost konala pro Krista.

Kristu Ježíši. ⁷Neboť radost velikou jsem měl a potěchu z tvé lásky, že (totiž) srdce věřících občerstvilo se skrze tebe, bratře.

Přímluva za Onesima.

⁸Proto ačkoli mám v Kristu Ježíši plnou svobodu přikazovat tobě, co náleží, ⁹přece pro lásku raději prosím; jsa takový, jako Pavel stařec, nyní pak i vězeň (pro) Ježíše Krista, ¹⁰prosím tě za svého syna, jehož jsem zplodil v okovech, za Onesima, ¹¹jenž někdy byl ti neužitečný, nyní však tobě i mně (jest) užitečný, jehož ti zase posílám. ¹²Ty ho přijmi jako mé srdce. ¹³Rád bych ho byl podržel u sebe, aby místo tebe posluhoval mi v okovech (které trpím) pro evangelium, ¹⁴avšak bez tvého souhlasu nechtěl jsem nic učiniti, aby dobrý skutek tvůj nebyl jako z přinucení, nýbrž dobrovolný. ¹⁵Snad proto odešel od tebe na krátký čas, abys ho obdržel na věky, ¹⁶ne již jako otroka, nýbrž více než otroka, jako bratra milého, zvláště mně, a čím více tobě i v těle i v Pánu. ¹⁷Máš-li

7. Srdce věřících se občerstvilo, potěšili se totiž, rozradovali se tvou dobročinností, láskou činnou.

9. Jsa takový, totiž že raději prosím, než bych přikazoval.

10. Zplodil jsem ho, totiž duchovně, přivedl ho ke Kristu, ke křesťanství.

17. Za účastníka téže víry.

mě tedy za účastníka, přijmi ho jako mne; ¹⁸jestli ti v něčem ublížil aneb dlužen je, přičti to mně, — ¹⁹já Pavel píši to svojí rukou, já to zaplatím, — ať nedím, tobě, neboť mi dlužen jsi i sebe sama. ²⁰Ano, bratře, ať mám z tebe ten užitek v Pánu; občerstvi mé srdce v Kristu.

Závěr.

²¹Důvěřuje v tvoji poslušnost, píši ti věda, že učiníš i nad to, co pravím. ²²Zároveň však připrav mi pohostinství, neboť doufám, že modlitbami vašimi budu vám darován. ²³Pozdravuje tě Epafras, můj spoluvězeň v Kristu Ježíši, ²⁴Marek, Aristarchus, Demas a Lukáš, moji to spolupracovníci. ²⁵Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s duchem vaším. [Amen.]

18 n. Praví, že by mohl škodu od Onesima mu způsobenou v účtech s ním připsati sobě, t. j. odepsati ji jako splátku od toho, co sám jest dlužen Pavlovi. Filemon dlužen je Pavlovi sebe sama, své totiž obrácení ke Kristu.

O listě židům.

List tento nejmenuje čtenářů, kterým byl určen, jako se děje v ostatních listech Pavlových; má ve svém čele nadpis „pros hebraiús“, „k Hebreům“, který pochází z dob prastarých a vyskytá se ve všech rukopisech řeckých i v překladech. Podle toho byl psán křesťanům obráceným ze židovství, kteří byli v Palestině, zejména Jerusalemě. Neboť Hebreji sluli židé a křesťané ze židovství, jejichž jazykem mateřským byla aramština (hebrejšťina v širším smyslu slova), jako bylo v Palestině. Že udání to je správné, dokazuje nejen starobylost a obecnost onoho nadpisu, nýbrž i svědectví starých sv. Otců a spisovatelů církevních, na př. Pantaena, Klementa Alexandrijského, Origena, Eusebia, Jeronyma a j., a potvrzují je i důvody vnitřní, zejména obsah listu, který předpokládá čtenáře dokonale znalé Starého zákona a obřadů vykonávaných ve chrámě, a takové, kteří dlouhý čas byli již křesťany a pro víru svou i pronásledování vytrpěli.

Křesťané tito byli v nebezpečení, že se vrátí k židovství. Způsobilo jim je dílem časté nazírání na velkolepý chrám a na bohoslužbu židovskou na pohled skvělou, proti níž se bohoslužba křesťanská zdála býti chudou, dílem pronásledování a přemlouvání židů, kteří je chtěli buď potlačit nebo pohnouti, aby se vrátili k židovství. Nebezpečení se zvětšilo, když r. 62 byl usmrcen apoštol sv. Jakub Mladší, jenž jakožto biskup jerusalemský je utvrzoval v pravé víře a povzbuzoval k vytrvalosti. Sv. Pavel se o tom dověděl v Římě krátce nato, jak byl propuštěn z tamní své vazby. I poslal jim hned (r. 64) list, ve kterém hleděl oživit jejich víru a pohnouti je ke stálosti a tak odvrátiti od nich nebezpečení. Proto v něm ukazoval, že Nový zákon vyniká nad Starý i s ohledem na prostředníka a velekněze i s ohledem na svatostánek a oběti a vyzýval je, aby zůstali věrni

Ježíši Kristu i v utrpení, aby byli trpělivi a prospívali v lásce a jiných ctnostech.

Sv. Pavel se sice nejmenuje autorem listu, jako se jmenuje v ostatních svých listech, avšak prozrazuje se na konci, když nazývá Timothea milovaným svým bratrem a označuje ho jako svého průvodce. Obsah listu jest zcela přiměřen duchu a snahám sv. Pavla, vyjadřuje zřejmě jeho myšlenky, avšak řeč (řečtina) jeho jest čistší a sloh mnohem uhlazenější nežli v ostatních listech jeho. To se však vyloží snadno, uzná-li se, že sv. Pavel nestilisoval listu toho sám, nýbrž ústně a snad i písemnými poznámkami pověděl některému žáku neb příteli svému, snad Apollovi neb Klementu Římskému, ty myšlenky, o které se chtěl sdělit s křesťany palestinskými, a ten že k vyzvání jeho sepsal je v list, kterýž pak apoštol přečetl a schváliv jej poslal do Jerusalema.

List sv. Pavla židům.

Úvod.

1. ¹Druhdy Bůh na mnohokráté a mnoha způsoby mluvil k otcům (naším) skrze proroky. V těchto však dnech doby poslední mluvil k nám skrze Syna (svého), ²kteréhož

1, 1. Druhdy, t. j. v zákoně Starém, na mnohokráté či po částech, a tedy jen zlomkovitě; mnoha způsoby (ve snu, ve vidění, v obrazech a zjevech vnějších a j.). V těchto dnech doby poslední či mesiášské, tedy v zákoně Novém zjevil se dokonale nám, t. j. rozeným židům.

2n. Syn Boží (který jako Bůh jest od věčnosti pánem všehomíra, také) jako člověk byl ustanoven dědicem či pánem všech věcí a vykonav

ustanovil dědicem všech věcí, skrze nějž i světy učinil. ³ On jest výblesk slávy a výraz podstaty jeho. Udržuje všecko mocným slovem svým. Zasedl na pravici velebnosti na výsostech, když byl vykonal očistu od hříchů.

Pán Ježíš vyniká nad anděly.

⁴ On stal se tím přednějším nad anděly, čím znamenitější jméno zdědil nežli oni. ⁵ Ne-

svou smrtí na kříži očistu či vykoupení od hříchu, zasedl na pravici velebnosti Boží, t. j. dostal účast v moci a vnější slávě velebnosti božské a tím oslavu lidské přirozenosti své (viz Skut. ap. 7, 55), jako Bůh pak jest stvořitel všeho světa, s Otcem soupodstatný a jemu rovný (výblesk slávy i výraz podstaty jeho) a zachovatel všech věcí (udržuje všecko).

V části první (1, 4—10, 18) sv. Pavel chtěje ukázati přednost zákona Nového před Starým, srovnává prostředníka a velekněze Nového zákona (Ježíše Krista) s prostředníky (anděly a Mojžíšem) i veleknězi Starého zákona a vede důkaz, že novozákonní prostředník a velekněz Ježíš Kristus vyniká i nad prostředníky (1, 4—4, 13) i nad velekněze starozákonní (4, 14—10, 18).

4. Znamenitějším jménem rozumí jméno Syn Boží. Jméno to zdědil a tedy má právem i jako člověk; neboť Synem Božím jest nikoliv jako přirozenost nebo podstata, nýbrž jako osoba; osobu má však jen jednu, osobu božskou, a ta jest stále osobou Syna Božího, ať si ji myslíme jako nositele božské nebo lidské přirozenosti.

5. Bůh Otec v žalmu 2, 7. praví, že ho zplodil dnes, t. j. od věčnosti; neboť u Boha není žádné

boť kterému z andělů řekl kdy (Bůh): „Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe?“ A opět: „Já mu budu otcem, a on mi bude synem.“⁶ Ale když opět uvede prvorozence (svého) na svět, řekne: „Klanějte se mu všichni andělé Boží.“

⁷Těž o andělech praví: „Jenž anděly své

minulosti ani budoucnosti, nýbrž pouhé trvání, přítomnost. Zplodil ho ovšem duchovně, tím, že sám sebe od věčnosti co nejdokonaleji poznává a tomu poznání výraz dává. — Slova Já mu budu otcem atd. jsou uvedena z 2. Král. 7, 14.

6. Když opět uvede, t. j. při druhém příchodu Kristově na konci světa — k soudu všeobecnému, řekne, t. j. prohlásí, totiž Bůh. Klanějtež se mu... viz žalm 97, 7.

7—9. Praví (v. 7), totiž Písmo sv. Slova jenž činíš anděly atd. jsou ze žalmu 103, 4 podle překladu alexandrijského, s nímž se srovnává i Vulgáta. Jimi sv. Pavel upozorňuje, že andělé jsou duchové služební, jichž Bůh užívá ke své službě jako větru a ohně, a kteří rychle jako vítr a se zápallem konají a oznamují vůli Boží, po případě též jako oheň žhoucí vykonávají trestající spravedlnost jeho. Proti nim jakožto duchům služebným staví ve v. 8—9 Krista Ježíše jakožto nejvyššího krále; činí to slovy žalmu 44, 7—8. (Trůn tvůj, ó Bože...), jimiž se předpovídá o budoucím Vykupiteli, že bude králem, že království jeho bude věčné, že bude kralovati spravedlivě a dosáhne proto (i jako člověk) blaženosti a oslavy nade všechny účastníky blaha věčného (tedy větší než i andělé). Žezlem pravosti jest království tvé, t. j. spravedlivé bude kralování tvé. Pomaze tě olejem radosti, t. j. učiní tě účastna radosti a oslavy. Míní se tu oslava, které Ježíš Kristus jako člověk došel po svém zmrtvýchvstání a nanebevstoupení.

činíš větry a služebníky své žhoucím ohněm," ⁸o Synu však: „Trůn tvůj, o Bože, (trvá) na věky věkův; žezlem pravosti jest žezlo království tvého; ⁹miluješ spravedlnost a nenávidíš nepravosti; proto pomaze tě, Bože, Bůh tvůj olejem radosti nad účastníky tvé.“ ¹⁰A opět: „Ty jsi, Hospodine, na počátku založil zemi a dílem rukou tvých jsou nebesa; ¹¹ona pomínou, Ty však zůstaneš a všechna zvetšejí jako roucho, ¹²i změníš je jako oděv a změněna budou. Ty však jsi (stále) tentýž, a léta tvá nepřestanou.“ ¹³A ke kterému z andělů řekl kdy: „Sed' na pravici mé, dokud nepoložím nepřátele tvých za podnoží nohou tvých?“ ¹⁴Nejsou-liž oni všichni služební duchové posílání ke službě pro ty, kteří dědictvím obdrží spásu?

2. ¹Proto musíme tím snažněji dbáti toho, co jsme slyšeli, abychom snad někdy nepro-

10—12. Srov. žalm 101, 26.

13n. Slovy žalmu 109, 1. dokazuje, že Vykupitel jest nejvyšší pán, jemuž se vše pokoří; nato staví proti němu anděly jako duchy služebné, a tedy nižší než je On, podobně jako byl jinými slovy učinil již ve v. 7. Práví-li, že bude s ním vládnouti, dokavad nepoloží nepřátele jeho za podnoží nohou jeho, netvrdí tím, že přestane vládnouti a účast míti v moci božské, až nepřátelé ti budou pokořeni, spíše dává najevo, že potom, až budou pokořeni a mu podrobeni, bude vládnouti tím spíše.

2, 1—4. Z toho, že prostředník Nového zákona, Ježíš Kristus, jest přednější než prostředníci zákona

padli; ² neboť jestli slovo vyjádřené skrze anděly bylo pevné, takže každé přestoupení a neposlušství vzalo náležitou odplatu: ³ kterak my unikneme, zanedbáme-li spásy tak veliké, která byvši s počátku hlásána skrze Pána, utvrzena jest mezi námi od těch, kteří ho slyšeli, ⁴ an Bůh spolu (s nimi) osvědčoval (ji) znameními a divy a různými zázraky i dary Ducha svatého podle vůle své.

⁵ Vždyť nikoliv andělům poddal Bůh svět budoucí, o kterém mluvíme. ⁶ Osvědčil však

Starého, andělé, vyvozuje pro své čtenáře, rodilé židy, naučení, že mají bedlivěji zachovávat to, co slyšeli, t. j. zákon Nový či učení Kristovo, než zachovávali (před svým obrácením ke Kristu) slovo vyjádřené skrze anděly či zákon Starý, mojžíšský, který podle Gal. 3, 19. byl zřízen skrze anděly; mají tak činiti proto, aby nepropadli, t. j. aby nepřišli v záhubu věčnou.

Utvrzena jest, t. j. učení Kristovo jest od apoštolů a učedníků jeho tak bezpečně osvědčeno mezi námi, že máme pevné přesvědčení o jeho pravosti.

5. Nikoliv andělům, nýbrž Kristu (nebo „vtělenému Synu Božímu“); nikoliv andělé, nýbrž Kristus jest ustanoven hlavou světa budoucího či mesiášského, t. j. církve jak bojující na zemi, tak vítězné a oslavené na nebi.

6—8a. Srov. žalm 8, 5—7; dokazuje, že vtělený Syn Boží se stal skutečně hlavou církve. Bude sice nakrátko (po čas pozemského života svého) ponížen pod anděly (zvláště utrpením a smrtí svou), potom však (po svém vzkříšení a nanebevstoupení) oslaven a účastným učiněn v božské moci a vládě nade vším tvorstvem, tedy i nad anděly a nad církví, jak boju-

někde kdosi takto: „Co jest člověk, že jsi naň pamětliv, aneb syn člověka, že ho navštěvuješ? ⁷Ponížil jsi ho nakrátko pod anděly, slávou a ctí jsi ho korunoval a ustanovil jsi ho nad díly rukou svých; ⁸všecko jsi poddal pod nohy jeho.“ Tím totiž, že mu poddal všecko, neponechal ničeho, co by mu poddáno nebylo. Než ale dosud nevidíme, že by mu bylo poddáno všecko; ⁹avšak patříme na toho, jenž byl nakrátko ponížen pod anděly, na Ježíše, který pro utrpení a smrt svou byl slávou a ctí korunován, (byv ponížen), aby z milosti Boží podstoupil smrt za všechny.

¹⁰Slušelo se zajisté na toho, pro něhož jest všecko, a skrze nějž jest všecko, aby usta-

jící, tak vítěznou. Praví neurčitě „někde kdosi“, ne že by nevěděl, kdo a kde ta slova pověděl, nýbrž že mluví k rodilým židům, kterým to bylo známo.

8b—9. Dosud ovšem mu není podroběno všecko, neboť, jak učí zkušenost, mnozí se mu protiví a ho urážejí, na př. nevěrci, hříšníci, avšak přijde doba, kdy mu bude poddáno vskutku všecko. Souditi to lze najisto z toho, že se vyplnila první část uvedeního prorocství; žalmista totiž předpověděl také, že Vykupitel bude nakrátko ponížen pod anděly a potom pro své utrpení a smrt slávou a ctí korunován. To se již stalo, jak všichni víme. Stane se tedy zajisté i to, co předpověděl o budoucí vládě nad veškerým tvorstvem.

10—18. Bůh pojav úmysl vtělením Syna svého lidstvo vykoupiti a přivéstí ke spáse všechny ty, kteří by milosti jeho užili, právě utrpením dokonal, t. j. nejvyšší slávy a blaženosti účastna učinil i původce a vůdce jejich spásy, totiž vtěleného Syna svého.

noviv přivést ke slávě mnoho synů, utrpením dokonal původce a vůdce spásy jejich. ¹¹Neboť ten, jenž posvěcuje, a ti, kteří bývají posvěcováni, pocházejí všichni od jednoho; z té příčiny nestydí se nazývati je bratry ¹²řka: „Zvěstovati budu jméno tvé bratrům svým; ve shromáždění budu tě velebiti;“ a opět: „Já budu doufati v něho;“ ¹³a opět: „Hle já i dítky (mé), které mi dal Bůh.“ ¹⁴Poněvadž tedy dítky byly účastny krve a těla, zúčastnil se jich podobně i on, aby smrtí zkazil toho, jenž měl

11—14a. Bylo přiměřeno, aby i ten, jenž posvěcuje, t. j. Vykupitel, i ti, kteří bývají posvěcováni, t. j. vykoupenci, lidé, pocházeli všichni od jednoho praotce (Adama) a měli tedy stejnou přirozenost. Avšak lidé mají přirozenost podrobenou utrpení a smrti a vskutku mnoho trpí i umírají; bylo tedy přiměřeno, aby i Vykupitel měl přirozenost utrpení a smrti podrobenou, aby trpěl i umřel. A v tom jest (první) příčina, proč Kristus nestydl se nazývati nás bratry a tedy přijmouti přirozenost lidskou i s její podrobeností utrpení a smrti. Výrazu nestydl se užívá vzhledem k tomu, že Pán Ježíš není pouze člověkem, nýbrž též Bohem. „Zvěstovati budu... velebiti“ uvedeno ze žalmu 21, 23; „Já budu doufati v něho“ ze žalmu 17, 3; „Hle, já i dítky mé“ atd. z Is. 8, 18.

14. Dábel měl moc nad smrtí potud, pokud svedl lidi k hříchu, pro nějž po ustanovení Božím smrt přišla na svět. Moc tu zkazil Vykupitel tím, že podav svou smrtí nekonečné dostiučinění, zasloužil nám nejen odpuštění toho hříchu, pro nějž smrt přišla na svět, nýbrž i slavné zmrtvýchvstání.

moc nad smrtí, to jest ďábla, ¹⁵a (aby) vysvobodil ty, kteří strachem před smrtí byli po celý život drženi v porobě. ¹⁶Vždyť nikde neujmá se andělů, nýbrž ujímá se potomstva Abrahamova. ¹⁷Proto měl se ve všem připodobniti bratrům, aby byl milosrdným a věrným veleknězem v záležitostech u Boha ke smíření hříchů lidu. ¹⁸Poněvadž totiž sám trpěl byv zkušěn, může pomoci těm, kteří jsou zkoušeni.

**Pán Ježíš vyniká nad Mojžíše.
Jest proto třeba ho poslouchati.**

3. ¹Proto, bratří věřící, účastníci nebeského povolání, ²pozorujte apoštola a velekněze našeho vyznání, Ježíše, kterýž jest věren to-

15. Držení v porobě, t. j. v hrůze smrti. Z té vysvobodil nás tím, že podstoupiv sám smrt a vstav z mrtvých, způsobil, aby spravedlivým byla smrt snazší jednak pro jeho příklad, jednak pro naději ve vzkříšení a proto, že se jim stala přechodem do života věčně blaženého.

16. Proto se slušelo, aby přijal přirozenost lidskou i s jejími slabostmi vyjma hřích, poněvadž přišel vykoupit lidi a ne anděly. Kdyby se byl chtěl ujmouti andělů (padlých), bylo by se slušelo, aby přijal na sebe přirozenost andělskou.

10. Byv zkušěn, t. j. zakusiv či podstoupiv utrpení a smrt.

3, 2. Pána Ježíše zove apoštolem či poslem (vyslancem) našeho vyznání či naší víry, poněvadž byl poslán, aby hlásal učení víry, kterého se držíme.

mu, jenž ho ustanovil, jak i Mojžíš (byl věren) v celém domě jeho; ³neboť on byl uznán za hodna tím větší slávy než Mojžíš, čím větší čest má stavitel než dům. ⁴Každý totiž dům staví se od někoho, ten však, jenž postavil všecko, jest Bůh. ⁵Mojžíš byl sice věrný v celém domě jeho jako služebník k osvědčení toho, co se mělo hlásati, ⁶Kristus však jako Syn nad domem svým; jeho domem jsme my, ač-li důvěru a chloubu naděje zachováme pevně až do konce.

⁷Proto, jak praví Duch svatý: „Dnes-li uslyšíte hlas jeho, ⁸nezatvrzujte srdce svého jako v Rozhořčení, jako

4. Jako každý dům se staví od někoho, tak má stavitele svého i ten dům či národ, k němuž patří Mojžíš jako jeho část. Stavitelem však či tvůrcem domu toho jest ten, jenž stvořil všecko, totiž Bůh. Ale Kristus Ježíš jest Synem Božím, jenž s Otcem působí a skrze nějž, jak svrchu řečeno (1, 2), Otec všecko stvořil; jest tedy i On (Kristus) stavitelem či tvůrcem národa, jehož částí jest Mojžíš.

5. K osvědčení, t. j. aby oznámil lidu israel-skému to, co Bůh chtěl, aby mu oznámil.

6. Důvěru v Krista Ježíše, jakožto původce a zdroj naší spásy; chloubu naděje, t. j. onu naději v blaženost věčnou, která jest příčinou naší chlouby.

7—11. Slova dnes-li ... odpočinutí jsou ze žalmu 94, 8—11. Sv. Pavel je uvádí, aby vzpomínkou na výstražný příklad židů na poušti varoval své čtenáře tím mocněji před nevěrou a odpadlictvím, by snad nebyli pro nevěru a neposlušnost podobně vyloučení od vejití do země zaslíbené jako ti židé, kteří v nevěře a neposlušnosti na poušti proti Mojžíšovi

v den Pokušení na poušti, ⁹kde otcové vaši mě pokoušeli, zkoumali mě, ač viděli má díla ¹⁰po čtyřicet roků. Proto jsem se rozhněval na pokolení toto a řekl jsem: „Ustavičně bloudí srdcem.“ Ale oni nedbali cest mých, ¹¹takže jsem přísáhl ve hněvu svém: „Nevejdou do mého odpočinutí.“ ¹²Hleďte, bratři, aby snad nebylo v některém z vás zlého srdce nevěrného, takže by odpadlo od Boha živého, ¹³nýbrž povzbuzujte se vespolek každého dne, pokud se říká „dnes“, aby se nezatvrdil některý z vás klamem hříchu. ¹⁴Neboť jsme se stali účastníky Kristo-

i Hospodinu reptali. Výrazy Rozhořčení a Pokušení odpovídají slovům Meribhá a Massá v textě hebrejském. Jsou to vlastní jména oněch míst na poušti v Rafidim (2. Mojž. 17, 1—7) a v Kadesu (4. Mojž. 20, 2—13), na nichž židé pro nedostatek vody se rozhořčivše, reptali, a jako by zkoumati chtěli, co Bůh dovede, ho pokoušeli.

11. Do mého odpočinutí t. j. do pokojného držení a užívání země zaslíbené, Palestiny, kteréž bylo předobrazem odpočinutí či blaženosti věčné.

13. Pokud se říká „dnes“, t. j. pokud trvá pozemský život náš a tím i doba, ve které lze dojítí odpuštění hříchů a činiti skutky pro nebe záslužné.

14 n. Stali jsme se účastníky Kristovými, t. j. na křtu svatém jsme vešli v úzké spojení s Kristem, stali jsme se jeho spoludědici či dostali jsme právo na věčnou blaženost, a my se staneme účastní té blaženosti skutečně, jestliže zachováme až do smrti počátek bytnosti, t. j. onu bytnost nadpřirozenou či stav milosti posvěcující, který se v nás započal, když uvěřivše v Krista, jsme byli pokřtěni.

vými, ač-li pevně zachováme počátek bytnosti až do konce, ¹⁵ pokud se říká: „Dnes-li uslyšíte hlas jeho, nezatvrzujte srdce svého, jako v Rozhořčení.“ ¹⁶ Neboť někteří uslyševše, rozhořčili se, ale ne všichni ti, kteří vyšli z Egypta pod Mojžíšem. ¹⁷ Nuže, na koho hněval se po čtyřicet roků? Ne-li na ty, kteří zhřešili, jejichž těla zahynula na poušti? ¹⁸ A komu přísáhl, že nevejdou do jeho odpočinutí, leč těm, kteří byli nevěrní? ¹⁹ I vidíme, že nemohli vejít pro nevěru.

4. ¹ Bojme se tedy, aby snad někdo z vás přes to, že (ještě) zůstává zaslíbení o vejítí do jeho odpočinutí, nebyl shledán, že ho nedošel. ² Neboť i nám byla dána zvěst radostná jako jim, ale jim neprospělo slovo poslechnuté, poněvadž nebylo spojeno s věrou u těch, kteří je uslyšeli. ³ Vejdeme totiž do odpo-

4, 1. Odpočinutím jeho (Božím) rozumí se ve smyslu literárním odpočinutí v zemi Kanaan, ve smyslu předobrazném odpočinutí v Bohu či věčná blaženost; ve smyslu předobrazném trvá zaslíbení to posud a vzhledem k tomu dí sv. Pavel, že ještě zůstává.

3 b—10. Odpočinutím, o němž Bůh mluví v řečeném žalmu (94, 11) skrze Davida, nemíní se odpočinutí v zemi Kanaan, nýbrž odpočinutí v Bohu či věčná blaženost, a to jednak poukazováním na to, že odpočinutí to bylo podle Písma sv. (1. Mojž. 2, 2) připraveno již od stvoření světa, jednak upozorněním, že ještě tehdy, když byli židé již dávno vešli do Kanaan, prohlásil Bůh v řečeném žalmu skrze Davida, že ti, kteří neuvěří, do jeho odpočinutí nevejdou, a tedy ti, kteří uvěří, do něho vejdou.

činku ti, kteří jsme uvěřili, jakož byl pravil: Takže jsem přísáhl ve hněvu svém: „Nevejdou do mého odpočinutí,“ a přece díla byla dokonaná od založení světa; ⁴ neboť kdesi řekl o sedmém dni takto: „I odpočinul Bůh sedmého dne ode všeho díla svého,“ ⁵ a na tomto místě opět (dí): „Nevejdou do mého odpočinutí.“ ⁶ Poněvadž tedy zůstává, aby někteří do něho vešli, a ti, jimž radostná zvěst byla dána dříve, nevešli pro nevěru, ⁷ stanoví opět jakýsi den, jakési dnes, právě u Davida po čase tak dlouhém, jakož bylo řečeno: „Dnes-li uslyšíte hlas jeho, nezatvrzujte srdce svého.“ ⁸ Neboť kdyby je byl Josue uvedl do odpočinutí, nebyl by potom mluvil o dni jiném. ⁹ Nuže, zůstává odpočinek lidu Božímu. ¹⁰ Neboť ten, jenž vejde do odpočinutí, odpočine také od skutků svých, jako Bůh od

4. Kdesi, t. j. v 1. Mojžíš. 2, 2.

7. Stanoví opět jakýsi den, totiž dobu mesiášskou, aby mohli vejíti do blaženosti věčné ti, kteří by uvěřili.

9. Odpočinutí, doslovně sobotování, t. j. svěcení soboty. Nazývá tak blaženost nebeskou (odpočinek lidu Božímu či pravým ctitelům Božím zaslíbený) jednak proto, že blaženost ta byla oním svěcením (odpočinutím) sobotním předobrazena, jednak že jest účastenstvím v blaženosti Boha samého, naznačené oním odpočinutím. jemuž, jak dí Písmo, oddal se Bůh dne sedmého, dokonav dílo stvořitelské.

10. Jenž vejde do odpočinku, t. j. do blaženosti věčné, odpočine také od skutků svých, t. j. od strastí, útrap, námah, nesnází a p.

svojich. ¹¹Snažme se tedy vejíti do odpočínutí toho, aby nepadl někdo ve stejném příkladě nevěry; ¹²neboť živé jest slovo Boží a účinné a říznější nad každý meč dvojbřitký; proniká až do rozdělení duše a ducha, kloubů i morku, a rozeznává myšlenky a úmysly srdce. ¹³A není žádného tvora neviditelného před ním, ale všecko jest holé a otevřeno před očima toho, před nímž nám (bude činiti) počt.

Pán Ježíš jest veleknězem.

¹⁴Majíce tedy velekněze velikého, který pronikl nebesa, Ježíše, Syna Božího, držme se té víry, kterou vyznáváme. ¹⁵Vždyť nemáme velekněze, jenž by nemohl míti soucit s našimi slabostmi, nýbrž takového, který byl podobně (jako my) zkušěn ve všem kromě hříchu. ¹⁶Přistupujme tedy s důvěrou ke

12 n. Slovo Boží, kterým Bůh slibuje odměnu neb hrozí trestem, jakým jest i to, které ve v. 4 uvedl ze žalmu 94, 11. jest živé a účinné, účinné tak, že proniká i nejvnitřnější útroby člověka, zná (totiž Bůh, jenž ono slovo projevuje) i nejtajnější myšlenky a úmysly, a tedy i to, kdo zasluhuje odměnu, kdo trest.

14—16. Chťeje ukázati, že Pán Ježíš jest skutečně veleknězem, vyzývá dříve své čtenáře, aby vidouce, že máme velekněze nejen velikého (vyvýšeného nad anděly a Mojžíše), nýbrž i soucitného s našimi slabostmi, s důvěrou přistupovali ke trůnu milosti, t. j. ke svému veleknězi, Kristu Ježíši, a skrze něho k Bohu samému.

trůnu milosti, abychom došli milosrdenství a našli milost k pomoci příhodné.

5. ¹Každý totiž velekněz, jsa brán z lidí, ustanovuje se pro lidi ve věcech, které se vztahují k Bohu, aby přinášel dary a oběti za hříchy, ²(a to takový), který by mohl lítost míti nad nevědomými a bloudícími jsa též sám obklíčen slabostí; ³a proto má za hříchy obětovati jak za lid, tak za sebe. ⁴A nikdo nebere té důstojnosti sobě sám, nýbrž jsa povolán od Boha, jak i Aron. ⁵Tak ani Kristus neosobil si sám důstojnosti velekněze, nýbrž (dal mu ji ten), jenž k němu pravil: „Syn můj jsi ty; já dnes zplodil jsem tebe,“ ⁶jak i na jiném místě dí: „Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova.“ ⁷On obětoval za času pozemského života svého s křikem silným a se slzami prosby a modlitby tomu, jenž mohl ho vysvoboditi ze smrti, a byl vyslyšen pro svou uctivost. ⁸A přes to, že byl Synem Božím, konal poslušnost tím, co vytrpěl, ⁹a byv dokonán stal se příčinou věčné spásy všem,

5, 5. „Syn můj — zplodil jsem tebe“, slova ta jsou ze žalmu 2, 7. Uváděje je jako slova toho, jenž k němu pravil, jako slova Boha Otce, nepřímou tím dokazuje, že velekněžství mu dal Bůh Otec; přímo vztahují se slova ta k odvěkému zplazení osoby Boha Syna od Boha Otce.

6. Srov. žalm 109, 4.

9. Byv dokonán, t. j. obdržev dokonanou či nejvyšší oslavu lidské přirozenosti své.

kterí ho poslouchají, ¹⁰nazván byv od Boha veleknězem podle řádu Melchisedechova.

Výtka, výstraha a povzbuzení.

¹¹O tom jest nám mluvití mnoho, a to věci těžko vysvětlitelné, poněvadž jste se stali liknavými ke slyšení; ¹²neboť majíce vzhledem k času býti učiteli, potřebujete opět, aby vás někdo poučoval o tom, které jsou první počátky učení o Bohu, a stali jste se potřebni mléka a ne pokrmu tuhého. ¹³Každý totiž, kdo požívá ještě mléka, je nezkušený ve slově spravedlnosti, neboť jest dítě; ale pro dokonalé jest pokrm tuhý, pro ty, kteří mají mysl návykem vycvičenou k tomu, aby rozeznávala dobré i zlé.

6. ¹Proto pominouce počáteční vyučování o Kristu, přistupme k věcem dokonalejším

Od 5, 11—6, 20 apoštol činí čtenářům svým výtku, že ochabli ve víře, varuje před odpadnutím od víry, a dodává jim útěchy, povzbuzuje k vytrvalosti ve víře.

11. O tom, t. j. o Kristově velekněžství.

12. Vzhledem k času, t. j. k dlouhé době, po kterou jste křesťany. Mlékem rozumí první počátky křesťanského učení, jež snadno lze pochopiti, pokrmem tuhým pravdy hlubší a těžší.

13. Slovem spravedlnosti rozuměti jest učení dokonalé, t. j. hlubší pravdy zjevené, podobně jako stravou tuhou.

6, 1—3. Proto „pominu mlčením počáteční vyučování to a budu vykládati pravdy hlubší“. — K naukám počátečním čítá pak 1. pokání ze skut-

a nekladme znova základu pokáním skutků mrtvých a věrou v Boha, ²učením o křtech a vzkládání rukou, o zmrtvýchvstání a o soudě věčném. ³A to učiníme, dopustí-li Bůh.

⁴Neboť jest nemožno, aby ti, kteří jednou byvše osvíceni a okusivše daru nebeského, stali se účastni Ducha svatého ⁵a okusili také dobrého slova Božího i sil věku budoucího ⁶a (potom) padli, — opět se obnovili ku pokání, (a to proto), poněvadž Syna Božího si znova křižují a v posměch vydávají. 'Země zajisté, která pije déšť často na ni přicházející a plodí bylinu příhodnou těm, kteří ji vzdělávají, dostává požehnání od Boha; ⁸vydává-li však trní a hlozí, jest zavržitelná a kletbě blízká, a konec její jest spálení.

ků mrtvých či z hříchů, 2. víru v Boha trojjediného, a to víru živou, jež se osvědčuje dobrými skutky, 3. učení o křtech, t. j. učení o křtu svátostném a jeho poměru ke křtu Janovu a k očisťováním židovským, snad i o tom, že je též křest žádosti a křest krve; 4. učení o vzkládání rukou či o svátosti birmování, 5. o všeobecném zmrtvýchvstání a 6. o soudě obecném, jež nazývá věčným, poněvadž rozsudek na něm vynesený bude mít platnost věčnou.

4.—8. Jest mravně nemožno či velmi těžko, aby se obrátili zase pravým pokáním ti, kteří odpadnou od víry Kristovy. Syna Božího znova křižují tím totiž, že podobně jako židé, kteří Krista ukřižovali, hlásají k veliké své škodě, že není tím, za koho se vydával, vtěleným Synem Božím, nýbrž podvodníkem hodným smrti.

⁹Nadějeme se však do vás, miláčkové, věcí lepších a blízkých spáse, ačkoliv tak mluvíme. ¹⁰Neboť Bůh není nespravedliv, aby zapomenul na vaše jednání a na lásku, kterou jste ukázali k jménu jeho tím, že jste sloužili a sloužíte věřícím. ¹¹Přejeme si však toužebně, aby každý z vás jevil touž horlivost vzhledem k plné naději (naší) až do konce, ¹²byste neochabli, nýbrž následovníky byli těch, kteří věrou a trpělivostí docházejí zaslíbení. ¹³Neboť Bůh čině zaslíbení Abrahmovi a nemaje nikoho většího, skrze něhož by přísahal, přísáhl skrze sebe sama, ¹⁴řka: „Jistě požehnám ti hojně a rozmnožím tě velice.“ ¹⁵A tak on trpělivě očekává, dosáhl zaslíbení. ¹⁶Lidé totiž přísahají skrze většího (než jsou sami), a ukončením všech rozepří jejich tak, aby věc byla utvrzena, jest přísaha. ¹⁷Proto Bůh, chtěje tím ví-

9.—12. Aby čtenáři nezmalomyslněli tím, co řekl od 4.—8., projevuje nyní k jejich útěše naději, že spásy dojdou. Mluvil tak tvrdě o odpadlících a půdě neúrodné, ne že by jich (čtenářů) přirovnával již k zemi plodící trní a hloží, nýbrž že si přeje snažně, aby ve víře vytrvali a po příkladě patriarchů došli zaslíbení Božích či blaha věčného.

13.—20. ukazuje, že zaslíbení Boží, jsouce nezměnitelná, trvají stále v platnosti (i pro ně).

14. Volně z I. Mojž. 22, 17.

17. K zaslíbení, které samo o sobě jest (u Boha) nepohnutelné či nezměnitelné, přičinil přísahu rovněž pevnou a nezměnitelnou, aby tak dvojím způsobem, zaslíbením a přísahou nás ujistil co nejvíce,

ce ukázati dědicům zaslíbení nezměnitelnost svého úradku, přičinil přísahu, ¹⁸abychom dvěma věcmi nepohnutelnými, v nichž klamati Boha nelze, měli mocnou útěchu my, kteří jsme se utekli, abychom se chopili a drželi předložené naděje. ¹⁹V té máme kotvu duše bezpečnou i pevnou a vcházející do vnitřku za oponu. ²⁰Tam jako předchůdce pro nás vešel Ježíš, stav se veleknězem na věky podle řádu Melchisedechova.

**Pán Ježíš jest veleknězem podle
řádu Melchisedechova.**

7. ¹Tento Melchisedech totiž, král salemský, kněz Boha nejvyššího, vyšel naproti

že vyplní, co slíbil, a to k tomu konci, bychom v utrpeních měli mocnou útěchu my, dědicové božských zaslíbení.

18. Předložené naděje, t. j. naděje v blaho věčné, kteréž se věrou předkládá před oči naší mysli podobně jako se předkládala před (tělesné) oči závodníků odměna, kterou dostával ten, jenž v závodě zvítězil.

20. „Do vnitřku za oponu“; slovy těmi naráží na velesvatyni starozákonní, která byla od svatyně oddělena oponou, míní však nebe, jakožto sídlo Boha samého, které onou velesvatyní bylo předobrazeno. Tvrdí tedy, že naděje naše vniká až do nebe a zakotvuje se v Bohu samém.

7, 1—3. Pán Ježíš jest veleknězem podle řádu Melchisedechova, Melchisedech byl předobrazem jeho; podobal se mu svým jménem (ježto Pán Ježíš jest králem nejvyšším a spravedlivým a zdrojem spravedlnosti pro nás), svým postavením (ježto Pán Ježíš jest

Abrahamovi, když se vracel od porážky králů, a jemu požehnal; ²a tomu Abraham i desátky přidělil ze svého. Ten v překladě jména svého slove předem král spravedlnosti, potom však i král Salemu, to jest král pokoje. ³Ten jest bez otce, bez matky, bez rodokmenu, ten nemá ani počátku dní ani konec života, avšak (tím) připodobněn jest Synu Božímu a zůstává knězem na věky.

Pán Ježíš vyniká nad kněžstvo levitské.

⁴Vizte tedy, jak veliký jest ten, jemuž i desátek dal Abraham z věcí předních, on, pa-

nejvyšším králem pokoje, smířiv člověka s Bohem); tím, že byl králem i knězem a že Písmo sv. se nezmiňuje o jeho otci ani o matce a předcích, ani o počátku a konci jeho života; podle toho by se mohlo zdáti, že neměl žádného otce ani matky ani předků, že se nenarodil ani nezemřel; Písmo sv. pomlčuje o tom po výkladě Pavlově řízením Božím nikoli proto, že by byl Melchisedech neměl skutečně žádného otce ani matky atd., nýbrž aby byl předobrazem budoucího Vykupitele, který skutečně jako člověk nemá otce, jako Bůh nemá matky ani předků a rodokmene a jsa věčný nemá počátku ani konce. (Srov. 1. Mojž. 14, 17—20.)

4.—10. Melchisedech, Kristův předobraz, a tím i Kristus sám jako velekněz vyniká nad Abrahama a tím nad kněze levitské, od něho pocházející; neboť Abraham dal Melchisedechovi desátky a přijal od něho požehnání (1. Mojž. 14, 18—20); nikoli vyšší nižšímu, nýbrž nižší vyššímu dává desátky, podobně i požehnání přijímá nikoli vyšší od nižšího,

triarcha. ⁵A zajisté ti, kteří ze synů Leviových dostávají kněžství, mají příkaz, aby podle zákona brali desátky od lidu, to jest od svých bratrů, ačkoliv i oni vyšli z beder Abrahamových; ⁶ale on (Melchisedech), jehož rodokmen se neodvozuje od nich, obdržel desátek od Abrahama a požehnal tomu, jenž měl zaslíbení. ⁷Beze všeho odporu však to, co menší jest, dostává požehnání od většího. ⁸A tuto dostávají desátky lidé smrtelní, tam však ten, o němž se vydává svědectví, že žije. ⁹A ať tak dím, skrze Abrahama dal desátek i Levi, jenž desátky dostával; ¹⁰neboť byl ještě v bedrách otcových, když mu vyšel naproti Melchisedech.

¹¹Působila-li se tedy dokonalost skrze kněžství levitské, — pod ním totiž lid ob-

nýbrž nižší od vyššího. Při tom upozorňuje na trojí přednost Melchisedechovu před kněžími starozákonními: a) kněží tito dostávali desátky toliko mocí a dobrodiním zákona, Melchisedech však vzhledem k velekněžství svému (dříve než byl zákon dán v. 4.), b) kněží levit. umírali a tak pozbývali práva na desátky, o Melchisedechovi však nepraví se v Písmě, že umřel, nýbrž jen, že žije (v. 8.), c) kněží starozák., kteří dostávali desátky od lidu, sami dali desátky Melchisedechovi ve svém praotci Abrahamovi a skrze něj (v. 9.—10.).

11.—28. Velekněz novozákonní, Kristus Ježíš, vyniká nad kněžstvo starozákonní; to vyplývá ze žalmu 109, 4. z toho, že a) kněžstvo levitské, byvši jenom na čas, přestalo, Kristus však jest knězem na věky (v. 11.—19.); b) že starozákonní kněží byli zřízení bez přísahy Boží, Kristus však s přísahou

držel zákon, — k čemu ještě bylo potřebí, aby povstával jiný kněz podle řádu Melchisedechova a nejmenoval se podle řádu Aronova? ¹²Vždyť mění-li se kněžství, mění se tím nutně i zákon. ¹³Ten zajisté, o němž toto se praví, patří k jinému pokolení, z něhož nikdo nesloužil oltáři; ¹⁴neboť jest zjevno, že Pán náš vyšel z Judy, pokolení to, při němž Mojžíš nemluvil nic o kněžích. ¹⁵A ještě více

(v. 20.—22.); c) že levitských kněží bylo pro jejich smrtelnost mnoho, jedni po druhých, velekněz podle řádu Melchisedechova však jest stále jeden a týž (v. 23.—25.); d) že velekněží levitští jsouce hříšní měli potřebu obětovati nejen za lid, nýbrž i za sebe, a to denně, poněvadž oběti jejich byly nedokonalé. Kristus však jsa nejvyšší svatý a vyvýšený obětoval sebe sama pouze za lid, a to jen jednou, poněvadž obět jeho byla nejvyšší dokonalá (v. 26.—28.). V. 11. nn.: Kdyby kněžstvo starozákonní (prostředky ovšem, které podal zákon mojžíšský) bylo mělo moc působiti dokonalost, t. j. ospravedlnění a spásu, nebylo by bývalo potřebí, aby vystoupil kněz jiný, než z potomstva Levi, ne podle řádu Aronova, nýbrž jak předpověděno v žalmu 109, 4., podle řádu Melchisedechova, a aby tak kněžstvo levitské bylo zrušeno, a nejen kněžstvo levitské, nýbrž i zákon mojžíšský, který ono kněžstvo stanovil (v. 11.—13.). Avšak taková změna se skutečně stala. V. 16 podle moci života neporušitelného, tedy velekněz nesmrtelný, věčný, jenž nástupce nepotřebuje. Byl tedy skutečně zrušen zákon mojžíšský i se svým kněžstvím, a to pro svoji bezmocnost, t. j. proto, že nebyl s to, aby sám sebou, svými prostředky, působil dokonalost či ospravedlnění a spásu, a že tedy v té příčině byl neúčinný; zároveň však byla uvedena lepší naděje, t. j. zákon Nový (křesťanství).

jest to zjevné, když podle podobnosti Melchisedechovy povstává kněz jiný, ¹⁶který se jím stal nikoli podle zákona příkazu tělesného, nýbrž podle moci života neporušitelného; ¹⁷neboť svědčí: „Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova.“ ¹⁸A tak zrušuje se sice příkaz předešlý pro jeho bezmocnost a neužitečnost, — ¹⁹neboť zákon nepřivedl k dokonalosti ničeho — ale uvádí se lepší naděje, skrze niž se přibližujeme k Bohu. ²⁰A pokud to jest nikoli bez přísahy — onino totiž stali se kněžími bez přísahy, ²¹tento však s přísahou skrze toho, jenž k němu pravil: „Přisáhl Hospodin, a nebude toho želet: Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova,“ — ²²potud Ježíš stal se rukojmím lepší úmluvy. ²³A oněch učiněno jest kněžími mnoho, poněvadž jim smrt bránila, aby nezůstávali, ²⁴tento však má kněžství nepomíjející, poněvadž zůstává na věky; ²⁵proto také může dokonale spasiti ty, kteří přistupují k Bohu skrze něho, jsa vždycky živ, aby za ně orodoval.

20.—22. Přísahy se nemá užívat, leč ve věcech důležitých. Z toho tedy, že kněží levitští stali se kněžími prostě, bez přísahy Boží, velekněz novozákonní však, Kristus, s přísahou, Pavel vede další důvod, že velekněz novozákonní vyniká nad kněžstvo starozákonní, a ovšem Nový zákon nad Starý. Zákon Nový či křesťanství jest úmluva lepší; zjednává větší statky nežli zákon Starý: odpuštění hříchů, milost Boží a vede k blaženosti věčné.

²⁶Takový zajisté příslušel nám velekněz, svatý, nevinný, neposkrvněný, oddělený od hříšníků a vyvýšenější nad nebesa, ²⁷jenž nemá potřebí každého dne, jako (jiní) velekněží, konati oběti nejprve za hříchy svoje, potom (za hříchy) lidu; toto učinil najednou, obětovav sebe sama. ²⁸Neboť zákon ustanovuje za kněze lidi mající nedostatky, ale slovo přísahy pozákonní ustanovuje Syna na věky dokonalého.

Kristova přednost před velekněžími starozákonními s ohledem na svatostánek a zákon, k němuž patří.

8. ¹Hlavní však věci při tom, o čem mluvíme, jest: Takového máme velekněze, který se posadil na pravici trůnu velebnosti v nebesích ²jakožto bohoslužebník velesvatyně, a to svatostánku pravého, který postavil Hos-

26—28. Sv. Pavel mluví zde pouze o krvavé oběti kříže, a ne o jejím nekrvavém obnovování při mši sv. Slovem přísahy pozákonní rozumí pevný úřad k Boží, kterým Kristus byl ustanoven od věčnosti veleknězem; pozákonním slove proto, poněvadž skrze Davida byl (v žalmu 109.) projeven, když zákon mojžišský byl již (dávno) dán.

8, 1—5. Kristus koná svůj úřad ve svatostánku nebeském, velekněží levitští ve svatostánku pozemském. Na zemi nemohl ani zůstatí viditelným způsobem trvale a působiti jako velekněz, neboť tu byli již kněží levitští, kteří podle zákona mojžišského jediní byli oprávněni obětovat, k nimž však Pán Ježíš nepatřil.

podin a nikoli člověk. ³Každý totiž velekněz ustanovuje se k tomu, aby obětoval dary a oběti; proto jest potřebí, aby také on měl něco, co by obětoval. ⁴Kdyby tedy byl na zemi, ani by nebyl knězem, poněvadž tu jsou (kněží), kteří přinášejí podle zákona dary, ⁵a ti slouží obrazu a nástinu velesvatyně nebeské, jakož bylo zjeveno Mojžíšovi, když měl vzdělati stánek. Praví totiž: „Hleď, ať uděláš všecko podle vzoru, který ti byl ukázán na hoře.“

⁶Avšak on obdržel tím znamenitější službu kněžskou, čím i vznešenější úmluvy jest prostředníkem, která byla ustanovena na vznešenějších zaslíbeních. ⁷Neboť kdyby ona první (úmluva) byla bez úhony, nehledalo by se místa pro druhou. ⁸Vždyť čině jim výtku, praví: „Hle, přijdou dnové, praví Hospodin, a dokonám nad domem israelským i nad domem judským úmluvu novou, ⁹ne podle úmluvy, kterou jsem učinil s otci jejich v ten den, ve který jsem je vzal za ruku, abych je vyvedl

5. 2. Mojž. 25, 40; Skut. 7, 44.

6—13. Nový zákon, ve kterém Pán Ježíš vykonává velekněžský úřad svůj, vyniká nad zákon Starý, ve kterém působili kněží levitští a který již podle předpovědi proroka Jeremiáše 31, 31—34 jakožto nedokonalý měl býti zrušen a nahrazen novým.

8—12. Je uvedeno skoro doslovně z Jerem. 31, 31—34.

9. Viz 2. Mojž. 19, 5—6.

ze země egyptské; neboť oni nezůstali v úmluvě mé, a já jsem je opustil, praví Hospodin. ¹⁰Toto jest totiž úmluva, kterou učiním s domem israelským po oněch dnech, praví Hospodin: Dám své zákony v mysl jejich a napíši je v srdce jejich, a budu jim Bohem, a oni budou mi lidem. ¹¹A nikdo nebude poučovati svého spoluobčana a nikdo svého bratra říkáje: „Poznej Hospodina,“ neboť všichni budou mě znáti od maličkého až do velikého z nich, ¹²ježto budu milostiv nepravostem jejich a na hříchy jejich nebudu již vzpomínati.“ ¹³Praví-li však (smlouvu) „novou“, prohlašuje první za zvetšelou; ale co větší a stárne, jest blízko zániku.

Kristova přednost před velekněžími starozákonními s ohledem na oběti.

9. ¹Měla sice i první (úmluva) příkazy bohoslužebné a svatyni pozemskou. ²Byl totiž zřízen stánek přední, ve kterém byly svícen a stůl a předkladné chleby: ten slove svatyně. ³A za druhou oponou byl stánek

10. Domem israelským rozumí zde všechny Israelity.

9, 2. Viz 2. Mojž. 25, 23. 30. 31; 26, 1; 36, 8.

3. Viz 2. Mojž. 26, 33.

zvaný velesvatyně, ⁴který obsahoval zlatou kadidelnicí a archu úmluvy, obloženou ode-
všad zlatem; v té byla zlatá nádoba s mannou
a hůl Aronova vypučelá a desky zákona; ⁵nad
ní pak byli cherubové slávy, zastiňující sli-
tovnici; o těch věcech mluvití nyní dopo-
drobna není na místě. ⁶Ale když věci takto
jsou upraveny, do předního stánku vcházejí
sice kněží vždycky, když konají úkony boho-
služebné, ⁷do druhého však (vchází) jedině
velekněz jednou v roce, (a to) ne bez krve,
kterou obětuje za hříchy své i za hříchy lidu.

⁸Tím Duch svatý naznačuje, že ještě není
zjevena cesta do velesvatyně, pokud trvá stá-

4 n. Viz 2. Mojž. 16, 33; 25, 10. 16. 21; 3. Mojž.
16, 12; 4. Mojž. 17, 10; 2. Mojž. 25, 18; 26, 34. Ka-
didelnice této se užívalo pravděpodobně pouze
jednou v roce, v den smíření.

7. Viz 2. Mojž. 30, 10; 3. Mojž. 16, 2. 14. 15.

8—14. Ukazuje, že Kristova oběť vyniká nad le-
vitské svou účinností, neboť skrze ni Kristus zaslou-
žil nám vniterné očistění a ospravedlnění, jehož obět-
mi levitskými nebylo lze dosíci.

8—10. Doby předmesiášské, doslovně doby
přítomné, kterou však se míní doba předmesiáš-
ská, podobně jako dobou nápravy neb dobou
budoucí (věkem budoucím) se rozumí doba mesiáš-
ská. Smysl jest: Tím, že do velesvatyně nejen lid,
nýbrž ani kněží nesměli vstoupiti, leč jen nejvyšší
kněz jednou v roce (v den smíření), Duch sv. nazna-
čoval, že ještě není otevřen a ve známost uveden pří-
stup do nebe; stánek ten byl obrazem doby předme-
siášské, ve které přístup do nebe nebyl otevřen,
a přiměřeně té době oběti tehdy podávané neměly
moci zjednávatí vnitřní očistění a ospravedlnění to-

nek přední. ⁹Neboť ten jest obrazem doby předmesiášské, podle něhož se obětují dary a oběti, které nemohou ve svědomí zdokonaliti toho, kdo koná bohoslužbu. Jsou toliko přičiněny k pokrmům a nápojům ¹⁰a rozličným umýváním jako příkazy tělesné až do doby nápravy. ¹¹Kristus však vystoupiv jako velekněz budoucích statků skrze větší a dokonalejší stánek ne rukama udělaný, to jest ne z tohoto tvorstva, ani ¹²skrze krev kozlů nebo telat, nýbrž skrze vlastní krev vešel

mu, kdo bohoslužbu konal, t. j. ani tomu, kdo obětoval, ani tomu neb těm, jichž jménem neb za něž je obětoval; příkazy tělesné, t. j. takové, které se vztahovaly pouze k tělu, ke vnějšku člověka, a proto mohly sice, podobně jako šetření předpisů o pokrmích, nápojích a rozličných umýváních (3. Mojž. 11, 1—47; 10, 9; 2. Mojž. 30, 18—20. Kol. 2, 16), zjednat čistotu vnější, levitskou či zákonnou, ale ne očištění vnitřní, ve svědomí, duševní.

11 n. Pavel naráží na obřady v den smíření. V ten den totiž vcházel velekněz starozákonní skrze svatyni (stánek přední) do velesvatyně s krví telete, které byl obětoval za hříchy své a svého domu, a s krví kozla, kterého obětoval za hříchy lidu, a pokropil jí slitovnici, aby tak zjednal sobě a lidu vnější očištění od hříchů (3. Mojž. 16). Podobně Kristus vystoupiv na zemi jako velekněz, jenž by zasloužil statky budoucí či mesiášské, vešel také skrze svatyni (stánek přední), ale větší a dokonalejší, totiž skrze nebe hvězdné, do velesvatyně nebeské; vešel tam jednou provždy nikoli skrze krev cizí, ne skrze krev telete a kozla, nýbrž skrze vlastní, t. j. na základě zásluh a se zásluhami, které si byl zjednal obětováním sebe sama na kříži, a kterými lidstvu zasloužil vykoupení věčné.

jednou provždy do velesvatyně, zjednav vykoupení věčné. ¹³Neboť jestli krev kozlů a býků a pokropení popelem z jalovice posvěcuje poskvrněné k čistotě tělesné, ¹⁴čím spíše krev Kristova, jenž skrze Ducha věčného sama sebe obětoval jako oběť bezúhonnou Bohu, očistí svědomí naše od mrtvých skutků, abychom sloužili Bohu živému.

¹⁵A proto jest prostředníkem nové úmluvy (závěti), aby skrze smrt podstoupenou na vykoupení přestupů (spáchaných) pod první úmluvou obdrželi zaslíbené dědictví věčné ti, kteří jsou povoláni. ¹⁶Neboť kde (jest) závěť, tam (jest) nutno, aby osvědčena byla smrt toho, kdo závěť učinil. ¹⁷Závěť totiž

13. Viz 4. Mojž. 19.

14. Od mrtvých skutků, t. j. od hříchů, které působí smrt duševní.

15—24. Aby nikdo nebral pohoršení ze smrti Kristovy, jakož činili židé, poučuje o potřebě jeho smrti. Při tom přihlíží k tomu, že řecké slovo diathéké znamená nejen úmluvu, nýbrž i závěť (poslední pořízení), a to tím spíše, poněvadž zákon Nový má nejen ráz úmluvy, kterou Bůh učinil s lidstvem, nýbrž jistou měrou i ráz závěti, pokud totiž Kristus odkázal nám statky věčné. Úmluva, (zákon Starý), kterou učinil s národem israelským, byla po jeho vůli potvrzena krví obětní (2. Mojž. 24, 8) a nejen posvěcení svatostánku a jeho náradí, nýbrž takřka veškeré očišťování levitské podle zákona dělo se krví obětní (v. 19—22). Jestliže tedy svatostánek, který byl pouze předobrazem svatostánku nebeského, byl zasvěcen krví obětní, čím spíše bylo po vůli Boží nutno, aby obětí, a to obětí nesmírně dokonalejší, byl očištěn,

est pravomocna (teprve) při mrtvých; jinak nenabývá moci, pokud žije závětce. ¹⁸ Proto ani ta první úmluva (závěť) nebyla zasvěcena bez krve. ¹⁹ Neboť když Mojžíš ohlásil všemu lidu každé přikázání zákona, vzav krev tele a kozlů s vodou a vlnou šarlatovou i s yzopem, pokropil jak knihu samu, tak i veškeren lid ²⁰ řka: „Toto jest krev úmluvy, kterou s vámi učinil Bůh.“ ²¹ Také svatostánek a veškeré nářadí bohu-lužebné pokropil krví podobně. ²² A skoro všechno krví se očišťuje podle zákona a bez vy-lití krve není odpuštění. ²³ Jest tedy nutno, aby obrazy věcí nebeských těmito (prostředky) se očišťovaly, věci nebeské však samy oběťmi lepšími, nežli jsou tyto. ²⁴ Neboť Kristus Je-žíš nevešel do velesvatyně rukama udělané, která by byla napodobením (velesvatyně) pravé, nýbrž do samého nebe, aby se ukázal

. j. zasvěcen svatostánek nebeský, tak totiž, aby ne- bylo lze dostati statků nebeských leč skrze oběť Vy- kupitelovu (23—24). Kristus zemřel sice za hříchy všech lidí, přece však sv. Pavel připomíná ve v. 15. pouze hříchy spáchané pod Starým zákonem, hříchy sraelitů; činí tak proto, poněvadž chce znovu také tímto způsobem upozorniti, že oběti starozákonní ne- byly samy o sobě s to, aby zjednaly vnitřní, dušev- ní očištění, Kristova oběť na kříži však že byla tak účinná, že podala dostiučinění za všechny hříchy spá- chané nejen v Novém, nýbrž i ve Starém zákoně, takže skrze Krista mohli a mohou býti spaseni všichni lidé, jak ti, kteří žili a žijí po Kristu, tak ti, kteří

nyní před Bohem za nás. ²⁵ Nikoliv, aby se obětoval častokráte, jako velekněz vchází do velesvatyně každý rok s krví cizí, ²⁶ sice jinak byl by musil trpěti častokráte od počátku světa; ale jednou na skonání věků se ukázal, aby zhladil hříchy svojí obětí. ²⁷ A jako jest uloženo lidem jednou umříti, a potom soud, ²⁸ tak i Kristus byl obětován jednou, aby zhladil hříchy mnohých; po druhé bez hříchu se ukáže těm, kteří ho čekají, ke spáse.

10. ¹ Poněvadž totiž zákon má (toliko) stín budoucích statků a nikoli samu podobu těch

9, 25—10, 18. Vraceje se k předmětu, o němž mluvil ve v. 8—14, dokazuje účinnost a tím i přednost oběti Kristovy před levitskými také z toho, že jeho jediná oběť stačila (nadbytně) na dostiučinění za všechny hříchy všeho lidstva, levitské však oběti jakoli často podávané nestačily na ospravedlnění nikoho (v. 25).

26. Na skonání věků, t. j. v době mesiášské.

27 n. T. j. jako lidé po úradku Božím jenom jednou umírají a potom již neobjevují a neobjeví se v těle živém, leč až bude soud, tak i Kristus Ježíš jenom jednou se obětoval za hříchy mnohých, t. j. všech lidí, jichž bylo a jest mnoho, a potom (vstav z mrtvých a vstoupiv na nebesa) neobjeví se již na zemi k životu smrtelnému jako oběť za hříchy, nýbrž bez hříchu, t. j. nemaje již trpěti za hříchy lidstva (poněvadž již za ně dostiučinil), přijde na konec světa jako soudce, aby své věrné učinil věčně blaženými i podle těla.

10, 1—4. Zákon Starý obsahoval toliko předobraz (= stín) statků mesiášských, nikoli vlastní jejich podstatu (= podobu), a pro tento před-

věcí, nemůže nikdy týmiž oběťmi každoročními, které přinášejí ustavičně, zdokonaliti ty, kteří (k oltáři) přistupují; ²sic jinak byly by přestaly se přináseti, poněvadž by neměli již žádného vědomí hříchu ti, kteří konají službu (Boží), jsouce jednou očištěni. ³Ale při nich činí se připomínka hříchů každoročně, ⁴neboť jest nemožno, aby krev býků a kozlů zhladila hříchy. ⁵Proto vcházeje na svět praví: „Obětí (krvavých) ani darů jsi nechtěl, ale tělo připravil jsi mi; ⁶oběti zápalné a záhříšné nelíbily se tobě. ⁷Tu jsem řekl: Hle, přicházím, (jakož) v závitku knihy psáno jest o

obrazný svůj ráz nemohl ovšem ani při každoročním podávání týchž obětí smírných zdokonaliti či vnitřně ospravedlniti a posvětit toho, kdo „přistupoval“ obětí ctít Boha (v. 1). Že tomu tak, patrno z toho, že by jinak nebylo již třeba podávati oběti smírné za hříchy. Ty se však nepřestaly podávati, ano každého roku v den smíření připomíná a vyznává velekněz hříchy lidu a obětuje za sebe i za ně oběti smírné. Patrně tedy předešlými oběťmi hříchy zhlazeny nebyly, vnitřního očištění a posvěcení se nedostalo. A to zcela přirozeně; neboť není možno, aby krev býků a kozlů sama o sobě měla nadpřirozenou moc zhladiti hříchy (2—4).

5—14. Slovy uvedenými ve v. 5—7 ze žalmu 39, 7—9 v literním smyslu David praví, že se Bohu nelíbí tak oběti starozákonní, jako pokorná poslušnost, kterou mu David ochotně chce prokazovati (5—7). Poněvadž však David byl Kristovým předobrazem, sv. Pavel přičítá je ve smyslu předobrazném Synu Božímu, kterak on vcházeje na svět svým vtělením, projevuje ochotu, že bude jako Bohočlověk poslušen

mně, abych vykonal vůli tvou, Bože.“
⁸ Svrchu pravil: „Obětí krvavých ani darů ani obětí zápalných a záhříšných jsi nechtěl ani sobě neزالíbil“, a přece podávají se podle zákona; ⁹ potom však řekl: „Hle, přicházím, abych vykonal vůli tvou.“ (Tak) zrušuje ono první, aby ustanovil to druhé. ¹⁰ V této vůli jsme posvěceni obětováním těla Ježíše Krista jednou provždy. ¹¹ A každý kněz tu stojí denně, konaje svoji službu a přinášeje častokráte tytéž oběti, jež nikdy nemohou zhladiti hříchy; ¹² tento však obětovav jednu oběť za hříchy, po-

nebeského Otce svého až k obětování sebe sama za hříchy lidstva, věda, že Otec takové poslušnosti od něho žádá, poněvadž oběti starozákonní jsouce nedokonalé nestačí, aby učinily dosti za hříchy lidstva a zjednaly milost a spásu. I dovozuje z toho, že na místo obětí starozákonních jakožto nedokonalých a nedostatečných nastoupila jediná oběť Kristova jakožto dokonalá a taková, která vniterná ospravedlnění a věčnou spásu všem lidem zjednati může a skutečně zjednává těm, kteří prostředky od Krista ustanovenými jeho zásluhy si přivlastňují a se posvěcují (v. 8—14). Tělo připravil jsi mi, uvedeno podle překladu alexandrijského. V závitku knihy, doslovně v hlavě knihy, t. j. v závitku knihy zákona (v Písmě sv.) Obětí... jsi nechtěl, pokud se týká Davida, nebyly mu tak milé jako dokonalá poslušnost jeho vůle, a pokud se týká Krista, nestačily k vykoupení lidstva. Kristova oběť však úplně k tomu stačila. Každý kněz (v. 11.) totiž levitský, stojí totiž před Bohem u oltáře. „Očekává“ úplného účinku své oběti jednou podané, úplné totiž poroby všech svých nepřátel.

sadil se navždy na pravici Boží. ¹³Od té chvíle očekává, až nepřátelé jeho budou položeni za podnoží nohou jeho. ¹⁴Neboť jednou obětí zdokonalil navždy ty, kteří se posvěcují. ¹⁵Svědčí nám to však i Duch svatý; neboť když byl řekl: ¹⁶„Toto jest úmluva, kterou učiním s nimi po oněch dnech,“ praví Hospodin, „dám své zákony do srdce jejich a napíši je v mysli jejich ¹⁷a na hřích a nepravosti jejich nebudu již vzpomínati.“ ¹⁸Kde však jest odpuštění hříchů, tam není již oběti záhříšné.

**Povzbuzení ke stálosti ve víře poukazem
na soud a na osvědčenou již vytrvalost
v čas pronásledování.**

¹⁹Máme tedy, bratři, důvěru ve vstup do

16. n. Jsou z Jerem. 31, 33. 34. Viz 8, 10.—12.

19—22. Máme bezpečnou důvěru, že je nám otevřen přístup do velesvatyně nebeské; důvěra ta se zakládá v krvi Kristově, t. j. v oběti krvavé, kterou Kristus podal za nás na kříži. Ta krev (Kristus svou obětí) nám jej zasvětila, otevřela jako cestu novou, které dosud nebylo, a jako cestu živou, která skutečně vede nejen k životu milosti na zemi, nýbrž i k životu věčně blaženému ve velesvatyni nebeské, a to skrze oponu těla Kristova, či skrze smrt jeho obětní, podobně jako cesta stará, která také ne bez krve obětní byla zasvěcena (9, 15), vedla skrze oponu skutečnou do velesvatyně starozákonního svatostánku, který byl pouhým předobrazem svatostánku nebeského.

velesvatyně v krvi Kristově, ²⁰ který nám zavesvětila jako cestu novou a živou, (vedoucí) skrze oponu, to jest skrze tělo jeho. ²¹ (Máme) také kněze velikého nad domem Božím. ²² Přistupujme proto s opravdovým srdcem v plné víře, skropení jsouce na srdci od svědomí zlého a umyti na těle vodou čistou; ²³ držíme vyznání své naděje nezvratným, — neboť věrný je ten, jenž zaslíbil — ²⁴ mějme pozor jedni na druhé, bychom se povzbudili k lásce a k dobrým skutkům. ²⁵ Neopouštějme shromáždění svého, jakož někteří mají obyčej, nýbrž napomínejme, a to tím více, čím více spatřujeme, že den se blíží. ²⁶ Neboť hřešíme-li dobrovolně dosáhnuvše poznání pravdy, již nezůstává oběť za hříchy, ²⁷ nýbrž hrozné jakési očekávání soudu a žár ohně, který stráví protivníky. ²⁸ Porušil-li kdo zákon Mojžíšův, bez milosrdenství

25. t. j. nezanedbávejme bohoslužebných shromáždění svých. Spatřujete, že den se blíží, t. j. den soudný; sv. Pavel mluví tak, jako by den ten měl vbrzku nastati, ne že by o blízkosti toho dne byl přesvědčen, nýbrž že nemaje v té příčině žádného zjevení zvláštního, pokládal blízkost jeho za možnou.

26. Těmi, kteří dobrovolně hřeší, rozuměti jest odpadlíky od víry. Opustí-li oni dobrovolně Krista, skrze něhož jedině lze dojiti spásy, není již oběti jiné, která by jim spásu zjedнала. Viz 6, 4.

27. Žár ohně atd. viz Is. 26, 11.

28. Viz 4. Mojž. 15, 30; 35, 30; 5. Mojž. 17, 6; Mat. 18, 16; Jan 8, 17; 2. Kor. 13, 1.

na základě dvou nebo tří svědků propadá smrti, ²⁹ čím horšího trestu hodným, — zdá se vám — bude uznán ten, jenž by Syna Božího pošlapal a za poskvrněnou měl krev úmluvy, kterou byl posvěcen, a Ducha milosti by potupil? ³⁰ Neboť známe toho, jenž řekl: „Má jest pomsta a já odplatím,“ a opět: „Souditi bude Pán lid svůj.“ ³¹ Hrozné jest upadnouti v ruce Boha živého.

³² Rozpomínejte se na předešlé dny, ve kterých byvše osvíceni přestáli jste veliký boj utrpení, ³³ jednak potupami a útisky staveni jsouce na odiv, jednak stavše se účastníky těch, jimž se takto vedlo. ³⁴ Vždyť nejen jste se ukázali soucitni s vězni, nýbrž i s radostí jste snesli odebrání svého majetku vědouce, že máte statek lepší, a to trvalý. ³⁵ Neodmítejte tedy své důvěry, která má velikou odplatu. ³⁶ Vytrvalosti zajisté jest vám potřebí, abyste vykonávajíce vůli Boží, obdrželi statek zaslíbený; ³⁷ neboť ještě velmi maličko a přijde ten, jenž přijíti má a nebude meškati. ³⁸ „Spravedlivý pak

29. t. j. jenž by svým odpadem od víry Syna Božího na výsost potupil, jeho krev, skrze kterou Nová úmluva byla potvrzena a on na křtu sv. omilostněn a posvěcen, za krev obyčejnou pokládal a tak odmítaje od sebe milost, potupil Ducha sv.

30. Z 5. Mojž. 32, 35—36. (Řím. 12, 19.)

32. Byvše osvíceni, totiž světlem pravdy a milosti Kristovy.

37. Srov. Is. 26, 20; Habak. 2, 3.

38. Habak. 2, 4.

můj živ jest z víry,“ ale „straní-li se, nemá v něm zalíbení duše má.“ ³⁹My však nepatříme k těm, kteří se straní ke (své) záhubě, nýbrž k těm, kteří mají víru, aby získali život.

Povzbuzení ke stálosti ve víře příklady starozákonními.

11. ¹Jest pak víra základem věcí, kterých doufáme, přesvědčeností o věcech neviditelných; ²pro ni zajisté staří obdrželi (dobré) svědectví. ³Věrou poznáváme, že vesmír je stvořen slovem Božím, aby z věcí neviditelných povstaly viditelné. ⁴Věrou Abel přinesl Bohu lepší oběť nežli Kain a pro ni obdržel svědectví, že jest spravedlivý, neboť Bůh sám vydal svědectví nad jeho dary, a umřev, skrze ni ještě mluví. ⁵Věrou Henoch byl vzat (se země), aby nezemřel; i nenalézali ho, poněvadž ho vzal Bůh; neboť prve, nežli byl vzat, měl svědectví, že se zalíbil Bohu. ⁶Bez víry však nelze líbiti se Bohu, neboť ten, jenž

11. 1. Naděje spočívá, zakládá se na víře; přesvědčenost či jistota, spočívající na spolehlivém důvodě (na autoritě božské), že zaslíbených statků dojdeme.

3. t. j. aby to, co bylo od věčnosti v Bohu toliko jako neviditelné ideje tvorstva, se uskutečnilo vůlí Boží.

4. Viz 1. Mojž. 4, 4; Mat. 23, 35; 1. Mojž. 4, 10. Věrou, t. j. mocí víry.

5. Viz 1. Mojž. 5, 24; Sirach 44, 16.

přistupuje k Bohu, musí uvěřiti, že (Bůh) jest a odplacuje těm, kteří ho hledají. ⁷Věrou Noe, dostav zjevení o tom, čeho ještě viděti nebylo, v bázni připravil koráb na záchranu domu svého, a tou odsoudil svět a stal se dědicem té spravedlnosti, která jest z víry. ⁸Věrou uposlechl Abraham, když byl vyzýván, aby vyšel na místo, které měl dostat v dědictví; i vyšel nevěda, kam jde. ⁹Věrou se ubytoval v zemi zaslíbené jako v cizí, přebýváje ve stanech s Isákem a Jakobem, spoludědici to téhož zaslíbení; ¹⁰neboť očekával město pevně založené, jehož stavitelem a tvůrcem jest Bůh. ¹¹Věrou i Sára neplodná obdržela moc státi se matkou, a to mimo čas věku, neboť věřila, že věrný jest ten, jenž zaslíbil; ¹²proto také z jednoho, a to odumřelého (muže) povstali (potomci) jako hvězdy nebeské co do množství a jako písek na břehu mořském, ten nesčíslný. ¹³Ve víře zemřeli tito všichni, neobdrževše toho, co bylo zaslíbeno, nýbrž zdaleka (jen) to spatřivše a pozdravivše

7. Viz 1. Mojž. hl. 6—9; Sir. 44, 17.

8, 1. Mojž. 12, 1. 4.

9. Viz 1. Mojž. 23, 4; 26, 3; 35, 12.

10. Město pevně založené či trvalé, t. j. vlast nebeskou, kterou tak nazývá proti stanům, které základů neměly.

11. Viz 1. Mojž. 17, 19; 21, 2.

12. Viz Řím. 4, 19; 1. Mojž. 22, 17.

13. Naráží na 1. Mojž. 23, 4.

a vyznavše, že jsou příchozí a pohostinu na zemi. ¹⁴Neboť ti, kteří takové věci mluví, dávají najevo, že vlasti hledají. ¹⁵A kdyby byli mínili onu, ze které vyšli, byli by měli vhodný čas navrátiti se; ¹⁶ale oni si žádají (vlasti) lepší, to jest nebeské. Proto Bůh nestydí se za ně, slouti jejich Bohem, vždyť jim připravil město. ¹⁷Věrou Abraham obětoval Isáka, jsa zkoušen, a obětoval to jednorozence, on, jenž byl obdržel zaslíbení, ¹⁸k němuž bylo řečeno: V Isákovi bude ti nazváno potomstvo; ¹⁹povážilť, že Bůh jest mocen i z mrtvých vzkřísiti; proto ho obdržel i jako předobraz. ²⁰Věrou také vzhledem k věcem budoucím Isák požehnal Jakuba a Esaua. ²¹Věrou Jakub umíraje požehnal každého syna Josefova a poklonil se k vrchu berly své. ²²Věrou Josef skonávaje zmínil se o vyjití synů Israelových a učinil nařízení o svých kostech. ²³Věrou Mojžíš narodiv se

16. Viz 2. Mojž. 3, 6; Mark. 12, 26. 27.

17. Viz 1. Mojž. 22, 1—13.

18. Viz 1. Mojž. 21, 12.

19. Předobraz budoucího Vykupitele, jako předobraz jeho krvavé oběti a vzkříšení.

20. Viz 1. Mojž. 27, 27—29; 39—40.

21. Viz 1. Mojž. 47, 31; 48, 15—16. Buď se pozvedl (na svém lůžku) a obrátil se k hlavě svého lůžka (podle textu hebr.), aneb spíše povstav z lůžka opřel se o svou berlu, takže se poklonil směrem k vrcholu své berly.

22. Viz 1. Mojž. 50, 23.

23. Viz 2. Mojž. 1, 2. 17.

byl ukryt po tři měsíce od svých rodičů, poněvadž viděli, že dítě jest krásné, a nebáli se rozkazu králova. ²⁴Věrou Mojžíš dospěv zřekl se, aby se nazýval synem dcery faraonovy, ²⁵a zvolil si raději trpěti protivenství s lidem Božím, nežli míti dočasný požitek z hříchu, ²⁶pokládaje za větší bohatství pohanu Kristovu nežli poklady Egyptanů, nebo prohlédal k odplatě. ²⁷Věrou opustil Egypt, neboje se hněvu králova, neboť jako by takřka viděl toho, jenž jest neviditelný, nabyt síly. ²⁸Věrou slavil hod beránka a vy-lití krve, aby se jich nedotekl ten, jenž hubil prvorozence. ²⁹Věrou přešli Rudé moře jako po suché zemi, Egyptané však pokusivše se o to, byli pohlceni. ³⁰Věrou padly zdi Jericha, byvše obcházeny po sedm dní. ³¹Věrou nevěstka Rahab nezahynula s nevěřícími, přijavši vyzvědače s pokojem.

24. Zůstati na dvoře královském a požívati tam počty a různých příjemností dočasných, bylo by požitkem z hříchu; přidržeti se egyptského dvora, Egyptanů a tím i jejich bohů, bylo by bývalo zároveň odloučením se od národa vyvoleného i odvrácením se od pravého Boha. — Za bohatství pokládal pohanu Kristovu, pokud totiž v utrpení a pohaně lidu israelského, které s nimi chtěl snášeti, (milostí Boží osvícen) viděl předobraz utrpení a pohany budoucího Vykupitele.

27. 2. Mojž. 2, 15.

28. 2. Mojž. 12, 1—13. 21.

29. 2. Mojž. 14, 22. 27.

30. Jos. 6, 20.

31. Jos. 2, 11—12; 6, 17—23. Jak. 2, 25.

³² A co mám ještě říci? Vždyť by mi nestačil čas, kdybych měl vypravovati o Gedeonovi, Barákovi, Samsonovi, Jeftovi, Davidovi, Samuelovi a prorocích, ³³kteří věrou přemohli království, vykonali spravedlnost, dosáhli věcí zaslíbených, zacpali tlamy lvům, ³⁴uhasili prudkost ohně, unikli ostří meče, posilnili se ze slabosti, stali se hrdiny v boji, zahnali vojska cizích (národů). ³⁵Ženy obdržely vzkříšením své mrtvé. Jiní však byli nataženi (na mučidla) nepřijavše vysvobození, aby dosáhli lepšího vzkříšení; ³⁶jiní zakusili posměchy a bití, ano i okovy a žaláře; ³⁷byli kamenováni, rozřezáni, (mučením) zku-

33. Přemohli království, říše nepřátelské, na př. Soudcové, David; vykonali spravedlnost „vykonávali spravedlivě úřad sobě svěřený“, jako Samuel, David; dosáhli (za živa) věcí zaslíbených, jako vítězství nad nepřáteli, prospěch země a j., na př. Soudcové, David; zacpali tlamy lvům, na př. Samson, David, Daniel.

34. Uhasili prudkost ohně mládenci v peci ohnivé (Dan. 3, 24; 1. Mak. 2, 59), unikli ostří meče (1. Král. 18, 11; 19, 10; 21, 10; 3. Král. 19, 4. Král. 6.), posilnili se ze slabosti, byvše slabí nabyli mimořádné síly (Samson, Soudc. 16, 19).

35. Ženy obdržely své mrtvé vzkříšeny (3. Král. 17, 17—23; 4. Král. 4, 17—37); jiní byli nataženi na mučidla a bití (2. Makk. 6, 18—30; 7, 1—41).

36. Týká se zvláště proroků (3. Král. 22, 24—27; Jer. 37, 14—20; 38, 6).

37. Byli kamenováni Nabot (3. Král. 21, 13), Zachariáš, syn Jojadův (2. Paral. 24, 20—22; Mat. 23, 35), podle podání též Jeremiáš; rozřezán podle po-

šení, mečem usmrceni; chodili v skopovicích, v kožích kozích, trpíce nedostatek, jsouce soužení a trápení; ³⁸ oni, jichž svět nebyl hoden, bloudili v pustinách a v horách a v jeskyních a v rozsedlinách zemských. ³⁹ A ti všichni, ač (dobré) svědectví obdrželi pro svou víru, nedošli toho, co bylo zaslíbeno, ⁴⁰ poněvadž Bůh předzřídil pro nás něco lepšího, aby nepřišli k dokonalosti bez nás.

Povzbuzení ke stálosti ve víře poukazem na příklad Kristův a lásku Boží.

12. ¹ Proto i my, majíce kolem sebe tak veliký oblak svědků, odložme veškeré břímě

dání Isaiáš; chodili v skopovicích a kožích kozích. t. j. v obleku chudobném, zejména proroci, nemajíce přístřeší stálého a bezpečného.

39. Obdrželi (dobré) svědectví, totiž v Písmě sv. (taktéž ve v. 2); nedošli toho, co bylo zaslíbeno, totiž plné spásy mesiášské či blaha věčného co do duše i co do těla. Co do duše došli ho sice již, ale ne v době starozákonní, nýbrž mesiášské, až Kristus, dokonav dílo vykupitelské, vzal jejich duše z předpekli s sebou do nebe; co do těla nedošli ho vůbec ještě, neboť po vůli Boží nemají k dokonalosti či k plné spáse mesiášské přijíti bez nás, ne dříve nežli světci novozákonní, nýbrž všichni stejně až při všeobecném vzkříšení v den soudný. Pro nás křesťany předzřídil něco lepšího tím totiž, že nám dal žítí v době mesiášské.

12, 1. Veškeré břímě, t. j. vše, co překáží životu křesťanskému. Obraz od běhu o závod, k němuž závodníci odkládali veškeré břímě i šat, vůbec vše,

a hřích (nás) obstupující. Běžme s vytrvalostí běh o závod nám předložený, ²patříce na vůdce a dokonatele víry, na Ježíše. Ten pro radost sobě předloženou přestál kříž, nedbaje potupy, a posadil se na pravici trůnu Božího. ³Pomyslete přec na toho, jenž takový odpor proti sobě snesl od hříšníků, abyste neustávali, ochabující na mysli.

⁴Dosud jste neodporovali až do krve ve svém boji proti hříchu, ⁵a zapomenuli jste na napomenutí, které k vám jako k synům mluví (pravíc): „Synu můj, nepovrhuj kázní Páně ani neochabuj, když jsi káráán od něho, ⁶neboť koho Pán miluje, toho kárá; šlehá však každého syna, kterého přijímá.“ ⁷V kázni vytrvávejte; Bůh se k vám chová jako k synům; neboť který jest syn, jehož by otec nekáral? ⁸Jste-li však bez kázně, které stali se účast-

co by v běhu překáželo, aby tím spíše mohli v běhu vytrvati a dosáhnouti cíle; vyzývá čtenáře, aby podobně učinili a odložili překážky v životním běhu na dráze víry a ctnosti.

2n. Dokonatelem, jenž nejen sám běh ten vítězně dokonál a nejvyšší oslavy lidské přirozenosti své došel, nýbrž i jiným pomáhá k dokonalosti, k vítěznému dokonání běhu toho a k věčné oslavě a je k tomu přivádí.

5n. Přísl. 3, 11, 12.

8. Kázně stali se účastni všichni svrchu jmenovaní světci starozákonní; jste cizoložňata a ne synové, t. j. nepoddáváte-li se kázni Boží, jste nepraví synové Boží.

ni všichni, jste cizoložnata a ne synové. ⁹Mimo to otcové těla našeho kárali nás, a my jsme je ctili; nepoddáme-liž se mnohem spíše Otcí duchů, abychom žili? ¹⁰Vždyť oni kárali nás pro málo dní podle zdání svého, tento však k tomu, co jest prospěšno, abychom se stali účastni svatosti jeho. ¹¹Každá kázeň pro přítomnost nezdá se býti radostnou, nýbrž smutnou, ale později vydává pokojné ovoce spravedlivosti těm, kteří skrze ni byli vycvičeni. ¹²Proto pozdvihněte ochablé ruce a zemdlená kolena (svá) ¹³a přímé si učiňte stezky pro nohy své, aby (úd) chromý se nevymknul, nýbrž uzdravil.

Napomenutí k pokoji a svatosti.

¹⁴Usilujte o pokoj se všemi a o svatost, bez které nikdo nespatří Boha. ¹⁵Přihlížejte k tomu, aby nikdo se nepřipravoval o milost

9. Otcí duchů, od něhož máme svůj nadpřirozený život duševní, Bohu.

10. T. j. rodiče vychovávali nás kázní pouze pro časný život, Bůh však pro život věčně blažený.

13. Přímé si učiňte stezky, t. j. krácejte přímo, čili žijte správně, aby ten křesťan, jenž by se ve víře kolísal, od pravé víry nezbloudil, neodpadl, nýbrž se v ní utvrdil.

15. Hleďte... aby kořen hořkosti..., t. j. hleďte, aby nepovstal někdo mezi vámi, jenž by jako rostlina hořká, jedovatá, vás mátl nepravým učením neb pohoršlivým životem a mnohé odvrátil od pravé víry neb dobrých mravů. Srov. 5. Mojž. 29, 18.

Boží, aby nějaký kořen hořkosti vzrůstaje nepřekážel a mnozí skrze něj se neposkvrnili, ¹⁶aby nikdo nebyl smilníkem nebo poskvrněncem, jako Esau, jenž za jedno jídlo prodal své prvorozenství. ¹⁷Neboť vězte, že byl odmítnut také potom, když požehnání zděditi chtěl; neboť nenalezl místa ke změně smýšlení, ač si ji žádal s pláčem. ¹⁸Vždyť jste nepřistoupili k hoře makavé a k ohni rozpálenému, ani k temnu a mráкотě a bouři, ¹⁹ani ke zvuku trouby a k hlasu slov, kterýž kdo slyšeli, vyprosili si, aby k nim již nebylo mluveno slovo; ²⁰neboť nesnášeli příkazu, „byť i zvíře dotklo se hory, bude ukamenováno.“ — ²¹Tak hrozný byl ten zjev, že Mojžíš řekl: „Ulekl jsem se a třesu se.“ — ²²Ale přistoupili jste k hoře Sionu a k městu Boha živého, k Jerusalemu nebeskému a k přemnoha tisícům andělů, shromáž-

16. Viz 1. Mojž. 25, 33—34.

17. Esau nepohnul svého otce, aby změnil smýšlení a dal mu požehnání prvorozenské, které byl dal již Jakobovi. Srov. 1. Mojž. 27, 37—40.

18—24. Zákon Starý byl pozemský, nedokonalý a vzbuzoval hrůzu, podobně jako i ten způsob, kterým byl na Sinaji prohlášen. Nový zákon však jest nebeský, dokonalý, spojuje s nebešťany a jest zákonem milosti a lásky.

18—20. Srov. 2. Mojž. 19, 12. 13. 16. 18. 19; 20, 19; 5. Mojž. 5, 23—27.

22. Sionem a městem Jerusalemem míní Kristovu církev jak bojující na zemi, tak vítěznou na nebi.

dění to slavnostnímu, ²³ a k obci prvorozenců, zapsaných v nebesích, a k Bohu, soudci všechněch a k duchům spravedlivců dokonaných, ²⁴ a ku prostředníku Nové úmluvy, k Ježíšovi, a ke krvi pokropení, která mluví lépe nežli Abel. ²⁵ Hleďte, ať neodmítáte toho, jenž (tu) mluví; neboť jestli onino neunikli odmítnuvše toho, jenž mluvil na zemi, čím méně my, kteří se odvracíme od toho, jenž mluvil s nebes, ²⁶ jehož hlas tehdy otřásl zemí, nyní pak zaslíbil řka: Ještě jednou (a) já otřesu nejen zemí, nýbrž i nebem. ²⁷ Pravě „ještě jednou,“ naznačuje proměnu toho, co se otřásá, jakožto věci, která byla učiněna (na čas), aby zůstalo

23. Obcí prvorozenců zapsaných v nebesích míní nejspíše ony křesťany spravedlivé na zemi, o nichž Bůh ví, že v milosti jeho vytrvají a zemrou a proto budou vzati do nebe; duchy spravedlivců dokonaných rozumí ony duše spravedlivců St. i N. zákona, které již přišly do nebe.

24. Ke krvi, t. j. Kristově, kterou byl potvrzen N. zákon a která proto volajíc o smilování mluví lépe nežli krev Abelova, která volala o pomstu (1. Mojž. 4, 10).

25. Toho, jenž (tu) mluví, totiž Boha. Slovem „odmítnuvše“ míní různá reptání a přestupování zákona mojžišského, kterých se Israelité na poušti a později dopustili a proto byli trestáni.

26n. Jeho (Boží) hlas otřásl zemí, když totiž dával zákon na Sinaji. Naráží tím sice na 2. Mojž. 19, 18, ale míní účinky, které zákon Starý způsobil v dějinách připravované spásy; jevily se pouze pro tuto zemi, ježto před Kristem nikdo nepřišel do nebe.

to, co jest neotřesné. ²⁸Proto docházejíce království neotřesného, prokazujme vděčnost, kterou bychom sloužili Bohu způsobem milým s bázní a uctivostí. ²⁹Neboť náš Bůh jest oheň šířající.

Napomenutí k různým ctnostem křesťanským.

13. ¹Láska bratrská zůstávej mezi vámi. ²Na hostinnost nezapomínejte, neboť skrze ni někteří nevědouce pohostili anděly. ³Pamatujte na vězně jakožto spoluvězňové a na soužené jako ti, kteří sami bydlí v těle. ⁴Manželství budiž ve všem počestné a lože neposkvrněné, neboť smilníky a cizoložníky souditi bude Bůh. ⁵Život váš budiž bez lakomství a mějte dosti na tom, co máte, ne-

Nyní, t. j. vzhledem k nynější době mesiášské zaslíbil Bůh skrze proroka Aggea (2, 7), že ještě jednou otřese, a to nejen zemí, nýbrž i nebem, totiž ustanovením zákona N. (křesťanstvím), který bude jeviti a již jeví účinky nejen pro zemi, nýbrž i pro nebe. Sv. Pavel klade důraz na: „ještě jednou“ (ne vícekrát); dovozujet z toho, že zákon nebude otřesen či nahrazen jiným, nýbrž zůstane na věky. — Tím, co se otrásá (věcí otřesnou, pohnutelnou) míní zákon Starý s jeho zřízením; věci neotřesnou (nepohnutelnou) zákon Nový, království Kristovo.

29. Viz 5. Mojž. 4, 24.

13, 3. Spoluvězňové, t. j. jakožto ti, kteří jsou s nimi spojeni touž páskou co údové téhož duchovního těla Kristova, církve, majíce na paměti, že sami bydlí v těle smrtelném a strasti podrobeném.

5n. Jos. 1, 5; žalm 117, 6.

boť On sám řekl: „Nezanechám tě ani neopustím,“ ⁶ takže s důvěrou pravíme: „Hospodin jest mi pomocníkem, nebudu se báti (toho), co mi učiní člověk.“

⁷ Pamatujte na své představené, kteří k vám mluvili slovo Boží, patřte na konec života jejich a následujte jejich víru. ⁸ Ježíš Kristus (jest) týž včera i dnes i na věky. ⁹ Naukami různými a cizími sváděti se nedávejte; neboť dobré jest utvrzovati srdce milostí, ne pokrmy (obětními); ony neprospěly těm, kteří jich požívali. ¹⁰ Máme oltář, z něhož jísti nemají moci ti, kteří slouží stánku. ¹¹ Neboť těla zvířat, jejichžto krev za hříchy se vnáší do velesvatyně skrze velekněze, spalují se vně ležení. ¹² Proto vně brány trpěl i Ježíš, aby posvětil lid svou krví. ¹³ Nuže, vyjděme k němu vně ležení, nesouce jeho potupu; ¹⁴ neboť nemáme zde města zů-

8. Vyzývá, aby pamatující na zemřelé představené své, následovali jejich stálou a čistou víru.

8—11. Jak lze soudit z v. 9, naráží tu hlavně na nepravé názory judaistů. Dobré či prospěšné jest utvrzovati se v dobrém a v životě ctnostném milostí, t. j. veškerým křesťanstvím a jeho učením, a že není prospěšno utvrzovati se pokrmy, t. j. účastňováním se levitských obětí a obětních hostin, jakož vidno z toho, že (jak učí zkušenost) nikomu neprospěly k utvrzení. (3. Mojž. 16, 27.)

13n. Zanechme úplně židovství a přidržme se dokonale Krista, snášejíce pro něho i potupu, neboť naše pravá vlast není na zemi, nýbrž v nebesích.

stávajícího, nýbrž vyhledáváme toho budoucího. ¹⁵Skrze něho tedy přinášejme Bohu vždycky oběť chvály, to jest ovoce rtů velebících jméno jeho. ¹⁶Na dobročinnost však a na sdílnost nezapomínejte, neboť v takovýchto obětech Bůh má zalíbení. ¹⁷Poslouchejte svých představených a buďte jim poddáni, neboť oni bdí (nad vámi) jakožto ti, kteří vydají účet za duše vaše, aby to činili s radostí a ne se vzdechy; neboť toto by vám nebylo užitečno.

¹⁸Modlete se za nás; neboť důvěřujeme, že máme dobré svědomí, chtěje ve všem dobře si počínati. ¹⁹A tím více vás prosím, byste to učinili, abych tím dříve vám byl navrácen. ²⁰Bůh pak pokoje, jenž vzkřísil z mrtvých Pána našeho Ježíše Krista, velikého pastýře ovcí skrze krev úmluvy věčné, ²¹uzpůsobíž vás v každém díle dobrém ke konání vůle jeho, čině ve vás, co se mu líbí, skrze Ježíše Krista, jemuž sláva na věky věků. Amen.

²²Prosím vás, bratři, snášejte trpělivě slovo napomenutí; vždyť také v krátkosti jsem vám psal. ²³Vězte, že náš bratr Timotheus jest propuštěn; s ním vás uvidím, přijde-li brzy.

²⁴Pozdravte všecky své představené a všechny věřící. Pozdravují vás bratři z Italie.

²⁵Milost (budiž) se všemi vámi. Amen.

15. Skrze něho, Krista, ne tedy již skrze bohoslužbu mojžíšskou.

17. Aby to činili s radostí, totiž ono bdění a péči o vás.

O listě sv. Jakuba.

Ostatním sedmi listům apoštolským, které jsou v církevním kánoně, se od starodávna říká listy katolické. Byly tak nazvány nejspíše proto, že byly jako okružní určeny nikoli pro jednu osobu neb obec, nýbrž pro všechny obce a věřící celých krajů.

List sv. Jakuba sepsal apoštol Jakub Mladší, syn Alfea (Kleofáše) a jeho manželky Marie, příbuzné matky Páně, Marie Panny (Jan 19, 25). Apoštol ten byl pro svou příbuznost s Pánem Ježíšem nazýván také bratrem Páně (Gal. 1, 19), podobně jako i bratři jeho Josef, Juda, Šimon (Mat. 13, 55; Mark. 6, 3). Zůstal po seslání Ducha sv. trvale v Palestině a jakožto biskup jerusalemský spravoval tamní křesťany až do své mučednické smrti. Od mladosti vedl podle svědectví Hegesippova život přísný po způsobu Nazirejských, zachoval ustavičné panictví a byl tak horlivý v modlitbách, že mu kolena klečením zmozolovatěla a ztvrdla jako kůže velbloudova. Pro svou zbožnost a šetření zákona Mojžíšova požíval veliké vážnosti jak u křesťanů ze židovství, tak u židů, a to nejen v Palestině, nýbrž i mimo ni. Byl nazván od židů spravedlivým, a přesto, že nebyl knězem levitským, směl podle svědectví Hegesippova vcházeti i do svatyně chrámu jejich. Přivedl mnoho židů ke Kristu, ale tím proti sobě popudil velekněze Anána a byl na jeho popud r. 62 usmrcen, byv s cimbuří chrámového svržen, dole kamenován a od jednoho valcháře dotlučen valchářským sochořem. Podle Hegesippa byl pochován na témž místě, kde zemřel; později (v 6. stol.) byly ostatky jeho dopraveny do Říma a tam uloženy v kostele dvanácti apoštolů.

Svůj list věnoval dvanácti pokolením, která jsou v rozptýlení, t. j. všem křesťanům ze židovství, kteří žili mimo Palestinu. Křesťanům těm bylo snášeti různá příkoří od bohatých a mocných nekřesťanů, a oni počali ochabovati a chladnouti v ctnostech křesťanských.

Proto sv. Jakub dověděl se o tom, napsal jim nejspíše r. 61 z Jerusalema list, ve kterém je vyzývá, aby zachovajíce trpělivost v utrpení, oddali se zcela Bohu a pamatujíce, že víra bez skutků ke spasení neprospívá, osvědčovali ji dobrými skutky. Jiní však kladou list do pátého desetiletí (40—50) prvního století. Podle toho jest list sv. Jakuba nejstarší květ písemnictví N. Z.

Že tento list pochází skutečně od řečeného Jakuba Mladšího, ukazuje sám mimo jiné zvláště tím, že v nadpise listu svého představuje se svým čtenářům pouze jako Jakub, služebník Boha a Pána Ježíše Krista (1, 1), a jest přesvědčen, že to postačí, aby nejen poznali, kdo jim píše, nýbrž i přijali jeho naučení a napomenutí. Víme však, že byli pouze dva Jakubové, kteří vynikali vážností mezi prvními křesťany, Jakub, syn Zebedeův, a Jakub Mladší, syn Alfeův či Klopův (= Kleofášův), oba apoštolé. Jakub Zebedeův však zemřel již r. 42., dříve tedy, nežli náš list byl napsán, nemůže proto býti pokládán za jeho autora. Nezbyvá tedy leč Jakub Mladší, na něhož se hodí řečené udání, a to tím spíše, poněvadž právě on podle svědectví Hegesippova a j. požíval veliké vážnosti nejen u židokřesťanů, nýbrž i u židů samých. Jeho proto jediné, hledíc k onomu údaji, lze míti právem za autora listu. A že tomu tak skutečně je, ukazují nade vše odůvodněnou pochybnost důvody vnější. Zřejmé narážky a citáty více méně volné z listu Jakubova vyskytují se již u sv. Klementa Řím., v Pastýři Hermově, v 2. listě Klementově, jistou měrou též u sv. Justina a Theofila Antioch., což dokazuje, že tento list nejen v druhém, nýbrž i v druhé polovici století prvního byl na západě i na východě znám a u veliké vážnosti chován. První, jenž ve spisech nám zachovaných označil autora jménem, a to Jakuba, apoštola a bratra Páně, byl Origenes († 254). Po něm jej jmenují autorem již přemnozí církevní spisovatelé.

List sv. Jakuba.

**Nadpis a napomenutí k radostnému snášení
pronásledování pro víru.**

1. ¹ Jakub, služebník Boha a Pána (našeho) Ježíše Krista, (vzkazuje) pozdravení dvá- nácteru pokolení, která jsou v rozptýlení.

² Za čistou radost to mějte, bratři moji, když upadnete v rozličná pokušení, ³ vědouce, že zkoušení vaší víry působí vytrvalost; ⁴ vytrvalost však buď v díle dokonalá, abyste byli dokonalí a celí, v ničem pozadu nezů- stávajícíe. ⁵ Postrádá-li někdo z vás mou- drosti, žádej (ji) od Boha, jenž dává všem prostě a neomlouvá, a bude mu dáno. ⁶ Žádej však ve víře, nic nepochybuje; neboť kdo po- chybuje, podobá se vlně mořské, která vě- trem se čerí a zmítá; ⁷ jen ať se nedomnívá člověk takový, že dostane něco od Pána, ⁸ muž to dvojí mysli, nestálý na všech ces- tách svých.

⁹ Chlub se pak bratr ponížený svojí vzneše- ností; ¹⁰ bohatec (ať se chlubí) svojí poníže-

1, 9—11. Bratr ponížený, t. j. křesťan, jenž žije v bídnych okolnostech vnějších, ať v chudobě a nedostatku, ať v nevážnosti a v příkořích pro víru činěných; chlubiž se radostně svou vznešeností, t. j. tím, že jsa v pravé víře, jest údem duchovního těla Kristova (církve), přijatým dítkem Božím a dědicem

ností, ježto pomine jako květ trávy. ¹¹Neboť slunce vzejde s žářem a usuší trávu, a květ její opadne a krása tvářnosti její zanikne; tak i bohatý uvadne na svých cestách. ¹²Blahoslavený člověk, jenž vytrvá v pokušení, neboť když bude zkušén, obdrží korunu života, kterou Bůh zaslíbil těm, kteří ho milují.

Odkud pocházejí pokušení.

¹³Nikdo jsa pokoušen neříkej: „Od Boha jsem pokoušen,“ neboť Bůh nemůže býti pokoušen ke zlému, sám pak nepokouší nikoho. ¹⁴Ale každý bývá pokoušen, jsa lákán a vnaďen od své (vlastní) žádosti; ¹⁵potom žádost počavši, rodí hřích; hřích pak byv dokonán, plodí smrt. ¹⁶Nemylte se (tedy), milovaní bratři moji; ¹⁷všecko dání dobré a každý dar

věčné spásy; bohatcem rozuměti bohatce vůbec, jmenovitě bohatce nekřesťanského, ponížností pak pomíjejícnost a slova ať se chlubí, která dlužno domysleti z předešlého, bráti ve smyslu ironickém: „nechej, ať se chlubí bohatce svojí pomíjejícností“. Sv. Jakub chce povzbuditi křesťanské své čtenáře, aby nedbajíce na službu světa, na statky časné a vnější lesk, tím ochotněji se oddali službě Boží vidouce, jak statky a sláva toho světa jsou pomíjející.

14. Viz Job 5, 17.

15. Žádost zlá (žádost něčeho zlého) sama o sobě není hříšnou; stává se však hříšnou, jak počne, t. j. jakmile člověk si ji zalíbí, k ní svolí.

17. Od Otce světél, t. j. od tvůrce a zachovatele těles nebeských; u něhož není... z obratu zastínění, jest nezměnitelný.

dokonalý jest shůry, sestupuje od Otce světél, u něhož není proměny, ani z obratu zastínění. ¹⁸ Dobrovolně (zajisté) zplodil nás slovem pravdy, abychom byli jakousi prvotinou tvorstva jeho. ¹⁹ Víte to, milovaní bratři moji.

Náše povinnosti k slovu pravdy.

Budiž však každý člověk rychlý ke slyšení, ale zdlouhavý k mluvení, zdlouhavý ke hněvu, ²⁰ neboť hněv člověka nekoná spravedlnosti Boží. ²¹ Proto odvrhnouce všecku nečistotu a všečen pozůstatek špatnosti, ujměte v tichosti vštípené slovo, které může spasiti duše vaše. ²² Buďte však činiteli slova a ne posluchači toliko, oklamávající sami sebe. ²³ Neboť je-li někdo posluchačem slova, a ne činitelem, ten se podobá člověku, jenž patří na přirozenou tvářnost svou v zrcadle; ²⁴ on

18. Jakousi prvotinou tvorstva Božího zove je vzhledem k tomu, že byli prvními tvory v Kristu znovuzrozenými, byvše dříve než jiní na křtu sv. v Kristu jako noví tvorové znovuzrozeni a posvěceni.

24 n. Do zrcadla se totiž dívá člověk, aby seznal, co by měl opravit na svém vnějšku. Neučiní-li však potřebné úpravy hned před zrcadlem, nýbrž odejde-li po své práci, zapomene na to, co měl upravit, a neopraví nic, zrcadlo mu neprospělo. Takovému člověku se podobá, kdo slovo Boží (zákon svobody či učení evangelní s jeho předpisy mravními) slyší sice, ale nezachovává. Neboť čím jest zrcadlo vzhledem k tělu, tím do jisté míry jest slovo Boží pro duši. Má-li prospěti k mravnímu zdokonalení a tím i ke spáse, musí člověk nejen je slyšeti, zhlížeti se v něm,

totiž na sebe popatří a odejde, a hned zapomene, jaký byl. ²⁵Kdo však pohlédne v dokonalý zákon svobody a při něm vytrvá, nejasa posluchačem zapomínavým, nýbrž činitelem díla, ten bude blahoslavený ve svém konání. ²⁶Domnívá-li se pak někdo, že jest nábožný, ale nedrží na uzdě svého jazyka, nýbrž klame srdce své, toho nábožnost jest bez užitku. ²⁷Nábožnost čistá a neposkvrněná před Bohem a Otcem jest tato: Navštěvovati sirotky i vdovy v soužení jejich a zachovati se neposkvrněným od toho světa.

O potřebě zachovati se neposkvrněným od toho světa.

2. ¹Bratři, nemějte víry ve slávu Pána našeho Ježíše Krista (ve spojení) se stranictvím. ²Neboť jestliže by vešel do vašeho shromáždění muž se zlatým prstenem v rouše nádherném a vešel by též chudák v rouše ošumělém, ³a jestliže byste pohlédli na toho, jenž jest oblečen v roucho nádherné a řekli byste mu: „Ty posad' se pěkně tuto,“ a chudákovi byste řekli: „Ty stůj tamo nebo se posad' u mého podnoží,“ ⁴zdaliž jste nepřišli v ponýbrž i vytrvati při něm, užítí ho totiž, upravití svůj mravní život podle něho.

2, 1. Nemějte víry se stranictvím, t. j. nespojujte své víry se stranictvím.

4. „V pochybnost“, neboť vy ceníte člověka podle věcí časných, vnějších, ač víra učí, že vnější velikost a bohatství nemají před Bohem ceny.

chybnost sami u sebe a nestali se soudci s myšlenkami zlými? ⁵Poslechněte, milovaní bratři moji. Nevyvolil Bůh chudých pro tento svět za bohatce ve víře a dědice království, které zaslíbil těm, kteří ho milují? ⁶Ale vy jste zneuctili chudého. Nejsou-liž to boháči, kteří vás mocí utiskují, a opět oni, kteří vás tahají k soudům? ⁷Nejsou to oni, jižto se rouhají krásnému jménu, které bylo vzýváno nad vámi? ⁸Jestli však plníte královský zákon (který zní) podle Písma: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého,“ dobře činíte, ale ⁹jste-li straničtí, děláte hřích a jste usvědčováni zákonem jakožto přestupníci. ¹⁰Neboť kdo by celý zákon zachoval,

5. Srov. I. Kor. 1, 26—28; Luk. 12, 21. Apoštol tu hledí ke zkušenosti, že do církve spíše vstupovali chudí nežli bohatí.

7. Slovy vzývati něčí jméno se ve St. zákoně vyjadřovalo, že ten, nad nímž se něčí jméno vzývá, se zasvěcuje ve vlastnictví a službu toho, čí jméno se nad ním vzývá. Sv. Jakub přihlíží k úkonu křestnímu, při němž se člověk vzýváním jména Ježíšova zasvěcuje ve vlastnictví a službu Ježíšovu a stává se jeho vlastnictvím dostává i jméno po něm, christianus, Kristovec, t. j. příslušník Kristův či křesťan (srov. Skut. 15, 17).

8. Příkázání lásky k bližnímu se jmenuje královským jednak pro jeho vznešenost, jednak proto, že pochází od krále nejvyššího.

9. Jste usvědčováni zákonem, totiž řečeným příkázáním lásky k bližnímu.

10. Provinil by se proti všem, potud totiž, pokud všechna příkázání, jsouce výrazem jedné a téže vůle Boží, spolu souvisí, jeden celek tvoří.

prohřešil by se však v jednom (příkazu jeho), provinil se proti všem. ¹¹Vždyť ten, jenž řekl: „Nesesmilníš,“ řekl také: „Nezabiješ.“ Jestli tedy nesmilníš, ale zabíjíš, stal jsi se přestupníkem zákona. ¹²Tak mluvte a tak číňte jakožto ti, kteří budou souzeni podle zákona svobody. ¹³Neboť soud nezná milosrdenství s tím, kdo sám neučinil milosrdenství: milosrdenství však se honosí nad soud.

O povinnosti konati skutky milosrdenství.

¹⁴Co prospěje, bratři moji, praví-li kdo, že má víru, skutků však nemá? Může ho víra spasiti? ¹⁵A kdyby bratr nebo sestra byli nazí a měli nedostatek denní výživy, ¹⁶někdo z vás pak by jim řekl: „Jděte v pokoji, ohřívejte se a nasycujte se,“ avšak nedali byste jim věcí tělu potřebných, co to prospěje? ¹⁷Tak i víra, nemá-li skutků, jest mrtvá sama v sobě. ¹⁸Ale někdo řekne: „Ty

18 n. Sv. Jakub uvádí jaksí dramaticky slova kohosi třetího, jenž odpovídá tomu, který nemaje skutků honosil se ve v. 14., že má víru. Tento třetí vyzývá ho jaksí ironicky, by ukázal svou víru bez skutků, on že ukáže mu ze svých skutků víru svoji, jsa přesvědčen, že člověk ten nemůže prokázati své víry, nemaje skutků dobrých, sám však že snadno prokáže víru svou ze skutků svých. Zároveň poukazem na duchy zlé ukazuje způsobem na výsost mocným a jasným, že víra bez skutků dobrých nejen neprospívá, nýbrž spíše přivádí ještě k většímu odsouzení.

máš víru, a já mám skutky. Ukaž mi svou víru bez skutků, a já ti ukáži ze svých skutků víru svou. ¹⁹Ty věříš, že jeden jest Bůh? Dobře činíš: i zlí duchové věří, ale třesou se.“

²⁰Chceš však seznati, člověče prázdny, že víra bez skutků jest mrtvá? ²¹Zdaliž otec náš Abraham nebyl ospravedlněn ze skutků, protože přinesl jako oběť syna svého Isáka na oltář? ²²Vidíš, že víra spolupůsobila se skutky jeho a že ze skutků víra se dokonala. ²³I naplnilo se Písmo řkoucí: „Uvěřil Abraham Bohu, a bylo mu to počteno ke spravedlnosti“ a „byl nazván přítelem Božím.“ ²⁴Vidíte, že člověk bývá ospra-

21—24. Ospravedlněním nemíní zde sv. Jakub tak zvané ospravedlnění první, kterým člověk bývá od hříchů očištěn a posvěcen a tak ze stavu nemilosti ve stav milosti Boží uveden — o té zmínil se krátce v 1, 18 — nýbrž míní tak zvané ospravedlnění druhé, kterým se v člověku již ospravedlněném posvěcující milost Boží udržuje a rozmnožuje. Proto pravě, že Abraham byl ospravedlněn ze skutků a že vůbec člověk (dospělý) bývá ospravedlňován ze skutků, a ne z víry toliko, nemíní skutků vykonaných před dosažením ospravedlnění prvního (skutků přirozeně dobrých), nýbrž skutky vykonané ve stavu milosti, skutky vykonané z poslušnosti k Bohu za spolupůsobení víry, skutky tedy z víry vycházející a s věrou spojené. Neodporuje tedy sv. Pavlovi, podle něhož víra byla počtena Abrahamovi ke spravedlnosti. Neboť sv. Pavel nemíní víry pouhé, nýbrž víru činnou, která se projevuje skutky. (Srov. Gal. 5, 6; Řím. 4, 1—5.) Slova „Uvěřil Abraham...“ jsou z 1. Mojž. 15, 6; uvedena též v Řím. 4, 3; Gal. 3, 6. Přítelem Božím nazván v 2. Paral. 20, 7.

vedlňován ze skutků a ne z víry toliko?

²⁵A podobně i Rahab, nevěstka, nebyla-liž ospravedlněna ze skutků, přijavši posly a propustivši je cestou jinou? ²⁶Neboť jako tělo bez ducha jest mrtvé, tak jest i víra bez skutku mrtvá.

O povinnosti držeti jazyk na uzdě.

3. ¹Nebývejte mnoho učiteli, bratři moji, vědouce, že (tak) odnesete soud těžší, ²neboť namnoze (beztak) klesáme všichni. Jestli kdo neklesá ve slově, jest to muž dokonalý, mocen držeti na uzdě také celé tělo. ³Dáváme-li však koňům uzdy do huby, aby nám byli povolní, řídíme též celé tělo jejich. ⁴Hle, i lodi, ačkoli jsou tak veliké a prudkými větry bývají hnány, řídí se přemalým veslem, kamkoli chce tlak toho, jenž je řídí; ⁵tak i jazyk je sice úd malý, ale velikými věcmi se honosí. Hle, jak malý oheň jak veliký les zapálí! ⁶Tak i jazyk jest ohněm; souhrnem nepravostí stává se mezi údy našimi jazyk, jenž poskvvrňuje celé tělo a zapaluje běh života a jest rozpalován od pekla. ⁷Neboť každá přirostlost zvířat a ptáků i plazů a zvěřů vodních

25. Viz Jos. 2, 1—26; Žid. 11, 31. Také zde Jakub míní tak zvané ospravedlnění druhé.

3, 2. T. j. soud přísný beztak nás očekává, poněvadž namnoze, t. j. často klesáme všichni; přísnější však soud odneseme, budeme-li vystupovati mnoho jako učitelé, karatelé jiných, nedržíce jazyk na uzdě.

zkrocuje se a zkrotila se přirozeností lidskou,
⁸jazyka však žádný člověk nemůže zkrotiti;
jest on zlem nepokojným, pln jedu smrti-
vého. ⁹Jím velebíme Pána a Otce, a jím zlo-
řečíme lidem, stvořeným podle obrazu Bo-
žího. ¹⁰Z týchž úst vychází dobrořečení i zlo-
řečení. Nemá se to tak díti, bratři moji. ¹¹Vy-
dává-liž pramen týmž otvorem (vodu) slad-
kou i hořkou? ¹²Může, bratři moji, fíkový
strom nésti hrozny nebo vinný kmen fíky?
Tak nemůže ani pramen slaný dávatí vodu
sladkou.

O chybách směřujících proti požadavkům pravé životní moudrosti.

¹³Kdo jest moudrý a rozumný mezi vámi?
Ukaž na dobrém životě skutky své v tichosti
(která náleží) moudrosti. ¹⁴Máte-li však hoř-
kou revnivost a sobectví ve svém srdci, ne-
chlubte se a nelžete proti pravdě. ¹⁵To není
moudrost, přicházející shůry, nýbrž pozem-
ská, smyslná, ďábelská, ¹⁶neboť kde revni-
vost a sobectví, tam rozbroj a všeliký skutek
zlý. ¹⁷Moudrost shůry však jest předem čis-
totná, potom pokojná, mírná, povolná, plná
milosrdenství a dobrého ovoce, prostá po-
chybnosti, nepokrytecká. ¹⁸Ovoce spravedli-

18. Ovoce spravedlnosti, t. j. ovoce, které
záleží ve spravedlivosti či ospravedlnění druhém
(rozmnožení posvěcující milosti Boží). Tohoto ovoce
se dostává těm rozsevačům či činitelům slova Bo-

vosti pak rozsévá se v pokoji těm, kteří působí pokoj.

4. ¹Odkud (vznikají) boje a půtky mezi vámi? Ne-li odtud, od vašich chtíčů, které bojují ve vašich údech? ²Žádáte, a nemáte; zabíjíte a závidíte, a nemůžete dosíci; potýkáte se a bojujete, a nemáte, poněvadž neprosíte; ³prosíte, a nedostáváte, protože špatně prosíte, abyste (to) promarnili ve svých chtíčích. ⁴Cizoložníci, nevíte-li, že přátelství s tímto světem jest nepřátelství s Bohem? Kdo tedy chce býti přítelem toho světa, stává se nepřitelem Božím. ⁵Aneb-li se domníváte, že Písmo nadarmo praví: „Řevnivě touží po duchu, ježž ubytoval v nás?“ ⁶Větší však dává milost; proto praví: „Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost.“ ⁷Poddejte se tedy Bohu; odpírejte

žího, kteří působí pokoj, t. j. smířlivým, a to v pokoji, t. j. tam a tehdy, kde a když vládne pokoj a ne rozbroj.

4, 2 n. Žádáte si statků pozemských nemírně a bezohledně, a nemáte jich, poněvadž Bůh takové vaše snahy maří.

4. Cizoložníci, t. j. Bohu nevěrní.

5. Bůh touží po duchu našem, po nás, t. j. miluje nás jakožto své vlastnictví, a to řevnivě, nemoha snést bez trestání, jestli duch ten se mu hříchem odcizuje. Slova ta vyskytují se v Písmě sv. co do smyslu na různých místech (2. Mojž. 20, 5; 34, 14. 15. Žalm 37, 1; Zach. 8, 2. a jinde).

6. Srov. Přísl. 3, 34. Rovněž 1. Petr. 5, 5.

však ďáblu, a on uteče od vás. ⁸Přiblížte se k Bohu, a (on) přiblíží se k vám. Očistte ruce své, hříšníci, a posvěťte své srdce vy, kteří jste dvojí mysli. ⁹Bědujte a kvilte a plačte; smích váš obrať se v nářek, a radost vaše v zármutek. ¹⁰Pokořte se před Pánem, a povýší vás. ¹¹Neutrhejte jeden druhému, bratři. Kdo utrhá bratru nebo soudí bratra svého, utrhá zákonu a soudí zákon. Soudíš-li však zákon, nejsi činitelem zákona, nýbrž soudcem. ¹²Jeden jest zákonodárce a soudce, jenž může zahubiti i spasiti; ty pak, kdo jsi, že soudíš bližního?

Odsuzuje mysl pozemskou.

¹³Nuže vy, kteří říkáte: „Dnes nebo zítra půjdeme do toho města a pobudeme tam rok a budeme obchodovati a těžiti,“ ¹⁴(vy) kteří přece nevíte, co bude zítra! ¹⁵Neboť jaký jest život váš! Parou jest, která nakrátko se ukazuje a potom mizí; místo abyste říkali: „Bude-li Pán chtíti, i živi budeme, i to nebo ono učiníme.“ ¹⁶Vy však se chlubíte v pýše své. Každá chloubá taková jest zlá. ¹⁷Kdo tedy zná činiti dobré, a nečiní, tomu jest to hříchem.

Odsuzuje bujnost a tvrdost boháčů a dává závěrečná napomenutí.

5. ¹Nuže, boháči, zaplaťte s kvílením nad bídami svými, které na vás přijdou. ²Bohat-

ství vaše shnilo a roucha vaše prožrána jsou od molů. ³Zlato a stříbro vaše zrezavělo a rez jejich bude na svědectví proti vám a stráví jako oheň tělo vaše. Nahromadili jste si poklady ve dnech posledních. ⁴Hle, zadržaná mzda dělníků, kteří požali pole vaše, křičí od vás, a volání těch, kteří žali, vešlo v uši Pána zástupů. ⁵Hýřili jste na zemi a rozkošili; vykrmili jste srdce své v den zabíjení. ⁶Odsoudili jste a zabili jste spravedlivého; nevzpírá se vám.

⁷Nuže, bratři, vytrvejte trpělivě až do příchodu Páně. Hle, rolník očekává drahocenného plodu zemského, jsa trpěliv, až obdrží (plod) raný i pozdní. ⁸Trpěliví buďte i vy, posilněte srdcí svých, neboť příchod Páně se přiblížil. ⁹Nevzdychajte, bratři, jeden proti

5. 2. Užívaje časů minulých „shnilo, prožrána jsou, zrezavělo“, představuje věci budoucí, jako by se již byly staly. — Rez jejich bude na svědectví proti vám (v. 3), t. j. bude svědčiti i o vaší nespravedlnosti a bezcitnosti k bližnímu, i o tom, že propadáte záhubě, jako vaše bohatství zkáze.

3. Dny posledními miní dobu mesiášskou, jakožto poslední období v řízení spásy, ale tak, že hledí zároveň k poslednímu soudu, který nastane na konci toho období.

5. Vykrmili jste srdce své, t. j. ukojili jste a ukojujete své smyslné žádosti, a to ještě v den zabíjení, t. j. když soud Boží takřka již vám nastává.

9. Nevzdychajte, t. j. nestěžujte si, nežalujte jeden proti druhému, jsouce příliš citliví k slabostem a chybám bližního svého. (Srov. Mat. 7, 1.)

druhému, abyste nebyli souzeni. Hle, soudce stojí přede dveřmi. ¹⁰Za příklad snášení zlého a trpělivosti vezměte si, bratři, proroky, kteří mluvili ve jménu Páně. ¹¹Hle, blahoslavíme ty, kteří vytrvali trpělivě; o trpělivosti Jobově jste uslyšeli a konec od Pána jste viděli, že totiž Pán jest velmi slitovný a milosrdný. ¹²Přede všemi věcmi však, bratři moji, nepřísahajte, ani nebem ani zemí ani kterou přísahou jinou, ale budiž řeč vaše „ano, ano,“ a „ne, ne,“ abyste neupadli pod soud.

¹³Strádá-li někdo z vás, modli se; je-li někdo myslí dobré, pěj chválu. ¹⁴Stůně-li kdo z vás, povolej k sobě kněží církve, a (ti) ať se modlí nad ním, mažíce ho olejem ve jménu Páně, ¹⁵a modlitba víry uzdraví nemocného, a polehčí mu Pán, a je-li v hříších, budou mu odpuštěny.

12. Mat. 5, 35—37.

14. Množným číslem kněží vytýká třídu či kategorii ve smyslu jednoho z kněží církevních. Ve jménu Páně, t. j. z rozkazu Páně či proto, že to Pán Ježíš ustanovil.

15. Modlitba víry, t. j. modlitba, kterou kněz koná právě tehdy, když nemocného maže olejem, a tak svátost posledního pomazání uděluje. Jmenuje se modlitbou víry, poněvadž celý ten úkon (modlitba a pomazání) se koná na rozkaz Páně a ve víře v pomoc Boží. Modlitba ta uzdraví nemocného, totiž duševně, od tak zvaných pozůstatků hříchů (jakými jsou náklonnost ke zlému a slabost k dobrému), mnohdy však i tělesně od nemoci, prospívá-li to ke spáse duše; polehčí (podle řeckého: pozvedne) mu Pán, rozmnoží totiž jeho víru, posilní jeho na-

¹⁶ Vyznávejte se tedy jedni druhým z hříchů svých a modlete se za sebe vespolek, abyste byli uzdraveni; mnoho může modlitba spravedlivého usilovná. ¹⁷ Eliáš byl člověk podrobený utrpením jako my, a prosil modlitbou, aby nepršelo na zemi; i nepršelo tři roky a šest měsíců. ¹⁸ A opět se modlil; i vydalo nebe déšť a země dala úrodu svou. ¹⁹ Bratři moji, jestliže by kdo mezi vámi zbloudil od pravdy, a někdo by ho obrátil, ²⁰ věz, že kdo odvrátí hříšníka od bludné cesty jeho, vysvobodí duši jeho od smrti a přikryje množství hříchů.

ději, roznutí lásku, dá mu trpělivost a statečnost, a tak mu poskytne úlevu a posilu, aby svou nemoc trpělivě snášel a pokušení překonal. Je-li v hříších, budou mu odpuštěny (podle řeck. bude mu odpuštěno), a to nejen všední, nýbrž i těžké hříchy, jestli se již nemůže z nich zpovídati, a přece vzbudil nad nimi alespoň nedokonalou lítost.

16. Vyznávejte se tedy jedni druhým z hříchů svých; slova tato vykládají mnozí o nesvátoستném vyznání z hříchů. Poněvadž však sv. Jakub užívaje spojky tedy, praví slova ta jako závěrek z toho, co byl řekl ve verši předešlém, jest zajisté správnějším výklad, podle něhož Jakub nejen předpokládá, že nemocný povolav kněze církevního, aby se nad ním modlil a pomazal ho ve jménu Páně, také vyznání z hříchů knězi tomu učinil, nýbrž i z toho uzavírá vyzvání ke zdravým věřícím, aby se ve jménu Páně také vyznávali ze hříchů svých kněžím církevním, by dosáhli odpuštění, a že tedy mluví o vyznání svátostném, o zpovědi.

20. Vysvobodí duši jeho od smrti, totiž věčné, a přikryje množství hříchů, t. j. přivede ho k pravému pokání a tím mu budou odpuštěny hříchy.

O prvním listě sv. Petra.

Spisovatelem tohoto i následujícího listu je sv. Petr, zvaný původně Šimon. Narodil se v městečku Betsaidě na severozápadním břehu jezera Genesaretského z otce Jana či Jonáše. Do škol rabínských nechodil, jak patrně z toho, že velerada v něm viděla člověka neučeného (Skut. 4, 13); nabyl však vzdělání obecného, jakého bylo lze dosíci v domě otcovském a v synagogách. Oženiv se usadil se v Kafarnaum i se svou tchyní a provozoval tam se svým bratrem Ondřejem živnost rybářskou, koupiv neb najav si tam společně s ním dům (Mark. 2, 29). Když Jan Křtitel započal připravovati na Vykupitele, oba bratři odešli k němu do krajiny jordánské. Ondřej se stal jeho učedníkem; zdali též Petr, není jisto, ale když Ondřej, seznáv jednak ze svědectví Janova, jednak vlastní rozmluvou s Kristem, že Ježíš jest Vykupitelem, nejen sám se ho přidržel, nýbrž přivedl k němu i Petra. A Pán Ježíš pohleděv naň, dal mu, či spíše slíbil mu dáti jméno *Kefas*, t. j. Petr (Skála), místo dosavadního jména Šimon (Jan 1, 42). Poté zůstal Petr u Krista po delší čas. Šel s ním do Kány galilejské, kde byl svědkem prvního jeho zázraku, a provázal ho odtud do Kafarna, do Jerusalema na slavnost velikonoční, a do ostatního Judska (Jan 1, 29—3, 22). Když Pán Ježíš opustiv asi v prosinci Judsko, přišel přes Samařsko znovu do Galileje, Petr vrátil se s jeho souhlasem ke svému zaměstnání podobně jako i bratr jeho Ondřej a ostatní učedníci, které Pán Ježíš tehdy měl. Ale zanedlouho byl při zázračném zahrnutí ryb opět povolán od Krista i se svým bratrem (Mat. 4, 18—22, Mark. 1, 16 až 20) a zůstal potom u něho již trvale. Při volbě apoštolů byl vřazen na prvním místě do sboru apoštolského. I přilnul k Pánu pevnou věrou a vroucí láskou tak, že byl hotov za něho i umříti. Při utrpení Kristově sice popřel, že jest jeho učedníkem, ale učinil to nikoli, že by byl pře-

stal v něho věriti, nýbrž že byv rozrušen tím, co se dělo, bál se vyznati své příslušnosti k němu; ale byv pohnut milostí Boží, ihned vzbudil dokonalou lítost nad svým činem, a dosáhnuv odpuštění, přilnul k němu tím vroucněji. Pán Ježíš vyznamenával ho před ostatními apoštoly, dávaje tak najevo, že vyvolil ho k úřadu nad jiné vyššímu. Nejen učinil ho svědkem činů, ke kterým nepřipouštěl žádného apoštola jiného mimo Jakuba a Jana (vzkříšení dcery Jairovy, svého proměnění na hoře, své úzkosti v zahradě Getsemanské), ale pouze jemu dal nové jméno, pouze za něho platil daň chrámovou (Mat. 17, 26), za něho zvlášť se modlil (Luk. 22, 32); vstav z mrtvých jemu zvlášť se ukázal (Luk. 24, 34), jemu jedinému způsob smrti předpověděl (Jan 21, 18—19), jemu jedinému též řekl: „Ty jsi Petr, t. j. skála, a na té skále vzdělám církev svou..., a tobě dám klíče království nebeského“ (Mat. 16, 18. 19) a „Pasiž beránky mé, pasíž ovce mé“ (Jan 21, 15—17), a tak mu nejvyšší úřad (primát) v církvi nejen slíbil, nýbrž i svěřil.

Když pak Pán Ježíš vstoupil na nebesa, vedl si Petr ihned jako hlava církve a jevil horlivou činnost apoštolskou, jak vyličují Skutky ap. hl. 1—5, 8—12 a 15. Dal mimo jiné podnět k tomu, aby ze svědků života Kristova byl zvolen jiný apoštol na místo zrádného Jidáše; po seslání Ducha sv. ihned první kázal o Kristu užaslým židům, první též z apoštolů učinil zázrak, uzdraviv chromého od narození, první s Janem trpěl pro Krista vězení a vydal mu před vele radou svědectví; první přijal do církve i pohany (Kornelia a dům jeho; Skutky 10) a jako vrchní pastýř církve visitoval či přehlížel křesťanské obce palestinské a přišed při té příležitosti až do Antiochie syrské, zřídil tam podle svědectví Eusebiova sídlo biskupské. Přišed zase do Jerusalema, byl tam r. 42 po smrti sv. Jakuba Staršího od Heroda Agrippy I. uvězněn, aby po velikonocích byl usmrcen; byv však od anděla vysvobozen (Skutky 12), odebral se do Ří-

ma. Že Petr v Římě byl a tam umřel smrtí mučednickou, uznávají dnes nejen všichni dějepisci katoličtí, nýbrž i většina badatelů protestantských. Z těchto budiž uveden H. Lietzmann, jenž píše: „Všecky výpovědi nejstarších pramenů z doby kolem r. 100 stávají se jasnými a snadno porozumitelnými, hodí se dobře do souvislosti a souhlasí mezi sebou, uznáme-li, že Petr v Římě dlel a tam smrtí mučednickou zemřel. Jakákoli jiná domněnka o konci Petrově kupí obtíž na obtíž a nemůže se ani o jeden jediný pramen opřít.“ V Římě nejen založil obec křesťanskou, nýbrž i zřídil sídlo biskupské, na kterém vytrval až do své smrti, ovšem ne tak, že by byl dlel v Římě nepřetržitě, nýbrž konal odtud také různé apoštolské cesty. Zejména odešel do Palestiny, ne-li dříve, jistě r. 50, kdy císař Klaudius vypověděl z Říma všechny rozené židy, a byl účinně přítomen církevnímu sněmu jerusalemskému. (Skut. 15.) Brzy nato přišel do Antiochie syrské a setkal se tam s Pavlem i s Barnabášem, přijal od Pavla výtku, kterou mu učinil veřejně pro jistou nedůslednost dobře sice míněnou, ale velice povážlivou (Gal. 2, 11—21). Kam se potom odebral, není známo, ale koncem r. 63. byl v Římě zase a napsal tam první svůj list. Tam byl také později uvězněn a dne 29. června r. 67 usmrcen, byv ukřižován, a to hlavou dolů, jak sám si byl vyžádal, pokládaje se za nehodna, aby zemřel na kříži týmž způsobem, kterým Pán Ježíš.

Oba své listy napsal křesťanům v Pontu, Galatii, Kappadocii, prokonsulární Asii a Bithynii, kteří většinou byli obráceni z pohanství. Křesťanům těm činili pohané (i židé) mnoho příkoří pro jejich víru, ano hrozilo jim i zjevné pronásledování; proto oni nevědouce, kterak srovnati utrpení své s prozřetelností Boha vševědoucího, přišli do pokušení, aby odpadli od víry. O věci se dověděl sv. Petr v Římě i napsal ihned první svůj list oněm křesťanům, aby je potěšil v utrpení a utvrdil ve víře i naději a tím je povzbudil, aby vytrvali v životě křesťanském, byť mě-

li proto i utrpení snášeti. Proto upozornil je v něm, že dostalo se jim skrze Krista dobrodiní, které převyšuje veškeré statky pozemské, a vyzýváje, aby se ukázali toho hodnými životem opravdu křesťanským, dal k tomu cíli naučení obecná, týkající se všech, i zvláštní, týkající se jednotlivých stavů. Zároveň je poučoval, kterak si mají počínati v utrpení. List byl napsán před vypuknutím pronásledování Neronova ke konci r. 63 neb počátkem r. 64 v Římě, kterýž sv. apoštol jmenuje Babylonem.

Že tento list pochází skutečně od apoštola sv. Petra jest nade vší odůvodněnou pochybnost jisto. Autor sám se představuje svým čtenářům jako Petr, apoštol Ježíše Krista, dává najevo, že byl svědkem Kristova utrpení a vzkříšení, častěji také upotřebuje neb uvádí výpovědi Kristovy způsobem na evangeliích nezávislým; prozrazuje tedy, že patřil k trvalým průvodcům, učedníkům Kristovým, jímž Petr skutečně byl; upomíná formou i obsahem na řeči Petrovy, které sv. Lukáš zaznamenal ve Skut. apošt. Proto také v prvotní církvi nebylo nikoho, jenž by byl v pochybnost vzal pravost 1. listu Petrova. Užívají ho i sv. Otcové apoštolští a křesťanští apologeté 2. stol., Klement, Ignác, Polykarp, Papiáš, list Barnabášův. Učení dvanácti apoštolů či Didaché, list Diognetovi, Pastýř Hermův. Výslovně pak přičítají tento list Petrovi Klement Alex., Origenes, Tertullian, sv. Cyprian a j.

První list sv. Petra.

Nadpis, pozdrav a díky.

1. ¹Petr, apoštol Ježíše Krista, vyvoleným poutníkům, — rozptýleným po Pontu, Galatii, Kappadocii, Asii a Bithynii — ²(vyvoleným) podle předvedění Boha Otce v posvěcení Duchem k poslušenství (víry) a skropení krví Ježíše Krista: Milost vám a pokoj buď rozmnožen!

³Veleben budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, jenž podle velikého milosrdenství svého nás znovuzrodil k živé naději zmrtvýchvstáním Ježíše Krista, ⁴k dědictví nepo-

1, 1n. Upozorňuje na poměr božských osob k duším věřících, totiž na prozřetelnost Boha Otce, jenž podle předvedění či odvěkého úradku svého je ku pravé víře vyvolil a přivedl, ke smírné oběti vtěleného Syna Božího, jenž jim a všem milost a spásu zasloužil, a na posvěcování Duchem svatým, jenž je na křtu sv. znovuzrodil a posvěcující milostí s Bohem spojil, pozemský život náš jest toliko poutí do pravé vlasti nebeské, ač se mu i na této zemi dostává hojných milostí. Ke skropení krví Ježíše Krista, t. j. k tomu, aby byli přijati do té úmluvy, která byla potvrzena Kristovou obětí na kříži, a aby měli účast v těch milostech, které nám Pán Ježíš svou smrtí zasloužil. Viz Řím. 1, 1. 7; 1. Kor. 1, 1. 2.

3. Viz 2. Kor. 1, 3; Efes. 1, 3. Dědictví neporušitelného věčné blaženosti.

4n. Blaženost ta jest nyní jaksi zahalena; ve značné míře se odhalí po smrti těm duším, které

rušitelnému a neposkvrněnému a nevadnoucímu, uchovanému v nebesích pro vás, ⁵kteří jste mocí Boží chráněni skrze víru ke spáse, připravené, aby se zjevila v čase posledním. ⁶Tehdy budete plesati, nyní nakrátko, třeba-li, se zarmoutivše v rozličných pokušeních, ⁷aby vyzkoušená vaše víra, — (jsouc) dražší nad zlato, které (ač pomíjející jest, přece) ohněm se zkušuje, — byla shledána k (vaší) chvále a slávě a cti při zjevení se Ježíše Krista. ⁸Jej milujete, ač jste ho neviděli; v něho věříte, ač naň nyní nepatříte, věříce pak budete plesati radostí nevýslovnou a oslavou, ⁹poněvadž dosáhnete cíle své víry: spásy duše. ¹⁰O spáse té zkoumali a zpytovali

přijdou do nebe, úplně se však odhalí či zjeví až v čase posledním, v den soudný, kdy se jí dostane spravedlivým nejen na duši, nýbrž i na těle.

10—12. Hlásáním evangelia dostalo se jim spásy tak veliké, že i andělé si přejí do ní vniknouti, aby tím jasněji seznali zejména rozličné ty způsoby a cesty, kterými Bůh jednotlivce ke spáse vede a přivádí; spásou totiž nemíní zde spásu dokonalou či věčnou blaženost, jako ve v. 9., nýbrž spásu mesiášskou vůbec či ve smyslu širším, pokud Kristovým vtělením se počala a v den soudný se dovrší, a pokud se v tomto životě uděluje posvěcující milostí, v životě budoucím pak blažeností věčnou. Z toho, co Duch Kristův (v. 11.), t. j. Duch sv. prorokům zjevil, hleděli úvahami poznati čas, kdy Vykupitel a spása přijde; nepřisluhovali sobě..., t. j. zaslíbení mesiášská, která jim byla dána, se nevyplní za života jejich, nýbrž za života jiných, za života křesťanů, a tedy i za života čtenářů Petrových, „za vás“.

proroci, kteří prorokovali o milosti pro vás (určené); ¹¹ zpytovali, na který nebo jaký čas ukazoval Duch Kristův v nich (mluvící), když předpovídal o Kristových utrpeních a potomních oslavách. ¹² Jim bylo zjeveno, že nikoli sobě, nýbrž vám přisluhovali těmi věcmi, které vám byly nyní zvěstovány skrze ty, kteří vám kázali evangelium v Duchu svatém s nebe poslaném, (věci,) do nichž nahlédnouti andělé touží.

Obecná napomenutí k životu křesťanskému.

¹³ Proto podpásající si bedra mysli své a jsouce střízliví, dokonale obraťte naději svou na tu milost, která se vám podá při zjevení se Ježíše Krista. ¹⁴ Jako dítky poslušné nepřizpůsobujte se již dřívějším chťičům (které jste měli) ve své nevědomosti; ¹⁵ nýbrž jako je svatý ten, jenž vás povolal, buďte i vy svatí ve všem obcování svém, ¹⁶ jeť psáno: „Svatí buďte, neboť já svatý jsem.“ ¹⁷ A jestli jako otce vzýváte toho, jenž soudí nestranně podle skutků jednoho každého, v bázni žijte po čas (pozemského) pobytu svého; ¹⁸ vždyť víte, že nikoli porušitelnými věcmi, zlatem nebo stříbrem, jste byli vykoupeni ze svého nicotného života, přijatého podáním otcovským, ¹⁹ nýbrž drahou krví Krista jakožto Beránka neúhonného a ne-

16. Uvedeno z 3. Mojž. 11, 44; (19, 2; 20, 7.)

poskvrněného. ²⁰ (Toho,) jenž byl předveděn před ustanovením světa, zjevil se však v době poslední pro vás, ²¹ kteří skrze něho věříte v Boha; (v toho,) jenž ho vzkřísil z mrtvých a dal mu slávu, takže víra vaše jest také nadějí v Boha. ²² Očistte duše své poslušností pravdy k nepokryté lásce bratrské a milujte se vespolek upřímně ze srdce čistého; ²³ vždyť jste znovuzrozeni nikoli ze semene porušitelného, nýbrž neporušitelného slovem Božím živým, a to zůstávajícím (na věky). ²⁴ Neboť „všeliké tělo jest jako tráva a všeliká sláva jeho jako květ travní; tráva uschne a květ její opadne, ²⁵ ale slovo Páně zůstává na věky.“ A to je to slovo, které vám bylo hlášáno v evangeliu.

2. ¹ Odložte tedy veškerou zlobu a všecku lest i pokrytství, a závist a všecko utrhaní;

20. T. j. Bůh od věčnosti předveděl a ustanovil, aby Kristus, vtělený Syn Boží, v čase na svět přišel a lidstvo vykoupil, a Kristus se zjevil skutečně v době poslední, t. j. v době mesiášské či křesťanské, která slove poslední, poněvadž jest posledním obdobím v rozvoji království Božího na zemi (viz Žid. 1, 1).

21. Dal mu slávu, srov. Filip. 2, 9—11, takže víra vaše jest také nadějí v Boha, t. j. právě proto, že Bůh, v něhož věříte, Krista jako člověka vzkřísil a oslavil, jest vaše víra v Boha zároveň nadějí, t. j. pohnutkou a potvrzením vaší naděje, že také vás Bůh vzkřísí a oslaví.

24. Viz Sirach 14, 18; Is. 40, 6; Jak. 1, 10. Všelike tělo, t. j. všichni lidé.

²jakožto dítky novorozené požadujte mléka duchovního, čistého, abyste jím vyrostli ke spáse; ³vždyť jste okusili, „jak dobrotivý jest Pán.“ ⁴K němu přistupujete, kameni to živému, jenž byl od lidí zavržen, od Boha však vyvolen a poctěn, ⁵také sami jako kameny živé se (na něm) vzděláváte v dům duchovní, v kněžstvo svaté, abyste podávali duchovní oběti příjemné Bohu skrze Ježíše Krista. ⁶Proto v Písmě stojí: „Hle,

2, 2n. Vyzývá, aby toužili po čistém mléku či pokrmu duševním, t. j. po čisté pravdě křesťanské, a aby silou její prospívali v životě křesťanském a spěli k dokonalosti.

4n. Od Boha vyvolen, t. j. jako Vykupitel všeho lidstva a základ církve od Boha ustanoven a svým zmrtvýchvstáním a oslavením osvědčen; poctěn (v poctě) t. povznesením na pravici Boha Otce a vůbec oslavou jeho člověčenství. Budou se vzdělávati v dům duchovní a v kněžstvo svaté, jednak potud, pokud všichni věřící tvoří s Kristem jednu velikou stavbu duchovní (církve), ve které všichni mají přinášeti Bohu oběti dobrých skutků, jednak potud, pokud každý sám má býti domem či chrámem, ve kterém by Bůh sídlil skrze Ducha svého, a každý též jakožto kněz v nevlastním smyslu slova podávati Bohu oběti vroucích modliteb a dobrých skutků, kteréž by ve spojení s Kristem a pro jeho zásluhy nabyly ceny nadpřirozené a byly Bohu příjemnými, pro nebe záslužnými.

6—8. „Hle, já položím“, uvedeno volně z Is. 28, 16 (Řím. 9, 33). Z posledních slov kdo v něj uvěří, nebude zahanben ve spojení se slovy žalmu 117, 32 (kámen, který... úhelným) a se slovy Is. 8, 14 (kamenem nárazu a skalou pádu)

já položím na Sionu kámen úhelný, vyvolený, ctěný, a kdo v něj uvěří, nebude zahanben.“⁷ Vám tedy, kdo věříte, jest ctí, těm však, kteří nevěří, jest „kamenem, který stavitelé zavrhli; právě ten stal se kamenem úhelným,⁸ a (to) kamenem nárazu a skalou pádu“; oni (na něj) narážejí, protože slovu nevěří; k tomu též jsou ustanoveni.⁹ Vy však jste „rod vy-

pak dovozuje, že Kristus Pán jest kamenem úhelným pro věřící i nevěřící, ale věřícím ke spáse, nevěřícím k záhubě, pokud totiž narážejí na Krista svou nevěrou (nevěříce slovu evangelia) a padají v záhubu; k tomu, t. j. aby narazili a zahynuli, nevěrci jsou od Boha ustanoveni pro svou nevěru.

9n. Vyznačuje velikou důstojnost věřících křesťanů oněmi jmény čestnými, kterými v knihách S. Z. lid israelský byl nazýván; jmenuje se totiž rodem vyvoleným (Is. 43, 20), pokud z nevěřících byli ku pravé víře vyvoleni a přivedeni; královským kněžstvem (2. Mojž. 19, 6), poněvadž jsou králi i kněžími, ovšem v nevlastním smyslu slova: králi potud, pokud jsou povoláni i uzpůsobeni, aby panovali sami nad sebou, jakož i aby kralovali s Kristem v království nebeském; národem svatým (2. Mojž. 19, 6), pokud oddělivše se od světa hříšného, tvoří společnost Bohu zasvěcenou a ctnosti oddanou; lidem vlastnickým (Mal. 3, 17; Is. 43, 21), pokud zvláštním způsobem jako vlastnictví patří Bohu a jsou povinni mu sloužiti. Důstojnost ta byla dána věřícím za tím účelem, aby slovem i skutkem hlásali světu vznešené vlastnosti Boží (Is. 43, 21), jmenovitě ty, které se jeví ve vykupitelském díle Kristově, milosrdenství, svatost, spravedlnost, moc, moudrost. Srov. Os. 1, 6. 9; 2, 3. 25; Řím. 9, 25.

volený“, „královské kněžstvo“, „národ svatý“, „lid vlastnický“, abyste zvěstovali vznešené vlastnosti toho, jenž z temnosti vás povolal k podivnému světlu svému. ¹⁰Byli jste někdy „ne-lid“, nyní však jste lid Boží, byli jste (někdy) „bez milosrdenství“, nyní však jste milosrdenství došli.

Kterak si vésti mezi pohany.

¹¹Miláčkové, napomínám vás, abyste jakožto cizinci a poutníci zdržovali se tělesných žádostí, ježto ony bojují proti duši; ¹²veďte život dobrý mezi pohany, aby v tom, v čem vám nyní utrhnají jako zločincům, pro dobré skutky vaše, pozorující je, velebili Boha v den navštívení.

¹³Poddání buďte všelikému zřízení lidskému pro Boha, buďte králi jako (pánu) nejvyššímu, ¹⁴aneb vladařům jakožto těm, kteří jsou posláni od něho k potrestání zločinců a k pochvale dobrých; ¹⁵neboť tak jest vůle Boží, abyste dobře činíce umlčovali nevědomost lidí nerozumných; ¹⁶jako svobodní, a ne jako lidé, kteří svobodu mají za zástěru zloby, nýbrž jako služebníci Boží. ¹⁷Všecky ctěte, bratrstvo milujte, Boha se bojte, krále v uctivosti mějte.

12. V den navštívení, t. j. v dobu, ve kterou by pohané, milostí Boží osvícení, pravdu křesťanskou poznali a přijali.

¹⁸ Služebníci, poddáni buďte ve vši bázni pánům, nejen dobrým a mírným, nýbrž i zlým. ¹⁹ To zajisté jest milost, jestli někdo ze svědomitosti k Bohu snáší útrapy, trpě nespravedlivě. ²⁰ Neboť jaká jest to sláva, jestliže prohřešující se rány snášíte? Ale jestli dobře činíte trpíte a (to) snášíte, to jest milost u Boha. ²¹ Neboť k tomu jste povoláni, ježto i Kristus trpěl za vás, zůstává vám příklad, abyste následovali šlépějí jeho. ²² On hříchu neučinil, aniž se nalezla lest v ústech jeho; ²³ když mu spílali, nespílal v odvetu; když trpěl, nehrozil, nýbrž odvzdával (se) tomu, jenž soudí spravedlivě. ²⁴ On vznesl naše hříchy sám na svém těle na dřevo, abychom odumrouce hříchům, žili spravedlností; jeho zsinalostí byli jste uzdraveni. ²⁵ Neboť byli jste jako ovce bloudící, ale nyní jste se obrátili k pastýři a strážci duší svých.

3. ¹ Podobně ženy buďtež poddány svým mužům, aby i nevěří-li někteří slovu, životem

18—25. Srov. Efes. 6, 5—8; Kol. 3, 22—24; Tit. 2, 9.

19. To jest milost ve smyslu to jest milé Bohu.

22. Viz Is. 53, 9.

23. Sv. Petr naráží asi na Jan 8, 50.

24. Srov. Is. 53, 12. 5; Řím. 3, 14, 25.

25. Naráží na podobenství o ztracené ovci Jan 10, 11. 14.

3, 1. Slovu = evangelnímu; heze slova, t. j. bez (dalšího) poučování ústního.

svých manželek byli bez slova získáni, ²zpozorující čistý život váš v bázni (Boží). ³Jejich ozdoba nebudiž vnější, (způsobená) splétáním vlasů a obkládáním se zlatem nebo oblékáním si roucha. ⁴nýbrž člověk skrytý, srdce, (oděný) neporušitelností ducha mírného a tichého, jenž jest drahocenný před Bohem. ⁵Neboť tak někdy i svaté ženy doufající v Boha se zdobily, podřizující se mužům svým. ⁶Tak Sára poslouchala Abrahama, nazývající ho pánem; jejími dítkami jste se staly, pokud dobře činíte a se nebojíte žádného postrachu. ⁷Podobně muži, žijte rozumně se svými ženami jakožto s pohlavím slabším, prokazující jim vážnost jakožto spoludědičkám milosti života, aby modlitby vaše neměly překážky.

⁸Konečně všichni buďte jednomyslní, soucitní, bratrů milovní, milosrdní, pokorní; ⁹ne-

3n. Člověk skrytý, srdce, t. j. člověk vnitřní, po své stránce vyšší, duševní, tedy vnitřní smýšlení a cítění.

6. Viz 1. Mojž. 18. 12. Ženy pohanské se staly duchovními dítkami Sářinými, přijavše pravou víru, křesťanství, a osvědčují se dítkami jejími, pokud činí dobře, žijíce podle své víry, a pokud žádnými hrozbami ani útrapami se nedají od své víry odvrátiti.

7. Aby neměly překážky, aby totiž nepovstaly mezi vámi (manžely) různice, které by byly na překážku jak společným modlitbám vašim, tak vyslyšení proseb jednoho každého z vás.

8n. Srov. Přísl. 17, 13; Řím. 12, 17; 1. Thess. 5, 15.

odplacujte zlým za zlé, ani spíláním za spílání, nýbrž naopak žehnejte, ježto jste povoláni k tomu, abyste požehnání obdrželi dědictvím. ¹⁰Neboť kdo chce milovati život a viděti dobré dny, zdržuj jazyk svůj od zlého a rty své od toho, aby nemluvily lstivě; ¹¹odvrať se od zlého a čin dobré; hledej pokoje a sháněj se po něm, ¹²neboť oči Páně (jsou obráceny) na spravedlivé a uši jeho (kloní se) k prosbám jejich, ale hněv Páně proti těm, kteří činí zlé.

Kterak si vésti v čas pronásledování.

¹³A kdo jest, jenž by vám uškodil, budete-li horliteli o dobré? ¹⁴Ano byste i trpěli pro spravedlnost, jste blahoslaveni. Postrachu jejich však se nebojte ani nelekejte; ¹⁵ale Krista Pána oslavujte ve svých srdcích, jsouce vždy hotovi k obraně proti každému, kdo žádá od vás počet z naděje vaší. ¹⁶Ale braňte se s tichostí a bázní, majíce svědomí dobré, aby ti, kteří tupí dobrý váš život v Kristu, zahanbeni byli v tom, v čem vám utrhnají (jako zločincům). ¹⁷Neboť lépe jest, abyste — bude-li to chtíti vůle Boží — trpěli dobře

10—12. Žalm 33, 13.

14. Srov. Mat. 5, 10.

16. Srov. 2, 12, Is. 8, 12.

činíce, nežli zlé činíce. ¹⁸Vždyť i Kristus zemřel jednou za hříchy naše — spravedlivý za nespravedlivé — aby nás přivedl k Bohu, byv usmrcen sice podle těla, ale obživen podle ducha. ¹⁹V něm přišel hlásal také těm duchům, kteří byli ve vězení; ²⁰ti někdy byli nevěřící, když (totiž) božská shovívavost čekala ve dnech Noemových za stavby korábu, v němž bylo zachráněno několik, to jest osm osob, skrze vodu. ²¹Ta (voda) i vás nyní

18. Srov. 1. Kor. 15, 44. Tělem rozumí zde lidskou přirozenost Kristovu ve stavu jejího ponížení, duchem pak jeho duši s božstvím spojenou a oslavenou.

19n. V něm, t. j. v duchu či v duši své s božstvím spojené a oslavené, ale od těla oddělené, přišel Pán Ježíš po své smrti (před svým zmrtvýchvstáním) k duším zemřelých a také jim hlásal, že dílo vykupitelské jest již vykonáno. Duše ty byly ve vězení, t. j. v podsvětí či v říši zemřelých. Kristova duše vstoupila do předpekli a tam podala radostnou zvěst o dokonaném vykoupení a o tom, že vezme je s sebou do nebe. Kázal i duším těch, kteří nevěřili výstražným slovům Noemovým, když stavěl koráb, z nichž však přece někteří alespoň při nastávající potopě opravdovou lítostí nad svými hříchy a věrou i nadějí ve Vykupitele byli proniknuti a tím zachráněni od věčné záhuby. Věc tuto vytýká sv. Petr zvláště, aby tím zřetelněji upozornil na velikou moc Kristova utrpení a vykupitelského díla vůbec; neboť židé mysli, že všichni ti, kteří při potopě zahynuli, byli od blaha mesiášského na věčné časy vyloučení. Byli zachráněni skrze vodu, t. j. vodou, tak totiž, že vodou byla nesena archa, do které se utekli.

21. To, že vodou byli v arše zachráněni, bylo předobraz sv. křtu, při němž člověk vodou a slovem Bo-

v tom, co předobrazovala, zachraňuje ve křtu (totiž), jenž není odložení nečistoty tělesné, nýbrž vyžádání dobrého svědomí na Bohu, (a to) skrze vzkříšení Ježíše Krista. ²²Toho, jenž jest na pravici Boží; on [pohltiv smrt, abychom se stali dědici života věčného] přišel do nebe, kde jsou mu poddáni andělé i mocnosti a síly.

4. ¹Poněvadž tedy Kristus za nás vytrpěl podle těla, ozbrojte se i vy touž myšlenkou — neboť kdo vytrpěl podle těla, upustil od hříchů — ²tak abyste zbývající čas v těle již nežili chtíčům lidským, nýbrž vůli Boží. ³Dosti jest zajisté na tom, že jste v čase minulém vykonali vůli pohanů, vedše život v chlípnostech, v chtíčích, v pijanství, obžerství, opilství a v ohavném modlářství. ⁴Proto se diví rouhajíce se, že s nimi neběháte k témuž výlevu hýřivosti. ⁵Oni vydají počet tomu, jenž jest pohotově soudit živé i mrtvé, ⁶neboť k tomu (konci) byla i mrtvým přinesena blahá zvěst, aby sice odsouzení byli jako lidé podle těla, žili však jako Bůh podle ducha.

žím bývá od hříchu očištěn a v Kristu k životu věčnému znovuzrozen, posvěcen, a tak zachráněn, spasen.

4, 6. Žili podle ducha jako Bůh, t. j. věčně blaženě, ačkoli podle těla byli odsouzeni k smrti a zemřeli, podobně jako všichni lidé pro hřích Adamův k smrti jsou odsouzeni a umírají. (Srov. 3, 19. 20.)

⁷Všemu se přiblížil konec. Proto buďte opatrní a bděte na modlitbách. ⁸Především mějte vytrvalou lásku k sobě vespolek, neboť láska přikrývá množství hříchů; ⁹(buďte) pohostinští jedni k druhým bez reptání. ¹⁰Posluhujte si vespolek každý podle milosti, kterou obdržel, jako dobří správcové rozličné milosti Boží; ¹¹mluví-li kdo, (mluv) jako slova Boží; přisluhuje-li kdo, (přisluhuj) jako z moci, kterou Bůh uděluje, aby ve všem byl oslaven Bůh skrze Ježíše Krista, jemuž jest sláva a vláda na věky věků, amen.

¹²Miláčkové, nedivte se tomu soužení, které na vás přichází ke zkoušení, jako by se vám přiházelo něco nového, ¹³nýbrž majíce účast v utrpeních Kristových, radujte se, abyste také při zjevu slávy jeho se zaradovali s plešáním. ¹⁴Jste-li tupeni pro jméno Kristovo, blahoslaveni jste, neboť duch slávy a moci a (tedy) Duch Boží spočívá na vás. ¹⁶Nikdo to-

10n. Obracejí se k těm, kteří byli obdařeni mimořádnými milostmi duchovními, a vyzývá, aby také těch užívali ve službě lásky k bližnímu, jako správcové darů od Boha svěřených a proto podle jeho vůle, totiž k duševnímu blahu bližních. Mluví-li kdo, totiž darem moudrosti, rozumu neb darem prorockým, darem jazyků neb výkladu. Posluhuje-li kdo, totiž darem zázračně uzdravovati neb nemocné ošetřovati, o chudé péči vésti, církevní služby konati a pod.

13. Při zjevu slávy (velebnosti) jeho, t. j. v den soudný. Srov. Mat. 25, 31.

14. Srov. Mat. 5, 11.

tiž z vás nesmí trpěti jako vrah nebo zloděj nebo zločinec, ani jako člověk, jenž se vměšuje do věcí cizích; ¹⁶trpí-li však kdo jako křesťan, nestyď se, nýbrž (spíše) oslavuj Boha v tom jméně, ¹⁷neboť jest čas, aby se počal soud od domu Božího; jestli však počíná se od nás, jaký bude konec těch, kteří nevěří evangeliu Božímu? ¹⁸A jestli spravedlivý stěží se zachraňuje, kde se octne bezbožník a hříšník? ¹⁹Protož i ti, kteří trpí podle vůle Boží, poroučejte své duše věrnému Stvořiteli dobrými skutky.

Napomenutí představeným a podřízeným v církvi.

5. ¹Starších tedy, kteří jsou mezi vámi, napomínám já spolustarší a svědek utrpení Kristových a (proto i) účastník budoucí té slávy, která se zjeví: ²Paste stádce Boží, které jest u vás, přihlížejíce k němu nikoli z přinucení, nýbrž dobrovolně podle vůle Boží, ani s mrzkou ziskuchtivostí, nýbrž ochotně, ³ani jako lidé, kteří vládnou pánovitě nad úděly, nýbrž jako ti, kteří jsou vzory stádcí; ⁴a když se ukáže arcipastýř, obdržíte nevad-

17. T. j. nyní v době mesiášské jest čas soudu a třibení duchů, po vůli Boží soud ten počal a se počíná od domu Božího, od údů církve.

5, 3. Nad úděly, t. j. nad obcemi duchovní své správě svěřenými.

4. Arcipastýř, t. j. Pán Ježíš.

noucí korunu slávy. ⁵Podobně vy, mladší, buďte poddáni starším.

Všichni pak oblect se v pokoru, neboť Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost. ⁶Pokořte se tedy pod mocnou ruku Boží, aby vás povýšil v čas navštívení, ⁷složíce veškerou svou starost na něj, neboť on má péči o vás. ⁸Strízliví buďte a bděte, neboť protivník váš ďábel obchází jako lev řvoucí hledaje, koho by pohltil. ⁹Jemu odpírejte silni ve víře, vědouce, že totéž utrpení děje se bratrstvu vašemu na světě. ¹⁰Bůh pak všelike milosti, jenž vás povolal k věčné slávě své v Kristu Ježíši, po krátkém utrpení sám vás zdokonalí, utvrdí a upevní. ¹¹Jemu (buď) sláva a panování na věky věků, amen!

Závěr.

¹²Po Silvánovi, bratru to věrném, jakož soudím, psal jsem vám krátce, abych (vás) napomenul a (vám) osvědčil, že to jest pravá milost Boží, ve které stojíte. ¹³Pozdravuje vás spoluvyvolená obec, která jest v Babyloně, a Marek, můj syn. ¹⁴Pozdravte se vespolek políbením svatým. Milost vám všem, kteří jste v Kristu [Ježíši. Amen.]

13. V Babyloně, t. j. v Římě, který se někdy nazýval Babylonem pro mravní zkaženost.

O druhém listě sv. Petra.

List tento psal sv. Petr týmž křesťanům v Malé Asii, kterým zaslal svůj první list. Přišli k nim totiž bludaři, kteří popírajíce Boží prozřetelnost, soud a věčnou odplatu a učíce, že křesťané jsou svobodni od zákona vůbec, nejen sami páchali různé neřesti, nýbrž sváděli k nim i jiné. Zneužívali k tomu i učení sv. Pavla o křesťanské svobodě, nesprávně je vykládající. Petr dostal o tom zprávu, a chtěje utvrditi ony křesťany ve víře a posílniti proti bludařům, napsal jim druhý list; v něm je vyzýval, aby pamatující na dobrodiní, kterých se jim dostalo v křesťanství, prospívali v ctnostech a tak si pojistili přístup do blaženosti věčné; potom jim ukázal povahu a trestuhodnost bludařských učitelů a vyvrátil pochybnosti stran Kristova příchodu k soudu a věčné odplaty. Psal jej v Římě nedlouho před svou smrtí, a to buď koncem r. 66 neb počátkem r. 67.

Pro pravost tohoto listu nemáme sice tolik svědků z prvních tří století, kolik pro I. list Petrův, přece však tolik, kolik stačí, aby se jeho pravost prokázala nade vši oprávněnou pochybnost, zvláště přihlédne-li se také k důvodům vnitřním. Na tento list činí náarážky již sv. Klement Řím., Pastýř Hermův, Didaché či Učení dvanácti apoštolů, list Barnabášův, sv. Justin, Ireneus, Theofil, Klement Alex.; počátkem 3. st. uvádí z něho Origenes některá místa (1, 2; 1, 4) výslovně jako slova Petrova; též Firmilián, Origenův žák, poukazuje k němu jako k listu Petrovu, Eusebius pak řadí jej sice k listům popíraným či takovým, které nebyly sice ode všech, přece však od mnohých obcí uznávány za kanonické, sám však jest přesvědčen i o jeho pravosti; totéž přesvědčení měl sv. Athanasius, Cyril Jerusal. a j., jakož i církevní sněmy v Laodiceji (361), v Římě (375), v Hippo (397) a od té doby celá církev, a to tím spíše, poněvadž pravost listu tohoto potvrzují též důvody vnitřní. Jeho autor se představuje svým čtenářům jako Si-

meon (= Šimon) Petr, služebník a apoštol Ježíše Krista. A že to činí skutečně apoštol Petr sám, a nikoli nějaký podvrhovatel, jenž by pod jménem apoštola Petra svůj list odeslal, ukazuje dosti zřejmě sám, když Pavla nazývá milovaným bratrem (t. j. spoluapoštolem) svým (3, 15), když sděluje, že mu Pán Ježíš předpověděl blízkou smrt (1, 14); že tento list jest druhý, který zasílá svým čtenářům, a že jako svědek Kristova proměnění na hoře slyšel slova Boha Otce: „Tento jest Syn můj milý“ atd. Neboť svědky proměnění toho byli pouze tři apoštolé, Petr, Jakub Starší a Jan. Pravda ovšem jest, že sloh hl. 2. se liší od slohu Petrova, ale to pochází odtud, že v ní použil listu Judova. Učení v listě tomto obsažené se srovnává skutečně s učením doby apoštolské, bludařský směr, proti němuž čelí, jevil se skutečně i podle některých listů Pavlových již v době apoštolské nejen v krajích maloasijských, nýbrž i jinde, a při jeho sepsání nebylo použito žádného spisu, který by byl napsán až po roce 70.

Druhý list sv. Petra.

Nadpis a povzbuzení k ctnostnému životu.

1. ¹Šimon Petr, služebník a apoštol Ježíše Krista, těm, kteří s námi dosáhli téže víry drahocenné skrze spravedlnost Boha našeho a Spasitele Ježíše Krista: ²Milost vám a po-

1, 1. Skrze spravedlnost, t. j. skrze milost vykupitelského díla Kristova, kterým on, nejvýš spravedlivý, učinil dosti božské spravedlnosti za hříchy všeho lidstva a umožnil, abychom došli vniterného ospravedlnění a posvěcení.

koj buď rozmnožen v poznání Boha a Ježíše Krista, Pána našeho.

³Vždyť přece všechno, co (náleží) k životu a zbožnosti, jeho božská moc nám darovala skrze poznání toho, jenž nás povolal vlastní slávou a silou. ⁴Těmi nám dal převeliké a drahocenné dary zaslíbené, abyste se stali skrze ně účastni božské přirozenosti, uniknouce té zkáze, která jest ve světě skrze zlou žádostivost. ⁵A právě proto vynaložíce veškerou píli, přičiňte ve své víře účinnost, v účinnosti poznání, ⁶v poznání sebevládu, v sebevládě trpělivost, v trpělivosti zbožnost, ⁷ve zbožnosti lásku bratrskou, v lásce bratrské lásku (vůbec). ⁸Neboť jestli tyto věci u vás jsou a se rozhojňují, neudělají vás nečinnými ani neplodnými pro poznání Pána našeho Ježíše Krista. ⁹Při kom totiž těchto věcí není, jest slepý, krátkozraký, ježto zapomněl na očistění od starých hříchů svých. ¹⁰Proto, bratři, vynasnažte se tím více, abyste dobrými skutky upevnili své povolání a vyvolení, neboť činíte to, nikdy nepadnete. ¹¹Takto zajisté poskytne se vám bohatě vchod do věčného království Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista. ¹²Proto hodlám stále vám připomínati ty věci, ačkoli je znáte a jste utvrzeni v té pravdě, kterou jste přijali. ¹³Mám však za povinnost, pokud jsem v tomto stánku, povzbuzovati vás připomínáním, ¹⁴věda, že rychle přijde odložení stánku mého, jakož

i Pán náš, Ježíš Kristus mi oznámil. ¹⁶I vynasnažím se, abyste také po mé smrti v každé době měli (možnost) na ty věci se rozpomínati.

¹⁶Neboť příchod a moc Pána našeho, Ježíše Krista, oznámili jsme vám, nikoli vymudrovaných bájí následovavše, nýbrž byvše nazírateli na jeho velebnost. ¹⁷Obdržel zajisté od Boha Otce čest i slávu, když se stal k němu takovýto hlas od velikolepé slávy: „Tento jest Syn můj milý, v němž jsem si zalíbil. [Jeho poslouvejte.“]

¹⁸A tento hlas s nebe přišlý my jsme uslyšeli, když jsme byli s ním na hoře svaté. ¹⁹Také máme pevnější slovo prorocké, a vy dobře činíte, dbáte-li ho jako svíce svítící na místě temném, až se den rozbřeskné a denice vzej-

14. Slovy „jakož i Pán... mi oznámil“ naráží asi na zjevení nedávno mu dané o blízké jeho smrti.

15. Vynasnažím se, totiž v tomto listě.

17. Obdržel při svém proměnění na hoře čest a slávu (oslavu) jednak proměnou samou, jednak svědectvím Boha Otce (viz Mat. 17, 1—5).

19. T. j. mimo slovo apoštolské, založené na vlastním nazírání, máme též slovo prorocké či proctví starozákonní, která jsou pro nás křesťany slovem pevnějším, nežli byla pro lid starozákonní, a to proto, poněvadž veliká část jejich se již vyplnila na Kristu a na křesťanství a poněvadž vyplnění je důkazem, že pravé jest slovo prorocké, a že se vyplní také ona část, která se týká druhého příchodu Kristova (k soudu).

de v srdcích vašich. ²⁰ A to předem mějte na vědomí, že žádné proroctví Písma nespočívá na výkladě vlastním; ²¹ neboť nikoli z vůle lidské stalo se kdy proroctví, nýbrž Duchem svatým nadchnuti mluvili svatí lidé Boží.

Výstraha před bludaři.

2. ¹ Jako však byli i nepraví proroci v lidu (israelském), tak i mezi vámi budou nepraví učitelé; ti uvedou sekty záhubné, popírajíce i toho Pána, jenž je vykoupil, a (tak) přivedou na sebe rychlou záhubu. ² A mnozí budou následovati jejich prostopášnosti; a pro ně cesta pravdy bude se tupiti. ³ V lakotě pak budou těžiti z vás řečmi na podvod vymyšlenými; pro ně soud od dávna nezahálí a záhuba jejich nedřímá.

20. Na výkladě vlastním, t. j. na vlastním výmyslu těch oněch proroků.

21. Nadchnuti; doslovně podle řeckého bylo by: jsouce unášeni (puzeni).

2, 2. Bude se tupiti, totiž od židů a pohanů, kteří vidouce u křesťanů neřesti, budou tupiti křesťanství, jako by ono je dovolovalo. Míní zvláště neřesti smilné. Srov. 2, 14; 1. Tim. 6, 1; Tit. 2, 5; Jak. 2, 7 — v této kapitole v. 10, 14, 18.

3. Budou totiž ve své lakotě bombastickými či nadutými řečmi vychvalovati a doporučovati svou moudrost antinomistickou učíce, že křesťan není vázán žádným zákonem, nýbrž v každé příčině je svoboden (volný), a nejen si dají za to platiti, nýbrž i usilovati budou dostati je na svou stranu, aby je pak vykořistili ke svým účelům lakotným (i jiným). (Viz v. 13, 14; Jud. 16; Tit. 1, 11.)

⁴Neboť Bůh (ani) prohřešivších se andělů neušetřil, nýbrž svrhnuv je do pekla, vydal [k mučení] vazbám temnosti, aby byli chováni k soudu. ⁵Také starého světa neušetřil, nýbrž (jen) Noema, hlasatele pravdy, zachoval se sedmi, když byl uvedl potopu na svět bezbožníků. ⁶Též města Sodomu a Gomorru obrátil v popel, odsoudil ke zkáze a vystavil je za předobraz bezbožníků budoucích. ⁷Spravedlivého Lota však, těžce trpícího chlíp-ným životem nešlechtníků, vysvobodil. — ⁸Neboť spravedlivec ten přebýváje mezi nimi, zrakem i sluchem trápil den ode dne duši svou nad nešlechtnými skutky (jejich). ⁹Umít Pán nábožné z pokušení vytrhovati, nespravedlivé pak v trestu ke dni soudu uchovávat. ¹⁰Zvláště však ty, kteří za tělem chodí v žádosti poskvrný a pohrdají panstvem; smělcí ti samolibí nebojí se tupiti mocnosti, a přece (ani) andělé, ¹¹ač silou i mocí

4—6. Třemi příklady potvrzuje to, co byl řekl, že pro takové hříšníky soud Boží od starodávna nezaháli. Srov. Job. 4, 17; 1. Mojž. 7, 1; 19, 25; Jud. 6, 7.

10. Panstvem, t. j. pánem, kterým pohrdají, míní Pána Ježíše (srov. Jud. 8), mocnostmi pak, jež tupí, míní anděly zlé, mocnosti pekelné. Pohrdali pak Pánem (panstvem) a tupili mocnosti pekelné nejspíše tím, že nevěřice v božskou a vykupitelskou velebnost Kristovu ani v jsoucnost duchů zlých, posmívali se učení, že je Kristus Pán z poroby ďáblovy vykoupil a že neřestným životem opět v porobu tu upadají.

11. Srov. Jud. 9.

jsou větší, nevynášejí proti nim u Pána soudu potupného. ¹²Tito však jako nerozumná zvířata — určená jakožto bytosti smyslné k lovu a záhubě — tupíce to, čeho neznají, také zahynou záhubou jejich, ¹³a vezmou (tak) odplatu nepravosti. Za rozkoš mají hýření dneška, (jsou to) takřka skvrny a ohavy; hýří na svých podvodech hodující s vámi. ¹⁴Oči mají plny cizoložství a neukojny v hříchu, lákají k sobě duše neutvrzené; srdce mají vycvičené v lakomosti; kletbě propadlí jsou. ¹⁵Opustivše cestu přímou zbloudili; dali se na cestu Balaama, syna Bosorova, jenž si zamiloval mzdu nepravosti, ¹⁶obdržel však pokárání pro svůj přečin; hovádko němé, promluvivši hlasem lidským, zabránilo nesmyslnosti prorokově. ¹⁷Jsou to studnice bezvodné, mlhové mraky hnané vichřicí, jimž mrákota temnosti jest uchována; ¹⁸neboť vedouce naduté řeči marnosti, svádějí v žádostech těla chlípnostmi ty, kteří sotva unikli (lidem) žijícím v poblouzení; ¹⁹slibují jim svobodu, ač

13n. Viz Jud. 12.

15. 4. Mojž. 22. Jako Balaam z lakomosti byl hotov opustiti poznanou pravdu a hověti mrzké ziskuchtivosti, tak řečení bludaři z lakoty opustili poznanou pravdu křesťanskou a nastoupili na cestu šeredné ziskuchtivosti. Mzda nepravosti, t. j. plat, který mu král Balák slíbil dáti, bude-li Israelitům zlořečiti.

18. Svádějí ty, kteří se nedávno z pohanství obrátili ke křesťanství a tedy ještě nejsou utvrzeni ve víře a ctnosti.

sami jsou otroky zkázy, neboť od koho kdo jest přemožen, toho stal se i otrokem. ²⁰ Jestli totiž unikli poskvrnám toho světa v poznání Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista, dávají-li se však těmito skvrnami opět zaplésti a přemoci, staly se jim poslední věci horšími, nežli (byly) první. ²¹ Lépe zajisté bylo by jim, aby nebyli poznali cesty spravedlnosti, nežli aby poznavše ji odvrátili se od svatého příkazu, který jim byl podán. ²² Přihodilo se jim to, co praví přísloví pravdivé: „Pes vrátil se k svému vývratku“ a „Svině vykoupaná (zase) do kaliště bláta“.

Vyvrácení pochybností a závěr.

3. ¹Toto jest již druhý list, miláckové, který vám píši; povzbuzuji v nich připomínáním čistou mysl vaši, ²abyste byli pamětlivi slov předpověděných od svatých proroků i příkazu svých apoštolů (daného) od Pána a Spasitele. ³To předem mějte na vědomí, že v po-

22. Srov. Přísl. 26, 11.

3, 1n. Příkaz, t. j. učení, které apoštolé hlásali, obdrževše je od Krista. — Čistou mysl vaši, t. j. mysl dosud neposkvrněnou nepravými naukami a skutky oněch bludařů.

3—4. Učitelé nepraví hledí posměchem zviklati víru v příchod Kristův k soudu a konec světa; poukazují na to, že ve světě všecko trvá při starém již od počátku světa, a potrvá tedy tak i dále. (Srov. 1. Tim. 4, 1; 2. Tim. 3, 1; Jud. 18.) — V posledku dnů či v poslední době (mesiášské). (Srov. Žid. 1, 2.)

sledku dnů přijdou s posměchem posměvači, kteří podle vlastních chtíčů budou žítí ⁴a říkati: „Kde jest zaslíbený příchod jeho? Vždyť od té doby, kdy otcové zesnuli, všechno zůstává, jak bylo od počátku stvoření?“ ⁵Zapomínají zajisté úmyslně na to, že nebesa byla od dávna i země, povstavše z vody a skrze vodu slovem Božím, a že ⁶skrze ně tehdejší svět, byv vodou potopen, zahynul; ⁷a že nynější nebesa i země tímž slovem Božím jsou uloženy, pro oheň jsouce uchovávány ke dni soudu a záhuby lidí bezbožných. ⁸Na toto jedno však nezapomínejte, miláčkové, že jeden den u Pána jest jako tisíc roků a tisíc roků jako den jeden. ⁹Pán nezdržuje (splně-

5. Nebesy míní zde i ve v. 7. ovzduší. Nebe či ovzduší to a země povstaly (vyvstaly, vystoupily) slovem Božím, a to z vody a skrze vodu či vodou. 1. Mojž. 1, 9. 10.

6. Tehdejší svět, t. j. země se svým ovzduším, potopou zahynul, pokud totiž přestala ona tvářnost, kterou měl svět před potopou, a nastala tvářnost taková, jakou měl na počátku tvorby světové, kdy vody pokrývaly zemi.

7. Nynější nebesa i země, t. j. ona tvářnost země a jejího ovzduší, která trvá od potopy, jsouc uchována mocí božskou až do dne soudného, kdy bude strávena ohněm, podobně jako tvářnost země, jaká byla před potopou, změněna byla vodou.

9. To, co nepraví učitelé nazývají zdržováním či odkládáním příchodu Páně k soudu, není známkou, že zaslíbený příchod ten vůbec nenastane, nýbrž projevem božské shovívavosti a dobroty, ze které dává hříšníkům čas k pokání.

ní) zaslíbení (svého), jak to někteří mají za zdržování, nýbrž shovívá pro vás nechtěje, aby kteří zahynuli, nýbrž aby všichni se obrátili k pokání. ¹⁰Přijde však den Páně jako zloděj, a v něm nebesa s velikým hukotem pomínou, základy pak žárem se rozpustí a země i díla, která jsou na ní, shoří. ¹¹Poněvadž tedy to všecko se rozpustí, jakými máte býti ve svatém obcování a v bohabojnosti, ¹²očekávající a uspěšující příchod dne Páně, pro který nebesa ohněm se rozpustí a základy žárem se roztaví! ¹³Nová však nebesa a novou zemi očekáváme podle zaslíbení jeho, ve kterých spravedlnost přebývá.

¹⁴Proto, miláčkové, očekávající těch věcí vynasnažte se, abyste neposkvrnění a neúhonní byli nalezeni před ním v pokoji, ¹⁵a shovívavost Pána našeho pokládejte za spásu, jak i milovaný náš bratr Pavel napsal

12. Svatým životem věřící uspěšují příchod dne Páně, neboť čím více jich činí pravé pokání a vede život ctnostný, tím dříve se naplní počet vyvolených a odpadne příčina, pro kterou podle v. 9. Pán ve své shovívavosti se svým příchodem k soudu prodlévá.

13. Srov. Is. 65, 17; 66, 22; 1. Kor. 7. 31; Řím. 8, 19—21.

14—18. Závěr; v něm vyzývá, aby vedli život bezúhonný a svědomitě užívali času ke spáse, jako sv. Pavel vyzýval je ve svém listě (míni nejspíše list sv. Pavla k Efeským); jakož psal také ve všech listech svých, na př. Řím. 3, 20. 28; 4, 15; 5, 20; 7, 1—7; 1. Kor. 15, 56; Gal. 2, 16; 3, 10 a j.

vám podle moudrosti jemu dané, ¹⁶ (podobně) jako (psal) také ve všech listech svých, když v nich mluvil o těchto věcech; (ovšem) některé věci jsou v nich těžko srozumitelné, kteréž lidé nevědomí a neutvrzení překrucují, tak jako i ostatní Písma, ke své vlastní záhubě. ¹⁷ Vy tedy, miláčkové, víte to napřed; i chraňte se, abyste dajíce se strhnouti bludem bezbožníků, nevypadli ze své pevnosti. ¹⁸ Rosťte však v milosti a v poznání Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista. Jemu sláva i nyní i na den věčnosti. Amen.

O prvním listě sv. Jana.

Autor tohoto listu neudává svého jména, ale označuje se jako očítý svědek života Kristova a jeví takovou příbuznost jak v myšlenkách a zaměření, tak v řeči a slohu s autorem čtvrtého evangelia, že nelze než uznati, že spisovatelem tohoto listu nebyl nikdo jiný nežli evangelista sv. Jan. A že správný jest ten úsudek, dosvědčuje veškeré podání církevní, které vždycky přičítalo ten list sv. Janovi. Znali jej a pozůili ho již Janovi žáci Papiáš a Polykarp, jako list Janův jej uvádí neb jmenuje Zlomek Murat., Ireneus, Klement Alex., Tertullian a j.

Autor se v listě obrací proti lidem, kteří nešetříce přikázání ani mravnosti, popírali vykupitelskou a božskou důstojnost Kristovu nebo jeho pravé člověčenství; tak přihlíží k týmž bludařům jako ve svém evangeliu: své čtenáře oslovuje něžně, jako otec dítky své a takové, kteří již delší dobu jsou křesťany. Lze proto právem souditi, že jim byl autor dobře znám a že to byli titíž křesťané, kterým věnoval své evangelium, totiž křesťané maloasijské, jichžto vrchní správu vedl sv. Jan.

List souvisí tak úzce se čtvrtým evangeliem, že se jeví jako průvodní list k němu nebo jako část jeho praktická. I lze proto souditi, že jej napsal z téže pohnutky jako evangelium, totiž na prosby přátel a biskupů maloasijských, které k němu učinili vzhledem k bludům tehdy po Malé Asii šířeným. Napsav proto evangelium, připojil k němu brzy nato ještě list jakožto část jeho praktickou. Učinil to za tím účelem, aby oživil ve svých čtenářích víru, že skrze Krista, Vykupitele a vtěleného Syna Božího, přišli ve spojení s Bohem, a aby je přiměl, by věrou v Krista a ctnostným životem se hleděli v tom spojení udržeti a spěti k dokonalosti.

První list sv. Jana.

Úvod.

1. ¹Co bylo od počátku, co jsme slyšeli, co jsme viděli svýma očima, co jsme prohlédli a ruce naše ohmataly, o Slově života (zvěstujeme vám). — ²Ano, Život se zjevil, a my jsme (jej) viděli; svědčíme a zvěstujeme vám Život věčný, kterýž byl u Otce a zjevil se nám. — ³Co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme také vám, abyste i vy měli společenství s námi; ale naše společenství jest také (společenství) s Otcem a Synem jeho, Ježíšem Kristem. ⁴A toto vám píšeme, [abyste se radovali a] aby radost vaše byla úplná.

1, 1—3. „Co jsme viděli, co jsme slyšeli“ vztahuje se k tomu, co Jan a ostatní apoštolé při Kristu postřehli za jeho veřejného života až do jeho smrti, slova „co jsme prohlédli a ruce naše ohmataly“ vztahují se k tomu, co učinili. kdvž Pán Ježíš vstav z mrtvých se jim ukázal (Luk. 24, 39—43; Jan 20, 20. 25—28). O Slově života, t. j. o Synu Božím (srov. Jan 1, 1—13).

V části první (1, 5—2, 29) uvažuje o spojení s Bohem na základě pravdy „Bůh jest světlo“. (Jan 1. 4.) Poněvadž Bůh jest světlo či naprostá pravda, svatost a dokonalost, jakož i zdroj veškeré svatosti i dokonalosti, máme i my, chtěje s ním býti ve spojení, choditi ve světle, t. j. podle světla pravdy od něho zjevené vésti život svatý a spěti k dokonalosti (1, 5—2, 11), jakož i varovati se všeho, co by tomu bylo na překážku, zejména lásky k tomu světu a obcování s nepravými učiteli (2, 12—29).

Vyzývá čtenáře, aby chodili ve světle.

⁵A toto jest ta zvěst, kterou jsme slyšeli od něho a vám zvěstujeme: Bůh je světlo a tmy v něm není žádné. ⁶Řekneme-li, že máme s ním společenství, a chodíme-li (přitom) ve tmě, lžeme a nečiníme pravdy. ⁷Chodíme-li však ve světle — jako jest ve světle On — máme společenství vespolek, a krev Ježíše Krista, Syna jeho, očisťuje nás od všelikého hříchu. ⁸Řekneme-li, že hříchu nemáme, sami sebe klameme, a pravdy v nás není.

⁹Jestli vyznáváme hříchy své, (Bůh) jest věrný a spravedlivý, aby odpustil nám hříchy naše a očistil nás od všelike nepravosti. ¹⁰Řekneme-li, že jsme nezhřešili, činíme ho lhářem, a slova jeho v nás není.

8. Odmítá námitku těch, kteří říkali, že hříchu nemají.

9. Jestli vyznáváme hříchy své předem, ovšem před Bohem, tím, že své hříchy poznáváme a kajícně uznáváme, potom i před těmi, kteří po ustanovení Kristově mají moc hříchy odpouštět, věrný jest Bůh, aby odpustil nám hříchy, neboť on slíbil, že kajícím hříšníkům odpustí (Jer. 31, 31; Mich. 7, 18; Luk. 7, 37; 18, 9; Jan. 20, 23), a proto ve své věrnosti slib svůj splní zcela jistě a je též nejvýš spravedlivý, a proto s ohledem na dosti učinění, které Kristus podal na kříži za hříchy všeho lidstva, přijímá upřímné vyznání a pravou lítost naši.

10. Činíme ho lhářem, t. j. viníme ho ze lži, ježto on (Bůh) v Písmě sv. opět a opět prohlásil, že žádný člověk není bez hříchu. (Žalm 13, 3; Is. 33, 6; Přísl. 20, 9; Řím 3, 10.)

2. ¹Dítky moje, toto vám píši, abyste nezhrěšili. A zhřeší-li někdo, máme přímluvce u Otce, (totiž) Ježíše Krista, spravedlivého. ²A on jest obětí smírnou za hříchy naše, ale nejen za hříchy naše, nýbrž i (za hříchy) celého světa.

³A po tom poznáváme, že jsme ho poznali: zachováváme-li přikázání jeho. ⁴Kdo praví, že ho zná, a přikázání jeho nezachovává, jest lhář, a v tom pravdy není; ⁵kdo však zachovává slovo jeho, v tom jest opravdu láska k Bohu dokonalá. Po tom poznáváme, že jsme v něm. ⁶Kdo praví, že v něm zůstává, má též sám žítí, jako žil On. ⁷Miláckové, nikoli nové přikázání píši vám, nýbrž přikázání staré, které jste měli od počátku: starým přikázáním jest to slovo, které jste uslyšeli. ⁸Jinak zase píši vám přikázání nové, což jest pravdivé vzhledem k němu i vzhledem k vám, neboť tma pomíjí, a světlo právě již svítí. ⁹Kdo praví, že jest ve světle, a bratra svého nenávidí, jest ve tmě až dosavad. ¹⁰Kdo miluje bratra svého, zůstává ve světle, a pohoršení v něm není. ¹¹Kdo však nenávidí bratra svého, jest ve tmě a chodí ve tmě a neví, kam jde, neboť tma oslepila oči jeho.

2, 3—11. Srov. Jan. 14, 15. 21. 23. 24; 15, 20.

7. „Od počátku“ křesťanství.

8. Mat. 5, 44. 45.

9. Kdo praví, že jest ve světle pravdy křesťanské a při tom nenávidí bližního, trvá přece ve tmě hříchu, jest křesťanem jen podle jména.

**Varuje před láskou k tomu světu
a před obcováním s nepravými učiteli.**

¹² Píši vám, dítky, poněvadž hříchy se vám odpustily pro jméno jeho; ¹³ píši vám, otcové, poněvadž jste poznali toho, jenž jest od počátku; píši vám, jinoši, poněvadž jste přemohli zloboha. ¹⁴ Psal jsem vám, dítky, poněvadž jste poznali Otce; psal jsem vám, otcové, poněvadž jste poznali toho, jenž jest od počátku; psal jsem vám, jinoši, poněvadž jste silní a slovo Boží zůstává ve vás a přemohli jste zloboha. ¹⁵ Nemilujte (toho) světa ani těch věcí, které jsou ve světě. Miluje-li kdo svět, není v něm lásky Otcovy, ¹⁶ neboť všecko, co jest ve světě, — žádost těla a žádost očí a pýcha života — není z Otce, nýbrž jest to ze světa. ¹⁷ A svět pomíjí i žádost jeho; kdo však činí vůli Boží, zůstává na věky.

¹⁸ Dítky, jest hodina poslední; jak jste uslyšeli, že antikrist přijde, tak nyní (vskutku)

12—14. Slovem píši poukazuje na tento list, slovem psal jsem na své evangelium.

18. Hodinou poslední míní poslední dobu před Kristovým příchodem k soudu. Kdy Pán Ježíš přijde k soudu, nezjevil, nýbrž pravil, že o dni a hodině příchodu toho neví nikdo, ani andělé. (Mat. 24, 26.) Poněvadž však jakožto vzdálenější znamení, která budou předcházeti před příchodem jeho, Pán Ježíš udal mimo jiné také vystoupení nepravých učitelů, kteří budou jiné sváděti (Mat. 24, 23. 24), a poněvadž tehdy již dosti nepravých učitelů vystoupilo, sv. Jan soudil z toho, že nastala již poslední doba před

antikristů mnoho povstalo; z toho poznáváme, že jest hodina poslední. ¹⁹Z nás vyšli, ale nebyli z nás; neboť kdyby byli bývali z nás, byli by zůstali s námi; avšak (stalo se to), aby se na nich ukázalo, že nejsou všichni z nás. ²⁰Ale vy máte pomazání od Světce a znáte všecko. ²¹Nepsal jsem proto, že byste pravdy neznali, nýbrž že ji znáte a (víte), že žádná lež není z pravdy. ²²Kdo jest lhář, ne-li ten, kdo popírá, že Ježíš jest Mesiáš? To jest antikrist, kdo popírá Otce a Syna. ²³Kdokoli popírá Syna, nemá ani Otce; kdo vyznává Syna, má také Otce. ²⁴A vy — co jste uslyšeli od počátku, zůstaň ve vás; zůstane-li ve vás, co jste uslyšeli od počátku, zůstanete také vy v Synu i v Otci. ²⁵A toto je to zaslíbení, které on nám zaslíbil: život věčný.

²⁶Toto jsem vám napsal o těch, kteří vás svádějí. ²⁷A vy, — to pomazání, které jste

posledním soudem, netvrdil však, že soud sám již brzy nastane. Antikristy či protikristy míní odpadlé křesťany (židokřesťany), kteří popírali, že Pán Ježíš jest Kristem či Vykupitelem a Synem Božím.

20. Pomazání, t. j. Ducha sv. s jeho dary, které obdrželi při sv. biřmování; od Světce, t. j. od Krista Pána; znáte všecko, totiž všecku pravdu křesťanskou, takže s pomocí Ducha sv. můžete právě křesťany od bludařských rozeznati.

23. Srov. Jan. 5, 23; 14, 6; 15, 23.

27. Od něho, t. j. od Krista. Smysl jest: Duch sv., kterého jste obdrželi ve sv. biřmování, zůstává, jakožto doufám, se svými dary ve vás, a proto nepotře-

dostali od něho, zůstává ve vás, a (proto) nepotřebujete, aby vás kdo učil. Ale jako to pomazání jeho vás poučuje o všem, tak jest to také pravda a není to lež; a jako vás poučilo, (tak) zůstávejte v něm. ²⁸A nyní, děti, zůstávejte v něm, abychom, když se zjeví, měli důvěru a nebyli zahanbeni od něho při jeho příchodě.

Vyzývá čtenáře, aby se jako děti Boží posvěcovali a hříchů varovali.

²⁹Víte-li, že jest spravedlivý, vězte, že každý, kdo činí spravedlnost, z něho jest zrozen.

3. ¹Vizte, jakou lásku Otec nám prokázal: dítkami Božími slujeme; a (také) jimi jsme. Proto svět nás nezná, ježto nepoznal jeho. ²Miláckové, nyní jsme dítkami Božími, a ještě se neukázalo, co budeme. Víme (však), že když se to ukáže, budeme podobni jemu, neboť budeme ho viděti tak, jak jest. ³A každý, kdo má tuto naději v něho, posvěcuje se, jakož i On jest svatý. ⁴Každý, kdo činí hřích,

bujete, aby vás kdo poučoval o tom, jak si máte počínati k bludařům; neboť on vás uzpůsobil, abyste prohlédli jejich lež a uchovali se ve víře pravé.

V části druhé (2, 29—4, 6) uvažuje o spojení s Bohem na základě pravdy „Kristus dal moc státi se dítkami Božími těm, kteří věří ve jméno jeho“ (Jan 1, 12).

3, 1—2. 2. Petr. 1, 4., 1. Kor. 13, 12.

činí také nezákonnost, a hřích jest nezákonnost. ⁵A víte, že On se zjevil, aby sňal hříchy naše, a hříchu v něm není. ⁶Žádný, kdo v něm zůstává, nehřeší, a žádný, kdo hřeší, neuzřel ho aniž ho poznal.

⁷Dítka, nikdo vás nesváděj. Kdo činí spravedlnost, jest spravedlivý, jak i On je spravedlivý; ⁸kdo činí hřích, jest z ďábla, neboť ďábel hřeší od počátku. K tomu se ukázal Syn Boží, aby zkazil díla ďáblova. ⁹Žádný, kdo se zrodil z Boha, nečiní hříchu, neboť símě jeho zůstává v něm; a on nemůže hřešiti, poněvadž z Boha se zrodil. ¹⁰A po té věci možno poznati dítky Boží a dítky ďáblovy.

6. T. j. kdo věrou a láskou zůstává ve spojení s Kristem, nehřeší (pokud v tom spojení zůstává); a kdo hřeší, nepoznal bo (věrou) náležitě a tedy ani nevešel s ním v pravé spojení; neboť takové, poznání a spojení s Kristem jest nesrovnatelné s životem hříšným.

8. Jest z ďábla, t. j. podobá se ďáblu ve svém smýšlení a jednání. Srov. Jan 8, 44.

9. T. j. žádný, kdo se zrodil z Boha na křtu sv., nečiní hříchu, a to proto, poněvadž v něm zůstává símě posvěcující milosti Boží, kterou na křtu sv. obdržel, která v Nejsvětější Svátosti oltární a ve sv. biřmování se rozmnožuje a posiluje a která v mravní povahu jeho blahodárně působí; ba on nemůže hřešiti, ne že by nemohl hřešiti vůbec, nýbrž že zrodiv se z Boha, stal se v Kristu takřka novým tvorem a jako takový v posvěcující milosti zvláštní ochraně se těší, pokud sám se o ni nepřipraví.

Vyzývá, aby milovali bližního a věřili v Krista Ježíše.

^{10b} Žádný, kdo nečiní spravedlnosti, není z Boha, taktéž kdo nemiluje bratra svého; ¹¹ neboť to jest ta zvěst, kterou jste uslyšeli od počátku: abychom se milovali vespolek. ¹² Ne jako Kain, jenž byl ze zloboha a zabil bratra svého. A proč ho zabil? Poněvadž skutky jeho byly zlé, kdežto (skutky) bratra jeho spravedlivé.

¹³ Nedivte se, bratři, jestliže svět vás nenávidí. ¹⁴ My víme, že jsme přešli ze smrti do života, neboť milujeme bratry; kdo nemiluje, zůstává ve smrti. ¹⁵ Každý, kdo nenávidí bratra svého, jest vražedník; a víte, že žádný vražedník nemá života věčného v sobě zůstávajícího.

¹⁶ Z toho jsme poznali lásku (Boží), že On položil svůj život za nás; také my máme za bratry život položit. ¹⁷ Kdo však má statek toho světa a vidí bratra svého, an trpí nouzi, a zavře před ním srdce své: kterak láska Boží zůstává v něm? ¹⁸ Dítky, nemilujme slovem, ani jazykem, nýbrž skutkem a v pravdě. ¹⁹ A po tom poznáme, že jsme z pravdy, a (tím) upokojíme srdce své před ním, ²⁰ ať

19—20. Bůh jest větší (soudce) nežli srdce, svědomí naše, a to soudce vševědoucí, jenž znaje všecko, zná nejen naše poklesky, nýbrž i naše pokání a naši lásku k bližnímu, založenou na lásce k němu.

srdce naše obviňuje nás z čehokoli, neboť Bůh jest větší nežli srdce naše, a ví všecko.

²¹ Miláčkové, neobviňuje-li nás srdce naše, máme důvěru k Bohu, ²² a začkoli budeme prositi, obdržíme od něho, ježto zachováváme přikázání jeho a činíme, co mu jest milé.

²³ A toto jest přikázání jeho, abychom věřili jménu Syna jeho, Ježíše Krista, a milovali se vespolek, jakož nám dal přikázání.

²⁴ A kdo zachová přikázání jeho, ten zůstává v Něm a On v tom; a z toho poznáváme, že v nás zůstává, z Ducha, kterého nám dal.

**Vyzývá, aby se jako dítky Boží varovali
nepravých učitelů.**

4. ¹ Miláčkové, nevěřte duchu každému, nýbrž zkoumejte duchy, jsou-li z Boha, neboť mnoho nepravých proroků vyšlo na svět.

² Po tomto poznávejte Ducha Božího: Vseliký duch, jenž vyznává Ježíše Krista příslého v těle, jest z Boha, ³ a žádný duch, jenž nevyznává Ježíše, z Boha není. To jest (duch) antikristův, o němž jste slyšeli, že přijde, a nyní jest již na světě. ⁴ Vy jste z Boha, dítky,

23. Abychom věřili jménu Ježíše Krista, t. j. abychom věřili, že Ježíš Kristus jest Vykupitelem a Synem Božím (Jan 13, 34. 35; 15, 17).

4, 4. Přemohli jste je, totiž nepravé proroky (v. 1.). Přemohli jste je nikoli přirozenou svou silou, nýbrž proto, že Bůh, jenž skrze Ducha sv. jest ve

a přemohli jste je, neboť větší je ten, jenž jest ve vás, nežli ten, jenž jest ve světě. ⁵Oni jsou ze světa; proto mluví ze světa, a svět je poslouchá. ⁶My jsme z Boha; kdo zná Boha, slyší nás; kdo není z Boha, neslyší nás. Z toho poznáváme Ducha pravdy a ducha bludu.

Vyzývá k lásce k Bohu i k bližnímu.

⁷Miláčkové, milujme se vespolek, neboť láska jest z Boha, a každý kdo miluje, z Boha se zrodil a zná Boha. ⁸Kdo nemiluje, nepoznal Boha, neboť Bůh jest láska. ⁹V tom se ukázala na nás láska Boží, že Bůh poslal Syna svého jednorozeného na svět, abychom byli živi skrze něho. ¹⁰V tom jest láska, ne že bychom my byli milovali Boha, nýbrž že On (prve) miloval nás a poslal Syna svého jako oběť smírnou za hříchy naše. ¹¹Miláčkové,

vás, jest větší a mocnější nežli ďábel, jenž jest ve světě lidí převrácených a vás skrze ony proroky či učitele nepravé chce svést.

6. My apoštolé (a vůbec učitelé praví) jsme z Boha, a proto mluvíme z Boha, pravdu totiž Bohem zjevenou. Z toho, zdali kdo slyší nás a církevní učitele vůbec, poznáváme, zdali v něm jest Duch pravdy (Jan 14, 17; 15, 26; 16, 13; 1. Kor 2, 12), aneb zdali v něm jest duch bludu, čili zdali se řídí a vésti dává ďáblem, jenž jest otcem lži a bludu (Jan 8, 44).

V části třetí (4, 7—5, 12) uvažuje o spojení s Bohem na základě pravdy „Bůh jest láska“.

9. Srov. Jan 3, 16.

10. Srov. 2, 2; Řím. 8, 9; 1. Tim. 1, 15; Tit. 3, 4.

jestliže takto Bůh nás miloval, i my máme milovati se vespolek.

¹²Boha nikdo nikdy neviděl. Milujeme-li se vespolek, Bůh v nás zůstává a láska k němu jest v nás dokonalá. ¹³Z toho poznáváme, že v něm zůstáváme a on v nás: že nám dal z Ducha svého. ¹⁴A my jsme viděli a svědčíme, že Otec poslal Syna svého jako Spasitele světa. ¹⁵Kdokoli vyznává, že Ježíš jest Syn Boží — Bůh zůstává v něm a on v Bohu. ¹⁶A my jsme poznali a uvěřili v lásku, kterou Bůh má k nám. Bůh jest láska, a kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh v něm. ¹⁷V tom jest dokonalá naše láska [k Bohu], abychom měli důvěru v den soudný, ježto tak jako jest On, jsme i my na tomto světě. ¹⁸Bázně není v lásce, nýbrž láska dokonalá ven vyhání bázeň, neboť bázeň má trápení; kdo však se bojí, není dokonalý v lásce.

¹⁹My tedy milujme Boha, neboť on první miloval nás. ²⁰Řekne-li někdo, „Miluji Boha,“ a nenávidí-li bratra svého, jest lhář; neboť kdo nemiluje bratra svého, kterého vidí, kterak může milovati Boha, jehož nevidí? ²¹Ano, toto přikázání máme od Boha: ten, kdo miluje Boha, aby miloval též bratra svého.

13. Dal nám z Ducha svého, t. j. učinil nás účastny Ducha sv. a jeho darů. Viz 3, 24; 1, 3.

18. T. j. bázně otrocké není při lásce dokonalé.

21. Od Boha skrze Krista. Srov. Jan 13, 34; Mat. 22, 37—40; Luk. 10, 27; Efes. 5, 2.

Vyzývá k víře v Ježíše Krista jakožto zdroji a síle lásky.

5. ¹Každý, kdo věří, že Ježíš jest Mesiáš, z Boha se zrodil, a každý, kdo miluje rodiče, miluje i toho, kdo se z něho zrodil. ²Po tom poznáváme, že milujeme dítky Boží, když milujeme Boha a konáme přikázání jeho. ³Neboť to jest láska k Bohu: zachovávat přikázání jeho; a přikázání jeho nejsou těžká. ⁴Neboť všechno, co se zrodilo z Boha, přemáhá svět, a to jest vítězství, které přemáhá svět: víra naše. ⁵Kdo jest však, jenž přemáhá svět, leč ten, kdo věří, že Ježíš jest Syn Boží?

⁶To je ten, jenž přišel skrze vodu a krev, Ježíš Kristus; ne pouze vodou, nýbrž vodou a krví. Také Duch jest to, jenž vydává svě-

5, 1. Slovy „každý kdo věří, že Ježíš jest Mesiáš, t. j. Kristus či Vykupitel zaslíbený, a tedy i Syn Boží, z Boha se zrodil“, upozorňuje na to, že víra v Ježíše Krista jakožto Vykupitele a Syna Božího jest nutnou podmínkou, aby se dospělý člověk (nekřesťan) na křtu sv. z Boha zrodil a stal se tak přijatým dítkem Božím.

6. Slovy „přišel (veřejně vystoupil jako Vykupitel) skrze vodu“ naráží na svědectví, které Bůh Otec vydal Pánu Ježíši při jeho křtu v Jordáně slovy: „Ty jsi Syn můj milý, v tobě se mi zalíbilo“; slovy pak „a skrze krev“ naráží na svědectví, které Pán Ježíš sám vydal krvavou smrtí svou na kříži. Poněvadž totiž smrt tu podstoupil právě tak, jak bylo předpověděno v zákoně Starém, osvědčil jí, že jest

dectví, neboť Duch jest pravda. ⁷ Jsou zajiště tři, kteří vydávají svědectví [na nebi, Otec, Slovo a Duch svatý; a tito tři jedno jsou; ⁸ a tři jsou, kteří vydávají svědectví na zemi], Duch a voda a krev, a tito tři v jedno jsou. ⁹ Přijímáme-li svědectví lidské, svědectví Boží jest větší, neboť toto jest svědectví Boží: Vydal svědectví o Synu svém. ¹⁰ Kdo věří v Syna Božího, má svědectví Boží v sobě; kdo nevěří Bohu, učinil ho lhářem, neboť neuvěřil ve svědectví, které Bůh vydal o Synu svém. ¹¹ A toto je to svědectví: Bůh nám dal život věčný, a tento život jest v Synu jeho. ¹² Kdo má Syna, má život; kdo nemá Syna [Božího], nemá života.

oním Vykupitelem, jenž byl v Starém zákoně zaslíben, a tedy i Synem Božím. Mimo svědectví však, která řečeným způsobem vydal mu Bůh Otec a Syn, vydává mu je také Duch sv., a to viditelným sestoupením na apoštoly, udílením darů mimořádných apoštolům a různým křesťanům, zázraky, které skrze ně činil a j. (Srov. Jan 15, 26.) On vydává a může vydávat svědectví pravé, poněvadž jest pravda naprostá (Jan 14, 17; 15, 26; 16, 13).

7—8. Slova „na nebi... na zemi“ (Comma Joanneum) chybějí skoro ve všech rukopisech řeckých, jakož i v starých překladech, a to i v dosti četných rukopisech latinských. Vyjadřují zřejmě pravdu také na jiných místech v Novém Zákoně vyslovenou, totiž že jest jeden Bůh ve třech osobách. Tito tři jsou svým svědectvím v jedno, t. j. souhlasné vydávají svědectví o Ježíši jakožto Vykupiteli a Synu Božím. Klade váhu na číslo tři, poněvadž podle zákona mojišského (5. Mojž. 19, 15; 2. Kor. 13, 1) dvou neb tří svědků bylo třeba k dosvědčení pravdy.

Závěr.

¹³ Toto jsem vám napsal, abyste věděli, že máte život věčný, (vám), kteří věříte ve jméno Syna Božího. ¹⁴ A v tom záleží důvěra, kterou máme k němu: Slyší nás, prosíme-li zač podle vůle jeho. ¹⁵ A víme-li, že nás slyší, začkoli prosíme, víme, že máme ty věci, kterých jsme na něm žádali. ¹⁶ Vidí-li kdo bratra svého, an hřeší nikoli k smrti, bude prositi, a dá mu život; tomu totiž, kdo nehřeší k smrti. Jest hřích k smrti; za ten, nepravím, aby kdo prosil. ¹⁷ Každá nepravost je hřích, ale jest hřích, který není k smrti.

¹⁸ Víme, že nikdo, jenž jest zrozen z Boha, nehřeší, nýbrž kdo se zrodil z Boha, zachovává se, a zloboh ho nezachvacuje. ¹⁹ Víme, že jsme z Boha, a celý svět leží ve zlobohu. ²⁰ A víme, že Syn Boží přišel a dal nám mysl, abychom poznali pravého Boha; a my jsme v pravém (Bohu), v jeho Synu, Ježíši Kristu; to jest pravý Bůh a život věčný. ²¹ Dítky, uchovejte se od model. [Amen.]

14—16. „Ne k smrti“, t. j. těžce sice, ale ne tak, aby odmítající svévolně pokání, vrhali se v záhubu věčnou. Těmi totiž, kteří hřeší k smrti či záhubě věčné, míní alespoň pravděpodobně ty, kteří se s plnou rozvahou a zcela svobodně odloučili od Krista a jeho církve. Za ty nebrání sice, ale ani nepraví, t. j. nepřikazuje, aby se modlili. „Máme ty věci“, t. j. tak jsme přesvědčeni, že je obdržíme, jako bychom je již měli.

O druhém listě sv. Jana.

Ani při druhém a třetím listě sv. Jana autor neudává svého jména, nýbrž nazývá se pouze starším, věda, že tímto jménem jest znám v dalekém okolí. Ale myšlenky, které vyjadřuje, láska, kterou dýše, jakož i mluva a sloh jeho poukazují k tomu, že jich nepsal nikdo jiný nežli ten, jenž napsal čtvrté evangelium a první list sv. Jana, totiž evangelista sv. Jan. Pravdu toho dosvědčují svědkové vnější, o druhém listě již sv. Ireneus, Kánon Muratoriho, Klement Alex.; o třetím pak (alespoň velice pravděpodobně) Kánon Muratoriho a Klement Alex. Narážka na druhý list Janův (v. 10) shledává se již u sv. Ignáce Muč. (v listě ke Smyrnenským 4, 1), na třetí list (v. 12) již u Papiáše. Pokud však nejstarší sv. Otcové jich nepřipomínají a ty ony obce v prvních třech stoletích do kánonu jich nepřijaly, bylo to proto, že listy jsou krátké, a vyjma 2. Jan. 10. neobsahují skoro nic, proč by při službách Božích byly předčítány neb od spisovatelů citovány. Nepřišly proto také dosti dlouho ve známost širší a tedy ani do kánonu, zvláště poněvadž spisovatel sám se nazval v nich pouze presbyteros, „starší“, a tak budil myšlenku, jako by nebyl apoštolem.

Psán pak jest druhý list sv. Jana jakési Elektě Kyrii, vyvolené paní a jejím dítkám, kterýmžto jménem někteří rozumějí jakousi paní jménem Elekta neb Kyrie, žijící se svými dítkami v některém městě maloasijském, jiní, a to asi správněji, nějakou obec křesťanskou a její členy věřící v Malé Asii. Obec (neb paní) ta byla se svými věřícími (dítkami svými) v nebezpečení, že se působením bludařů odchýlí od pravé cesty; proto jí sv. Jan napsal list, ve kterém doporučoval skutky lásky, varoval před bludaři a slíbil, že sám přijde a poučí ji obšírněji. Psal jej nepochybně v Efesu v posledním desetiletí prvního století.

Druhý list sv. Jana.

Úvod, povzbuzení a varování, závěr.

¹ (Já) starší, vyvolené paní a dítkám jejím, které miluji vpravdě — a nejen já, nýbrž i všichni ti, kteří poznali pravdu — ² (a to) pro pravdu, která v nás zůstává a na věky s námi bude. ³ Budiž s vámi milost, milosrdenství a pokoj od Boha Otce a od Ježíše Krista, Syna Otcova, v pravdě a lásce.

⁴ Zaradoval jsem se velice, že jsem shledal mezi dítkami tvými takové, kteří žijí v pravdě, jak jsme dostali přikázání od Otce. ⁵ A nyní prosím tě, paní — ne jako bych ti psal přikázání nové, nýbrž to, které jsme měli od počátku, — abychom se milovali vespolek. ⁶ Toto jest láska: abychom žili podle přikázání jeho. Toto je to přikázání: jak jste je slyšeli od počátku, abyste žili v ní.

⁷ Neboť mnoho svůdců vyšlo na svět, kteří nevyznávají Ježíše Krista příslého v těle; to jsou svůdci a antikristové. ⁸ Mějte se na pozor, abyste neztratili toho, čeho jste se dopracovali, nýbrž abyste dostali odplatu plnou. ⁹ Nikdo, jenž přestupuje a nezůstává v učení

8. Abyste neztratili, t. j. abyste od víry neodpadli a tím se nepřipravili o nebeskou odplatu za všechny zásluhy, které byste si zjednali zbožností a dobrými skutky.

Kristově, nemá Boha; kdo zůstává v (tom) učení, ten má Otce i Syna. ¹⁰Přichází-li kdo k vám a nepřináší-li tohoto učení, nepřijímejte ho do domu, ani ho nepozdravujte. ¹¹Neboť kdo ho pozdravuje, zúčastňuje se v jeho skutcích zlých.

¹²Ačkoli mám mnoho psáti vám, nechci (to učiniti) papírem a inkoustem, ale doufám, že k vám přijdu a ústy k ústům mluvíti budu, aby radost vaše byla úplná. ¹³Pozdravují tě dívky tvé sestry vyvolené.

O třetím listě sv. Jana.

Tento list věnoval sv. Jan jakémusi Gajovi. Muž ten vynikal zbožností a pohostinností, zvláště k příchozím věrozvěstům od Jana doporučeným neb poslaným, aby jeho jménem přehlíželi církevní obce maloasijské. Ale jakýsi Diotrefes, jenž byl nejspíše biskupem v té obci, ve které Gajus bydlel, nejen sám nepřijímal příchozích věrozvěstů, nýbrž i jiné od hostinnosti zdržoval, ba i z církve vylučoval ty, kteří je přijímali přece, a to hlavně proto, že ve své ctižádosti nechtěl uznati nad sebou autoritu Janovu. Tak rušil sám klidný rozvoj církevní obce. Sv. Jan, dovědév se o tom od věrozvěstů od Gaja pohoštěných, napsal a při opětné cestě jejich do obce Gajovy po nich poslal list, ve kterém chválil Gajovu hostinnost, odsuzoval jednání Diotrefovo a doporučoval jakéhosi Demetria. Chtěl tak povzbudit Gaja, aby vytrval ve šlechetných snahách svých, a nejen jeho, nýbrž i jiné křesťany té obce, neboť ačkoli list jest věnován pouze Gajovi, platil zajisté obsahem svým celé obci. Psán jest nejspíše také v Efesu v posledním desíletí prvního století. Důležitý jest tím, že vrhá světlo na stav křesťanských obcí maloasijských na konci prvního století a schvaluje podporu misí i jakožto čin záslužný.

Třetí list sv. Jana.

Úvod, povzbuzení, stížnost do Diotrefa, doporučení Demetria, závěr.

¹ (Já) starší, milému Gajovi, kteréhož miluji v pravdě: ² Miláčku, modlím se, abys měl se dobře v každé příčině a byl zdrav, jako se má dobře duše tvá.

³ Zaradoval jsem se velice, když bratři přicházeli a vydávali svědectví o tvé pravdě: kterak ty v pravdě žiješ. ⁴ Větší radosti nemám nad to, abych slyšel, že moje děti žijí v pravdě. ⁵ Miláčku, věrně činíš, cokoli děláš pro bratry, a to přesporní. ⁶ Oni vydali svědectví o tvé lásce před církví, a ty dobře učiníš, doprovodíš-li je tak, jak jest důstojno Boha. ⁷ Neboť pro jeho jméno vyšli, nepřijímající ničeho od pohanů; ⁸ máme tedy my přijímati takové, abychom byli (jejich) spolupracovníky pro pravdu.

⁹ Byl bych psal církvi, ale Diotrefes, jenž ctižádostivě panuje nad nimi, nás nepřijímá. ¹⁰ Proto, přijdu-li, připomenu (mu) jeho skutky, které činí tlachaje špatnými slovy proti nám, a nepřestává na tom, nejen sám bratrů nepřijímá, nýbrž brání i těm, kteří chtějí (je přijmouti), a z církve je vylučuje. ¹¹ Miláčku, nenásleduj zlého, nýbrž toho, co dobré jest. Kdo činí dobře, z Boha jest, kdo činí zle, neviděl Boha.

3. Svědectví o tvé pravdě, t. j. o tom, že žiješ podle pravdy křesťanské, že vedeš život opravdově křesťanský.

6. Slovem doprovoditi míní nejen čestný doprovod na kus cesty, nýbrž i, a to hlavně, opatření potřebnými věcmi na cestu. (Srov. Skut. 15, 3; 20, 38; 21, 5.) Jakož je důstojno Boha, v jehož službě jsou, tedy uctivě a pečlivě.

9. Nás nepřijímá, t. j. neuznává naší autority.

¹²Demetriovi vydává se svědectví ode všech, i od pravdy samé; ale i my vydáváme (mu) svědectví, a víš, že svědectví naše jest pravdivé.

¹³Mnoho bych měl ti psáti, ale nechci ti psáti inkoustem a perem, ¹⁴doufám však, že brzy tě uvidím a budeme mluvit ústy k ústům. ¹⁵Pokoj tobě. Pozdravují tě přátelé. Pozdravuj přátele zejména.

O listě sv. Judy.

Autorem tohoto listu je apoštol Juda, přímým Tadeus neb Lebeus, syn Alfea a jeho manželky Marie, jenž pro svou příbuznost s Pánem Ježíšem býval nazýván bratrem Páně podobně jako bratři jeho Jakub Mladší, Šimon a Josef (Mat. 13, 55). Kde působil opustiv Palestinu, nelze přesně udati, neboť staré zprávy se rozcházejí; nejvíce se však podobá pravdě, že kázal v Arabii, Syrii, Mesopotamii a Persii, a že při návratu byl usmrčen v Berytě.

Autor se představuje jako Juda bratr Jakubův, a jest přesvědčen, že čtenáři poznají, který Juda jim píše. Takového přesvědčení však nemohl míti Juda kterýkoli, ani bratr kteréhokoli Jakuba, nýbrž jen Juda vůbec známý a bratr Jakuba dobře známého. Takovým však v době apoštolské, kdy byl sepsán tento list, nebyl nikdo jiný, leč jen Juda apoštol, jenž podle sv. Luk. 6, 16. a Skut. ap. 1, 13. ve sboru apoštolském měl skutečně bratra Jakuba a též Tadeem (Tadeášem) neb Lebeem se nazýval (Mat. 10, 3). Sv. Petr užívá jeho listu ve 2. listě svém a tak najevo dává, že koncem r. 66 neb počátkem r. 67, kdy on svůj list napsal, list Judův již trval, a tedy vskutku z té doby pochází, do které se klade. Zřejmě pak to dosvědčují Zlomek Murat., Tertullian, Klement Alex. a j., kteří mu tento list výslovně přičítají.

Pro koho psal svůj list, neudává sám, leč jen všeobecně; poslal jej nejspíše křesťanům palestinským; poukazuje k tomu mimo jiné již ta okolnost, že sv. Juda uznal za dobré, aby se ve svém listě představil svým čtenářům jako bratr Jakuba — toho Jakuba Mladšího, jenž jako biskup jerusalemský vedl vrchní správu nad křesťany palestinskými a zvláště u nich požíval veliké vážnosti. U křesťanů těch byly po smrti sv. Jakuba poměry velice neutěšené. Mimo jiné zaviňovali je různí bludaři ze židokřesťanů, kteří tam šířili podobné bludy, jaké byly šířeny v oněch krajích maloasijských, kterým

psal sv. Petr; zejména popírali božskou a vykupitel-skou velebnost Ježíše Krista a hověli různým neřes-tem, sváděli k nim i jiné. Sv. Juda se o tom dověděl někde na východě a těžce nesa, že se tak pustoší církevní obec, kterou byl spravoval jeho bratr, po-slal oněm křesťanům list, ve kterém vyličuje po-vahu oněch bludařů, ukazuje jejich trestuhodnost a vyzývá čtenáře, aby vytrvali ve víře apoštolské a měli se na pozoru před bludaři. List byl napsán kolem r. 65.

List sv. Judy.

Úvod.

¹ Juda, služebník Ježíše Krista, bratr Ja-kubův, povolancům v Bohu Otci milovaným a Kristu Ježíši zachovaným: ² Milosrdenství a pokoj i láska budtež vám rozmnoženy.

³ Miláčkové, vynakládaje veškerou píli vám psáti o společné spáse naší, mám za nutné pí-semně vás napomenouti, abyste bojovali pro víru jednou (provždy) věřícím podanou. ⁴ Ne-boť se vloudili jacísi lidé, kteří dávno jsou na-

1 n. Viz Řím. 1, 1. 7; 1. Kor. 1, 1. 2; 1. Petr. 1, 1. 2.

3n. Pohnutka a účel spisu. Pohnutkou k němu bylo nebezpečnoství hrozící čistotě jejich víry se strany bludařů, účelem pak bylo obrniti je proti bludařům a povzbuditi, aby ve své víře vytrvali.

4. Již v St. zákoně bylo předobrazeno, jak přísný trest stihne bezbožníky ty, a to tresty, které stihly hříšníky ve v. 5—11. jmenované.

před naznačení k tomu soudu, bezbožníci to, kteří milost Boha našeho zaměňují za prostopášnost a zapírají jediného vládce a Pána našeho Ježíše Krista.

Varuje před bludaři.

⁵Připomenouti však chci vám, kteří (to) všechno jednou (provždy) víte, že Ježíš vysvobodiv lid z Egypta, po druhé zahubil ty, kteří neuvěřili; ⁶anděly pak, kteří neuchovali svého knížectví, nýbrž opustili své obydlí, k soudu velikého dne uchoval věčnými vazbami pod temností; ⁷kterak (i) Sodoma a Gomorra i města okolní, která podobným způsobem smilnila a za jiným tělem odešla, leží před námi jako příklad (výstražný), trpíce trest ohně věčného. ⁸Podobně zajisté i tito

5. Místo slova Ježíš mají některé rukopisy Pán. Slovo Ježíš bylo asi napsáno původně, ale ovšem sv. Juda nemínil tím ani Josua, jak někteří myslili, ani Ježíše Krista jakožto vtěleného Syna Božího, nýbrž Ježíše jedině jako Boha, t. j. Syna Božího, ještě nevtěleného, podobně jako sv. Pavel v 1. Kor. 10, 4. Po druhé zahubil, t. j. zakročiv po prvé je osvobodil, zakročiv po druhé zahubil (4. Mojž. 14, 37).

6. Knížectvím míní prvotní stav neporušenosti a svatosti. Velikým dnem rozumí den soudný, slovy pod temností tolik, co v pekle (nejhlubším). Srov. 2, Petr 2, 4.

7. Viz 1. Mojž. 19; 2. Petr 2, 6.

8. Tito, t. j. bludaři ve v. 4 označení; ve svém snění (blouznění; doslovně sníce), slova toho ve Vulgátě není; panstvem, t. j. Pánem Ježíšem; mocností, t. j. anděly zlé. Viz 2. Petr. 2, 10.

ve svém snění tělo poskvřňují, panstvem pohrdají, mocnosti tupí. ⁹A (přece) archanděl Michael, když ve sporu s ďáblem přel se s ním o tělo Mojžíšovo, neosmělil se vynésti soudu potupného, nýbrž řekl: „Přikaz tobě Bůh!“

¹⁰Tito však tupí, čeho neznají, a co způsobem přirozeným jako nerozumná zvířata znají, v tom berou zkázu. ¹¹Běda jim, že se dali ces-

9. Ani archanděl Michael se neosmělil ve svém sporu s ďáblem potupiti ho, nýbrž ponechal soud Bohu; jak opovázliví jsou tedy řečení bludaři, slabí to lidé, když oni s posměchem tupí mocnosti pekelné, jako by žádné moci neměly! Sv. Juda připomíná tu staré podání židovské, čtenářům jeho dobře známé, které doplňují biblickou zprávu o pohřbení těla Mojžíšova Bohem samým (5. Mojž. 34, 5. 6), dávalo najevo, že Bůh to učinil skrze archanděla Michaela, a sdělovalo, že při tom nastal spor mezi Michaelem a ďáblem o tělo Mojžíšovo. Ale zajisté ani podání to ani sv. Juda je připomínaje, nemínili říci, že by takový spor byl vskutku nastal, nýbrž jen po způsobě Job. 1, 6—12 vyjádřiti básnicky myšlenku, že ďábel těžce nesl, že tělo Mojžíšovo bylo po vůli Boží pochováno na místě všemu lidu neznámém, poněvadž viděl, že se mu tím zkazil plán svěsti lid k pověřivému a modlářskému uctívání tělesných ostatků Mojžíšových.

10. Tupí, čeho neznají, totiž Krista Pána a mocnosti pekelné. Srov. v. 8. Co znají způsobem přirozeným jako nerozumná zvířata, t. j. pouze svými smysly, v tom berou zkázu; poněvadž totiž oddávající se zcela smyslnosti, věci pouze smysly poznanych užívají měrou nezřízenou, upadají tak v časnou i věčnou zkázu.

11. Srov. 1. Mojž. 4, 8; 4. Mojž. 22; 2. Petr 2, 15; 4. Mojž. 16, 32.

tou Kainovou a za plat se vrhli do bludu Baalamova a zahynuli spurností Koreovou! ¹² Jsou to skvrny při vašich hodech lásky, jež to spolu hodují bez bázně sami sebe pasouce, mraky bezvodné větry (sem i tam) přeháněné, stromy v podzimu, bez plodů, dvakrát umrlé, z kořen vyvrácené; ¹³ bouřlivé vlny mořské, které vypěňují své hanebnosti; hvězdy bludné, jimž mrákota temnosti uchována jest na věky. ¹⁴ Předpověděl však také o nich sedmý (patriarcha) od Adama, Henoch, řka: „Hle, Pán přichází se svatými tisíci svými, aby vykonal soud nade všemi a potrestal všecky bezbožníky za všecky skutky jejich bezbožné, které páchali bezbožně, i za všecky příkré řeči, které mluvili proti němu bezbožní hříšníci.“ ¹⁵ Jsou to reptalové (se svým osudem) nespokojení, ačkoli žijí podle svých žádostí, a ústa jejich mluví věci naduté, ač (jinak) pochlebuji pro zisk.

Povzbuzení k vytrvalosti ve víře. Závěr.

¹⁷ Vy však, miláčkové, pamatujte na slova předpověděná od apoštolů Pána našeho Ježíše Krista, že vám pravili: ¹⁸ „V posledku času přijdou posměvači, kteří budou žítí podle svých chtíčů v bezbožnostech.“ ¹⁹ Jsou to ti,

^{12n.} Srov. 2. Petr. 2, 17—18.

^{18.} V posledku času, t. j. v době mesiášské. Srov. Žid. 1, 1; 1. Petr. 1, 20.

kteří činí roztržky, (lidé) živočišní, Ducha nemající. ²⁰ Vy však, miláčkové, vzdělávejte se na přesvaté víře své, modlete se v Duchu svatém, ²¹ zachovejte se v lásce Boží, očekávající milosrdenství Pána našeho Ježíše Krista k životu věčnému. ²² A jedny usvědčujte v pochybnostech, ²³ jiné zachraňujte, vytrhující je z ohně, nad jinými se slitovávejte v bázni, majíce v ošklivosti i šat tělem poskvrněný.

²⁴ Tomu pak, jenž mocen zachovati vás bez poklesku a postavití před svoji velebnost neposkvrněny s plesáním (při příchodě Pána našeho Ježíše Krista), ²⁵ jedinému Bohu, spasiteli našemu, skrze Ježíše Krista, Pána našeho (jest) sláva, velebnost, vláda a moc přede vším věkem i nyní i na všechny věky. Amen.

22n. Ty, kteří podléhající vlivu nepravých učitelů, jsou v pochybnostech o své víře, usvědčujte, t. j. přiměřenými důvody přesvědčujte o pravosti víry Kristovy i o nepravosti učení oněch učitelů a o tom, jak nesprávně a nebezpečně by bylo pravou víru svou opustiti a bludařů se přidržeti; ty však, kteří jsou již poněkud zachvácení zhoubným ohněm učení bludařského, zachraňujte pro spásu, vytrhující je z ohně bludného učení a tím i z nebezpečnosti ohně věčného; nad těmi pak, kteří již odpadli, avšak litující činu svého, s kajícností se vracejí, se slitovávejte, přijímající je zase s láskou, ale číňte to s bázní a opatrností, abyste při záchranné činnosti té sami nebyli porušeni, a proto mějte v ošklivosti i šat tělem poskvrněný, t. j. i to, co na vnějšku (na způsobech a chování) jiných (od bludařů nakažených) jest poskvrněno.

O Zjevení sv. Jana či Apokalypsi.

Zjevení sv. Jana jest jediná prorocká kniha N. Z. Slove tak proto, poněvadž obsahuje zjevení o budoucích osudech církve, které bylo dáno apoštolu Janovi ve vidění na ostrově Patmu.

Spisovatelem jejím je apoštol sv. Jan. Spisovatel sám se jmenuje prostě Janem a jest přesvědčen, že čtenáři, křesťané maloasijských, budou věděti, od kterého Jana kniha pochází. Vystupuje s takovou vážností, dává důrazná napomenutí a pokárání a hrozí tresty i biskupům, jak mohla činiti jediná osoba jim nadřizená. Tak dává najevo, že byl u svých čtenářů nejen dobře znám, nýbrž i v plné vážnosti jako vrchní pastýř neb metropolita. To se však nehodí na žádného jiného Jana z posledních desítiletí prvního století, kdy spis ten povstal, leč jen na Jana apoštola, a lze tím méně mysliti právem na jiného, poněvadž spisovatel praví o sobě, že byl (ve vyhnanství) na ostrově Patmu pro slovo Boží a pro svědectví o Ježíši Kristu (1, 9); neboť veškeré podání, pokud o té věci mluví, sděluje jednomyslně, že právě Jan apoštol to byl, jenž pro víru svou byl poslán do vyhnanství na Patmos. Zřejmě pak dosvědčuje to mimo jiné sv. Justin ve své Rozmluvě s Tryfonem kolem r. 150 po Kr., a to v Efesu, tedy tam, kde apoštol Jan působil i zemřel a kam řečený spis (Apokalypsi) také zaslal, a v době, kdy Janovi vrstevníci ještě žili a jeho (Justina) bezpečně mohli poučiti o tom, zdali spis ten pochází skutečně od Jana apoštola neb od jiného. O něco později to dosvědčuje sv. Ireneus, Zlomek Murtoriho, sardský biskup Melito a j.

Napsal ji na ostrově Patmu v posledních letech panování císaře Domitiána, nespíše r. 95, a věnoval ji sedmi obcím maloasijským ve vidění zvláště jmenovaným (1, 11.).

Pohnutkou mu byl podle 1, 11 výslovný rozkaz Kristův, aby napsal zjevení mu dané. Co však Krista pohnulo, aby zjevení to dal, není známo; nejspíše však

to učinil vzhledem k pronásledování, která již na církev přišla a ještě přijíti měla, a vzhledem ke snahám nevěrců a bludařů škoditi církvi nepravým učním, a o kterých věděl, že i v budoucnosti se budou jeviti; neboť jak ona pronásledování, tak i tyto podvratné snahy budily zajisté u mnoha horlivých křesťanů úzkost, jak církev v tom nebezpečenství obstojí a své poslání vykoná.

Účelem pak, proč Kristus to zjevení dal, bylo jednak poučiti křesťany o konečném vítězství a oslavení církve, jednak je potěšiti a povzbuditi k vytrvalosti v různých útrapách a pronásledováních.

Nesouhlasíme ani s těmi, kteří vykládají Zjevení sv. Jana pouze o prvních neb jen o posledních stoletích církve, ani s těmi, podle nichž Zjevení obsahuje celé dějiny církve v postupu chronologickém, neboť výklady ty nesrovnávají se po našem soudu se zněním a duchem i účelem jeho, nýbrž v souhlase se Sušilem a jinými vykladači vztahujeme obsah knihy k veškerému pozemskému trvání církve (od dob Janových) bez ohledu na chronologii a vidíme v ní proroctví o vnitřních i vnějších stavech a bojích, kterými církev projde po čas pozemského svého trvání, a o vítězstvích a konečně oslavě, jichž se jí dostane, či spíše proroctví o soudech, které Kristus bude vykonávati jak nad církví svou, tak nad jejími nepřáteli, jakož i o vítězství, jehož dobude dobro nad zlem, zejména při viditelném příchodě Kristově k soudu.

Převhodně jest položena řízením Božím na konec knih biblických. Jest posledním kamenem na velkolepé stavbě Písma sv., které se tak jeví jako celek na výsost ladný.

Apokalypse čili Zjevení sv. Jana.

Úvod.

1. ¹Zjevení Ježíše Krista. Dal mu je Bůh, aby ukázal služebníkům svým, co musí státi se vbrzku. A on (Ježíš) naznačil to skrze anděla svého, poslav ho služebníkovi svému Janovi. ²A ten osvědčuje jakožto slovo Boží a svědectví Ježíše Krista všecko, co byl viděl. ³Blahoslavený, kdo čte a kdo poslouchají slova proroctví toho a zachovávají, co v něm jest napsáno, neboť čas jest blízko.

⁴Jan sedmi církvím v Asii: Milost vám a pokoj od toho, jenž jest a jenž byl a jenž

1, 1—3. Pán Ježíš sám obdržel zjevení od Boha, o to nejen jako člověk (nač sv. Jan zde předem myslí), nýbrž i jako Bůh, pokud totiž jakožto Syn Boží jest od Boha Otce od věčnosti zplozen a tímto zplozením obdržel jak božskou podstatu a moc, tak i božskou vědoucnost. „Vbrzku“, ne že by se mělo vbrzku vyplniti všecko, co bylo Janovi zjeveno, nýbrž že vbrzku mělo se počítí vyplňovati to, co bylo zjeveno. Naznačil, t. j. různými obrazy a znameními představil, a to nikoli osobně, nýbrž skrze anděla, ježž byl k němu poslal. Slovy „čas blízko jest“ opakuje jinými slovy to, co již řekl ve v. 1., totiž že se vbrzku počne vyplňovati to, co v Apokalypsi jest předpověděno.

4—6. Ač výslovně věnování svědčí pouze sedmi obcím, jest přece to, co Apokalypse obsahuje, řečeno všem obcím církve Kristovy všech věků. Viz v. 11. Od toho, jenž jest... přijde, t. j. od Boha (troj-jediného). Slovy „od sedmi duchů“ vyjadřuje nejspíše

přijde, a od sedmi duchů, kteří jsou před trůnem jeho, ⁵a od Ježíše Krista, jenž jest svědek věrný, prvorozenec mrtvých a vládce králů pozemských. Tomu, jenž nás miluje a nás obmyl od hříchů našich krví svou ⁶a učinil nás královstvím, kněžími Bohu a Otci svému; tomu (budiž) sláva i vláda na věky věků. Amen.

⁷Hle, přichází s oblaky, a uzří ho každé oko i ti, kteří ho zbodali, a budou kvíleti nad ním všechna pokolení země. (Ano,) stane se.

⁸Já jsem alfa a omega [počátek a konec], praví Pán Bůh — ten, jenž jest a jenž byl a jenž přijde — všemohoucí.

zosobněním božskou všemohoucnost, označuje jimi Boha jakožto všemohoucího, jako slovy „jenž jest, jenž byl, jenž přijde“ (bude) označuje ho jako bytost naprostou, věčnou, nezměnitelnou.

5. Od Ježíše Krista jako Bohočlověka. Prvorozencem mrtvých zove ho, poněvadž první vstal z mrtvých a jest příčinou budoucího zmrtvýchvstání našeho k životu věčnému.

6. Viz 1. Petr. 2, 9.

7—8. Ohlašuje předmět Zjevení (Apokalypse); předmětem jest: Kristus přijde soudit všechny lidi, věřící i nevěřící. Nemíni však pouze soud poslední, nýbrž i ten, který Kristus stále (většinou skrytě) vykonává jak nad věřícími, tak nad nevěřícími, jakož byl řekl před Kaifášem: Od tohoto času uzříte Syna člověka seděti na pravici Boží a přicházeti v oblacích nebeských. Mat. 26, 64. Slova „Uzří ho...“, kteří ho zbodli“ jsou volně uvedena ze Zach. 12, 10.

8. Pán Ježíš se nazývá alfa a omega (či jak bychom my řekli A a Z), t. j. počátek a konec či první a poslední, jak i ve 22, 13.

⁹Já Jan, váš bratr a spoluúčastník v soužení a v království a v trpělivosti Ježíše Krista, byl jsem na ostrově jménem Patmos pro slovo Boží a pro svědectví o Ježíšovi.

¹⁰Přišel jsem u vytržení ducha v den Páně a uslyšel jsem za sebou hlas veliký jako (hlas) trouby, ¹¹jenž pravil: Co vidíš, napiš do knihy a pošli sedmi církvím [v Asii], do Efesu a do Smyrny a do Pergamu a do Thyatiry a do Sard a do Filadelfie a do Laodiceje.

¹²I obrátil jsem se, abych se díval po hlase, který se mnou mluvil. A když jsem se obrátil, užířel jsem sedm svícňů zlatých ¹³a uprostřed svícňů kohosi, jenž byl podoben Synu člověka, oblečen v řízu a opásán na prsou pásem zlatým; ¹⁴hlava a vlasy jeho byly bílé jako vlna bílá (a) jako sníh, a oči jeho jako plamen ohně; ¹⁵a nohy jeho podobny žhavému kovu, jako v rozpálené peci, a hlas jeho (byl mohutný) jako hukot veliké vody. ¹⁶A měl

9. Na Patmu, malém to ostrově v moři Egejském jihozápadně od Efesu.

12n. Sedm svícňů zlatých znamená sedm řečených obcí maloasijských jakož i celou církev, neboť číslo sedm znamená zároveň veškerost. Stál uprostřed mezi svícny na znamení, že jest ochráncem a soudcem církve.

14—15. Bílé vlasy značí věčnost, svítící oči vševedoucnost, plamenné nohy nezdolnou moc.

16. Sedm hvězd značí (jak patrno z v. 20) anděly, t. j. představené či biskupy řečených sedmi obcí maloasijských, ale též představené církve vůbec. Držel je ve své pravici, aby naznačil, že má neobmezenou

ve své pravici sedm hvězd, a z úst jeho vycházel (ostrý) meč dvojbřítý, a obličej jeho byl jako když slunce svítí ve své síle.

¹⁷ A když jsem ho uviděl, padl jsem k nohám jeho jako mrtvý. I položil pravici svou na mne a řekl: Neboj se, já jsem první a poslední ¹⁸ a živý; a byl jsem mrtev, a hle, jsem živ na věky věků, a mám klíče od smrti a od místa zemřelých. ¹⁹ Napiš tedy, co jsi viděl, a co jest, a co se stane potom, ²⁰ tajemství sedmi hvězd, které jsi viděl na mé pravici, a sedmi svícňů zlatých; sedm hvězd jsou andělé sedmi církví a sedm svícňů jest sedm církví.

moc i chrániti je proti moci nepřátelské i trestati ty, kdo by toho zasloužili. Meč dvojbřítý = znamení všemohoucí moci soudcovské a trestající. Tím, že dal meči vycházeti z úst a tak již pouhému slovu svému přiřítal všemohoucí onu působivost, ukázal i na svou božskou moc; neboť pouze Bůh může pouhým slovem jeviti takovou působivost.

17. Já jsem první a poslední, t. j. Bůh.

18. Jsem živý ve smyslu oživující, t. j. zdroj, dárce a udržovatel veškerého života a mám moc nad smrtí.

20. Tajemství či skryté věci, t. j. přítomný i budoucí stav sedmi hvězd... a sedmi svícňů; jak sám vykládá, hvězdami rozumí anděly, t. j. představené řečených sedmi obcí, jakož i veškeré církve vůbec (podle některých vykladačů míní jimi strážné anděly oněch obcí), svícny pak míní obce ty samy, jakož i církev veškerou.

Od 2, 1—3, 22 vylučuje vidění sedmi listů, které měl napsati a poslati představeným (biskupům) sedmi obcí maloasijských, ne každé po jednom, nýbrž každé

1. Vidění sedmi listů.

Listy andělu efeskému, smyrenskému, pergamskému a thyatirskému.

2. ¹ Andělu církve efeské napiš: Toto praví ten, jenž drží sedm hvězd ve své pravici, jenž chodí uprostřed sedmi svícenů zlatých: ² Zním skutky tvé i práci a trpělivost tvou a to, že nemůžeš snést zlych a zkusil jsi těch, kteří praví, že jsou apoštoly, nejsouce jimi, a shle-

všecky jakožto součást celého spisu. Představení církve nazývají se andělé (poslové) jednak proto, že již ve St. zákoně se tak nazývali kněží a proroci, jednak proto, že mají poslání od Boha jako andělé, a že vedou aneb alespoň vésti mají věřící na cestě spásy jako andělé. Církevní obce pak slovou svícny, poněvadž mají svítiti jiným v temnotě toho světa i pravdou zjevenou i příkladem života ctnostného.

2, 1—7. První list je určen biskupu města Efesu, kteréž bývalo hlavním městem Jonie a vynikalo obchodem i uměním, nyní však jest na jeho místě nepatrná vesnice mohamedánská, jménem Ajasluk. Biskupem byl tam tehdy buď sv. Timotheus (viz listy sv. Pavla) aneb jeho nástupce Onesimos, jehož sv. Ignác mučedník chválí jako muže lásky nevýslovné a doporučuje za vzor křesťanům efeským. Týká-li se tedy výtku ve v. 4. obsažená jednoho z nich, jest to upozorněním, že i světci mohou chybiti v tomto životě, a povzbuzením k opatrnosti. Jest však pravděpodobno, že chyba tuto (a v jiných listech) vytčená nebyla osobní chybou příslušného biskupa, nýbrž chybou té obce církevní, ve které byl biskupem, a že jen proto se kárá na biskupu, poněvadž rozkvět neb klesání obce bývá podobně chválou neb hanbou biskupa samého, jako zvedenost neb nezvedenost dítek bývá ke cti neb k necti rodičů.

dal jsi je jako lháře, ³ a že máš trpělivost a snášel jsi pro jméno mé, a neustal jsi. ⁴ Ale mám proti tobě, žes opustil lásku první. ⁵ Pomni tedy, odkud jsi vypadl, a čiň pokání a konej skutky první; ne-li, přijdu na tebe a pohnu svícнем tvým s místa jeho, jestli ne- učiníš pokání. ⁶ Ale to máš, že nenávidíš skutků Mikulášovců, které také já nenávidím. ⁷ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím: Tomu, kdo zvítězí, dám jísti se stromu života, který jest v ráji Boha [mého].

⁸ Andělu církve smyrenské napiš: Toto praví ten, jenž jest první a poslední, jenž byl mrtev a ožil: ⁹ Znáм tvé soužení a tvou chudobu, (ale jsi bohat) i rouhání se strany těch, kteří praví, že jsou židé, ale nejsou jimi, nýbrž lidem satanovým. ¹⁰ Nic se neboj toho,

4n. Činil pokání, t. j. aby změnil nynější chladnější smýšlení své, oživil prvotní lásku a horlivost svou a činil skutky první, slouže totiž Bohu tak horlivě, jako byl činil dříve. A hrozí, neposlechne-li, že přijde na něj a za trest pohne svícнем jeho, t. j. dopustí, aby v církvi efeské zanikla víra Kristova a tamní církev sama. Práví-li, že pohne svícнем víry jeho s místa jeho, naznačuje, že dopustí Bůh, aby pravá víra v některém kraji zanikla.

8—11. Druhý list jest určen biskupu ve Smyrně, nyní Ismir zvané od Turků. V době, kdy sv. Jan psal Apokalypsi, byl tam biskupem již asi sv. Polykarp, žák sv. Jana. On a biskup filadelfský jsou jediní, jimž Kristus velí vyslovit pouze chválu a povzbuzení k setrvání.

9. Bohat Boží milostí a zásluhami dobrých skutků.

10. Deset dní, t. j. krátký čas.

co budeš trpěti. Hle, ďábel uvrhne některé z vás do vězení, abyste byli zkušeni, a budete míti soužení po deset dní. Buď věrný až do smrti, a dám ti korunu života. ¹¹Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím: Kdo zvítězí, neutrpí škody od smrti druhé.

¹²Andělu církve pergamské napiš: Toto praví ten, jenž má meč (ostrý,) dvojbřitký: ¹³Vím, kde bydlíš: tam, kde jest trůn sata-nův; a držíš se jména mého a nezapřel jsi víry mé ani ve dnech, ve kterých (žil) Antipas, svědek můj věrný, jenž byl usmrcen u vás, kde satan přebývá. ¹⁴Ale mám proti tobě (něco) málo: že tam máš některé, kteří se drží učení Balaama, jenž učil Balaka udělati pohoršení před syny israelskými, aby jedli (věci obětované modlám) a smilnili; ¹⁵tak máš i ty některé, kteří se drží učení Mikulášovců podobně. ¹⁶Učiň tedy pokání; ne-li, přijdu na tebe brzy, a budu bojovati s nimi

11. Smrti druhé, t. j. smrti či záhuby věčné.

12—17. Třetí list určen jest biskupu v Pergamu, městě Velké Mysie, nyní Bergama zvaném, které vynikalo znamenitou knihovnou, výrobou pergamenu a chrámem bůžka Aeskulapa.

14. Balaam navedl moabského krále Balaka, aby pomocí dcer moabských a madiánských svedl Israelity k modlářství Peorovu, t. j. ke smilství, páchanému na čest bůžka Peora. (4. Mojž. 31, 16; 24, 1—2.) Rozumí pak vyznavači učení Balaamova tytéž učitele bludařské (a směr nepravý), které ve v. 6 nazval Mikulášovci.

mečem úst svých. ¹⁷Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím: Tomu, kdo zvítězí, dám mannu skrytou a dám mu kamének bílý a na kaménku napsané jméno nové, jehož nikdo nezná leč ten, kdo jej dostává.

¹⁸Andělu církve thyatirské napiš: Toto praví Syn Boží, jenž má oči jako plamen ohně a nohy jeho jsou podobny kovu žhavému: ¹⁹Znám tvé skutky, i tvou lásku a víru a službu a trpělivost i to, že posledních skutků tvých jest více nežli prvních. ²⁰Ale mám proti tobě, že necháváš ženu Jezabelu, která se vydává za prorokyni, a ta učí a svádí mé služebníky, aby smilnili a jedli věci obětované modlám. ²¹A dal jsem jí čas, aby učinila pokání, ale nechce se káti ze smilství svého.

17. Manna znamená Ježíše Krista (Jan. 6, 31 až 33), s nímž kdo vejde ve spojení věčné, stává se účasten blaha věčného. Skrytou nazývá mannu tu, poněvadž blaženost věčná jest nevýslovná (1. Kor. 2, 9). Bílým kaménkem (drahokamem) značí také blaženost věčnou. Nové jméno na něm napsané značí nový stav, ve kterém žijí oslavenci nebeští.

18—29. Čtvrtý list jest určen biskupu v Thyatiře (v Lydii).

20. Jezabel jest jméno manželky israelského krále Achaba, která pronásledovala proroky (3. Král. 18, 4, 13) a zaváděla modloslužbu, spojujíc s ní čarodějství (3. Král. 21, 25—26; 4. Král. 9, 22). Zde označuje nepravý (pohanský) směr, který se vtíral do církve Kristovy.

21. Ze smilství, t. j. ze své nevěrnosti k pravému Bohu a z těch hříchů, které z nevěrnosti jejich plynuly.

²² Hle, uvrhnu ji na lože a ty, kteří s ní cizoloží, v soužení veliké, neučiní-li pokání ze svých skutků; ²³ a dítky její usmrtím. Všecky církve poznají, že já jsem ten, jenž zpytuje ledví a srdce, a dám vám každému podle skutků vašich.

²⁴ Vám pak pravím, těm ostatním v Thyatíře, kteří nemají toho učení, kteří nepoznali, jak říkají, hlubokostí satanových: Nevložím na vás jiného břemene; ²⁵ ale toho, které máte, se držte, dokud nepříjdu. ²⁶ A kdo zvítězí a bude zachovávat skutky mé až do konce, tomu dám moc nad pohany, ²⁷ a bude je spravovat berlou železnou a jako nádobu hrnčířskou je roztříští, ²⁸ jak i já jsem přijal od Otce svého, a dám mu hvězdu jitřní. ²⁹ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím.

22. Na lože bolesti, nemocných a nejen je, nýbrž i všechny ty stihne soužením náramným, kteří s Jezabelou cizoloží, t. j. ty, kteří následují oněch špatných učitelů, odpadající od Boha.

23. Naráží na zavraždění dítek Jezabeliných, které nařídil Jehu (4. Král. 10, 6—10). Jenž zpytuje... viz žalm 7, 10; Jerem. 11, 20; 17, 10.

26n. Obrazem vlády nad pohany slibuje věčnou blaženost tomu, kdo zvítězí nad překážkami spásy, zejména nad duchem pohanským. Berlou železnou rozumí se vláda pevná, taktéž slovy roztříští. Užívá tu týchž slov, kterých v žalmu 2, 9. jest užito o neobmezené vládě Kristově.

28. Dám mu hvězdu jitřní, t. j. účast ve své moci a slavném panování.

Listy andělu sardskému, filadelfijskému a laodicejskému.

3. ¹ Andělu církve sardské napiš: Toto praví ten, jenž má sedm duchů Božích a sedm hvězd: Znam tvé skutky, že máš jméno, jako bys žil, a jsi mrtev. ² Probud se a utvrď ostatek, jenž jest na umření; neboť neshledávám skutků tvých dovršenými před Bohem svým. ³ Proto pomni, kterak jsi přijal a uslyšel, a zachovávej to a učiň pokání. Nebudeš-li tedy bdíti, přijdu na tebe jako zloděj a nezvíš, kterou hodinu přijdu na tebe. ⁴ Avšak máš v Sardech několik (málo) jmen, která neposkvřila roucha svého; a (ti) budou choditi se mnou v rouše bílém, neboť jsou (toho) hodni. ⁵ Kdo zvítězí takto, bude oblečen v roucho bílé, a nevymaže jména jeho z knihy života a vyznam jméno jeho před Otcem svým i před

3, 1—6. List biskupu sardskému. Sardy byly hlavním městem starověké Lydie východně od Efesu; obyvatelstvo jeho bylo pověstné životem rozmařilým.

1. Viz 1, 4—16. Pán Ježíš označuje se jako ten, jenž má sedm duchů Božích či všemohoucnost a sedm hvězd či veškerenstvo církevních obcí, a tak udává, že jest Bohem všemohoucím, jenž má v ruce, t. j. ve své moci veškerou církev. Pro skutky na oko chvalné měl biskup jméno, že žije, pověst biskupa dobrého a jeho podřízení pověst křesťanů pravých, ve skutečnosti však (před Bohem) byl mrtev duševně a jeho podřízení jen křesťany podle jména a skutků vnějších, ne však podle ducha a smýšlení vnitřního.

4. Jmen = jednotlivců.

anděly jeho. ⁶Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím.

⁷Andělu církve filadelfijské napiš: Toto praví ten svatý, ten opravdový, jenž má klíč Davidův, jenž otvírá, a nikdo nezavře, zavírá, a nikdo neotevře. ⁸Znám tvé skutky; hle, dal jsem před tebou dveře otevřené, kterých nikdo nemůže zavřít, neboť malou máš moc a přece zachoval jsi slovo mé a nezapřel jsi jména mého. ⁹Hle, dám ti některé z lidu satanova, z těch, kteří praví, že jsou židé, a nejsou jimi, nýbrž lžou; hle, učiním, aby přišli a poklonili se před nohama tvýma, a poznali, že já jsem zamiloval tebe. ¹⁰Poněvadž jsi zachoval slovo trpělivosti mé, i já tě zachovám od hodiny pokušení, která přijde na celý okrsek zemský, aby zkusila obyvatele země. ¹¹Hle, přijdu brzy; drž, co máš, aby nikdo nevzal tvé koruny. ¹²Kdo zvítězí, toho

7—13. List biskupu ve Filadelfii na východní hranici Lydie.

7. Ten opravdový, t. j. věčný; má klíč Davidův, t. j. neobmezenou moc nad královstvím mesiášským.

8. Dal před ním dveře otevřené do svého království..., t. j. přijal je do svého království, a nikdo je nebude moci z něho vyloučiti.

9n. Za odměnu věrnosti slibuje obrácení židů, kteří je pronásledují, a ochranu v utrpení.

12. Také svoje jméno napíše na něj, a to nové, t. j. ono, které mu jest dáno po dokonáném vykoupení, jméno totiž, že i jako Bohočlověk jest králem nebe i země. Napíše je tím, že ho učiní

učiním sloupem v chrámě Boha mého a ven nevyjde již. A napíšeš na něj jméno města Boha svého, nového to Jerusalema, který sestupuje s nebe od Boha mého, i jméno mé nové.
¹³ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvim.

¹⁴ Andělu církve laodicejské napiš: Toto praví Amen, svědek věrný a opravdový, počátek tvorstva Božího: ¹⁵ Zním tvé skutky, že nejsi ani studený, ani horký. Ó bys byl studený anebo horký; ¹⁶ takto však, poněvadž jsi vlažný, a nejsi ani horký, ani studený, vyvrhnu tě z úst svých. ¹⁷ Neboť pravíš: Jsem bohat, ano zbohatnul jsem a ničeho nepotřebuji; a nevíš, že jsi nešťastník a ubožák, chudý a slepý a nahý. — ¹⁸ Radím ti koupit si ode mne zlato ohněm zkušéné, abys zbohatnul, a roucha bílá, abys oblékl se a neukázala se hanba tvé nahoty, a mast oční k pomazání očí svých, abys viděl. ¹⁹ Já káráám a trestám ty, které miluji; buď tedy

účastným oné moci a vlády a slávy, která jest mu dána jako Bohočlověku. Novým Jerusalemem míní nebe.

14—22. List biskupu (a církevní obci) v Laodiceji, bývalém městě Veliké Frygie na řece Lyku.

14. Pán Ježíš nazývá se Amen (pravda) jakožto pravdomluvný, takže ke všemu, co mluví, lze říci „Amen“ (= jest to pravda, tak jest).

15. Studeností míní stav v nemilosti, horkostí stav v posvěcující milosti Boží. Vlažnost jest netečnost k mravnímu pokroku. Vyvrhne jej z úst svých, t. j. zavrhne od sebe církevní obec laodicejskou tím, že dopustí, aby křesťanství tam zaniklo.

horlivý a učin pokání. ²⁰ Hle, stojím u dveří a tluku; jestliže kdo uslyší hlas můj a dveře (mi) otevře, vejdu k němu a budu večeřeti s ním a on se mnou. ²¹ Kdo zvítězí, tomu dám seděti s sebou na trůně mém, jak i já jsem zvítězil a posadil jsem se s Otcem svým na trůně jeho. ²² Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvim.

2. Vidění sedmi pečetí.

Nebeský soudní dvůr.

4. ¹ Potom jsem uviděl, a hle, dveře otevřeny v nebi, a hlas první, který jsem byl uslyšel, an mluví se mnou jako hlas trouby, pravil: „Vystup sem a ukáži tobě, co musí se státi potom.“ ² A hned přišel jsem u vy-

20. Kristus stojí, když čeká na pokání; stojí u dveří srdce, t. j. u svobodné vůle člověka a tlučte tu dobrým vnuknutím a hlasem svědomí, tu kázáním, utrpením, dobrodiním.

4, 1. Hlas první, ten totiž, který byl uslyšel podle 1, 10, t. j. hlas Kristův.

2n. Někdo, t. j. Bůh seděl na trůně jakožto soudce; jaspisem (křišťálovým či běloskvoucím, jaký se zde míní vzhledem k 21, 11.) značí se božská svatost a velebnost, před níž zlému jest se třásti, k níž však spravedlivý hledí s důvěrou; sardisem či karneolem, jenž jest barvy masové, krvavé, plamenné, se značí trestající spravedlnost božská, duhou pak a tou barvou smaragdovou či zelenou, která se tu při ní zvláště vytýká, božská milosrdnost a milost, s kterou se Bůh po předchozí nemilosti obrací k hříšníkům, činí-li pokání.

tržení mysli. A hle, trůn stál v nebi, a na trůně někdo seděl. ³A ten, jenž seděl, byl podoben na pohled jaspisu a sardisu, a duha byla kolem trůnu podobná na pohled smaragdu. ⁴A kolem trůnu byly dvacet čtyři trůny a na těch trůnech (viděl jsem) dvacet čtyři starce, ani sedí oblečení v roucha bílá a mají koruny zlaté na hlavách svých. ⁵A z trůnu vycházely blesky a hřmění a hromobití, a sedm lamp hořelo před trůnem; jest to sedm duchů Božích. ⁶A před trůnem (bylo)

4. Starci znamenají zástupce církve či spíše zástupce všech světců Starého i Nového zákona; jsou oblečení v roucha bílá, t. j. běloskvoucí, symboly to jejich svatosti a oslavy (Mat. 13, 43); oslavu tu značí i koruny, které mají na hlavě. Počet 24 upomíná na 12 patriarchů, z nichž vyšel vyvolený lid starozákonní, a 12 apoštolů, z nichž jako z patriarchů vyšel vyvolený lid novozákonní, křesťané. Jmenují se hned po Bohu jakožto přísedící soudu, poněvadž běží o soud, který se má konati ve prospěch církve.

5. Sedmi duchy míní se božská všemohoucnost (1, 4); označuje se lampami či pochodněmi, poněvadž se tu naráží na potrestání hříšníků, oheň pak značí rozhodnost trestající spravedlnosti.

6—8a. Čtyři živočichové jsou cherubové, ale nikoli onen zvláštní kůr andělský, z něhož Bůh postavil strážce ke branám rajským (1. Mojž. 3, 24), nýbrž podobně jako u Ezech. 1, 5, bytosti ideální, neskutečné, jakožto zástupci neb symboly veškerého tvorstva i všech sil stvořených. Srov. žalm 79, 2. Každý z nich jest pln očí zpředu i vzadu, aby se naznačilo, že tvorové a síly přírodní vůbec nejsou slepí, bezúčelní, nýbrž působí ve službě Boží prozřetelnosti a účelně, a že se tedy v nich jeví nesmírná moudrost božská, a to i v nejnepatrnějším tvorů.

jako moře sklenné, podobné křišťálu, a uprostřed trůnu i kolem trůnu čtvero živočichů plných očí zředu i vzadu. ⁷A živočich první (byl) podoben lvu a druhý živočich podoben teleti a třetí živočich měl tvářnost jako lidskou a čtvrtý živočich byl podoben orlu letícímu. ⁸A ti čtyři živočichové měli každý šest křídel a vně kolem i uvnitř byli plni očí a bez ustání dnem i nocí říkali: „Svatý, svatý, svatý Pán Bůh všemohoucí, jenž byl a jenž jest a jenž přijde.“ ⁹A když ti živočichové vzdávali slávu a čest a díky tomu, jenž seděl na trůnu a jenž žije na věky věků, ¹⁰dvacet čtyři starci padali před tím, jenž seděl na trůně a klaněli se tomu, jenž žije na věky věků, a skládali koruny své před trůnem říkajíce: ¹¹„Hoden jsi, Pane a Bože náš, aby se ti dostalo slávy a cti i moci, neboť ty jsi stvořil všechny věci a z vůle tvé byly a stvořeny jsou.“

Beránkovi se odevzdává kniha sedmi pečetěmi uzavřená.

5. ¹I uviděl jsem na pravici toho, jenž seděl na trůně, knihu popsanou uvnitř i vně

5, 1. Uviděl knihu formy závitkové, která pro bohatý obsah svůj proti obyčejí byla popsána vnitř i vně, či na svrchní i spodní straně své. Knihou tou se rozumí souhrn skrytých úradků Božích, a to, jak učí souvislost, oněch, které se týkají Božích soudů nad světem ve prospěch církve. Pečetěmi se značí je-

a zapečetěnou sedmi pečeti. ²A uzřel jsem anděla silného, an provolává hlasem velikým: Kdo jest hoden otevřít knihu a rozlámati její pečeti? ³A nikdo ani na nebi ani na zemi ani pod zemí nemohl knihu otevřít ani do ní nahlédnouti. ⁴I plakal jsem velice, že nikdo nebyl shledán hodným, aby knihu otevřel, ani aby se díval do ní. ⁵Ale jeden ze starců mi řekl: Neplač, hle zvítězil lev z pokolení Judova, kořen Davidův, aby otevřel knihu i sedm pečetí jejích. ⁶I spatřil jsem uprostřed

jich nepoznatelnost, pokud jich nezjeví Bůh sám. Odstraněním pečeti jedné se tedy naznačuje, že Bůh část svých úradků zjevuje.

5. Pán Ježíš slove lvem vzhledem k vítězství, jehož dobyt. On zvítězil (svou smrtí) nad ďáblem, peklem a světem i smrtí k tomu konci, aby otevřel knihu a rozlomil 7 pečetí, t. j. aby vykupitelským dílem svým dosáhl toho, by také jako člověk byl zasvěcen do úradků Božích a měl od Boha plnou moc nad osudy světa toho. On tedy jedině může rozřešiti záhady světové. On též zavede lepší časy církvi, v době Janově (a jindy) pronásledované.

6. Spatřil Beránka, t. j. Bohočlověka Pána Ježíše (Jan 1, 29), an stojí uprostřed mezi trůnem a živočichy s jedné a mezi 24 starci s druhé strany, na znamení, že jest prostředníkem mezi Bohem a lidstvem, zastoupeným 24 starci, kteří jakožto zástupci církve zastupovali též lidstvo celé, poněvadž církev jest k tomu, aby všecky přijala do svého lůna. Nebyl mrtev, nýbrž živ, ale stál jako zabitý, t. j. tak, že měl známky svého utrpení, ponechav si na oslaveném těle svém pět jizev či ran, aby jimi představoval Otci ustavičně, co za nás trpěl, a tak i v nebi obnovoval svou obět nekrvavě. Měl sedm rohů, znamení

mezi trůnem a čtyřmi živočichy a mezi starci Beránka, an stojí jako zabitý, má sedm rohů a sedm očí, to jest sedm duchů Božích poslaných na všecku zemi. ⁷I přišel a vzal knihu z pravice toho, jenž seděl na trůně.

⁸A když vzal tu knihu, čtyři živočichové a dvacet čtyři starci padli před Beránkem, majíce každý citeru a misky zlaté, plné věcí vonných — jsou to modlitby svatých. — ⁹A zpívali píseň novou říkajíce: Hoden jsi, [Pane], vzítí knihu a otevřítí pečeti její, neboť jsi byl zabit a vykoupil jsi krví svou pro Boha (lidi) z každého pokolení a jazyka a lidu i národa, ¹⁰a učinil jsi je Bohu našemu královstvím a kněžství, a budou kralovati na zemi. ¹¹I uviděl jsem a uslyšel hlas mnoha andělů kolem trůnu a živočichů a starců; počet jejich byl tisíce tisíců; ¹²a ti volali hlasem velikým: Hoden jest Beránek, ten, jenž byl zabit, aby dostal moc a bohatství a moudrost i sílu a čest a slávu i chválu.

¹³A veškeré tvorstvo, které jest na nebi i na zemi a pod zemí i na moři, a co jest v nich, všechny jsem uslyšel praviti: Tomu, jenž sedí na trůně, a Beránkovi chvála a čest

to moci a síly své, též sedm očí, t. j. duchů Božích, jimiž se naznačuje také jeho moc. (Srov. 1, 4.) Praví-li se o duších těch, že jsou posláni na všecku zemi, tvrdí se tím, že moc a síla Beránkova jest všude přítomna a činna; vytýká se tedy tím i božství Kristovo.

10. Viz 1, 6; 1. Petr 2, 9.

i sláva a moc na věky věků. ¹⁴A čtyři živočichové pravili: Amen. A [dvacet čtyři] starci padli (na svou tvář) a klaněli se [tomu, jenž žije na věky věků].

Beránek otvírá prvních šest pečeti.

6. ¹I uviděl jsem, když Beránek otevřel první ze sedmi pečeti, a uslyšel jsem jednoho ze čtyř živočichů, an praví jako hlasem hromovým: Pojď [a viz]. ²I uviděl jsem, a hle, kůň bílý, a ten, jenž seděl na něm, měl luk, a byla mu dána koruna, a vyšel vítězně, aby zvítězil. ³A když otevřel pečeť druhou, uslyšel jsem druhého živočicha, an praví: Pojď [a viz]. ⁴I vyšel jiný kůň, červený, a tomu, jenž seděl na něm, bylo dáno, aby odňal pokoj se země, a aby (lidé) zabíjeli

6, 2. Jezdec ten znamená nejspíše Kristovo evangelium, které podle slov Kristových vítězně bude hlásáno po celé zemi (Mat. 24, 14). Měl luk na znamení, že si má podmaniti svět. Vítězství to bude ovšem pro svět dobrodiním, ale svět se mu bude přece brániti a i z těch, kteří uvěří, nebudou mnozí vždy žiti tak, jak na křesťany sluší, a proto přijdou z vůle Boží různá navštívení či soudy Boží, válka, drahota, mor a různé pohromy živelné, jak se ukazuje výjevy, které nastávají, když se otevře pečeť druhá, třetí, čtvrtá a pátá. A zjevy ty se budou opakovati v dějinách častěji.

4. Jezdcem tímto (podobně jako ve v. 5. 8) se značí anděl dobrý, jenž se objevuje ve službě Boží jako vykonavatel soudů a trestů Božích.

se vespolek; a byl mu dán meč veliký. ⁵A když otevřel pečeť třetí, uslyšel jsem třetího živočicha, an praví: Pojd' [a viz]. I uviděl jsem, a hle, kůň černý, a ten, jenž seděl na něm, měl váhy ve své ruce. ⁶A uslyšel jsem jako hlas uprostřed čtyř živočichů, an praví: Mírka pšenice za denár a tři mírky ječmene za denár, ale vínu a oleji neuškod'. ⁷A když otevřel pečeť čtvrtou, uslyšel jsem hlas čtvrtého živočicha, an praví: Pojd' [a viz]. ⁸I uviděl jsem, hle kůň plavý, a jméno toho, jenž seděl na něm, bylo smrt, a místo zemřelých šlo s ním, a byla mu dána moc nad čtvrtinou země, aby (ji) usmrtil mečem a hladem i smrtí a šelmami zemskými.

⁹A když otevřel pečeť pátou, uzřel jsem pod oltářem duše těch, kteří byli zabiti pro slovo Boží a pro svědectví, které měli.

¹⁰I zvolali hlasem velikým řkouce: „Až dokud, Pane, svatý a opravdový, nesoudíš a nemstíš krve naší nad dobyvateli země?“ ¹¹I bylo jim dáno každému roucho bílé a řeklo se jim, aby odpočinuli ještě čas krátký, až se naplní (co do počtu) spolumužebníci a bratři jejich, kteří mají býti usmrceni, jako i oni.

¹²A uviděl jsem, když otevřel pečeť šestou;

5n. Tento jezdec má v ruce váhy jakožto znamení drahoty. Mírka, t. j. něco přes jeden litr; denár byl obvyklou mzdou denní

9n. Mat. 24, 9. Ukazuje se Janovi, že (mimo pronásledování již nastalá) vzejdou ještě jiná, až se naplní počet mučedníků Bohem stanovený.

a hle, zemětřesení veliké nastalo, slunce zčernalo jako šat žíněný a měsíc stal se celý jako krev ¹³ a hvězdy nebeské spadly na zemi, jako strom fíkový shazuje padavky své, když se klátí větrem velikým, ¹⁴ a nebe uniklo jako kniha svinutá a každá hora i každý ostrov se pohnuly s místa svého. ¹⁵ A králové pozemští a velmoži a tisícníci i boháči a siláci a každý nevolník i svobodník ukryli se v jeskyních a ve skalách horských ¹⁶ a pravili k horám a skalám: Padněte na nás a ukryjte nás před tím, jenž sedí na trůně, a před hněvem Beránkovým, ¹⁷ neboť přišel den ten veliký hněvu jejich, a kdo bude moci obstát?

Ochrana spravedlivých v čas utrpení a budoucí oslava jejich v nebesích.

7. ¹Potom jsem uviděl čtyři anděly, ani stojí na čtyřech úhlech země a drží čtyři větry zemské, aby nevály na zem ani na moře

14. Zavine-li se kniha závitková (závitek), nelze čísti v ní, obsah její jako by zmizel.

7, 1—8. Ukazuje, jak Bůh chrání věrné služebníky v čase navštívení.

1. Andělé tito jsou andělé dobří jakožto vykonavatelé soudů Božích, znázorněných čtyřmi větry. Nesmějí propustiti větry či soudy a navštívení Boží, dokavad není poznamenán, zabezpečen počet věrných, podobně jako druhdy nesměli zkaziti Sodomu, dokud nevybavili Lota z místa záhuby. Mořem se míní moře národů, stromy králové a velmoži.

ani na který strom. ²A uviděl jsem jiného anděla, an vystupuje od východu slunce, má pečeť Boha živého, a ten zvolal hlasem velikým ke čtyřem andělům, jimž bylo dáno škoditi zemi a moři, ³řka: Neškodte zemi ani moři, ani stromům, dokud nepoznamenáme služebníků Boha našeho na čelech jejich. ⁴I uslyšel jsem počet znamenáných, sto čtyřicet čtyři tisíce znamenáných, ze všeho pokolení synů Israelových: ⁵z pokolení Judova dvanáct tisíc znamenáných, z pokolení Rubenova dvanáct tisíc, z pokolení Gadova dvanáct tisíc, ⁶z pokolení Aserova dvanáct tisíc, z pokolení Neftalimova dvanáct tisíc, z pokolení Manassesova dvanáct tisíc, ⁷z pokolení Simeonova dvanáct tisíc, z pokolení Leviova dvanáct tisíc, z pokolení Isacharova dvanáct tisíc, ⁸z pokolení Zabulonova dvanáct tisíc, z pokolení Josefova dvanáct tisíc,

2 n. Jiným andělem tímto rozumějí Krista samého. Poznamenáním pečetí Boha živého se naznačuje zvláštní ochrana, kterou Bůh ustanovil v čas obecného utrpení chránit své věrné.

4. Znamenányi rozumějí se všichni světci St. i N. zákona, kteří kdy žili nebo žítí budou a blaženosti věčné dosáhnou. Jmenuje jich 144.000, ne že by jich jen tolik bylo, nýbrž klade počet určitý, a to veliký, aby naznačil počet neurčitý, a to nesmírně veliký. Byli vybráni ze všech pokolení, aby se naznačilo, že Bůh má všude své miláčky.

5—8. Dvanácti pokolením, která se tu vyčítají, v literním smyslu se míní dvanáct pokolení israelských, ve smyslu duchovním však veškerá církev.

z pokolení Benjaminova dvanáct tisíc zname-
naných.

⁹Potom jsem uviděl zástup veliký, jehož spočítati nikdo nemohl, ze všech národů a pokolení a kmenů i jazyků, ani stojí před trůnem a před Beránkem oděni v roucha bílá a mají palmy v rukou svých; ¹⁰a volali hlasem velikým řkouce: „Spása Bohu našemu, jenž sedí na trůně, a Beránkovi.“ ¹¹A všichni andělé stáli kolem trůnu a starců a čtyř živočichů; i padli před trůnem na své tváře a klaněli se Bohu ¹²řkouce: „Amen, chvála, moudrost, sláva, dík a čest i moc a síla Bohu našemu na věky věků, amen.“

¹³I promluvil jeden ze starců a řekl ke mně: „Kdo jsou a odkud přišli tito, kteří jsou oblečeni v roucha bílá?“ ¹⁴A řekl jsem jemu: „Pane můj, ty to víš.“ I řekl mi: „To jsou ti, kteří přišli z velikého soužení a vyprali roucha svá a zbílili je v krvi Beránkově. ¹⁵Proto jsou před trůnem Božím a slouží mu dnem i nocí v chrámě jeho, a ten, jenž sedí na trůně, bude přebývati nad nimi. ¹⁶Ne-

10. Spása Bohu našemu, t. j. Bůh jest zdroj a dárce spásy, od něho jest ta blaženost, které všichni požíváme.

14. Ty to víš, t. j. já to nevím, ty však to víš, a toužím, bys mi to pověděl.

15. Bůh bude přebývati (doslovně: stan míti) nad nimi, t. j. bude jim ochranou.

16. T. j. budou prosti všech nedostatků, bolestí, nepřijemností a škodlivých vlivů. (Srov. Is. 49, 10.)

budou již lačněti ani žízněti, a nebude bítí na ně slunce aniž jaké horko,¹⁷ neboť Beránek, který jest uprostřed trůnu, bude je pásti a dovede je ku prameni vod živých, a Bůh setře všelikou slzu s očí jejich.“

8. ¹A když otevřel pečeť sedmou, nastalo v nebi ticho as půl hodiny.

3. Vidění sedmi andělů.

První čtyři andělé zatroubí jeden po druhém.

²I uviděl jsem těch sedm andělů, kteří stojí před Bohem, a bylo jim dáno sedm trub.

³A jiný anděl přišel a postavil se k oltáři

17. Is. 25, 8.

8, 1. Tichem asi nejsprávněji jest rozuměti ticho před bouří jakožto předzvěst nových soudů a navštívení Božích, oněch totiž, která ve vidění následujícím se představují obrazem trub a těch zjevů, které následují, když se na ně zatroubí.

2. Miní se andělé vyššího řádu, podle mínění některých ti, o nichž jest řeč v Tob. 12, 15, a z nichž byl též Rafael. Bylo jim dáno sedm trub (polnic), t. j. byli pověřeni úkolem vykonat soudy a navštívení Boží na nespravedlivých a na nepřátelích církve.

3. Snad Michael. Mnoho vonidel (kadidel), t. j. přímluv veškeré církve jak bojující a trpící, tak zvláště církve vítězné, aby je zároveň se svou přímluvou dal k modlitbám věřících (doslovně: svatých) či aby jimi podporoval modlitby a prosby, které věřící k Bohu vysílají.

s kadidelnicí zlatou; a bylo mu dáno mnoho vonidel, aby je dal k modlitbám všech věřících na oltář zlatý, který jest před trůnem Božím. ⁴I vystoupil dým vonidel k modlitbám věřících z ruky andělovy před Boha. ⁵A tu anděl vzal kadidelnici a naplniv ji ohněm s oltáře, svrhl (jej) na zem; i nastalo hřímání a hromobití a blýskání a zemětřesení veliké. ⁶A těch sedm andělů, kteří měli sedm trub, připravilo se, aby zatroubili.

⁷I zatroubil anděl první, a nastalo krupobití a oheň smíšený s krví, a bylo (to) vrženo na zem, a třetina země shořela, a třetina stromů shořela, a všecka tráva zelená shořela.

⁸I zatroubil druhý anděl a (něco) jako hora veliká, ohněm planoucí, bylo vrženo do moře, a třetina moře obrátila se v krev, ⁹i zemřela třetina tvorstva, které žilo v moři, a třetina lodí vzala zkázu.

¹⁰A zatroubil třetí anděl; i spadla s nebe hvězda veliká hoříc jako pochoděň, a padla na třetinu řek a na prameny vod.¹¹A jméno hvězdy té zní Pelyněk. I stala se třetina vod pelynkem, a mnoho lidí zemřelo od vod, neboť zhořkly.

¹²A zatroubil čtvrtý anděl; i byla udeřena třetina slunce a třetina měsíce a třetina

7. Třetinu, t. j. velikou část.

10 n. Hvězda značí panovníka výbojného (podle některých ďábla samého).

hvězd, aby třetina jich se zatměla a třetina dne nesvítla a podobně i noci. ¹³A uviděl a uslyšel jsem jednoho orla, an letí uprostřed nebe a praví hlasem velikým: „Běda, běda, běda obyvatelům země pro ostatní zvuky trouby tří andělů, kteří mají troubiti.“

Pátý a šestý anděl zatroubí.

9. ¹I zatroubil anděl pátý; a uviděl jsem hvězdu, která spadla s nebe na zem, a té byl dán klíč od jícnu propasti. ²I otevřela jícen propasti, a tu vystoupil kouř z jícnu jako kouř peci veliké, a zatmělo se slunce i ovzduší dýmem jícnovým. ³A z kouře vyšly na zem kobylky a těm byla dána moc, jak ji mají štírové zemští, ⁴a bylo jim řečeno, aby neškodily trávě zemské ani žádné zeleni ani žádnému stromu, leč toliko lidem, kteří nemají znamení Božího na svém čele. ⁵A bylo

9, 1. Hvězdou nejspíše jest také rozuměti panovníka (či panovníky), jenž řízením Božím nenadále vystoupí, vpadne mezi národy a jim zhoubu způsobí, jakož značí též symbolické jméno jeho hebrejské Abaddon či zhoub a řecké Apollyón či zhoubce (v. 11). On obdrží klíč od jícnu propasti pekelné, t. j. obdrží od Boha schopnosti a moc vnější spolu s dopuštěním, aby mohl jich užítí i v duchu pekelném.

3—6. Kterí nemají znamení Boha živého, t. j. lidi zlé, Bohu a církvi nepřátelské, uvalením velikých útrap po pět měsíců, t. j. po dobu sice dlouhou, ale omezenou.

jim dáno, aby jich nezabíjely, nýbrž aby je trápily po pět měsíců; i bylo trápení jejich jako trápení od štíra, když uštkne člověka. ⁶A v těch dnech lidé budou hledati smrti a nenaleznou jí, a budou si přát umřít, ale smrt uteče od nich.

⁷A co do podoby kobyly ty podobaly se koním připraveným k válce, a na hlavách jejich byly jako koruny podobné zlatu a obličej jejich jako obličej lidské, ⁸a měly žíně jako vlasy ženské, a zuby jejich byly jako lví, ⁹a měly pancíře jako pancíře železné, a šramot křídel jejich byl jako šramot vozů s mnoha koňmi běžícími do války. ¹⁰A měly ocasy podobné štírům, též žihadla, a v ocasech jejich byla moc jejich škoditi lidem po pět měsíců.

¹¹Králem nad sebou měly anděla propasti, jemuž jméno bylo po hebrejsku Abaddon, po řecku Apollyon. ¹²Bída jedna pominula, a hle, ještě dvě bída přijdou potom.

¹³I zatroubil anděl šestý; a uslyšel jsem jeden hlas ze čtyř rohů oltáře zlatého, který jest před Bohem, ¹⁴an praví andělu šestému,

11. Podle Vulgáty bylo by ještě: latinsky slul Exterminans (Zhoubee).

14. Byli uvázáni, t. j. drženi Boží vůlí, poněvadž Bůh dává hříšníkům čas k pokání. Krajinou pak při Eufratu se značí vůbec krajiny, odkud ona vojska vytáhnou; značí se tak vzhledem k tomu, že právě z krajin eufratských přicházeli mocní nepřátelé na Israelity (Is. 7, 20; 8; 7; Jer. 46, 10).

jenž měl troubu: „Odvaž ty čtyři anděly, kteří jsou přivázáni při veliké řece Eufratu.“

¹⁵I byli odvázáni ti čtyři andělé, kteří byli připraveni na hodinu a den a měsíc a rok, aby usmrtili třetinu lidí. ¹⁶A počet vojsk jízdných byl dva miliony; uslyšel jsem počet jejich.

¹⁷A takto jsem uviděl koně u vidění a ty, kteří na nich seděli: měli pancíře ohnivé a hyacintové a žluté jako síra, a hlavy koňů byly jako lví, a z úst jejich vycházel oheň a kouř a síra. ¹⁸Těmito třemi ranami byla zabita třetina lidí, ohněm a kouřem a sírou, které vycházely z úst jejich. ¹⁹Neboť moc koní jest v jejich ústech a v jejich ocasech; jejich ocasy jsou totiž podobny hadům mající hlavy, a těmi škodí. ²⁰Ale ostatní lidé, kteří nebyli zabiti těmito ranami, neučinili pokání ze skutků rukou svých, aby se neklaněli duchům zlým a modlám zlatým a stříbrným a měděným a kamenným a dřevěným, které nemohou ani viděti ani slyšeti ani choditi, ²¹a neučinili pokání ze svých vražd ani ze svých čárů ani ze smilství svého ani ze svých krádeží.

Anděl dává Janovi knihu, aby ji polkl.

10. ¹I uzřel jsem jiného anděla silného, an sestupuje s nebe přioděn oblakem, a duha by-

10. Prve ještě, než zatroubí anděl sedmý, Jan dostane rovněž u vidění knížku obsahu prorockého, aby

la na hlavě jeho a obličej jeho byl jako slunce a nohy jeho jako sloupy ohnivé. ² V ruce měl knížku otevřenou. I postavil pravou nohu na moře, levou pak na zem ³ a zvolal hlasem velikým, jako když lev řve; a když byl zvolal, sedm hromů promluvilo hlasy svými. ⁴ A když těch sedm hromů domluvilo, chtěl jsem psáti, ale uslyšel jsem hlas s nebe, an praví: „Zapečeť to, co sedm hromů mluvilo, a nepiš toho.“ ⁵ A ten anděl, jehož jsem byl ušel státi na moři i na zemi, pozvedl pravou ruku svou k nebi ⁶ a přísáhl při tom, jenž živ jest na věky věkův a jenž stvořil nebe i to, co jest v něm, a zemi i to, co jest na ní, a moře i to, co jest v něm: „Již nebude času, ⁷ nýbrž ve dnech hlasu anděla sedmého, když zatroubí, dokoná se tajemství Boží, jak byl zvěstoval služebníkům svým, prorokům.“ ⁸ A ten hlas, který jsem

ji polkl či obsah její seznal a si zapamatoval (1—11). K čemu se vztahuje obsah, ukazuje v hl. 11, 1—13.

4. Jest to nejspíše hlas Kristův. Zapečeť, t. j. zachovej na čas v tajnosti to, co Bůh mluví hromem sedmerým.

6 n. Již nebude času, t. j. jakmile se vyplní ty věci, které byly naznačeny troubením prvních šesti andělů, Bůh nebude již prodlévati, nýbrž vyplní to, co značí troubením anděla sedmého, přijde totiž Kristus k soudu obecnému a dokoná se tajemství, t. j. dovršeno bude Kristovo království, dovršeno dílo jeho vykupitelské (věčné oblažení spravedlivých i podle těla, obnova tvorstva).

8—14. Z těchto slov vysvítá nejen obsah knížky

byl uslyšel s nebe, opět mluvil se mnou a pravil: „Jdi a vezmi knížku, která jest otevřena v ruce anděla stojícího na moři i na zemi.“ ⁹I odešel jsem k andělu a řekl jsem mu, aby mi dal knížku; a on mi řekl: „Vezmi a polkni ji; a učiníš hořko v břiše svém, ale v ústech tvých bude sladko jako med.“ ¹⁰I vzal jsem knížku z ruky andělovy a polkl jsem ji; a bylo sladko v ústech mých jako med, ale když jsem ji snědl, bylo mi hořko v břiše mém. ¹¹I řekl mi: „Musíš opět prorokovati proti národům a kmenům a jazykům i mnoha králům.“

Měření chrámu; dva svědkové.

11. ¹I byla mi dána třtina podobná holi a řeklo se mi: „Vstaň a změř chrám Boží i oltář a ty, kteří se v něm klanějí, ²ale vnější předsíň chrámovou vyjmi a neměř jí, neboť byla dána pohanům, a budou šlapati po městě svatém čtyřicet dva měsíce.

(dokonání tajemství či dovršení království Kristova), nýbrž i to, že rozkaz svrchu daný, aby nepsal či aby věci řečené zachoval v tajnosti, vztahoval se toliko k mlčení dočasnému.

11, 1 n. Naznačuje se zde, že Bůh i v největším pronásledování ochrání a zachová podstatu své církve a opravdové věřící, takže církev žádnou mocí stvořenou nebude vyhlazena a po všechny časy bude mítí větší neb menší počet údů věrných, kteří budou podle své víry smýšleti a žíti. — Čtyřicet dva měsíce (3 a půl roku), t. j. nějaký čas omezený.

³A dám dvěma svědkům svým (dar prorocký) a budou prorokovati tisíc dvě stě šedesát dnů oblečení v žínice. ⁴To jsou ty dvě olivy a ty dva svícny, které stojí před Pánem země. ⁵A chce-li jim kdo ublížiti, oheň vyjde z úst jejich a stráví nepřátele jejich; ano, chce-li jim kdo ublížiti, takto musí býti usmrcen. ⁶Tito mají moc zavřítí nebe, aby déšť nepadal po dni proroctví jejich, a mají moc nad vodami, obracet je v krev a bítí zemi všelikou ranou, kolikrátkoli by chtěli. ⁷A když dokonají svědectví své, zdvihne vál-

3—13. Dvěma svědky těmito rozumějí četní a to i nejstarší vykladači Henocha a Eliáše, kteří byvše vzati s tohoto světa beze smrti (1. Mojž. 5, 24; Žid. 11, 5; 4. Král. 2, 11), na konec světa opět se objeví a pod zvláštní ochranou Boží budou jistý čas svědčiti o Kristu a kázati pokání, potom však budou usmrceni, ale vbrzku budou vzkříšeni a do nebe vzati. Někteří z nich (od 13. st.) myslili na Mojžíše, nikoli na Henocha. Jiní však počtem méně četní rozumějí oněmi svědky osoby nikoli skutečné, nýbrž ideální, pravíce, že se jimi označují všichni ti, které Kristus Pán v dobách utrpení církve a jmenovitě ke konci světa nynějšího pošle s dary mimořádnými, aby o něm svědčili a k pokání vybízeli.

4. Nazývá je olivami a svícny vzhledem k Zach. 4.

5 n. Narázeje na dějiny Eliášovy (4. Král. 1, 9—12; 3. Král. 18, 41—45; Jak. 5, 17—18), jakož i na Mojžíše (2. Mojž. 7, 14—25), ukazuje na mimořádnou ochranu, kterou Bůh bude ony svědky chrániti.

7—12. Šelmcu se miní světská moc od Boha odvrácená (kap. 13, 1 až 10), velikým městem pak Jerusalem jakožto obraz církve Kristovy; miní se

ku proti nim šelma, která vystupuje z propasti, a přemůže je a usmrtí je. ⁸A těla jejich budou ležeti na ulicích velikého města, které duchovně slove Sodoma a Egypt, kde i Pán jejich byl ukřižován. ⁹I budou patřiti na těla jejich (lidé) z kmenů a pokolení a jazyků i národů po tři a půl dne, a nenechají pochovati těla jejich do hrobu. ¹⁰A obyvatelé země budou se radovati nad nimi a veseliti se a posílati si dary navzájem, poněvadž ti dva proroci trápili obyvatele země.“

¹¹Ale po třech a půl dni duch životní od Boha vešel do nich; i postavili se na nohy své, a bázeň veliká padla na ty, kteří je viděli. ¹²A uslyšeli hlas veliký s nebe, an k nim praví: „Vstupte sem.“ I vystoupili na nebe v oblace, a spatřili je nepřátelé jejich. ¹³A v tu hodinu nastalo zemětřesení veliké; i padl desátý díl města a sedm tisíc lidí bylo usmrceno v tom zemětřesení, ale ostatní se zalekli a vzdali čest Bohu nebeskému. ¹⁴Bída druhá pominula, a hle, bída třetí přijde brzy.

však církve pokleslá, t. j. ti údové církve, kteří k ní patří jen podle jména, ne však podle svého smýšlení a jednání; proto nazývá je jmény symbolickými, Sodoma pro jejich mravní zpustlost a Egypt pro jejich odpor proti učení a věrným, opravdovým údům církve. Po tři a půl dne, t. j. po čas krátký. Vzkříšením oněch svědků (v. 11) rozumí se vzkříšení duchovní.

13. Ukazuje na pohromy, které stihnou nepřátele a nehodné údy církve jako trest a jako výzva ku pokání, a že mnozí výzvy té neposlechnou.

Sedmý anděl zatroubí.

¹⁵I zatroubil anděl sedmý; a hlasy mohutné ozvaly se v nebi řkouce: Království toho světa dostalo se Hospodinu našemu a Pomazanému jeho, a bude kralovati na věky věků [amen]. ¹⁶A ti dvacet čtyři starci, kteří před Bohem sedí na trůnech svých, padli na své tváře a poklonili se Bohu řkouce: ¹⁷„Děkujeme tobě, Pane Bože všemohoucí, jenž jsi a jenž jsi byl, že jsi ujal moc svou velikou a vystoupil jako král. ¹⁸Rozhněvaliť se pohané, a přišel hněv tvůj i čas soudu mrtvých, abys dal odplatu služebníkům svým, prorokům a světcům, i těm, kteří ctí jméno tvoje, malým a velikým, a abys zkazil ty, kteří kazí zemi.“ ¹⁹I otevřel se chrám Boží na nebi, a ukázala se archa úmluvy jeho ve chrámě jeho, a nastalo blýskání a hřímání a hromobití a krupobití veliké.

15—19. Kristus přijde k poslednímu soudu a ujme se plné vlády nad světem. Děje ty se představují u vidění jako hotové, ve skutečnosti však nastanou až při posledním soudě.

17. Po slovech jenž jsi byl Vulgáta vkládá slova a jenž přijdeš, která však nejsou původní.

18. Pohany se zde míní lidé zlí, od Boha odpadlí. Čas soudu mrtvých či zmrtvýchvstalých, t. j. doba posledního soudu, před který mrtví vstanouce z mrtvých budou postaveni.

19. Chrámem správněji jest rozuměti věčnou blaženost dovršenou po vzkříšení těla.

4. Vidění tří nepřátel Církve.

Drak v boji proti ženě.

12. ¹I ukázalo se veliké znamení v nebi: Žena oděná sluncem a měsíc pod nohama jejích, a na hlavě její koruna z dvanácti hvězd. ²A jsouc těhotná křičela v bolestech a mukách porodních. ³I ukázalo se jiné znamení v nebi; hle, drak veliký, rudý, se sedmi hlavami a deseti rohy, a na hlavách jeho

12, 1. Ženou se míní církev bojující, sluncem Kristus; jím jest žena, církev, oděna, ozářena, neboť jsouc od Krista založena a řízena, hlásá pravé učení jeho, prostředkuje milost jeho a vede k ctnosti a té blaženosti, kterou Kristus nám zasloužil. Měsíc jest obraz proměnlivosti a moudrosti pozemské; církev, nepodléhající bludům ani změnám ve svém učení a odvádějící od věcí časných k věčným, jest vyvýšena nad proměnlivost a lesk pozemský. Dvanácti hvězdami rozuměti jest nejspíše veškerenstvo lidu Božího, jehož zástupci a vůdci byli před Kristem patriarchové, po Kristu apoštolové. Koruna z nich poukazuje k vítězství, jehož se církev dodělá nad svými nepřáteli.

Pokud Panna Maria jest též matkou duchovní všech těch, kteří křtem sv. jsou obrozeni, lze slova tato (v. 1) obracet také na ni, a církev sv. vskutku tak činí.

2. Církev stále rodí, získávajíc bez ustání nové děti, nové údy, za velikých útrap a protivenství.

3. Drakem se rozumí satan, barvou rudou jednak krev mučedníků, která se prolila a prolévá k jeho podnětu, jednak (jakožto barvou ohně) pekelná muka satanova a andělů jeho.

sedm korun, ⁴a ocas jeho stáhl (za sebou) třetinu hvězd nebeských a hodil je na zemi. A drak ten stál před ženou mající poroditi, aby pohltil dítě její, jak by je porodila. ⁵I porodila syna, (dítě) pohlaví mužského, jenž měl spravovati všechny národy berlou železnou, a to dítě její bylo vzato k Bohu a k trůnu jeho. ⁶A žena utekla na poušť, kde měla místo připravené od Boha, aby ji tam živili po tisíc dvě stě šedesát dnů.

⁷I nastal boj (veliký) v nebi. Michael a andělé jeho bojovali s drakem. A bojoval drak i andělé jeho, ⁸ale nepřemohli, ani se nenalezlo již místo jejich v nebi. ⁹I byl svržen drak ten veliký, had ten starý, jenž slove ďáblem a satanem, jenž svádí celý okrsek (zemský); byl svržen na zem, a andělé jeho byli svrženi s ním. ¹⁰A uslyšel jsem hlas veliký v nebi, an praví: „Nyní stala se

5. Někteří vykládají o Panně Marii a Pánu Ježíši. Správnější však jest (hledíc k souvislosti) také zde rozuměti ženou církev a jejím dítětem všechny ty, které církev v různých dobách Kristu zrodí.

7—9. Od v. 7 se rozvádí a vykládá v dalším obraze to, co bylo řečeno ve v. 5. a 6., a to zejména poučením, že boj ten vzešel o dítě, o něž ďábel usiloval, t. j. o křesťany pravověrné, a koná se v nebi, t. j. nikoli v sídle svatých a blahoslavenců, nýbrž v církvi, království to nebeském na zemi. Výjevem tedy zde naznačeným nepředstavuje se onen boj, který podle Jud. 9. povstal v nebi po pádu andělů, nýbrž předobrazuje se boj, který po dobu pozemského trvání církve se vede o věrné křesťany.

spása a síla a království Boha našeho i moc Pomazaného jeho, neboť byl svržen žalobník bratrů našich, jenž žaloval na ně před Bohem naším dnem i nocí, ¹¹ a oni zvítězili nad ním pro krev Beránkovu a pro slovo svědectví svého a nemilovali života svého až k smrti. ¹² Proto veselte se, nebesa, a kdo v nich přebýváte. Běda zemi a moři, neboť ďábel sestoupil k vám se zlostí velikou, věda, že má času málo.“

¹³ A když drak viděl, že jest svržen na zem, pronásledoval tu ženu, která porodila (dítě) pohlaví mužského. ¹⁴ Ale ženě byla dána dvě křídla orla toho velikého, aby letěla na poušť na místo své, kde jest živena po čas a po časy a po půl času vzdálí od hada. ¹⁵ I vychrlil had ze své tlamy po ženě vodu jako sloup, aby ji utopil. ¹⁶ Ale země přispěla ženě; otevřela ústa svá a pohltila proud, který byl drak vychrlil ze své tlamy. ¹⁷ I rozzlobil

13 n. Orlem velikým míní se Kristus Pán a dvěma křídly zvláštní jeho ochrana. Těmi křídly žena uletěla na poušť, t. j. pod řečenou ochranou církev se poddá utrpení a pronásledování, která s dopuštěním Božím na ni přijdou, a Bůh živí, t. j. ochrání a zachová ji po čas a po časy a po půl času či po půl čtvrtá roku, t. j. po celou tu dobu, po kterou dopustí pronásledování (11, 2).

16. Země sama, t. j. nějaká moc světská, pozemsky smýšlející, přispěje církvi na pomoc zpozorujíc, že nepřátelství proti církvi čelí také proti ní.

17. Mají svědectví Ježíšovo, t. j. drží se evangelia.

se drak na ženu a odešel, aby bojoval s ostatními z pokolení jejího, kteří zachovávají příkázání Boží a mají svědectví Ježíšovo.

¹⁸ A postavil se na písku mořském.

Šelma mořská a šelma pozemská.

13. ¹ I uviděl jsem z moře vystupovati šelmu, která měla sedm hlav a deset rohů, a na rozích jejích (bylo) deset korun a na hlavách jejích jména rouhavá. ² A ta šelma, kterou jsem viděl, byla podobna levhartovi, a nohy její (byly) jako (nohy) medvědí a její tlama jako (tlama) lví. I dal jí drak svou sílu i trůn svůj i moc velikou. ³ A jednu z jejích hlav (jsem viděl) jako zhitou na smrt, ale smrtná rána její byla zahojena. I podivila se celá země za šelmou, ⁴ a poklonili se draku, jenž dal tu moc šelmě, také poklonili se šel-

13, 1. Dan. 7, 3—8. Šelmou tou jest rozuměti světskou moc Bohu nepřátelskou vůbec, a to v různých jejích obměnách a formách, ve kterých se kdy objeví a proti Bohu, Kristu a církvi jeho bude vystupovat.

3—4. Rány té dostalo se jí smrtí a vzkříšením Ježíše Krista, a to jako zástupci drakovu, jemuž vlastně rána patřila. Byla to tedy velmoc světská v oné formě, v jaké byla na jevišti světovém v době Kristovy smrti, t. j. pohanická velmoc římská. Ale rána ta se zahojila, ona moc pohanická, vystupujíc proti křesťanům, zdánlivě mohutněla nad křesťany, takže se zdálo, jako by pohanství křesťanstvím nejen nebylo utrpělo, nýbrž se i vzpružilo.

mě, řkouce: „Kdo jest podoben šelmě a kdo může s ní bojovati?“

⁵A byla jí dána ústa, aby mluvila věci veliké a rouhání, a byla jí dána moc působiti po čtyřicet dva měsíce. ⁶I otevřela ústa svá k rouhání se Bohu, aby se rouhala jménu jeho a stánku jeho i těm, kteří přebývají v nebi. ⁷A bylo jí dáno vésti válku se světci a přemoci je, a byla jí dána moc nad každým pokolením a kmenem i jazykem a národem. ⁸I klaněli se jí všichni obyvatelé země, jichž jména nejsou napsána v životné knize Beránka, toho zabitého, od počátku světa. ⁹Má-li kdo ucho, poslyš: ¹⁰Odvede-li kdo do zajetí, do zajetí půjde; zabije-li kdo mečem, musí mečem býti zabit. Tu jest (na místě) trpělivost a víra svatých.

¹¹A uviděl jsem jinou šelmu, ana vystupuje ze země; měla dva rohy podobné beránkovým, a mluvila jako drak: ¹²Veškerou moc šelmy první prováděla před tváří její a měla zemi i obyvatele její k tomu, aby se klaněli

5. Bylo jí dáno, t. j. dopuštěno od Boha.

8. O knize života viz 3, 5.

9—10. K útěše pravých křesťanů upozorňuje, že pronásledovatelé jejich budou potrestáni.

11. Šelmou touto míní se falešný prorok (16, 13; 19, 20; 20, 10), t. j. protibožská moudrost světská; ona vystupuje ze země, jest totiž smýšlení pozemského a bere se za cíli pozemskými; má jen dva rohy, a to beránkovy, t. j. malé, skoro skryté, aby se naznačilo, že má moc menší a že ji vykonává skoro skrytě.

šelmě první, jejíž rána smrtná se zahojila.

¹³I činila divy veliké, takže způsobila, aby i oheň s nebe sestoupil na zem před lidmi.

¹⁴A sváděla ty, kteří přebývají na zemi, skrze divy, které bylo jí dáno činiti před šelmou, říkajíc obyvatelům země, aby učinili obraz té šelmy, která má ránu od meče a ožila.

¹⁵A bylo jí dáno uděliti ducha obrazu té šelmy, aby obraz šelmy také mluvil a způsobil, by zabiti byli všichni, kteří by se neklaněli obrazu šelmy. ¹⁶I působila k tomu, aby všichni, malí i velicí, bohatí i chudí, svobodníci i nevolníci učinili si znamení na pravé ruce své nebo na čele svém, ¹⁷a aby nikdo nemohl koupiti nebo prodati, leč kdo by měl znamení, buď jméno šelmy nebo číslo jména jejího. ¹⁸Tu jest moudrost (na místě). Kdo má rozum, sečti číslo šelmy, neboť jest to číslo člověka, a číslo jeho jest šest set šedesát šest.

13 n. Mat. 24, 24; Mark. 13, 22.

18. Slova „tu jest moudrost“ (na místě) upozorňují, že jest třeba moudrosti (pravé) k tomu, aby se člověk nedal svéstí onou moudrostí světskou, Bohu nepřátelskou, a jejími zásadami nepravými. Udává číslo šelmy 666, míní tím asi nějaké jméno, jehož písmena, jsouce brána jakožto značky hodnot číselných, dávají číslo 666. Které jméno to jest, nelze říci ani s pravděpodobností; neboť ať se hledí k abecedě kterékoli (řecké, římské, hebrejské), vždy lze udati veliký počet jmen, jichž písmena podle číselných hodnot svých dávají řečené číslo.

Ochrana a odměna věrných ctitelů Beránkových.

14. ¹I uviděl jsem, a hle, Beránek stál na hoře Sionu a s ním sto čtyřicet čtyři tisíce těch, kteří měli jméno jeho i jméno Otce jeho napsáno na čelech svých. ²A uslyšel jsem hlas s nebe jako hukot mnoha vod a jako rachot velikého hromu, a ten hlas, který jsem uslyšel, byl jako (hlas) citerních pěvců, kteří hrají na své citery. ³I zpívali [jako] píseň novou před trůnem a před čtyřmi živočichy a před starci. A nikdo nemohl se naučiti té písni, leč oni sto čtyřicet čtyři tisíce, kteří jsou vykoupeni ze země. ⁴To jsou ti, kteří se neposkvrnili s ženami, neboť jsou panici; ti jsou to, kteří následují Beránka, kamkoli jde. Oni byli koupeni z lidí jako prvotiny pro Boha a pro Beránka, ⁵a v ústech jejich lež se nenalezla, neboť jsou bez poskvrny.

Ohlašuje příští soud a porážku mořské šelmy a jejích ctitelů.

⁶A uviděl jsem jiného anděla, an letí uprostřed nebe a má evangelium věčné, aby je

14, 1. Sionem (Jerusalemem) jest církev i bojující i vítězná; Beránek stojí uprostřed obou, v bojující jako vůdce, obránce a strážce, ve vítězné jako král vítězný, jenž své věrné odměňuje a s nimi se raduje. Srov. 7, 4; 2. Kor. 11, 2; Mat. 10, 32.

zvěstoval obyvatelům země, a to každému národu i pokolení a jazyku i kmenu, ⁷volaje hlasem velikým: „Bojte se Boha a vzdejte mu čest, neboť přišla hodina soudu jeho, a pokloňte se tomu, jenž stvořil nebe i zemi a moře i prameny vod.“

⁸A jiný anděl, druhý, následoval řka: „Padl, padl Babylon ten veliký, jenž hněvným vínem smilství svého napájel všechny národy.“ ⁹A jiný anděl, třetí, následoval po nich, volaje hlasem velikým: „Bude-li kdo klaněti se šelmě a obrazu jejímu a přijme-li znamení na čelo své nebo na ruku svou, ¹⁰bude také píti z vína hněvu Božího, které bude smíšeno čisté v kalichu prchlivosti jeho, a bude trápen ohněm a sírou před anděly svatými a před Beránkem. ¹¹A dým trápení jejich bude vystupovati na věky věků, a nebudou míti odpočinku ve dne ani v noci ti, kteří se klaněli šelmě a obrazu jejímu a kteří přijmou znamení jména jejího. ¹²Tu jest (na místě) trpělivost věřících, kteří zacho-

8. Is. 21, 9; 1. Petr. 5, 12. Smilstvím se zde míní modlářství neb vůbec odpad od Boha a svádění k odpadu tomu. Víno hněvné či víno hněvu jest hněv či trestající spravedlnost Boží (Is. 18, 6; Jer. 51, 7). Také možno vínem rozuměti zlou žádostivost, pokud rozněcuje vášně.

9—11. „Víno čisté“, nesmíšené s vodou milosrdenství Božího, ale smíšené s různými příměsky trest zvyšujícími. „Ohněm a sírou“ naráží asi na zkázu Sodomy a Gomory a naznačuje jimi muka pekelná (19, 20; 20, 10).

vávají příkázání Boží a víru Ježíšovu.“ ¹³I uslyšel jsem hlas s nebe, an praví (ke mně): „Napiš: Blahoslavení mrtví, kteří v Pánu umírají, od té chvíle. Ano, praví Duch, ať odpočinou od svých námah, neboť skutky jejich jdou s nimi.“

¹⁴A uviděl jsem, a hle, oblak bělosvětlý, a na oblaku seděl někdo, jenž byl podoben Synu člověka; měl na hlavě korunu zlatou a ve své ruce srp ostrý. ¹⁵A jiný anděl vyšel z chrámu, volaje hlasem velikým na toho, jenž seděl na oblaku: „Pustť srp svůj a žni, neboť přišla hodina, aby se žalo, poněvadž uzrála žeň pozemská.“ ¹⁶I pustil ten, jenž seděl na oblaku, srp svůj na zem, a země byla požata.

¹⁷A jiný anděl vyšel z chrámu nebeského a měl také srp ostrý. ¹⁸A jiný anděl vyšel

13. Jsou blahoslaveni hned od té chvíle, jak umrou, ježto zásluhy dobrých skutků provázejí je na věčnost, a byť museli nějaký čas pobýti v očistci, mají přece i tam oblažující jistotu, že do nebe přijdou.

14—20. Předpovídá soud nad zlými (ctiteli šelmy) pod obrazem žně a vinobraní.

14. Dan. 7, 13. Mat. 24, 30. Mark. 13, 32; 24, 36.

15. Uchlou či zralou žní pozemskou (zralým obilím) míní lidi zlé. Žeň ta dozrála, t. j. dovršila se zloba jejich.

17—20. Z oltáře nebeského, z toho zajisté, o kterém byla řeč v 6, 9. Trestů těch však neuložil jim anděl, nýbrž Kristus jakožto ten, jemuž byl dán veškeren soud; proto nepraví, že anděl tlačil lis,

z oltáře, maje moc nad ohněm, a zvolal hlasem velikým na toho, jenž měl srp ostrý: „Pust' srp svůj ostrý a seber hrozny vinice pozemské, neboť uzrály bobule její.“¹⁹ I pustil anděl srp svůj na zem a obral vinici pozemskou a vrhl do velikého lisu hněvu Božího.²⁰ A ten lis byl stlačen vně města, a vyšla krev z lisu až po uzdy koní do vzdálenosti tisíce šesti set honů.

5. Vidění misek hněvu Božího.

Příprava k vylití misek hněvu Božího.

15. ¹A uviděl jsem jiné znamení v nebi, veliké a podivné, sedm andělů s posledními sedmi ranami; v nich totiž byl dokonán hněv Boží.

²A uviděl jsem jako moře sklenné, smíšené s ohněm, a ty, kteří zvítězili nad šelmou a jejím obrazem i nad číslem jména jejího, ani stojí při moři sklenném s cite-rami Božími ³a zpívají píseň Mojžíše, slu-

nýbrž že lis byl tlačén (šlapán), totiž od Krista. Při slovech „vyšla krev po uzdy koní“... přechází od obrazu vinobraní a lisování k obrazu války. Na 1.600 honů, t. j. do všech čtyř stran světových.

15, 1. Znamení, t. j. obraz věcí budoucích.

2. Jako v 4, 6. tak i zde k souvislosti nejvíce přiléhá výklad, podle něhož moře sklenné znamená nasmírnost, nevystihlost a spolu i bezúhonnost a čistotu soudů Božích (viz 4, 6).

3 n. Píseň Mojžíšovu, t. j. takovou, která se

žebníka Božího, a píseň Beránkovu řkouce: „Veliké a podivné jsou skutky tvé, Pane Bože všemohoucí; spravedlivé a pravé jsou cesty tvoje, králi národů. ⁴Kdo nebude se báti tebe, Pane, a nebude velebiti jména tvého? Neboť ty jediný jsi svatý, vždyť všichni národové přijdou a pokloní se před tebou, poněvadž soudy tvoje přišly najevo.“

⁵A potom jsem uviděl, i otevřel se chrám stánku svědectví v nebi, ⁶a sedm andělů vyšlo z chrámu se sedmi ranami, oblečení v čisté roucho lněné, běloskvoucí a přepásáni na prsou pásy zlatými. ⁷A jeden ze čtyř živoučíchů dal sedmi andělům sedm misek zlatých, plných hněvu Boha živého na věky věkův. ⁸I naplnil se chrám dýmem od velebnosti Boží a od moci jeho, a nikdo nemohl vejíti do chrámu, dokud se nevykonalo sedm ran těch sedmi andělů.

Andělé vylévají sedm misek hněvu Božího.

16. ¹I uslyšel jsem hlas veliký z chrámu, an praví sedmi andělům: „Jděte a vylijte sedm misek hněvu Božího na zem.“ ²I odešel první a vylil misku svou na zem, a povstaly vředy

ne co do formy, nýbrž co do vítězoslavného obsahu svého podobala oné písni, kterou Mojžíš zapěl s lidem, když přešel Rudé moře. Také Beránkovou slove ona píseň, a to proto, že se vztahuje k oslavě Beránka, jenž překonav ďábla vede nás k vítězství nad nepřáteli spásy.

kruté a bolestivé na lidech, kteří měli znamení šelmy, a na těch, kteří se klaněli obrazu jejímu. ³A druhý anděl vylil svou misku na moře; i nastala krev jako mrtvého, a pomřela všecka bytost živá v moři. ⁴A třetí anděl vylil svou misku na řeky a na prameny vod; i povstala krev. ⁵A uslyšel jsem anděla vod, an praví: „Spravedlivý jsi, Pane, jenž jsi a jenž jsi byl, svatý, že jsi to usoudil, ⁶neboť prolili krev věřících i proroků, a dal jsi jim píti krev. Hodni jsou toho.“ ⁷A uslyšel jsem oltář, an praví: „Ano, Pane Bože všemohoucí, pravé jsou a spravedlivé soudy tvé.“ ⁸A čtvrtý anděl vylil svou misku na slunce; i bylo mu dáno rozpáliti lidi ohněm, ⁹a lidé byli rozpáleni vedrem velikým; i rouhali se jménu Boha, jenž má moc nad těmito ranami, a neučinili pokání, aby mu vzdali chválu. ¹⁰A pátý anděl vylil svou misku na trůn šelmy; i zatmělo se království její, a (lidé) se kousali na svých jazycích pro bolest ¹¹a rouhali se Bohu nebeskému pro své bolesti a pro své vředy, ale nečinili pokání ze svých skutků.

16, 3. „Na moře“ národů od Boha odvrácených.

5 n. Anděl vod, t. j. veškerost andělů, kteří jsou postaveni nad prameny blahobyту, chválí po třetí ráně to, co Bůh usoudil vykonati na lidech proti němu se stavících, že totiž proměnil prameny blahobyту v krev.

8—9. Vylití misky na slunce značí zvýšení jeho záru a tím rozmnožení trápení tohoto života.

¹²A šestý anděl vylil svou misku na velikou tu řeku Eufrat; i vyschla voda její, aby se připravila cesta králům od východu slunce. ¹³A viděl jsem z úst drakových a z úst šelmy a z úst nepravého proroka vycházeti tři duchy nečisté jako žáby. ¹⁴Jsou to totiž duchové zloduchů, kteří činí divy; oni vycházejí na krále celého okrsku zemského, aby je shromáždili k válce v den veliký Boha všemohoucího. — ¹⁵Hle, přicházím jako zloděj; blahoslavený jest, kdo bdí a zachovává roucha svá, aby nechodil nahý, a aby neviděli hanby jeho. — ¹⁶I shromáždil je na místo, které po hebrejsku slove Harmagedon.

12. Eufrat značí zde překážku (vůli Boží), která posud bránila, aby nepřátelé církve nemohli plnou měrou vystoupiti proti ní; vysušení jeho znamená odstranění té překážky (dopuštění Boží). Odstranění to jest sice zdánlivě ve prospěch nepřátel („králů od východu“), ale, jak ukazuje v. 16, konec výpravy jejich proti církvi bude přece jen jejich záhuba.

13. Prorokem jmenuje šelmu pozemskou či svět-skou moudrost protibožskou.

15. Poněvadž shluknutí se nepřátel proti církvi (i Boží soudy nad nimi) bývá také těžkou zkouškou pro věřící, sv. Jan přerušuje své líčení a obrací se k pravověrným s napomenutím, aby bděli a vedli život ctnostný, by se snad při nastalé zkoušce neukázali nahými, t. j. slabými ve víře a špatnými v příčině mravní, a aby nebyli potrestáni. Pán přichází náhle, nejen při smrti, nýbrž i když dopouští zkoušky.

16. Harmagedon, t. j. hora Magedon; na místě tom, t. j. v údolí magedonském v pokolení Manasses,

¹⁷A sedmý anděl vylil svou miskou na vzduch; i vyšel hlas veliký z chrámu od trůnu a pravil: „Stalo se.“ ¹⁸A nastalo blýskání a hřímání a hromobití; i zemětřesení stalo se veliké, jakého nebylo nikdy, co lidé byli na zemi; takové zemětřesení, tak veliké. ¹⁹A roztrhlo se město to veliké ve tři části, a města pohanská padla, a Babylon ten veliký přišel na paměť před Bohem, aby mu dal kalich vína prchlivého hněvu svého. ²⁰A všeliký ostrov zmizel, a hory nebyly nalezeny. ²¹Také kroupy veliké jako centy padaly s nebe na lidi, a lidé rouhali se Bohu pro ránu krupobití, neboť jest to rána velmi veliká.

6. Vidění záhuby nepřátel Církve.

Povaha a trestuhodnost Babylona.

17. ¹I přišel jeden z těch sedmi andělů, kteří měli sedm misek, a mluvil se mnou

utrpěli velikou porážku králové kananejští od Báráka (Soudc. 5, 9) a Israelité od Egyptanů (4. Kr. 23, 29); proto sv. Jan užívá jména toho obrazně o záhubě.

17. Stalo se: všecko to, co bylo nařízeno ve v. 1.

18. Srov. 11, 19.

19—20. Městem tím velikým, podobně jako i Babylonem míní protibožskou moc světskou, která jest právě na jevišti světovém (14, 8).

17, 1. Nevěstkou, která podle v. 5. měla jméno Babylon. Vzhledem k tomu, co bylo řečeno při 14, 8, pokládáme za správné, že rozuměti jest vůbec světskou moc od Boha odvrácenou, protikřesťanskou. Sedí na vodách, t. j. vládne nad mnoha národy.

řka: Pojď, ukážu ti soud nad nevěstkou tou velikou, která sedí na mnoha vodách, ²s kterou králové pozemští smilnili a jejímž vínem smilným opojili se obyvatelé země. ³A dovedl mě v duchu na poušť. I uzřel jsem ženu, ana sedí na šelmě šarlatové, plné jmen rouhavých, se sedmi hlavami a deseti rohy. ⁴A ta žena byla oděna nachem a šarlatem a ozdobena zlatem a drahokamem i perlami, majíc ve své ruce kalich zlatý, plný ohavnosti a nečistoty svého smilství ⁵a na čele svém napsané jméno: „Tajemství; Babylon ten veliký, matka smilství a ohavností zemských.“

⁶A uviděl jsem tu ženu, ana jest opojena krví věřících a krví mučedníků Ježíšových.

2. T. j. byli s ní ve spojení a dali se jí ovládati.

3. Na poušť uvádí Jana ve vidění na znamení zpusťování, které stihne moc protibožskou. Nelíčí však hned zpusťování toho, nýbrž dříve pod obrazem ženy sedící na šelmě vylicuje stav protibožské moci světské, ve kterém bude v čas svého odsouzení.

5. Ačkoli povaha protibožské moci není neznáma, jest přece tajemstvím, že taková říše protikřesťanská vystupuje a trvá ještě tolik roků po dokonaném díle vykupitelském, jímž ďáblova moc byla zlomena.

6—8. Již byla, dávno před Kristem povstala a v různých obměnách trvala, ale již není, nikoli, že by jí nebylo vůbec, ani že by již nejevila žádné činnosti, ale že není již v bývalé síle své, ježto moc a síla její byla zlomena Kristovou smrtí na kříži, jakož vyjádřeno v 13, 3 smrtelnou ranou, kterou utrpěla; vystoupí však zase, bude totiž s dopuštěním Božím opět vystupovati s mocí a rozhodností a větší usilovností proti církvi, a tím i proti Kristu.

I podivil jsem se velice, spatřiv ji. ⁷A anděl mi řekl: „Proč se divíš? Já ti povím tajemství té ženy i té šelmy, která ji nese, která má sedm hlav a deset rohů. ⁸Šelma, kterou jsi uzřel, byla a není, a ona vystoupí z propasti a půjde v záhuby. I budou se diviti obyvatelé země, jichžto jména nejsou napsána v knize života od ustanovení světa, když uzří šelmu, že byla a není (a opět tu bude). ⁹Tu jest na místě rozum, který má moudrost. Sedm hlav jest sedm hor, na nichž žena sedí, ¹⁰a sedm králů jest to; pět jich padlo, jeden jest nyní a jiný ještě nepřišel, a když přijde, musí zůstat (jen) malou chvíli. ¹¹A tou šelmou, která byla a není, jest i ten osmý; on jest také

9 a. T. j. k tomu, aby člověk věřící se nedal svést od moci protibožské, jest třeba rozumu.

9 b—11. Podle výkladu anděla samého sedm hlav šelminých značí sedm králů, které nazývá také horami vzhledem k vynikající moci jejich. Poněvadž však svrchu (17, 3) řekl, že žena sedí na šelmě, nyní pak, že sedí na horách či hlavách sedmi, jest na jevě, že výrazy sedm hlav, sedm hor a sedm králů jsou stejnoznačné se šelmou a že tedy značí totéž, co ona šelma, totiž od Boha odvrácenou moc světskou v různých jejích fásích či obměnách. Pokládáme za nejsprávnější, že číslem sedm jakožto číslem všeobecností se označuje souhrn všech protibožských a proticírkevních říší světských, číslem pak osm (v. 11) že se poukazuje k tomu, že těch protibožských říší bude více nežli sedm, ale že i ty ostatní budou ze sedmi, t. j. téhož smýšlení, jako všechny říše oním číslem všeobecnosti zahrnuté.

z těch sedni, a jde v záhubu. ¹²A deset rohů, které jsi viděl, jest deset králů, kteří království dosud neujali, ale jako králové obdrží moc se šelmou na jednu hodinu. ¹³Ti mají jednu mysl a dávají sílu a moc svou šelmě. ¹⁴Ti budou bojovati s Beránkem, ale Beránek je přemůže, neboť on jest pán nad pány a král nad králi, a s ním jsou ti, kteří jsou povoláni a vyvoleni a věrni.“

¹⁵I řekl mi: „Vody, které jsi viděl, kde nevěstka sedí, jsou (kmenové a) zástupové a národové a jazykové. ¹⁶A těch deset rohů, které jsi viděl, i šelma, ti budou nenáviděti nevěstku, i zpustoší ji a svléknou do naha a budou jísti maso její a spálí ji ohněm, ¹⁷neboť Bůh dal v srdce jejich, aby učinili úradek jeho a aby dali království své šelmě, dokud by se nedokonala slova Boží. ¹⁸A ta žena,

12—14. Desíti rohy rozumí nejspíše souhrn vládařů a králů podřízených, kteří proti dočasným držitelům velmoci protibožské povstanou, přivedou ji k pádu a potom sami na hodinu, t. j. na čas poměrně krátký budou míti vládu. Jsou též na šelmě, na její hlavě, neboť jsou stejného smýšlení s nř vespolek mají jednu mysl, totiž proticírkevní.

15. Žena či dočasný držitel moci protibožské sedí nad vodami, t. j. vládne nad národy.

16. Oni vladaři a králové podřízení budou vládnouti v duchu té šelmy, v duchu církvi nepřátelském; oni budou nenáviděti nevěstku a zpustoší ji..., vystoupí totiž nepřátelsky proti dočasnému držiteli protibožské velmoci světské, porazí ho a zbaví bohatství a moci.

18. Srov. v. 1. 3; 14. 8; 16. 19.

kterou jsi viděl, město jest to veliké, které má království nad králi země.“

Vyličuje záhubu Babylona.

18. ¹Potom jsem uviděl jiného anděla, an sestupuje s nebe a má moc velikou, a země se osvítila od slávy jeho. ²I vykřikl hlasem velikým řka: „Padl, padl Babylon, ten veliký, a stal se obydlím duchů zlých a vězením všelikého ducha nečistého, i vazbou všeho ptactva nečistého a odporného, ³neboť z hněvného vína smilství jeho pili všichni národové, a králové zemští smilnili s ním, a kupci zemští zbohatli z mohutného rozkošnictví jeho.“

⁴A uslyšel jsem jiný hlas s nebe, an praví: „Vyjděte z něho, lide můj, abyste se nezúčastnili v hříších jeho a nedostali z ran jeho, ⁵neboť hříchy jeho dostihly až k nebi a Bůh se rozpomenul na nepravosti jeho. ⁶Odplatte mu, jakož i on činil, a dejte (mu) dvoj-

18, 2. Anděl ohlašuje pád Babylona, říše proti-božské, již jako minulý, neboť ve vidění bylo to již hotovo; ale je to tak zvaný minulý čas prorocký, položený místo času budoucího. Slovy stal se příbytkem a vězením (pobytem, volným i nuceným) duchů zlých neb nečistých naznačuje se plné zpuštění řečené říše, neboť jako příbytek duchů zlých a nečistých označují se v Písmě sv. opět a opět pouště. Nečisté a odporné ptactvo jest obrazem duchů nečistých.

násobně podle skutků jeho; v kalich, ve který naléval, nalejte mu dvojnásobně. ⁷Kolik se oslavoval a rozkošil, tolik mu dejte muk a zármutku. Poněvadž praví ve svém srdci: „Sedím jako královna, a vdovou nejsem a zármutku neuzřím,“ ⁸proto v jeden den přijdou rány jeho, smrt a zármutek i hlad, a bude spálen ohněm, neboť silný jest Pán Bůh, jenž ho bude souditi.“

⁹„I budou plakati a kvílití nad ním králové pozemští, kteří s ním smilnili a rozkošili, když uzří dým požáru jeho, ¹⁰stojíce z dáli pro strach před mukami jeho a říkajíce: „Běda, běda, město ty veliké, Babylone, město ty silné, že v jedné hodině přišel soud tvůj.““

¹¹„Také kupci pozemští budou plakati a se rmoutiti nad tím, poněvadž zboží jejich nikdo již nebude kupovati, ¹²zboží zlata a stříbra a drahokamů a perel i kmentu a nachu a hedvábí a šarlatu, i všelikého dřeva thujového a všelikého nářadí ze slonové kosti a všelikého nářadí ze dřeva drahého i z mědi a železa a mramoru, ¹³těž skořice a amomu a vonidel a masti a kadidla, i vína a oleje, běle a pšenice, skotů a ovec, koní a vozů i otroků a duší lidských: ¹⁴Také ovoce, po kterém

7b—8. Srov. Is. 47, 8.

12. Thuja, jehličnatý strom z čeledi cypřišovitých.

13. Amom, tropická rostlina, jejíchž vonných plodů se užívá v lékařství a voňavkářství. Dušemi lidskými míní se zde také otroci.

toužila duše tvá, odešlo od tebe, a všechno, co jest cenné a skvostné, ztratilo se pro tebe a již nikdy se to nenalezne.¹⁵ Kupci těchto věcí, kteří z něho zbohatli, zdaleka budou státi pro strach před jeho mukami plačíce a truchlíce¹⁶ a říkajíce: „Běda, běda, město ty veliké, které bylo oděno kmentem i nacheť a šarlatem a ozdobeno zlatem i drahým kamením a perlami,¹⁷ neboť v jedné hodině zpusťošílo se tak veliké bohatství.““

„A každý kormidelník a každý plavec pobřežní i lodníci a všichni, kteří pracují na moři, postavili se zdaleka¹⁸ a vykřikli, vidouce kouř požáru jeho, a pravili: „Které (město) jest podobno tomuto městu velikému?“¹⁹ I posypali prachem hlavu svou a vykřikli plačíce a kvílíce a řkouce: „Běda, běda, město to veliké, ve kterém všichni, kdo měli lodi na moři, zbohatli z jeho bohatství, neboť v jediné hodině bylo zpustošeno!““

²⁰„Raduj se nad ním nebe a světci i apoštolové a proroci, neboť Bůh vykonal soud za vás nad ním.“

²¹I zdvihl jeden silný anděl kámen jako žernov veliký a vrhl jej do moře řka: „Takto

20. Nebem rozumí sídlo církve i vítězné i bojující, svatými nejen oslavence nebeské, nýbrž i věrné údy církve bojující; z těch vytýká zvláště apoštolů a proroků, jimiž rozumí jak proroky starozákonní, tak učitele křesťanské.

21—24. Slova tato upomínají na Jer. 51, 63—64 a narážejí na Mat. 18, 6. Pokud se tato slova vztahují

s prudkostí hude vržen Babylon, město veliké, a nebude již nalezen. ²²A hlas pěvců cisterních a zpěváků i pištců a trubačů nebude slyšeti již v tobě, a žádný řemeslník kteréhokoli řemesla nenalezne se již v tobě, a zvuk mlýna nebude slýchán již v tobě, ²³a světlo lampy nezasvítí již v tobě, a hlas ženichův a nevěstin neuslyší se již v tobě. Neboť kupci tvoji byli velmoži pozemští, neboť tvými kouzly byli svedeni všichni národové. ²⁴A našla se v něm krev proroků a světců a všech těch, kteří byli usmrceni na zemi.“

Chvalozpěv nad pádem Babylona, převzetím vlády Bohem a svatbou Beránkovou.

19. ¹Potom jsem uslyšel jako veliký hlas mnoha zástupů v nebi, ani praví: „Alleluja, spása a sláva i moc jest Boha našeho, ²neboť pravé jsou a spravedlivé soudy jeho, ježto vykonal soud nad nevěstkou tou velikou, která pokazila zemi smilstvím svým, a pomstil krev služebníků svých z rukou jejích.“ ³A opět řekli: „Alleluja.“ A dým její vystupuje na věky věků. ⁴I padli dvacet čtyři starci a čtyři

k pádu pohanského Říma a jiných říší protibožských, neplatí doslovně ve všem, nýbrž značí toliko porážky jejich dočasné více méně úplné, v plném smyslu však platí o porážce konečné na konci světa, kdy veškerá moc protibožská bude poražena navždy docela.

19, 4. O starcích a živočiších těchto viz 4, 4—6.

živočichové a poklonili se Bohu, jenž seděl na trůně, říkajíce: „Amen, alleluja.“

⁵ A vyšel hlas s trůnu, jenž pravil: „Chvalte Boha našeho všichni služebníci jeho a kdo se ho bojíte, malí i velicí.“ ⁶ I uslyšel jsem jako hlas zástupu četného a jako hukot veliké vody a jako hřmění silného hromobití, které pravilo: „Alleluja, neboť ujal království Pán Bůh náš všemohoucí. ⁷ Radujme se a plesejme a vzdejme mu chválu, neboť přišla svatba Beránkova a nevěsta jeho se připravila. ⁸ A bylo jí dáno, aby se oblékla v jemné plátno bělo-skvoucí, čisté.“ — Jemným plátnem totiž jsou spravedlivé skutky světců. — ⁹ I řekl mi: „Napiš: Blahoslavení jsou ti, kteří jsou povoláni k svatební hostině Beránkově.“ A řekl mi: „To jsou pravdivá slova Boží.“ ¹⁰ I padl jsem k nohám jeho, abych se mu poklonil. Ale (on) mi řekl: „Hleď, ať toho nečiníš; jsem spoluslužebník tvůj i bratři

7. Svatbou se rozumí spojení Krista s církví vítěznou ve slávě věčné. Svatba ta sice ještě nenastala, ale přišla, t. j. přiblížila se, nastane pak, až všichni nepřátelé jeho budou přemoženi.

10. Jan padl ve vidění před andělem, aby se poklonil, poněvadž pokládaje ho za Boha, chtěl mu vzdáti poctu božskou, pocty té však anděl ovšem nepřijal, poučiv Jana, že není Bohem, nýbrž služeb-níkem Božím jako on a ostatní apoštolové (a věřící, kteří se nazývali vespolek bratry). „Svědectví o Ježíšovi totiž jest duch prorocký“, t. j. duch prorocký byl mně, podobně jako i tobě dán k tomu, abychom vydávali svědectví o Ježíšovi.

tvých, kteří mají svědectví o Ježíšovi. Bohu se klaněj.“ — Svědectví o Ježíšovi totiž jest duch prorocký.

Konečná porážka šelmy a jejího proroka i stoupenců jejich.

¹¹A uviděl jsem nebe otevřené, a hle, kůň bílý a ten, jenž na něm sedí, slove Věrný a Pravdivý a se spravedlností soudí a bojuje.

¹²Oči jeho jako plamen ohně a na hlavě jeho mnoho věnců; má jméno napsané, jehož nikdo nezná, leč on sám, ¹³a jest oděn v roucho krví zbarvené; jméno jeho zove se Slovo Boží. ¹⁴A vojska nebeská jela za ním na bílých koních, oblečena v jemné plátno, bílé, čisté.

¹⁵A z úst jeho vychází meč [na obě strany] ostrý, aby jím bil pohany. A on bude je spravovati berlou železnou a on tlačí lis vína prchlivého hněvu Boha všemohoucího. ¹⁶Na rouchu, a to na bedru svém, má na-

11 n. Jezdcem na bílém koni jest Kristus. (Srov. 6, 2; 1, 14, 15.) Oči jeho jsou jako plamen ohně, značíce tak i vševedoucnost i rozhodnost trestající spravedlnosti jeho (4, 16); má mnoho věnců, diadémů, jakožto král nad králi a vítěz nade všemi.

14. Vojsky těmito se míní podle výkladu většiny exegetů andělé, kteří také podle Mat. 16, 27; 25, 31 budou v průvodě Kristově při jeho příchodu k soudu.

15. O meči vycházejícím z úst jeho viz 1, 16. Tlačí lis vína prchlivosti hněvu Božího, t. j. dává cítiti trestající spravedlnost svou.

psáno: Král nad králi a pán nad pány.

¹⁷A uviděl jsem jednoho anděla, an stojí ve slunci, a ten vykřikl hlasem velikým řka všem ptákům, kteří lítali uprostřed na nebi: „Pojďte, shromážděte se k veliké hostině Boží, ¹⁸abyste pojedli těla králů, těla tisícníků a těla siláků, těla koní a těch, kteří na nich sedí, a těla všech, svobodníků i nevolníků, malých i velikých.“

¹⁹A uviděl jsem šelmu a krále pozemské i vojska jejich shromážděná, aby vedla válku s tím, jenž seděl na koni, a s vojskem jeho.

²⁰I byla jata šelma a s ní ten prorok nepravý, jenž byl činil před ní divy, kterými svedl ty, kteří přijali znamení šelmy a kteří se klaněli obrazu jejímu; ti oba byli vrženi za živa do jezera ohnivého, hořícího sírou. ²¹A ostatní byli zabiti mečem, vyšlým z úst toho, jenž seděl na koni; a všichni ptáci nasýtili se těly jejich.

Porážka drakova.

20. ¹A uviděl jsem anděla, an sestupuje s nebe, maje klíč od propasti a řetěz veliký

20, 1—3. Drakova porážka dočasná a neúplná. Klíčem od propasti pekelné se značí moc nad pekem, řetězem božský úrdek obmeziti vliv a moc ďáblovu, svázáním a uvržením do propasti obmezení mocí ďáblovy, a to, aby ne-sváděl národů, t. j. potud, pokud by nemohl sváděti k odpadu od křesťanství celé národy, ne tedy tak, aby nemohl vůbec nikoho sváděti. Obmezení to

v ruce své. ²I uchopil draka, hada starého, jenžto jest ďábel a satan, a svázav ho na tisíc roků, ³vedl jej do propasti a zavřel i zapečetil nad ním, aby nesváděl již národů, dokud by se nenaplnilo tisíc roků. Potom musí býti rozvázán na krátký čas.

⁴A uviděl jsem trůny; i posadili se na nich, a byl jim dán soud, též duše těch, kteří byli

bude na tisíc roků, t. j. na dobu sice dlouhou, ale neurčitě velikou, neboť počet tisíc roků byl asi položen místo čísla neurčitého.

4—6. Vzkříšení první a kralování tisíci-leté. Viděl trůny, totiž v nebi. Posadili se na nich (u vidění) podobně jako v 4, 3—4 přísedící dvacet čtyři starci jakožto zástupci církve. Přísedícím těm byl dán od Boha soud, t. j. moc souditi. Výsledek soudu byl ten, že duše souzené žijí s Kristem, totiž životem na výsost blaženým již před vzkříšením těla, a kralují s ním, požívajíce moci přispěti věřícím na zemi svou přimluvou, za kterou věřící je žádají. Stav ten či spíše uvedení do toho stavu nazývá vzkříšením (mravním) vzhledem k tomu, že světci ti jaksi ožili u věřících na zemi, jsouce od nich ctěni a vzýváni, a zove jej vzkříšením prvním na rozdíl od vzkříšení těla, jakožto vzkříšení druhého, kterého se dostane všem zemřelým před posledním soudem. Praví, že budou žít i kralovati s Kristem po tisíc roků či po tu dobu, pokud satan bude upoután, ve své moci omezen. Nesprávně však vykládali někteří v době staré kralování to tak, jako by před vzkříšením všeobecným měli vstáti pouze spravedliví z mrtvých a vládnouti na zemi po tisíc roků v radostech s Kristem viditelně mezi nimi přítomným, načež by teprve nastalo vzkříšení všeobecné (Papiáš, Justin, Nepos, později i sv. Ambrož), jakož i někteří v době nové, kteří rozuměli

sťati pro svědectví Ježíšovo a pro slovo Boží, i těch, kteří se neklaněli šelmě ani obrazu jejímu, ani nepřijali znamení na čelo nebo na ruku svou; a (ti) ožili a kralovali s Kristem po tisíc roků. ⁵Ostatní mrtví neožili, dokud by se nenaplnilo tisíc roků. To jest vzkříšení první. ⁶Blažený a svatý je ten, kdo má účast ve vzkříšení prvním; nad nimi smrt druhá moci nemá, nýbrž budou kněžími Božími a Kristovými a budou s ním kralovati po tisíc roků.

⁷A když se naplní těch tisíc roků, satan bude puštěn ze své vazby; i vyjde, aby sváděl národy, kteří jsou na čtyřech úhlech země, Goga a Magoga, a aby shromáždil je k vál-

jím obnovený stav rajský, stav původní nevinnosti, nesmrtelnosti a věčného trvání pokolení lidského na zemi po antikristu.

5. Ostatními miní nespravedlivé, kteří zemřeli v těžkém hříchu: ti neožili, t. j. nežijí s Kristem ve spojení způsobem řečeným.

6. Smrt druhá, t. j. věčná či zavržení do pekla.

7—10. Drakova porážka konečná a úplná. Po uplynutí doby označené číslem tisíc roků satan bude puštěn ze své vazby, bude mu totiž k vytříbení spravedlivých a k potrestání zlých zase dopuštěno od Boha sváděti celé národy k odpadu od Boha k nevěře; a on svede skutečně ty z nich, kteří se s jakousi narážkou na Ezech. hl. 38n. označují jmény symbolickými Gog a Magog, znamenajícími nepřátele království Božího, a nejen je svede k nevěře a odpadu od křesťanství, nýbrž i shromáždí, popudí je k boji proti církvi. Ale, jak řečeno ve v. 3, bude to jen na čas poměrně krátký.

ce; — počet jejich (jest) jako písek mořský. — ⁸ A vyšli na šíř země a obklíčili tábor svět-ců a město milé. ⁹ I sestoupil oheň od Boha s nebe a strávil je, ¹⁰ a ďábel, jenž je sváděl, byl vržen do jezera ohnivého a sirnatého, kde jest i šelma a prorok nepravý; budou trápeni ve dne i v noci na věky věků.

Vzkříšení těla a poslední soud.

¹¹ Také jsem uviděl trůn veliký, bílý, a to-ho, jenž na něm seděl; před jeho obličejem zmizela země i nebe, a nenalezlo se pro ně místo. ¹² A uzřel jsem mrtvé, veliké i malé, ani stojí před trůnem; i otevřely se knihy, též jiná kniha byla otevřena, to jest (kniha) života, a mrtví byli souzeni z toho, co bylo napsáno v knihách, podle skutků svých. ¹³ Mo-ře totiž vydalo mrtvé, kteří byli v něm, a smrt i místo zemřelých vydaly (své) mrtvé, kteří byli v nich, a (ti) byli souzeni každý podle skutků svých. ¹⁴ A smrt i místo zemřelých byly uvrženy do jezera ohnivého. To jest smrt druhá, jezero ohnivé. ¹⁵ A kdo nebyl nalezen zapsán v knize života, byl uvržen do jezera ohnivého.

12. Uzřel mrtvé, t. j. z mrtvých vstalé. Knihami míní se božská (Kristova) vědoucnost činů lidských, jich otevřením připomenutí každému či uvědomění činů jeho. O knize života, která obsahuje pouze jména těch, kteří s tělem oslaveným vejdou do nebe, viz 3, 5.

7. Vidění obnovené přírody, nového Jerusalema a věčného kralování Kristova.

Nové nebe, nová země, nový Jerusalem.

21. ¹A uviděl jsem nové nebe a novou zemi, neboť první nebe a první země pominuly, a moře již není. ²Také jsem uviděl město svaté, Jerusalem nový, an sestupuje s nebe od Boha, jsa připraven jako nevěsta ozdobená pro muže svého. ³A uslyšel jsem hlas veliký s nebe, an praví: „Hle, stánek Boží s lidmi a přebývati bude s nimi, a oni budou jeho lidem, a on, Bůh, s nimi bude jejich Bohem; ⁴a (Bůh) setře všelikou slzu s očí jejich, a smrti nebude již; ani zármutku, ani křiku, ani bolesti nebude již, neboť první věci pominuly.“ ⁵I řekl ten, jenž seděl na trůně: „Hle, obnovuji všecko.“ A řekl mi: „Napiš (to), neboť tato slova jsou spolehlivá a pravdivá.“ ⁶A řekl mi: „Stalo se. Já jsem alfa

21. 1. Srov. 2. Petr. 3, 13; Is. 65, 1; 66, 22.

2. Jerusalemem novým se míní církev oslavená a dovršená po vzkříšení.

4. Věci první, t. j. předešlý stav utrpení a strastí, v jakém byli za života pozemského.

5. Bůh (Kristus) sám potvrzuje, že on všecku tu obnovu způsobí.

6. Vody živé, t. j. i milosti ke spáse potřebné, i spásu, blaženost věčnou samu. Srov. Is. 55, 1; Jan. 4, 14; 7, 38. Alfa a omega viz 1, 8.

a omega, počátek a konec. Já dám žíznivému z pramene vody živé zadarmo. ⁷Kdo zvítězí, obdrží to, a (já) budu mu Bohem, a on bude mi synem. ⁸Bázlivci však a nevěrci a ohavníci a vrazi i smilníci a čarodějníci a modláři a všichni lháři budou mítí díl v jezeře hořícím ohněm a sírou; to jest smrt druhá.“

Popis nového Jerusalema.

⁹I přišel jeden z těch sedmi andělů, kteří měli sedm misek plných sedmi ran posledních, a mluvil se mnou řka: „Pojď, ukáži ti nevěstu, manželku Beránkovu.“ ¹⁰I odvedl mě v duchu na horu velikou a vysokou, a ukázal mi město svaté, Jerusalema, ano sestupuje s nebe od Boha, ¹¹majíc velebnost božskou. Lesk jeho byl podoben kameni nejdražšímu, jako kameni jaspisovému, jasnému jako křišťál. ¹²Mělo hradbu velikou a vysokou s dvanácti branami a na branách dvanáct andělů a jména napsaná, totiž jména dvanácti pokolení synů Israelových; ¹³od východu tři brány, od severu tři brány, od jihu tři brány, a od západu tři brány. ¹⁴A hradba městská

8. Bázlivci míní zvláště ty, kteří z obavy před pronásledováním neb nepříjemnostmi se strany světa své víry nevyznávají, neb ji i zapírají, od ní odpadají.

9. Srov. 15, 1; 17, 1.

10. V duchu, t. j. ve vidění.

měla dvanáct základů a na nich dvanácte jmen dvanácti apoštolů Beránkových.

¹⁵ A ten, jenž mluvil se mnou, měl jakožto míru třtinu zlatou, aby změřil město i brány a hradby jeho. ¹⁶ Jest pak to město položeno ve čtverhranu, a délka jeho jest tak veliká jako šířka. I změřil město třtinou na dvanáct tisíc honů, a délka i šířka a výška jeho jsou stejné. ¹⁷ Také změřil hradbu jeho stočtyřicet-čtyři lokte; míra to lidská, které užil anděl. ¹⁸ Stavba hradby jeho byla z jaspisu, město pak samo bylo čisté zlato, podobné čistému sklu. ¹⁹ Základy hradby městské byly ozdobeny všelikým drahokamem; základ první byl z jaspisu, druhý ze safíru, třetí z chalcedonu, čtvrtý ze smaragdu, ²⁰ pátý ze sardonyxu, šestý ze sardisu, sedmý z chrysolitu, osmý z berylu, devátý z topasu, desátý z chrysoprasu, jedenáctý z hyacintu, dvanáctý z ametystu. ²¹ A dvanáct bran (bylo) dvanáct perel; jedna každá brána byla z jedné perly, a náměstí města bylo čisté zlato jako průhledné sklo.

²² Chrámu jsem v něm neviděl, neboť Pán Bůh všemohoucí jest chrámem jeho, a Beránek. ²³ A to město nepotřebuje slunce ani měsíce, aby mu svítily, neboť velebnost Boží je osvítila, a svící jeho jest Beránek. ²⁴ I budou choditi národové ve světle jeho a králové země přinesou slávu a čest svou do něho. ²⁵ A brány jeho nebudou se zavíratí za dne, neboť noci tam nebude; ²⁶ a přinesou do něho slávu

a čest národů. ²⁷A nevejde do něho nic poskvrněného, ani kdo páše ohavnost a lež, leč jen ti, kteří jsou napsáni v Beránkově knize života.

Věčné kralování Kristovo se svatými.

22. ¹I ukázal mi proud vody životné, bělo-skvoucí jako křišťál, který vycházel z trůnu Božího a Beránkova. ²Uprostřed náměstí jeho a po obou stranách proudu byl strom života, který přinášel dvanáctero plodů, vydáváje každého měsíce plod svůj, a listí stromu toho (slouží) k vyléčení národů. ³A nebude již kletby žádné; ale trůn Boží a Beránkův bude v něm, a služebníci jeho budou mu sloužiti a ⁴budou patřiti na jeho tvář, a jméno jeho bude na čelech jejich. ⁵A noci nebude již, ani nebudou potřebovati světla svíčkového a světla slunečného, neboť Pán Bůh je bude osvětlovati a budou kralovati na věky věkův.

22, 1—5. Proudem vody a stromem života zobrazena věčná blaženost, která vychází z trůnu Božího a Beránkova, t. j. od Boha pro zásluhy Ježíše Krista. Přinášením plodů každého měsíce naznačuje se hojnost a nepřetržitost její, listím pak sloužícím k vyléčení to, že tam nebude nic bolestivého a zarmucujícího.

3. Nebude tam kletby či vyloučení. Mluví pouze o jednom trůně Božím i Beránkově a praví „budou mu sloužiti“ místo jim vzhledem k tomu, že „Otec a Syn jedno jsou“.

5. Srov. 21, 25.

Závěr.

⁶I řekl mi: „Tato slova jsou (zcela) spolehlivá a pravdivá, a Pán Bůh duchů prorockých poslal anděla svého, aby ukázal služebníkům jeho, co se má státi vbrzku. ⁷A hle, přijdu brzy. Blažený, kdo ostříhá prorockých slov knihy této.“ ⁸A já, Jan, jsem ten, jenž slyšel a uviděl tyto věci. A když jsem je uslyšel a uviděl, padl jsem, abych se poklonil před nohama anděla, jenž mi to ukázal. ⁹Ale (on) řekl mi: „Hleď, ať toho nečiníš; jsem spoluslužebník tvůj i bratři tvých proroků a těch, kteří ostříhají slov knihy této. Bohu se klaněj.“ ¹⁰I řekl mi: „Nezapečetuj prorockých slov knihy této, neboť čas blízko jest. ¹¹Kdo škodí, uškod' ještě;

6—21. V závěru se potvrzuje, že proroctví v Apokalypsi obsažené jest pravé a počne se vbrzku vyplňovati (v. 6—16), vyjadřuje se tužba po příchodu Ježíšově a hrozba těm, kteří by ve knize té něco měnili (v. 17—20) a končí vyprošováním milosti Kristovy (v. 21). Potvrzuje pak dané proroctví anděl jménem Kristovým (v. 6n.), Jan sám (v. 8n.) a Pán Ježíš (v. 10—16).

7. Hle, přijdu brzy, totiž k soudu. Praví to sice anděl, ale jménem Kristovým. Viz. 3, 11.

11n. Kdo by přece nechtěl dbáti výstrahy tu podávané, ani užití Boží milosti, ať dále páše hříchy a se poskvřňuje, ale ať pomní, že Pán přijde k soudu, ho najde a podle skutků jeho mu odplatí, jej potrestá. Jak patrně, slova v. 11. jsou řečena sice ironicky, ale obsahují výstrahu tím mocnější.

kdo jest poskvrněn, poskvrň se ještě, a kdo jest spravedlivý, ospravedlniž se ještě, kdo svatý, posvěť se ještě. ¹²Hle, přijdu brzy a odplata moje se mnou, abych odplatil každému podle skutků jeho. ¹³Já jsem alfa a omega, první a poslední, počátek a konec. ¹⁴Blážení, kdo umývají roucha svá [v krvi Beránkově], aby měli právo ke stromu života a vešli branami do města. ¹⁵Vně budou psi a čarodějníci a smilníci a vrahové i modláři a každý, kdo miluje a činí lež. ¹⁶Já, Ježíš, poslal jsem anděla svého, abych vám osvědčil věci tyto v církvích. Já jsem kořen a rod Davidův, hvězda jasná a jitřní.“

¹⁷A duch i nevěsta praví: „Přijď.“ A kdo slyší, řekni: „Přijď.“ A kdo žízní, přijdiž, a kdo chce, naber vody životné zadarmo.

13. Viz 1, 8. pozn.

14. Některé rukopisy, jmenovitě řecké, mají „blážení, kteří konají (zachovávají) příkázání Boží“.

15. Srov. 21, 8. 27; Jan. 3, 20. 21.

16. Viz 5, 5. Jasnou hvězdou jitřní (jitřenkou) se nazývá s ohledem na mocné a slavné své panování. Srov. 2, 28.

17. Duch, t. j. Duch sv. Jan jakožto Duchem sv. nadchnutý prostředník církve vyjadřuje tu jménem církve tužbu, aby ženich její, Kristus Ježíš, přišel, t. j. co nejdříve vyplnil to, co mu byl zjevil o slavném panování svém a o své říši; spolu si přeje, aby každý, kdo by uslyšel projev té tužby, s ním souhlasil, a to tím spíše, poněvadž každý, kdo žízní po věčné spáse, zadarmo ji může dostati, ač-li jen s milostí Boží spolupůsobí.

¹⁸Osvědčuji pak já každému, kdo slyší pro-rocká slova knihy této: Jestliže by někdo přidal k těmto věcem, Bůh přidá na něho ran napsaných v knize této; ¹⁹a jestliže by kdo odňal od slov knihy proroctví tohoto, Bůh odejme díl jeho od stromu života a z města svatého, z toho, co napsáno jest v knize této. ²⁰Ten, jenž osvědčuje tyto věci, praví: „Ano, přijdu brzy.“ Amen, přijď Pane Ježíši.

²¹Milost Pána našeho Ježíše Krista (buď) se všemi vámi. Amen.

18—19. Podobný příkaz v 5. Mojž. 4, 2.

20. Tyto věci, t. j. všechno to, co Janovi bylo zjeveno a v Apokalypsi podáno.

Seznam perikop.

I. O nedělích a slavnostech Páně.

1. neděle adventní: Řím. 13, 11—14; Luk. 21, 25—33.
2. neděle adventní: Řím. 15, 4—13; Mat. 11, 2—10.
3. neděle adventní: Filip. 4, 4—7; Jan 1, 19—28.
4. neděle adventní: 1. Kor. 4, 1—5; Luk. 3, 1—6.
Štědrý den: Řím. 1, 1—6; Mat. 1, 18—21.
- Hod Boží vánoční:
 - o první mši sv.: Tit. 2, 11—15; Luk. 2, 1—14.
 - o druhé mši sv.: Tit. 3, 4—7; Luk. 2, 15—20.
 - o třetí mši sv.: Žid. 1, 1—12; Jan 1, 1—14.
- Sv. Štěpána: Sk. ap. 6, 8—10. a 7, 54—60; Mat. 23, 34—39.
- Sv. Jana Ev.: Sirach 15, 1—6; Jan 21, 19—24.
- Mladátek: Zjevení 14, 1—5; Mat. 2, 13—18.
- Ned. po nar. P.: Galat. 4, 1—7; Luk. 2, 33—40.
- Nový rok: Tit. 2, 11—15; Luk. 2, 21.
- Jména Ježíš 2. I.: Skut. ap. 4, 8—12; Luk. 2, 21.
- Ned. po obřezání P.: Galat. 4, 1—7; Mat. 2, 19—23.
- Zjevení Páně: Isai. 60, 1—6; Mat. 2, 1—12.
- Sv. Rodiny: Kolos. 3, 12—17; Luk. 2, 42—52.
1. neděle po zjev. P.: Řím. 12, 1—5; Luk. 2, 42—52.
2. neděle po zjev. P.: Řím. 12, 6—16; Jan 2, 1—11.
3. neděle po zjev. P.: Řím. 12, 16—21; Mat. 8, 1—13.
4. neděle po zjev. P.: Řím. 13, 8—10; Mat. 8, 23—27.
5. ned. po zjev. P.: Kolos. 3, 12—17; Mat. 13, 24—30.
6. ned. po zjev. P.: 1. Thes. 1, 2—10; Mat. 13, 31—35.
- Ned. devít.: 1. Kor. 9, 24—27. a 10, 1—5; Mat. 20, 1—16.
1. ned. po devít.: 2. Kor. 11, 19—12, 9; Luk. 8, 4—15.
2. ned. po devít.: 1. Kor. 13, 1—13; Luk. 18, 31—43.
- Středa popeleční: Joel. 2, 12—19; Mat. 6, 16—21.
1. neděle postní: 2. Kor. 6, 1—10; Mat. 4, 1—11.
2. neděle postní: 1. Thess. 4, 1—7; Mat. 17, 1—9.
3. neděle postní: Efes. 5, 1—9; Luk. 11, 14—28.
4. neděle postní: Galat. 4, 22—31; Jan 6, 1—15.
5. nedele smrtelná: Žid. 9, 11—15; Jan 8, 46—59.
6. neděle květná: 2. Mojž. 15, 27—16, 7; Mat. 21, 1—9.
Filip. 2, 5—11; pašije Mat. k. 26—27.

Zelený čtvrtek: 1. Kor. 11, 20—32; Jan 13, 1—15.
Veliký pátek: Oseáš 6, 1—6 a 2. Mojž. 12, 1—11;
pašije Jan k. 18—19.

Bílá sobota: Kolos. 3, 1—4; Mat. 28, 1—7.

Hod Boží velikon.: 1. Kor. 5, 7—8; Mar. 16, 1—7.

Pondělí velikon.: Sk. ap. 10, 37—43; Luk. 24, 13—35.

1. neděle po velik.: 1. Jan 5, 4—10; Jan 20, 19—31.

2. neděle po velik.: 1. Petr. 2, 21—25; Jan 10, 11—16.

3. neděle po velik.: 1. Petr. 2, 11—19; Jan 16, 16—22.

4. neděle po velik.: Jakub 1, 17—21; Jan 16, 5—15.

5. neděle po velik.: Jakub 1, 22—27; Jan 16, 23—30.

V křížové dny: Jak. 5, 16—20; Luk. 11, 5—13.

Nanebevstoup. P.: Sk. ap. 4, 1—11; Mar. 16, 14—20.

6. ned. po velik.: 1. Petr. 4, 7—11; Jan 15, 26—16, 4.

Hod B. svatodušní: Skut. ap. 2—11; Jan 14, 23—31.

Pond. svatod.: Sk. ap. 10, 34. 42—47; Jan 3, 16—21.

Nejsvětější Trojice: Řím. 11. 33—36; Mat. 28, 18—20.

1. ned. po sv. Duchu: Jan 4, 8—21; Luk. 6, 36—42.

Božího Těla: 1. Kor. 11, 23—29; Jan 6, 56—59.

2. ned. po sv. Duchu: 1. Jan 3, 13—18; Luk. 14, 16—24.

Nejsv. Srdce Ježíšova: Efes. 3, 8—19; Jan 19, 31—37.

3. ned. po sv. Duchu: 1. Petr. 5, 6—11; Luk. 15, 1—10.

4. ned. po sv. Duchu: Řím. 8, 18—23; Luk. 5, 1—11.

5. ned. po sv. Duchu: 1. Petr. 3, 8—15; Mat. 5, 20—24.

6. ned. po sv. Duchu: Řím. 6, 3—11; Mar. 8, 1—9.

7. ned. po sv. Duchu: Řím. 6, 19—23; Mat. 7, 15—21.

8. ned. po sv. Duchu: Řím. 8, 12—17; Luk. 16, 1—9.

9. ned. po sv. Duchu: 1. Kor. 10, 6—13; Luk. 19, 41—47.

10. ned. po sv. Duchu: 1. Kor. 12, 2—11; Luk. 18, 9—14.

11. ned. po sv. Duchu: 1. Kor. 15, 1—10; Mar. 7, 31—37.

12. ned. po sv. Duchu: 2. Kor. 3, 4—9; Luk. 10, 23—37.

13. ned. po sv. Duchu: Galat. 3, 16—22; Luk. 17, 11—19.

14. ned. po sv. Duchu: Galat. 5, 16—24; Mat. 6, 24—33.

15. ned. po sv. Duchu: Galat. 5, 25—6, 10; Luk. 7, 1—16.

16. ned. po sv. Duchu: Efes. 3, 13—21; Luk. 14, 1—11.

17. ned. po sv. Duchu: Efes. 4, 1—6; Mat. 22, 34—46.

18. ned. po sv. Duchu: 1. Kor. 1, 4—9; Mat. 9, 1—8.

19. ned. po sv. Duchu: Efes. 4, 23—28; Mat. 22, 1—14.

20. ned. po sv. Duchu: Efes. 5, 15—21; Jan 4, 46—53.

21. ned. po sv. Duchu: Efes. 6, 10—17; Mat. 18, 23—35.

22. ned. po sv. Duchu: Filip. 1, 6—11; Mat. 22, 15—21.
 23. ned. po sv. Duchu: Filip. 3, 17—4, 3; Mat. 9, 18—26.
 24. ned. po sv. Duchu: Kolos. 1, 9—14; Mat. 24, 15—35.
 Krista Krále: Kolos. 1, 12—20; Jan 18, 33—37.

II. Ve svátky známějších svatých:

- Sv. Ondřeje ap. 30. XI.: Řím. 10, 10—18; Mat. 4, 18—22.
 Sv. Mikuláše, 6. XII.: Žid. 13, 7—17; Mat. 25, 14—23.
 Nep. početí P. M. 8. XII.: Přísl. 8, 22—35; Luk. 1, 26—28.
 Sv. Tomáše ap., 21. XII.: Efes. 2, 19—22; Jan 20, 24—29.
 Očišťování P. M., 2. II.: Malachiáš 3, 1—4; Luk. 2, 22—32.
 Sv. Blažeje, 3. II.: Žid. 11, 33—39; Mat. 10, 23—28.
 Sv. Matěje ap., 24. neb 25. II.: Skut. ap. 1, 15—26; Mat. 11, 25—30.
 Blahosl. Anežky české, 2. III.: 2. Kor. 10, 17—18 a 11, 1—2; Mat. 25, 1—13.
 Bl. Jana Sarkandra, muč., 18. III.: 2. Tim. 2, 8—10. a 3, 10—12; Mat. 10, 26—32.
 Sv. Josefa pěstouna Páně, 19. III.: Sirach 45, 1—6; Mat. 1, 18—21.
 Sv. Benedikta, opata, 21. III.: Sirach 45, 1—6; Mat. 19, 27—29.
 Zvěstování P. M., 25. III.: Isai. 7, 10—15; Luk. 1, 26—38.
 Sv. Vojtěcha, bisk., muč., 23. IV.: Žid. 5, 1—6; Jan 10, 11—16.
 Sv. Jiří, 24. IV.: 2. Tim. 2, 8—10. a 3, 10—12; Jan 15, 1—7.
 Sv. Marka, 25. IV.: Ezechiel 1, 10—14; Luk. 10, 1—9.
 Ochrany sv. Josefa: 1. Mojž. 49, 22—26; Luk. 3, 21—23.
 Sv. Filipa a Jakuba ap., 1. V.: Moudr. 5, 1—5; Jan 14, 1—13.
 Sv. Zigmunda, 2. V.: Moudr. 5, 1—5; Jan 15, 1—7.
 Nalezení sv. Kříže, 3. V., Filip. 2, 5—11; Jan 3, 1—15.
 Sv. Jana Nep., 16. V., Sirach 21, 26—31; Mat. 11, 2—10.

- Sv. Barnabáše, 11. VI: Sk. ap. 11, 21—26. a 13, 1—3; Mat. 10, 16—22.
- Sv. Antonína Pad., 13. VI., 1. Kor. 4, 9—14; Luk. 12, 35—40.
- Sv. Víta, muč., 15. VI., Moudr. 10, 10—14; Mat. 10, 34—42.
- Sv. Aloise, 21. VI., Sirach 31, 8—11; Mat. 22, 29—40.
- Nar. sv. Jana Křt., 24. VI., Isai. 49, 1—7; Luk. 1, 57—68.
- Sv. Petra a Pavla ap., 29. VI., Skut. ap. 12, 1—11; Mat. 16, 13—19.
- Předrahé Krve P., 1. VIII.: Žid. 9, 11—15; Jan 19, 30—35.
- Navšt. P. Marie, 2. VII., Píseň Šalom. 2, 8—14; Luk. 1, 39—47.
- Sv. Prokopa, 4. VII., Sirach 45, 1—6; Mat. 19, 27—29.
- Sv. Cyrilla a Metoděje, 5. VII., Žid. 7, 23—27; Luk. 10, 1—9.
- P. Marie Kar., 16. VII., Sirach 24, 23—31; Luk. 11, 27—28.
- Sv. Maří Magdal., 22. VII., Píseň Šalom. 3, 2—5. 8, 6; Luk. 7, 36—50.
- Sv. Jakuba, ap. 25. VII., 1. Kor. 4, 9—15; Mat. 20, 20—23.
- Sv. Anny, 26. VII., Přísloví 31, 10—31; Mat. 13, 44—52.
- Sv. Ignáce, 31. VII.: 2. Tim. 2, 8—10. 3, 10—12; Luk. 10, 1—9.
- Sv. Alfonsa z Lig., 2. VIII.: 2. Tim. 2, 1—7; Luk. 10, 1—9.
- Sv. Dominika, 4. VIII.: 2. Tim. 4, 1—8; Luk. 12, 35—40.
- P. M. Sněžné, 5. VIII.: Sirach. 24, 14—16; Luk. 11, 27—28.
- Nanebevzetí P. M., 15. VIII., Sirach 24, 11b—20; Luk. 10, 30—42.
- Nejčist. Srdce P. M., 22. VIII.: Moudr. 24, 23—31; Jan 19, 25—27.
- Sv. Bartoloměje ap., 24. VIII., 1. Kor. 12, 27—31; Luk. 6, 12—19.

- Sv. Jiljí, opata, 1. IX., Sirach 45, 1—6; Mat. 17, 27—29.
 Naroz. P. M., 8. IX.: Přísloví 8, 22—35; Mat. 1, 1—16.
 Jména P. M., 12. IX., Sirach 24, 23—31; Luk. 1, 26—38.
 Povýšení sv. Kříže, 14. IX., Filip. 2, 5—11; Jan 12, 31—36.
 Sv. Lidmily, mučednice, patronky české, 16. IX., Přísloví 31, 10—31; Mat. 13, 44—52.
 Sv. Matouše, apoštola, evangelisty, 21. IX., Ezechiel 1, 10—14; Mat. 9, 9—13.
 Sv. Václava, mučedníka, patr. českého, 28. X.,
 V Čechách: Moudr. 6, 10—22; Mat. 16, 24—27.
 Na Moravě: 1. Petr. 4, 13—19; Mat. 16, 24—27.
 Sv. Michaela, 29. IX.: Zjev. 1, 1—5; Mat. 18, 1—10.
 Sv. andělů strážných, 2. X., 2. Mojž. 23, 20—23; Mat. 18, 1—10.
 Sv. Terezičky, 3. X., Is. 66, 12—14; Mat. 18, 1—4.
 Sv. Františka Serafin., 4. X., Galat. 6, 14—18; Mat. 11, 25—30.
 Mateřství P. Marie, 11. X., Kaz. 24, 23—31; Luk. 2, 43—51.
 Sv. Havla, opata, 16. X., Sirach 45, 1—6; Mat. 19, 27—29.
 Sv. Hedviky, 16. X.: Přisl. 31, 10—31; Mat. 13, 44—52.
 Sv. Markéty Alac., 17. X., Efes. 3, 8—9. a 14—19; Mat. 11, 25—30.
 Sv. Lukáše, evangelisty, 18. X., 2. Kor. 8, 16—24; Luk. 10, 1—9.
 Sv. Šimona a Judy ap., 28. X., Efes. 4, 7—13; Jan 15, 17—25.
 Všech svatých, 1. XI., Zjev. 7, 2—12; Mat. 5, 1—12.
 Dušiček, 2. XI.: 1. Kor. 15, 51—57; Jan 5, 25—29.

- O slavnosti posvěcení chrámu, Zjevení 21, 2—5; Luk. 19, 1—10.
 V den oddavek, Efes. 5, 22—33; Mat. 19, 3—6.
 V den úmrtí neb pohřbu, 1. Thes. 4, 13—18; Jan 11, 21—27.
 Výročí úmrtí neb pohřbu: 2. Mach. 12, 43—46.; Jan 6, 37—40.
 Při denní mši sv. zádušní: Zjev. 14, 13.; Jan 6, 51—55.

III. Ve svátky svatých vůbec:

- Sv. papeže: 1. Petr. 5, 1—4. 10, 11; Mat. 16, 13—19.
- Sv. mučedníka bisk. čtení 1.: Jakub 1, 12—18; Luk. 14, 26—33 — čtení 2.: 2. Kor. 1, 3—7; Mat. 16, 24—27.
- Sv. mučedníka čtení 1.: Moudr. 10, 10—14; Mat. 10, 34—42 — čtení 2.: 2. Tim. 2, 8—10 a 3, 10—12; Mat. 10, 26—32 — čtení 3.: Jakub 1, 2—12; Mat. 10, 26—32.
- Sv. mučedníka v čas velik.: Moudr. 5, 1—5; Jan 15, 1—7.
- Několika sv. muč. v čas velik.: 1. Petr. 1, 3—7.; Jan 15, 1—7.
- Několika sv. muč. mimo čas velikonoční:
- čtení 1.: Moudr. 3, 1—8.; Luk. 21, 9—19.
- čtení 2.: Moudr. 5, 16—20.; Luk. 6, 17—23.
- čtení 3.: Žid. 10, 32—38.; Mat. 24, 3—13.
- čtení 4.: Moudr. 10, 17—20.; Mat. 5, 1—12.
- Sv. biskupa vyz., čtení 1.: Sir. 44, 26—27 a 45, 3. 8. 19. 20; Mat. 25, 14—23 — čtení 2.: Žid. 7, 23—27.; Mat. 24, 42—47.
- Sv. učitele církve, čtení 1.: 2. Tim. 4. 1—8.; Mat. 5, 13—19 — čtení 2. Sir. 39, 6—14.; Mat. 5, 13—19.
- Sv. vyznavače čtení 1.: Sirach 31, 8—11.; Luk. 12, 35—40 — čtení 2.: 1. Kor. 4, 9—14.; Luk. 12, 32—34.
- Sv. opata: Sirach 45, 1—6.; Mat. 19, 27—29.
- Sv. panny muč. čtení 1.: Sirach 51, 1—8. 12. Mat. 25, 1—13 — čtení 2.: Sirach 51, 13—17.; Mat. 13, 44—52.
- Sv. panny, čtení 1.: 2. Kor. 10, 17—18. a 11, 1—2.; Mat. 25, 1—18 — čtení 2.: 1. Kor. 7, 25—34.; Mat. 13, 44—52.
- Sv. ženy mučednice: Sirach 51, 1—8.; Mat. 13, 44—52.
- Sv. ženy: Přísl. 31, 1—31.; Mat. 13, 44—52.
- Sv. vdovy: 1. Tim. 5, 3—10; Mat. 13, 44—52.
-

Obsah.

	Str.
Evangelium podle sv. Matouše .	7
Evangelium podle sv. Marka	120
Evangelium podle sv. Lukáše	182
Evangelium podle sv. Jana .	291
Skutky apoštolské . . .	375
List sv. Pavla Římanům . . .	494
První list sv. Pavla Korintským .	560
Druhý list sv. Pavla Korintským .	621
List sv. Pavla Galatům . . .	659
List sv. Pavla Efeským .	686
List sv. Pavla Filipským .	707
List sv. Pavla Koloským	722
První list sv. Pavla Thessalonickým . .	736
Druhý list sv. Pavla Thessalonickým .	749
První list sv. Pavla Timotheovi .	756
Druhý list sv. Pavla Timotheovi .	772
List sv. Pavla Titovi	782
List sv. Pavla Filemonovi .	791
List sv. Pavla židům	795
List sv. Jakuba	845
První list sv. Petra	863
Druhý list sv. Petra	879
První list sv. Jana	890
Druhý list sv. Jana	905
Třetí list sv. Jana	907
List sv. Judy	911
Apokalypse čili Zjevení sv. Jana . .	916
Seznam perikop	985

NOVÝ ZÁKON

PÁNA NAŠEHO JEŽÍŠE KRISTA

Přeložil

Dr Jan Ladislav Sýkora

Upravil

Dr Jan Hejčl

Vytiskl

H. Lüdemann, nár. správa

v Čes. Těšíně

Vydal

Exerciční dům ve Frýdku

pro Dědictví sv. Jana Nepomuckého

L. P. 1946